VERZAMELING

VAN

LEERREDENEN

Waarin vertoond wordt uit verscheidene teksten de afgezakte kranke en kwijnende staat der gelovigen, voornamelijk in deze tijd, tot overtuiging en beschaming over hun ongestalte.

Vervolgens

De gelovigen, daarover met smart aangedaan en begerig naar herstelling, in welke hun innige begeerten voorgesteld, en de zwarigheden die zij ontmoeten en hen dikwijls onvrijmoedig maken, geopperd en opgelost worden.

Eindelijk

Hun herstelling en de werkzaamheid van hun ziel als herstelden, en in hun vorig element gebracht.

Verklaard en toegepast

Door

ALEXANDER COMRIE

Scoto-Brittannus

A. L. M. et Philosophiae Doctor en Predikant te Woubrugge

ONDER TOEZICHT EN MET EEN VOORREDE VAN P. DEETMAN,
Predikant te 's Grevelduin Capelle.

INHOUD

DER
PREDIKATIES, WELKE IN DIT WERK VOORKOMEN.

1.
Een dodige en benauwde ziel biddende om levendmaking en troost. Uit Ps. 143:21.
O Heere, maak mij levend, om Uws Naams wil; voer mijn ziel uit de benauwdheid, om Uw gerechtigheid.

2.
Het verlaten van God, de enige Heilbron, en gaan tot de gebroken bakken; een dodige en laag levende Christen tot deszelfs overtuiging en beschaming voorgesteld. Uit Jer. 2:13.
Want Mijn volk heeft twee boosheden gedaan: Mij, de Springader des levenden en waters, hebben zij verlaten, om zichzelven bakken uit te houwen, gebroken bakken, die geen water houden.

3.
Een gelovige door gevoel van ellende getroffen, en daaruit werkzaam in het wederkeren tot zijn Verbondsgod. Uit Hos. 2:6, tweede deel.
Ik zal heengaan en keren weder tot mijn vorigen Man, want toen was mij beter dan nu.

4.
Een gelovige tot de eerste Man, met geween en smeking naderende. Uit Jer. 31:9.
Zij zullen komen met geween, en met smekingen zal ik hen voeren; Ik zal ze leiden aan de waterbeken in een rechten weg, waarin zij zich niet zullen stoten; want Ik ben Israël tot een Vader en Efraïm, die is Mijn eerstgeborene.

5.
Een hartsterking voor een wederkerende gelovige, tegen het bezwijken onder het gemis van de Goddelijke troost. Uit Jes. 41:17.
De ellendigen en nooddruftigen zoeken water, maar er is geen, hun tong versmacht van dorst; Ik, de HEERE, zal ze verhoren, Ik, de God Israëls, zal ze niet verlaten.

6.
Een wederkerende gelovige, onder gemis van Jezus' nabijheid niet bezwijkende, maar om nabijheid in de gebeden worstelende, en daarin drangredenen gebruikende, ontleend van de goede reuk van Zijn oliën, enz. Uit Hoogl. 1:3.
Uw oliën zijn goed tot reuk, Uw Naam is een olie, die uitgestort wordt; daarom hebben u de maagden lief.

7.
De dodige hersteld door Gods genaderijke toenadering. Uit Ps. 102:18,19.
Zich gewend zal hebben tot het gebed desgenen die gans ontbloot is, en niet versmaad hebben hunlieder gebed. Dat zal beschreven worden voor het navolgende geslacht; en het volk, dat geschapen zal worden, zal den HEERE loven.

8.
Een herstelde gelovige zijn verdenkers onderrichtende. Uit Hoogl. 1:5.
Ik ben zwart, doch lieflijk (gij dochteren van Jeruzalem), gelijk de tenten van Kedar, gelijk de gordijnen van Salomo.

9.
Een herstelde, zijn onderrichting tot waarschuwing toepassende, opdat ongeoefenden voor zichzelf geen nadelig gebruik van zijn vorige dodigheit mochten maken. Uit Hoogl. 1:6.
Ziet mij niet aan, dat ik zwartachtig ben, omdat mij de zon heeft beschenen; de kinderen mijner moeder waren tegen mij ontstoken, zij hebben mij gezet tot een hoedster der wijngaarden. Mijn wijngaard dien ik heb, heb ik niet gehoed.

10.
De Verbondsgod Zich in Zijn algenoegzaamheid aan de herstelden voorstellende, om ze op te wekken tot een wandelen voor Zijn aangezicht in alle oprechtheid. Uit Gen. 17:1b.
Ik ben God, de Almachtige, wandel voor Mijn aangezicht en zijt oprecht.

VOORREDE

WAARDE LEZERS!

Onder de mannen die een naam hebben verkregen wegens hun helder inzicht in, en onvermoeide ijver voor de zuivere genadeleer, mag in de eerste plaats wel genoemd worden ALEXANDER COMRIE, predikant te Woubrugge, wiens geschriften tot op de huidige dag nog staan als een getuige voor de kracht der waarheid Gods. COMRIE'S geschriften boeien ons dan ook meer dan menig geschrijf van de oude dag, aangezien wij in hem zien doorstralen een kennis van Gods waarheid, geheiligd aan het hart. Waar wij zijn werken ook openslaan, overal schittert er een benijdenswaardige godsvrucht in door. Hij is inzonderheid de man, die door de bijzondere leidingen des Heiligen Geestes is doorgedrongen tot in de binnenste schuilhoeken van het menselijk hart, maar die ook daardoor te meer in staat is om de vrijmakende en vertroostende kracht der zuivere genadeleer uit eigen ervaring op grond van Gods onfeilbaar woord in al haar lengte en breedte, hoogte en diepte te kunnen peilen.

Wiens hart zou dan niet vervuld zijn met blijdschap, als geschriften van zulke mannen als ALEXANDER COMRIE en anderen in deze donkere dagen, nu allerlei afwijkingen van de ware genadeleer in het geheim en openbaar plaats grijpen, worden herdrukt? Met volle vrijmoedigheid beaamde ondergetekende dan het plan van de geachte uitgever J.J.H. KEMMER, boekhandelaar te Utrecht, om COMRIE'S werk over "de afgezakte kranke en kwijnende staat der gelovigen enz." in leerredenen door een onveranderde uitgave opnieuw in het licht te laten verschijnen, en van ganser harte gevoelt hij zich bereid om een voorwoord deze uitgave te laten voorafgaan, tot aanbeveling van dit zo gewichtige werk aan een ieder, die het in de hedendaagse rechtzinnigheid niet vinden kan, maar door genade behoefte heeft gekregen aan die alleen zaligmakende waarheid, die God op het hoogst verheerlijkt en de mens op het diepst vernedert; ja, aan iedere medereiziger naar de grote eeuwigheid. Immers die waarheid en geen andere, moet er gekend worden bij eigen ervaring aan deze zijde van het graf, zal er een hoop overig blijven in leven en in sterven, die niet beschaamt, een waarheid die wel indruist tegen vlees en bloed, maar nochtans dierbaar en troostvol is een iegelijk, die uit God mag geboren zijn door de Heilige Geest. Ja, zij die in waarheid van de Heere mogen geleerd zijn, kennen ook geen andere waarheid; die waarheid bestendig te mogen beoefenen in het leven is het vermaak van al des Heeren oprechte gunstvolk; aan die waarheid ook alleen hebben zij door ontdekkende en onderwijzende genade des Heiligen Geestes lust gekregen naar de inwendige mens; met die waarheid zijn zij het eens mogen worden; bij die waarheid wensen zij door genade te leven en te sterven.

Welaan dan, Nederlands Sion! ontvangt deze uitgave van COMRIE'S geschrift met hartelijke belangstelling en innige blijdschap; ja, ontvangt deze leerredenen met de vurige begeerte, dat zij onder of na het lezen door de onmisbare Toepasser, God de Heilige Geest, mogen worden geheiligd aan uw hart, opdat ze u nog hetzij tot ontdekking en beschaming, hetzij tot bemoediging en vertroosting mogen dienstbaar zijn, al naardat de Alleenwijze zulks voor u goed en nodig keurt. Immers toch het genadeleven levert een dagelijkse leerschool op. Geen noodzakelijker les voor des Heeren volk hier beneden dan meer en meer bekend te mogen worden gemaakt door de Heere Zelf met de breuk van hun hart, met de ware diepte van hun ellendestaat van nature voor God, om alzo des te hoger te leren waarderen de vrijmachtige genade Gods in Christus Jezus aan hen, onwaardigen en ellendigen in zichzelf verheerlijkt. Geen ware vrede der ziel, tenzij voorafgaande kennis aan onvrede; geen ware hoop, tenzij de arme zondaar het heeft leren verstaan dat het aan zijn zijde zonder hoop is; maar ook geen vastere hoop, geen sterker geloof, geen vuriger liefde, geen inniger en blijvender blijdschap, dan die door God Zelf in

Christus Jezus door de werking des Heiligen Geestes in het hart is gewrocht.

Waar wij dan des Heeren volk in onze dagen in zovele treurige gestalten en wegen zien verkeren, bijna algemeen voortvloeiende uit de zo algemene onkunde onder hen heersende, met het getuigenis Gods, daar doet het ons goed een werk opnieuw in het licht te zien verschijnen, dat onder Gods onmisbare zegen in dezen zulk een nuttige strekking kan hebben. Immers in deze leerredenen van COMRIE worden zaken behandeld, waarheden besproken, waarvan men in onze tijd maar zelden meer hoort gewagen. Door COMRIE wordt niet zozeer de breuk in het algemeen genoemd, maar meer in bijzonderheden aangetoond, met ernstige en liefdevolle vermaningen vergezeld, tot weerkering tot die God, Die men verlaten heeft, in plaats van de toevlucht te nemen tot gebroken bakken, die geen water houden. Ik weet het, elk weerkeren tot de Springader des levens is en blijft een daad van de vrijmachtige God, door de kracht des Heiligen Geestes, gelijk de Kerk van het Oude Verbond daarvan ook doordrongen was, toen zij bad: Trek ons, dan zullen wij U nalopen. Maar ook weet ik en al Gods ware volk met mij, dat elk niet weerkeren tot de levende God de schuld verzwaart, de donkerheid en duisternis in het gemoedsleven doet toenemen, en hoe langer hoe meer een kwijnen veroorzaakt in hetzelve, terwijl het zo teer is. Gods ogen zien naar waarheid in het binnenste. Met praten over de ellende (een in onze dagen helaas! bijna algemene ziekte) gaat het zieleleven verloren; in de vallei van verootmoediging wil de Heere God Zich laten vinden, soms ongedacht. Immers nog nooit heeft Hij tot het huis Jakobs gezegd: Zoekt mij tevergeefs. Zo dan, leest deze woorden met het oog op Hem, Die het hart moet openen, opdat het zaad Zijner waarheid nederwaarts bij u wortelen schiete, en opwaarts vruchten voortbrenge, de Drie-enige getrouwe Verbondsgod tot eer en heerlijkheid; ja, zo kan het niet anders of in die weg zal de zuivere waarheid u zoveel te dierbaarder worden, en uw eigen ziel er welbij varen.

Jeugdigen op de weg des levens; weet dit, in de weg van genade valt veel te leren. Uw werkzaamheden zijn wel oprecht, vloeien wel uit de rechte bron voort, namelijk: liefde tot God, door God Zelf in het hart uitgestort; maar niet steeds zijn uw geloofswerkzaamheden recht; er is veel in uw doen en laten, in uw spreken en zwijgen wat gij naderhand nog moet aan- of afleren; leest dit geschrift dan met aandacht en oplettendheid, wellicht zult gij er menige wenk in vinden die u op meer gevorderde levensweg tot nut zal zijn. Nu klinken u misschien die diepe wegen die nog door u moeten worden doorgeworsteld, vreemd in de oren, doch is die diepte der zelfkennis die gij in deze letteren van COMRIE zult aantreffen, u thans wellicht nog onbekend, op Zijn tijd en op Zijn wijze zal de Heere u wel eenswillend maken met COMRIE'S ervaring op dat gebied.

Verlegen en bekommerde zielen. Gij verkeert onder een stroom van allerlei in- en uitwendige aanvechtingen, weshalve gij nog niet durft te geloven en te hopen zoals gij dat wel begeerde. Hier kunt gij bij voorlichting des Heiligen Geestes het leren, dat de oorzaak van uw vele bekommernissen veeltijds gelegen ligt in uzelf, dat niet de Heere en Zijn genade aan u, maar gij uzelf nog zo gedurig in de weg staat door nog te weinig ontdekking en verloochening aan eigen zin, wil en weg. Van het ogenblik van uw ontdekking zijt gij het wel met de Heere eens geworden om uit genade zalig te worden, maar om uit genade zalig te worden zoals God wil, niet waar, o, welk een moeilijke, ja, voor ons hoogmoedig hart onmogelijke les om na te komen! Onderzoekt dan deze woorden van COMRIE. God geve, met de bede in uw ziel om dat onderscheidende licht des Heiligen Geestes, dat David en met hem alle ware gunstgenoten des Heeren zo behoeven elke dag, elk uur; elk ogenblik van hun leven willen ze niet aanstonds gereed staan om Gods werk aan hun zielen te verdenken en des vijands listen en lagen voor ware bekommernissen aannemen.

En gij meer gevorderden op de weg des levens, ook gij ondervindt dagelijks nog de waarheid van Jeremia's betuiging: Arglistig is het hart, meer dan enig ding, ja dodelijk is het, wie zal het kennen? Hoe verder op de weg, hoe ellendiger, zondiger en goddelozer gij u bij de dag leert bevinden, maar ook hoe dierbaarder en gepaster u die Christus wordt door genade, Die

in de wereld is gekomen, niet om rechtvaardigen, maar om goddelozen te roepen tot bekering. Welaan, ook gij kunt hier in deze schone woorden van de nu reeds juichende COMRIE daarboven een grazige weide vinden voor uw arme ziel, die gij bevindt zo gelijk te zijn van nature aan een land dor en mat, zonder water. Onder de bedauwende en vruchtbaarmakende kracht des Heiligen Geestes, zullen ook deze woorden voor u op de reis door de woestijn hier beneden zijn een lamp voor uw voet en een licht op uw pad.

Kortom, gij allen die de Heere in waarheid vreest! Leest en herleest toch met een biddend hart om de Heilige Geest, Die zo nodig is om de geestelijke kracht der waarheid Gods te kunnen verstaan. In die weg zult gij hier een schat vinden van nuttige leringen en lieflijke vermaningen, die van oneindig meer waardij door u zullen bevonden worden voor uw arme ziel, dan hetgeen door u gegeven wordt tot bekoming van dit voortreffelijk werkje. Dat de Heere, de almachtige en vrijmachtige Heilige het dan door Zijn Heilige Geest aan uw harten tot zegen zij voor uzelf, tot uitbreiding van het Rijk der waarheid en godzaligheid in ons gezegend vaderland, en bovenal tot eer en verheerlijking van Zijn nooit volprezen Naam.

Maar ook voor u, reizigers naar de grote eeuwigheid, die nog geen Borg hebt voor uw arme ziel, ook voor u zijn in dit boekje te vinden zilveren appelen op gouden schalen. Mocht gij dan deze leerredenen lezen met oprechte belangstelling in uw zieleheil, daar de tijd van genade voorbij gaat, en de nacht van eeuwige rampzaligheid nog niet is aangebroken. Och! dat gij nog eens opmerkte het gewichtvolle van de dag der zaligheid, in dewelke gij u nu nog bevinden mag, daar nu nog het Woord des Heeren geldt: Heden, heden, zo gij Mijn stem hoort, verhardt u niet, maar laat u leiden. Zegt mij, is er dan zoveel begeerlijks in het najagen der wereldse dingen, in het doen van zonde en ongerechtigheid, in een leven buiten God en Christus, dat eenmaal een eeuwig verderf ten gevolge heeft? Wij bidden u dan om uws levenswil, leest en herleest deze leerredenen, met de bede dat de Heere door de kracht van Zijn Heilige Geest u de blinde ogen opene voor die waarheid, die leidt tot de godzaligheid, en die ook in dit geschrift van COMRIE zo heerlijk doorstraalt.

Op welk een droggrond voor de eeuwigheid gij u ook bevinden mag; mocht de Heere deze woorden nog dienstbaar maken als een middel in Zijn hand tot uw ontdekking, opdat gij soms niet met een ingebeelde hemel ter helle komt te varen. Nog roept de Heere, nog is de deur niet gesloten. Wie weet hoe spoedig de onverbiddelijke dood u voor de troon komt dagen; en dan, ja dan in die ure te staan in het oordeel zonder schuldovernemende Borg ... Och! arme zondaar of zondares, sta eens een ogenblik stil bij het gevaarvolle van uw weg en weerstaat toch niet langer de lieflijke en dringende roepstem des Heeren tot bekering en geloof. Kunt gij u niet bekeren, vraag de Heere dat Hij dan het goede werk in u aanvange en voortzette. Is het bidden daarom aan de troon der genade u niet minder onmogelijk, zij het dan uw behoefte de Heere te vragen, al is het ook verstandelijk, dat Hij u lere bidden door de Heilige Geest. Meen niet dat uw dodelijke onmacht u ontslaat van de roeping tot bekering en geloof. God heeft de mens recht geschapen. Uw diepe ellendestaat berooft God niet van het recht om van u te eisen wat gij in de staat der rechtheid had kunnen doen, evenmin als iemand die een huis of iets anders gehuurd heeft, ontslagen is van de verplichting om de huur aan de wettige eigenaar op te brengen, indien hij door slecht gedrag in een staat van onmacht is gekomen om te kunnen betalen. Uw onmacht is gegrond in uw onwil. Onmachtig zijt gij, omdat gij onwillig zijt van nature om ten leven in te gaan, onwillig om uit enkele genade alleen door het geloof in Jezus Christus zalig te worden. Mocht God de Heere u dan nog eens te sterk worden, u de wapenen van vijandschap tegen de weg van soevereine genade ontnemen, en u als een andere Saulus ter aarde neerwerpen in het stof, opdat deze bede nog eens gehoord worde van uw lippen: Heere! wat wilt Gij dat ik doen zal? Immers dan roept het ganse Woord u toe van vrede in het bloed des kruises, van heil en zaligheid in Jezus Christus, Die geenszins uitwerpt degene die tot Hem komt.

Zo eindig ik dan mijn voorwoord tot dit geschrift van COMRIE, met de wens en de bede, dat het een rijke ingang moge vinden in alle huisgezinnen, maar vooral in veler harten. De

tijd die wij thans beleven is donker, de zuivere waarheid struikelt langs de straten, de ware schapen van Jezus' kudde zijn verstrooid; mocht dit boekje dan nog onder de onmisbare zegen des Heiligen Geestes bevorderlijk bevonden worden tot hereniging van het verstrooide, tot bemoediging voor vele ware bekommerden, tot verootmoediging van al des Heeren volk in Nederland, als één enig man met Davids bede: Doorgrond mij, o God! en ken mijn hart; beproef mij, en ken mijn gedachten. En zie of bij mij een schadelijke weg zij; en leid mij op den eeuwigen weg.

Uw heilwensende vriend,
P. DEETMAN
Predikant te IJsselmuiden

OPDRACHT

AAN MIJN

Zeer geliefde en waarde gemeente van Woubrugge.

Waarde en zeer geliefden in de Heere!

Nooit hebben wij enig werk van ons uitgegeven, of wij hebben uwer altoos gedacht; vermits al hetgeen, dat wij aan het gemeen tot nut mededelen, eerst tot u gesproken is.

En nu, terwijl wij dit eerste stuk van een werk uitgeven, hetwelk gij met graagte gehoord hebt, en ook wenste het te mogen hebben om te lezen, hebben wij u niet kunnen vergeten, vermits uw liefde en genegenheid zich zonderling tot ons openbaarde in het voorleden jaar, toen ons een beroep van de gemeente te Bommel opgedragen werd, en ik in het eerst niet anders, om vele redenen, dacht, dan om hetzelve te accepteren; toen drongen enigen, die ik de besten van u achtte, zo sterk aan, met zoveel klemmende redenen, die ik zwijg, dat ofschoon mij enige tijd van de kerkenraad van Bommel gegeven was om mij, die dat niet begeerde, te beraden, ik evenwel mijzelf, door uw liefde en redenen, van mijn vorige mening overgehaald vindende, heb per expresse daarvan in alle liefde aan de voornoemde gemeente kennis gegeven; opdat ze door mij niet verhinderd zou worden, om spoedig tot een andere beroeping over te gaan, voordat het jaargetijde te ver zou verlopen; en dus heb ik mij naderhand, zolang de Heere wil, aan u verbonden.

Ontvangt dit werk dan met een toegenegen hart; leest het al biddende; en indien gij er enigszins door opgewekt wordt, geeft God de eer, en gedenkt onzer in liefde, gelijk wij u steeds in de gebeden gedenken, en blijven

Uw dienstwillige dienaar in het werk des Heeren,
ALEXANDER COMRIE.
Woubrugge, 16 Mei 1749

APPROBATIE

De Classis van Leiden en Neder-Rhijnland approbeert het Boek, geïntituleert Verzameling van Leerredenen enz. door ALEXANDER COMRIE, Scoto Brittannus enz., latende echter enige uitdrukkingen en spreekwijzen voor rekening van den auteur.

JOHANNES DEN BANDT,

ll. h. t. Praeses.

AAN DE LEZER

WAARDE LEZER!

Het is geen schrijflust om u te overkroppen met boeken, of ook om ons enige naam te maken, dat ons tot de uitgaaf van dit werk aanzette; maar alleen het aandachtig beschouwen, met droefheid des harten, van de nare en ellendige toestand van Gods Kerk, in welke zich een doods wezen opdoet.

Zo mijn arbeid mag gezegend worden, om iets tot uw opwekking toe te brengen, zal het mij tot grote verkwikking strekken; en ik laat de bescheiden lezer oordelen, of dit werk tijdig of ontijdig is.

Wij hebben dit werk moeten uitgeven bij stukken, wegens het aanhoudend verzoek van diegenen die ernaar verlangden, en ook om de prijs voor de minder vermogenden draaglijker te maken.

Wij hebben in onze verklaringen zoeken praktikaal te zijn, hetgeen de reden is, dat onze toepassingen kort zijn; want wij geloven dat al toepassende te verklaren de beste wijze is.

Gebruikt dan dit werk in des Heeren vreze. Wij twijfelen niet, of gij zult er wel iets in vinden tot uw stichting. Gedenkt hem in uw gebeden, die zich noemt

Uw heilzoekende dienaar,

ALEXANDER COMRIE.

Woubrugge, 16 mei 1749

AAN DE LEZER

WAARDE LEZER!

Gelijk mijn voorgaande werken uw goedkeuring gehad hebben, zo is het mij ook zeer aangenaam, dat dit werk zo wel van u ontvangen is, zijnde in de tijd van acht weken zover uitverkocht, dat gesproken is van een nieuwe of tweede druk, welke gij, ofschoon wat later dan ik gemeend had, nu bekomt, en van welke ik zeggen kan dat deze van de meeste fouten, tot mijn leedwezen in de eerste druk ingeslopen, gezuiverd is.

Is hier en daar een uitdrukking, die zo goed Duits niet is, gelijk het behoorde, ik vertrouw, (terwijl gij weet dat ik geen geboren Hollander ben) dat gij dat in mij zult verschonen. Ik ben verzekerd dat gij niet dan oude en beproefde waarheden in mijn schriften zult vinden, en overal mijn grote afkerigheid van Pelagiaanse gronden zien. Och! dat daartegen mocht gewaakt worden in een tijd, dat de leer der Hervorming als sneeuw tussen de vingers begint weg te smelten. Tot mijn grote blijdschap moet ik bekend maken, dat de weleerwaarde heer NICOLAUS HOLTIUS twee tractaten, een over het geloof en een over rechtvaardigmaking, staat uit te geven, waarin de oude leer die velen beginnen te vergeten, in een klaar licht zal hersteld worden. Ik hoop, dat gij met mij zeer naar die verhandelingen zult verlangen, en ze met liefde ontvangen. Verder moet ik u zeggen, terwijl velen naar het tweede stuk van ons werk verlangen, dat het niet alleen onder de pers is, maar dat het ook al vrij gevorderd is.

U nu Gode en Zijn genade bevelende, zo blijf ik, mij in uw gunst en gebeden recommanderende,

Uw heilzoekende dienaar,

ALEXANDER COMRIE.

Woubrugge, 20 maart 1750

EEN DODIGE EN BENAUWDE ZIEL, BIDDENDE OM LEVENDMAKING EN TROOST, VOORGEHOUDEN IN EEN LEERREDE OVER

PSALM 143:11

HEERE, maak mij levend, om Uws Naams wil; voer mijn ziel uit de benauwdheid, om Uw gerechtigheid.

HOE ellendig ook de toestand van Gods kinderen is, en hoe zij die beschouwen in Gods licht in alle opzichten en omstandigheden, die de akeligheid en jammerlijkheid van die aan hun gemoed vertegenwoordigen; zo moeten zij echter niet, gelijk een Kaïn, daardoor van God afgedreven worden, alsof hun zonde te groot was om vergeven te worden, en alsof hun herstel onmogelijk was. Neen, zij moeten, hoe meer hun ziel door benauwdheid geprangd is, des te ernstiger de toevlucht tot God nemen; opdat, gelijk het verderf uit hen geweest is, zij ook in de Heere hun hulp en redding en verlossing mogen vinden. En dus zijn zij van wanhopigen onderscheiden, en tegelijk op de rechte weg tot hun redding. Zo handelde de verloren zoon, toen hij alles had doorgebracht, en van honger bijna aan de dood gebracht was; hij zei: *Ik zal opstaan en tot mijn vader gaan, en ik zal tot hem zeggen: Vader, ik heb gezondigd tegen den Hemel en voor u, Luk. 15:8.* Zo deed Job. *Heb ik gezondigd, wat zal ik U doen, o Mensenhoeder! hoofdst. 7:20.* Zo deed David na zijn zware val, toen hij door Nathan uit zijn zorgeloosheid ontwaakt werd, *Ps. 51:3,4: Zijt mij genadig, o God! naar Uw goedertierenheid, delg mijn overtreding uit naar de grootheid Uwer barmhartigheden. Was mij van mijn ongerechtigheid, en reinig mij van mijn zonde.* En zo doet hij ook in onze woorden, als hij uit zijn dodige en benauwde toestand, van levendmaking en verruiming bidt.

Deze Psalm behelst een gebed van David tot de Heere, toen hij in zware benauwdheid was door de vervolging en verdrukking van zijn vijanden, en door de verberging van Gods aangezicht; en zo stelt hij bij beurten beide die benauwende omstandigheden aan God voor. De tijd wanneer, en welke vijanden hem thans verdrukten, niet door de Heilige Geest aangewezen zijnde, zo zou het te stout zijn een bepaling te maken.

Hij komt in *vers 2* voor als bewust, dat hij een groot zondaar was, en dat God derhalve rechtvaardige reden had om hem te kastijden. Daarop gaat hij zijn toestand, door de vervolging van zijn vijanden, en de gesteldheid van zijn ziel daaronder en wat zijn bede was, voor God openleggen, van *vers 8 tot het einde;* en wel onder andere in onze tekstwoorden, daar hij belijdt, dat hij in een zeer dodige en benauwde toestand was, en begeert daaruit verlost te worden. Zodat wij te letten hebben op twee zaken.

I. Wij hebben een ernstige zielezucht tot de Jehovah, dat het Hem behagen mocht, om Zijns Naams wil, de ziel van de psalmist levend te maken.

II. Wij hebben een bede om verkwikking, dat het de Jehovah, om Zijner gerechtigheids wil, behagen mocht hem te voeren uit de benauwdheid.

I. Een ernstige bede tot de Heere, dat Hij, om Zijns Naams wil, de ziel van David Zijn knecht, wilde levend maken. *O HEERE, maak mij levend, om Uws Naams wil.*

Hier hebben wij op twee zaken te letten:

A. Op de bede zelf, welke is: *O Heere, maak mij levend.*

1. Het Voorwerp van zijn gebed, of de Persoon, tot Wie hij zijn smeking opzendt, is de Heere, O HEERE.

a. De Persoon noemt hij HEERE, of Jehovah; dat is, de enige ware en eeuwig levende God, Vader, Zoon en Heilige Geest, Die het leven heeft in Zichzelven op de allervolmaakste en noodzakelijkste wijze; en Die zo *het leven, de adem en alle dingen geeft; dat het in Hem is dat wij leven, ons bewegen en zijn, Hand. 17:28.* Breder zullen wij thans van deze onmededeelbare Naam Gods niet spreken, terwijl wij bij andere gelegenheden dat menigvuldig doen moeten. Als hij hier God als de HEERE aanspreekt, zo toont hij (a) dat, hoe dodig hij ook was, hij bij niemand anders hulp zocht of verwachtte, dan alleen bij de Jehovah. Deze alleen is God en niemand meer; daarom, terwijl het tevergeefs is, heil te verwachten van de bergen en van de menigte der heuvelen, zo komt hij, als hij hier HEERE zegt, voor, alsof hij zei, in U alleen is Israëls, en ook mijn heil. (b) Als hij HEERE zegt, zo toont hij ook aan zijn kennis, die hij van God, als de Jehovah had; namelijk, hoe dat Hij het alleen is die een dodige ziel kan levend maken. De Heere doodt en maakt levend. Middelen kunnen opwekken en de ziel haar dodigheid onder het oog brengen; maar het is de HEERE alleen, Die een ziel in een levendige gestalte kan brengen; daarom is het: Mijn ziel kleeft aan het stof, maak mij levend naar Uw woord. (c) Als hij hier de Jehovah aanspreekt, en zijn bede tot Hem uitstort, zo toont hij aan dat hij zijn zaligheid gestaltelijk buiten zichzelf zocht, en dat hij waarlijk zichzelf verloochende. O! bidden, mijn vrienden, is niet anders dan een verloochenen van zichzelf en een gaan uit zichzelf naar de Jehovah; bij Wie gerechtigheden zijn en sterkte, opdat men tot Hem komen zou. (d) Als hij de Heere als de Jehovah aanspreekt, zo toont hij ook zijn gelovig vertrouwen op de verbondsbelofte; want deze Naam ziet op het verbond; en wij kunnen niet bidden gelijk het betaamt, tenzij onze ziel gelovig op de belofte en toezegging van de Jehovah kan rusten, om te kunnen zeggen: Gedenk HEERE aan het woord, waarop Gij mij hebt doen hopen of vertrouwen. En dit vertrouwen is veel klaarder in de grondtaal dan in deze overzetting, terwijl het in de toekomende tijd staat, Gij zult mij levend maken. Vertrouwen op de belofte en bidden moeten tezamen gaan, terwijl die twijfelt, een baar der zee gelijk is, en van God niets zal ontvangen.

b. Ofschoon nu de letter O, in de tekst niet staat, nochtans hebben de onzen deze hier en elders er bijgevoegd, niet zonder gewichtige redenen. Want het geeft eensdeels te kennen de gebuktheid van zijn gemoed onder zijn dodige toestand; de ziel is niet in haar element, maar kwijnend. En anderdeels, dat zijn begeerte tot herstelling niet oppervlakkig was, maar uit de grond van zijn ziel voortkwam; gelijk een ieder weet, dat O en och de aandoening van het gemoed omtrent en over een zaak uitdrukken. Trouwens, mijn geliefden, eer men gered wordt uit zijn ellendige en dodige toestand, is het gewoonlijk Gods weg, dat wij het niet langer stellen kunnen; en dus begint men uit de diepte van zijn ellendigheid en machteloosheid te roepen tot God, *Psalm 130:1;* en de ziel begint te bezwijken van verlangen, dat het eens met haar mag zijn, als in de vorige dagen, wanneer Gods licht op haar tent was, en zij zich in de Almachtige kon verlustigen.

2. Laat ons nu de bede zelf inzien tot de Jehovah; ze is: MAAK MIJ LEVEND. Wij merkten aan, dat ons werkwoord, in futuro, in de toekomende tijd voorkomt, zodat men het met *zou* moeten overzetten; o HEERE! Gij ZULT mij levend maken, om Uws Naams wil, en dan zou dit het vertrouwen van de psalmist op de Goddelijke belofte te kennen geven; namelijk, dat hij geloofde, hoe ellendig en dodig hij ook was, dat God evenwel hem levend maken en verkwikken zou, dewijl de Jehovah het werk Zijner handen niet zal laten varen. Evenwel is het bekend dat het futurum, de toekomstige tijd, voor den Imperativus, de gebiedende wijze, gebruikt wordt, gelijk bij Glassius te zien is, Lib. III. Tract. III. de verbo: pag. 897. En zo houden wij het met de onzen, die het in Imperativo, dat is, in de gebiedende wijze overzetten, *maak mij levend;* gelijk zij op de kant aanmerken, behoud mij in het leven; dewijl het woord dat beide kan betekenen. Vid. Mich. in Locum. Als wij nu tot de zaak komen, uw Christelijke aandacht ziet, terwijl hij om een levend maken bidt, dat dit vooronderstelt, dat hij dodig was. En dus zullen wij:

1. Spreken van hetgeen hier voorondersteld wordt, namelijk dat hij dodig was. Ik weet

wel, dat als men de voorname inhoud van de Psalm nagaat, zoals deze een gebed van David is, toen hij beangst en zwaar vervolgd werd van Saul en zijn aanhangers; dat wij dan naar de letter door de dodigheid hier moeten verstaan het gevaar, in hetwelk hij was, om omgebracht te worden, en ook zijn lichaamsbezwijking daaronder. Maar ofschoon dit naar de letter het voornaamste is, nochtans dit lied nagaande, zullen wij zien dat hij spreekt van zijn zieletoestand, *vers 6: Ik breid mijn handen tot U uit, mijn ziel is als een dorstig land voor U. Sela.* Wij zullen zien, dat hij bidt om geestelijke zegeningen Gods; vergeving van zijn schuld te ondervinden *vers 2*, met de uitlating van Gods goedertierenheid verkwikt te worden, en van God geleerd te worden, *vers 8 en 10.* En trouwens, als wij ons te binnen brengen, dat menigmaal God Zijn licht en invloed inhoudt, als men in dergelijke uiterlijke omstandigheden is, zo zal het niet vreemd zijn, dat wij, het eerste niet uitsluitende, hier ons bepalen bij die ongestalte der ziel, welke men dodigheid noemt, en waarvan David begeert verlost te worden.

Om nu met uw Christelijke aandacht van de dodigheid klaar en uitvoerig te spreken, zo zullen wij deze orde houden, dat wij:

a. Vooreerst, als vooraf zullen zeggen de redenen, waarom wij van deze stof spreken zullen.

1. Omdat de tijd die wij beleven, een zeer geesteloze en dodige tijd is. De Heere is zeer geweken van Zijn volk; Hij staat van verre, Hij verbergt Zich van Zijn erfdeel; want de ongerechtigheid heeft een grote scheiding gemaakt, en de zonde is oorzaak, dat, ofschoon men al roept, de Heere niet alleen niet hoort, maar daarenboven, dat Hij rookt tegen het gebed. Dewijl niettegenstaande al het roepen in het openbaar, en in het verborgen om verlost te worden van de oordelen, onder welke wij zuchten, er geen verlossing, maar integendeel vermeerdering en verzwaring van oordelen is. De gemene klacht van de vromen in landen en in steden, niet alleen hier, maar ook in andere koninkrijken, bevestigen dit zeer klaar, terwijl een ieder bijna uitroept, dat nu, of voor 20 of 30 jaar, God zeer geweken is. En mijn geliefden! wilt gij ervan overreed zijn, zoekt maar met mij op de volgende dingen acht te geven, met indaling in uw hart.

a. Dat het gezegde waar is, blijkt uit de praktikale atheïsterij en indrukkeloosheid van het hart, die zich als een kanker en melaatsheid uitgespreid heeft over het erfdeel des Heeren. Waar is het ontzag voor Gods geduchte hoogheid? Het zetten van de Heere geduriglijk voor zich? Het wandelen in het openbaar en in het verborgen, als onder des Heeren oog, en in Zijn tegenwoordigheid? Die nauwe gezetheid en preciesheid, om het kwaad als kwaad, zo groot als klein, zo openbaar als verborgen, zo de schijn als het kwaad zelf, te vlieden? Dat teder acht geven op al de geboden des Heeren, om zijn gangen geheel en al daarnaar te schikken, zodat men, uit een kinderlijk ontzag voor de Heere, niet wil, noch wegens de tederheid van zijn gemoed, kan leven in het verzuim van enige plicht, of in het bedrijf van enige bekende zonde? Mijn geliefden! mij dunkt, dat dit zover te zoeken is, dat men van zichzelf en anderen moet zeggen, dat wij de meeste tijd leven alsof er geen God was, en dat men menigmaal bidden moet, dat men recht eens geloven mocht die eerste waarheid, in eens ieders hart ingeschapen, dat er een God is. Hieruit vloeit de losbandigheid en het weiden in de ruimte als een ongewend kalf. Ook dat er geen onderscheid, of tenminste zeer klein en weinig, tussen geciviliseerden en vromen bespeurd wordt, in de openbare en verborgen godsdienst, in de wandel en het verkeer. O! wat zijn de kostelijke kinderen Sions de aarden flessen gelijk geworden.

b. Zijn er, die enige indruk hebben van de nare toestand van hun ziel; bespeuren zij dat het zo niet drukt, werkt en weegt, gelijk voor dezen, dat de indrukken niet diep genoeg gaan, niet blijven wegen op het gemoed; niet doen om redding en verzoening gevoelig roepen en aanhouden; maar dat ze ons verlaten, eer wij halverwege zijn tot het bloed van Jezus Christus, hetwelk alleen de consciëntie reinigen kan van dode werken, om de levende God te dienen. Och helaas! de benauwdheid, de smart over zijn kwaad, het ernstig aanhouden om Jezus opnieuw aan te nemen, is veeltijds maar als een morgenwolk, een vroegkomende dauw, welke zo schielijk voorbijgaat, en de ziel verlaat, zonder dat ze gered of hersteld wordt.

c. Wordt men verwaardigd, om nu en dan tot de Heere Christus te komen, en Hem hartelijk en gelovig te omhelzen, en zijn schuld op Hem te leggen en zich kwijt te worden, en ontslag van schuld in zijn consciëntie te vinden, en de daarop volgende vrede der ziel; het is niet alleen zeldzamer dan in vorige tijden, maar daarenboven bespeurt men, dat de ziel die kracht er niet uit ontvangt en deelachtig wordt, om gezetter en bestendiger en eerbiediger te wandelen voor de Heere; zeer ras verkoelt de liefde; kort na ontslag van schuld bezoedelt men zich wederom, en men komt in weinige dagen wederom in zijn vorige dodige trein; hetgeen een klare blijk is dat de dodigheid groot is. Dewijl, indien zulks niet was, het kleed van Christus' gerechtigheid zeker verwarmen zou, en Zijn vlees en bloed, door het geloof gegeten en gedronken, kracht bij zou zetten, om zijn hart te verheffen in de wegen des Heeren.

d. Eindelijk, dat er een grote dodigheid is, blijkt uit het werelds wezen en slordig gedrag van des Heeren volk; hetwelk zij zelf nu en dan zien, en roepen, ach mij! en ook is het aan anderen openbaar. Die in hun gewaad, en in hun eerbied in het openbaar en in Gods huis plachten te stichten en anderen tot opwekking te strekken, ofschoon zij niet één woord spraken, die zijn nu der wereld gelijk, in de godsdienst tot ergernis, en de traagheid en het verzuim van de genademiddelen voor hun onbekeerde buren tot een struikelblok; die zijn in hun omgang ralliant, vol kwinkslagen, sprekende ijdele en ongezouten redenen; zodat die ermee omgaan, niet gesticht, niet verwarmd, niet beschaamd, niet in de toom gehouden, niet opgewekt worden, om God te zoeken. Hoe droevig het hier gesteld is, zal elk bekennen, en wij hopen dat het gegeven worde, het nu en dan te betreuren, en uit te roepen: Ach mij ellendig mens! wie zal mij verlossen? Is des Heeren volk het zout der aarde, als deze dan ontzout zijn, waarmee zullen zij gezouten worden? Vele andere blijken van de dodigheid zouden wij kunnen voorstellen, maar dewijl ze in het vervolg zullen voorkomen, gaan wij die thans voorbij; oordelende dat het gezegde genoeg is tot overtuiging.

2. Wij dachten dat de verhandeling van deze stof noodzakelijk was, omdat de dodigheid zo weinig opgemerkt en betreurd wordt. Ach! *ofschoon de grauwigheid zich op ons verspreidt, men merkt het niet, Hos. 7:9;* neen, maar men is rijk en verrijkt, ofschoon zo ellendig; en nooit beleeft men een tijd, daar men zo verwaand uit de hoogte durft spreken, als in deze dodige tijd waarin wij leven; en men kan niet verdragen, dat zijn dodigheid voor ogen gesteld wordt; neen, zulken, zegt men, hebben zelf toe te zien; zulken handelen partijdig en liefdeloos; zulken veroordelen maar, en zien op ditjes en datjes, daar men zijn Christelijke vrijheid met een goede consciëntie kan gebruiken; zulken zien meer op het uitwendige dan op het inwendige; zulken zijn maar wettischen, en weten niet van dat leven door geloof, enz. Al deze uitvluchten zijn duidelijke bewijzen, dat men zijn dodigheid niet bemerkt, en ook niet bekennen wil; want anders zou men nooit op personen zien, en dus de overtuiging ontduiken, maar op de zaak die gezegd wordt; men zou het niet zo ruim nemen, als men kon, en zo na aan Gods grensscheiding komen als men kon (want die zo doen, zullen ook overlopen; die zo na aan de zonde komt als enigszins doenlijk is, zal ook geen consciëntie maken in gelegenheid, om te zondigen) maar men zou zo nauw en precies zoeken te zijn, als het mogelijk is, *de volmaaktheid najagende, Filipp. 3:14.* De zalige Lodenstein zag dit gebrek al in zijn tijd, maar als hij nu Sion beschouwde, wat zou hij wenen? Zijn versjes zijn waardig, dat gij ze hoort:

Al voel ik al die fikkefakkerij niet,
'k En weet van min of onmin, vreugd' of pyn,
't Geloof is 't al, end als dees tyd voorby schiet,
Wat kan ik meer als in den hemel zijn?
En daar moet my 't geloof der Waarheit brengen.

3. Wij dachten ook dat het nodig was hiervan te moeten spreken, opdat men aan de ene zijde deze ongestalte ziende, tot ware vernedering en wezenlijke verootmoediging over zijn

verval mocht komen; opdat men zich mocht bekeren en zijn eerste werken doen. En aan de andere zijde, om gelegenheid te hebben om iets tot besturing en opwekking voor te stellen.

b. Als wij nu tot de zaak zelf komen, om opzettelijk van de dodigheid te spreken, zo zullen wij deze orde houden, dat wij:

1. Spreken zullen van de dodigheid zelf. Deze is, mijn geliefden, een ongesteldheid of ziekte of kwijning van een wedergeboren mens, door zonde en verzuim verkregen; in welke de wedergeboren mens lauw en traag in de oefening van de plichten der godzaligheid, en dor en ongevoelig blijft onder al de middelen, die tot zijn opwekking aangelegd worden. Wij dachten dat deze omschrijving nodig was, opdat gij zoudt begrijpen, dat wij zozeer niet van de dodigheid, of laat ik liever zeggen, van de allenthalve doodsheid der onbekeerden spreken; maar van een ongestalte der oprechten; en opdat gij in een kort begrip deze ongestalte beschouwen zoudt in enige bijzonderheden. Let dan met een bijzondere aandacht en inkering in uw gemoed!

a. Deze dodigheid bestaat in een blindheid, duisternis en onkunde van het gemoed, van de heerlijkheid, lievens- en dienenswaardigheid van Vader, Zoon en Heilige Geest; een Goddelijk Wezen en drie Personen, zoals Zij Zich naar buiten openbaren in het werk der verlossing; en ook van de genoeglijkheid en zaligheid, die er in de dienst en gehoorzaamheid van deze God opgesloten ligt. Mijn geliefden! zolang als de genoemde zaden gezien worden in Gods licht, zolang heeft de ziel van een oprechte meerdere blijdschap in God en in Zijn dienst, dan de goddelozen hebben, wanneer hun koorn en most vermenigvuldigd worden; en de ziel verheft zich, met die van Josafat, in de wegen des Heeren; zij lopen zonder moede of mat te worden, terwijl het hun innigste blijdschap is wel te doen, en dat zij zich in en over Gods bevelen verheugen. Maar dit gezicht van hen benomen zijnde, of dat er iets tussen hun geloofsoog en dit komt, zodat het zien van hun oog benomen wordt, dan komt er een dodigheid en verslapping in de ziel. En de liefde en de hoogachting, en de verlustigingen van zich in de Heere en in Zijn dienst, verkoelen en bevriezen; ja, worden zo ijskoud en onverschillig, dat de ziel die heerlijkheid in God, Vader, Zoon en Geest, niet zien kan, waarom ze Hem begeren, en zoveel moeite aanwenden zou. Dit was een van de ingrediënten van de allenthalve dodigheid der Joden, *Jes. 53.* Zij zagen geen heerlijkheid in Hem, waarom zij Hem begeren zouden; en het is ook een van de ingrediënten van deze dodigheid der gelovigen, voorzover die plaats heeft. Dit zien wij in de oprechten. De bruid, dit niet ziende, kon blijven op haar leger; en de dochters van Jeruzalem vraagden: Wat is uw Liefste meer dan een andere liefste? Deze blindheid en duisternis heeft haar trappen. Soms is ze zeer groot, zodat men geen licht heeft, maar als een blinde naar de wand tast; en soms is er wel enig licht door hebbelijke genade; maar in deze staat is het als de winterzon, en licht zover, en niet recht neer in de zielen instralende, dat de verkleumde genegenheden niet ontdooid worden, en geen warmte gevoeld wordt; en bijgevolg geen levendigheid en vruchtbaarheid. Even gelijk een boom in de winter, ofschoon van de winterzon bestraald en verlicht, hij blijft evenwel zonder blad, bloesem en vrucht, stijf bevroren en onbuigzaam.

b. Deze dodigheid bestaat ook in een gemakkelijk kunnen stellen, zonder waarachtige gemeenschap te oefenen met God in Christus. Als men enigszins levendig is, o! de minste vervreemding van de Heere en het missen van Zijn gemeenschap, die de ziel zo goed is, veroorzaakt smart, schreien en roepen; het is: Hoe lange! hoe lange! hoe lange! Heere! en de ziel kan niet leven en kan het ook niet stellen; de ziel dorst, het vlees verlangt in een land, dor en mat zonder water. Maar in deze dodigheid drukt dit gemis niet op het hart, en het veroorzaakt niet dat bitter schreien, treuren en lamenteren, en een weigeren van troost of verkwikking in enige dingen te nemen; neen, de zienlijke dingen nemen Gods plaats in, en naarmate dat die toelachen, is men tevreden, en men kan het in en met het schepsel stellen, ofschoon men de Schepper Zelf mist. En dat dit zo is, zal blijken, dewijl men, als de uiterlijke dingen niet toelachen, meer maling, overleg enz. zal hebben daarover, dan over het gemis van God.

c. In deze dodigheid is ook een smakeloosheid. De ziel, die placht te kunnen zeggen, bij

deze dingen leef ik, en in allen dezen is het leven van mijn geest; die zeggen kon, o! wat waren de redenen des Heeren mijn gehemelte zoeter dan honing en honingzeem! Die is nu zodanig ongesteld, dat ze niet alleen geen trek of graagte heeft; maar dat de redenen des Heeren haar zo smakeloos zijn als het wit van de dooier. Het zoete van de beloften, noch het prikkelende bitter van de dreigementen veroorzaakt een aandoening. Komt men in Gods huis, is men in het verborgene, daar God door Zijn beschreven of gepredikte Woord een volle maaltijd voorstelt; men ziet het soms, en men zegt, het is kostelijk voedsel; maar men zegt met de daad, dewijl men niets proeft, ik heb er geen smaak in; of men weet wat verontschuldiging te maken; de bereiders zijn niet zindelijk genoeg, of de reuk zelf walgt en verveelt; en soms, terwijl de spijze toegereikt wordt, valt men aan het slapen en sluimeren; of, dat zeer zondig is en een teken van een bedorven smaak, men begint ander voedsel te begeren, met het staan laten van dat reine voedsel, en van de gezonde melk van Gods Woord. Is er enig teken van een dodige gesteldheid, het is dit; en het is te duchten, dat zulken menigmaal, eer hun herstelling en genezing komt, een honger zullen hebben, doch niet naar brood, maar naar dat Woord, dat zij menigmaal versmaad hebben.

d. In deze dodigheid is ook een loomheid, zwaarheid, luiheid en traagheid van de ziel in de oefening van de plichten die ze betrachten moet. De plichten worden wel niet nagelaten, maar ondertussen, de ziel is zonder ijver en aandoening; het hart dwaalt omtrent duizenderlei voorwerpen, niet alleen omtrent dingen van zijn beroep, maar ook omtrent vele andere dingen; zodat, terwijl de mond tot God sprekende is, het hart sprekende is tot de schepselen, die in zijn verbeelding zijn; en werkzaam in besturing en schikking te maken omtrent die; dan in toorn, dan in haastigheid, dan in wreken, enz. En, ofschoon deze merkelijke verstrooiingen er niet zijn, zo gaan de raderen van de ziel in de oefening bezwaarlijk, als door zwaar zand, voort; en de bewegingen naar boven tot God hebben geen vleugels van liefde en ijver, om zich te kunnen opheffen, wegens de bezwaardheid van de ziel, die aan het stof vast aangelijmd is; en dus is de oefening dodig, en men verlangt dat het Amen uitgesproken wordt, en is weltevreden in het gedane werk.

e. In deze dodigheid zijn de kloppingen van de consciëntie over zijn schuld en dodigheid maar zeer flauw, en doen de ziel geen groot zeer, noch een gevoelige smart aan; zodat men niet proeft en smaakt hoe kwaad en bitter het is, tegen de Heere te zondigen. Neen, men wordt er niet door beroerd; men hoort niet wat de consciëntie zegt, even alsof het hem niet aanging; men verschuift het er op te letten tot een gelegener tijd; maar die komt haast nooit voor. En zo worden de schulden op de consciëntie zo verzwaard, dat die bijkans haar mond niet meer open doet. Het is hier, gelijk bij een mens die nabij de dood is, de pols is zo opgetrokken en ingetrokken, dat men hem nauwelijks voelen kan; en wat is dit naar? Dewijl, als de consciëntie, die Gods stehouderes is, niet twist, het een teken is dat God Zelf niet twisten wil; maar dat Hij zegt: *Efraïm is met de afgoden vergezeld, laat hem varen, Hos. 4:17.* O mijn geliefden! bidt toch tot God, dat de dodigheid nimmermeer zover komen mag. Zolang de consciëntie slaat, is er hoop van herstelling, indien de slagen diep ingaan, en een gevoelige smart veroorzaken.

f. In deze dodigheid, ofschoon men nu en dan schijnt wat opwekking te hebben, en enige levendigheid en voornemen om gezetter en ernstiger te zijn; het verflauwt zeer ras, en men wordt ongevoelig dezelfde die men tevoren was, indien menigmaal niet erger en dodiger. Even gelijk een kaars of lamp, daar de vettigheid ontbreekt, nu en dan een glorie en sterke flikkering van licht geeft; maar kort daarna brandt ze zo donker, dat men zou denken, ze is uitgegaan. En zo maakt zulk een ziel duizendmaal een verkeerde rekening, denkende, nu zal het eens gaan en ik zal tot mijn vorige trein komen; maar helaas! ze ziet van achteren, dat haar *gerechtigheid als een morgenwolk geweest is, Hos. 6:4.*

g. In deze dodigheid is en blijft de ziel, niettegenstaande al de middelen die aan haar ten koste gelegd worden, onverbeterlijk; de oordelen noch de zegeningen, de wet noch het Evangelie doen aan haar vrucht, en hebben de uitwerking niet, om haar bij haar schuld te brengen, en beschaamd te maken over haar verachtering en omzwerven buiten de Heere. Het is

gelijk God zegt van Zijn wijngaard, *Jes. 5.* Ofschoon Hij er alles aan gedaan had dat er aan gedaan moest worden, hij bracht evenwel geen goede en rijpe vruchten voort.

h. Eindelijk, deze dodigheid vertoont zich naar buiten, dat ze gezien en bespeurd kan worden van diegenen, die op hem zien en acht geven, dat de wandel niet is gelijkvormig aan het Evangelie; dat Gods beeld niet uitgedrukt wordt; dat de wandel niet een kopie of afschrift van de Bijbel is; noch zij, in hun personen, wandelende bijbels. Maar integendeel, dat zij dezer tegenwoordige wereld gelijkvormig zijn, en dat weinig onderscheid tussen hen en de wereld te zien is.

2. De tweede zaak, waarvan wij spreken zullen is, om aan te tonen, hoever al, en hoever niet deze dodigheid gaan kan. Ik weet wel, mijn geliefden, dat er geen tederder punt is, dan juist dit. Wij kunnen niet wel bepalen, hoe nabij een werkheilig mens aan het Koninkrijk Gods kan komen; en evenwel dood en onbekeerd zijn en blijven; en wij weten ook niet, hoe diep ellendig en laag een ware bekeerde kan vallen, en evenwel de wortel der zaak hebben; dit maakt de zaak zwaar. Daarenboven, velen die maar een verrot hart hebben, kunnen veel kwaad uit deze stof trekken, waardoor zij, niettegenstaande hun zorgeloos en ongoddelijk leven, kunnen gestijfd worden in hun inbeelding, dat zij kinderen Gods zijn. En mogelijk zou deze stof bij toeval ook van een begenadigde kunnen misbruikt worden, en hij nog dodiger daardoor worden. Deze dingen overwegende, hielden ze ons in twijfel, of wij hiervan spreken zouden of niet; en of het niet het best was, ten eerste over te gaan tot het aanwijzen van de oorzaken van deze dodigheid; maar overwegende, hoe nuttig en nodig het voor des Heeren volk zou kunnen zijn, zo zullen wij er iets van spreken; en wel:

a. Hoever deze dodigheid gaan kan.

1. Een oprechte kan zo dodig worden, dat het schijnt, dat hij al zijn ijver verloren heeft, zodat hij niet voor God en Zijn zaak in de bres staat, maar de ontering van God door zonde in zichzelf en anderen kan aanzien; alsof het hem niet moest aangaan, en zijn ziel in de brand steken, om voor God en Zijn weg uit te komen. Dit was de dodigheid, en zover ging de werkeloosheid van de godzalige man, de oude Eli, 1Sam. *2:20-23*, en van de gemeente te Laodicea, *Openb. 3,* die noch koud, noch heet was, dat is, onverschillig, en dat er gelovigen onder dezen waren, blijkt uit *vers 19: Zo wie Ik liefheb die bestraf en kastijd Ik; weest dan ijverig, en bekeert u.*

2. Een oprechte kan zo dodig worden, dat al zijn genegenheden en hartstochten schijnen uitgedoofd en verstorven te zijn. De hartstochten zijn als de zielevleugels; als die dodig zijn, de ziel wordt als gekortwiekt, en de dingen die men doet, zijn zonder geest en leven. Nu kan het zover komen, dat Gods dierbaarheid en goedertierenheid de ziel niet ontvonken in liefde, niet aanzetten om zich in Jehovah te verlustigen; dat Zijn hoogheid geen vrees noch ontzag veroorzaakt; dat zijn eigen wanbedrijf geen schaamte veroorzaakt, en de ziel niet bedroeft, *Matth. 24:12: de liefde van velen zal verkouden. Openb. 2:4,* Schoon de kerk van Éfeze gearbeid had, en niet moede was geworden in de eerste tijd; nochtans dit verflauwde, hun genegenheden stierven; en daarom zegt Christus: *Gij hebt uw eerste liefde verlaten, en dit heb Ik* (Die het grondig kende) *tegen u.* Ziet hoever dit gegaan is in Asa, *2Kron. 16:10 en 12.* God zond een profeet, om hem op te wekken; Hij bracht een ziekte over hem, tot datzelfde einde; maar hoe verstorven waren zijn hartstochten ten goede, en hoe werkzaam in het kwade! Hij werpt de profeet in het gevangenhuis; en in zijn ziekte zoekt hij niet God, en de verzoening over zijn zonden, maar hij ging naar de medicijnmeester. Davids hartstochten waren ook als dood. Joab laat hem weten, dat velen van het volk Gods gedood waren, en dat Uria ook gedood was; men zou denken, nu zal zijn ziel bewogen worden, zijn droefheid hem overstelpen, schaamte over zijn kwaad hem bedekken. Maar wat staat er, *2Sam. 11:25?* David zei: Zegt Joab, *laat deze zaak niet kwaad zijn in uw ogen, want het zwaard verteert zowel dezen als genen.* En *vers 27,* laat hij Bathseba bij zich brengen tot een vrouw.

3. Een kind Gods kan zo dodig worden, dat het schijnt dat de wereld en de dingen van de

tijd zijn hart ingenomen hebben; gelijk wij zien in Demas, van wie wij geloven dat hij een ware gelovige geweest is; nochtans hij kreeg de tegenwoordige wereld lief, en zo was het met de meesten van Paulus' metgezellen te Rome; een ieder zocht zo zijn eigen dingen, dat hij nauwelijks iemand kon krijgen, die hij zenden wilde naar Filippus, *Filipp. 2:20 en 21.*

4. Een kind Gods kan ook in deze dodigheid in zware zonden vallen en in zijn val een geruime tijd blijven liggen. Er is geen belofte dat hij ervoor bewaard zal worden; Lot, David, Salomo, Asa en Petrus zijn er bewijzen van. En hoelang deze dodigheid in een zondige trein blijven kan, kunnen wij niet bepalen. De aartsvaders, Jozefs broeders, leefden ongevoelig over de mishandeling van Jozef, twintig jaren of meer, en David ruim een jaar; en de wijze zowel als de dwaze maagden sliepen en waren dodig, mogelijk tot een weinig voor hun einde. Zodat gij zien kunt dat deze dodigheid zeer ver kan gaan, en ook zeer lang duren. De kortheid hebben wij hier voorbedachtelijk gebruikt, terwijl al deze voorbeelden zijn moeten als bakens in zee, en strekken om op onze hoede te doen zijn.

b. Ondertussen, hoever deze dodigheid ook gaan mag, nochtans is ze zo beperkt, dat een gelovige niet zal verliezen ten ene male deze volgende dingen, welke als tot kenmerken zullen strekken, waaraan gij zult weten, of gij onder al uw dodigheden een beginsel van genade hebt of niet.

1. Het zaad Gods blijft in hem, *1Joh. 3:9;* en dit is een onvergankelijk zaad, hetwelk nimmermeer sterft, *1Petr. 1:23.* Zodat, hoe dodig een gelovige worden mag, dit beginsel der wedergeboorte en heiligmaking, ofschoon als bedekt en begraven onder de kluiten der verdorvenheid, blijft nochtans zo in hem, dat ofschoon hij, zowel als de goddeloze zondigt, hij nochtans niet goddeloos in zijn zondigen is, en dat hij niet zondigt op dezelfde wijze, gelijk zij doen; want hij is uit God geboren, en hij zondigt niet, want het zaad Gods blijft in hem. De zonde kan groot geweld over hem oefenen, maar hij ligt niet zo onder de heerschappij daarvan, dat hij met zijn gehele hart gewillig de zonde doet, *Rom. 6:14,* want *de zonde zal over u niet heersen; want gij zijt niet onder de wet, maar onder de genade.*

2. Het zaligmakende geloof blijft ook. Dit versterft niet in de ziel ten ene male ten aanzien van zijn wortel en hebbelijkheid; ofschoon het zich niet in levendige daden vertoont werkzaam te zijn, in een dadelijk gaan tot Christus, en een gebruik maken van Hem, waardoor men zich verlevendigd vindt; nochtans is het in de ziel gelijk een vonkje onder de as. Nu, mijn geliefden! het geloof, *Job 19, is de wortel der zaak;* blijft dat in het leven, ofschoon de takken en de stam schijnen dood en verstorven te zijn; er zal evenwel een uitbotten op zijn tijd komen; de duivel mag ziften als de tarwe in zijn zeef; Jezus bidt, dat *dit geloof niet moge ophouden, Luk. 22:32.*

3. De zalving, die de oprechten hebben, blijft ook, *1Joh. 2:27.* Door deze zalving moet men verstaan èn de Heilige Geest èn Zijn werkingen in de uitverkorenen. Nu, ofschoon Gods Geest niet dadelijk in deze dodigheid de ziel verlevendigt, nochtans koestert Hij Zijn eigen werk in de ziel, en al de vermogens van die, dat hoewel het voor een tijd kwijnt, het evenwel in leven en wezen blijft; en was er deze overschaduwing en koestering des Heiligen Geestes niet, de gelovigen zouden ten ene male sterven.

4. Er blijft ook overig in de oprechten, niettegenstaande hun dodigheid, een vrees, dat al hetgeen zij ondervonden hebben zal overgaan, dat hun werk niet recht geweest is, maar louter bedrog is, en dat zij op het laatste bedrogen uit zullen komen, dat zij geheel en al zullen weerkeren tot hun vorige weg, en dat zij een blaam op de weg en op het volk van God zullen leggen; dat het beter ware nooit een vertoning gegeven te hebben, nooit onder de oprechten bekend geweest te zijn, dan dat zij in schijn met de Geest zouden begonnen hebben, en nu met het vlees gaan eindigen. Dit maakt dat zij menigmaal liever sterven dan leven zouden. En hoe dodig en afgezakt zij zijn, komt er evenwel menige zucht, ofschoon niet in die opzettelijkheid en aanhoudendheid gelijk het behoorde: O God! ik ben afgedwaald, ik ben als een verloren schaapje; al ben ik in duizend noden, ik lig als een dode. O! dat Gij mij wilde opzoeken en

terecht brengen! Dat ik ontdekt mag worden, indien er een leugen in mijn rechterhand is. O God! geef toch, dat mijn werk in der waarheid zijn mag. De voorbeelden van dezulken die afvallen, of terug keren, zijn niet om er op te zondigen, maar als bakens in zee. De ziel die overdenkende, schrikt voor zichzelf; en dus is het, hoe flauw het ook zijn mag, dat de ogen die gezien hebben, niet terug zullen zien.

5. Er blijft ook overig een diep en praktikaal veroordelen van zichzelf, en van al zijn betrachtingen; waardoor een Christen, uit kracht van het hebbelijke licht van het geestelijke leven, zich aan de ene zijde met min of meer aandoening voor God legt, als een gans melaatse en onreine, van de hoofdschedel af tot de voetzool toe; als een die zo walgelijk en verdoemelijk is, dat God, indien er geen Borg was, een eeuwige afkeer van hem zou moeten hebben, en Zich aan hem nimmermeer in Zijn gunst uitlaten. En aan de andere zijde doet dit hem God in de oordelen, proefwegen en kastijdingen, waarmee hij getuchtigd wordt, rechtvaardigen en billijken; erkennende dat God hem niet doet naar zijn zonden, en dat het minste, dat hij boven hel en verdoemenis heeft, enkele goedheid Gods is. *Klaagl. 1:15: De HEERE is rechtvaardig, want ik ben Zijn mond wederspannig geweest.*

6. Hoe dodig de oprechten ook worden, zij blijven evenwel standvastig bij hun gedane keus volharden. O! die gedane keus, ofschoon zij er niet naar leven, berouwt nooit; maar integendeel is het een stof van leedwezen, dat zij die zolang hebben uitgesteld, en dat zij, nu ze gedaan is in oprechtheid, zo weinig aan hun vrijwillige verbintenis beantwoorden. De ogen die eens gezien hebben, zullen niet terugzien. Elke oprechte, ofschoon hij dezelfde trap van uitvoering niet heeft, heeft evenwel dezelfde hebbelijke grondgestalte, die er in David was: *Ik heb gezworen, en zal het bevestigen, dat ik onderhouden zal de rechten Uwer gerechtigheid, Psalm 119:106.*

7. Ja, hoe dodig een oprechte ook wordt, zo blijft evenwel in hem overig een diepe ontevredenheid over zijn bestaan, gestalte en werkzaamheid voor God. Hij is niet in zijn element, het is niet met hem als voor dezen; hij denkt menigmaal aan de vorige dagen, waar hij uitgevallen is, zijn eerste liefde en tederheid verlaten heeft; en machteloos zijnde om op te staan, zo zit hij menigmaal neer bij zichzelf in en met hartbrekende overleggingen en zuchtingen: Ach! dat het met mij was gelijk in vorige dagen! Ach! hoelang zult Gij U verbergen en van verre staan. Ach! dat eens mijn hulp uit Sion kwame! Dat op mij, die zolang een Gilboa geweest ben, de dauw der Goddelijke genade mocht neervallen, opdat ik bloeien mocht als een lelie, de wortelen uitschieten als de Libanon; en mijn hart, dat zolang als een woestijn geweest is, een Eden mocht gemaakt worden; en dat er, in plaats van de doornen en distelen der zonde, die alles verstikken, dennenbomen en mirtenbomen mochten opschieten!

8. Eindelijk, hoe dodig een oprechte ook wordt, zijn achting blijft voor het oprechte volk; en hoe levendiger die zijn, hoe liever en hoe kostelijker zij in zijn ogen zijn. Durft hij, wegens zijn laagheid en hun opgewektheid, in hun gezelschap niet komen, (gelijk dat somtijds gebeurt) zijn lust is evenwel tot de heiligen en heerlijken op de aarde.

Deze dingen oordelen wij nodig te zijn, dat ze opgemerkt worden, vermits ze aan een oprechte, hoe dodig en laag hij ooit is, tot zovele kenmerken kunnen verstrekken, dat de wortel der zaak in hem is, en is dat zo, opdat hij dan niet te zeer mismoedig moge worden, vermits de wortel der rechtvaardigen zeker zal uitgeven.

3. Onze derde zaak was, dat wij van de oorzaken van deze ongesteldheid van de gelovige mens zouden spreken. Het onderzoek naar de oorzaken van de dodigheid van een gelovig mens is zeer noodzakelijk. Dewijl de kwalen der ziel, zowel als die van het lichaam, niet zullen kunnen genezen worden, tenzij die in hun oorsprong aangetast worden. De heiligen zijn altijd begerig geweest de oorsprong van hun ellende te verstaan. *Job 10:2: Doe mij weten, waarover Gij met mij twist.* Vermits de bevinding hen leerde, dat er nimmer herstel, maar op zijn best een kwijnend leven te verwachten is, tenzij zij bij de oorzaak van hun ellende gebracht worden. Hiervandaan is het, dat zij uit bewustheid van hun eigen onvermogen, om deze te kunnen

uitvinden, en van de bedrieglijkheid en koning-zondelievendheid van hun hart, menigmaal tot God ootmoedig gaan en roepen met ernst en in oprechtheid van hun hart: Behalve dat ik zie, *leer mij, onderzoek mij, o God, en beproef mij, en zie, of er een schadelijke weg bij mij is, Job 34:32, Ps. 139:23 en 24.* Werd het onderzoek naar de oorzaak van zijn ongesteldheid nauwkeurig ten eerste gedaan, en de ziel dagelijks tot een strikt en nauwkeurig examen gebracht, men zou zover niet verzeild zijn, dat men niet zou weten waaruit men gevallen is, en waar men voor het tegenwoordige is, en hoe zijn koers te zetten, om te komen daar men wezen moet. Maar helaas! Stuurmanskunst verloren en vergeten zijnde, wordt men op de baren geslingerd en geteisterd, en men is als een afgedwaald schaapje, dat in de struiken verward is.

Om de oorzaken na te gaan, kunnen wij ze brengen tot twee, buitenoorzaken en binnenoorzaken. Om zo veel mogelijk is, deze klaar na te gaan, zullen wij spreken:

a. Van de oorzaken van deze droevige ongesteldheid van een gelovig mens, die wij als buiten hem aanmerken. Deze kunnen wij gevoeglijk wederom tot twee brengen.

1. Hier komt dan eerst in aanmerking de grote, geduchte en driemaal heilige God; Die ofschoon Hij onmogelijk de zonde noch enige kwade gesteldheid werken kan, als welke strijdig is en tegen Zijn vlekkeloze heiligheid, en ook tegen de aard der zonde, welke niet iets wezenlijks is, maar een ontbering; nochtans hieromtrent niet als een ledige Aanschouwer moet of kan aangemerkt worden, maar Die met een krachtdadige toelating de zonde en kwade gesteldheid toelaat, Zijn wederhoudende en krachtdadige medewerkende genade niet schenkt, om heilige, wijze en rechtvaardige redenen; en Die deze gesteldheid niet bestuurt ten opzichte van haar begin, voortgang en trap, en ook van langere of kortere duur. Zaken, welke wij jaarlijks uit Gods Woord bewijzen tegen Spinozisten en Pelagiaansgezinden; en zullen derhalve ons voor het tegenwoordige daar niet inlaten, maar willen liever tot bijzonderheden overgaan, om u te vertonen in enige opzichten, hoe en op welke wijze en om welke redenen de almachtige en heilige God hieromtrent werkzaam is.

a. Hoe en op welke wijze God als een toelatende Oorzaak hieromtrent niet, en al werkzaam is, in het inhouden van Zijn voorkomende, medewerkende en achtervolgende invloeden, en in het niet ten onder brengen van de zonde, enz., zouden wij voorstellen, was het niet dat de eerwaardige Saldenus dit onverbeterlijk klaar had geschreven, en wij wensen dat onze toehoorders zijn schrift bij deze gelegenheid in de handen mogen nemen. Zie hem onder de droevige staat van een Christen, blz. 25-30.

b. De heilige en geduchte God heeft heilige, wijze en gewichtige redenen, waarom Hij dit toelaat, en zeker beoogt Hij Zijn eigen eer en de zaligheid van Zijn volk; en hetgeen Hij beoogt, verkrijgt Hij op Zijn eigen tijd. Uit vele let op de volgende: (a) God houdt Zijn heiligende en zonde dodende invloeden nu en dan van Zijn volk in, niet zozeer om deze en gene begane zonde, maar in Zijn vrijmachtige soevereiniteit; even gelijk Hij met Job handelde in een ander geval. Maar dit is zeer zeldzaam en er is mogelijk maar één voorbeeld van in het Woord, en daarom hebben wij maar zeer zeldzaam in dodige toestanden te denken, dat God om deze reden het doet. (b) God doet het soms, omdat hij voornemens is een land te laten rijp worden voor de straf, en die dan dadelijk over hetzelve te brengen. Zo houdt Hij Zijn Geest en genade zo in van Zijn volk, dat zij niet zeer voor een volk kunnen bidden, noch ook tot overtuiging van hetzelve zijn, door hun godzalige wandel. Zo schijnt het, *Jes. 5:9,* geweest te zijn; en er is een grote grond om te vrezen, dat dit Nederlands toestand is. Mij dunkt, dat Gods volk zal zeggen: Wij zijn niet willens zo laag, de Heere weet, dat er begeerte is naar een opgewekter leven, maar wij worden het niet gewaar. *Jes. 59:9: Wij wachten naar licht, en er is duisternis, op een grote glans, maar wij wandelen in donkerheden.* En bitter zou het zijn, indien God om deze reden de dodigheid zo algemeen liet worden. (c) Het gebeurt ook soms, dat God, als hij op weg is om een volk te redden uit nare omstandigheden, de dodigheid toelaat, opdat, wanneer de redding komt, Zijn volk ten volle overtuigd mocht zijn dat God het gedaan heeft, niet om hunnentwil, maar alleen uit vrije en onverdiende genade en goedertierenheid, om Zijns Naams wil. Want als

redding na en op ernst komt, zo is men zeer genegen te denken, dat zijn eigen levendigheid iets toegebracht heeft. *Jes. 59:16: Dewijl Hij zag, dat er niemand was, zo ontzette Hij Zich, omdat er geen voorbidder was.* Zo dodig was het, maar er volgt een wonderlijk daarom op: *Daarom bracht Hem Zijn arm heil aan, en Zijn gerechtigheid ondersteunde hem.* Hoe gelukkig zou het zijn, zo God Zijn volk in hun dodigheid met Zijn onverdiende goedheid kwam bestraffen? Zij zouden worden als mensen, die droomden. (d) De Heere houdt Zijn levendmakende en heiligende invloeden menigmaal in, om Zijn kinderen bij de stukken, op een bevindelijke wijze, te leren dat zij uit genade zalig worden. Dit wordt niet geleerd door vallen en opstaan. Elk belijdt het; maar het is wat anders te zeggen, het grondig te verstaan. De dodigen ziende hoe ellendig zij zijn, dat in hun vlees niets goeds woont, geven aan God de eer van Zijn onbegrijpelijke goedertierenheid in Christus. (e) Somtijds houdt God Zijn levendmakende invloeden in, wegens verheffing van het hart over zijn eigen goede gesteldheid, en het laag vallen op anderen wegens derzelver gebreken. Er is niets gemeners in de gezelschappen dan het vertellen van zijn eigen goede dingen en van de laagheid van zijn medechristen; en het is niet met een bloedende en mededogende ziel; maar het heimelijke oogmerk is, om meer geacht te worden. Het is jammer, dat de Christenen zijn als de schoolkindertjes, welke blijde zijn als ze elkander beklappen kunnen. Maar daar dit is, daar heeft de dodigheid alrede haar voeten op den drempel der ziel; want God kan het niet verdragen, Hij wederstaat de hoogmoedige; men heeft niets, dan dat men ontvangt; en derhalve is er geen reden om te roemen. (f) Somtijds doet het de Heere, om Zijn kinderen meer in staat te stellen om anderen tot onderwijzing en opbeuring te zijn, waartoe zij anders onbekwaam zouden zijn. En zo worden Christenen, die tot algemeen nut gebruikt zullen worden, menigmaal niet om hun eigen schuld, maar tot nut van anderen in scholen gebracht, opdat zij met de moeden een woord ter rechter tijd zouden spreken kunnen. Eindelijk (g) het is om de zondeschuld van onbedachtzaamheid, nalatigheid en verkoeling in ernst, enz.; waarom de Heere van verre staat en Zich verbergt, en dat de hulp uit Sion niet komt, *Jes. 59:2: Maar uw ongerechtigheden maken een scheiding tussen ulieden en tussen uw God, en uw zonden verbergen het aangezicht van ulieden, dat Hij niet hoort.*

2. De buitenoorzaak van de dodigheid van een gelovige is de duivel, de god dezer eeuw, die een volslagen vijand van al des Heeren kinderen is; dan eens rondom hen gaande als een briesende leeuw, dan als een engel des lichts, dan aansporende tot zonde, dan de zonde verbloemende, dan op de genegenheden werkende, dan zich naar een ieders temperament schikkende, dan op anderen werkende om Gods kinderen in ongesteldheden te brengen; met een woord, al zijn arglistigheid aanleggende, om de hemel uit het hart van Gods volk te houden, vermits hij wel weet, dat hij hen uit de hemel niet zal kunnen houden. Zie verder het nooit genoeg te waarderen traktaat van Saldenus.

b. Nu zullen wij trachten de oorzaken van deze ongesteldheid van een gelovige na te gaan, zoals die in en bij hem te zoeken en te vinden is. En om dit te doen, zo zullen wij de oorzaken aanwijzen.

1. Meer in het gemeen. Het is zonneklaar, dat het verderf uit hem is. Was dat zo niet, er zou zulk een doodswezen en leven niet zijn. En weet, mijn geliefden! dat de gelovigen, ofschoon volkomen gerechtvaardigd, nochtans maar ten dele geheiligd zijn; de beste, de verstgevorderde heeft maar een zeer klein beginsel van de heiligmaking; er is een oude mens in de dierbaarste van Gods kinderen; een wet in hun leden, welke strijdt voert niet alleen, maar menigmaal ook de gelovigen zo onderdrukt, dat zij niet kunnen doen het goede, dat zij willen; ja, dat zij er ook zo onder raken, dat zij doen het kwade, dat zij niet willen, gelijk Paulus tot troost van ware Christenen dit beschrijft, *Rom. 7.*

Hieruit nu aandachtigen, vloeit, dat er niet zulk een rechtvaardige is, die niet zondigt; dewijl de oude mens een neiging en vanzelfsheid heeft, om in woorden, gedachten en daden af te wijken van de levende God op een meer subtielere of op een grovere wijze.

Deze afwijking van God als het hoogste Goed, en van Zijn wet als de volmaakte regel

des levens, is vergezeld met dodigheid, die op de afwijking terstond over de ziel plaats neemt, vermits *de bezoldiging van de zonde de dood is, Rom. 6:23.* Derhalve zeggen wij in het gemeen, dat de zonde de oorzaak is van de dodigheid, welke wij thans zien, gevoelen en betreuren. Ja, vermits de ongerechtigheid thans overvloediger en algemener is, dan wel voor dezen, zo is ook de dodigheid groter, langduriger en algemener, dan ze placht te zijn; gelijk diegenen die wetenschap en gedachtenis hebben van voorgaande tijden, met betraande ogen zullen getuigen. Opdat dit nog al klaarder voor uw aandacht mag zijn, zullen wij het in enige opzichten ophelderen.

a. De zonde veroorzaakt deze dodigheid, vermits de zonde een scheiding tussen de gelovige en zijn God maakt, *Jes. 59:2.* Gij weet, dat een scheiding een afstand of verafheid tussen personen te kennen geeft; dat ook een scheiding gemaakt wordt, door de tussenkomst van iets tussen twee personen, zodat de een tot een ander niet genaken kan. In al die opzichten maakt de zonde een scheiding, en is de oorzaak van dodigheid. Want terstond op het bedrijven van zonde, vertrekt God, Die driemaal heilig is, van de ziel, en de ziel valt en zakt van God af tot de laagte; en er is een opschorting van de gemeenzame omgang tussen God en haar, en een grote verwijdering en vervreemding grijpt plaats, *Ps. 10 en 13.* Het is daarom: Waarom staat gij van verre? En dat wel tot driemaal toe, roepende: Hoe lange? Een scheiding komt er, als er iets tussen beide komt; derhalve moeten de zonden aangemerkt worden als wolken, die het licht benemen, en de zon bedekken, als hoge en zware bergen, die tot de hemel te stijgen; of, als de ziel zo melaats en onrein makende, dat zij van de gemeenschap Gods moet afgescheiden worden, gelijk de melaatse van het leger, en dat voor een tijd God haar, als het ware, een scheidbrief in de hand geeft, om haar overtredingen wil; en dat zij dus zijn, alsof zij een Lo-Ammi waren en een Lo-Ruchama. Gij kunt gemakkelijk uit dit gezegde opmaken, dat, als een scheiding dit te kennen geeft, er dan niet dan dodigheid op volgen kan; vermits de levendige gestalte der ziel, en de aanwas in heiligmaking door de nabijheid Gods aan de ziel, en door het zien van Zijn heerlijkheid in het aangezicht van Christus veroorzaakt wordt, *2Kor. 3:11.* En werd dit met indruk geloofd, dat men om de zonde als uitgedreven wordt van voor het aangezicht Gods, en uit Zijn gemeenschap, in zulk een nare verafheid, wij zouden de zonde meer vrezen dan de hel; maar ach! dit wordt niet geloofd.

b. De zonde veroorzaakt deze dodigheid; want de zonde is een dood werk. En zolang de zonde op de consciëntie ligt, is het onmogelijk de levende God te dienen, *Hebr. 9:14. Rom. 8:13: Indien gij het vlees leeft, zo zult gij sterven.* De zonde doet een gelovige onder angst en beschuldigingen leven, en zijn consciëntie dreigt en kwelt en beschuldigt hem, zodat het is een dienst, Gode niet aangenaam; dewijl Hij gediend wil worden op een levendige wijze, dat is *in geest en waarheid, Joh. 4:24.*

c. De zonde is er de oorzaak van, vermits de zonde een last is, *Hebr. 12:1.* Nu weet gij, dat een last op de schouders, ja op de nek gebonden, de tred in het gaan belet, en alle arbeid moeilijk maakt. Evenzo is het met een gelovige, zijn zonden maken hem krom; zijn sappen worden veranderd in *zomerdroogten, Ps. 32.* Raakt hij deze last niet kwijt, hij zal nimmer zijn hart kunnen verheffen in de wegen des Heeren.

d. Eindelijk, de zonde beneemt de troost van zijn aandeel aan Gods gunst en genade in Christus, zodat hij de vreugde van Gods heil mist voor die tijd, Ps. 51. Ik weet wel, dat men juist niet alle verzekering van zijn aandeel verliest; ook dat vele slordige Christenen hun aandeel vasthouden. Ondertussen was het mogelijk beter voor hen, dat zij terdege geschud werden, dan dat zij gerust en zonder beschuldiging in zulk een lage trein leven. Wij wilden maar kort zijn in deze algemene redenen, opdat wij de bijzondere redenen des te meer mogen uithalen.

2. Nu komen wij, om in het bijzonder de oorzaken van deze dodigheid na te gaan. Uw Christelijke aandacht kan licht bemerken, dat zich hier een ruim veld opdoet. Wij zullen zo kort zijn als mogelijk is, en vooral in het oog zoeken te houden de tijd, in welke wij leven.

a. Een van de oorzaken van de dodigheid, die thans zo algemeen is, is de grote onkunde

van God en van de dierbare evangeliewaarheid. Ik meen zozeer niet de onkunde van de letter of bespiegelende waarheid, welke zeer groot is, niettegenstaande al de middelen, waarvan men zich zou kunnen bedienen. Het is niet fraai, dat oprechten zo weinig weten en zo weinig moeite aanwenden om de wetenschap te verkrijgen; ja, dat zulks van sommigen veroordeeld wordt; hetgeen gelegenheid geeft aan velen, zelfs in hun schriften, over de godzaligen te klagen, alsof zij stelden er is kennis genoeg, was er maar praktijk genoeg. Hoe prijzenswaardig deze is, nochtans, men kan zijn hersenen met de letterwaarheid vervuld hebben en een slechte betrachter zijn; ja, niet anders dan een luidende schel en een klinkend metaal zijn, en een kennis hebben die opgeblazen maakt. Maar ik meen de onkunde van God en de waarheid van het heilig Evangelie, zodat men God niet kent in zijn eigen licht, waardoor Hij aanbidding, ontzag, liefde, verwondering, verblijding en verlustiging waardig is, en waardoor men zich vermaakt in God, Vader, Zoon en Heilige Geest, zoals Die Zich ontdekt hebben in het verbond der genade. En een onkunde van de waarheid van het Evangelie door licht en instraling des Heiligen Geestes, waardoor de ziel op die waarheid verliefd wordt, en de gelovige dezelfde gestalte in zijn ziel ondervindt, die de waarheid beschrijft, en dat zijn hartgestalte een kopie, een afschrift, ja een levendige uitdrukking van de waarheid is in des mensen leven, een wandelende Bijbel. Mijn vrienden! elke waarheid die wij door Gods eigen licht recht kennen, heeft deze uitwerkingen, dewijl de waarheid een kracht Gods, ja een kracht en wijsheid Gods is, een reuke des levens ten leven, voor en in al diegenen die behouden worden. Er is geen één waarheid, of Gods heerlijkheid wordt er in ontdekt, en die ze aanschouwen, worden *in gedaante veranderd van heerlijkheid tot heerlijkheid, als door des Heeren Geest, 2Kor. 13:11.* Want de Zaligmaker leert duidelijk dat, als wij de waarheid verstaan, die ons zal vrijmaken, *Joh. 8:32.* Want als wij vergelijken *Rom. 6:18,* zullen wij zien, dat wij vrijgemaakt zijnde van de zonde, ook tevens gemaakt worden dienstknechten der gerechtigheid. Het dodig leven nu bewijst ten allerklaarste deze zaak; want dat staat bij mij paal-vast, dat wij door zaligmakend licht zoveel gestaltelijk kennen, en niet meer, dan als hetgeen wij met ons ganse hart zoeken te oefenen, en in de praktijk uitdrukken. Gij kunt dan gemakkelijk hieruit afleiden en begrijpen, hoe weinig ware kennis er is; ofschoon men zeer roemt over het licht, dat nu in de Kerk is.

b. Een tweede oorzaak van de dodigheid, die thans onder diegenen die voor Christenen gehouden worden is, dat velen aangenomen worden, en voor vromen gehouden worden, die nooit in hun bevinding, noch in enige gestalte ondervonden hebben de zalige overzetting van hun ziel in Christus, dat inlijven in Jezus, dat praktikaal gewaar worden, dat zij eens Anderen geworden zijn, en dat zij gevoeld hebben dat kwijt worden van zichzelf aan Christus, en die merkelijke verandering in al de vermogens van hun ziel, enz. Hun eigen consciëntie, nu en dan als Gods stedehouderes sprekende, zegt hun, dat zij dit missen. En nochtans worden zij voor Christenen gehouden, en men durft hen niet ontdekken. En, mijn geliefden, het is geen wonder dat er een grote dodigheid komt, en naarmate dat er veel zulken zijn, is de dodigheid algemener. Want er is aan te merken, dat ware gelovigen en tijdgelovigen elk een beginsel hebben, waaruit zij leven. De ware gelovigen zijn in Christus ingeënt, als in de ware Wijnstok, en worden de sappen van Hem, als de stam de wortel, deelachtig; dewijl Hij leeft, zo zullen zij ook leven. Maar dezen niets hebbende, dan gemene bewerkingen, zo kunnen zij, zolang als zij onder deze zijn, hongeren, dorsten, treuren, zich aan Christus aanbieden, enz. Maar die bewerkingen ophoudende, zo verflauwen, verwelken en sterven zij, en worden, indien gij er maar op acht geeft, de wereld gelijkvormig en tot bittere smart voor Gods knechten en volk. En het is geen wonder, want zij zijn nooit in Christus ingegaan en nauw met Hem verenigd, als het levende Hoofd, Die het leven aan Zijn leden mededeelt.

c. Nog een reden of oorzaak van de dodigheid is, dat er niet nauwkeurig gelet wordt op de nieuwe bekeerden. Er worden deze en gene ontdekt, en waarlijk veranderd; maar er zijn er, die terstond de hand er op leggen, en het stempel er opzetten. Men laat het hun zien, er wordt in elk gezelschap van gesproken, het gaat door landen en steden. Nu deze onder vele toejuichingen

zijn, kunnen zij niet wel blijven staan, en vooral als men nagaat, dat er meer acht gegeven wordt op hetgeen zij vertellen ondervonden te hebben, dan er gelet wordt op hun gedrag, of zij het beeld van God uitdrukken in hun wandel, of die kleinheid, tederheid en heilige jaloersheid bespeurd wordt, en dat graag willen ontdekt worden aan zichzelf. Wij beleven wonderlijke tijden; de mensen worden overtuigd, en komen terecht in enige weke gestalten, het oog word niet op hen gehouden, zij worden meesterachtig en stout. O! mijn geliefden! het placht zo niet te zijn; men keurde niet af of goed; men wilde het laten overzomeren en overwinteren; men was bang als de nieuwe aankomelingen zo onderscheiden en nauwkeurig spraken, dat het hersenwerk was, vermits een nieuwgeboren kind, als het spreken kan, ten eerste voor een monster gehouden wordt; men was de les van de apostel indachtig, om niet schielijk de hand op te leggen. Maar nu dit alles verzuimd wordt, zo is het geen wonder dat velen opgeblazen zijn, en uit de hoogte spreken, ofschoon zij jammerlijk ellendig voor God staan. Ik hoop, dat men dit toch mag overwegen.

d. Nog een oorzaak van deze dodigheid is, dat men op de kenmerken van genade en van een wedergeboren mens niet let, om zichzelf er bij neer te leggen, en te onderzoeken of men volgens die kenmerken kan en mag denken, dat men waarlijk uit de dood in het leven overgegaan is; of de genade in het hart die uitwerking heeft, gelijk Gods Woord zegt, dat ze hebben moet en heeft in elke ware oprechte. Neen, dit wordt verzuimd; men zegt, als ik het geloof oefen, dan heb ik Christus, en ik heb dan de kenmerken niet van node. Mijn geliefden! het is waar, als men geloof oefent, zo heeft men Christus; maar moet dit geloof niet getoetst worden aan de kenmerken? Dewijl wij het geloof moeten toetsen aan de werken, in welk opzicht wij niet alleen gerechtvaardigd worden uit het geloof, maar ook uit de werken; zou het niet een schone weg zijn, om aan onze eigen consciëntie gelegenheid te geven, om uit de keel tot beschuldiging en aansporing te roepen? En waartoe heeft de Heilige Geest een derde deel bijna van de Bijbel, daar van het werk der genade gesproken wordt, in kenmerken laten beschrijven, indien wij ons daaraan niet dagelijks moesten toetsen? Dit is een grote oorzaak van de thans algemene dodigheid, die zich over de Kerk uitspreidt.

e. Nog als een oorzaak van de dodigheid kunnen wij aanmerken, dat er een ban kan liggen op een particulier persoon, of op een gehele gemeente of land, waardoor alles wat tot hun beste en opwekking aangelegd wordt, ten ene male vruchteloos is, en dat de verharding en dodigheid des harten blijft. Zulk een ban kan lang blijven liggen, gelijk te zien is, *2Sam. 21:1-10.* Welk een bannen er op deze en andere gemeenten liggen, zou ik kunnen zeggen; maar als elk op zichzelf acht geeft, en naar het getuigenis van zijne consciëntie wil luisteren, zo zal het hem wel gedicteerd en voor zijn verstand gebracht worden. En mijn geliefden! indien wij niet hierbij gebracht worden, om voor God verootmoedigd te worden, en de zaak te belijden en te verbeteren, en Christus in het particulier tot verzoening aan te nemen, zo zal de dodigheid over ons blijven.

f. Nog een oorzaak van dodigheid voor velen is, dat zij bij gezelschappen komen, of in een gemeente, die, ofschoon ze nog opwekkende middelen heeft, het allemaal dodig is, en kwijnende, en van Gods beeld niets van zich latende afstralen. De dodigheid heeft een aanstekende en besmettende natuur; even gelijk geeuwen, als de een door lusteloosheid het doet, de ander raakt er ook aan; of, gelijk de slaap, wanneer de een slaapt, de ander begint te dutten. Zulke dodige gezelschappen of gemeenten zijn gelijk de Dode Zee; ofschoon de meest levende vissen er ingebracht worden, zodra ze van het water proeven, ze sterven. Mogelijk zijn er, die dit met droevige ondervinding zullen belijden, en zien dat, daar zij van tevoren zulke mensen met bedroefde ogen aanzagen, deze handelwijze veroordeelden, en er een schrik voor hadden; zij nu er bij zijnde, niet alleen zo dodig zijn als die, maar ook nog al erger. O! mijn geliefden! wilt gij voor uw ziel waken, houdt in gedachtenis, dat kwade gezelschappen goede zeden bederven. Daar een levendig Christen, en vooral een levendig gezelschap of gemeente, als een levendige kool, velen kan ontvonken.

g. Nog een oorzaak van de dodigheid is de grote nalatigheid in de oefening van de plichten van godzaligheid; welke niet ten halve moeten geoefend worden, maar allemaal; en ten opzichte van de gewone plichten, dagelijks. Als een mens wedergeboren wordt en geroepen, en uit vrije genade, alleen om de gerechtigheid en genoegdoening van Christus, hem toegerekend en door het geloof aangenomen, gerechtvaardigd wordt; zo wordt hij geroepen tot deugd. Hij is *Gods maaksel, geschapen in Christus Jezus tot goede werken, welke God voorbereid heeft, opdat wij in dezelve zouden wandelen, Ef. 2:13.* En ofschoon het God is, Die in de gelovige werkt het willen en het volbrengen naar Zijn Goddelijk welbehagen; nochtans ligt het voor hun rekening, hun eigen zaligheid uit te werken met *vreze en beven, Filip. 4:12,13.* De plichten die een godvruchtige te oefenen heeft, zijn niet alleen te bidden en een hoofdstuk uit het Woord Gods te lezen; maar hij moet bezig zijn in overdenkingen, om zijn ziel in ernst te ontvonken; hij moet zichzelf onderzoeken, om na te gaan wat God gedaan heeft aan hem ellendige, hoe trouweloos hij het alles beantwoordt; opdat de verheffing Gods in zijn keel mocht zijn, en hij in zijn gebed, en in verwondering aan de ene zijde, en aan de andere zijde in zijn verdoemelijkheid gevoelig mocht inzinken, en zijn ziel aangedaan vinden met een hongeren en dorsten, niet alleen naar Jezus' gerechtigheid, maar ook naar het dadelijk aangrijpen en toepassen van Christus' bloed aan zijn consciëntie, opdat die moge gereinigd worden van de dode werken, en hij in staat gesteld worden om de levende God, zonder vreze, te dienen. Dat men consciëntie make van het lezen van Gods Woord, niet als een taak, maar tot zijn vermaak, om ootmoedig te letten wat God daarin spreekt, tot onderrichting en troost, om zo van de ene plicht tot de andere, stof van overdenking te hebben. Dat men bidde, niet alleen bij zijn vrouw of anderen, maar precies op zijn verborgen afzondering voor zichzelf, alleen gezet is, om daar op de gezegde wijze met God gemeenzaam om te gaan en gemeenschap te oefenen. Deze dingen, alle tezamen genomen, maken uit datgene, dat men verplicht is omtrent God te oefenen. Nu, ofschoon ik hoop en vertrouw dat niemand van Gods volk zo ellendig is, dat hij het bidden en lezen van Gods Woord zou kunnen of te durven nalaten zonder klopping van zijn consciëntie, en dat die dan als een brullende leeuw wordt; nochtans is de vraag, of er consciëntiewerk gemaakt wordt om die alle te betrachten en te behartigen onder het oog van een alziende God? Worden er niet verschillende nagelaten? Is dit zo, er kan niet anders dan dodigheid op volgen; want er wordt vereist, zal een boog vast staan, dat niet deze en gene stenen vast liggen, maar dat elk in elkander sluit, of het gebouw zal niet kunnen vast blijven; een boom, die aan één zijde de zon heeft, is nooit fleurig; een koek op de ene zijde gebakken, is nooit goed. Nu laat ik het aan het onderzoek van een ieders gemoed, of er niet een nalatigheid is, en of deze niet is de oorzaak van zulk een grote dodigheid als er tegenwoordig bespeurd wordt. Handelt toch getrouw, een ieder voor zichzelf, of het God nog mocht behagen u te bepalen en te arresteren bij uw eigen zelf.

h. Nog een oorzaak van de dodigheid is, dat stille rusten in de gedane plicht. Als men zijn plicht gedaan heeft, zijn oefening verricht heeft; men is nog al tevreden, ofschoon de ziel geen haarbreed nader tot God en Christus gekomen is. Mijn geliefden! als wij onze plichten verrichten, er moet, (houdt mij het woord ten goede) een approximatie of een appropinquatie bevonden worden, dat is, dat God nabij onze ziel komt, en dat onze ziel nabij God komt. Nu bid ik u, welk nut heeft de plicht, daar dit niet gevonden wordt? Onze godsdienst is niet om een plichtspleging bij God af te leggen; maar men moet beogen in Zijn nabijheid te geraken, dat God tot onze ziel komt in de plicht, en dat onze ziel ook gevoelen kan dat wij tot God komen, en dat wij daaruit kracht, verkwikking en nieuwe moed tot het werk krijgen. Nu, hoe weinig dit gevonden en ernaar gestaan wordt, laat ik aan die over, die zichzelf willen onderzoeken.

i. Nog een oorzaak van de dodigheid, die zo algemeen is, is de waakzaamheid, het niet behoeden van zijn hart boven alles wat te behoeden is. Men staat niet op zijn post, maar weidt zich zonder vrees, eveneens alsof er geen gevaar was. Geen plicht wordt, gelijk gij weet, duurder aanbevolen; het is, waakt en bidt. Hetgeen Ik tot u zeg, zeg Ik tot allen: Waakt en bidt, opdat gij niet in verzoeking komt. Zelfs moet men niet alleen bidden, maar tot hetzelve waken met alle

gedurigheid en smeking, *Efez. 6:11.* En er is ook geen noodzakelijker plicht, vermits wij eensdeels in ons binnenste hebben een hart dat zo boos en arglistig is, dat niemand de diepten daarvan kan kennen. Want na de allerernstigste worsteling om genade, kunnen wij zonder die ontvangen te hebben op een bed van zorgeloosheid gaan liggen, *Hoogl. 5:8,* vergeleken met *Hoogl. 4:16.* Ja ons hart, voorzover de oude mens in ons niet gedood is, heeft een vanzelfsheid en een neiging om van God tot de laagte af te zakken, de Springader van levend water te verlaten, en naar de gebroken bakken van het schepsel te gaan, ofschoon wij overreed zijn dat er geen water in is. De vervloekte en verdoemelijke verdorvenheid die in ons huisvest, is als een voortgedreven zee, die niets anders opwerpt dan slijk en modder; als een vervloekte aarde, die vanzelf doornen en distelen voortbrengt om het goede zaad te verstikken. Zodat gij gemakkelijk kunt nagaan, dat als men niet waakt, het ellendig in een zeer korte tijd er moet uitzien en dat onze ziel met doornen en distelen als overgroeid zal worden; vermits de verdorvenheid nimmer in haar werking ophoudt. Anderdeels, wij hebben te doen met een allerlistigste en geweldige vijand, de satan, die op zijn luimen ligt, om zich behendig van de minste voorkomende gelegenheid te bedienen, om ons tot een dodigheid te brengen; dan als een engel des lichts, dan als een briesende leeuw, rondom ons gaande om te verslinden, *1Petr. 5:8.* En mijn geliefden! hoe meer bevinding wij hebben, en hoe hoger onze posten zijn, en naarmate dat wij ijveren voor God, is er deze vijand op uit om ons nadeel toe te brengen. Hij is gelijk de struikrovers te land, en de kapers ter zee, die een arme geplukte bedelaar, of een verachtelijk scheepje niet zullen aanklampen, maar met weinig moeite voorbij laten gaan. Maar is er een rijk mens of een rijk geladen schip, die zullen niet makkelijk ontsnappen. Zo is het ook met deze, die een dief en een moordenaar van den beginne geweest is. En daarom is het zeer opmerkelijk, dat wij in het Oude en Nieuwe Testament zullen vinden, dat hoe tederder en ijveriger de godzaligen geweest zijn, hun vallen ook aangetekend wordt, dewijl de duivel zeer begeert deze te ziften, gelijk men tarwe zift. Uit deze alle en andere zaken kunt gij opmaken, dat een gelovige moet zijn gelijk de vier dieren, die van binnen vol ogen zijn, *Openb. 4:8,* dewijl als zij maar een ogenblik in de schoot van enige Delila gaan rusten, deze helse Filistijn op hen zijn zal. Noach niet op zijn hoede zijnde in het proeven van de vrucht van zijn wijnstok, werd dodig. Jona, toen God hem in de buik van de walvis voorkwam, wilde nimmermeer op valse ijdelheden vertrouwen, maar zijn God een gehoorzaam kind zijn, en naar Ninevé gaan; maar hij de wacht over zijn ziel niet houdende, daarom is zijn tweede bedrijf, onzes bedunkens erger, dan zijn vlieden voor Gods aangezicht; want nu durft hij, die een worm is, de hoge God in Zijn aangezicht zeggen: *Ja billijk is mijn toorn ontstoken tot den dood toe, Jona 4:9.* Wij laten het nu aan uw eigen oordeel, of er in dezen niet een algemeen gebrek en nalatigheid is onder de vromen, en of wij dit niet billijk moeten rekenen onder de oorzaken van de dodigheid, die over ons is.

j. Nog een oorzaak van dodigheid voor velen is, dat rusten, dat staat maken en vertrouwen op de ontvangen genaden, die Gods Geest in het hart gewrocht heeft, en nu en dan door Zijn Goddelijke invloeden wonderlijk verlevendigt en werkzaam maakt. Zulkeen heeft een geloof dat sterk schijnt te zijn; zijn liefde is zo ontvonkt, dat de kolen lijken vurige kolen, en de vlammen, vlammen des Heeren, welke vele wateren niet zouden kunnen uitblussen; de genegenheden zijn wonderlijk met God vervuld, en strekken voor de ziel tot vleugelen, om naar boven haar vlucht met de arenden te nemen; en de verdorvenheden en hardnekkige begeerlijkheden, waartegen men door lange worstelingen schijnt de overwinning verkregen te hebben, schijnen als dood en verstorven te zijn. Nu, er is niets gemener en bevindelijker, dan dat men nu begint te denken, nu zullen wij nooit zo ellendig meer worden, nu zullen wij doorbreken, nu zullen wij voor de Heere leven, die verdorvenheden zijn wij nu te boven, enz. En men vergeet, dat de ontvangen genaden, indien ze niet door de ogenblikkelijke invloeden en voorkomingen des Heeren onderhouden worden, niet staande zullen blijven, noch genoegzaam zijn op zichzelf, tot voortgang in de weg van God; men vergeet dat afhankelijke bedelende leven; en de overreding, dat wij het gedurig uit Gods hand moeten hebben, verflauwt; en dus is

men niet gedurig roepende: Heere! bij mij is geen kracht; en niet gedurig naar de Borg uitgaande, om uit Zijn volheid, om het allerminste te verrichten, genade voor genade te zoeken en te ontvangen; maar men begint aan zijn eigen garen te roken en op zijn eigen kracht te steunen, en op zijn eigen benen te gaan; en zo kan het niet anders zijn, of men moet vallen en zich kwetsen. Even gelijk een kind, dat zo dwingt alleen te gaan, zonder dat de leiband vastgehouden wordt, noodwendig vallen en zich bezeren moet. David had zulk een gestalte; (ik weet dat men zulks van zijn huis naar de letter moet verstaan, maar dat sluit onze zinspeling niet uit) God had zijn berg vast gezet door Zijn goedgunstigheid; een schone toestand! Maar wat gebeurt er? Hij zei: Ik zal in der eeuwigheid niet wankelen. Hij dacht, dit zal nooit overgaan; maar hij maakte zijn rekening kwalijk; want God verbergde maar Zijn aangezicht voor een ogenblik, en hij werd verschrikt, *Ps. 30:7 en 8.* Petrus dacht met oprechtheid, dat zijn liefde zo groot was, dat hij met Christus in de dood zou kunnen gaan; maar het aanspreken van een dienstmaagd deed hem met vervloeking van zichzelf, van Jezus verachtelijk spreken, en tevens Hem verloochenen, zeggende: *Ik ken dien Mens niet! Mark. 14:67 en 71.* En de verdorvenheid aangaande, hoe wij denken mogen na een langdurige worsteling deze te boven te zijn, ach! de ervaring leert tot grote beroering menigmaal dat ze maar stil is voor een tijd; gelijk een slang die in de winter als het koud is, dood schijnt te zijn; maar de warmte bijkomende weer leeft. Want welke overwinning wij krijgen, het is maar in dit leven ten dele, de voltooiende en ten ene male dodende slag is alleen de dood. Neemt mij de zinspeling niet kwalijk; het is met de verdorvenheid gelijk God zegt, dat het met het leger der Chaldeeën zou zijn. Al sloeg Israël deze, en al werden ze verwond; diezelfde geslagenen en verwonden zouden Jeruzalem in brand steken! O! de verslagen en gewonde verdorvenheid, als wij niet op onze hoede zijn, zal ons verslaan. Mijn geliefden! wij staan door genade, maar dat is niet dan door de kracht van de ontvangen genade; want Adam had meer dan ooit iemand van zijn nakomelingen gehad heeft, en hij heeft het doorgebracht. Maar door Gods eeuwige en onberouwelijke genade in Zijn verbond beloofd, zolang wij hierop azen en leven, zullen wij ook levend blijven; maar wordt dit verzuimd, wij moeten kwijnen. En nu geef ik u in bedenking of dit ook niet een voorname oorzaak van onze dodigheid is.

k. Nog een oorzaak van de dodigheid van velen is, dat men alleen of voornamelijk blijft staan bij de eerste beginselen van het Christendom, en van Gods weg, die Hij in het besturen van de ziel houdt, zonder een gezetheid om te vorderen en voort te gaan. Velen zijn zo gesteld, dat zij hiervan allerliefst horen spreken en prediken, anderen in het openbaar en in het verborgen in de samensprekingen spreken maar, hoe men gesteld is als men schuld ziet; wat het onderscheid is tussen een tijdgeloof en tussen een waar geloof; en als men buiten deze dingen komt, ze zijn stom, hun les is opgezegd. Meent niet dat wij zouden denken dat dit niet nuttig is, o! ja, op zijn tijd, en als het te pas komt, maar altijd één en hetzelfde verveelt; men moet zoeken te vorderen. Die altijd hier blijven bij de eerste dingen, hoe hoog ze in hun eigen en gedachten van anderen zijn, zijn maar kinderen, die met melk moeten gevoed worden, daar zij vanwege de tijd leraars behoorden te zijn. Paulus wilde niet altijd bezig zijn in het leggen van het fundament van de bekering van dode werken, en van het geloof in God; maar hij wilde voortvaren tot de volmaaktheid, *Hebr. 6:1.* Paulus had dit tot zijn hoogste doel, één ding te doen, namelijk vergetende hetgeen achter is, zich strekkende naar hetgeen dat voor is; en te jagen naar het wit, tot de prijs der roeping Gods, die van Boven is, Filip. 3:14. Zijn er niet diepten in de waarheid? Diepten des satans? Diepten van de verdorvenheid des harten? Diepten in de wegen die God houdt? Het overdenken en preken hiervan zou de ziel zelf, en die het horen, verlevendigen, daar het oude en hetzelfde maar dodig maakt; oordeelt maar zelf of de zaak zo niet is.

l. Nog een oorzaak van de dodigheit van velen is, dat de gezelschappen der vromen niet genoeg doordringend en onderzoekend en opscherpend zijn. Mijn geliefden! wat is er veel buitenwerk en tijdverkwisting, als men bij elkander komt, eer men tot een gesprek komt? En als men begint te spreken, wat loopt er een tijd door met vertellingen van hetgeen hier en daar

gebeurt? En helaas! menigmaal zijn er overbrievers, die al veel van hun evennaasten weten te spreken, om die verdacht te maken; het jammert mij dat ik het zeggen moet, maar dewijl het zulke algemene dingen zijn, men moet het zoeken tegen te gaan. Maar dit daar latende, hoe weinig werk wordt er gemaakt om elkanders stand te kennen? Om in de harten van elkander te dringen? De dodigen en slapenden wakker te maken? De aangevochtenen een riem onder het hart te steken? De zwakgelovigen op te beuren? En aan een ieder naar zijn toestand wat mede te delen met een broederlijke en Christelijke liefde, tot bevordering van Gods eer, en elks zaligheid en voortgang? Als deze dingen gemist worden, ofschoon men alle dagen gezelschappen hield, men zal dezelfde blijven. Maar als het volk bevonden wordt daar levendigheid is, een dodige daarbij komende, wordt opgewekt of beschaamd, of tot jaloersheid, of tot veroordeling van zichzelf gebracht, *1Kor. 14:25.* Mijn geliefden! hoe groot het gebrek in dezen is, en hoever het een oorzaak van de dodigheid is, laat ik u oordelen; maar ik weet dat velen, ofschoon zij de bijeenkomsten der godzaligen hoogachten, nochtans wegens het gebrek, het eenzame kiezen, om daar met God gemeenzaam te zijn. En zij kunnen bij bevinding zeggen, dat zij nimmer beter gezelschap hebben en minder alleen zijn, dan wanneer zij meest alleen zijn.

m. Nog een oorzaak van de dodigheid, die bij velen is, is, hoe zal men het beste noemen, de luiheid en de traagheid in de oefening van de plichten van godzaligheid? God een Geest zijnde wil, en is met niet minder tevreden dan gediend te worden met het gehele hart. Hebben wij een walg aan een luie en trage arbeider, hoeveel meer moet het de Drie-enige God hebben, Die waardig is met een blakende liefde en brandende ijver gediend te worden. Salomo leert ons, hoe verfoeilijk een luiaard in het natuurlijke is, op vele plaatsen. Hij wil des winters niet ploegen, omdat het koud is, en des zomers niet zaaien, omdat het te heet is; zijn veld en tuin overgroeit van onkruid, omdat het teveel moeite is het uit te plukken; hij begeert en heeft niet, omdat hij weigert te arbeiden. Al deze dingen zijn waarachtig in de bevinding, die ons ook leert, dat het alleen de hand des vlijtigen is die rijk maakt. Daarom wilde de apostel, dat wij *niet traag in het benaarstigen, maar ijverig van geest zullen zijn, Rom. 12:11.* Wee die dienstknecht, die de wil van zijn heer traag doet. Hoever al wederom dit plaats heeft, en of het niet een oorzaak van de dodigheid is, laat ik u oordelen.

n. Nog een oorzaak van de dodigheid van velen is de ijdelheid, vluchtigheid en wispelturigheid van onze eigen ziel. Deze is genegen te zwerven over de bomen, met duizenderlei ijdelheden zich te vermaken, en als een losbandige koe in de ruimte te weiden, en te zwerven van het oosten naar het westen, en zich bezig in en omtrent alles te houden, behalve daar ze zich tot onze welstand bepaald houden moest. Elk die enige kennis van zichzelf heeft, zal dit bespeuren en bekennen, dat niet alleen door de dag, maar ook in Gods huizen, in de plichten, zijn hart hem verlaat, en met ijdele verstrooiing vervuld is. Nu mijn geliefden! hierdoor is het dat God weinig van ons hart en gedachten heeft; het gezonde Woord van God wordt niet herkauwd, het zaad van het Woord wordt opgepikt, krijgt geen diepte van aarde noch tijd om te ontkiemen, opdat het uitspruiten zou, en de goede bewegingen worden niet opgevolgd, maar uitgeblust. David zag het aan als een nadelig ding, daarom bidt hij: *Verenig* (hij zinspeelt op een kunststuk, dat uit elkander valt, dat in elkander moet gevoegd en vastgelijmd worden) *mijn hart tot de vreze Uws Naams, Ps. 86:11.* Ik behoef dit niet verder uit te breiden, indien gij een godzalige zijt, gij zult tijden gehad hebben, in welke gij erover getreurd hebt, en gij zult het als een oorzaak van uw dodigheid aanmerken.

o. Nog een oorzaak van de dodigheid van velen is de wereldsgezindheid, de liefde tot de wereld en de wereldse dingen. O mijn geliefden! toen God u trok uit de macht der duisternis, en overzette in het Koninkrijk van de Zoon Zijner liefde, en uw ogen opende om de ondermaanse dingen te zien, welker gedaante en heerlijkheid voorbijgaat; wat had gij een edelmoedige verachting van alles, dat de Jehovah Zelf niet is? Men vindt het in die tijd waar, dat men het goud op het stof kon leggen, en het goud van Ofir bij de rotsstenen der beken, *Job 22;* de aarde en alles wat er in is, de begeerlijkheid der ogen, de begeerlijkheid des vleses en de grootsheid

des levens een scheidbrief kon geven; en betuigen, dat één hart te min voor God was. Dat, al had men er tienduizend, Hij, maar niet de aarde uw gehele harte waardig was. Zo is elk gesteld in zijn verandering. Als God zijn juk verbreekt, en zijn banden verscheurt, hij zegt, ik zal niet meer dienen, *Jer. 2:20.* De wereld is niet tot een lust, maar tot een last. Doch naderhand komt de duivel met onze wereldgezinde harten bij vervolg van tijd samenspannen; de wereld wordt opgeschikt, ze komt met een ziel-innemende en betoverende kracht voor, haalt en buigt de genegenheden over; men begint ze lief te krijgen, haar na te jagen; ze wordt een heer, die men dient; God moet achter staan, er is weinig tijd die men kan uitvinden om opzettelijk Gods aangezicht te zoeken; het is al maar terloops dat men doet; nauwelijks zal men een kwartier hebben, of er wordt geroepen, en de bezigheden en beslommeringen, in welke men zich begeven heeft, zijn zelfs in die korte tijd die men neemt om God te dienen, doornen die alles verstikken. Men krijgt een werelds wezen; alles wordt ernaar gericht. Het heilige volk is niet meer een zaad, hetwelk die het zien, kennen zullen dat zij pelgrims zijn op aarde, zoekende en voorttrekkende naar een vaderland. Het versje, het is maar om de weg te gaan, het is maar om de kost te doen, wordt omgekeerd; en men kan de uitlatingen Gods missen, en vrijwel tevreden zijn, als de wereld toelacht. Dit was de zonde van Demas, die wij geloven, met andere uitleggers, een gelovige geweest te zijn. Hij kreeg de tegenwoordige wereld lief. En, mijn geliefden! naarmate dit plaats heeft, naar die mate zal ook de dodigheid zijn; want God en de Mammon kunnen niet tegelijk gediend worden. Oordeelt nu zelf, hoever dit alles plaats heeft, en of het niet een oorzaak van onze dodigheid is.

p. Nog een oorzaak van de dodigheid van velen, is de hoogmoedigheid, de heerszuchtigheid. Ik zou met betrekking tot het uitwendige al vrij wat kunnen zeggen, maar de beroemde Prof. van den Honert (de zoon) heeft zoveel en zo wel ervan gesproken in zijn boek over de "Kerke van Nederland", dat ik er niets zal bijvoegen. Alleen bepalen wij ons tot die heerszuchtigheid, die plaats heeft in het geestelijke. Deze is in onze natuur zo ingeweven en doordrongen, dat wij gaarne voor de grootste en voor de voornaamste willen gehouden zijn. Het raakt aan de hartader, indien een ander meer heeft dan wij. De verdorvenheid doet ons de gaven en genaden van anderen decimeren, en menigmaal werpt men er een lak op. En het droevigste van alles is, dat die meest meesterachtig en heerszuchtig zijn, de onsierlijkste leden zijn; die, als zij nagegaan worden, in hun huis zeer slordig en ongodsdienstig, in de kerk tot ergernis, en in de samenleving tot grote aanstoot en tot een struikelblok voor anderen zijn. Want de levendigste Christenen zijn de ootmoedigste; en zolang zij in Gods licht staan, willen zij gaarne hun evennaasten voortreffelijker achten dan zichzelf. Maar dit wijkende, ligt de hoogmoed en heerszucht nabij. Denkt aan de discipelen, elk wilde de voornaamste zijn. En dit kan niet anders dan dodigheid veroorzaken, dewijl al de beloften alleen aan de nederigen gedaan zijn, en dat God niet alleen natuurlijke mensen, die hoogmoedig zijn, wederstaat, maar ook oprechten in de grond. Die deze kwade gestalte hebben, *Diotrefessen, die de eersten willen zijn, 3Joh. vers 9,* moeten dodig worden, terwijl de tedere kinderen Gods van hen verworpen en niet aangenomen worden. Het is ook, zolang deze gesteldheid blijft, onmogelijk enig zaligmakend geloof te oefenen. Hoe kunt gij geloven, die eer van elkander wilt hebben, zegt de Zaligmaker. Oordeelt nu al wederom, of deze zaken zo zijn of niet.

q. Nog een oorzaak van de dodigheid van velen is, dat zij veel te veel naar buiten werken; het binnen en verborgen werk voor God zo niet behartigende, maar menigmaal nalatende, of tenminste daar zo ernstig niet in zijnde, gelijk het betaamt. Menig godzalige, het in het verborgen zo niet vindende gelijk voorheen, in plaats van worstelen, en zich voor God te verootmoedigen en te staan naar wezenlijke bepaling bij hun schuld; zij worden gezelliger dan voorheen, zij maken meer kennis, en door spreken wordt de hebbelijkheid om te spreken vrij beschaafd; niet hebbende van zichzelf veel te spreken, men raakt in een trein om tot anderen te spreken, de kennis wordt uitgebreid, en krijgt zo al vrij gelegenheid om naar buiten te werken, het is alles voor een ander. Nu, ofschoon men verplicht is zijn gaven voor anderen tot nut aan te

leggen, zo moet men evenwel meer in het verborgen met God zijn tijd doorbrengen, dan bij de mensen. Want indien wij in het verborgen niet ontvangen, wij zullen ons en anderen maar dood spreken. Zal een koopman allemaal uitgeven en geen ontvangst hebben, hij moet doodarm worden. Evenzo is het hier, mijn geliefden! Wacht u voor de zwijgers en voor die, wier gedruis niet veel op de straten gehoord wordt; gij zult bij die de levendigste vinden, daar anderen, die een grote en uitgebreide kennis hebben, weinig menigmaal van de kracht der godzaligheid hebben. Dat een ieder dit beoordele, en zie, of het niet de waarheid is, die wij zeggen.

r. Nog een oorzaak van de dodigheid, is de droevige verdeeldheid die er onder de godzaligen is. In deze landen zijn er wel enige verdeeldheden geweest over de punten die de grondslag van zaligheid niet raken; en die hebben geen nut toegebracht. Maar nu zijn er tussen vromen en vromen verdeeldheden over de dingen, die de zaligheid betreffen, over de praktijk van het Christendom. Ik wil ze liefst niet noemen, dewijl het mij zeer doet, dat ze er zijn, en dat men om een omstandigheid zo verwijderd kan komen van elkander, alsof de gehele zaligheid daaraan hing, daar wij verzekerd zijn, dat in de grond der zaak al het volk van God overeenkomt. Wat is de dodigheid hierdoor voor enige tijd niet groot geworden? De zegen uit de gezelschappen gebannen, de liefde verkoeld, de twist groot, en menigmaal over het geloof? enz. Terwijl er van de hevigste twisters weinig geworsteld wordt om het geloof te oefenen. Weinig verdraagt men elkander, oordelende, indien iemand van een ander gevoelen is, dat God het hem zal openbaren. Waren de Korinthiërs dodig wegens de verdeeldheden, oordeelt maar zelf, of het ook nu in deze tijd niet alzo is, terwijl dit als een kanker is, die tot aan de wortel gaat. Ach! dat God de aanstekers, ophitsers van twist, en die ze zoeken te voeden, in hun hart mocht grijpen! En dat zij door Gods Geest verootmoedigd werden! Opdat er vrede zijn mocht in onze dagen. Want daar verdeeldheid is, is ook verbreking te verwachten, *Hos. 10.*

s. Nog een oorzaak van de dodigheid van velen is, de uitblussing, het weerstaan en het bedroeven van de Heilige Geest. Deze woont in de gelovigen, als in Zijn tempel; Deze is het Vuur, dat hen ontvonkt; de Leidsman, Die hen leidt; de trouwe Helper in al hun zwakheden, ja, Die hun een kinderlijke vrijmoedigheid geeft, om tot God Abba, Vader, te zeggen. Als men nu de werking van de Geest en Zijn stille aanprijzingen niet opvolgt, zo wordt de Geest uitgeblust en bedroefd; en zo worden Zijn werkingen ingetrokken. En wat zijn onze plichten, en alles wat wij verrichten, als het zonder Geest is? Het is maar als een lichaam zonder ziel, als een gedaante zonder kracht, en als een schaduw zonder lichaam. Nu, mijn geliefden! deze Geest Gods blust men niet alleen in zichzelf, maar ook in anderen uit, en vooral in Gods knechten, als zij gestremd worden, als de gave die God in hen legt, niet liber en vrij mag tot nut zijn. Het was een van Israëls zonden, *Amos 2:12: En gij hebt den profeten geboden, zeggende: gij zult niet profeteren.* Ook, als ze niet opgewekt worden; is er iemand, die bemoediging van node heeft, zo zijn het des Heeren knechten, dewijl hun werk gewichtig is, en hun aanvallen menigerlei zijn. Daarom zegt de apostel, die wel wist hoe gewichtig een opzienersambt is: *Wie is tot deze dingen bekwaam?* Wij allen klagen over de geesteloosheid, maar beoordeelt het, of wijzelf de Geest niet smarten hebben aangedaan, en Hem reden gegeven, om in zulk een blijkbare mate ons te verlaten.

t. Nog een oorzaak van de dodigheid, is de eigen zoeking, de zondige eigen- en zelfliefde, die helaas in de beste van ons veel teveel plaats heeft. Paulus klaagt daar zeer over, *Filip. 2:21: Want zij zoeken allen het hunne, niet hetgeen van Christus Jezus is.* Hoe weinig wordt de eer Gods beoogd? De voortplanting van het Evangelie, en de opbouw van Gods Kerk en volk ter harte genomen? Om ervoor te bidden, en om alles tot dat einde aan te leggen, dat ons doenlijk en in ons vermogen is; naarstig zich ook wachtende voor alles, dat het algemene nut zou kunnen nadelig zijn. Mijn geliefden! is het niet zo bij velen die nog enige indrukken hebben, dat hun het eigen zo nabij ligt, dat zij weinig denken aan al het andere? Men is niet blijde met de blijden, bedroefd met de bedroefden, en met de gebondenen alsof wijzelf in de boeien waren. O mijn geliefden! gelijk het gebrek in dezen een teken van de dodigheid is, zo is het ook een oorzaak daarvan. Het is mij altijd opmerkelijk, dat, eer Job hersteld werd, God niet zei, ga maar

bidden voor uzelf; maar God zei: *Ga, offer voor uw vrienden;* en er staat, *Job 42:10: En de Heere wendde de gevangenis van Job, toen hij gebeden had voor zijn vrienden.* Geen herstel zonder dit, al waren wij alzo mishandeld als Job. Het is ook opmerkelijk, dat Christus een volkomen patroon van het gebed gevende, de bidder leert niet in het enkelvoudige, maar in het meervoudige getal te bidden, opdat wij leren zouden, met en voor elkander te bidden. Het is ook opmerkelijk, hoe David dit ter harte nam in een tijd, in welke men zou kunnen denken dat hij zich wegens de droefheid over zijn eigen begane zonde zou kunnen verontschuldigen; nochtans hij eindigde zijn boete niet, of hij moet eerst zeggen: *Doe wel bij Sion naar Uw welbehagen, bouw de muren van Jeruzalem op, Ps. 51:20.* Hoe droevig deze eigenliefde is, en dat wij daardoor in dezen nalatig zijn, hoop ik dat de oprechten in den lande bekennen en voor God belijden. En gelooft mij erbij, onze kwade gesteldheid overkomt ons, omdat er weinigen zijn die in de bres staan; en de Heere is zover geweken, omdat er zo weinigen zijn die Hem dwingen op een heilige wijze bij ons te blijven. Dat nu een ieder zich hierbij onderzoeke, en hij zal het met mij als een oorzaak van dodigheid aanmerken.

u. Nog een oorzaak van de dodigheid van velen is, een euvel of kwalijk opnemen, dat hun dodigheid en verachtering hun onder het oog gesteld wordt, hetzij in het openbaar of in het verborgen. Dit wordt verkeerd geduid en men merkt het aan als partijdigheid en kwalijke bedoeling; en zo in plaats dat het gesprokene van vrucht wordt, men ontduikt het, en men wordt door zijn kwade opvatting nog al erger en dodiger en verder verwijderd van zijn herstel. Er komen tijden, in welke men de waarheid niet wil horen, noch verdragen *2Tim. 4:3,* en dat datgene dat recht is, niet mag ingaan. De Joden zeiden tot Amos, die hun de waarheid zei: *Gij ziener, ga weg, vlied naar Juda en eet brood aldaar, en profeteer aldaar, Amos 7:12.* Het ging Asa niet beter, dat hij Gods knecht, wegens het verkondigen van de waarheid, mishandelde; het wordt als een vlek van hem aangetekend. De Galatiërs merkten Paulus aan als een vijand, omdat hij hun de waarheid zei, en werden zo dodig door dat doen, dat de apostel over hen twijfelde, en in arbeid was om hen wederom te baren, *Gal. 4:16,19 en 20.* Hoe zou het mogelijk zijn, mijn toehoorders! dat zovele schriften en vermaningen, als er zijn en gedaan worden, zo vruchteloos zouden zijn, of het moet hieruit voortkomen; en wat een dodigheid het veroorzaakt, laat ik ulieden oordelen.

v. Nog een oorzaak van de dodigheid bij velen is, dat meesterachtig behandelen van zijn evenmens. Elk geeft dezelfde klare uitdrukking niet, hoe het met hem gaat en gesteld is. Velen die maar tijdgelovigen zijn, kunnen wonder wel spreken van de zaak en in de hoogste trap, naar dat zij weten bij wie en waar zij zijn. Anderen, die in waarheid God liefhebben, kunnen niet zeggen hoe zij al gewrocht hebben en gesteld zijn; maar één ding weten zij en zouden er op kunnen sterven, dat zij Jezus liefhebben. Er komt er nu een, die verwerpt hen; hij zegt, het deugt niet, zo en zo moet het zijn; en die bloeden worden geslagen, en menigeen zodanig, dat hij nooit meer vrijmoedigheid heeft om een woord te spreken.

w. Nog een oorzaak van de dodigheid bij velen is, een laag vallen op diegenen, die de plichten aandringen, en vertonen hoe dezulken, die waarlijk verlost zijn, moeten heilig zijn, gelijk God, Die hen geroepen heeft, heilig is. Ik weet, dat velen de plichten op zijn remonstrants aandringen; dat is droevig. Maar evenwel zijn er, die zodra zij horen van plichten, dat hun hart opkomt, en zij zeggen, dat is een wetprediker, die kent het Evangelie niet; of hij is tenminste zeer wettisch in zijn leiding. Ik voor mij, ik bedroef mij, dat de plichten niet aangedrongen worden, gelijk de Heidelbergse godgeleerden doen, als een stuk van de ware dankbaarheid. Maar op voorstellen van plichten te vallen, alsof dat wetprediken zou zijn, is schrikkelijk. Ik heb in mijn jeugd van zulken gelezen, die er over vielen en tegen hun leraars zich zeer verbitterden, alsof die hen naar Rome zouden brengen. Maar de ene die te Boston in Nieuw Engeland dat deed, baarde een verschrikkelijk monster, en de andere dertig monsters tegelijk. De historie daarvan zal door ons, of door een ander in het licht komen, dewijl de tijden het tot waarschuwing noodzakelijk maken; en God weet, of er niet monsters en misdrachten en

ongehoorzame kinderen hierom meer zijn, dan wel geweten wordt. Ik laat de verstandigen oordelen.

x. Nog ten laatste, om andere oorzaken niet op te noemen, kunnen wij als een oorzaak van de dodigheid aanmerken, dat rusten op de naam en de achting die men verkregen heeft in zijn eerste ijver en opgewektheid. Toen ging er een naam van uit, de beste Christenen keurden het werk goed. Doch wat er ook naderhand op volgt tot een blijk van dodigheid, het smartte zozeer niet, omdat men die goedkeuring gehad heeft; en men zocht ze te behouden door wegen die niet goed zijn. Schijnende teder bij zulken te zijn om hun achting te behouden; maar anders losbandig, en tot grote ergernis. Dit was het bij die van Sardis, zij hadden een *naam van te leven, maar zij waren dood, Openb. 3:1.* Vele andere oorzaken van dodigheid konden wij en waren wij voornemens op te tellen; maar wij verzoeken onze aandachtige lezers en hoorders, deze beroemde schrijvers en mannen van naam in de Kerk van Nederland te lezen; namelijk Lodenstein, Beschouwing Sions; Fruitier's Sions worstelingen; Witsius' Twist des Heeren, enz.; Saldenus, De droevige staat van een Christen; en hetgeen laatst uitgekomen is van de hoogeerw. Prof. van den Honert over de Kerk van Nederland. Mannen boven al de eretitels, welke wij hun geven kunnen. En ofschoon wij hetgeen wij gezegd hebben, in vergelijking bij het hunne achten maar als het licht van een kaars bij het licht van de zon, nochtans hopen wij dat gij er in vinden zult, dat tot uw nut strekken zal.

4. Onze vierde zaak in het spreken van de dodigheid is, met een woord de beklaaglijkheid en beschreienswaardigheid van zulk een toestand voor te stellen. Hier zullen wij maar kort zijn, terwijl in het vervolg gelegenheid zal voorkomen, zo God wil en wij leven.

a. Deze staat van een Christen is zeer beklaaglijk en beschreienswaardig, vermits al wat een wedergeboren Christen in deze dodige staat doet, Gode in het allerminste niet behagen kan. De werken van deze zijn, hoedanig de werker zelf is; is die dodig, al wat hij doet is dodig; en een levende God, Vader, Zoon en Geest, kan er niet alleen geen behagen in hebben; maar het is Hem tot een gruwel, en het ontsteekt Zijn billijk ongenoegen nog al meer. Zie eens *Amos 5:21,22: Ik haat, ik versmaad uw feesten, en Ik mag uw verbodsdagen niet rieken; want ofschoon gij brandoffers offert, mitsgaders uw spijsoffers; Ik heb er toch geen welgevallen aan; en het drankoffer van uw vette beesten mag Ik niet aanzien. Doet het getier van Mij weg; ook mag Ik uw luitenspel niet horen.* Zie hoe God Zijn ongenoegen toont; maar wilt gij weten hoe God het aanmerkt, hetgeen een dodige doet, al deed hij nog zoveel? Leest maar *Jes. 66:3: Wie een os slacht slaat een man; wie een lam offert breekt een hond den hals; wie spijsoffer offert, is als een die zwijnenbloed offert; wie wierook brandt ten gedenkoffer, is als die een afgod zegent.* Mijn geliefden! een dodig mens voor God in de plichten is gelijk een luiaard voor dien, die hem zendt; edik voor de tanden, en rook voor de ogen. Dewijl het onmogelijk is voor diegenen, die in het vlees, dat is, vleselijk of dodig zijn, Gode te behagen, *Rom. 8:8.* Wat moest dit ter harte van een dodige gaan, zolang geleefd, zovele maanden en sommige jaren, en in al die tijd niets Gode behaaglijk gedaan te hebben.

b. Een dodige Christen is te beklagen en te beschreien, vermits, zolang hij dodig is, hij ook geen ware troost heeft, noch voorkoming Gods aan zijn hart. O neen! God, Vader, Zoon en Geest, komt tot die alleen die Hem liefhebben, de geestelijke bedenkingen alleen, en anders geen, zijn vrede, Rom. 8:6. Het is waar, een dodige kan zonder grote benauwdheid zijn, en geen heftige bestrijding hebben; hij kan uit voorgaande bevinding bij vooronderstelling zijn staat vasthouden. Maar ach! hij proeft en smaakt niet in zijn gestalte de verkwikking, het verborgen manna van troost, dat God de Zijnen geeft; en wat is dat beklaaglijk?

c. Een dodige Christen is te beklagen en te beschreien, vermits hetgeen hem tot lust en blijdschap moest zijn, ik meen God innig te dienen, hem een last en een grote verfoeiing is. Daarvandaan in het lezen van het Woord, wat vallen de hoofdstukken lang! In het gebed, wat haast men ten einde! In de predikatie, wat wenst men, dat ze gedaan was? Even gelijk de Joden, toen zij dodig waren, o! wat een vermoeiing! zeggen zij. De begeerte was, wanneer zal de

nieuwe maan en de sabbat over zijn? *Amos 8:5.* Hoe beklaaglijk dit is, laat ik u zelf oordelen.

d. Een dodige Christen is te beklagen en te beschreien, vermits, ofschoon hij nu of dan onder een ontdekkende predikatie of ernstige aanspraak of overtuigingen van zijn gemoed enige opwekking mag hebben, en ook voornemens hebben om teder voor God te leven, hij evenwel er niet toe zal kunnen komen; maar alles zal wederom overgaan, en hij dezelfde knecht worden; want wij zullen nooit bekwaam zijn om God te dienen, tenzij onze *consciëntie van dode werken gereinigd wordt, om de levende God te dienen, Hebr. 9:14.*

e. Eindelijk, wat is een dodige Christen te beklagen, terwijl hij veel nadeel doet aan diegenen die met hem omgaan, dezen strekkende tot een struikelblok en steen des aanstoots, waarover velen struikelen en vallen. Als zij de slapheid in de godsdienst, de wereldsheid en oneerbiedigheid en ralliantheid in de conversatie, de hebzucht in de handel zien; en geen heiligheid en vreze Gods, en verloochendheid aan de wereld bespeuren; dan denken zij het is praatwerk; of indien hetgeen gezegd wordt, waar is; de zeggers geloven het zelf niet.

Dit was hetgeen ons in de overdenking is voorgekomen. God zegene het aan ons, opdat wij nog onze staat bevindelijk mogen zien, en geve dat het strekken mag tot onze beschaming, ware en diepe verootmoediging, en wezenlijke opwekking; om met David in gebeden en worstelingen aan te houden bij de Jehovah, opdat Die ons levend make.

B. Nu komen wij tot de zaak zelf, die de psalmist begeerde, namelijk, levend gemaakt te worden. Hij zag, hoe naar het met hem gesteld was; hij kon niet langer in zulk een afgezakte en dodige toestand leven; hij komt tot God, als de Jehovah, zijn Verbondsgod, om levend gemaakt te worden. Wat deze zaak betreft; gij zult onthouden hebben hetgeen wij bij de opening van onze woorden hebben aangemerkt, dat ons grondwoord kan overgezet worden, of, maak mij levend, of houd of behoud mij in het leven; en dewijl het (in futura) in de toekomende tijd staat, welke voor de tegenwoordige tijd, en ook voor (de imperativus) de gebiedende wijze gebruikt wordt. Dat wij het met de onzen kunnen overzetten biddender wijze, maak mij levend, of, behoud mij in het leven, of geloviger en vertrouwender wijze, Gij zult mij levend maken, of in het leven bewaren. Zodat wij nu, ofschoon maar kort, dewijl wij in het vervolg gelegenheid zullen hebben om er breder van te spreken met uw aandacht, van deze zaak thans in die beide opzichten iets zullen mededelen.

1. Vooreerst dan, als wij het biddender wijze aanmerken met onze zeer geachte taalmannen, maak mij levend; zo zullen wij nagaan (a.) wat het is levend in het geestelijke te zijn. (b.) Hoe God levend maakt. En (c.) waarom David biddende dit van Jehovah begeert, dat hij het doen zou. Welke dingen onze opmerkingen verdienen.

a. Wat ons eerste nu betreft, wat het is levend in het geestelijke te zijn. Dit is een stuk van gewicht, mijn geliefden! Een levendig Christen is een wonderlijk en zeldzaam persoon; weinig ziet men ze. Ofschoon ze er zijn, nochtans het getal is wonder klein, een klein jongsken zou ze kunnen opschrijven in de steden, hoeveel te meer op de dorpen. Het is ook een stuk, in hetwelk wij niet moeten mistasten, noch omtrent onszelf, noch omtrent anderen; alsof dat een levendig Christen was, die veel naar buiten werkt. Neen, dat kan zijn, en men kan in het verborgen dodig zijn; of alsof dat een levendig Christen was die niet struikelt, dat anderen het zien; dit is wel stichtelijk en sierlijk, maar het kan zijn dat zij niet in de gelegenheden komen, of dat zij hun temperament wonder te baat hebben; waardoor een Christen, die maar weinig genade heeft, veelmeer naar buiten vertoont dan een ander die zijn temperament niet te baat heeft, ofschoon deze veelmeer genade heeft. Men moet ook niet denken, dat die een levendig Christen is, die bij vlagen opgewekt en ernstig is; neen, een mens in een tering heeft ook tijden dat hij schijnt gezond te zijn; ook niet, dat die een levendig Christen is, die vertellen kan naar waarheid, dat hij nu en dan met zijn schuld tot de Heere Jezus komt; want dat kan zijn, en kort daarna is men dezelfde. Maar een levendig Christen is zulkeen, die het in de trein is, in de koers van zijn leven. Nu zult gij begerig zijn te weten, waarin dit dan zal bestaan. Let er op, mijn geliefden! Naar ons licht zullen wij het u trachten te zeggen.

1. De levendigheid in het geestelijke, of een levendig vroom en godzalig mens is een, die zijn consciëntie gereinigd heeft van dode werken, om de levende God te dienen, *Heb. 9:14.* Dit is de grondslag van de levendigheid, dat de ziel het verstand, de wil, de consciëntie, enz. van dode werken gereinigd heeft, door het bloed van Christus, Die Zich door de eeuwige Geest Gode onstraffelijk opgeofferd heeft. Dit bloed alleen kan en moet ons van alle zonden reinigen, of wij zullen onmogelijk op een levende wijze God kunnen dienen met een kinderlijke vreze en opgewekte liefde. Wij mogen ons er toe zetten in oprechtheid en in welmenendheid van onze ziel het voornemen; wij zullen ons bevinden als gebondenen, die ofschoon zij gaarne gaan en lopen wilden, het niet doen kunnen, wegens de banden waarmee zij gebonden zijn, en die wij niet losmaken noch breken kunnen. Wij zullen bespeuren, dat hoe gaarne onze ziel zich omhoog wilde verheffen, er een zwaarte op ligt, die ons naar de laagte zal drukken en houden, zolang er enig dood werk op de consciëntie is. Het is niet alleen als een molensteen, maar het is zwaarder zelfs dan de bergen. Zodat gij ziet dat dit de grondslag van levendigheid is, en steeds moet onderhouden worden om levendig te blijven. Wat moet er derhalve niet een gedurig wassen en reinigen van zijn consciëntie zijn in het bloed van de Heere Jezus Christus? Dit werd in de Levietische dienst afgebeeld; de priester mocht niets doen, of hij moest bij het wasvat komen; en daar, dewijl het van de spiegels der vrouwen eerst, en naderhand van koper gemaakt was, kreeg hij zijne onreinheid te zien; en dan moest hij zich wassen en reinigen, eer hij zijn werk deed. Het verzuim hiervan in het geestelijke, dewijl men het verzuimende, onder onverzoende schuld ligt, maakt kwijning en krankheid; daar, indien dit behartigd werd, men levendig zijn zou en de kracht van dat woord bevindelijk kennen, *Jes. 33:24: En geen inwoner zal zeggen: Ik ben ziek, want het volk dat daarin woont, zal vergeving van ongerechtigheid hebben.*

2. De levendigheid bestaat ook in een nauwkeurige bewaring van de consciëntie voor alle zonden en ergernissen. Dit was het, dat Paulus behartigde en waarin hij zich zocht te oefenen, *Hand. 24:26: En hierin oefen ik mijzelven, om altijd een onergerlijke consciëntie te hebben bij God en de mensen.* Die levendig is, is ook zeer nauw en precies van gemoed; hij zoekt zich daarop toe te leggen, dat zijn consciëntie geen grond van beschuldiging moge hebben. Dus overdenkt hij zijn weg, en is jaloers en achterdochtig over zijn daden, zijn einden en oogmerken; dewijl de vrede Gods zeer ras verstoord, en moeilijk wederom verkregen kan worden. Deze consciëntie is beter dan tienduizend getuigen; en zolang wij die hebben, zo hebben wij ook vrijmoedigheid tot God, *1Joh. 3:21.*

3. Die levendig is, die blijft in Christus, als de Wortel, waaruit hij telkens kracht ontvangt. Hij blijft in Hem, als een ware rank in de Wijnstok; hij blijft in Christus, als een lid van het verborgen lichaam, om van Jezus, als het Hoofd, telkens invloeden tot zijn bekwaammaking te ontvangen. In Christus nu blijft een levendige, niet alleen ten aanzien van zijn staat, maar ook door gedurig zichzelf met Jezus op het allernauwste te verenigen, in Hem ingaande, bij Hem schuilende en zich verbergende, *Joh. 15:6,7.*

4. Gelijk een levendige in Christus blijft, zo werkt hij ook uit kracht van zijn vereniging in Christus, door de kracht die hij in Christus heeft, en door geloof uit Hem ontvangt. Hij kent bij bevinding dat dependent en afhankelijk leven van de Heere Jezus, Die hem kracht geeft; hij leeft op en in een Ander; en al wat hij tracht te doen, hij zoekt het te doen door de kracht, die hij daartoe ontvangt van zijn Hoofd. Hij vermag alle dingen, maar niet uit of door zichzelf, maar door Christus, Die hem kracht geeft. Is hij sterk, het is in de Heere; vermag hij iets, daarvan moet God alleen de eer hebben; en zo wil hij de mond der ziel open doen, opdat Jezus die vervulle; met een open hand, ledig van alle eigen vermogen, het gedurig uit Gods hand eerst ontvangen en dan het wederom Gode toebrengen. En zo is het dat hij uit de woestijn opkomt, en naar Sion op reis is, al leunende op zijn Liefste.

5. Die levendig is, die leeft in een gedurig gebruikmaken van Christus in al de ambten, die Hij als zijn Verlosser volvoert. Want, gelijk hij Christus Jezus den Heere aangenomen heeft, zo wandelt hij ook in Hem. Hij gebruikt Hem als zijn Gerechtigheid, in Welke hij zo volkomen

voor God staat alsof hij nooit zonde gehad of gedaan had; hij vertrouwt, dewijl hij een Voorspraak heeft op Wie hij telkens zijn schuld overdraagt, dat God als Rechter hem ze vergeven en kwijtschelden zal, en nooit toerekenen. Hij komt met zijn blindheid tot de opperste Leraar, Die hem door Woord en Geest openbaart, niet alleen wat in zijn omstandigheden nuttig is, maar de ganse wil Gods tot zijn zaligheid; hij erkent Jezus voor zijn Heere en Koning, en hij wil ook in dit ambt van Jezus niet intreden, maar Jezus hem laten heiligen; en al zijn, die ook tevens Jezus' vijanden zijn, laten overwinnen en ten onder brengen, opdat hij meer dan een overwinnaar mag zijn door Christus, Die hem de overwinning geeft, *Rom. 8:25.*

6. Een levendig mens, indien hij struikelt, gelijk de levendigsten op de aarde doen, dewijl wij nog niet volmaakt zijn, *Filip. 3:12,* zo blijft hij niet liggen, maar hij staat ras wederom op, en zijn consciëntie kan niet rusten, of hij moet op staande voet door meer uitgebreide of meer ingewikkelde geloofsoefeningen tot de fontein van Christus' bloed gaan om gewassen te worden. En dat meer is, zijn val, in plaats dat die hem trager zou maken, gelijk de zonde in dodigen dit veroorzaakt, doet hem met meer ijver en voorzichtigheid aangedaan zijn. En hij krijgt meer lust om te lopen in de weg van Gods geboden. Struikelt eens een willig paard, het loopt des te harder daarna; en zo is het met dezen, die God maakt als paarden in de strijd.

7. Een levendig Christen leeft wonder nabij de zalige Drie-enige God. Zij met elkander bevredigd zijnde, wandelen met God, gelijk als Henoch. Zijn licht is op hun tenten; Hij is hun Vuur- en Wolkkolom; zij denken niet aan Hem, als aan een vreemde, op wie zij geen betrekking hebben; Hij is hun God en hun Deel; de snoeren zijn hun in lieflijke plaatsen gevallen. Zij denken niet aan Hem met schrik, maar gelijk een eigengeaard kind denkt aan zijn liefhebbende vader; zij gebruiken gemeenzaamheid, dewijl zij vrienden Gods zijn; en God het Zich niet schamende hun God genoemd te worden, zo verbergt Hij niets voor hen; want Zijn verborgenheid is voor de oprechten, en Zijn verbond om hun dat te openbaren.

8. Een levendige Christen is een glanzige Christen. O! wat ligt er een glans van eerbied, bezadigdheid, kleinheid en glans op hem! Als hij van God spreekt, het is met die deftigheid, die het hart van een ander bekoort, terwijl zijn eigen ziel er onder werkzaam is. O! hoe hartelijk heb ik U lief, o Heere mijn Sterkte! Wat een kleinheid, als hij spreekt van iets, dat God aan hem gedaan heeft! Aan mij, een stofje, een tollenaar en tollenares; aan mij, een Mefiboset, een dode hond; ik, die geringer ben dan de minste van Zijn weldadigheid en trouw. Mijn geliefden! op dezen legt God Zijn heerlijkheid, en er gaat bij elk die hen ziet, een naam van hen uit vanwege hun schoonheid. Men kan ze kennen, dat ze met Jezus niet alleen geweest zijn, maar nog zijn, *Hand. 4.* Want zo levende, is zulkeen een van de heiligen en heerlijken op de aarde, in dewelke Messias' lust is, *Ps. 16:3.*

9. Een levendig Christen is zulkeen, die steeds in God zich vermaakt, verblijdt en verheugt. Een dodige Christen hebbende een consciëntie van schuld, als hij aan God denkt, zo is het als *Psalm 77:4: Dacht ik aan God, zo maakte ik misbaar; peinsde ik, zo werd mijn ziel overstelpt. Sela.* Maar deze met God als zijn verzoende God in de Borg wandelende, heeft zijn vermaak in God; Die is de God van zijn blijdschap en verheuging; want hij verlustigt zich in de Almachtige, en hij heft zijn aangezicht tot God op. Wat zijn hem de gedachten van zijn God kostelijk, hoe machtig vele zijn haar sommen? Hierin heeft hij meer vreugde dan de goddelozen, wanneer hun koren en most vermenigvuldigd worden, dewijl hij edelmoedig het goud op het stof kan leggen, en het goud van Ofir bij de rotssteen der beken, *Job. 22:24.* Er is niets in de hemel noch op de aarde, dat hij nevens God begeert; hij is met God alleen tevreden. Mist hij iets in het schepsel, hij kan met Habakuk zeggen *Hab. 3:17-19: Alhoewel de vijgenboom niet bloeien zal, en er geen vrucht aan den wijnstok zijn zal, het werk des olijfsbooms liegen zal, en de velden geen spijze voortbrengen, dat men de kudde uit de kooi afscheuren zal, en dat er geen rund in de stalling wezen zal; zo zal ik nochtans in den Heere van vreugde opspringen, ik zal mij verheugen in den God mijns heils. De Heere is mijne Sterkte, en Hij zal mijn voeten maken als der hinden, en mij doen treden op mijn hoogten.* Zodat God zijn blijdschap is in voor- en

tegenspoed; als hij Deze heeft, hij heeft alles; en hij is met God, als het hoogste toppunt van zijn heil, ten ene male voldaan.

10. Een levendig Christen vermaakt zich ook in Gods bevelen en getuigenissen. Deze maken hem niet alleen wijzer dan al zijn leraars, maar ze zijn ook de stof van zijn overdenking dag en nacht; ze maken hem levendig; ze zijn tot zijn vertroosting, dat hij in zijn druk niet allang vergaan is, hij schat ze meer dan goud, ja meer dan het fijnste goud, *Psalm 119:127.* Gij kunt dit in een levendig voorbeeld doorgaans zien in de aangehaalde Psalm. Hij heeft ook achting voor de openbare dienst, dewijl hij in des Heeren heiligdom menigmaal gezien heeft de lieflijkheid van zijn God, des Heeren sterkte en eer, en voor alle andere godsdienstoefeningen. Dewijl hij weet, dat het zijn plicht en voorrecht is, de tijd uit te kopen, zo verblijd hij zich over diegenen die tot hem zeggen: Laat ons naar Sion opgaan. Mijn geliefden! hieraan kan men weten, of wij levendig of dodig zijn.

11. Een levendige is zulkeen, die niet alleen in de weg des Heeren zoekt te gaan; maar zijn hart verheft zich in de wegen Gods; gelijk gij weet, dat Josafat dit heerlijk getuigenis wegdraagt, *2 Kron. 17:6.* De weg en het pad van een levendige is als aan schijnend licht, voortgaande en lichtende tot de volle middag. Want wetende, dat hij niet op het onzekere aangaat, zo loopt hij, zo kampt hij, *1Kor. 9:26.* Eén ding doende, *vergetende dat achter is, en zich uitstrekkende naar hetgeen voor is, zo jaagt hij naar het wit, tot de prijs der roeping Gods, die van Boven is, Filip. 3:14.* Even gelijk David huppelde voor de ark; en gelijk Messias' nadering tot een ziel vergeleken wordt bij het springen en huppelen van een ree of welp der herten op de bergen, *Hoogl 2:8 en 9.* Zo huppelt en springt een levendige voor het aangezicht van zijn God op de weg en op de baan die naar boven leidt, dewijl het de rechtvaardigen een blijdschap is wel te doen.

12. Een levendig Christen, brengt God hem in wegen van tegenheid, gelijk de Heere het omtrent Zijn lieve kinderen doet; of laat Hij toe dat hij verdrukt wordt; hij is gelijk de kostelijke specerijen. Hoe meer ze gebeukt en in de mortier gestoten worden, hoe meer ze hun reuk geven; zo is ook een levendig Christen. Davids nardus gaf een reuk, en nooit zulk een reuk dan toen, wanneer hij in de woestijn was; daarom zegt hij meer dan eens: Het is mij goed, dat ik verdrukt ben geweest. De Kerk wegens de heilzame vruchten die ze ondervond in de verdrukking, looft er God voor, zeggende: *Ik dank u Heere, dat Gij toornig op mij geweest zijt, Jes. 12:1.* Job gaf er een blijk van, daar wij ons over verwonderen moeten, wanneer hij met slag op slag gebeukt werd; hij zegt: *De HEERE heeft gegeven, en de HEERE heeft genomen. De Naam des HEEREN zij geloofd; en in dit alles zondigde Job niet met zijn lippen, Job 1:21 en 22.* Velen zijn als een ongewend kalf onder de verdrukking, en worden er erger door, gelijk Achaz; die ter tijd als men hem benauwde, des overtredens tegen de Heere nog meerder maakte. Waarom hij gebrandmerkt wordt: DIT WAS DE KONING ACHAZ, 2Kron. 28:22. Maar God zal ze op Zijn tijd hier vinden; en verdraagt Hij het, indien zij zalig worden, het zal als door vuur zijn.

13. Een levendig Christen is ook onverzadelijk omtrent de geestelijke dingen. God en Zijn gemeenschap is een Manna, daar zijn ziel geen walg van heeft, noch begeert naar de vleespotten van Egypte weer te keren; hij wil niet op het genotene neer gaan zitten; maar het zien maakt dat zijn oog van het zien niet kan verzadigd worden; het smaken en proeven van de vertroosting Gods doet hem hongeren en dorsten, hoe langer hoe meer. Heeft hij een Pniël of een Thabor, het doet hem niet zeggen, laat ons tabernakelen hier maken; maar zeggen, het is goed dat wij hier geweest zijn. Zo doet het verlangen, om zich te spoeden, om eeuwig daar boven te zijn, in dat huis des Vaders, in hetwelk vele woningen zijn, wiens Kunstenaar en Bouwmeester God is; om daar te zien en te kennen, niet langer door een spiegel en donkere reden, maar van aangezicht tot aangezicht. De dodige Korinthiërs misten dit, daarom zei Paulus *1Kor. 4:3: Alrede zijt gij verzadigd, alrede zijt gij rijk geworden; zonder ons hebt gij geheerst, en och of gij heerste, op dat ook wij met u heersen mochten.*

14. Een levendig Christen is een, die groeit en toeneemt en woekert onder de middelen

met zijn talenten, waarom die bij het ontvangen maar vijf of tien, hij wint nog vijf of tien talenten daar bij. Hij zuigt honing uit datgene, daar een ander venijn uit zuigt. Gods Woord, terwijl hij recht wandelt, doet hem goed, Micha 2:7. Er zijn blijken dat hij op de op de grazige weide en aan de stille wateren van Gods Woord groeit en toeneemt, en niet tot beschaming strekt, noch van zijn Leider, noch van de weiden waarop hij is. Hij is als een boom geplant in het huis des Heeren, wie het gegeven wordt te groeien, ja te groeien gelijk de wilgen hij de waterbeken. Och! die levendig zijn, zijn als een *kudde schapen, die uit de wasstede opkomen, die altezamen tweelingen voortbrengen, en onder dezelve is geen jongeloos, Hoogl. 6:6.*

15. Een levendig Christen is ook een stichtelijk Christen, hij sticht zijn naasten bij alle gelegenheid. Is hij een leraar, zijn werk is, dat hij de gemeente opwekt; is hij een regent, o, hij zoekt te zijn een voorstander van de godsdienst; is hij in een gezelschap, hij zoekt wat te zeggen, en enige voetstappen na te laten bij diegenen die daar zijn. Vermits zijn gehele bedoeling is, dat mensen tot de Heere getrokken mogen worden.

Andere zaken meer kunt gij er bijvoegen, terwijl wij hier de kortheid betrachten, zeggende tot slot: Indien iemand een levendig en opgewekt Christen is, de vreze des Heeren doet hem van het kwade, en van de schijn des kwaads afwijken, en hij ziet er uit als de dageraad, schoon gelijk de maan, zuiver als de zon, schrikkelijk als slagorden met banieren.

b. Nu, mijn geliefden! ons tweede was, hoe God levendig maakt. De Heere is de Werkoorzaak daarvan. Hoe maakt hij nu een dodige levendig? Hierin zullen wij kort zijn.

1. God, als de Jehovah, maakt de ziel levendig, de genaden, die Hij in de ziel ingelegd heeft, opwekkende door Zijn Goddelijke en onwederstandelijke kracht; zodat de ziel betreurt haar voorgaande traagheid en verzuim, en innerlijk beschaamd is over haar af- en omzwerven buiten de Heere haar God; zij wordt er verlegen over; de ziel smelt en roept uit: Heere! ik ben beschaamd. En zo geeft haar God, dat ze een walging krijgt aan haar eigen zelf, wegens de wegen, die zij gehouden had, maar niet goed waren, Ez. 36:31.

2. God maakt levendig, wanneer hij de ziel gunt de vrije toegang tot Jezus' zielreinigend bloed, zodat ze dat opnieuw zichzelf kan toe-eigenen en dadelijk gewaar worden, dat ze vrede met God heeft, door Jezus Christus. Nu kan ze de levende God dienen.

3. God maakt ze levendig, wanneer Hij de kracht van Zijn volk vernieuwt, zodat zij met een voornemen des harten bij de Heere blijven, en de zonde in Gods mogendheid tegenstand bieden. Nu worden zij versterkt met alle kracht naar de inwendige mens, en in de liefde geworteld, *Efez. 3,* zodat zij bestendig zijn voor de Heere.

4. God maakt levendig, wanneer Hij de ziel met Zijn vertroosting en bemoediging zo voorkomt, dat ze als met smeer en vettigheid verzadigd wordt; en alle slaafse vrees zo uit haar hart gedreven wordt, dat ze in Gods wegen en geboden loopt zonder moede of mat te worden. En zolang de Heere dit doet, zo behoudt de ziel levendigheid, dewijl Hij haar zo dragende en bewerkende, ze ook in staat gesteld wordt, om de Heere na te lopen, en tot Zijn eer te zijn.

c. David, en met hem elke gelovige bidt hierom; en geen wonder, mijn geliefden! want:

1. Niemand der gelovigen, in een dodige staat zijnde, kan zichzelf door hebbelijke genaden, die hij heeft, levend maken, en in een levendige gestalte brengen. Och neen! dit is zo onmogelijk, als een nieuw leven zichzelf te geven. Al dat men op zijn best genomen doen kan, is maar zijn gedaante te vertonen, en voor God te betuigen, ik ben onmachtig om het te doen; en dit gaat gebrekkig genoeg toe.

2. Omdat God alleen de Levendmaker en Opwekker van Zijn volk is, Die hen optrekt uit het modderig slijk en uit de diepe klei; Die hen de kracht vernieuwt en doet opvaren gelijk de arenden.

2. Wij merkten aan, dat wij de woorden konden overzetten, gij zult mij levend maken; en dan drukt het uit het vertrouwen van de psalmist op de Goddelijke beloften, dat de Heere hem eens te Zijner tijd opwekken en levend maken zou; zodat gij ziet, dat dit gebed van de psalmist in het geloof was, en met vertrouwen van zijn hart. Trouwens, dit moet in een recht gebed zijn,

en de heilige, ofschoon de redding naar zijn gevoel missende, nochtans de zekerheid daarvan door het geloof ziende, heeft zichzelf ervan verzekerd gehouden en zich verblijd. *Als ik in de duisternis zal gezeten zijn, zal de Heere mij tot een Licht zijn, Micha 7:8.* En dewijl gij nazien kunt wat wij daarover gezegd hebben in de Eigenschappen van het geloof, Blad. 336, zo zullen wij ons thans daarover niet uitlaten.

3. De psalmist gebruikt een drangreden, om zijn gebed bij God aan te dringen en klem te geven, als hij zegt: Om Uws Naams wil. Hij had God aangesproken met Zijn grote en onmededeelbare Naam, Jehovah. Nu zegt hij, dewijl die Naam ziet op Gods trouw en waarheid in het volbrengen van Zijn beloften in het genadeverbond, om Uws Naams wil. Hiermee verzaakt hij alles in zichzelf. Och! wij hebben niets in noch bij ons, dat God zou kunnen bewegen enige blijk of uitlating van Zijn gunst ons te geven; maar als de Heere het doet, hij doet het om Zijns Zelfs wil, *Jes. 43:25.* En dit is ook de drangreden die Mozes gebruikt, toen Gods verbolgenheid zo ontstoken was tegen het volk: Wat zult Gij dan met Uw grote en heerlijke Naam doen? Zodat het is alsof David zei: HEERE! ofschoon ik verdiend heb, dat Gij nooit naar mij om zoudt zien, noch mij uit deze ellendige toestand redden; o! gedenk toch aan Uw Verbondsnaam, volgens Welke Gij Uw trouw zo houdt, dat de ontrouw van Uw volk Uw getrouwheid niet te niet zal doen. Ja, doe het om Uws Naams wil, opdat om mijnentwil die heerlijke en vreselijke Naam niet gelasterd worde, en de handen der goddelozen niet gestijfd worden. Ach! leert dan zo van David al uw pleit- en drangredenen van Gods grote en heerlijke Naam te nemen; dewijl dit nuttig en met gevolg is, omdat de Heere alles doet, niet om onzentwil, maar om Zijns Naams wil.

II. De tweede bede van de psalmist is om vertroosting. Voer mijn ziel uit de benauwdheid, om Uw gerechtigheid.

A. Wat deze woorden aangaat, zo hebben wij aan te merken, dat zo wij de Hebreeuwse zinsnijding nagaan, wij wegens de verdeling zouden te letten hebben op de grond, waarop de psalmist deze zijn bede grondt, Jehovah's gerechtigheid namelijk. En dan op de bede zelf, om uit de benauwdheid verlost te worden. Maar wij zullen hier, gelijk in de voorgaande bede, de woorden opvatten gelijk ze in de vertaling liggen, en acht geven op de bede zelf, en dan op de drangreden, die de psalmist gebruikt: Om Uw gerechtigheid.

B. Wat de zaak zelf dan betreft. Wij hebben acht te geven:

1. Op de bede, voer mijn ziel uit de benauwdheid. Gepast volgt deze bede, als in een ademhaling op de voorgaande. David was dodig, hij moest levendig gemaakt worden. Hij is benauwd, hij hijgt naar troost. Zodat wij zien, eensdeels de gevolgen, die de dodigheid en het laag leven buiten de Heere veroorzaken. Benauwdheid, vroeg of laat, zal een godvruchtige ondervinden; en dat benauwdheid op de dodigheid, gelijk de schaduw het lichaam volgt. Niemand der oprechten, die zondigt en de Heere verlaat, zal daarvan verschoond worden; elk zal moeten proeven en smaken, hoe kwaad en bitter het is, tegen de Heere gezondigd te hebben. Willen wij de benauwdheid niet proeven, laat ons zorg dragen onze opgewekte toestand niet te verliezen. Anderdeels, dewijl dit zo onmiddellijk op het voorgaande volgt, zo hebben wij aan te merken, dat David nu een gepast voorwerp voor Gods redding was. Dit is de weg, die God gewoonlijk houdt, eer Hij redt, dat Hij de ziel in de benauwdheid laat komen, zodat ze genoodzaakt wordt, wegens haar druk, te kirren en te piepen als een duif en zwaluw. En hieruit kunnen wij afmeten, of wij op de weg zijn om gered te worden, en ook, hoever of hoe nabij onze redding is. Is de benauwdheid klein, onze redding is ver; maar is die groot, wacht op de Heere al roepende, uw redding is nabij, en uw genezing zal schielijk oprijzen. Wat nu deze bede betreft, wij hebben op twee zaken te letten: (a) Op de staat, in welke Davids ziel was, namelijk, in de benauwdheid; en dan (b) op de bede zelf, voer mijn ziel daar uit.

a. De staat, in welke David zich bevond; hij was in de benauwdheid. Een akelige staat voor diegenen die gewoon zijn met blijdschap God te dienen, en op hun hoogten te treden. Ons grondwoord, welks wortelwoord is *tsour,* betekent hoge klippen of steenrotsen. Dewijl nu deze de lage dalen omsingelen en benauwen, zo wordt het soms vertaald door belegeren, dat is, van

rondom insluiten; en ook door benauwen en benauwdheid. Elk kan de reden waarom, nagaan, en ook meteen opmaken dat de dingen die de benauwdheid veroorzaken, geen kleine lichte dingen zijn, maar hoogten, daar zij niet overheen kunnen. Mijn geliefden! dewijl elk beter bij de ondervinding weet, wat benauwdheid is, dan dat wij ze zouden kunnen beschrijven, zo zullen wij kort enige van vele dingen noemen, die de ziel der godvruchtige benauwen. Let er op.

1. De menigte van vijanden en verdrukkers en haters zijn tot geen kleine benauwing van de ziel van de oprechte. David had er rijkelijk zijn deel van, ofschoon hij een groot koning was. Dit gebed was uit een spelonk, in welke hij zich voor hen verbergde. Zie ook, hoe hij zeggen moet in Ps. *120:2: O Heere! red mijn ziel van de valse lippen, van de bedrieglijke tong.* En zo beklaagt hij zich, *vers 5,6 en 7: Wee mij, dat ik een vreemdeling ben in Mesech, dat ik in de tenten van Kedar woon; mijn ziel heeft lang gewoond bij degenen die den vrede haten. Ik ben vreedzaam, maar als ik spreek, zij zijn aan den oorlog.* Gij kunt het ook zien, *Ps. 140:2,3 en 4.* De man had menigmaal te klagen, en het viel hem benauwd, dat het getal van degenen die hem haatten zonder oorzaak, meer was dan de haren van zijn hoofd. En hoe benauwend dit alles is, kunt gij nagaan, *Job 16 van vers 8 tot het einde.* Elk, die in zulke omstandigheden is, weet hoe bang zulks moet vallen.

2. De benauwdheid wordt veroorzaakt door huiselijke omstandigheden. Zolang men ze buiten de deur kan sluiten, zijn ze nog al te dragen; maar David had ze in zijn huis. Wat waren zijn kinderen hem tot bitterheid? De goede man moest zijn huis, zijn rijk en alles verlaten, en barrevoets al wenende vluchten voor het aangezicht van zijn onnatuurlijke zoon Absalom, *2Sam. 15:30: En David ging op door den opgang der olijven, opgaande en wenende, en het hoofd was hem bewonden, en hijzelf ging barrevoets; ook had al het volk dat met hem was, een iegelijk zijn hoofd bedekt en gingen op, opgaande en wenende.* God weet, hoevele godzaligen zulk een benauwdheid hebben, die hun ziel als tussen de schroeven zet, ofschoon zij het aan niemand dan God alleen klagen.

3. Men kan in benauwdheid zijn wegens het missen van de openbare genademiddelen, hetzij daar de Kerk in verdrukking is, zich moetende verbergen in de kloven der steenrotsen, of zich bedekken bij de kudde der metgezellen; of door zijn reizen op de diepe wateren; of door krankheid en andere omstandigheden. En dit valt bang voor een ziel, die weet wat het te zeggen is, Gods sterkte en eer in het heiligdom te zien; en die uit dien hoofde liever een dorpelwachter in Gods huis kiest te zijn, dan te wonen in de tenten der goddeloosheid. David was nu in de spelonken, en moest dit missen. Gij kunt opmaken hoe bang dit hem viel, *Psalm 34, 42 en elders.*

4. Men kan ook in de benauwdheid zijn wegens de bedroefdheid der tijden en zeden van de mensen. Wat heeft God hoge wegen, om een zondigend volk, dat in tegenheden met hem wandelt, ook met tegenheden te bezoeken en te straffen, en een straf en vloek op alles te leggen? Gelijk het ook te dezen dage is. En wat is het bedroefd en benauwende, als men ziet en ten volle overreed is, dat het volk onder al de roeden Gods nog erger, zondiger en goddelozer wordt? De wet des Heeren overtredende en klein achtende, en dat trouw en waarheid ophouden. Micha dit ziende, roept uit *hoofdst. 7:1: Ai mij! want ik ben als wanneer de zomervruchten zijn ingezameld, als wanneer de nalezingen in den wijnoogst geschied zijn; er is geen druif om te eten; mijn ziel begeert vroegrijpe vrucht. Vers. 2: De goedertierene is vergaan uit den lande, en er is niemand oprecht onder de mensen. Vers 4: De beste van hen is als een doorn, de oprechte is scherper dan een doornheg. Vers 5: Gelooft een vriend niet, en vertrouwt niet op een voornaamsten vriend; bewaart de deuren uws monds voor haar die in uw schoot ligt.* Als de tijden zo zijn dat de rechtvaardige moet zwijgen, en dat er een samenstemming is om die te verstrikken om een woord; en dat die van het kwaad afwijkt verdrukt wordt; maar integendeel de handen der goddelozen zo gestijfd worden, dat zij hun zonde vrij durven uitspreken; gij kunt denken dat dit bang valt. Psalm 119:130: Waterbeken vlieten af uit mijn ogen, omdat zij Uw wet niet onderhouden.

5. Men is in de benauwdheid naar de ziel, menigmaal door een vooruitzicht van de oordelen die komen zullen, en zeker zwaar treffen. Gods lieve kinderen zien het kwaad dikwijls van verre eer dat het komt, *Spreuk. 22:3.* Dit zien zij uit het nagaan van de historie van Gods Woord, hun dagen en tijden in welke zij leven, met die vergelijkende. Zij besluiten, dat die gelijk zijn in zonden, ook gelijk zullen zijn in de straffen. God daarenboven geeft hun menigmaal een inwendige vermaning daarvan, eer het komt. *Jes. 26:20,21: Ga heen, Mijn volk, ga in uw binnenste kamers, en sluit uw deuren naar u toe. Verbergt u als een klein ogenblik, totdat de gramschap overga.* Habakuk hiervan een vooruitzicht hebbende, was zeer benauwd en roept, *Hab. 3:16: Als ik het hoorde, zo werd mijn buik beroerd, voor de stem hebben mijn lippen gebeefd, verrotting kwam in mijn gebeenten, en ik werd beroerd in mijn plaats.* De Heere en Zijn oprechten weten, hoe de toestand van land en Kerk dit in dezen en genen veroorzaakt. Zij zagen voor enige jaren een wolk van oordelen, als een handbreed; maar die spreidt zich nu zo uit, dat het donker van rondom is. En wat zal het einde zijn?

6. Men is in benauwdheid, vooral naar de ziel, wanneer God een dodige en afgewekene komt in een klaar en helder licht de zonde in haar eigen gedaante voor ogen te stellen. De Heere laat toe menigmaal, dat Zijn volk zonder enige merkelijke benauwdheid onder hun afzwerven en omzwerven kan lopen; maar Hij zal dat niet altijd als met een onverschillig oog aanmerken. O! neen, vroeg of laat zal Hij dat doen; en als God niet langer zwijgt, maar het ordentelijk voor ogen stelt, opdat men niet denken zou dat God de zondaar gelijk is. O, wat wordt de ziel dan benauwd onder dat proeven en smaken van de kwaadheid en bitterheid, die de zonde veroorzaakt! Ziet het in David, een grote koning, die voor niemand te vrezen had, *Psalm 38.* Leest deze geheel, gij zult er nut uit hebben, indien gij in deze staat zijt.

7. Men kan in benauwdheid zijn en nochtans niet roepen, en zijn benauwdheid niet aan God klagen, en dat maakt de benauwdheid des te groter en te ondraaglijker; want klagen helpt toch in de smart. Maar hierin is de ziel als in de schroeven, de angst rijst en zwelt op, de ziel is aan het vasten; ze kan evenwel niet spreken en lucht krijgen, de tong kleeft aan het gehemelte, *Ps. 22:16: Mijn kracht is verdroogd als een potscherf, en mijn tong kleeft aan mijn gehemelte, en Gij legt mij in het stof des doods.* Bedenkt zelf eens hoe benauwende dit zijn moet.

8. Men kan boven dit alles nog in benauwdheid zijn door vrees en bekommering van veelmeer en zwaardere onheilen. Want de satan is zeer werkzaam in tijden van benauwdheid, en hij slingert de ziel op een uitnemende wijze; zodat al wat zij ziet, maar akeligheid en duisternis is; en dit is zeker dat wandelen in het midden der benauwdheden. Job had er zo zijn deel van, dat hij moest zeggen, dat hij geen tijd had om zijn speeksel in te slikken. Terwijl nu al deze baren en golven over de ziel gaan, zo is het geen wonder dat ze zeer overstelpt is en dat ze de dood kiest boven het leven; en die gelukkig acht, die in het stof liggen, en van hun verdriet rust hebben. Meer andere zaken zouden wij noemen, maar dewijl dit zozeer ons oogmerk niet is, en wij breed uit *Psalm 50:15* met opzet daarover gesproken hebben, zo gaan wij het thans voorbij.

b. Nu is Davids bede, om er uit verlost te worden; voer mij uit de benauwdheid. Dit zal nu zeggen:

1. Dat hij begeerde dat de hoogten, die hem de benauwdheid aanbrachten, tot een vlak veld mochten gemaakt worden; dat de benauwende omstandigheden opgeruimd mochten worden; dewijl men zelden, zolang die duren, in rust zijn kan. En het is de Heere alleen, die de bepaling erover heeft, om te zeggen en te gebieden: Zover, en niet verder. Gelijk wij daarom in de dag der benauwdheid tot God roepen moeten, *Psalm 50:15.*

2. Dat, indien het God behaagde hem in de benauwende omstandigheden te laten, hij er evenwel overheen mocht zien, en vinden in God datgene, dat zijn ziel in de benauwdheid kon verkwikken en opbeuren. God is wijs, Hij weet dat wij menigmaal door benauwdheid tot Hem moeten gedreven worden; en dat is veel de weg van de jeugd af. Daarom, opdat wij als duiven naar hun vensteren zouden vlieden, zo laat God de benauwende omstandigheden daar blijven; maar voert de ziel uit, voorzover ze van alles buiten de Heere los gemaakt wordt, en in God ziet

datgene, dat haar tot sterkte is ten dage van haar benauwdheid.

3. Eindelijk voert God de ziel uit de benauwdheid, en de ziel kan zeggen, dat Hij haar uit de benauwdheid uitvoert, wanneer Hij Zijn blijdschap in de ziel instort, en die lieflijk omhelst en verkwikt, makende dat de blijdschap des Heeren haar sterkte is. Gij zult mogelijk denken, hoe is het mogelijk, dat Gods tederste kinderen zoveel benauwdheden moeten uitstaan, daar slordige die niet hebben? Ja! mijn vrienden, het is een zwaar stuk, om het overeen te brengen; maar ik zal u iets zeggen dat u gerust kan stellen. Eensdeels leidt God de tederste van Zijn kinderen door zovele benauwdheden, vermits hij de zonderlinge heiligmaking van die boven anderen beoogt. De beste nu heeft nog verdorvenheid in zich; die wordt zozeer door voorspoed niet uitgedreven en ten onder gebracht; daarom kastijdt God, opdat men Zijner heiligheid zou deelachtig worden. Anderdeels, om Zijn tedere kinderen in een gedurig verlangen te houden naar de hemel. Als de omstandigheden van buiten toelachen, en alles naar de zin gaat, men wil hier tabernakelen maken. Maar God brengt hen in menigerlei verdrukkingen; dat doet hen begrijpen, dat het land der rust niet hier is, en dus begeren zij menigmaal ontbonden te worden en met Christus te zijn, hetwelk hun het allerbeste is. Ten derde doet het de Heere, om de hemel, om zo te spreken, tot twee hemelen voor hen te maken. Gij weet, een behouden haven is altijd goed, zoet en aangenaam, na zijn gedane reis; maar is iemand op zee in gevaar geweest, bijna aan het zinken en vergaan, door de stormen en baren, en deze komt eindelijk in een behouden haven, zijn blijdschap is dubbel. Evenzo voor Gods tedere kinderen, die uit de grote verdrukking komen, en God brengt hen binnen in de vreugde, en Hij wast al de tranen van hun ogen, en het Lam komt, en leidt ze tot de fonteinen van levende wateren; gij kunt denken, of het dan niet een dubbele hemel is.

2. De drangreden is, om Uw gerechtigheid. Er zijn er, die het willen overzetten, om Uwer goedertierenheid of barmhartigheid. En dan zou David zich voor God leggen, als een alleronwaardigste, die niets verdiende, maar alles verbeurd had; ja, als een allerellendigste in zichzelf; nochtans aan God deze deugden voorhoudende, of het Hem behagen mocht Zich over David te ontfermen, naar de grootheid van Zijn goedertierenheid; gelijk de heiligen meermaals zo hun gebeden aandringen, *Dan. 9:18.* Maar wij houden het met onze vertaling, om Uw gerechtigheid. Gods gerechtigheid is strafoefenende of belonende. Nu, David kan het beide in het oog hebben; namelijk, dat dewijl God wist dat zijn vervolgers het uit euvelmoed deden, zonder oorzaak, Hij toch om Zijn gerechtigheid dit aan hen zou bezoeken en straffen; *zie vers 12,* of, dewijl het recht bij God is, uit enkele genade de zaak van Zijn kinderen die Hem dienen, aan te trekken en Zich tot hun hulp op te maken, dat Hij het doen wilde om Zijn gerechtigheid. Zie *Gen. 18,* daar zegt Abraham: *Zou de Rechter der ganse aarde geen recht doen?*

TOEPASSING

WIJ hebben nu uit deze woorden, mijn geliefden, gezien een nare en benauwde toestand, waarin een Christen kan komen, en in welke de een langer, de ander korter kan zijn. Evenwel ook, hoe de psalmist biddende is, om er uit verlost te worden! Praktikaal in de verklaring geweest zijnde, zullen wij nu in de toe-eigening de kortheid behartigen.

A. Onbekeerde zondaars en zondaressen, ofschoon dit een stof is, allermeest ziende op Gods ware volk, zo zal er evenwel het een en het ander voor u uit te trekken en te leveren zijn.

1. Gij hebt gehoord, in wat voor een laagheid een oprechte komen kan. Wacht u, dat gij daarom uw achting voor hem verliest en over zijn nare toestand u verblijdt. Verblijdt u niet, o! gij vijanden van God, over het ongeval der oprechten; want ofschoon zij vallen, zij zullen evenwel weer opstaan. Is een rechtvaardige menigmaal als een boom in de winter zonder blad, bot en bloesem en vrucht; de wortel evenwel der rechtvaardige zal uitgeven op zijn tijd. En hoe bemorst zij in de dodigheid er uitzien, alsof zij onder de zwarte potten lagen, de tijd zal komen, dat zij zullen uitkomen, gelijk een duif, wiens vleugelen overdekt zijn met zilver, en haar

vederen met uitgegraven goud. Zijn zij eens als een nachthutje in de komkommerhof, als de tenten van Kedar; zij zullen evenwel eens lieflijk zijn als de gordijnen van Salomo, *Ps. 68:14, Hoogl. 1:5.*

2. Vooral, neemt niet de gezegde zaken tot uw bedekking en verschoning; want ofschoon gij denken mag, is Gods volk somtijds zo dodig, wie weet, of ik niet ook genade kan hebben, ofschoon ik zo dodig ben? Mijn vrienden! Gods kinderen zijn en kunnen dodig zijn, maar zij hebben ook levendige tijden gehad; er is geen één Christen in deze gemeente, die enige tijd een Christen geweest is, of hij heeft enige kennis van levendigheid gehad; maar hoe staat gij er bij? Moet gij niet bekennen dat gij altijd een dodig en ongevoelig mens geweest zijt? Zijn er tijden, in welke gij enige aandoening of ernst gehad hebt, het is door de benauwende omstandigheden, of door de overtuiging van uw natuurlijke consciëntie, enigszins ontwaakt zijnde door de prediking van het Woord; maar het is nu als een morgenwolk en als een vroegkomende dauw voorbij gegaan, en gij zijt wederom tot uw uitbraaksel, als een hond, en tot het wentelen in de slijk uwer zonde, als een zeug weergekeerd; uw laatste is erger dan uw eerste. Als gij immers die dingen beziet, die in een levendige Christen gevonden worden, en die wij enigszins opgeteld hebben; gij moet voor God bekennen, dat gij geen kennis er aan gehad hebt, maar dat al uw godsdienst louter sleurwerk geweest is.

3. Valt niet laag op de godzaligen, omdat zij dodig zijn. Gij kunt, elk van u bijna, een godzalig mens van een wereldling onderscheiden; gij weet hoe een levendige godzalige gesteld is, uit het veelvuldig prediken dat wij altijd gedaan hebben; en omdat gij dat zo weet, zo eist gij zeer veel van de vromen, en gij valt over hun laagheid en dodigheid en wereldse gelijkvormigheid. Het is te betreuren dat, daar er zovele middelen hier zijn, er evenwel zulk een dodigheid is. Ondertussen, gij hebt er zo laag niet op te vallen; want eensdeels, gij hebt gehoord, dat een Christen in zulk een droevige staat komen kan; wij moeten er ons niet over verwonderen. Sedert twintig jaren ben ik er niet over verwonderd geweest, maar aanmerkende welke vijanden de oprechten hebben van buiten en van binnen, ben ik zeer verwonderd dat zij door Gods weerhoudende genade niet erger zijn. Anderdeels, gij weet niet hoe benauwd hun dodigheid hun menigmaal valt, en hoe jammerlijk zij wenen in het verborgen, dat het toch eens zijn mocht gelijk in de vorige dagen, toen Gods licht op hun tent scheen. Ten derde, gedenkt toch dat, ofschoon God Zich rechtvaardig verbergt van Zijn volk om hun zonden, dewijl die een scheiding maken tussen hen en hun God; dat nochtans uw zonden en onbekeerlijkheid ook een reden kan zijn, waarom God van verre staat van Zijn kinderen, zodat zij nu zijn voor u, in plaats van tot opwekking te dienen, struikelblokken, waarover gij valt.

4. Ach onherboren mens! Ga vrij op uzelf vallen, en uw jammerlijke toestand voor God beklagen; want gij zijt niet alleen dodig, maar in het zedelijke zijt gij voor God volstrekt dood, gij zijt nog in het vlees, en dus kunt en zult gij God onmogelijk behagen. Dit zal u klaar zijn, als gij nagaat wat een levendig Christen is. Als gij uw godsdienst onderzoekt bij uw ongevoeligheid onder de genademiddelen, en daarbij maar bepaald wordt. Is nu de dodigheid te betreuren? Wat is dan een dode, in wie geen leven of beweging is, en die zolang dood geweest is, een beklaaglijk schepsel! Dewijl indien gij zo blijft, gij van de ene dood in de eeuwige doodt zult overgaan; een dood, in welke gij zo ongevoelig niet zult zijn, als nu; maar hebben knersing der tanden en wening der ogen, en een worm knagende tot in der eeuwigheid.

5. Wordt uw ziel enigermate in een gezicht van uw doodsheid gebracht, en wordt uw hart daarover enigszins geraakt; en vraagt gij om raad en besturing, wat u te doen staat? Let nu maar, wij zullen u enige raad geven.

a. Zijt toch daarop uit, dat de indrukken van uw doodsheid diepe wortelen in uw ziel schieten. Het is niet goed, als men enige beroering over zijn doodsheid heeft, dat men aanstonds begint te denken op de levendigheit en troost. Neen, deze indrukken moeten eerst hun werk doen; ze moeten diep inschieten, wortelen in uw ziel nemen, en met een gewicht op uw consciëntie liggen, en deze terdege verwonden en zeer doen. Mij dunkt, dat de reden, waarom zo

weinigen recht in de dood voor God vallen, is, omdat hun wonde niet dodelijk, maar oppervlakkig is, en dus geneest ze wederom vanzelf. Mijn waarde vrienden! God weet het, dat er zeer velen zijn die de naam hebben dat zij leven, omdat zij enige dingen ondervonden hebben, die naar overtuiging gelijken; maar zij zijn nooit in de dood voor God gevallen. Hier is de grond van onderscheid tussen zaligmakende overtuiging, en tussen gemene; daarom hebt gij wel toe te zien, dat gij terdege gewond wordt.

b. Mijn geliefden! gij moet weten dat het Gods werk is, u te doden. Gij zijt wel dood van nature in zonden en in misdaden, maar om u in uw gestalte, en bij uzelf een geestelijke dode te maken, dit is alleen Gods werk. Wij zullen zonder de wet leven; maar als die komt, en door de werking Gods op het hart gebracht wordt, dat doet sterven, *Rom. 8.* Dewijl nu dit Gods werk is, en dat niemand Gode zal kunnen leven, tenzij hij eerst door de wet aan de wet sterft; zo dient men niet zomaar in het gemeen te kunnen bidden, maar bepaald in uw gebeden moet gij bij God aanhouden, dat het Hem behagen mocht u terneder te slaan, en als dood voor Zijn voeten te doen vallen. Dat is immers het eerste stuk van de zaligmakende bekering, afsterving van de oude mens. Het tweede zal nooit komen, tenzij gij het eerste ondervonden hebt. En zo onmachtig als gij zijt om uzelf levend te maken, zo onmachtig zijt gij, ja enigszins onmachtiger om uzelf te doden; terwijl men niet wil, maar zelfs tegenzin heeft tegen het vallen voor God in Zijn geestelijke dodigheid. Derhalve bidt God hierom bij elk middel, dat gij gebruikt en bijwoont; o! laat toch uw zucht zijn, mocht nu de ene of de andere pijl van Gods Woord mij treffen! Mocht die door de hand Gods aangedreven worden in mijn ziel! Opdat ik het leven niet langer in mijn eigen hand mocht vinden, maar uitroepen, het is buiten hoop.

c. Zijt ook overreed, dat gij levend moet gemaakt worden, eer gij Gode zult kunnen behagen of dienen; dewijl die in het vlees zijn Gode niet behagen kunnen. Nu mijn geliefden! gij moet juist niet denken dat deze levendmaking bestaat in een weke gestalte, of een aandoening; neen, het is een opwekking uit uw geestelijke dood, een instorten van een nieuw leven in de ziel, een overzetten van de ziel in het Koninkrijk van Gods Zoon. En gelijk God de ziel doden moest, zo moet Hij ze ook levend maken; al onze pogingen kunnen het niet doen.

d. Indien God u zo gelukkig maakt, dat gij deze dingen ondervindt, zo wordt gij uit een akelige toestand gevoerd, en gij wordt in een heerlijke stand gebracht. Maar ondervindt gij het niet aan deze zijde van de eeuwigheid, o! hoe naar zal het zijn als gij komt te sterven; God zal uw ziel voeren in de benauwdheid, en dat wel om Zijn gerechtigheid.

B. Oprechten! Is deze toestand van dodigheid waarvan wij gesproken hebben, niet alleen de uwe, maar ook de toestand van vele van uw broeders en zusters in de Heere die gij kent; wij zullen maar een kort woord tot u spreken.

1. O! Wat is deze uw dodige toestand beklaaglijk. Het hart moest breken, en de ogen van ziltige tranen vlieten, als wij er aan gedenken. Gij die tegen het fijnste goud niet te schatten waart, zijt de aarden flessen gelijk geworden en als een lederen zak in de rook. Gij, op wier tenten Gods licht scheen, zijt nu in duisternis; en zelfs, hoe klaar het licht rondom u schijnt, zo stoot gij u in dezen, en zijt als een blinde die naar de wand tast, ja, als een blinde die geen ogen heeft, tast gij. Gij die op uw hoogten placht te treden, zinkt nu in een modderig slik en een diepe klei, in hetwelk geen staan is. Gij die placht te ondervinden dat uw gerechtigheid voor uw aangezicht heenging in al uw toenaderingen tot God; gij ondervindt nu, dat er zonden tussen u en uw God zijn, en een scheiding maken en oorzaken zijn, dat als gij aan uw God gedenkt, gij brommen moet als de beren en kirren van weedom des harten gelijk de duiven, en misbaar moet maken, gelijk de draken en roepen als de jonge struisen. Gij die gewaar werd zo menigmaal dat God Zich liet vinden, eer gij Hem zocht, en Hij hoorde, eer gij riep, en dat terwijl gij sprak, Hij zei: Ziet, hier ben Ik; ziet, hier ben Ik. Nu moet gij roepen, maar Hij antwoordt niet; ik zoek wateren, mijn tong wordt droog door de dorst. Gij, die onder de lommer van Jezus' lieflijke schaduw placht te zitten, zijt nu als een verdrukte, door onweder voortgedrevene, ongetrooste. Waar zou ik eindigen, als ik het alles wilde ophalen? Mijn gemoed, als ik aan de eerste tijden

gedenk, en geloven kan dat het Gods werk was, smelt en schreit en wordt overstelpt wegens het gemis. En als ik u zie, mijn ingewanden worden door medelijden ontroerd, dat gij uw zalig voorrecht en uw vettigheid verlaten hebt, en dat gij zweeft over de bomen en leeft zo laag buiten God en Zijn gemeenschap. Ach! ik bid u, indien gij ooit gesmaakt hebt dat de Heere goed is; indien gij ooit de zoetheid, de verkwikkelijkheid en de zielsvoldoening ondervonden hebt die in Gods gemeenschap is; dat gij toch gedenken wilt, waaruit gij gevallen zijt, wat gij nu mist. Opdat het hart mocht aan het smelten raken en aan het roepen: Ach, of het met mij was, gelijk in de vorige dagen. Deze overwegingen waren voor de verloren zoon middelen, waardoor hij zei, ik zal opstaan en tot mijn vader gaan.

2. Gij dient de oorzaken van deze dodigheid uit te vorsen en na te gaan. Want, ofschoon God, om heilige en wijze redenen, Zijn invloeden van Zijn volk inhoudt: nochtans in de gehele Bijbel vinden wij maar één voorbeeld daarvan omtrent Job. Uit onze brede aanwijzing van de oorzaken van de dodigheid van een Christen, in de predikatie, zult gij mogelijk bij de oorzaak van uw dodigheid kunnen komen. Is dat zo niet? Indien uw consciëntie enigszins gevoelig is, ze zal het u zeggen, mijn geliefden! Gij moet er bij gearresteerd worden, of gij zult nooit hersteld worden. De eerste trap tot herstelling is met licht te zien, hoe, waar, wanneer, door welke aanleiding wij in een afgezakte en dodige toestand zijn gekomen. En indien wij hier niet gezet worden; wij zullen voort kwijnen en nimmer in ons leven tot eer van God zijn; mogelijk een zeer benauwd doodbed hebben. En zeker, ofschoon wij in de hemel komen, wij zullen zalig worden als door vuur, en de trap der heerlijkheid zal niet groot zijn; dewijl naar de mate en de trap der heiligmaking, de trap der heerlijkmaking, waarmee God uit vrije genade Zijn eigen werk in Zijn kinderen kroont, zal geschikt zijn. Ach onderzoekt dan nauw naar de oorzaak, en rust nooit tot gij die gevonden hebt.

3. Dewijl het nu menigmaal gebeurt, dat gij de oorzaak ziet, en nochtans dat er wegens de dodigheid een vereeltheid en ongevoeligheid bij u is en blijft; o! mijn vrienden! staat ernaar, dat God gevoelige smart en aandoening in uw ziel daarover veroorzake; dat Hij het kwaad op uw ziel wil drukken; een last voor u maken, waaronder gij gebukt raakt en uw ziel smelten mag voor God. Nimmer komt een Christen uit een dodige in een levendige staat, dan wenende en met weekheid der ziel, zich beklagende over zijn dwaasheid en de God onterendheid van zijn zonde. Nu kunnen wij onszelf dit niet geven, noch in onze ziel die verbrijzeling en zielsmarten veroorzaken, hoe klaar en onderscheiden wij ook ons kwaad zien. Daarom is het ten uiterste noodzakelijk tot God te komen, opdat Hij het in ons werke, en steeds bij de troon der genade om deze reden zolang aan te houden, totdat wij gewaar worden dat onze ziel wegdruipt van treurigheid; en enige smelting der ziel vindende, die zeer te koesteren en voort te zetten met allerlei overdenkingen die de ziel gedwee kunnen maken; om dus als medearbeiders onder de Heilige Geest ondergeschikt te arbeiden, dat Zijn werkingen in onze harten mochten bevorderd worden, en wij in de staat van zondaars voor God, tegen Wie wij overtreden hebben, mochten staan.

4. Menigmaal gebeurt het dat als een gelovige een gevoelige smart over zijn afwijking ondervindt, dat die niet een evangelische smart en kinderlijk wegsmelten is; maar dat het met veel ongelovige en wettische benauwdheid vergezeld gaat, waardoor zulkeen staande in het gezicht van zijn overtreding, krachtige benauwdheid heeft, en dat de ziel van angst als tussen twee schroeven zit, zo, dat ze niet uitgewikkeld haar gedaante aan God kan tonen en Hem haar stem doen horen. Dit nu nadelig ten uiterste zijnde, dient de ziel te roepen met David: Voer mijn ziel uit de benauwdheid, om Uw gerechtigheid. En hiertoe, mijn geliefden! hebben wij vrijheid, dewijl God het niet alleen gebiedt, maar ook een belofte doet, dat Hij, als wij tot Hem in de dag van onze benauwdheid roepen, zal horen. *Psalm 50:15: Roept Mij aan in den dag der benauwdheid, Ik zal u er uit helpen, en gij zult Mij eren.* En ofschoon de benauwdheid van de ziel niet ten eerste opgelicht wordt, en dat Jezus als van verre staat; nochtans heeft Hij medelijden, als onze Hogepriester met ons, dewijl Hij Zelf in Gethsémané en elders, met zielsbenauwdheid is

verzocht geworden. Dit zal de beste weg dan zijn, te roepen en de gedaante te tonen, wanneer wij als tussen twee rijen van stenen zijn, ja, in de kloven der steenrotsen; want God zoekende in de benauwdheid, en zijn stil gebed uitstortende, is de weg, in welke de heiligen altijd verlossing ondervonden hebben, Psalm *107:13 en 19.*

5. Welke aandoening van droefheid en welke gestalten van weekheid des harten, en schaamroodheid van aangezicht gij moogt ondervinden; wacht u zeer, mijn geliefden! van te denken, dat gij al hersteld zijt. Gij zijt wel in en op een goede weg om hersteld te worden; uw herstelling is in fieri, dat is, in het worden; maar nog niet in esse, dat is, in het zijn, dat gij het dadelijk hebt; neen, de gemaakte schulden moeten verzoend worden, die moeten van uw consciëntie opgelicht worden; de consciëntie moet van de dode werken gereinigd worden. Deze reiniging nu geschiedt niet door een begeerte naar het bloed van Jezus Christus, des Zoons Gods, en een begeerte naar herstelling; want dat wij begeren, hebben wij nog niet. De kranke, die acht en dertig jaren bij Bethesda lag, zal menigmaal de genezing begeerd hebben. Maar dan, wanneer men dadelijk verwaardigd wordt Christus' bloedige verdiensten zichzelf toe te passen, en de gekruiste Heiland dadelijk aan te nemen; noch God, noch Zijn stedehouderes, de consciëntie, kunnen met minder tevreden gesteld worden. Hoe het geloof hierin werkzaam is, kunt gij zien in onze predikatie over *Rom. 10:10.*

6. Wordt het u uit genade geschonken, dat gij u opnieuw met Christus kunt verenigen; o! staat daarnaar dat gij zoveel kracht uit Hem moogt ontvangen, dat gij een nauwkeuriger, en gezettere, en opgewektere levenstrein moogt hebben, in Gods mogendheid strijdende tegen al datgene dat de dodigheid veroorzaakt. God nu, Die machtig is, achtervolge dit middel, tot onze opwekking en levendmaking, om Zijns Zoons wil! AMEN.

HET VERLATEN VAN GOD, DE ENIGE HEILBRON, EN GAAN TOT DE GEBROKEN BAKKEN.

EEN DODIGE EN LAAG LEVENDE CHRISTEN TOT DESZELFS OVERTUIGING EN BESCHAMING VOORGESTELD IN EEN LEERREDE OVER

JEREMIA 2:13

Want Mijn volk heeft twee boosheden gedaan: Mij, de Springader des levenden waters, hebben zij verlaten, om zichzelven bakken uit te houwen, gebroken bakken, die geen water houden.

VAN kwaad tot goed, van zonde tot deugd te veranderen, is een goede prijzenswaardige en loffelijke zaak; daarom zijn er zoveel vermaningen en opwekkingen in des Heeren Woord. *Jes. 55:7: De goddeloze verlate zijn weg, en de ongerechtige man zijn gedachten; en hij bekere zich tot den Heere; zo zal Hij Zich zijner ontfermen; en tot onzen God, want Hij vergeeft menigvuldiglijk.*

Maar van het goede tot het kwade, van de deugd tot de zonde te keren, is een teken van de grootste dwaasheid, en ten hoogste berispelijk, waarover een ieder moet aangedaan worden.

Daarom vinden wij hier, dat God bezig is de schreeuwende dwaasheid van Zijn volk klaar voor ogen te stellen, opdat zij zien zouden hoe onbetamelijk en redeloos hun gedrag was, hetgeen na voorafgaande verwijten in onze tekstwoorden klaar voorgesteld wordt. Gij weet, mijn geliefden, dat wij in de voorgaande leerrede gesproken hebben van de dodigheid, die zich over Gods volk als een melaatsheid wijd en zijd uitgespreid heeft. Nu dachten wij dat op die woorden gevoeglijk volgen moest een overtuiging van die wangestalte, en daarom hebben wij deze woorden verkoren; in welke wij vinden twee zaken.

I. Eerst, een voorstel van des volks wanbedrijf meer in het gemeen; *want Mijn volk heeft twee boosheden gedaan.*

II. Meer in het bijzonder, waarin dit wangedrag bestond; *Mij, den Springader des levenden waters, hebben zij verlaten, om zichzelven uit te houwen bakken, gebroken bakken, die geen water en houden.*

I. Eerste deel, in hetwelk ons Israëls wanbedrijf meer in het gemeen voorgesteld wordt. Mijn volk heeft twee boosheden gedaan.

Hier hebben wij onderscheiden op twee zaken te letten.

A. Vooreerst, wie dit wanbedrijf ten laste gelegd wordt, Mijn volk. Als er gesproken wordt in het Heilig Woord van de volkeren, op welke de Heere zulk een zonderlinge acht niet gegeven had als op Israël, maar die Hij naar het goeddunken van hun hart liet wandelen, dan worden deze *Gojim* genoemd, Ps. 2:1; dat is, volgens de betekenis van dit woord, een verachtelijke menigte, gelijk de heidenen voor de Joden waren. Waarop de apostel ziet, als hij zegt, *Gal. 2:15: Wij zijn van nature Joden, en niet zondaars uit de heidenen.* En ook in hen zelf, terwijl zij als zondaars *vervreemd waren van het burgerschap Israëls, en vreemdelingen van de verbonden der belofte, geen hoop hebbende, en zonder God in de wereld, Ef. 2:12.* Maar doorgaans als er van Israël gesproken wordt, gelijk hier ter plaatse, wordt het genoemd met een woord, komende van een wortelwoord, welk *bedekken* en *overschaduwen* betekent; en tot mensen overgebracht zijnde, zo zegt het zoveel als een menigte van mensen, in een maatschappij onderling aan elkander door wetten verbonden, en levende onder de overdekking en overschaduwing van een

Oppermacht. En waarlijk, Israël mocht wel in die zin een volk genoemd worden; vermits zij niet alleen een menigte waren, zijnde hun getal meer dan die der sterren en dan het zand aan de oever van de zee; maar ze waren een menigte op het allernauwste aan elkander verbonden door de bindsels van de wetten, volgens welke zij God moesten dienen en rechtvaardig onder en met elkander leven. Ja, dat meer is, zij waren een overdekte en overschaduwde menigte onder de zorg, regering, besturing en oppermacht van Jehovah God, Die rondom hen een vurige Muur was, en de Heerlijkheid in het midden van hen; ja, boven hen zweefde, gelijk een arend zich opmaakt en zweeft over zijn jongen. Hiervan hadden zij een blijk, gedurende hun verblijf in de woestijn; vermits de wolk, die hun tot overdekking was, een wolk des daags, een rook en de glans van een vlammend vuur des nachts was. Met een woord, over alles dat heerlijk was, was er een beschutting. Israël nu, hetwelk van wanbedrijf hier beschuldigd wordt, wordt Gods volk genoemd om meer dan één reden.

1. Ontkennender wijze worden zij Gods volk niet genoemd alleen wegens de schepping en onderhouding; want in dit opzicht is al het geschapene Gods eigendom. *De hemel is Uwe, ook is de aarde Uwe,* zegt de psalmist; *want Gij hebt ze gemaakt, Ps. 89:12.* En dus ook alle mensen. *Want wij hebben allen één Vader, en één God heeft ons geschapen, Mal. 2:16.* En ofschoon deze betrekking tussen God en het redelijk schepsel deze verplicht tot alle gehoorzaamheid aan de Goddelijke wil; nochtans wordt Israël om andere redenen Gods volk genoemd, en zo wordt uit dien hoofde hun overtreding verzwaard en hun zonde uitermate zondig gesteld.

2. Stellenderwijze wordt Israël Gods volk genoemd:

a. Vooreerst, vermits dat God, daar zij een Lo-Ammi, geen volk waren, maar slaven, lijfeigenen van de Egyptenaars, die hen onderdrukten, Zich opmaakte om hen tot een volk te roepen, en door wonderen van Zijn Goddelijke almacht tot een volk te maken. Gelijk wij deze geschiedenis breed beschreven vinden in Mozes' tweede Boek. En zeer beweeglijk *Ezech. 16:6: Als Ik u voorbijging, zo zag Ik u, vertreden zijnde in uw bloed; en Ik zeide tot u in uw bloed: Leef; ja, Ik zeide tot uw in uw bloed: Leef.*

b. Ten tweede, wordt hetzelve Gods volk genoemd, vermits God met hen, eer Hij hun de wet der tien geboden, als een regel van hun leven, als bondelingen gaf, een allerplechtigst verbond op Sinaï oprichtte, in welke Hij Zich aan hen gaf om hun tot een God te zijn, en welke zij, tenminste de oprechten, volvaardig aanvaardden, zich met alles dat zij waren, hadden en doen konden, aan die God opdragende om Hem tot een eigendom te zijn, ja, tot een koninklijk priesterdom, om te zijn een heilig en een verkregen volk, om Zijn stem in alles te gehoorzamen, *Ex. 19:3-8. Ez. 16:8: Als Ik u voorbijging zag Ik u, en ziet, uw tijd was de tijd der minne; zo breidde Ik Mijn vleugel over u uit en dekte uw naaktheid; ja, Ik zwoer u, en kwam met u in een verbond, spreekt de Heere HEERE, en gij werd de Mijne.* Ofschoon nu een ieder, hoofd voor hoofd, in dit inwilligen van het verbond niet oprecht was, gelijk van achteren gebleken is; nochtans wordt Israël van die tijd af Gods volk genoemd, eensdeels volgens hun eigen vrijwillige confessie en overdracht om des Heeren te zijn; en anderdeels, wegens het beste deel van hen, die niet bedrieglijk, maar oprecht in Gods verbond ingingen.

c. Ten derde, Israël wordt Gods volk genoemd, wegens de herhaalde betuiging, die zij deden om alleen bij Zijn Naam genoemd te zullen worden, en geen ander aan te hangen. En hierin schenen deze met ernst te handelen, zo dikwijls als God hun juk brak, en hun banden verscheurde. Zie in dit opzicht zes alderplechtigste betuigingen, *Exod. 19:4-6, Joz. 24:14-24, Richt. 10:7-16, 1Sam. 7:3, 2Kron. 15:12-15 en Psalm 81:7-11.* De plaatsen zijn dubbel waardig om overwogen te worden.

d. Eindelijk, omdat God aan hen als Zijn volk zovele weldaden had bewezen, opdat zij door die alle, als zovele liefdekoorden en mensenzelen, aan Hem gebonden mochten worden, en hem aankleven, nauwer dan een gordel kleeft aan de lendenen eens mans. Hij gaf hun Zijn koren en Zijn most, Zijn olie, Zijn meelbloem, Zijn wol, Zijn vlas. Hij bekleedde hen met gestikt werk, Hij schoeide hen met dassenvellen, Hij omgordde hen met Zijn linnen, en bedekte hen met zijde;

Hij versierde hen met sieraad, Hij legde Zijn heerlijkheid op hen; zodat er een naam van hen uitging onder de heidenen, *Ezech. 16:10-14.* Ziet! om deze en andere redenen wordt Israël Gods volk genoemd; en deze dingen, geestelijk overgebracht zijnde, leveren genoegzame redenen uit, waarom de gelovigen in het gemeen, en elk van die in het bijzonder Gods volk genoemd worden.

B. Dit volk nu, zo bevoorrecht, zouden wij moeten denken, zal zijn God getrouw aanhangen. Maar helaas! het tegendeel blijkt; dewijl tot hun beschuldiging gezegd wordt, dat zij zich aan twee boosheden hadden schuldig gemaakt: *Mijn volk heeft twee boosheden gedaan.* Zodat wij na moeten gaan:

1. Hun wanbedrijf, op zichzelf aangemerkt, zoals het hier genoemd wordt boosheid. Mijn geliefden, hierover klaagt de Jehovah, Die de Liefde en de Goedheid Zelf is, en Die voller van barmhartigheid en goedertierenheid dan de zee van water en de zon van licht is; zijnde een God, Die over de zwakheid van Zijn volk, en hun dagelijkse gebreken en struikelingen Zijn grimmige toorn niet uitlaten wil; vermits Hij in Zijn liefde zwijgt, en Zich over Zijn kinderen uit loutere liefde, tederheid en ondoorgrondelijke barmhartigheid ontfermt, gelijk een vader zich ontfermt over de kinderen, en hen verschoont gelijk een man zijn zoon verschoont. Ondertussen, als de zonde de overhand neemt, en buiten alle palen uitbreekt, zo wil God ze ordentelijk voor hun ogen stellen, en met hun eigen namen in het licht van hun aangezicht vertonen, opdat zij niet denken zouden, noch grond of voedsel voor de aangeboren atheïsterij van hun hart uit Gods lankmoedigheid en verdraagzaamheid nemen zouden, alsof God hun geluk was. Want ofschoon Hij een vergevend God is en blijft, nochtans Hij kan en zal niet nalaten om wraak te oefenen over hun overtreding; en daarom, om hen tot rechte schaamte en wezenlijke droefheid te brengen, zo wordt hun wanbedrijf hier boosheid genoemd. Ons grondwoord, hier door boosheid overgezet, komt in betekenis overeen met het Griekse woord, hetwelk overgezet wordt boosheid en kwaadheid, en wel, volgens de betekenis, die bedreven wordt met een grote en overheersende begeerte, zonder, wegens de brandende begeerte tot de zonde, te kunnen gelest worden. Daarom drinkt men de ongerechtigheid in als water. Maar geen water, dat die zondige begeerte lest en doet ophouden; maar water, dat, hoe meer men daarvan drinkt, de mens dorstiger maakte en verhitte naar meer en naar verandering, ja als het graf, dat gedurig naar meer roept, want het is als de hel. Ons grondwoord betekent daarenboven, gelijk de geleerden aanmerken, iets met de voeten, met indignatie en verontwaardiging vertrappen, verbreken en wegwerpen, als iets waarin men zijn oogmerk niet bereikt, maar dat geheel tegen zijn genoegen is. Dus is het dat het woord somtijds gebezigd wordt om de straf der zonde te kennen te geven; terwijl die verbreking en verwoesting aanrichten, als ze van God rechtvaardig toegezonden worden, om overtreders over hun boosheid te kastijden. Zie *Ps. 34:22, Jer. 14:14.* Maar hier wordt het gebruikt om te kennen te geven de ondeugendheid van des mensen daden, niet zozeer in het gemeen, als wel in het bijzonder die hooggaande vergetenheid van God, waardoor men Gods wet niet alleen overtreedt, maar met een boze euvelmoed Gods banden verbreekt, Zijn touwen in stukken verscheurt en verwerpt, en alles, dat verbinden moest tot gehoorzaamheid aan God, met de voeten vertrapt, en achteruit slaat daartegen als dingen, die men licht acht. Zodat gij ziet, dat er van geen geringe zonde melding gemaakt wordt, maar van een zeer hooggaande overtreding. En daarom worden goddelozen en grote zondaars samen gevoegd, *Gen. 13:13.* Gij zult zeggen, wat moet er dan samenvloeien, als de zonde tot zulk een hoge trap van goddeloosheid stijgt, dat zij boosheid is, en zo genoemd wordt? Mijn geliefden! behalve de afgoderij, daar hier op gezien wordt, zo moet gij weten, dat het bedrijf van een mens een boosheid mag genoemd worden:

a. Wanneer men zondigt tegen zijn licht en beter weten aan, en een daad bedrijft, of een zaak uitvoert, die men weet en daar men van overreed is, dat het zonde is. Dan is het een boos bedrijf. Ieder mens heeft een consciëntie, deze is een lamp des Heeren, die hij in zijn binnenste brandende heeft, en deze zal in vele, ja de meeste zaken hem aanwijzen, al vrij en al klaar en overtuigend, wat goed en wat kwaad is. Een wedergeboren mens heeft daarenboven een

natuurlijk licht in zijn ziel, welk met meer waarheid en klem van overtuiging de zonde in haar monstereuze gedaante openbaart, en de bijpaden ter linkerzijde en ter rechterzijde aanwijst. Nu, als men dit licht niet opvolgt, maar dit uitdooft en losbandig daartegen aangaat, dat is een boosheid van een schrikkelijke aard. Hiervoor was geen offerande tot verzoening onder het Oude Testament, en ofschoon er verzoening onder het Nieuwe Testament voor vele dingen is, daar geen verzoening voor was onder het Oude Verbond; nochtans blijft dit gebrandmerkt als de allernaaste trap tot de zonde tegen de Heilige Geest, *Hebr. 10:16.*

b. Het bedrijf is een boosheid, als het geschiedt tegen alle vermaningen en bestraffingen aan; want dit is een duidelijke blijk, dat men zo verhit is op de zonde, en daarmee ingenomen, dat men, het koste wat het wil, de zonde bedrijven wil; ja, dat men al de vermaningen in de wind slaat, en als niets acht, noch zich die aantrekt. En dat dit een boosheid is, kan blijken uit de straf die er op gedreigd is, *Spreuk. 29:1: Een zondaar die dikwijls bestraft wordt en den nek verhardt, zal schielijk verbroken worden, zodat er geen genezing aan zij.*

c. Het bedrijft is boos, als men zondigt en in zijn verkeerdheid voortgaat onder de slaande en tuchtigende hand Gods. Is het altijd kwaad te stelen, hoe groter is het te stelen onder het oog van die rechter, die bezig is met de diefstal te straffen? Het natuurlijk gevolg en de uitwerking die de oordelen Gods moest hebben, is (indien de consciëntie niet toegeschroeid is) God, Die slaat, te zoeken, uit zijn benauwdheid tot God te roepen, *Ps. 107;* en naar zijn Maker te vragen, Die de Psalmen in de nacht geeft. Maar hieronder in de zonde voort te gaan, is een teken dat men alle ontzag voor God uitschudt, Zijn wetten met een boze obstinaatheid des harten wil vertrappen, de hoge majesteit Gods wil uittarten, en tonen dat men zich niet eens wil aantrekken wat God doet, of doen kan en zal. En daarom weet ik niet, dat op iemand zulk een brandmerk gestempeld is in de Bijbel, dan op Achaz om deze zijn boosheid, *2Kron. 28:23: Ja, ter tijd als men hem benauwde, zo maakte hij des overtredens tegen den Heere nog meer.* Let er op, het is het brandmerk, dat op hem gestempeld is: DIT WAS DE KONING ACHAZ.

d. Het bedrijf is een boosheid, als men, nadat men berouw over zijn zonde, en een voornemen des harten om die te verlaten gehad heeft, wederom tot de zonde keert, en diezelfde begeerlijkheid huisvest, koestert, en gehoorzaamt. Hoever iemand afwijkt van God, daar komt nu of dan te eniger tijd, in welke de consciëntie tot de mens spreekt, hem voor ogen met licht en genoegzame overtuiging de zondigheid, de God onterendheid en onbetamelijkheid van zijn handel; hierop volgt doorgaans beschuldiging, dreiging, pijn en benauwdheid der ziel, als die proeft en smaakt, hoe kwaad en bitter het is tegen de Heere te zondigen. In die zielesmart en benauwdheid is men over zijn kwaad aangedaan; het smart de ziel dat zij het gedaan heeft. Er komt een voornemen des harten van dat kwaad af te staan, en daartegen te waken, en enige gezetheid in de dienst van God. Ondertussen, als de zielsbenauwdheid vermindert, gebeurt het niet zelden, dat men wederom in hetzelfde kwaad instort, en zoetvoerig zich daarin begeeft. Nu is dit een boosheid; want ofschoon men in de grond van zijn ziel oprecht mag zijn, nochtans toont men in de daden, dat men leedwezen heeft van zijn berouw, en dat die gerechtigheid maar als een morgenwolk, en een vroeg komende dauw geweest is; ja, men maakt zich schuldig daardoor op een dubbele wijze, en men is in vele opzichten de hond en zeug gelijk, die naar hun uitbraaksel weerkeren en na de wassing tot het voorgaande wentelen in het slijk, *2Petr. 2:22.* Hoever een begenadigde zich hierin schuldig kan maken, wordt zeer klaar aangewezen door de dierbare Saldenus, in zijn traktaat over de Recidiven, of weder-instortingen.

e. Eindelijk is het bedrijf een boosheid, wanneer men zich in zonde toegeeft, nadat men van God beladen en opgehoopt is geworden met weldaden en zegeningen, in welker mededelingen klare en overtuigende blijken gezien zijn, en bewezen is geworden dat Gods hand en vinger daarin geweest is, en dat het ons niet door ons eigen, noch door anderen geschied is. De Ouden zeiden, als gij een ondankbare zegt, gij hebt alles gezegd; terwijl er zulk een monster op de aarde niet is als een ondankbaar mens, die God zijn Weldoener, kwaad voor goed vergeldt. Zie, hoe God daarover klaagt *Jes. 1:2 en 3: Hoort gij hemelen, en neemt ter ore gij*

aarde. Want de Heere spreekt: Ik heb kinderen groot gemaakt en verhoogd; maar zij hebben tegen Mij overtreden. Een os kent zijn bezitter, en een ezel de kribbe zijns heren. Maar Israël heeft geen kennis; Mijn volk en verstaat niet. Och, mijn geliefden, dat wij al deze dingen zolang overwegen mochten, totdat wij diepe schaamte en hartsmelting mochten gewaar worden.

2. De zonde is zelden in het enkelvoud, de een opent een deur voor de ander, de een gaat met de ander vergezeld. De zonde ontvangen hebbende, brengt op zijn minst tweelingen voort. Daarom is het hier, zij hebben twee boosheden gedaan. Dit is zo niet op te vatten, alsof ze zich maar aan een tweetal van zonden hadden schuldig gemaakt. Neen, des mensen hart is als een onstuimige zee, die gedurig slijk en modder opwerpt. Het hart geeft zijn boosheid op, gelijk een bornput zijn water opgeeft, *Jer. 6:7;* dat is, in overvloed gedurig, bij aanhoudendheid, zonder enige tussenpozing. Maar het getal is hier twee, vermits deze de twee hoofdzonden zijn, waaruit al de andere overtredingen hun oorsprong hebben, en van welke zij moeten afgeleid worden. Wij kunnen nu ons hierin niet verder inlaten, vermits het tot het tweede deel behoort.

C. In het bijzonder, God, Die de Goedheid en de Liefde Zelf is, beogende in deze overtuigende predikatie het ware nut van het volk, blijft niet in de algemene termen, dat zij boos waren, en boosheid gedaan hadden; maar Hij wil het met een overtuiging en betoog voorhouden, waarin het bestond. Wenselijk was het, dat elke leraar tot bijzonderheden kwam, als hij in de toepassing met de consciënties der mensen handelt. Want alle gemene zaken voor te stellen, en die kwaad zijn, zal niet baten; elk kan eruit, en vooral als er op een aanspraak, geliefde uitverkorenen, geroepen heiligen, waarde broeders en zusters in de Heere, volgt na de bestraffing van zulken die doorgaans in Gods huis niet komen. Maar geliefden, wij hopen van u betere dingen, met de zaligheid gepaard, alhoewel wij zo spreken. Mijn geliefden, indien men begrijpen kon, hoe ras een mens, onder het voorstel van waarheid, alles dat hem enigermate dient tot zijn geruststelling aangrijpt, of hij er grond toe heeft of niet; en hoe vrome mensen geërgerd worden als zulke dingen, tot walgens toe, bij herhaling voorkomen; men zou zich meer in het bijzonder uitlaten, om de consciënties van die onder zijn gehoor zijn, met een bijzonder vertoog en overtuiging bezig te houden, opdat wij ze onder de voorstelling tot overtuiging en bestraffing zouden brengen en noodzaken om te zeggen, (voorzover het hen aangaat) ik ben de man. Ik heb van de heer Suirendonk, een voortreffelijk man in de rechten, en ook een zeer godzalig lidmaat der kerk, een gelijkenis, met opzicht op de prediking en toepassing, horen gebruiken. Hij zei, de verklaring moet gij aanmerken als letterzetten in de drukkunst, maar de toepassing als het drukken zelf van die (niet van andere) gezette letters op het papier. Indien dit wel in acht genomen werd, de toepassingen zouden zo algemeen niet zijn, en ook zo langdurig niet, en men zou zich niet bedienen van één en dezelfde toepassing over alle teksten. Hier zien wij, dat de Heere tot bijzonderheden, daar het hun scheelde, komt; zeggende, Mij, de Springader des levenden waters, hebben zij verlaten, enz. Zodat wij hier twee zaken hebben waaromtrent wij onze aandacht vestigen moeten.

II. Wij hebben de eerste van de twee boosheden, waaraan zij zich schuldig gemaakt hadden, hier in bestaande, dat zij God, Die een Fontein des levens is, verlaten hadden. Mij, de Springader des levenden waters, hebben zij verlaten. Hier hebben wij wederom twee zaken, en daar wij wat bij blijven moeten.

A. Vooreerst hebben wij het voorwerp, omtrent Wie zij zich onbetamelijk gedragen hadden, in die woorden: Mij, den Springader des levenden waters. Het Voorwerp wordt:

1. Meer in het gemeen voorgesteld, Mij. Hierdoor hebben wij te verstaan, gelijk uit het voorgaande blijkt, de Jehovah, Die het leven in Zichzelven heeft noodzakelijk, Die allen het leven, de adem en alle dingen geeft; Die Zijn verbondstrouw houdt, terwijl trouw en waarheid de gordel van Zijn lendenen is. Die is, Die Hij geweest is; en Die zijn zal, Die Hij Zich openbaart te zijn. Een God, bij Wie geen verandering of schaduw van omkering is. Ik zie geen redenen om hier de ene Goddelijke Persoon, met uitsluiting van de Anderen, te verstaan; maar ik denk, dat wij verstaan moeten de Vader, de Zoon en de Heilige Geest. Deze drie Personen hebben een

ieder hetzelfde Goddelijke Wezen, en alleen van de Anderen onderscheiden door de bijzondere wijze van hebben van hetzelfde Goddelijke Wezen.

Zeker heeft de wijze van voorstel, Mij, zijn nadruk, alsof God zei: Mij, Die de Goedheid, de Liefde en de Barmhartigheid Zelf ben. Mij, Die al de schatten van Mijn algenoegzaamheid, voor hen open stelde; Mij, Die hen nimmermeer beledigde, en derhalve tegen Wiens doen zij niets kunnen inbrengen; terwijl Ik ze altijd blijken heb gegeven van Mijn goeddadigheid. Dit en andere dingen, die zeer moeten indringen in de ziel, indien de consciëntie niet toegeschroeid is, ligt er in opgesloten, opdat zij de onredelijkheid en alleszinse onbetamelijkheid van hun doen zouden beschouwen. En opdat wij hierin niet zouden mistasten, zo beschrijft Zich de Jehovah met betrekking tot haar:

2. Meer in het bijzonder, als de Springader des levenden waters. Hier zien wij, mijn geliefden:

a. Dat God Zich bij een springader vergelijkt. Zonder uw aandacht omtrent de bronnen of fonteinen in hun oorsprong op te houden, (welke zaak in zichzelf niet onaangenaam is, maar de predikstoel evenwel niet zeer passende; terwijl wij maar een kort uurtje hebben, om uw gemoederen te stichten, en tot deugd op te wekken, en van zonde af te trekken) zo zeggen wij, dat God, Die oneindig is in Zijn Wezen, deugden en volmaaktheden, niet van ons kunnende begrepen of gekend worden in Zijn oneindige volmaaktheid en onuitputtelijke algenoegzaamheid, het behaagd heeft Zich bij verschillende dingen te vergelijken, opdat wij enigermate een besef zouden hebben, wat Hij is in Zichzelven, en ook wat Hij is voor een ellendig en behoeftig zondaar. En om van andere vergelijkingen niet te spreken, ziet gij hier, dat God Zich bij een springader vergelijkt, gelijk wij hebben in *Ps. 36: Bij U is de Fontein des levens.* En dat wel, opdat wij zouden God beseffen als een God niet alleen algenoegzaam in en voor Zichzelf, maar ook bezittende een volle algenoegzaamheid voor Zijn volk, om al hun gebreken en ledigheid zonder enige vermindering van Zijn volheid te kunnen vervullen. En zeker! als wij op enige overeenkomsten letten tussen de Jehovah en een springader, wij zullen hiervan ten volle overtuigd worden.

1. Een fontein of springader, heeft in zich een genoegzaamheid van water voor zichzelf, waardoor, ofschoon hij de toevoer van de regen niet heeft, hij niet verdroogt, maar zijn water opwelt. Wat leidt dit ons op om steeds aan de Jehovah te denken als een algenoegzame God in en voor Zichzelf, Wiens gelukzaligheid bestaat, niet in het ontvangen van iets buiten zichzelf, maar in het kennen en lieven van Zichzelf; als een God, Wiens gelukzaligheid niet kan vermeerderd worden door ons goed doen, vermits niemand Gode in dit opzicht profijtelijk zijn kan; terwijl Hij van mensen handen niet gediend wordt als iets behoevende, en Wiens volmaakte rust in Zichzelf door ons kwaad doen niet kan verstoord worden. Daarom laat God Zich noemen de Jehovah, Die niet verandert, en de El- Schaddai, de Algenoegzame. O! mijn vrienden, wat hebben wij lage en onbetamelijke gedachten van de majesteit Gods! Konden wij een zee van tranen over onze blindheid en onkunde uitstorten, het was niet genoeg om het naar vereiste van zaken te betreuren; want deze is groot, en wij weten het niet.

2. Een springader heeft een overvloed van water voor allen die er komen om hun behoefte daaruit te nemen. Wat is de Jehovah in dit opzicht een overvloeiende volheid! Hij behoedt mensen en beesten, Hij geeft een ieder de adem, het leven en alle dingen, naar Zijn gemene goedheid uit de volheid van Zijn algenoegzaamheid; en voor Zijn volk in het bijzonder is er een volheid van genade, licht, leven, versterking en verkwikking, dat, hoe dikwijls zij tot Hem, als hun Verbondsgod in Christus komen, zij Hem even lieflijk, vol en overvloeiende vinden, zonder moede of mat te worden, om hen te verzadigen uit de beken Zijner wellusten en al Zijn fonteinen in hen te doen opspringen. Wat jammer is het, dat daar zulk een volheid in de God der zaligheid is, velen zo droog, dorstig en onvruchtbaar blijven. Want als ik mij op uw gemoed beroep, gij zult nimmer kunnen zeggen, dat Hij een woestijn of een land van uiterste duisternis is, en dat hij ooit gezegd heeft tot het huis Jakobs: Zoekt Mijn aangezicht tevergeefs.

Och! koningskinderen, waarom ziet gij er van dag tot dag hoe langer hoe magerder uit? Is er brood in uws Vaders huis; waarom vergaat gij van honger? Is er water in deze overvloeiende Springader; waarom vergaat gij van dorst? Waarom kleeft uw tong aan uw gehemelte van de dorst?

3. Een springader vloeit altijd zonder enige tussenpozen. Men hoeft niet te denken, dat men wat wachten moet eer er wederom water in is. Zo is ook de Jehovah, Hij is altijd Dezelfde, heden, gisteren en tot in der eeuwigheid Dezelfde. Het is niet dan ongelovige taal, die wij vinden, *Ps. 77:8,9 en 10: Zal de Heere in eeuwigheid verstoten en voortaan niet meer goedgunstig zijn? Houdt Zijn goedertierenheid in eeuwigheid op? Heeft de toezegging een einde van geslacht tot geslacht? Heeft God vergeten genadig te zijn? Heeft Hij Zijn barmhartigheden door toorn toegesloten? Sela!* Hier moet gij ophouden, het is de taal van het ongeloof; gaat niet verder, want God is altijd overvloeiende van goedheid en barmhartigheid en goedertierenheid. Was dat niet, wij waren allen allang vergaan. Och, er zijn verzadigingen bij God, verzadiging van vreugde eeuwig en altoos. Het is het ongeloof, dat ons anders doet denken. En evenwel, ofschoon Gods kinderen ongelovig zijn, wat vloeit deze volheid op een verborgen wijze niet al tot hen, waardoor zij ondersteund worden, in deze zware strijd niet bezwijken, en van de vijand niet verslonden worden. Immers wat ons gevoel ook zeggen mag, vertrouwt er niet op, het is leugenachtig. God is Israël goed, die rein van hart zijn worden het met beschaming gewaar, *Ps. 73:1.*

4. Een springader staat open voor een ieder die er naar toe wil gaan, om daaruit tot zijn behoefte en nooddruft water te scheppen. De Jehovah is zulk een Springader in de volheid van Zijn onuitputtelijke algenoegzaamheid voor een ieder ellendige en nooddruftige, zonder iemand uit te sluiten; wie hij zij die tot Hem komt, wordt gewaar dat Hij een Levensbron is; niemand wordt ooit van de hand gewezen of weggeworpen. Het is, die wil, die kome, neme van de wateren des levens om niet, zonder geld en zonder prijs, *Jes. 55:1 en 2, Openb. 22.* O! wat moest de onbegrijpelijke vrijheid, die God aan een ellendige en verdoemelijke zondaar schenkt, om tot al de schatten van Zijn algenoegzaamheid vrij te mogen komen, de ellendigen niet bekoren, innemen en aansporen om met vrijmoedigheid tot zulk een God te gaan om barmhartigheid te verkrijgen en genade te vinden, om geholpen te worden ter bekwamer tijd? Al komen tovenaars als Mannasse, doodslagers en overspelers gelijk David, vervloekers van zichzelf en verloochenaars van de Heere gelijk Petrus, vervolgers en lasteraars gelijk Paulus; de toegang tot deze Springbron is open, de beletselen weggenomen, geen steen op de bron liggende, de weg daar naar toe gemakkelijk, ja, een verse en een levende weg, en dat voor ieder, voor de grootste der zondaren; ja, ten alle tijde, elk ogenblik van de dag van des mensen leven; en dat wel, nadat hij zijn geld en zijn arbeid besteed heeft voor datgene dat niet verzadigen kan; hij mag, hij moet, hij wordt geroepen, ja, van de welkomst verzekerd op zijn komen. Het is de duivel, die een bekommerde het tegendeel inblaast; het is het diepe ongeloof van deze waarheid, en een hoogmoedig wettisch heersend beginsel in het hart, dat de ziel terug houdt. Probeert het in dit ogenblik, terwijl gij Gods stem hoort; ik verzeker mij, dat gij de Springader niet alleen open zult vinden en de weg er naar toe gebaand, maar dat gij voelen zult op de eerste beweging van uw ziel daartoe, dat de beekjes die uit deze Springader vloeien, in uw ziel zullen stromen en u verkwikken; ei, doet het toch; de Meester roept u.

5. Een springader is van die natuur, dat als men erbij staat, men zal zien dat hij telkens niet alleen water opwelt, maar in elke opwelling is het, alsof het zich aan de aanschouwer zonder ophouden aanbiedt. Wat is de Jehovah in dit opzicht in Zijn algenoegzame volheid een Springader. Die hem, als de God van zaligheid, ja, van volkomen zaligheid aanschouwen, zien hoe teder, hoe welmenende, hoe vrij en volkomen Hij Zichzelf aanbiedt tot een God, Zijn Zoon tot een Verlosser, Zijn Geest tot een Heiligmaker, Zijn genade hier en de heerlijkheid hiernamaals; wachtende de ganse dag om genadig te zijn. Die het *getuigenis Gods aanneemt die zet het zegel er toch op dat God waarachtig is, en dit is het getuigenis, dat God ons het leven*

gegeven heeft, en dit leven is in Zijn Zoon, 1Joh. 5:2. Vrienden, gij ziet wat ons vrijmoedigheid moet geven, niet enige aandoening die wij hebben, niets dat in ons is, maar alleen de aanbiedende genade; dat is alleen de grond. En is dat zo, zo moet hetgeen wij kwalijk gedaan hebben, de vrijmoedigheid om Gods gave aan te nemen, alzomin benemen als iets goeds dat wij menen te hebben ons de vrijmoedigheid geeft. Het is jammer dat de benauwde consciënties zoveel aangezet worden om wat in haarzelf te zoeken, eer ze tot Gods volle algenoegzaamheid mogen komen. Niet alzo, mijn geliefden, zonder iets bij of benevens deze in ons, moet de ziel zich verkloeken om te ontvangen en aan te nemen datgene dat God vrij schenkt en aanbiedt.

6. Eindelijk, springaders hebben doorgaans een overvloed van water, dat tot verkwikking, verkoeling en genezing is. Maar dit is ook volstrekt waar van de Jehovah in Zijn algenoegzaamheid. O! wat verkwikken de stille stromen hiervan een ziel, die er naar dorstende en verlangende was, gelijk een hert, dat gejaagd was. Wat verkoelen ze niet de consciëntie, die vergiftigd was door de benauwde beschuldigingen over begane zonde en door de pijlen van Gods toorn er om, welker vurig venijn hun geest uitdroogde. Wat wordt de kracht vernieuwd als men er uit drinkt, de enkels worden vastgemaakt, men treedt op zijn hoogten, men steekt de vaandels op in de Naam des Heeren, de moeden ontvangen zulk een mate van kracht, dat zij opvaren als op arendsvleugelen. Ziet! mijn geliefden, om ons deze en dergelijke waarheden en zaken, betreffende God en wat Hij voor ellendige zondaars zijn wil, diep in te prenten, behaagt het God om onze zwakheid te hulp te komen, Zich bij een springader te vergelijken. Indien u andere zaken voorkomen, gij kunt ze hier bijvoegen.

b. Terwijl er nu springaders van verschillende soorten zijn, zo wil de Jehovah met een nadere bestempeling Zich in het volle van Zijn algenoegzaamheid voordragen als een Springader van levende wateren. Dat uit de volheid van Gods genade, liefde, barmhartigheid en oneindige goedertierenheid tot een ellendige afdaalt, wordt bij de levende wateren vergeleken en hier zo genoemd:

1. Omdat, als iets uit de volheid van God in de ziel indaalt, die geestelijk levend gemaakt wordt en *uit de dood der zonde opgewekt en met Christus levend gemaakt, Ef. 2:5.*

2. Levende wateren, omdat ze het leven, dat een mens in de wedergeboorte ontvangt, onderhouden in het leven. Deze genade is de ziel genoeg; die van deze wateren drinkt, zal in der eeuwigheid niet dorsten, maar in krachten toenemen en groeien en opwassen in de genade en in de kennis van de Heere Jezus Christus.

3. Eindelijk, levende wateren, vermits die ze drinken, nimmermeer sterven zullen. Want ze zijn in hen een fontein, gedurig opwellende tot het eeuwige leven. Bij een andere gelegenheid zult gij meer, zo de Heere wil en wij leven, van deze zaak horen.

Gij ziet dan, geliefden, hoe lieflijk en bekoorlijk de Jehovah Zich in Zijn genaderijke volheid voor een ellendige en nooddruftige beschrijft en voorstelt. Men zou moeten zeggen en denken, dat diegenen, aan wie de Heere Zich als zodanig een Springader van levend water bekend maakt en dadelijk in de uitlating van Zijn goedheid en gunstbewijzen geeft te zien, dat hij zulk een God is, Hem zouden aanhangen, zich aan Hem verbinden, voor Hem de overklimmendste hoogachting hebben en een stille berusting in Hem, met verwerpen van alles dat God niet is. Maar het tegendeel blijkt hier; en zo komen wij:

B. Tot onze tweede zaak, dat wij hun snood wanbedrijf beschouwen, om er de Fontein des levens te vinden. Zij hadden God de Jehovah, Die zulk een Bron was, VERLATEN. Wat ons grondwoord betreft, hier door verlaten overgezet, hebben wij maar te zeggen dat er zijn, die uit aanmerking van de letters van het woord menen, dat het eigenlijk zulk een verlaten zal te kennen geven, waardoor men de zaak of persoon, die men verlaat, met een hevige afkerigheid van zijn gemoed als vertrappen zou, al stampvoetende, evenals een onvernoegd mens stampvoet, als het niet naar zijn zin, maar tegen zijn genoegen is. Of dit zo is, willen wij anderen laten onderzoeken, oordelende dat de onzen het zeer wel door *verlaten* overgezet hebben. Waardoor dan verstaan wordt een verkoeling van de genegenheden tot een persoon of zaak, waardoor de

innerlijke uitlating van zijn gunst, liefde en genegenheid tot die gestremd wordt, ja, ophoudt en tot een andere persoon of zaak uitgaat, met verachting of kleinachting van de vorige. Deze is maar een omschrijving van het woord, maar deze zal ons zaken genoeg opgeven.

1. In het gemeen dan zal het zeggen, dat Israël de Rotssteen van hun heil verwierp, en zich tot de afgoden der heidenen begaf; alsof er in die iets goddelijks was, en dat die hun gebrek konden vervullen. Deze zaak is uit de geschiedenisschriften klaar, en wordt ook op een zielroerende wijze in dit hoofdstuk voorgesteld. Zodat wij ons daar niet in zullen laten; vermits dat volk allang dood is, en Israël naar het vlees na de Babylonische gevangenis zich niet daaraan schuldig gemaakt heeft; en dat dit woord dient, onder andere tot onze overtuiging in deze tegenwoordige tijd.

2. Derhalve zullen wij uw Christelijke aandacht in het bijzonder aanwijzen, hoe wij ons er aan schuldig maken, en dat onze gemoederen geraakt mogen worden. Wij moeten alleen maar aanmerken, dat de verlating van de Jehovah, de Springader van levend water, niet terstond, maar als bij trappen tot zijn grootheid en mate van boosheid komt; en derhalve zullen wij de zaken in deze orde voorstellen.

a. Dit verlaten van de Heere neemt doorgaans zijn begin en aanvang in de vermindering van zijn ernst en opzettelijkheid in de betrachting van de plichten omtrent God in het verborgen en in het openbaar. Als men eerst Christen wordt, en de liefde van een verzoende God gesmaakt heeft door de uitstorting van die in zijn ziel door de Heilige Geest, is men met ijver vervuld, men is tot de betrachting van alle plichten aangegord. Gods Woord, beschreven of gepredikt, is een goudmijn, in welke hoe dieper men graaft, hoe kostelijker men het vindt. De verborgen godsdienst is zijn vermaak, en het hart verheft zich in de wegen des Heeren. Maar deze ijver vermindert, de plichten verminderen in hun getal. Somtijds bidden zij zonder zich stipt aan het lezen van Gods Woord te houden, somtijds dat geheel nalatende. De openbare middelen, de prediking van Gods Woord, de samenspraken met de heiligen kan men licht verzuimen, voorwendsels in menigte verzinnen, om deze beginselen van zijn verlating van God te bedekken en te verbloemen. Ik heb wel zulken gekend, die geen vroegpredikatie wilden verzuimen, die naderhand mogelijk niet eens in acht dagen de drempel van Gods huis betraden! Die des morgens, des middags en des avonds hun gezette afzonderingen hadden, maar die het stellen kunnen met veel minder, en maar zeer flauw verrichte oefeningen, daar ze een walg van moeten hebben. Het is veeltijds in het eerste lopen, naderhand maar langzaam gaan, en op het laatste maar stilstaan, zo niet achterwaarts gaan. Ik weet, mijn geliefden, en ik leraar u ook, dat een Christen geen plicht moet verrichten, om daardoor enige weldaad van God te verkrijgen of te verdienen; dat heeft Christus gedaan, en de betrachting van godzaligheid moet vloeien uit een gevoel van de verlossing, die men in en door Christus is deelachtig geworden, en zich openbaren in de oefening van alle godzaligheid, om ermee te betonen de dankbaarheid, die wij hebben, en de lust die in de ziel van een verloste is, om Gods deugden en volmaaktheden te verkondigen. Ondertussen weet ik ook, dat de hand des vlijtigen rijk maakt, en dat God Zich meest aan dezulken uitlaat, die in oprechte ijver en gezetheid werkzaam zijn in het dienen, lieven en loven van God. En daarom leest vrij in het Boek des Heeren, bevestigd door de bevinding der heiligen, en gij zult de zaak zo vinden, gelijk wij zeggen, dat hier de verdere verlating van God begint; en indien gij iets van deze voelt in zijn beginselen, o! vreest en denkt, dat de beginselen van een boos en dodelijk ding in uw ziel beginnen stand te grijpen, opdat gij u wachten zoudt voor de paden des inbrekers, *Psalm 17:4.* O! mochten toch jonge Christenen, daar het tot zover nog meegevallen is, op hun wacht staan.

b. Het verlaten van de Heere gaat verder, als de vermindering in plichten stand grijpt; men begint het ontzag, de vrees en eerbied voor Gods majesteit te verliezen. De indrukken Gods zijn als een heiningmuur, zodat men niet vermag vanwege Gods hoogheid. En deze doet van het kwaad afwijken, maakt bedachtzaam en zorgvuldig om in het minste de majesteit Gods niet te vertoornen, noch enig ongenoegen te geven. Door het verminderen van het ontzag voor God

begint de consciëntie te slapen, en zo niet meer over de minste afwijking te beschuldigen, en dit zet zich zo voort, dat men losbandig wordt en de wereld gelijkvormig, en dat de consciëntie de allerovertuigendste dingen van zich kan werpen, en hoe langer hoe wijder wordt, dat men nergens bijna enig smartelijk gevoel van heeft. O! wat is het naar, als men een geruste te Sion en stille op de berg Samaria wordt. Het is beter onder doodbrakende angsten, al was het in vreze alle dagen van zijn leven te gaan, indien het van God en van de tederheid tot de oefening van de plicht niet afdreef, dan dat men als een losbandige koe zich zo in de ruimte wil zetten, en naar zijn hartenlust wijden wil. Het is beter dat men zijn weg met doornen omtuind vindt, dan dat men vrij en frank zijn boelen mag najagen.

c. Het verlaten van de Heere geschiedt ook, als men van de Heere en Zijn algenoegzame volheid geen gebruik maakt, om zijn gebrek en nooddruft uit deze volheid vervuld te krijgen. Als men uit deze Heilfontein het water des heils niet gedurig schept, maar het zonder hetzelve stellen kan. Mijn geliefden, God is het Licht, de Kracht en het Heil van Zijn volk. Maar zij worden dit niet gewaar, als ze Hem niet gebruiken in ootmoedigheid en tedere geloofsafhanging van Hem, om uit Zijn volheid gedurig te ontvangen genade voor genade. Nu weet, hoe genegen wij zijn om gedurig van een ander af te hangen, en op de genade van die te leven; en daarom, als wij iets ontvangen hebben, wij worden al zeer vroeg rijk, denkende dan wat te zijn, wat te hebben en wat te kunnen doen. En zo staat men op zijn eigen kracht, licht, bekwaamheid en vermogen, om wat te kunnen doen; en zo wordt de Heere verlaten en vergeten dagen zonder getal, en men wordt zelf heren, zodat wij tot de Jehovah niet komen, *vers 31.*

d. Eindelijk wordt de Heere verlaten, als men Hem de nek toekeert, en in andere zaken zijn verkwikking zoekt, gelijk Israël hier deed. Zij gingen naar de gebroken bakken. Ieder, die ophoudt de Jehovah te gebruiken, en van Hem om al zijn heil, niet gedurig afhangt, die zal het in wat anders zoeken. En ofschoon elke zaak toeroept, het is bij mij niet, nochtans wil men het ene voor en het andere na bezoeken; ja, zware arbeid liever gewillig ondergaan, en zijn arbeid besteden voor datgene dat niet verzadigen kan, dan dat men tot God wil wederkeren, Die alles bezit dat wij van node hebben, en het om niet wil geven. Hoe men God nog al meer verlaat, en hoe dat in de wandel blijkt, kunt gij in de voorgaande predikatie zien; en daarom, om hetzelfde niet tweemaal te zeggen, besluiten wij de zaak.

C. De tweede boosheid, waaraan zij zich schuldig maakten, en dat noodwendig op het begaan van de eerste volgt, is dat ze heengingen om bakken, gebroken bakken, die geen water houden konden, uit te houwen. Die van een zaak, die kwaad is, afgaat tot een zaak, die beter is, die doet wel; maar het is uitzinnig en dwaas van licht naar duisternis te gaan, van volheid tot een gans ledig ding. Evenwel hier maakt zich Israël aan schuldig.

1. Wat de letterlijke zin met betrekking tot Israël betreft. Hiermee wordt te kennen gegeven hun afgoderij; waarop zij zeer verhit waren en uitermate verliefd. Deze afgoden der volkeren, bij wie ze heil zochten, worden genoemd bakken, gebroken bakken, die geen water houden konden. Om hen te onderscheiden van de levende God, en de dwaasheid van het oude volk levendig af te schilderen; terwijl ze zoveel moeite aanwenden om zulke afgoden te maken en voor hun ogen te stellen, daar evenwel de bevinding hun leren kon, dat ze niets waren, en dat de smarten van diegenen, die hun begiftigden, vermenigvuldigd werden, *Ps. 16:4.* Deze afgoden, die ze dienden, en wier getal ze vermenigvuldigden naar het getal van hun steden, terwijl ze bijna met die boeleerden onder iedere groene boom, worden als bakken, ja gebroken bakken, die geen water houden konden, vergeleken, om de nietigheid en onwaardigheid van die aan te wijzen, en op andere plaatsen ijdelheid, ja drekgoden genoemd. Hun werkzaamheid omtrent deze wordt een uithouwen genoemd, om de zwarigheid en moeilijkheid van die aan te wijzen; vermits men in de oosterse landen, daar schaarsheid van water was, pleegt bakken in rotsstenen uit te houwen. Zodat gij ziet, dat dit alles ingericht is om de dwaasheid, de ijdelheid, nutteloosheid, ja goddeloosheid van haar doen hun klaar tot hun bekering voor ogen te stellen. Deze zaken zouden wij volgens de opheldering breed kunnen uitbreiden, indien dat ons bestek

was.

2. Volgt nu de geestelijke gebruikmaking, die wij uit de opheldering van de letterlijke en eigenlijke zin kunnen trekken als een zaak, waaraan men zich schuldig maakt. Alhoewel wij ons tot eigenlijke afgoden niet begeven; men gaat evenwel, als men God, de Levensbron, verlaat, aan het uithouwen van bakken, die evenwel met alle aangewende moeite lek zijn, en geen water houden; en in welke men, in plaats van water, niet anders vindt, dan vuil, slijk en modder. Zodat gij ziet, dat wij:

a. Spreken moeten van het voorwerp van hun dwaze betrachting. Het zijn bakken, gebroken bakken, die geen water houden konden.

Meer in het gemeen waren het bakken. Hierdoor moeten wij verstaan alles dat buiten God is, in welke geen ware vertroosting of vergenoegen is in en van zichzelf. Er is niets in enig ding, of het moet er ingelegd worden; alzomin er een druppel water in een bak is, of het moet er van de hemel invallen. Want al dat in iets, dat geen God is, gevonden wordt, wordt van God eerst daarin gelegd, eer het aan ons enige verkwikking kan toebrengen. Wij zouden door deze bakken kunnen verstaan het ganse schepsel buiten ons, al dat in de wereld is, daar men naar toegaat met verlating van God, om er wat in te vinden. Nu, al dat in de wereld is, de begeerlijkheid der ogen, de begeerlijkheid des vleses en de hoogheid des levens, waaromtrent wij ons uitgelaten hebben in de eigenschappen van het zaligmakend geloof, over de woorden, die uit God geboren is, overwint de wereld, enz. *1Joh. 5:4;* en dus zullen wij ons thans hierover niet uitlaten. Hiertoe kunnen wij brengen al dat in de mens is, zijn eigen verstand, licht, vermogen en eigen gerechtigheid, waaromtrent een mens zo ingenonen is, dat hij zich aan de gerechtigheid Gods niet wil, noch kan onderwerpen, tenzij al de hoogten van zijn ziel terneder geworpen worden, en hij tot gehoorzaamheid en onderwerping aan Christus gebracht wordt, *Rom. 10:3, 2Kor. 10:5.*

Al deze dingen, die wij tot de bakken kunnen brengen, worden ons nader omschreven te zijn maar gebroken bakken, die geen water houden kunnen. En waarlijk! indien wij de wijste der koningen, Salomo, geloven willen, die een proef van naam geeft, en opdat wij het niet doen zouden, die zal ons zeggen dat ze maar gebroken bakken zijn; want ze zijn maar ijdelheid en kwelling des geestes. Hoe schoon het zich mag opdoen, alles is ijdelheid, zegt de Prediker, *Pred. 1:2.* Ja, onze eigen bevinding, nadat men zich tegen alle waarschuwingen en voorbeelden aan, daartoe begeeft. Zo vindt men in tijden van benauwdheid, en op een sterfbed, dat ze geen voldoening kunnen geven; maar integendeel, hoe meer men zich daaromtrent uitgelaten heeft, dat het grote benauwdheid, beroering, beschuldigingen en zielstormenten en angsten veroorzaken, en dus zijn ze maar op zijn best slijk en modder, die men na al zijn dwaze arbeid gevonden heeft.

b. Nu, deze onverschoonlijke betrachting wordt bij een uithouwen van zulke bakken in steenrotsen vergeleken.

1. Vooreerst, om aan te wijzen de onbeschrijflijke hoogmoed van des mensen hart. Men wil niet alles van God om niet hebben, en aan God verschuldigd blijven. Hier was een Springader van levend water. Die was altijd even vol, de toegang altijd even open, men mocht zoveel als men begeerde er uit scheppen en dat alles om niet, zonder geld en zonder prijs. Maar dat wil des mensen hoogmoedig hart niet doen, en wordt het nu of dan door verootmoedigende werking des Heiligen Geestes tot deze laagte gebracht, het wil niet, het kan er niet inblijven, maar is zo geneigd van God af te wijken en tot het schepsel en zichzelf af te zakken, als een steen naar de laagte. Ik heb menigmaal gedacht en ik ben ervan overreed, dat niets de weg naar de hemel zo moeilijk maakt dan deszelfs gemakkelijkheid. Had God het zo besteld, dat iets, dat wij doen, enige invloed op ons behoud had, dat ons kopergeld op de markt van vrije genade gangbaar was en enig waardij had, wij zouden wel aan God in enige opzichten gehouden willen blijven; maar alles om niet, bij wijze van een gave en vrij geschenk te ontvangen, daar wil dat hoogmoedig hart niet aan, maar hetzelve wil liever God en Zijn genade verlaten, dan het om niet

te ontvangen. O, hij is gelukkig, die gaarne *niet* wil zijn, opdat God *alles* en in allen mag worden. *God wederstaat de hovaardigen, maar de nederigen geeft Hij genade, Jak. 4:6.*

2. Wij zien de geneigdheid die er in de mens is om de allerzwaarste arbeid te willen ondergaan, eer hij in alles en om alles van God wil afhangen. Deze wilde hier veel liever in rotssteen werken, en met zweet, arbeid en moeite een bak maken, dan zuiver water om niet uit de klare stromen van Gods genade drinken. Zet een mens, die enige overtuiging heeft, aan om te geloven, hij kan het niet verstaan. Maar zet hem aan om te arbeiden om zijn behoud, en om zijn hart te breken en om plichten te betrachten, aanstonds slaat hij handen aan het werk. Met dit werkelijk beginsel zijn wij geboren; wij willen liever bakken, al was het van rotssteen, zo hard als een keisteen, uithouwen, eer wij zonder iets gedaan te hebben, uit deze Fontein onze dorst willen laven.

3. Eindelijk, gij ziet de vruchteloosheid van het zoeken van enig heil in de gebroken bakken van het schepsel. In plaats van water vind men slijk en modder, in plaats van troost, kwelling des geestes, angsten, benauwheden en zeer zware beschuldigingen. En zoeken zij het in de gebroken bakken van onze eigen betrachting, men zal, als die ter toets gebracht wordt, bevinden dat het maar is schade en drek. Zo wij ergens wat overgeslagen hebben, gij kunt de voortreffelijke schrijvers, de heren Hellenbroek en d'Outrein over deze woorden nazien, en uit hen dat, bij hetgeen wij gesproken hebben, voegen.

TOEPASSING

A. **ZIEDAAR,** mijn geliefden, hetgeen oudtijds Gods volk voorgesteld werd om haar te overtuigen van haar zeer boos en onbetamelijk gedrag omtrent de Heere, Die aan haar zovele blijken van Zijn oneindige goedheid gaf en Zich onder haar openbaarde als een Springader van levend water, dat ze niettegenstaande dit alles, Hem verlieten en zich tot het uithouwen van gebroken bakken begaven. Uw Christelijke aandacht wordt dit ook voorgesteld, opdat wij, die ons aan deze misdaad schuldig maken, ook de schreeuwende boosheid en dwaasheid van zulk een onverschoonlijke handel met overtuiging en hartelijk leedwezen mochten zien.

B. Mag niet met recht in deze tijd, waarin alle vlees zijn weg bedorven heeft, en Nederlands volk op een zeer hooggaande wijze deze taal gebruikt worden? Mijn volk heeft twee boosheden gedaan, Mij, den Springader van levend water, hebben zij verlaten, om zich uit te houwen bakken, gebroken bakken, die geen water houden kunnen. O ja! het is billijk, als wij maar kort beschouwen het gedrag van onbekeerden en bekeerden.

1. Onbekeerde zondaar, met recht mogen wij u zeggen, dat gij u aan een boos bedrijf schuldig gemaakt hebt, en nog bij aanhoudendheid daaraan schuldig maakt; terwijl gij een Heere, Die Zichzelf in Zijn goedheid, liefde en barmhartigheid als een Springader van levend water, openbaart en voor laat stellen bij aanhoudenheid, blijft verlaten en gedurig tot de gebroken bakken gaat.

a. Mijn lieve vrienden, ik moet u vragen of dit niet waar is, dat God Zich als zulk een Heilbron en Springader aan u openbaart en dadelijk bewijst. Als gij u maar inspannen wilt, wij zullen u daarvan overtuigd vinden.

1. In het gemeen, in het natuurlijke geeft God duidelijke blijken, dat Hij is voor u zulk een Springader van levend water. Hebt gij niet van de levende God het leven en de adem en alle dingen? Heeft Hij u niet uit een klein beginsel voortgebracht? Heeft Hij niet in de jeugd u verschoond en voor u gezorgd? Blijft Hij niet tot op deze dag toe u met Zijn brood spijzigende, met Zijn wol en linnen, ja, sommigen met zijde en kostelijke klederen niet alleen kledende, maar versierende? Is Hij het niet, Die u met Zijn weldaden belaadt, met Zijn goedheid nagevolgd heeft, en getoond dat Hij nimmer moede noch mat is, in Zijn weldadigheid aan u te bewijzen? En dit vloeit uit Hem en van Hem als af, opdat gij door de grootheid van Zijn goedertierenheid, barmhartigheid en verdraagzaamheid, door al deze liefdekoorden en mensenzelen getrokken

mag worden en in uw gemoed een innerlijke aandrang vinden, om zulk een God nauwer aan te kleven dan een gordel kleeft aan de lendenen eens mans. Mag de Heere niet tot u zeggen: Ziet, Ik heb u gedragen al de dagen van de jeugd af aan. Ik heb u gezoogd en gedrenkt uit de borsten van Mijn algenoegzaamheid; getuigt tegen Mij, indien het zo niet is; zegt vrij uit, of Ik u ooit een dorre woestijn geweest ben, of een land van uiterste duisternis. En gij zult wel bedacht zijnde, moeten zeggen: Neen! Heere, Gij hebt alles welgedaan.

2. Maar in het bijzonder, in het geestelijke stelt Zich God in Zijn Woord en in de prediking van het Evangelie aan u voor als een Springader van levend water in de volheid en algenoegzaamheid van Zijn vrije genade, barmhartigheid en ontferming in Christus Jezus, om uw gebrek te vervullen, uw zonden kwijt te schelden, u van de smet te reinigen, u gelukkig in dit, en in het toekomende leven te maken. Is dit niet zo?

a. Gij ziet dat God Zich hier en ook op andere plaatsen bij een Fontein en Springader van levend water vergelijkt, om de algenoegzaamheid van Zijn genade bekend te maken. Gij weet dat wij, gaarne uw behoud zoekende, allermeest daar op uit zijn, om de volheid van de genade Gods in Christus u te verkondigen, als het allergeschiktste middel om u te lokken en uw hart te belezen en in te nemen; opdat gij tot het geloof en tedere aankleving aan God mag gebracht worden. Mijn geliefden! indien gij maar enigermate de Jehovah kende, gij zoudt zien dat Hij is een volle oceaan van barmhartigheid en liefde voor arme zondaars. En dat Hij zo waarachtig als Hij leeft, de dood des zondaars niet begeert; maar dat hij leve en een voorwerp zij om Zijn volheid daaraan mede te delen. En mij dunkt, gij zoudt in uw binnenste vinden, dat dan uw koude harten tot zulk een volzalige God branden en blaken zouden.

b. Gij ziet hier dat, indien God in Zijn algenoegzaamheid een Springader is, Hij ook alles heeft dat gij van node hebt. Gij hoeft nergens anders te gaan; het is alles in God, al was uw gebrek naar lichaam en ziel zo groot als de zee. Zijne is het goud, ook het zilver; ja, het vee op tienduizend bergen. Hij doet Zijn liefhebbers be-erven dat bestendig is. Al waren uw zonden meer in getal dan het zand aan de oever van de zee, en rood als scharlaken; Hij kan, vermits Christus voldaan heeft, de grootste der zondaren zaligen, zijn ongerechtigheden uitdelgende om Zijns Naams wil. Hij kan en wil de meest vuile en melaatse zondaar van alle smet reinigen, en Zijn beeld gelijkvormig maken. Ja, Hij kan en wil niet alleen een ziel drenken uit de beken van Zijn wellusten hier in de tijd, maar eeuwig met Zijn beeld verzadigen.

b. Nu vragen wij u, mijn geliefden, hangt gij deze God aan of niet? En verlaat gij alles dat geen God is, om gedurig van Zijn volheid gebruik te maken? Och! wij vrezen en weten wel voor vast, dat gij het niet doet, maar dat het tegengestelde waarachtig is.

1. Hoe is het gesteld met u, mijn vrienden, hangt gij God aan, zoekt gij al uw verkwikking in de Heere en in het aankleven van Hem? Gaat het toch na.

a. Hebt gij ooit een overtuigend gezicht gehad, dat het schepsel een ledig ding is, waarin geen druppel troost voor een dorstige en benauwde ziel is? Hebt gij gezien dat de zonde, welke troostelijke dingen ze belooft om u te verleiden en te verlokken, hoe zoet in de mond, dat de nasmaak bitter als gal en alsem is, ja, als zandkorrels tussen de tanden is.

b. Hebt gij overreding dat alles dat gij van node hebt, in de Drie-enige God, de algenoegzame Jehovah is, en nergens anders? Zolang dit gemist wordt, men zoekt in zijn benauwdheid daar het niet is, en bijgevolg vindt men niet, maar tast als een blinde naar de wand.

c. Ligt gij te schreien en te wenen, om uit de volheid van Gods genade, genade voor genade te ontvangen; en dat niet met flauwe aandoeningen en begeerten, gelijk die van de luiaards; maar als een hert naar de waterbeken? Zodat gij met David zeggen kunt: *O God, Gij zijt mijn God; ik zoek U in den dageraad, mijn ziel dorst naar U, mijn vlees verlangt naar U, in een land, dor en mat, zonder water, Ps. 63:2.*

d. Zijt gij zo gesteld dat gij niet rusten kunt, totdat gij enige druppels van de levende wateren geproefd hebt, en dat gij niet kunt heengaan, totdat God Zich aan uw ziel uitlaat?

e. Hebt gij een voornemen des harten om God in de betrachting van al de plichten aan te

hangen, te dienen en te vrezen al de dagen uws levens, en van uzelf en alles af te staan? Mijne vrienden! vraagt toch uzelf dit af; staat mijn ziel in zulk een gesteldheid en werkzaamheid tot God, of mis ik die?

2. O! mijn vrienden, indien gij getrouw zijt geweest en oplettende, uw eigen consciëntie zal u zeggen dat gij het alles mist, en dat gij het tegengestelde hebt; namelijk een verlaten van God. En dat om uit te houwen bakken, gebroken bakken, die geen water houden kunnen.

a. Vooreerst, gij verlaat God, niet alleen van de baarmoeder af aan, maar hoe meer gij in jaren en kennis zijt toegenomen, hoe meer gij ook in indrukkeloosheid, ongevoeligheid en vereeltheid zijt toegenomen. Zodat gij naar God, uw Maker, Die psalmen in de nacht geeft, niet vraagt, noch de minste lust hebt om Hem te dienen.

b. Zoekt gij het in de gebroken bakken van het schepsel niet, de een hierin, de ander daarin, naar dat het hem lust en de veranderlijkheid van hun humeur het opgeeft. Elk is noest bezig en zeer arbeidzaam om bakken uit te houwen, de ene in de hoogmoed, de andere in de rijkdom, de andere in schone gebouwen en sierlijke aanleggingen; de andere in de wellusten des vleses, de andere in zijn vermakelijke gezelschappen. De duivel heeft geen één dienstknecht, of hij houdt hem van de morgen tot de avond zonder respijt aan zijn slaafs werk, of aan het uitdenken van andere bezigheden, om zich in zijn dienst af te sloven.

c. Of indien gij het niet zoekt in de dingen die direct zondig zijn, zoekt gij het niet in uzelf, in uw plichten, en troost gij uzelf zo niet met water uit uw eigen bornput?

c. Is het niet aldus met u gesteld, o! onherboren zondaar? Is dit niet uw weg, van uw jeugd af aan geweest tot op deze huidige dag? En nu moeten wij u zeggen:

1. Uw bedrijf is ten uiterste zinneloos en onredelijk; de Springader van levend water voor de ondeugende gebroken bakken te verwerpen; God te laten varen om de wereld te dienen, het innigste en het wezenlijkste te verwerpen, om te grijpen naar een schaduw, naar een nietig ding, ja, dat smart en kwelling des geestes heeft.

2. Ja, uw bedrijf is daarenboven een boosheid, ja een dubbele boosheid; terwijl gij dit doet tegen waarschuwingen, tegen kloppingen van uw eigen consciëntie, en tegen het voornemen dat gij nu of dan hebt.

3. Deze uw boosheid zal u zeker kastijden. Gij, die de Heere nu verlaat, zult eens proeven en smaken hoe kwaad en bitter het is God verlaten te hebben. Gij, die het nu doet, zult ook eens volkomen van Hem verlaten worden en geworpen worden, daar geen één druppel van dit levend water u zal gegeven worden om uw tong te verkoelen, in die eeuwige gloed van Gods billijke toorn.

4. Och! dat deze dingen enige indruk op uw harten mochten hebben, en dat gijlieden in deze uw dag wist en bekennen mag wat tot uw zaligheid dient, eer het voor uw ogen verborgen wordt, dat gij recht verlegen bij uzelf waart; dan zouden wij zeggen:

5. O! arme en verlegen ziel, de Fontein is nog open, al hebt gij Hem jarenlang al blijven versmaden, en er geen gebruik van willen maken; Hij is nog open, de weg is gebaand daar naar toe door het bloed van Jezus Christus. Die wil, niettegenstaande wat hij geweest is, gedaan heeft, of nog is, die mag komen en nemen van de wateren des levens om niet. De Fontein is niet alleen nog open, maar ze is nabij, gij hebt geen lange noch moeilijke weg af te leggen; doet maar uw ogen open, gij zult zien dat wij niet behoeven te zeggen: Wie zal in de hemel opvaren en het afbrengen; of in de hel nederdalen, en het opbrengen? Het is nabij, *Rom. 10.* Arme zondaar, die uw geld en arbeid hebt uitgegeven voor datgene dat niet verzadigen kan, o! komt tot de wateren en neemt ze om niet.

6. O! ellendige, zoudt gij het niet doen?

a. De Heere Zelf roept u, wie gij ook zijt; zult gij dan van uw hart kunnen krijgen, om zulk een lieflijke nodiging in de wind te slaan?

b. Op uw komst zult gij bevinden dat gij welkom zijt, ja! gewaar worden dat gij geenszins uitgeworpen zult worden.

c. Het zijn immers levende wateren, daar gij toe genodigd wordt, daar alle andere dingen, die u voor deze verkwikt hebben, maar gelijk troebel water, ja slijk en modder geweest is; en zo gij ervan drinkt, zal het in u zijn een fontein, opspringende tot in het eeuwige leven.

d. Eindelijk, gij behoeft er geen zware arbeid om te doen, maar om niet het te nemen.

Deze dingen hebben wij u willen voorhouden, of het God behage u te bewegen, om op zulk een grote zaligheid acht te geven. Och! of er maar één onder u bewogen mocht worden, om van harte zijn heil in deze Heilbron te zoeken! Wat zouden wij verheugd worden.

2. Kinderen van God, ware gelovigen en geroepen heiligen, deze overtuigende woorden hebben ook inzonderheid hun opzicht tot u, Gij zijt waarlijk Gods volk op een bijzondere wijze. Gij hebt God, als de enige Springader van levend water gekend, en de uitlating van deze aan uw ziel ondervonden. Maar hoe zijt gij voor het tegenwoordige gesteld? Hebt gij u niet aan twee boosheden schuldig gemaakt?

a. Och, gaat het na, of er niet van u mag gezegd worden, dat gij de Heere, de Springader van levend water, verlaten hebt.

1. Hebt gij niet voor een groot deel verloren uw liefde en uw hoogachting voor de Heere? Wat was de Heere voor dezen dierbaar, uitnemend en waardig in uw achting? Gij kon zeggen, al gaf iemand mij al het goed van zijn huis om deze liefde, ik zou hem verachten. Maar hebt gij die eerste liefde niet veelzins verlaten? Denkt toch vrij aan uw eertijds en nu, en gij zult het overtuigende zien. In al de dagen van mijn leven heb ik maar één Christin gevonden, die zeggen kon, dat zij na vijftig jaar op de weg geweest te zijn, haar eerste liefde niet verlaten had.

2. Hoe is het met uw ernst, en uw nauwe gezetheid in het aanhangen van God gelegen? Is die niet zeer verflauwd, en bijna uitgeblust, zodat gij van die worstelingen Gods in het verborgen, en dat doordringen door alle beletselen heen om tot deze Springader te komen, de bevinding thans niet hebt, maar met sleurgodsdienst tevreden kunt zijn?

3. Worden deze en gene plichten niet menigmaal verzuimd en nagelaten, die gij van tevoren niet zoudt willen nalaten voor een gehele wereld?

4. Hebt gij nu nog die evangelische afhanging van God in Christus, om het gedurig uit Zijn hand te ontvangen? Is dit, ofschoon in het begrip, niet ver uit de praktijk?

5. Hoe is het met de gespeendheid aan de wereld en al dat schepsel? Ik noem maar de dingen, en wil in verdere bijzonderheden mij niet inlaten. O! koningskinderen, ontkent niet deze boosheid, en verbloemt het ook niet; uw bijwezen geeft het te kennen, uw dorheid en magerheid. Want velen van des koningskinderen worden in deze dagen hoe langer hoe magerder, dodiger en de aarden flessen gelijk. Neemt het mij niet kwalijk, dat ik de waarheid u en mijn eigen zelf zeg.

b. Gaat gij ook niet tot de gebroken bakken? Immers zodra gij God hebt beginnen te verlaten, er is iets in Zijn plaats gekomen dat uw hart streelt, u genoegen geeft, uw genegenheden inneemt, aan welke gij geen dienst of arbeid, hoe zwaar, hoe vermoeiende het ook zijn mag, weigert te besteden. Het zou mogelijk enigen verbitteren, indien ik vrijuit sprak, en ten toon stelde waaraan een ieder zich bezig houdt, en elks bijzondere gebroken bak, daar hij aan arbeidde, klaar voorstelde. En om uw stichting en niet uw verbittering, uw wederkeren en niet uw verstoktheid in het kwaad te beogen, wil ik dat aan uw onderzoek voor God overig laten.

c. Is het zo met u gesteld, dat uw eigen consciëntie getuigt, dat gij u aan zulk een snood wanbedrijf hebt schuldig gemaakt, laat mij toe nog een woord te spreken.

1. Is dit nu hetgeen gij de Jehovah, Die zovele weldaden aan u geschonken heeft, vergeldt voor al de weldadigheid en trouw, die Hij aan u bewezen heeft? Wat heeft Hij niet al gedaan, niet alleen in de natuur, maar vooral in de genade? Toen gij in uw bloed lag te wentelen, zei Hij: Leeft; toen gij dacht ogenblikkelijk in de verdoemenis neer te storten, trok Hij u op uit een modderig slijk en diepe klei; toen gij in Zijn gericht naakt stond, trok Hij u aan de mantel der gerechtigheid en de klederen des heils. Wat hebt gij menige lieflijke ontdekking van God gehad; menige ziel opbeurende vertroosting en verzadiging van vreugde ondervonden op uw weg; is het niet zo? Gedenkt maar aan die dagen vanouds. En nu, wat hebt gij gedaan, deze God

verlaten, in uw ijver en tederheid verflauwd, en gegaan tot gebroken bakken? Dat verzwaarde Salomo's zonde, dat hij een God, Die hem driemaal verschenen was, verliet. Indien dit uw staat ook is, ei! staat toch bij de zaken; of het Gode behagen mocht uw harten week te maken.

2. Heeft ooit de Heere u reden tot zulk een afwijking gegeven? Kom, getuig tegen mij, zegt de Heere, wat heb Ik u gedaan? Brengt uw redenen voor. Hebt gij ooit de Heere als een ledige Fontein gevonden? Heeft Hij ooit Zijn hulp, Zijn troost, Zijn genade, Zijn Geest, Zijn licht, Zijn redding en verlossing aan u geweigerd? Spreekt maar, zegt het, en brengt uw redenen voor, opdat wij ze wegen mogen en zien, of er gewicht en klem in is. Ik weet, dat gij moet beschaamd en stom staan, en dat de consciëntie op de vragen zegt, o neen, Hij heeft er nooit reden toe gegeven; Hij heeft alles welgedaan; Hij heeft mij gehoord eer ik riep, en dikwijls, als ik nog sprak, zei Hij: Hier ben Ik, hier ben Ik. Hij is nooit een dorre woestijn, noch land van de uiterste duisternis geweest. Maar och, het verderf is uit mij.

3. Komt zulk wanbedrijf met uwe eerste liefde en ernst overeen, toen gij uw God in uw jeugd in de liefde van uw ondertrouw nawandelde in onbezaaid land? Komt het overeen met uw plechtige en zo menigmaal herhaalde verbintenis van uzelf aan de Jehovah? Als Hij verlossing in benauwdheid, en vergeving van uw overtreding gaf? Zei gij toen niet, dat in *vers 20* staat, *ik zal niet dienen?* Hoe dan zo, hebt gij berouw van uw berouw? Trekt gij uw woord terug? Verbreekt gij uw trouw-verbond, alsof het een mensen verbond was? Behoorde gij niet te zijn kinderen, die niet liegen zullen? Staan al deze dingen niet als duizend getuigen tegen u in uw aangezicht en uw ontrouw verwijtende? Begint gij niet beschaamd en verlegen te worden, en te zeggen: Wat heb ik gedaan?

4. Welk voordeel hebt gij bekomen uit uw verlaten van deze Springader, en uw gaan naar de gebroken bakken? Heeft uw zware arbeid u enig nut toegebracht? Vindt gij water in die bakken, om u in benauwdheid te vertroosten, en uw dorst te lessen? Moet gij niet zeggen, neen!, het is maar slijk en modder, en ik heb van al mijn arbeid maar een benauwde en beschuldigende en verwoeste consciëntie.

5. Weet gij hoe God uw bedrijf aanmerkt? O! ofschoon Hij in Zijn liefde over uw zwakheden zwijgt, Hij kan, Hij wil niet langer zwijgen. Neen, Hij stelt het u voor ogen; Hij zegt, dat gij twee boosheden gedaan hebt, en uw eigen consciëntie, lettende op de zaken, moet het toestemmen. O! mijn geliefden, kon ik een zee van tranen over uw en mijn eigen verlaten voor God uitstorten, het was niet genoeg om zo dwaas, zo ondankbaar, zo ontrouw, een handel met zulk een God, Die de Goedheid Zelf is, te betreuren. Och! mij dunkt, mijn geliefden, dat als men er ernstig aan dacht, waar men uitgevallen is, dat wij Josia's gestalte zouden hebben. Toen hem uit de wet voorgelezen werd, staat er, zijn hart werd week. Wij zouden begerig zijn naar een verborgen plaats om onze droefheid opening te geven, en te rouwklagen over al onze boosheid, meer dan iemand rouwklaagt over zijn eerstgeborene.

d. Is uw hart nu geraakt, oprechten, twee woorden maar.

1. Zodra gij uit de kerk gaat, gaat naar uw binnenkamer, sluit de deuren achter u toe, neemt de gelegen tijd waar, laat niets u verstrooien, noch spijs, noch drank, noch gezelschap, al waren het de allervroomste mensen, belijdt en bekent daar uw dwaasheid en tevens uw onverantwoordelijke boosheid; kirt daar als een duif, en piept als een zwaluw; ja, roept vrijuit met Ezra: O! mijn God, ik ben beschaamd.

2. Houdt in gedachten, dat de Fontein nog open is, en dat alles dat tot overtuiging van uw wanbedrijf gezegd is, met dat oogmerk is, om u op te wekken, dat gij de gebroken bakken zoudt verlaten, en tot de Springader van levend water, Die gij verlaten hebt, zoudt weerkeren. En daarom, hoe gering wij ook zijn, wij hebben last van God om een woord tot u te roepen, dat gij niet vergeten moet, opdat gij in de droefheid niet verslonden wordt.

Keert weder, keert weder, o Sulamith! Keert weder, keert weder gij afkerige kinderen, zegt uw God. Ik zal uw afkeringen genezen, en u vrijwillig liefhebben. God geve ons er genade toe, en zegene het gesprokene. AMEN.

EEN GELOVIGE, DOOR GEVOEL VAN ELLENDE GETROFFEN, EN DAARUIT WERKZAAM IN HET WEDERKEREN TOT ZIJN VERBONDSGOD

HOSEA 2:6, tweede deel

Ik zal heengaan en keren weder tot mijn vorigen Man, want toen was mij beter dan nu.

HET is een opmerkelijk woord dat wij lezen, *Micha 2 in het laatste van vers 6: En doen Mijn woorden geen goed bij dien, die recht wandelt?* Daar wil de Heere het volk voorhouden, dat hun onvruchtbaarheid niet aan de predikaties, die hun gedaan werden te wijten was; maar dat de schuld bij haar lag. En tot dat einde zegt Hij, dat Zijn woord goed doet bij dien, die recht wandelt. Gods beschreven en gepredikt Woord doet goed. O ja! het is tot licht, tot onderwijzing, tot bemoediging, tot levendmaking, tot innerlijke verkwikking. Maar dat is niet voor een ieder, maar voor diegene die recht wandelt, zoekende de Heere te dienen met eenvoudigheid en waarheid en oprechtheid van zijn hart. Zelden zal zulkeen een hoofdstuk lezen of een predikatie horen, of hij zal wat goeds genieten en zegen hebben. En is dat niet, zo moet hij de schuld niet leggen op het Woord, noch op de predikanten, noch op hun prediken, maar naar binnen gaan en de schuld bij zichzelf zoeken; het is, omdat men niet recht wandelt.

En weet, mijn geliefden dat onze predikatie voorleden dag des Heeren ingericht was tot overtuiging van Gods volk over hun verlaten van hun Verbondsgod, en om hen op te wekken om weer te keren. Hebben onze woorden of liever Gods Woord u goed gedaan, dan zult gij de gehele week door meer of min werkzaam in uw binnenkamer voor de troon der genade geweest zijn. Nu dachten wij, dat het wonderlijk zou strekken tot uw verkwikking, als wij u in het openbaar zeiden, wat gij in het verborgen geoefend hebt; en daarom kozen wij deze woorden. Want indien gij recht uit uw ellende werkzaam zijt geweest, zult gij menigmaal gezegd hebben: Ik zal heengaan en keren weder tot mijn vorige Man; want toen was het mij beter dan nu.

En ziet, mijn geliefden! in het voorgaande van onze tekstwoorden, dat ofschoon de Kerk het zeer ellendig gemaakt had, dat evenwel de Heere haar niet geheel verwerpt, maar integendeel Zijn oordelen zendt tot hun overtuiging en ware bekering. En in onze woorden ziet gij het gewenste gevolg van de roede Gods; zij willen nu wederkeren.

In de woorden hebben wij twee zaken, namelijk:

I. Het betamelijk voornemen van het ware volk. *Ik zal heengaan en keren weder tot mijn vorigen man.*

II. De drangreden, die haar daartoe aanspoorde. *Want het was mij toen beter dan nu.*

I. Eerste deel, in welk wij het betamelijke voornemen van de Kerk hebben te overwegen, zoals ze zelf ons dat klaar voorstelt. Ik zal heengaan en wederkeren tot mijn vorigen Man. Om gemoedelijk, tot stichting van uw ziel, deze zaak na te gaan, zullen wij op twee zaken onze aandacht vestigen.

A. Vooreerst op hetgeen hier voorondersteld wordt, als ze zeggen: Ik zal heengaan en keren weder tot mijn vorigen Man. Gij kunt wel begrijpen dat er wat omgaat in de ziel van een gelovige, die afgeweken is, eer zij tot een vast en bestendig voornemen komt, om zich opnieuw te bekeren en haar eerste werken te doen. Wij denken ook dat deze en gene als aanleidende oorzaken moeten aangemerkt worden, die zo krachtig op haar gemoed wrochten en op het gemoed ook van elke gelovige, die zodanig voornemen heeft, gewerkt hebben, dat ze het niet

langer stellen kunnen
in dat omzwerven buiten God. En wilt gij deze en gene weten, spant u wat in met te letten op uw eigen hart.

1. Dit vooronderstelt, dat God haar gearresteerd had, en door deze en gene wegen van Zijn Goddelijke voorzienigheid tot enige inkeer gebracht had. Nu weet gij, mijn geliefden, dat de weg van voorspoed zelden de weg is die de Heere gebruikt om u tot inkeer te brengen. Als Jeschurun vet is, hij slaat achteruit; als de Joden voorspoed hadden, zo willen ze niet horen, noch luisteren naar de vermanende en bestraffende stem van God, tot haar sprekende door al Zijn knechten en profeten, *Jer. 22:21: Ik sprak u aan in uw groten voorspoed, maar gij zeidet, ik zal niet horen. Dit is uw weg van uw jeugd aan, dat gij Mijn stem niet hebt gehoorzaamd.* De voorspoed der zotten is dikwijls hun tot een verderfelijke strik; terwijl ze dan denken, dat ze God zo niet van node hebben. Daarom, ofschoon God Zijn volk niet van harte kastijdt, noch smart aandoet, alsof Hij daarin een vermaak en innerlijk genoegen nam; nochtans wordt Hij uit liefde als genoodzaakt, somtijds zulke hoge wegen van tegenheden te houden, dat Hij ze somtijds moet uitkleden en naakt zetten, als in de dag van hun geboorte, *vers 2;* en in het even voorgaande vers betuinde Hij hun weg met doornen. Dit is de aanleidende oorzaak tot het voornemen, dat ze nu hadden om weder te keren. Ofschoon wij al de wegen Gods in dezen niet nagaan kunnen, nochtans zullen wij enige noemen en plaats voor u laten om andere, indien gij ze bij bevinding kent, daarbij te voegen.

a. De Heere brengt alle tegenheden niet tegelijk, maar langzamerhand; eerst minder en onzichtbaarder, eer hij zwaardere rampen toezendt. God was hun eerst tot een mot en verrotting, eer hij hun als een felle leeuw en jonge leeuw werd. Zie het *hoofdst. 5:12 en 14.* In dit opzicht neemt God de zegening al langzamerhand weg en maakt dat er als een kanker en vertering in is, dat het niet gedijt; zodat het geld is als in een doorgeboorde buidel, en men is nergens in voorspoedig. De grijzigheid, de voorloper van de val, verspreidt zich. Hoe dit zich met Israël oudtijdts toedroeg, is bekend, en ook hoe het met ons land en de meeste ingezetenen is sedert het tekenen van de vrede te Utrecht, is vers in het geheugen.

b. Als de Heere lang zo gewaarschuwd heeft zonder gevolg, komen er doorgaans zwaardere oordelen en kastijdingen. Dan wordt Hij als een felle leeuw, verscheurende en verslindende door Zijn ontzaglijke gerichtsoefening, door hongersnood, pestilentie en oorlogsverwoesting; gelijk men weet hoe het met Israël gegaan is, *Ezech. 14,* en elders. En hoe wij deze dingen uit de aspecten der zaken tegemoet moeten zien, kunt gij denken. Wat hadden wij voorleden zomer na de harde vorst een duurte in de levensmiddelen? Wat hebben wij voor enige maanden een verschrikkelijke overstroming gehad? Wat is het zwaard uit de schede getrokken, en wat is dit hongerig om des mensen vlees te eten en des mensen bloed te drinken? En hoe wij ons vleien op de schone belofte van een eed-verachtend en verbond-brekend volk, het is te vrezen, dat het ons gelden zal.

c. Somtijds bepaalt God iemand bij zichzelf in de dromen des nachts. Want een afgezakt mens vindt door de dag deze en gene dingen die hem vermaken, en hij kan de lichtere klopping van zijn consciëntie ontduiken en die verzetten. Maar als God in de droom, in de stille nachtwaken komt, dan zet hij de mens zijn weg voor zijn ogen. Hij maakt de consciëntie wakker, Hij dreigt Zijn ongenoegen, Hij wondt de ziel, ze wordt met vrees en ontsteltenis wakker. Zie dit *Job 33:14-18: Maar God spreekt eens of tweemaal, doch men let er niet op; in den droom, door het gezicht des nachts, als een diepe slaap op de lieden valt, in de sluimering op het leger. Dan openbaart Hij het voor de oren der lieden en Hij verzegelt de kastijding; opdat Hij den mens afwende van zijn werk en van den man de hovaardij verberge, dat hij zijn ziel van het verderf afhoude; en zijn leven, dat het door het zwaard niet doorga.*

d. Somtijds eindelijk als de voorgaande middelen de mens toch niet tot zichzelf gebracht hebben, dan komt God, en Hij werpt hem neer op een ziekbed. De ziekte schijnt gevaarlijk, ja dodelijk. Hem word gezegd, bereid uw huis, gij zult sterven. Ziet deze zaak levendig beschreven

Job 33:19-22: Ook wordt hij gestraft met smarten op zijn leger en de sterke menigte zijner beenderen, (of gelijk anderen het hebben: en de twist zijner beenderen is geweldig) *zodat zijn leven het brood zelfs verfoeit, en zijn ziel de begeerlijke spijze. Dat zijn vlees verdwijnt uit het gezicht, en zijn beenderen die niet gezien werden uitsteken. En zijn ziel nadert tot het verderf, en zijn leven tot dingen die doden.* Nu als dit gebeurt, dan komt God, en Hij geeft ze hun werk te kennen, en hun overtredingen, omdat ze de overhand genomen hebben. De zonde wordt in haar eigen verschrikkelijke gedaante gezien. Gods hoogheid en grootheid, voor Wie ze denken haast te verschijnen, weegt op de ziel. Het hart is vol van beroering en welgegronde beschuldigingen. Er is geen vrede in hun binnenste, de weg van genade is gesloten, en de zonden blijven als op hun hals gebonden. Nu, nu, mijn vrienden, is er smart en angsten, zij keren naar de wand, en wenen met Hiskia; zij kirren als een duif en piepen als een zwaluw, en roepen uit: Ik word onderdrukt, weest Gij mijn Borg! Dit is doorgaans een goed middel tot bepaling. Ondertussen gij moet niet denken, dat de genoemde zaken tot bepaling van Gods volk, eigenlijk gezegde straffen zijn. O neen! er is geen duizendste part van de minste druppel van richterlijke toorn of straf in. Het is alles uit vaderlijke liefde tot hun nut en beste.

2. Het vooronderstelt, dat deze en dergelijke middelen van die gezegende uitwerking zijn, dat zulkeen ontwaakt wordt en tot zichzelf komt, om zijn hart op zijn wegen te zetten, en te zeggen: Wat heb ik gedaan? Gij ziet, dat dit niet onduidelijk in de woorden te kennen gegeven wordt, en klaar in de gelijkenis van de verloren zoon te zien is. Welke gelijkenis een korte verklaring van onze woorden is. De ontwaakte zoon begint nu te zien, dat de zonde zwarter is dan de hel, bitterder dan alsem, dodender dan het ergste venijn; ja, de oorzaak alleen van al haar rampen en misères. Ze ziet haar dwaasheid, onoplettenheid, lichtgelovigheid in, inschikkelijkheid en toegevendheid aan de zonde, en de verzoeking tot die. De consciëntie kan en wil niet langer zwijgen, maar brengt het kwaad met een overredend betoog onder het oog tot overtuiging. De beschuldigingen zijn fel. De slagen van het geweten om het te kneuzen, te beuken en verslagen te maken, zijn doorpriemende en zeer gevoelig. De ziel heeft niets tot verschoning of verbloeming van de schuld in te brengen. Ook niets, dat de akelige vertoning van haar dwaas en God onterend, en ziel dodende en verwoestende gedrag uit haar ogen kan doen verdwijnen. God omsingelt haar van voren en van achteren, en zet haar voeten in de boeien. En gij kunt denken, dat ze brullen van de benauwdheid en misbaar maken als de jonge struisen, *Job 30:28, Ps. 38:8 en 9.* Mijn vrienden, wij denken licht van de zonden eer wij ze bedrijven; maar als ze op het hart drukken, zijn ze zwaarder dan de bergen, en leggen de ziel in de onderste kuil, brengen ze aan de oever van de hel, zodat ze met banden der hel gebonden gehouden worden, en uit de beken Belials gedrenkt worden.

3. Ten derde, het vooronderstelt, dat de afgeweken gelovige onder diepe en gevoelige aandoeningen van droefheid raakt. Een gelovige wordt deze hartsmelting niet terstond, als hij tot zichzelf komt, gewaar. Want hij is doorgaans beklemd en benauwd en door de grote aandoening die hij heeft, is zijn ziel overstelpt en hij kan niet klagen, noch lucht scheppen. Maar somtijds enige tijd daarna, als hij wat bedaarder wordt, dan begint hij aan zijn wegen en zijn handelingen die niet goed zijn, te gedenken; en dan heeft hij een walging van zichzelf, *Ezech. 36.* Alle woorden schieten tekort om uit te drukken de verfoeiing en de afkeer die hij van zichzelf heeft. Hij blijft menigmaal zonder een woord te spreken in zijn nietigheid en ellendigheid met diepe verontwaardigingen inzinken. Zijn binnenkamer is niet een Gilboa, maar een Bochim. Daaruit wordt gehoord een stem van geween en van smeking, omdat hij tegen zulk een lieflijke en goede God en liefhebbende Vader gezondigd heeft, en door zijn zonde zich beroofd heeft van Gods gunst en de uitlating van Zijn liefde, en zichzelf moedwillig zonder reden zeer dwaas in zulk een ellende ingedompeld heeft, *Jer. 3:21.* Hij ligt voor Gods aangezicht als een worm met schaamte overdekt, zonder een oog te durven opheffen. Het is, *wij liggen in onze schaamte, en onze schande bedekt ons; want wij hebben gezondigd tegen den Heere onze God, Jer. 3:25.* Nu is er op te merken, dat een gelovige in deze smelting van droefheid meer innerlijk genoegen heeft,

dan hij ooit of ooit voor of na zijn verandering in de zonde gevoeld heeft. Ja anderdeels, dat hij nooit, hoe diep en zielkneuzend zijn droefheid zijn mag, tot zijn genoegen en voldoening in zijn zondigheid en onwaardigheid kan inzinken. Nu wilde hij het nog hartelijker en gevoeliger hebben. Ten derde, dat hij zo verootmoedigd wordt, dat hij met zijn hart zegt: Heere, ik heb mij alle vertroosting en het minste kruimpje van die onwaardig gemaakt en verbeurd; ik durf er niet eens om te denken, om na zulk een bedrijf het te begeren. Och! mocht ik rouw dragen tot mijn dood, en met geween en verfoeiing mijn ogen sluiten en de laatste snik geven. Zo was de gestalte van de verloren zoon. David ook na zijn val had eerst deze gestalte van een verbroken hart en verslagen geest, eer hij tot boete kwam, ofschoon hij dit het laatste noemt, *Ps. 51:19.* Indien gij er nu in staat, zult gij weten wat er omgaat; want het gevoel is hier de beste uitlegger.

4. Het vooronderstelt, dat de ziel het in deze staat niet langer kan stellen. Er is niets in dat haar kan verkwikken. Datgene dat haar ziel pleegt te strelen, is ver, en dat haar benauwt en duizend doden veroorzaakt, is nabij, Ze kan het niet langer dragen. Blijf ik hier, zei de verloren zoon, ik moet vergaan. Ze zegt ook, toen was het beter dan nu. Een kwijnende gelovige kan lange tijd met enig licht en overtuiging zijn laag en ellendig bestaan zien, en nu of dan enige oppervlakkige smart daarover hebben, nu en dan zeggen: Och of het met mij was als in de vorige dagen. Maar het werkt niet door, het is een ziekte, die hij dragen kan; en hij zegt niet, het is buiten hoop. Maar als God begint hem te bewerken tot zijn herstelling; zijn toestand wordt met gewicht op zijn ziel gedrukt. Zijn consciëntie benauwt hem. Er is niets dat hem verkwikken kan. Het is van buiten schrik en van binnen vrees. Hij ziet zich op vijands bodem. Rondom is niets dan akelige duisternis en gevaar, welke zijn haren te berge doet rijzen. Nu begint hij aan het vluchten te denken; en ofschoon hem verweten wordt zijn ellendig bestaan welke alle vrijmoedigheid om tot God te gaan hem benemen zou, zo wil hij het evenwel wagen en zich op een misschien voor de genadetroon leggen, of het God nog mocht behagen om de genadescepter hem toe te reiken. Deze zaak is klaar in de voorbeelden van de melaatsen en de verloren zoon, *2Kon. 7:3-5, Luk. 15:18.*

5. Eindelijk wordt voorondersteld, dat dezen, hoe benauwd ze zijn mochten, enig geloof hadden van hun verbondsbetrekking op de Heere als hun God en Man, en dat ze daaruit verschillende spreuken en beloften van het Goddelijk Woord, die tot verborgen ondersteuning in zulk een tijd van benauwdheid door de Heilige Geest op het hart gebracht worden, enige aanmoediging schepten, om zich tot God te begeven. Dit blijkt klaar uit hetgeen zij zeggen, *mijn vorige Man;* en zonder dit zouden ze het niet durven onderstaan, maar integendeel bezwijken. Het is wonderbaar, dat God in dit opzicht Zich eerst ontfermt en menige uitlokkende belofte geeft, opdat de benauwde ziel geloven mag, dat Hij al de afkerigheden wil genezen en hen vrijwillig liefhebben.

B. Nu moeten wij haar voornemen zelf beschouwen. Ik zal heengaan en keren weder tot mijn vorige Man. Hier hebben wij op twee zaken te letten.

1. Het Voorwerp van haar voorgenomen werkzaamheid is haar vorige Man. Meermaals wordt de Jehovah de Man van Zijn volk genoemd. *Uw Maker is uw Man, Heere der heirscharen is Zijn Naam, Jes.54:5.* En dit geschiedt om de nauwe vereniging tussen de Heere en Zijn volk te kennen te geven; en ook om de onderlinge wederzijdse liefde tussen beiden af te beelden. Nu ziet gij, mijn geliefden, dat de ziel spreekt van de Jehovah:

a. Als Man. En dit is om ons te ontvouwen een grote verborgenheid, *Ef. 5:31 en 32.* Wilt gij nu enige redenen hebben, waarom Jehovah de Man van Zijn volk genoemd wordt, let met mij aandachtig op het volgende.

1. Hij wordt genoemd de Man van de gelovige wegens de geestelijke ondertrouw, die tussen Hem en de gelovige stand grijpt, *Hos. 2.* God gedenkt aan de liefde van haar ondertrouw. In *vers 18 en 19* van dit hoofdstuk horen wij de Jehovah zeggen: *Ik zal u Mij ondertrouwen, enz.* Deze is een van de voornaamste en zoetste redenen van deze benaming van Man, en ofschoon ze wat uitgebreider dan de volgende zijn zal, zullen wij evenwel hetgeen wij bij een andere

gelegenheid tot een aanzienlijke menigte in de Mare-Kerk te Leiden over deze verzen gesproken hebben u meedelen, opdat gij gelegenheid mag hebben als gelovige te denken aan de dagen uwer jeugd, uw beste tijd; en opdat anderen, die enige overtuiging hebben, Christus het ja-woord mochten geven. Gij zult nu met mij op twee zaken letten.

a. Vooreerst zullen wij nagaan dit geestelijk huwelijk of deze ondertrouw aan de zijde Gods. *Ik zal u Mij ondertrouwen in eeuwigheid. Ik zal u Mij ondertrouwen in gerechtigheid en gericht, in goedertierentheid en barmhartigheden.* Hier hebben wij te letten op twee zaken:

1.) Op de ondertrouw tussen de Jehovah en haar, in derzelver langdurigheid en bestendigheid. Ik zal Mij u ondertrouwen in eeuwigheid. Hier komt ons in overweging voor:

a.) Eerst de ondertrouw zelf: Ik zal u Mij ondertrouwen. Gij weet, mijn geliefden, dat de ondertrouw geschiedt tussen twee, die men dan noemt bruidegom en bruid; en zo is het ook hier. De personen tussen wie, of die aan elkander verbonden worden, hebben wij in de woorden Ik en u, en dus zullen wij kort van een ieder op zichzelf spreken, en dan van de ondertrouw zelf.

b.) De personen betreffende, hebben wij:

/. De Eerste Persoon, Die zo laag wil buigen om Zich in een huwelijksverbond te begeven met een allerellendigste zondaar, in dat woordje IK. Ik zal u Mij ondertrouwen.

*. In het gemeen, zeg ik, dat wij erdoor verstaan kunnen de Drie-enige God, Vader, Zoon en Heilige Geest. Vermits al de werken Gods naar buiten, zo in de natuur als in de genade, al de drie Goddelijke Personen gemeen zijn. In dit opzicht merken enige uitleggers niet onzoet aan, dat het woordje IK driemaal herhaald wordt; dat bij Jesaja het is: *Uw Maker is uw Man, Heere der heirscharen is Zijn Naam.* Zodat de Vader haar ondertrouwt aan Zijn Zoon, met haar in dat eeuwig besluit der verkiezing aan Zijn Zoon tot een bruid en vrouw te geven. *Uwe waren zij, maar Gij hebt ze Mij gegeven.* De Zoon ondertrouwt ze dadelijk, wanneer Hij haar dadelijk bewerkt door de Heilige Geest, en haar wil buigt en haar genegenheden inneemt, om met de hand te onderschrijven, dat ze des Heeren willen zijn. En de Heilige Geest, als Hij in haar, als een tempel Hem toegewijd, komt wonen, blijven en werken.

**. In het bijzonder komt het beste voor, dat wij bepaald de Tweede Persoon, de eeuwige, eigen en natuurlijke Zoon Gods verstaan moeten door de IK hier ter plaatse, en wel zo, als Hij de enige Borg en Middelaar is. Hiervandaan wordt hij Bruidegom genoemd, en de Kerk de vrouw des Lams. Het Hooglied is een samenspraak tussen Hem en de Kerk als Bruidegom en bruid. Nu, mijn geliefden! het zal u niet berouwen noch vervelen, dat wij deze kostelijke Bruidegom beschouwen in enige bijzonderheden, om op Hem verliefd te worden en Hem te begeren, en de slip van deze Joodse Man aan te grijpen, en met Ruth te zeggen: Spreid de vleugel over mij uit, want Gij zijt de naaste, de Goël.

//. De IK is hier geen Man van lage afkomst; o neen, Zijn afkomst is hemels, Hij is de Heere uit de hemel, Die Zijn troon in de hemel heeft, en Die de aarde heeft tot een voetbank Zijner voeten. Indien zij nu niet ongestraft gingen, die degenen verwierpen, die op de aarde spraken; hoeveel minder die Hem verwerpen, Die uit de hemel spreekt, Die de Heere is uit de hemel?

De IK, Die Zich hier met een verdoemeling in ondertrouw wil begeven, is Gods Zoon, Die de eeuwige en waarachtige God en het eeuwige Leven is, en als de Zoon, de Geliefde, de Enige van Zijn Vader, Die de Vader met heerlijkheid en eer bekronen zal. Daarom, als er van dit ondertrouwen onder een andere benaming gesproken wordt, noemt de Geest het een overzetten in het Koninkrijk des Zoons Zijner liefde.

De IK, zijnde hier de algenoegzame en volzalige God, in en voor Zichzelf, heeft in geen opzicht als iets behoevende, tot deze Zijn volmaking van node, *Job 32.* Maar Zijn enig oogmerk is, om deze allerrampzaligste in haarzelf met Zijn goederen te vervullen. Het is niet om uwentwil, o Israël, maar om Mijns Naams wil, het zij u bekend.

De IK, hier ten aanzien van Zijn werk, is de ware tegenbeeldige Melchizédek, koning der gerechtigheid en priester des Allerhoogsten: Koning der gerechtigheid om Zijn bruid te be-

schermen en lieflijk te regeren; en Priester, om gedurig bij God bezig te zijn in voorbidding, voor diegenen, welke steunen op Zijn volmaakte offerande, eenmaal voor hen geofferd. Waarbij komt, dat Hij ook een Profeet, een Man Gods is, een Uitlegger, Een uit vele duizenden, om op een loffelijke wijze Zijn wil bekend te maken.

De IK hier is Zulkeen Die rijk is, veel goederen heeft. De aarde is Uwe, staat er, de hemel is ook Uwe; want Gij hebt ze gemaakt. Hij geeft uit uitwendige goederen; Raad en Wezen is de Zijne, om Zijn liefhebbers te doen be-erven dat bestendig is. Ja, Hij is hun krachtig Goud en hun overvloedig Zilver. Die de Heere vrezen en met Hem in een huwelijksverbond treden, hebben toch geen gebrek, *Ps. 34:10.* Zijn inwendige geestelijke goederen zijn groot; blijdschap en vrede in de Heilige Geest, en een schone hemel, waarin zij op hun tronen zullen gezet worden en met eer en heerlijkheid gekroond worden tot in alle eeuwigheid.

De IK is hier Die, Die een nauwe betrekking heeft tot de personen, die Hij wil ondertrouwen; Hij is hun Goël, de Verlosser, Die om dit huwelijk aan te gaan hun natuur heeft aangenomen. *Het Woord is vlees geworden, Joh. 1:14.* Hij is been van hun beenderen, vlees van hun vlees. Waarom Hij Zich ook niet schaamt hun Broeder genaamd te worden. Want al Zijn vermakingen waren met de mensenkinderen, om het zaad Abrahams aan te nemen.

De IK is hier Een, Die veel uitgestaan heeft om de bruid die Hij ondertrouwen wil. Hij heeft voor een tijd des Vaders schoot verlaten, de kelk van Zijn toorn uitgedronken, het geweld der hel gehad, de dood gesmaakt. Waarom Hij met recht een Bloedbruidegom genoemd mag worden; een goede Herder, Die Zijn leven voor Zijn schapen aflegt. Hij is een tweede Jakob, Die uitgestaan heeft de hitte des daags en de koude des nachts om Zijn bruid.

De IK is hier, ten aanzien van zijn hoedanigheden, de allervolkomenste.

Ten aanzien van Zijn uitwendige hoedanigheden. Ofschoon de wereld en een natuurlijk oog geen gedaante noch heerlijkheid in Hem ziet, nochtans voor de ogen des geloofs is Hij de Schoonste onder de mensenkinderen. Hij is blank en rood, Hij draagt de banier boven tienduizend. Alles dat aan Hem is, met een woord, is gans begeerlijk. Zulkeen is deze Liefste.

Ten aanzien van Zijn inwendige hoedanigheden. Hij is zonderling liefdragende, Hij is de Liefde Zelf, Zijn liefde overtreft alle liefde, *Rom. 5.* Want terwijl Zijn bruid, nog een vijand zijnde, is Hij ter zijner tijd voor de goddelozen gestorven.

Hij is zonderling zorgvuldig. Hij zet Zijn bruid als een zegel op Zijn hart en Zijn armen. Zij is Hem als Zijn oogappel. Zijn oog is gedurig op haar, en Zijn oor tot haar geschrei, en Zijn almachtige arm tot haar hulp. Trouwens, Hij is een vurige Muur rondom haar, en de Heerlijkheid in het midden van haar.

Hij is zonderling verschonende. Hij ziet wel haar gebrek, misslagen en onvoorzichtigheden, en zonde en veelvuldig boeleren; maar Hij zwijgt in Zijn liefde en Hij roept gedurig: Al hebt gij met velen geboeleerd, keert nochtans weder, en Ik zal al uw afkerigheden genezen.

Hij verzorgt ook getrouw. Is hij de Man, Hij doet alle schulden af, Hij oorloogt en deelt de buit uit, Hij geeft haar al het nodige, in haar werkende al het welbehagen naar Zijn wil, en het werk des geloofs met kracht. O, wie zou met Rebekka niet zeggen: Ik zal opstaan en mijn volk en vaders huis vergeten?

//. De tweede persoon, die hier in aanmerking komt, die Immanuël Zich ondertrouwen wil, wordt uitgedrukt door het woordje u. Ik zal u Mij ondertrouwen.

*. In het gemeen hebben wij aan te merken, dat de uitleggers niet geheel eens zijn, wie men hier te verstaan heeft; noch omtrent de tijd, wanneer deze voorzegging is vervuld, of staat vervuld te worden. Er zijn uitleggers, die hier verstaan de Joden bij hun wederkering uit de Babylonische gevangenis, waarin de Heere op een blijkbare wijze toonde, dat Hij het Joodse volk na al hun boeleren aannam tot Zijn volk, hen wederom in hun land brengende. Maar het volgende schijnt dit tegen te spreken, wanneer de Heere zegt: Ik zal u Mij ondertrouwen in eeuwigheid; vermits dit volk lang is verworpen, en genoemd kon worden niet ontfermde.

Anderen verstaan hier de Kerk van het Nieuwe Testament, met Coccejus, bij derzelver uitgang uit het pausdom. Maar zulks steunt op niet de minste grond, dan alleen op een loutere vooronderstelling. Wanneer wij de samenhang in het voorgaande en volgende vers nagaan, zoals zij ook hun betrekking hebben tot Israël, en belofte van de uitnemende bloei van dat volk, waarin zij nooit zullen verworpen worden; zo zou ik met de beste en zedigste uitleggers geloven, dat deze plaats in haar voornaamste zin ziet op de Joden in het laatste der dagen; ondertussen zo, dat Gods handelwijze wordt voorgesteld omtrent elke uitverkorene, wanneer God het huwelijksverbond met hen aangaat.

**. Derhalve in het bijzonder, om de uitnemendheid van de liefde Gods in Christus na te gaan, moeten wij iets van dezen zeggen, op wie Jezus' liefde is bevestigd geworden.

De U dan is hier, ten aanzien van haar afkomst, niet een dochter der edelen, maar uit de aarde aards. Gij ziet uw roeping broeders, niet vele edelen, niet vele rijken, maar God kiest de armen, dwazen, onedelen, om de rijken en wijzen te beschamen.

De U hier ten aanzien van haar afkomst, is ook geen liefde waardig. Haar vader is een Amoriet, en haar moeder een Hethietische, *Ezech. 16.* Ja trouwens! dat meer is, zij is een duivelskind van nature, gelijk Jezus zegt, *Johannes 8: Gij zijt uit den vader den duivel, zijn werken doende.*

De U hier, hoe trots zij zich ook gedraagt, heeft niets, zij is van alle goed beroofd, niet één goede wens noch wilsneiging, maar tot de hel toe in schuld stekende; zijnde tienduizend talentponden schuldig, maar geen één kwadrantpennig hebbende om te betalen; zodat alles dat zij heeft, is een last van Goddelijke toorn, die zij, of deze Bruidegom dragen moet; want de ganse wereld is schuldig voor God, alle mond is ook gestopt.

De U hier, ten aanzien van haar bezigheid beschouwende, haar hart is met de afgoden vergezeld, zij is als een losbandige koe, die in de ruimte weiden wil; haar wegen gedurig verdraaiende, als een snelle kemelin; God met haar zonden vertoornende, tegen de Almachtige aandruisende, als met dikke verheven schilden.

De U hier, ten aanzien van haar hoedanigheid, is gans mismaakt. Zij is een melaatse van de hoofdschedel af tot de voetzool toe. Vol wonden, striemen en etterbuilen; zonder iets te hebben dat Jezus' hart tot haar kan trekken; want de zielsgestalte is tegen Hem, en alles is regelrecht tegen deze Jezus aangekant. O wonderbare zaak! Dat de Zoon Gods Zich zulkeen ondertrouwen wil, en in Zijn Goddelijke liefde op- en aannemen; een zaak die uit ons persen moet dit getuigenis aan de Goddelijke waarheid te geven, dat wij uit genade zalig worden, en dat alles is de enkele vrije ontferming Gods in Christus Jezus.

2.) Hoe ongezien het zijn mocht, dat een ondertrouw ooit of ooit tussen zulke ongelijke personen kon getroffen worden; nochtans het zal zijn tussen de Jehovah en een uitverkoren ziel. Want het hangt niet van de vrije wil van de ziel, maar de Heere, Die trouw en waarheid heeft tot een gordel van Zijn lendenen, zegt het: Ik zal. Hier zullen wij twee zaken nagaan. (a) Eerst zullen we van dit ondertrouwen zelf spreken en dan (b) nagaan de kracht van dit woord, dat de Heere haar Zich ondertrouwen zou.

a.) Het eerste betreft de zaak, die de Heere doen zou; Hij zou haar ondertrouwen.

Betreffende het woord, het betekent eigenlijk, Hij heeft beloofd. En zo wordt het in de Chaldeeuwse en Arabische spraak tot het ondertrouwen overgebracht; vermits de onderlinge personen zich aan elkander door belofte verbinden. De Heilige Geest gebruikt zonderling het zinnebeeld van het huwelijk, om die onderlinge liefde tussen Christus en de ziel, en de wederzijdse onderhandeling af te schaduwen. *Psalm 45* is een lied der liefde. Het Hooglied is anders niet dan de onderhandeling tussen de geestelijke Bruidegom en bruid. Spreekt God van het genoegen, welk Hij in Zijn volk neemt, het is een verblijden van Zich over haar, gelijk zich een bruidegom verblijdt over de vrouw zijner jeugd. Spreekt Paulus van het huwelijk, het is een grote verborgenheid, ziende op Christus en de gemeente. Hetgeen niet weinig, maar veel luister bijzet aan den huwelijkse staat. Ook meteen lerende, hoe zorgvuldig, liefdedragende en kuis

men daarin leven moet, gelijk Christus en Zijn bruid.

Maar laat ons tot de zaak zelf overgaan, om wat meer van nabij dit ondertrouwen te beschouwen, zoals het van het ondertrouwen in het natuurlijke moet afgeleid worden, en wel:

/. Is dat zo in een ondertrouwen, dat de bruidegom van tevoren de ene verkiest boven de andere; dit leidt ons op tot een grote en weergaloze verborgenheid. Gods Zoon zag al de uitverkorenen liggende onder Gods toorn en vloek, zonder dat een oog medelijden met haar had. Wanneer zij zo in hun bloed daar lagen te wentelen, Hij liet Zijn oog op hen vallen, Zijn barmhartige ingewanden rommelden tot hen, Hij trad voor hen in, zeggende: Laat ze toch niet in de kuil nederdalen, Vader! Ik heb lust om Uw Goddelijke rechtvaardigheid te voldoen voor hen, en hun natuur aan te nemen, en hen vrij te kopen met Mijn hartenbloed; ja! met Mijn Goddelijk bloed. O diepte des rijkdoms! beide der kennis en der wijsheid Gods! Hoe ondoorgrondelijk toch zijn al Zijn wegen!

//. Is dat zo in een ondertrouwen, dat de bruidegom gezanten zendt aan diegene, die hij tot zijn aanstaande bruid verkoren heeft, om haar dit bekend te maken, en het ja-woord af te persen; alzo is het hier. Jezus heeft hiertoe verkoren de profeten, de apostelen, de getrouwe leraars, die als Zijn gezanten de mens van Christus' wege bidden, alsof God door hen bad, dat zij zich met Christus zouden laten verzoenen. Dat moet het voornaamste werk der leraren zijn, om een bruid voor Christus te zoeken. Alles dat niet hiertoe is ingericht, is als hooi, stro en stoppelen, die men op het fundament legt, dat verbrand zal worden. Wilt gij weten de wijze, op welke dezen moeten onderhandelen? Let daarop, wij zullen het u kort zeggen met een woord.

*. Dezen moeten handelen en te werk gaan in het opzoeken van een bruid voor Christus Jezus, als dezulken, die onder een eed van getrouwheid in dit werk zijn. Alzo moest Eleazar zich door een eed aan Abraham verbinden, dat hij in dat werk getrouw zijn zou. Paulus zal meer dan eens zijn zoon Timotheüs onder zulk een band van verplichting leggen, *2Timoth. 4:2 en 3: Ik betuig dan voor God en den Heere Christus Jezus, Die de levenden en de doden oordelen zal in Zijn verschijning in Zijn Koninkrijk: Predik het Woord, houd aan tijdig, ontijdig, wederleg, bestraf, vermaan in alle lankmoedigheid en leer.* Micha, die alleen getrouw bevonden werd in de tijden van Achab, legt een eed op zich, zeggende: Zo waarachtig als de Heere leeft, al dat de Heere tot mij gesproken heeft, dat zal ik zeggen. En trouwens, zulks is nodig om getrouw te blijven en bewaard te worden voor alle verslapping en moedeloosheid in deze grote en gewichtige onderhandeling tussen God en de zondaar.

**. Dezen moeten al biddende en smekende hun last uitvoeren, opdat de zondaar zijn toestemming geven mag. Zij buigen om deze oorzaak dikwijls hun knieën tot God, Die het hart zelfs van koningen in Zijn hand heeft, en Die zo neigen kan als waterbeken. En met de zondaar moeten zij op een smekende wijze als te werk gaan, hen biddende van Christus' wege, alsof God Zelf door hen bad, dat zij zich met Christus wilden laten verzoenen. Deze is de beste weg om ingang in het hart te vinden, ja, om zelfs het hart, indien het niet harder was dan enige diamant, te versmelten.

***. Dezen moeten de gelegenheid zonderling waarnemen. Hetgeen Paulus zal beogen door tijdig en ontijdig, gelijk ook hij zelf doet, wanneer hij zegt, dat hem een grote deur te Éfeze geopend werd, *1Kor. 16:4.* Er zijn tijden, in welke de zondaar naar geen vredesvoorstel wil horen, maar blijft de wapenen aanhouden tegen God. Maar als het de ziel bang wordt, dan zullen zij God vroeg zoeken, *Hos. 5;* als de ziel doorpriemd is, dan zal men vragen, wat wil dit zijn? *Hand. 2.* En met de stokbewaarder roepen, wat zullen wij doen om zalig te worden? De grote reden, waarom de mensen niet in ondertrouw met Christus komen, is, omdat zij gelijk Moab zijn, gerust van der jeugd af aan.

****. Zij moeten zich voorstellen, dat God de Vader Zijn enige, geliefde Schootzoon, in Wie al Zijn vermakingen zijn, wil uithuwelijken aan de mensenkinderen, om hun te zijn tot een Man, tot een Hoofd, tot een Bruidegom; meteen zeggende, dat het ernst is aan de zijde Gods dat deze ondertrouw wordt aangegaan. Hetgeen blijkt uit Zijn besluit en geven van Zijn Zoon, en al

de betuiging die Hij doet van lust te hebben, dat de goddelozen zich bekeren en leven. Paulus had dit aan de Korinthiërs gedaan, *1Kor. 2:2,* wanneer hij betuigt, dat hij niets onder hen begeerde te weten, dan Christus en Dien gekruist.

*****. En overmits iemand tot het aangaan van een huwelijk dikwijls overgehaald wordt door goede verzekering van des persoons hoedanigheden en goederen, zo moeten deze gezanten daarop zonderling uit zijn, om de liefedragendheid van Jezus, Zijn zonderlinge zachtmoedigheid en lankmoedigheid aan te prijzen, en meteen te verkondigen de uitnemendheid van Zijn goederen, zoals Hij alles heeft, rijkdom en eer en duurachtige goederen; om Zijn liefhebbers met Zijn goederen te verzadigen. Trouwens, Zijn goed is een gans uitnemend eeuwig gewicht van heerlijkheid, welke het oog niet gezien heeft, noch het oor gehoord heeft, noch in des mensen hart is opgekomen. Een engelentong is er niet toe in staat, en des mensen verstand schiet tekort. Want *het is nog niet geopenbaard wat wij zijn zullen, 1Joh. 3:2.*

******. Maar zullen deze gezanten recht hun commissie uitvoeren, het is nodig om het ene en het andere zeer ernstig aan des zondaars hart aan te binden. Gods Woord, waarin de allerzuiverste beweegredenen en drangredenen gevonden worden, gebruikt er maar twee.

De eerste is, om de schrikkelijke staat van de zondaar van nature hem klaar te ontdekken, zoals hij aan de wet getrouwd is, *Rom. 7,* en zijn onvermijdelijke zware straf, indien hij zijn toestemming niet geeft, maar zijn hart verhardt door ongeloof. Dit was een van Paulus drangredenen: Wij dan wetende den schrik des Heeren, bewegen de mensen tot bekering. Zodat de wet blijft onze tuchtmeester.

Maar de andere is de lieflijkheid van het Evangelie der zaligheid, van dat uitnemende geluk en die troost in leven en sterven Christus' eigendom te zijn. De liefde van Christus dringt ons, dit oordelende, indien Eén voor allen gestorven is, dat wij ook allen behoorden gestorven te zijn. Zo zien wij, dat ofschoon wet en Evangelie regelrecht tegen elkander gesteld worden; de een alles eisende, de andere alles belovende, dat zij nochtans elkander in de hand op de allerlieflijkste wijze werken, en moeten nooit van elkander gescheiden worden. De een opent de wond, de ander giet olie en balsem daarin; de een maakt rusteloos, de ander wijst, waar de belaste en beladene rust voor zijn ziel zal vinden.

*******. Eindelijk, dezen moeten voorstellen op welke voorwaarden Hij de ondertrouw wil aangaan; aan Zijn zijde Zich en al zijn goederen willende geven om niet, *Jes. 55:1, Openb. 22;* en anders niet eisende van de bruid dan haar hart, genegenheid en liefde, die Hij ook werken wil in diegenen die deze toestemming geven willen.

b.) Is dat zo in een ondertrouw, dat de persoon die gezocht wordt, wanneer die begint te bemerken dat het ernst is, dat er veel, ja onnoemelijke zwarigheden ontstaan, vooral, als het een ongelijke partij is; zo is het in deze geestelijke ondertrouw. De gedachten vermenigvuldigen dikwijls in het binnenste, en men kan nooit zich inbeelden, dat zulk een Persoon in ondertrouw met een lage wil treden. Dan begint de ziel te overdenken, Wie Deze is, Gods Zoon; en zou Die op een verdoemeling zien? Dan denkt de ziel, of het Hem wel ernst is, of Hij het in waarheid meent? Dan zien zij op zichzelf, als de allermismaaktste, dode, blinde, kreupele, enz., in de zaken van God zijnde. Die meer hier van hebben willen, kunnen lezen het traktaatje van Van der Kemp, genoemd Immanuëls ondertrouw met de allermismaaktsten.

Is dat zo in een ondertrouw, dat de bruidegom Zelf Zich openbaart en al de zwarigheden oplost? Alzo ontdekt Zich Jezus aan zulk een ziel door Woord en Geest, waarin Hij de ziel Zijn heerlijkheid openbaart, en alle twijfeling de bodem inslaat; zodat zij moet uitroepen: Gij zijt mij te krachtig geworden, en Gij hebt mij overreed.

Is dat zo in een rechte ondertrouw, dat men het aangaat en inwilligt, meer uit liefde tot de persoon, dan tot zijn goed? Zo is dat vooral in het geestelijke waar. Het oog van de ziel valt op Jezus, en zij kiezen de gehele Persoon. Maar een huichelachtig hart kiest Jezus' goed alleen, maar de gehele Jezus Zelf niet.

Is dat zo in ondertrouw, dat beiden het ja-woord aan elkander geven? Zo is het hier.

Jezus geeft dikwijls die toeknik van Zijn liefde, haar toeroepende: Ik heb u met een eeuwige liefde liefgehad; daarom heb Ik u met goedertierenheid getrokken. En de ziel geeft zich geheel en al aan Jezus over; welke ook haar redelijke godsdienst is, *Rom. 12:1.*

Is dat zo in het ondertrouwen, dat men nieuwe betrekking op elkander krijgt? Hier is de ziel de bruid, de vrouw des Lams; Hij haar Bruidegom; God haar Vader, de Geest haar Trooster, de hemel haar vaderland, de heiligen haar broeders en haar zusters; alles het hare; *want zij zijn van Christus, en Christus is Gods, 1Kor. 3:21 en 23.*

Ontstaat er een zonderlinge genegenheid tussen bruid en bruidegom? Hier is de liefde meer dan de liefde der vrouwen; want zij wordt hem als Zijn oogappel, en één van haar ogen kan Hem geweld aandoen; Hij roept haar anders niet toe, dan o zuster! o bruid, o Mijn schone en volmaakte; gelijk het Hooglied daarvan vol is.

Is de tijd van ondertrouw een tijd van blijdschap en vreugde? Zo is het hier. Hij verblijdt Zich meer over haar dan een bruidegom zich verblijdt over de vrouw van zijn jeugd. En zij is zeer vrolijk in de Heere, Zijn uitnemende liefde meer vermeldende dan de wijn.

Is dat zo, dat het huwelijksverbond niet verbroken wordt? Alzo hier, het zal nooit verbroken worden. God ondertrouwt in eeuwigheid; boeleren zelfs met anderen zal het niet vernietigen; want het is anders dan in een natuurlijk huwelijk. Hij zal ze toeroepen: Al hebt gij met anderen geboeleerd, keert nochtans weder, gij afkerige kinderen, en Ik zal uw afkeringen genezen.

b. Dat is hier niet zonder kracht, dat de Heere zegt: Ik zal het doen, en dat dit ondertrouwen aan Zich zal zijn.

1.) Het komt dan voor als een belofte van die God, Die niet liegen kan; en het zal insluiten, dat geen beletselen het zullen komen doen staken; ja, dat Hij al de middelen zal werkstellig maken, en het hart ten ene male hiertoe neigen en overhalen. O! zalige leer! God Zelf staat in voor het einde, Hij is de Werkoorzaak.

2.) De Professor Mark merkt wel aan, dat het niet zonder nadruk is, dat wij hier hebben, de Heere wil ze ZICH ondertrouwen; om zo aan te wijzen de Bronader van de liefde. Het is eerst uit Hem, en het moet ook wederom in Hem eindigen. Het hart, dat aan de Heere ondertrouwd is, moet niet volbrengen de lusten en begeerlijkheden. De uitleggers vragen naar de reden, waarom wij dit ondertrouwen driemaal herhaald vinden. Er zijn er, die op Egypte, Sinaï en de wederkering uit Babel met Hieronymus denken. Anderen, hoe dat al de drie Personen het doen zouden. Maar wij menen, dat dit zal te kennen geven de volmaaktheid van dit huwelijk, de zekerheid daarvan, in zoverre als het van geen voorwaarde aan de zijde van de mens afhangt, maar teweeg gebracht wordt door Hem, Die de Jehovah is, Wiens raad zal bestaan.

3. Dit ondertrouwen nu zal niet voor een korte tijd zijn, maar IN DER EEUWIGHEID. *Legnolam,* ons grondwoord, wordt wel gebezigd om een geruime tijd te kennen te geven; maar het betekent ook dikwijls een volstrekte eeuwigheid. En dit komt hier zonderling te pas, om deze grote weldaad op het alleronuitsprekelijkste te vergroten, en dat dit een ondertrouwen is tot in der eeuwigheid, dat nooit zal ophouden; gelijk blijkt:

a. Uit de natuur van Gods verbond, dat is een eeuwig verbond, de weldadigheden Davids zijn gewis.

b. Uit de vergeving der zonde; daar alle voorleden en tegenwoordige vergeven worden, en een vergeving in ligt voor alle toekomende, *Rom. 8:1, Ps. 30:2.*

C. Het ondertrouwen tussen Immanuël en de zondaar gezien hebbende op zichzelf, en ten aanzien van deszelfs gedurigheid; zullen wij het nog een weinig moeten inzien ten aanzien van de wijze, op welke het getroffen wordt. IN GERECHTIGHEID EN GERICHT, IN GOEDERTIERENHEID EN IN BARMHARTIGHEID. Hier zien wij, dat dit ondertrouwen toegaat:

1. Naar de allergrootste strengheid van recht en gericht. Ja, Ik zal u mij ondertrouwen in gerechtigheid en in gericht. De Heere dan zou dit doen.

a. IN GERECHTIGHEID. Ik zal u mij ondertrouwen in gerechtigheid. Wat ons grondwoord *Tsadak* aangaat, het betekent eigenlijk stijfheid, onbuigzaamheid; waarvandaan het overgebracht wordt om rechtheid, gerechtigheid en rechtvaardigheid te kennen te geven; de onbuigzaamheid en strenge stijfheid, moetende plaats hebben in het gericht, welk niet de mens, maar Gode gehouden wordt, waarin men handelen moet zonder aanneming van personen, en de rechtvaardigen moeten zijn standvastig in het werk des Heeren.

1. Wat onze zaak hier betreft, zullen wij in het gemeen de verschillende gedachten der uitleggers moeten mededelen, die niet zeer eender zijn, wat wij hier door deze gerechtigheid verstaan moeten.

Daar zijn mannen van geen kleine naam, die hierdoor verstaan de oefening der gerechtigheid, aan de zijde van de mens, als een voorwaarde om in dit verbond te treden. Ondertussen schijnt dit de mening niet te zijn; vermits de voorwaarde van dit huwelijksverbond aan de zijde van God nog niet gemeld wordt, in hetgeen vereist wordt; en de voorwaarden aan de zijde van de zondaar worden naderhand in het volgende vers voorgesteld. Daarenboven, gerechtigheid aan de zijde van de zondaar is niet de voorwaarde van het genadeverbond, maar het dierbare geloof, (zo gij het recht begrijpt) welk dit verbond omhelst en toe stemt.

Er zijn andere uitleggers, van welker gedachte de professor Mark niet vreemd schijnt te zijn, die beide deze woorden samenvoegen, gerechtigheid en gericht, en verstaan daardoor de uitvoering van Gods rechtvaardig oordeel over de vijanden van de Kerk; hetzij bij hun wederkering uit Babel, gelijk enigen willen; hetzij bij hun bekering van de Mozaïsche godsdienst tot de leer van Christus in de apostolische tijd; hetzij bij hun bekering in het laatste der dagen tot God en tot David hun koning, wanneer deze uitvoering van oordelen zou betrekkelijk zijn op de Turk, het huis van Oostenrijk en de Paus, hetgeen klaar voorspeld is bij Daniël en Johannes, *Openb. 16 tot 18.* Maar vermits dit beter schijnt te kunnen gebracht worden tot het voorgaande vers, waar de Heere belooft de boog te verbreken en de krijg te doen ophouden en haar gerust te doen neerliggen, zo kunnen wij ook hiertoe onze toestemming niet geven, maar wij menen dat er nog wat anders hier bedoeld wordt.

Anderen menen, dat het woord gerechtigheid hier gesteld wordt tegen alle onoprechtheid, valsheid en dubbelhartigheid; zodat het zoveel zal zeggen als in oprechtheid, ter goeder trouw, in waarheid, zonder enige geveinsdheid, zal Ik u Mij ondertrouwen. Wij weten, dat in het natuurlijke dikwijls in de ondertrouw schone woorden gegeven worden, en die men slecht nakomt, welke naderhand grote onenigheid baart. Maar God zal dan hier zeggen, niet alzo zal het zijn tussen ons; Ik zal met u in oprechtheid en eenvoudigheid des harten en naar waarheid handelen, en gij zult ook niet vals en ontrouw met Mij, de Bruidegom en Man uwer jeugd, handelen. Zo wordt het woord gebruikt, *Jes. 38:1: Hoort dit, gij huis Jakobs, die genoemd wordt met den naam Israël, en uit de wateren van Juda voortgekomen is; die daar zweert bij den Naam des Heeren, en vermeldt den God Israëls, maar niet in waarheid noch in oprechtheid.* Zo zou dit dan zonderling daartoe ingericht zijn, om een voorname twijfeling van een God zoekende ziel uit de weg te nemen, die in angst van haar gemoed dikwijls zegt: Ik hoor van barmhartigheid en goedertierenheid en een aanbod van genade, maar ik vrees dat het niet in ernst is, en dat God mij niet meent. Want anders, dunkt mij, mijn ziel zou geholpen worden, daar ik om genade hijg, roep, reikhals en uitzie. Om dit weg te nemen, zegt God: Hebt toch geen jaloerse achterdocht en bekommerende gedachten over Mijn hartelijkheid, oprechtheid en welmenendheid en waarheid. Want Ik zal u Mij ondertrouwen in gerechtigheid, dat is, in der daad, ter goeder trouw, in waarheid. Waaruit wij zien kunnen, hoe achterdochtig en mistrouwende een schuldige ziel is voor God. De mens, wegens de atheïsterij en onkunde van zijn hart, meent doorgaans dat God hem gelijk is. Zondigt hij, hij meent dat God het niet ziet; en dat de Alwetende het vergeet, overmits hij zijn zonde noch ziet, noch gedenkt; maar stelt God hem de zonde eens ordentelijk voor ogen, zodat zijn consciëntie, als Gods stedehouderes, ontwaakt wordt en hem beschuldigt, hij gelooft niet dat er ontfermende ingewanden van

barmhartigheid bij God zijn; maar hij denkt anders niet van God, dan dat Hij vol van toorn is, gelijk hem zijn consciëntie anders niet dan van toorn spreekt. Maar ziet dan volgens deze verklaring, hoe zorgvuldig God is om zulke gedachten te ontnemen en de zondaar goedertieren gedachten van Zijn aanbiddelijke majesteit in te boezemen: Ik zal u Mij ondertrouwen in gerechtigheid en waarheid, ofschoon gij zulks van mij niet denkt.

2. Ondertussen, wij geloven dat er hier meer in opgesloten ligt; ja, dat hier is een kort begrip van het ganse Evangelie, waarin de weg der verzoening klaar geopenbaard wordt, door de Borg Christus Jezus. Zodat wij door gerechtigheid, een deugd en eigenschap van God verstaan, die men gewoonlijk noemt Gods rechtvaardigheid; welke anders niet is dan een openbaring van Zijn zuivere en vlekkeloze heiligheid in het straffen van de zonde met lichamelijke, geestelijke en eeuwige straf. Van deze gerechtigheid zullen wij iets spreken.

a. Op zichzelf, en wel:

1.) Dient uw aandacht aan te merken, dat er veelmaals van deze deugd van God gesproken wordt in Gods Heilig Woord. *Gen. 18: Zal de Rechter van den gansen aardbodem geen recht doen? Psalm 7:10* wordt God genoemd de rechtvaardige God, Die harten en nieren beproeft. *Openb. 16:5* wordt gezegd, maar Gij zijt rechtvaardig, o Heere. *Rom. 3:5: Maar naar uw hardigheid en onbekeerlijk hart vergadert gij uzelven toorn als een schat in den dag des toorns en der openbaring van Gods rechtvaardig oordeel.*

2.) Deze deugd is God natuurlijk eigen, niet willekeurig en van Zijn besluit afhangende, maar behoort tot Zijn Goddelijke natuur; gelijk blijkt uit Gods heiligheid, welke niet willekeurig, maar natuurlijk is aan God. En deze gerechtigheid is anders niet dan de uitlating van Gods heiligheid tot de onderwerpen. Het blijkt ook uit de optelling van deze eigenschap onder de andere wezenlijke eigenschappen, *Exod. 34:6.* En andere bewijzen meer, die wij overvloedig bij gelegenheid aan de hand geven.

3). Deze gerechtigheid van God zal daarin bestaan. Eensdeels, dat God ieder het zijne geeft. Dit zal Abraham te kennen geven, wanneer hij zegt, zal de Rechter der ganse aarde geen recht doen? *Gen. 18.* Men noemt deze Gods rechterlijke gerechtigheid. Anderdeels, dat God volgens deze Zijn rechtvaardigheid de zonde, groot en klein, straffen zal, niet willekeurig, maar uit kracht van Zijn heilige en rechtvaardige natuur, *Exod. 34:6.* Hij zal de schuldige geenszins onschuldig houden. Deze is Gods wraakvorderende gerechtigheid, waardoor alle genegenheid tot een ellendige ten ene male moet ophouden, indien er geen prijs opgebracht wordt; ja, een volwichtige voldoening tot de laatste kwadrantpenning toe. Deze is de luister van de Goddelijke majesteit, de beschermer en handhaver van het gezag van al Gods deugden en dierbare wetten. Het is zulkeen deugd, dat zonder deze, God geen God zijn kon.

2. Maar uw aandacht zal mij dan mogelijk tegemoet voeren: Indien God zo rechtvaardig is, dat Hij geen gemeenschap met een zondaar oefenen kan, maar de zonde uit kracht van Zijn natuur noodzakelijk straffen moet; hoe kan Hij dan Zich ondertrouwen met een zondig en doemwaardig schepsel, gelijk die alrede beschreven is? Mijn geliefden, hier is de verborgenheid, die groot is, in welke de engelen begerig zijn in te zien; die nooit in des mensen hart zou zijn opgekomen, indien God Zelf het niet geopenbaard had; die ons opleidt verder dan de tijd, en ons doet onszelf verliezen in een onbegrijpelijke eeuwigheid. Daar wij het menselijke geslacht moeten aanmerken (wij spreken naar de wijze der mensen) als schuldig staande voor een heilig en rechtvaardig God, wegens de zware val en moedwillige ongehoorzaamheid van Adam; welke zijne was, omdat hij een verbondshoofd was; en zijn schuld die van al zijn nakomelingen, door de toerekening, welke de grond is waarop de inklevende schuld gegrond is. Die stond nu beschuldigd van rebellie en belediging van Gods geduchte majesteit, zonder een woord tot zijn verschoning te kunnen inbrengen. Gods heiligheid en Zijn rechtvaardigheid eisten op het allerstrengste, dat Zijn waarheid in de dreigementen moest uitgevoerd worden. Het zwaard was dan getrokken, het hoofd lag op het blok, duizenden van engelen waren gevallen en eeuwig verworpen, en er was maar een haarbreed tussen het menselijke geslacht en de eeuwige

verwerping van voor Gods aangezicht in de eeuwige gloed, in de poel, die van vuur en sulfer brandt tot in der eeuwigheid, welke ontstoken wordt door de heiligheid van Gods toorn; daar anders niet is dan een vruchteloze, en zonder meedogendheid, wening der ogen, en door afgrijselijkheid van pijn, knersing der tanden tot in alle eeuwigheid. Zo waren de zaken gesteld tussen God en het menselijke geslacht, totdat die Man, Die tussen de mirten woont, intrad; hebbende het Woord der verzoening op Zijn lippen, zeggende: O Vader! laat ze in het verderf toch niet nederdalen, laat Mij een woord ter voorspraak voor hen inbrengen. Het is waar, zij hebben U vertoornd, Uw wet overtreden; maar kan deze breuk niet hersteld worden? De wet, ofschoon zij gehoorzaamheid eist en straf dreigt over de persoon van de overtreder; nochtans verbiedt zij niet, dat een Ander dit in zijn plaats zal doen. Ziet, Ik zal in diezelfde natuur de eis van de wet om te gehoorzamen volmaakt voldoen, en de gedreigde straf volkomen dragen; zodat Uw wet zal verheerlijkt worden, en Uw gerechtigheid ten volle voldaan worden, en barmhartigheid en goedertierenheid zult Gij aan de zondaar kunnen bewijzen in de weg der gerechtigheid, zonder die in het allerminste te krenken. Dit wordt ons onder de benaming van de Raad des Vredes voorgedragen, die tussen Hen beiden zijn zou, *Zach 6.* Ook van een eeuwig testament, *Hebr. 9.* Christus als de Borg, wordt beschreven als die Zijn hart gericht heeft, om tot God te naderen, *Jer. 32;* en God de Vader wordt uit hoofde van deze daarstelling als Borg sprekende ingevoerd, als aan Zijn Zoon belovende, dat Hij zaad zou zien, en dat Gods welbehagen door Zijn hand zou voorspoedig zijn; dat Hij de scepter Zijner sterkte uit Sion zal uitzenden om een gewillig volk te maken, welke deze Borg tot een heilig sieraad zou zijn. Zodat al de beloften eerst aan Christus zijn gedaan, en zij vloeien de gelovigen alleen toe; alleen in zoverre, als zij leden zijn van dat verborgen lichaam, welker Hoofd Jezus is. Hiervandaan vinden wij de allernauwste overeenkomst tussen de schijnstrijdende deugden in God. Barmhartigheid en waarheid hebben elkander ontmoet; gerechtigheid en vrede hebben elkander gekust, *Ps. 85.* En de weg van Gods huishouding met de mens beschreven, *Ps. 89: Uw troon, o God! is gevestigd op gerechtigheid en gericht,* dat is, de vastheid van Uw troon is gerechtigheid, voldaan door de oefening van het gericht in Christus, zodat genade en vrede tot de zondaar uitgaan. Zodat Paulus de hoofdsom van alle zal voorstellen, *Rom. 3:25 en 26: Welken God voorgesteld heeft tot een verzoening door het geloof in Zijn bloed, tot een betoning van Zijn rechtvaardigheid; opdat Hij rechtvaardig zij, en rechtvaardigende dengenen, die uit het geloof van Jezus is.* Wilt gij nog meer daardoor verstaan, wij zullen uw aandacht:

a. Dit aanwijzen, dat zulk een ondertrouw naar de grootste strengheid van Gods gerechtigheid is; nochtans al de bewijsredenen niet bijbrengen.

1.) Tussen hetgeen Christus op Zich nam en dadelijk ondergaan heeft, is een volle overwicht en een nauwkeurige evenredigheid, als wij de zitplaats van Zijn lijden beschouwen. De mens had gezondigd in lichaam en ziel beide; Deze heeft in beide geleden, de dood ondergaande en moetende uitroepen: Mijn ziel is geheel, van rondom, bedroefd tot den dood toe.

2.) Christus heeft het Zelf ondergaan, dat de zondaar had moeten ondergaan; want Hij heeft de gehele ondraaglijke last van Gods wraak moeten ondergaan, en de drinkbeker van Gods toorn tot de laatste druppel toe moeten uitdrinken, aldus de wijnpers alleen tredende.

3.) Was de zonde een beledigen van oneindige Majesteit; deze Verlosser, zijnde God en Mens in één Persoon, heeft ook een voldoening van oneindige waardij teweeg gebracht.

b. Ja, zelfs tot het verheerlijken van Gods gerechtigheid is deze ondertrouw, volgens de gelegde gronden. Hetgeen in drie opzichten zal blijken.

1.) Daarin, dat Hij Zijn eigen Zoon niet spaarde, maar alles dat de zonde verdiende, op Hem deed aanlopen. Dat is een zonderlinge strengheid van deze deugd.

2.) Had God het menselijk geslacht geheel verworpen, zij zouden altijd aan God moeten opbrengen, maar nooit de schuld kunnen afmaken.

3.) Had God het menselijk geslacht geheel verdoemd, Zijn gerechtigheid was niet anders verheerlijkt dan in het oefenen van straf; maar nu is ze verheerlijkt en in strafoefening en in

vrijspreken van een schuldige, die tot Jezus vliedt; zodat uw aandacht ziet, dat het ondertrouwen toegaat volgens de voldoening aan de gerechtigheid.

b. Het zou ook zijn in GERICHT. Er zijn uitleggers, die deze beide samenvoegen, gelijk wij alreeds gezien hebben. Enigen met Luther brengen het tot Gods oordelen over de vijanden. Anderen verklaren het anders. Indien wij het woord door *betamelijk* overzetten, dan zou het zoveel beduiden, alsof de Heere zou zeggen: Mijn keuze steunt op de grootste reden, hoe ook een blinde wereld daarvan oordelen mag. Want juist hierdoor zal Ik de luister van Mijn deugden klaar openbaren. Maar wij zouden het liever zo opvatten, in gericht, of door gericht, dat is, door de gerichtsoefeningen van God als Rechter in de Borg, waarin het zwaard van Gods oordelen ontwaakt tegen Dien, Die Zijn Zoon was.

3. Maar gelijk de Jehovah deze ondertrouw zou aangaan naar de alleruitnemendste strengheid van Zijn rechtvaardigheid, die voldaan moest worden door de oefening van Zijn Goddelijk gericht aan de Persoon van de Borg Christus Jezus; alzo zou Hij het aangaan met betrekking tot de arme zondaar in het onbegrijpelijke van Gods goedertierenheid en barmhartigheden. Hier horen wij dan:

a. Dat Hij het doen zou in GOEDERTIERENHEID. Ons grondwoord *Chasad* betreffende, Paginus en Arias Montanus hebben het vertaald barmhartigheid. In barmhartigheid en in barmhartigheden. Het betekent weldadigheid, goedgunstigheid, welke uitlatingen zijn van de goedertierenheid, en ons zoet kan opleiden tot vertroostelijke zaken in deze heilige ondertrouw. Onze geleerde overzetters hebben ook het woord weldadigheid *2Sam. 16:17: Is deze uw weldadigheid aan uw vriend?* Dan door goedertierenheid, gelijk hier, en trouwens zeer wel; want de weldadigheid is anders niet dan een bewijs en uitlating van goedertierenheid.

Wat de zaak nu zelf betreft, de Messias zou haar ondertrouwen in goedertieren weldadigheid, en de grootheid van deze goedertierenheid en de uitnemendheid van de weldaden zullen blijken uit het volgende.

1. Het is in goedertieren weldadigheid, als wij aanmerken, wat de Immanuël al wegneemt van deze Zijn bruid, om haar waardig en aangenaam voor Zijn koninklijke Persoon te maken.

a. Hij neemt de vuilheid en drek weg, waarmee zij bemorst, vuil, onrein, walgelijk en stinkende voor God is. Deze wordt vergeleken bij een kind in het bloed liggende te wentelen, *Ezech. 16;* bij melaatsheid; ja, men is hierdoor, van de hoofdschedel af tot de voetzolen toe, vol wonden, striemen en etterbuilen. Daarom is de eerste goedertieren weldaad: *Ik zal rein water over u sprengen, en gij zult rein zijn, Ezech. 36:25.* Zulks waart gij eertijds, maar gij zijt gereinigd, maar gij zijt gewassen, zegt Paulus. O! wat een weldaad is het, van zijn drek gewassen te worden.

b. Hij neemt weg de aangeboren doofheid, blindheid en kreupelheid. Deze was van nature doof als een adder, die niet luistert naar de stem des belezers; maar Hij geeft oren om te horen, harten om te verstaan, en ogen om te zien, die nooit terug zullen zien, en leert Efraïm gaan, ofschoon de ziel dikwijls dit alles als Gods werk niet kent noch erkent.

c. Hij neemt de oude klederen af, Hij kleedt ze met de klederen des heils, haar de mantel der gerechtigheid aantrekkende; zodat des Konings dochter gekleed wordt met gestikte klederen van goud en borduursel.

d. Ten vierde, Hij neemt de staat van afgescheidenheid weg, zodat zij niet ver is, maar nabij gebracht door het bloed des verbonds. Zij wordt nu tot de Koning geleid, volgens Ps. 45:15; en Hij heeft uitnemende lust in haar schoonheid; want het is Zijn eigen schoonheid en heerlijkheid, die Hij op haar legt, die haar schoon en heerlijk maakt, haar doende er uitzien als de dageraad, schoon gelijk de maan, zuiver als de zon, schrikkelijk als slagorden met banieren.

2. Maar het is in goedertieren weldadigheid, als wij aanmerken hetgeen Hij de bruid geeft in de dag van haar ondertrouw, op de dag van de vrolijkheid Zijns harten, waarin Hij Zich verblijdt om haar wel te doen; gelijk een bruidegom zich verblijd over de jonkvrouw zijner

jeugd.

a. Een grote en een goedertieren weldadigheid; want Hij geeft allereerst Zichzelf aan de ziel, Zijn liefde, Zijn hart, Zijn genegenheid, Zijn gehele Persoon, waarachtig God en Mens. Dat is toch de voorwaarde, waarop het huwelijk besloten en voltrokken wordt. Ik zal haar tot een God zijn, en zij zullen Mij tot een volk zijn; waardoor dan de ziel kan en mag zeggen: De Heere is mijn Deel, zegt mijn ziel, daarom zal ik op Hem hopen. Wat dit al in heeft, hebben wij voor dezen aangetoond.

b. Een andere goedertieren weldaad is de volle en vrije vergeving en uitdelging van al de gemaakte schulden. Zij worden achter Zijn rug geworpen en in het midden van de zee, en hij gedenkt er zo nooit meer aan, *Jes. 48;* vermits ze uitgedelgd zijn, om Zijns Naams wil.

c. Een derde goedertieren weldaad is de leiding en bezorging van deze. Hier, zolang zij in de woestijn is, is Zijn oog op haar, *Ps. 32;* en Hij stelt haar verbond zelfs met de stenen des velds; hemel, aarde, koren, most zal Israël verhoren in het volgende.

d. Ja, daarenboven zij krijgt recht tot het eeuwige leven; want zij wordt mede-erfgenaam met haar Hoofd, en als erfgenaam zal haar eens ten gene dage toegeroepen worden: Komt, en be-erft het Koninkrijk, voor u weggelegd voor de grondlegging der wereld.

3. Ja, daarenboven is het in goedertieren weldadigheid, als wij maar op enige gevolgen van deze ondertrouw letten.

a. Daardoor ontstaat de allernauwste vereniging. Christus en zij zijn niet meer twee, maar één. Hij is het Hoofd, zij een lid van Zij lichaam. Hier is volstrekt alles dat in de instelling van het huwelijk is.

b. Daar is de allervolste en nadrukkelijkste en wederzijdse gemeenschap. Hij openbaart ze Zijn verborgenheid, *Ps. 25;* Hij verbergt niets voor haar; indien het anders was, Ik zou het u gezegd hebben, sprak Hij, Joh. 14:2. En Hij heeft met haar gemeenschap in al haar lijden; in al haar benauwdheid is Hij met haar benauwd. En aan de andere zijde, deze bruid opent haar gehele hart aan Hem, met David al haar wegen vertellende.

c. Er is een innige, tedere, oprechte en wederzijdse liefde. Zijn liefde is weergaloos, Rom. 5; en de hare is alleen tot haar Beminde, om Hem als een bundeltje mirre tussen haar borsten te leggen, en met de psalmist, *Ps. 18:2,* uit te roepen, hartelijk lief heb ik U, o Heere, mijn Sterkte!

d. Eindelijk, er is een buitengewoon wederzijds vermaak in elkander. Hij zegt tot haar: Gij hebt Mij het hart genomen, o zuster, o bruid! En zij heeft groot vermaak aan Zijn schaduw, en roept: Ondersteun mij met de flessen; versterk mij met de appelen; want ik ben krank van liefde.

4. Maar eindelijk, het is in goedertierenheid, wanneer wij enige hoedanigheden van deze goedertieren weldadigheid nagaan.

a. Zij zijn uitnemend teder omtrent de bruid, niettegenstaande al haar zwakheden, haar nochtans liefhebbende, aan haar gestalte gedenkende, dat zij stof is. Hoe zoet wordt het voorgesteld in de heilrijke belofte: *Hij zal de lammeren in Zijn armen vergaderen, en in Zijn schoot dragen, en de zogenden zachtkens leiden, Jes. 40:11.*

b. Hierdoor ziet Hij haar gebrekkigheid over het hoofd, maar Hij let zonderling op al hetgeen goed in haar is. Zoet laat de Geest ons dit zien door Petrus, die Sara roemt, omdat zij haar man heer noemde, ofschoon in dat zeggen niet meer is dan dat het prijzenswaardig is.

c. Ja eindelijk, het is een eeuwig blijvende goedertierenheid. Een huwelijksband, ofschoon men elkander nog zo teder liefhad, zal echter verbroken worden. Maar deze is tot in der eeuwigheid, de dood zal deze liefde niet scheiden, maar een ingang zijn tot de volle genieting der vreugde, eeuwig en altoos.

3. Maar gelijk God Zich de zondaar zou ondertrouwen in goedertierentheid, zou Hij het ook doen in BARMHARTIGHEDEN.

Ons woord *Rechem,* door barmhartigheid vertaald, betekent de baarmoeder; en wanneer

het overgebracht wordt tot de ziel, of de daden, dan zegt het een innerlijke rommeling van de ingewanden met meedogendheid tot een ellendige; gelijk het Latijnse woord *miserecordia* zegt een bewogen of aangedaan hart door de ellenden van een ander; en Kilianus merkt wel aan, dat het Nederduitse woord barmhartig samengesteld is uit het Hoogduitse woord *brand en hart,* zodat deze is een brandende aandoening der ziel tot eens anderen hulp en redding, die in de uiterste verlegenheid en ellende is. Het is hier in het meervoudig getal barmhartigheden, om de veelheid van die te kennen te geven.

a. Wat de zaak betreft, daar is aan te merken, dat Gods Woord zeer dikwijls melding van deze deugd van God maakt, ja, meer dan van Zijn gerechtigheid en toorn en oordeel; en God voegt er uitnemende titels bij, om de zondige en ellendige worm, wiens beschuldigende consciëntie hem anders niet dan toorn dreigt, te overreden, dat er bij God nog hoop voor hem is, en dat barmhartigheid roemen kan en zal tegen het oordeel. *Ps 105,* horen wij van de grootheid van barmhartigheid, *Ef. 2,* van de rijkdom Zijner barmhartigheid; en *Ef. 1* wordt er een hoogte, diepte, breedte en lengte aan deze barmhartigheid en liefde toegeschreven.

b. Deze barmhartigheid stelt het voorwerp in zichzelf in de uiterste ellende; en zo is de arme zondaar ellendig door zijn zonde, door zijn allenthalve onmacht en de straf, waaronder hij ligt. *De bezoldiging der zonde is de dood, Rom. 6:23.*

c. De barmhartigheid zegt een innige aandoening door de ellende, om zulkeen te helpen en te redden. Hoe zoet vinden wij het in de verloren zoon, die zijn vader viel om de hals; en *Ezech. 16.* En trouwens, barmhartigheid alleen kwam in deze ondertrouw te pas; de ziel heeft niets dan ellende, gelijk wij gezien hebben, maar haar tijd was een tijd der minne.

d. Maar het is in barmhartigheden in het meervoudige, aanwijzende de veelheid der barmhartigheid, bij aanvang, als de ziel eerst op de weg gebracht wordt; bij voortgang, zij blijvende gedurig ellendig bij zichzelf; en bij het einde, want het is enkel barmhartigheid, dat ooit een ziel in de hemel komt; of barmhartigheden, om de veelheid ervan aan te tonen tegen allerlei soort van ellenden. Zo wordt God genoemd, *Neh. 9,* een God der vergevingen; en David zal zeggen, bij U zijn vergevingen.

4. Het ondertrouwen gezien hebbende, zoals het toegaat aan de zijde van Jehovah, zullen wij kort moeten inzien, hoe het toegaat aan de zijde van de ziel. Ik zal ze ondertrouwen in geloof, en gij zult den Heere kennen.

a. Jehovah zal het doen IN GELOOF. De uitleggers zijn het niet eens, wat wij door geloof hier verstaan moeten. Daar zijn er, die het overzetten in *getrouwheid,* alsof God zei, Mijn ondertrouw zal zo zijn, dat ze in der eeuwigheid door uw ontrouw niet te niet zal kunnen gedaan worden; en Ik zal al Mijn toezeggingen aan u bevestigen en vervullen, alle woord dat Ik tot u gesproken heb. Maar dit komt zo aannemelijk niet voor, vermits zulks in het voorgaande al opgesloten ligt, wanneer de Heere zei, ja, Ik zal u Mij ondertrouwen in der eeuwigheid. En het is niet waarschijnlijk, dat hier een herhaling zijn zou.

Anderen zetten het woord over in vastheid, zodat het de onwankelbaarheid van dit verbond zou te kennen geven, en de aard van al de gemelde weldaden van het verbond, die vast, die zeker en gewis zijn; zodat bergen mogen wijken en heuvelen wankelen, maar dit verbond zal noch wijken noch wankelen in der eeuwigheid! Maar dit wel ingezien zijnde, verschilt weinig van het voorgaande.

Wij houden het met die uitleggers, die hier verstaan het zaligmakende geloof, waardoor de zondaar in Gods verbond overgaat. Ondertussen zo, dat het hier aangemerkt wordt als Gods gave en een groot geschenk, waardoor de zondaar het ja-woord aan de Verbondsgod geeft. Zo merkt het Paulus aan *Ef. 2,* zeggende, het is een gave Gods. Dit is in alle tijden van de Kerk de band van het huwelijk aan de zijde van de zondaars. En ofschoon het geen eigenlijk gezegde conditie of voorwaarde is; nochtans is het een conditie, zonder welke niemand deel hebben kan aan dit verbond. Wilt gijlieden weten de daden van dit geloof, waardoor een zondaar in het huwelijksverbond treedt, zie ons traktaat over het geloof, en gij zult onder elke benaming iets

vinden tot opheldering van de werkzaamheid van het geloof in dit opzicht.

b. ZIJ ZULLEN DEN HEERE KENNEN. Hetwelk vloeit uit haar overgang in het verbond. De geleerde Mark heeft, en gij zult den Heere *erkennen*, gelijk het woord *Jadang* meermaals vertaald wordt. Het zal zeggen:

1. Dat kennen van de Heere, niet alleen door een bespiegelende kennis; maar vooral door een ondervindelijke kennis van Zijn genade en barmhartigheid, welke in het hart door de Heilige Geest uitgestort wordt, waartoe al de heiligen komen, *Ef. 1.*

2. Het zal zeggen, dat gerust en veilig vertrouwen op de Heere, gelijk in *Ps. 9: Die Uw Naam kennen, zullen op U vertrouwen.*

3. Dat onderwerpen van zich, volkomen aan de Heere, om als een bruid de wil aan God in alle opzichten onderworpen te hebben.

4. Dat belijden van de Goddelijke goedheid aan zich bewezen. Deze kennis nu heeft de volgende eigenschappen:

a. Het doet tot Christus komen, *Joh 6.*

b. Het is het begin van het eeuwige leven.

c. Het doet de geboden gehoorzamen.

d. Het zet veel aan tot droefheid over de zonde.

Wij dachten, dat wij deze eerste reden wat breder moesten uitbreiden. Indien gij er zegen onder hebt, dankt de Opperzegenaar, en indien het te lang is, verschoont ons; want ons oogmerk was niet om u te vervelen, maar om u te stichten.

C. Ze noemt de Heere MAN, wegens de zeer nauwe vereniging tussen Hem en haar, als een gevolg van de verklaarde wederzijdse ondertrouw, *Ef. 5:31 en 32: En zij twee zullen tot één vlees zijn. Deze verborgenheid is groot. Doch ik zeg dit, ziende op Christus en de gemeente.* Wij hebben breed van deze vereniging elders (Eigenschappen des geloofs, Pag. 1 tot 22) gesproken. Gij kunt dat overlezen. Deze vereniging is en zal blijven een zeer grote verborgenheid. Ondertussen, opdat wij niet ten ene male onkundig hiervan zijn zouden, zo heeft het God behaagd door Zijn Heilige Geest, tot ons in onze eigen taal sprekende, deze vereniging op te helderen, eensdeels, door zeer krachtige uitdrukkingen, die in ons moeten verwekken enige levendige, ofschoon onvolmaakte, bevattingen van deze verborgenheid. De gelovigen worden gezegd in Hem te zijn, en Hij in haar, *Joh. 15:4,* en hiervan is het dat door het ganse Nieuwe Testament de gemene beschrijving van een waar gelovige is, dat hij in Christus, en Christus in hem is. De gelovige in dit opzicht wordt been van Zijn been, en vlees van Zijn vlees, *Ef. 5:32,* en dan worden ze gezegd één geest met Hem te zijn. *1Kor. 6:19.* Terwijl wij, hoe krachtig ook al die uitdrukkingen zijn, maar een zeer flauwe en donkere bevatting van deze verborgenheid zouden hebben, zo komt God onze zwakheid te hulp. Anderdeels, deze grote verborgenheid ophelderende door gelijkenis van zaken, ons zeer bekend. Het wordt vergeleken bij het verenigen, welk tussen de wijnstok en de rank plaats heeft, *Joh. 15:1;* en dat niet alleen om te kennen te geven de afhankelijkheid van de rank, de ware gelovige van Christus, de ware Wijnstok; maar ook zonderling onder het oog te brengen de zeer nauwe betrekking, die Hij op en tot haar heeft, om haar Zijn leven en sappen zo deelachtig te maken, dat ze groeien en vruchten voortbrengen tot verheerlijking van God. In dit opzicht wordt het vergeleken bij het verenigen, dat tussen het hoofd en de ledematen van het lichaam plaats heeft, *Ef. 5:30.* Ja dat meer is, het wordt vergeleken bij steen, in zichzelf levenloos, maar op Hem, de levende Steen gelegd, levend worden door het mededelen van leven uit Hem aan haar. Zodat ze opwassen tot een en levende tempel, *1Petr.2:4 en 5, Kol. 2:7.* De Heilige Geest gebruikt de gelijkenis van de huwelijksvereniging tussen man en vrouw, welke zeer nauw is, *Ef. 5:32,* brengende deze teweeg het allernauwste belang in en aan elkander, gevende ook een onderling recht op elkander en alles, dat die beide hebben, gemeen en eigen aan elkander makende. En opdat wij verstaan zouden, dat deze vereniging nauwer is dan de vereniging door gewone huwelijken, zo zegt de Heilige Geest, dat ze één geest met Hem zijn, *1Kor. 6:17.* Nu weten wij, dat een geest nader dan

een vlees is. Daarbij komt, dat de Heilige Geest wil, dat wij in deze verborgenheid niet blijven bij de huwelijksvereniging in het gemeen; maar opklimmen tot het eerste huwelijk tussen Adam en Eva; daar Eva één vlees met Adam was, omdat ze uit de man genomen was, en uit een rib van zijn lijf opgebouwd was. Deze vereniging wordt vergeleken bij de vereniging tussen het lichaam en het voedsel; welke hoe nauw deze is, laten wij u eens bedenken, vermits het voedsel niet alleen tot voeding van het lichaam strekt, maar daarenboven tot het lichaam overgaat. Dus zegt de Mond der waarheid, *Joh. 6:56 en 63,* dat de ware gelovigen Zijn vlees eten en Zijn bloed drinken; dat is, dat hun geestelijk leven gevoed wordt met Christus' vlees en bloed, op een geestelijke wijze door het geloof gegeten en gedronken; even gelijk hun natuurlijk lichamelijk leven door spijs en drank onderhouden wordt. Daarenboven, derdendeels, opdat onze ziel tot een nadere beschouwing van deze verborgenheid zou opgeleid worden, dienen wij onze aandacht te vestigen op de uitwerkingen en de gevolgen daarvan. Onnodig is het te herhalen, hetgeen wij gezegd hebben, dat deze vereniging teweeg brengt het onderling en wederzijds belang, dat de verenigde personen in elkander hebben: Mijn Liefste is mijne, en ik ben Zijne. Maar daarenboven Christus woont niet alleen in het hart der gelovigen door het geloof, *Ef. 3;* maar Hij is daar als hun Leven, de Wortel, de Oorsprong, de Onderhouder en de Opwekker van hun leven, dat ze leven. Daarom zegt Paulus: *Ik ben met Christus gekruist, en ik leef, maar niet meer ik, maar Christus leeft in mij, Gal. 2:20.* En daarom wordt Christus met nadruk het Leven van Zijn volk genoemd: *Als Christus, Die ons Leven is, zal geopenbaard worden, zullen wij met Hem geopenbaard worden in heerlijkheid, Kol. 3:4.* Hij is de Opstanding en het Leven; en vermits Hij leeft, zullen de Zijnen ook leven. Uit kracht van deze vereniging is het dat de gelovigen, die niets zonder Christus doen kunnen, alle dingen door Hem doen kunnen, en dat ze, nadat ze allermeest gearbeid hebben, dan het alles alleen aan Hem toeschrijven, *Joh. 15:5, Philip. 4:13.* Hieruit vloeit, dat ze alle dingen in Christus tegelijk hebben, en dat ze in Hem alrede volmaakt zijn. Deze zaken, aangaande de vereniging tussen Christus en de gelovigen, waarom Hij hun Man genoemd wordt, hebben wij willen verklaren.

1. Vooreerst, opdat gij u wederom te binnen moogt brengen, met hoeveel recht wij verwierpen de dwaling van de Enthousiasten aan de ene zijde, die zeggen, dat hierdoor de ziel vergood wordt in God, en verchristust wordt in Christus; en aan de andere zijde de dwaling dergenen die het verklaren te bestaan in een blote betrekking tussen Christus en de gelovigen door de banden van de wet, die Christus aan hen geeft, en die zij aannemen; even gelijk de vereniging tussen een koning en zijn onderdanen; welk die allen stellen moeten, die voorgeven dat er wetten en geboden in het Evangelie zijn, aan welker gehoorzaamheid genade hier, en heerlijkheid hiernamaals geschonken wordt.

2. Ten tweede, opdat gij zien zoudt, dat wij met groot recht hebben gesteld, eensdeels, dat deze vereniging begonnen wordt van de zijde van Christus, Zichzelf met de ziel der uitverkorene verenigende door de Heilige Geest, Die dan komt om in Christus' Naam bezit van de ziel te nemen, en die levend te maken, te wederbaren, en in de ziel door een scheppende daad in te storten al de hebbelijkheden van het genadeleven; met een woord, om de ziel der uitverkorene bekwaam en geschikt te maken voor de heerlijke betrekking op een Drie-enige God, tot Welke ze aanstonds staan gebracht te worden. En anderdeels, dat deze vereniging volmaakt voltooid wordt, wanneer de ziel der uitverkorene in en door de opwekkende en levende invloeden des Heiligen Geestes het zaligmakende geloof dadelijk oefent op de Christus, dat is, Hem dadelijk aanneemt als een gepaste algenoegzame Borg, Die niet alleen aan anderen, maar ook aan hem van God geschonken is. Mij dunkt, mijn geliefden, dat Paulus ons dit gevoelen wil inboezemen, als het spreekt van een tweeërlei aangrijpen, *Philip. 3:12 en 13: Maar ik jaag daarnaar, of ik het ook grijpen mocht, waartoe ik ook van Christus gegrepen ben. Broeders, ik acht niet, dat ik zelf het gegrepen heb.* Hieruit kunt gij zien vooreerst, dat wat het eerste of de aanvang van deze vereniging betreft, de ziel ten ene male passief of lijdelijk is, ontvangende Gods Geest, Die in haar komt, om bezit van haar voor Christus te nemen, en alles,

voornamelijk de hoogten, die zich tegen de kennis van Christus verheffen, te ondermijnen, te onderwerpen en volslagen ten onder te brengen. Waaruit het zonneklaar blijkt, dat de mens hiertoe het allerminste stipje niet toebrengt; en werd dat wel opgemerkt, de leer der voorwaarden zou in duigen vallen. Ten tweede, dat het zaligmakende geloof noodzakelijk als de tweede band van deze vereniging aan de zijde van uitverkoren zondaars moet aangemerkt worden, tot de volmaking en voltooiing van de vereniging. Dat wij dienen aan te merken tegen de antinomianen, die het geloof niet willen aanmerken als een band van de vereniging, maar alleen als een gevolg, blijk en bewijs, dat wij alreeds verenigd waren. Indien ze op het begin of de aanvang van deze vereniging het oog hebben, dan stemmen wij toe, dat het geloof zelf er niets toe doet, en dat het maar lijdelijk is, en dat als het door de invloeden des Geestes, Die het werkt en opwekt en werkzaam maakt, dadelijk wordt, het dan een blijk, gevolg en bewijs is, dat Christus Zich door de Geest met de ziel verenigd heeft. Maar, als er op het tweede gezien wordt, zo heeft het geloof zijn dadelijke werking en invloed als een instrument tot de voltooiing, en er is niets klaarder in Gods Woord. Het is ook de leer van onze Kerk. Zie *vraag 20 met het antwoord van de Heidelbergse Catechismus: Worden dan alle mensen wederom door Christus zalig, alzo zij door Adam zijn verdoemd geworden? Antwoord: Neen zij; maar alleen die Hem door een oprecht geloof ingelijfd worden.* Fraai en nadrukkelijk is hetgeen de zalige Rutherfort (die zo nauwkeurig tegen de antinomianen geschreven heeft) schrijft over het genadeverbond, pag. 101. Het geloof, door welke als een werktuig (instrument) wij gerechtvaardigd worden, vooronderstelt een drieërlei vereniging tussen de uitverkorenen van Christus. (1.) Een natuurlijke vereniging, waardoor Christus en zij de menselijke natuur niet alleen hebben en ook één zijn; want Christus, Farao en Judas hebben ook de menselijke natuur; maar dat Hij het heeft in broederschap; Hij nemende de menselijke natuur aan met een oog op Abraham en zijn zaad, *Hebr. 2:16,* dat is, de uitverkorenen. Want Hij is het been van hun been, vlees van hun vlees; waarom Hij Zich niet schaamt om hen broeders te noemen, *Hebr. 2:11 en 12.* (2.) Een wettelijk (legaal) verenigen tussen hen en Christus van God Zelf gemaakt, waardoor in de ogen van de wet de Borg en de schuldenaar één zijn, de hoofdsom van is, voorzover al de schulden van de uitverkorenen op Christus gelegd of getransporteerd zijn. *Jes. 53:6, 2Kor. 5:21.* (3.) Een verbondsvereniging, door welke de Borg niet alleen de natuur van de uitverkorenen aannam, maar ook hun staat en conditie, waar door hun zaak Zijn zaak werd, hun zonde Zijn zonde; niet om ze te verdedigen, maar om ervoor te lijden.

3. Ten derde, hebben wij het willen uitleggen, opdat gij des te beter zoudt bevatten de vergelijking, die tussen de eerste en Tweede Adam in Gods Woord gemaakt wordt, *Rom. 5:1, 1Kor. 15;* en duidelijk als de grondslag, waarop de Doop der kinderen rust, volgens het doopformulier. Adam zijnde hoofd en wortel van al zijn nakomelingen door de gewone voortteling, zo is het, dat hij het verbond overtreden hebbende, daarin een vloek opgesloten is, om stand te grijpen over al zijn nakomelingen. En ofschoon deze vloek niet eerder stand grijpt, totdat ze door ontvangenis een betrekking op Adam hebben; zodat het in zijn volle kracht voor hen bewaard, en grijpt aanstonds stand, zodra ze ontvangen worden. Evenzo, uit kracht van deze vereniging, is het tussen Christus en de uitverkorenen, Wiens Hoofd, Wortel en Plaatsverbeelder Hij geworden is in het genadeverbond. Al de zegeningen, die Hij in dat verbond, als de Tweede Adam, verworven heeft, liggen er zeker en klaar in voor Zijn geestelijk zaad, maar worden eerst dadelijk op hen overgebracht, wanneer ze door een wederbarende daad betrekking op Hem krijgen.

4. Eindelijk, opdat wij zien zouden, hoe dat geen weldaden van de Christus medegedeeld worden, dan uit kracht en onder vooronderstelling van deze vereniging. Gij weet, dat er zijn, die de wedergeboorte stellen voor het geloof, en het geloof voor de vereniging met Christus, en dat ze de orde van onze Catechismus omkeren, en zeggen over *vraag 20,* dat die alleen zalig worden, die Christus en Zijn weldaden aannemen en door een oprecht geloof (namelijk in of op die aannemende daad) in Christus ingelijfd worden. Maar, mijn geliefden, hoe worden zij de

wedergeboorte en het geloof deelachtig? Worden zij die buiten vereniging of betrekking op Christus deelachtig, dan worden zij grotendeels, zonder enige betrekking op Christus te hebben, zalig; welke de ongerijmdheid zelf is. Maar volgens onze leerrede, reeds aangehaald, en hier wat opgehelderd, kunt gij enigermate de zaken recht bevatten.

Wij hopen, dat het horen of lezen van dit u niet zal vervelen, terwijl indien gij ergens in behoorde onderwezen te worden, dat in dit stuk, dat zo donker en zo weinig verhandeld wordt, behoorde te geschieden. De andere redenen, waarom Christus Man genoemd wordt zullen wij nu niet aanroeren, vermits een verstandig hoorder ze wel zal kunnen opmaken uit hetgeen wij zo breedvoerig beredeneerd hebben uit Gods Woord en de leer van onze Kerk, hiermee in alles conform en overeenstemmende.

C. Ze noemt de Persoon, tot Wien zij wederkeren wilde, niet alleen Man, maar HAAR MAN.

1. Vooreerst ziet gij dan, dat niettegenstaande haar zware overtreding, ze evenwel haar betrekking op Christus vasthoudt en gelooft: Mijn Man. Vele zwakgelovigen weten niet wat het te zeggen is, uit kracht van hun betrekking werkzaam te zijn, en geloof te oefenen; maar geven terstond gehoor aan de inboezeming van de duivel en hun eigen boos en ongelovig hart, zonder de zondigheid van het ongeloof eens te tellen. Anderen van Gods volk denken, dat hun staat en betrekking op Christus in twijfel te trekken, als ze zwaar gezondigd hebben, niet te misprijzen is, maar hun plicht is; en daarom laten zij het vorige staan, en werken opnieuw, als ze indrukken van hun kwaad krijgen, even alsof zij geen betrekking op de Christus hadden. Ik weet wel, mijn geliefden, dat het zwaar valt, ook dat het hart door ongeloof aangevallen en het licht, door vals licht verdonkerd en verward gemaakt, het niet doen kan; maar ik weet ook, dat het nadelig is zijn betrekking op Christus, om enige overtreding, zo licht uit zijn hand te laten glippen. David, na zijn zware val en in het diepste van zijn boete en verootmoedigen, deed het niet, *Ps. 51.* Hier doen het deze wederkerenden niet. Staat er ook naar om het niet te doen, het zal u niet losbandig maken, maar uw ware verbrijzeling voortzetten. En kunt gij het zo gelovig, gelijk het behoort, niet doen; komt dan, en doet het in uw gebed, in navolging van de Kerk, *Jes. 63: Zijt gij onze Vader niet*; op een kinderlijke, ootmoedige en vragende wijze, en God zal het u ophelderen. Want ik ben verzekerd, dat hoe uw hart mag bezwaard zijn, om u te beletten het met uw mond te zeggen, *mijn Man*; dat God, ziende uw worsteling tegen uw ongeloof, niet van verre zal blijven staan. Wat is dat een wonderlijk woord, *Jer. 31:3: De Heere is mij verschenen van verre tijden,* zegt de Kerk of gelovige ziel. Daar zit ze in overpeinzing gelijk een vrouw, wier man lang afwezig geweest is, en het is, als of ze zei, is dat niet zo? En de Heere komt, zonder dat ze zulks was verwachtende, of tegemoet ziende, en Hij verrast ze en zegt: *Ja, Ik heb u met een eeuwige liefde liefgehad, daarom heb Ik u met goedertierenheid getrokken.*

2. Ten tweede, het is wijs gedaan zijn betrekking (indien men een waar gelovige is) vast te houden, en er uit te werken, niettegenstaande zijn gemaakte schuld; vermits dit verkloekt om in ootmoedigheid met vertrouwen van zijn hart weer te keren met een geloof, dat hij niet zal noch kan afgewezen worden, daar de betrekking zo nauw is. Dit deed de verloren zoon, zeggende: Ik zal tot mijn vader gaan. Gij moogt wel geloven, als gij komt tot de dorpel van de deur der genade, en daar neervalt, roepende mijn Man, hier is Uw overspelige vrouw, o! het doet mij leed, mijn hart breekt erover, ik betreur het, enz.; dat dan God zal zeggen: *Ik hoor Efraïm zich beklagen. Is niet Efraïm Mij een dierbare zoon, is hij Mij niet een troetelkind? Sedert Ik tegen hem gesproken heb, denk Ik nog ernstig aan hem; daarom rommelt Mijn ingewand over hem; Mijn hart is in mij omgekeerd, Ik trek al Mijn berouw tezamen; Ik zal Mij zijner ontfermen, spreekt de Heere, Jer. 31:18 en 20, Hos. 11:8.*

3. Het is niet alleen Man, en haar Man, maar daarenboven, mijn vorige Man, gelijk de LXX, Hieronymus, en de onzen het hebben. Maar vermits Israël zich schuldig maakte aan overspel of afgoderij met zoveel afgoden, gelijk hun verweten wordt, *Jer. 2,* dat het getal hunner goden was meer dan het getal hunner steden. Zo schijnt die vertaling de kracht en nadruk van de

zaak niet te kennen te geven, overmits de laatste afgod, op één na, haar vorige man kan genoemd worden, en dat zou haar mening niet uitdrukken. Derhalve hebben het de Engelsen overgezet, *mijn eerste Man* (First Husband), en de beroemde Professor Mark zegt, *eerste Man,* dat is allereerste man, aan wie ze lang verbonden was in een trouwverbond, eer zij haar handen tot de afgoden uitgebreid had, of met deze geboeleerd had onder elke groene boom. De wederkerende, de Heere haar eerste Man noemende, zal daarmee te kennen geven:

a. Vooreerst, dat ze kennis en gevoelen had van de aard en natuur van haar kwaad, in deszelfs onbetamelijkheid en godtonterendheid, bestaande in hoererij en geestelijk overspel, zijnde een hatelijk, verfoeilijk en strafwaardig bestaan, *Jer. 3:1,* en ook dat ze dat volmondig belijden en bekennen en met de mond zich uiten wil, en aangeven als zulkeen, om barmhartigheid te verkrijgen, en genade te vinden, om geholpen te worden ter bekwamer tijd. Het is niet na te gaan, veel minder met woorden uit te drukken, de gestalten en aandoeningen die in zulk een ziel allemaal tegelijk stand grijpen. Dan is die eens beroerd en bekommerd wegens haar overtreding, en al hadden ze een leeuwenhart, ze brullen als een leeuw met David, *Psalm 38;* en ze voelen dat hun ingewand ziedt en niet stil is, dat ze de draken een broeder geworden zijn en een metgezel der jonge struisen; en dat schreeuwen en misbaar maken in de grote gemeente, *Job. 30: 27-32.* Dan eens gedenken ze aan hun wegen en handelingen, die niet goed zijn, en ze hebben een walging van zichzelf, ze verfoeien zichzelf in de hoogste trap wegens hun onbetamelijk gedrag. Er is niets dat ze bedenken kunnen, dat zo afschuwelijk is, als zijzelf. Zij zeggen, ik ben zwarter dan de hel, en bozer dan de duivel, vermits ik tegen een ontvangen pardon gezondigd en kwaad gedaan heb. Dan kloppen ze eens op de heupen, en slaan met de arme tollenaar in de diepste schaamte op de borst. Dan eens, als ze haar overtreding overdenkt, wordt ze twijfelmoedig, zinkt in een modderig slijk en diepe klei, daar geen staan is. Maar als ze zich herinnert (of liever door de Heilige Geest opgewekt wordt om zich te herinneren) hoe genadig, barmhartig en goedertieren de Heere is, dat er vergevingen bij Hem zijn, opdat Hij gevreesd zou worden, dat Hij menigvuldig vergeeft, of de vergevingen vermenigvuldigt naar het veelvuldige getal der overtredingen; dan wordt het geloof als een klein sprankje opgewekt om, het gaat hoe het gaat, zijn Rechter te voet te vallen en om genade te bidden. De ziel zegt, is mijn God nog te bewegen; hemel, wat een grote zegen!

Die de verse bevinding heeft van een boetvaardig voornemen om weer te keren, zal in zijn gemoed lezen alles dat wij gezegd hebben, ja, meer dan wij zeggen kunnen.

b. Maar ten tweede, als ze zegt mijn vorige of eerste man; zo zal de Kerk, of weerkerende gelovige tonen eensdeels, dat hoe de eerste liefde in haar verkoeld en bijna uitgeblust scheen geweest te zijn, deze nu evenwel werkzaam was geworden, ja, als een onuitblusselijk vuur in haar binnenste brandende was. En anderdeels, dat ze nu betuigt, dat ze Hem houdt voor haar waardste, beste en liefste (het eerste is het beste) Man, Die, kon ze Hem maar vinden, als een bundeltje mirre tussen haar borsten vernachten zou. Zodat haar taal is: Och of Hij mij tot een Broeder was, zuigende de borsten van mijn moeder; als ik Hem op de straten vond, zou ik Hem kussen. En zo geeft haar Dûdaïm zijn reuk, en aan haar deur zijn kostelijke vruchten, oude en nieuwe, *Hoogl. 8:1.*

2. De werkzaamheid die ze omtrent haar vorige en eerste Man oefenen zou, bestaat in twee delen.

a. Ze zou heengaan. Met opzicht op Israël, zal het te kennen geven, dat ze nu met een volkomen hart al die afgoden, die ze gediend had, en met wie ze vergezeld en ingenomen was, zou gaan verlaten, en de dienst opzeggen; roepende uit volle overtuiging: *Wat hebben wij met de afgoden te doen? En zeggende: Wij zullen niet meer tot het werk onzer handen zeggen, gij zijt onze god, Hos. 14:4.* Maar indien wij het willen tot ons nut en onze stichting opvatten, zoals ermee te kennen gegeven wordt de werkzaamheid van een afgezakte en dodige gelovige tot zichzelf gebracht, en van zijn onbetamelijk bestaan overtuigd (daar onze uitbreiding op zal rusten, vermits dit gedeelte van Gods Woord ook tot onze stichting, lering en overtuiging

geschreven is) dan zal het ons voorhouden, hoe dat zulkeen zijn boze wegen en gedachten, waarmee hij God vertoornd heeft, en in de diepste afzakking geraakt is, met een volkomen hart verlaat, met de diepste droefheid en aandoening van zijn ziel. Dit zal onder andere in de volgende stukken bestaan.

1. Het zal inwikkelen, dat ze hebben een klaar en zielovertuigend gezicht van hun wegen en van hun handelingen, die niet goed zijn, *Jer. 3:13.* Datgene, dat ze aanhingen, is nu niet bekoorlijk noch hart innemende, maar ten uiterste monstereus en walgelijk, en hun aanhangen daarvan is een stout en God vergeten bestaan in hun ogen. Hetgeen verwondering over de lankmoedigheid, en verdraagzaamheid God over hen in het dragen en verschonen van hen baart, en doet uitroepen uit aanmerking van de zondigheid van hun daden, dat ze van de grootste der zondaren zijn, 1Tim. 1:15.

2. Het zal insluiten de hartelijke droefheid en innige aandoening van leedwezen en hartsmelting in het invallen voor God in de schuld, dat ze zulk een hoge en geduchte Majesteit vertoornd hebben. Hierdoor wordt hun ziel zo geraakt, dat ze met David hun leger met hun tranen nat maken. En dit is het beginsel van ware bekering, en deze zijn het die Christus zalig spreekt, *Matth. 5:4: Zalig zijn die treuren; want zij zullen vertroost worden.* En dit is de plicht, waartoe een afgeweken ziel zo menigmaal opgewekt wordt, onder andere *Joël 2:13: Bekeert u tot Mij met uw ganse hart, scheurt uw hart, en niet uwe klederen*. En als Petrus tot zichzelf kwam, zo verliet hij de zaal van Kajafas, en ging naar buiten en weende bitterlijk.

3. Het zal te kennen geven de innerlijke haat en afkeer, die in haar ziel ontstaat, van de voorwerpen der zonde, en de zonde zelf, dat ze in, met en omtrent die gepleegd hebben. En dat niet alleen uit vrees voor de straf, die de zonde volgt, gelijk de schaduw het lichaam; maar vooral van de zonde als zonde. En dus zullen zij met Job zich verfoeien in stof en as, *Job 42:5.*

4. Eindelijk, een dadelijk afstaan, of verlaten van al datgene, dat kwaad en zondig is; die een scheidbrief gevende, en tot alles roepende een eeuwig vaarwel. Dit zal er kostelijk in opgesloten zijn.

b. Ze wilden niet alleen de afgoden verlaten, maar ook weerkeren tot die God, Die ze verlaten hadden. Ons woord, door wederkeren vertaald, wordt dikwijls overgezet door bekeren. Het geeft eigenlijk een wederkerende beweging tot een plaats te kennen, *Psalm 144:4: Mijn geest gaat uit, hij keert wederom tot zijn aarde.* En dus wordt het overgebracht, om het ganse werk van bekering ten leven te kennen te geven. Gij weet, dat er is een eerste bekering, waardoor een ziel uit levendige aanmerking van Gods genade en barmhartigheid in Christus, van de zonde tot God keert, met leedwezen en volkomen voornemen des harten tot nieuwe gehoorzaamheid. Maar vermits deze gelovigen waren, en Christus alreeds dadelijk tot hun Man hadden, zo wordt die hier zozeer niet verstaan. Er is een tweede bekering, (behalve de dagelijkse) wanneer een gelovige die zwaar gezondigd en gestruikeld heeft, wederom tot zichzelf komt, en dadelijk met leedwezen over zijn begane misdaad zich tot God begeeft, met een volkomen voornemen der ziel om God aan te hangen. En dat is het, dat wij hier verstaan moeten, en waarvan wij met een woord iets kort zeggen zullen; vermits wij alrede zoveel gesproken hebben, en breed over de Heidelbergse onderwijzer de zaken gewoon zijn uit te halen.

1. Het zal insluiten een besluit en voornemen der ziel, om, hoe het mag uitvallen, tot God te gaan. Ze begrijpt, blijf ik hier, ik zal moeten sterven, ik zal moeten omkomen, terwijl mijn zonden zo groot zijn, terwijl de bloedwrekers op mijn hielen zijn, en indien ik in de zondenweg wil inkeren, de hel en dood aan het einde van die is. Daarom zegt de ziel: Indien ik omkom, zo laat mij in de hand van God vallen, en tot Hem gaan en roepen: Heb ik gezondigd, wat zal ik U doen, o Mensenhoeder? Zo deed de verloren zoon; en de melaatsen, die buiten het leger waren, *2Kon. 7:3 en 4, Luk. 15:17.*

2. Het zal insluiten, dat ze tot God gaan als zulken, die in hun eigen gemoed veroordeeld zijn, als gevonnist in hun eigen ziel, zodat ze als het ware de stroppen aan hun halzen doen, en

met die tot God komen, gelijk Benhadads knechten, *1Kon. 20:31.* Ze bekennen, dat God met recht hen kan verstoten, en daarom zeggen zij, Heere, wilt gij met mij in het gericht treden, ik zal niet kunnen antwoorden voor één uit vele duizenden, *Psalm 130 en 143.*

3. Het zal insluiten de schaamte en schaamroodheid en verlegenheid die ze hebben in het komen met de strop om de hals. Ze zeggen al gaande en wenende: O God, ik ben beschaamd om mijn aangezicht tot U op te heffen. Beschaamdheid bedekt mijn aangezicht, *Ezra 9, Jer. 31:29.* En zo staan ze als de tollenaar, de ogen bijna niet durvende opslaan, *Luk. 18.*

4. Het zal insluiten, dat ofschoon de schaamte groot is, en de verlegenheid onuitsprekelijk, dat ze het evenwel wagen op de ontdekking, die God van Zichzelf geeft in de genadeweg, van welke zaak ze gehoord hebben, als *1Kon. 20:31: Wij hebben gehoord, dat de koningen Israëls goedertieren zijn. Joël 2.* Zegt de ziel, zich bekerende, misschien zal de Heere horen. Zo deze, die de boze wegen verlaat en zich bekeert, die zegt, Heere, ik zou nooit durven tot U komen, terwijl ik zo schuldig ben, indien Gij U niet anders had bekend gemaakt, dan in Uw heiligheid en rechtvaardigheid. Maar nu Gij zondaars, roept, wederhorigen, stijf van hart, die verre van de gerechtigheid zijn, goddelozen en ongerechtigen. O Heere, op die woorden waag ik het; laat het toch niet kwaad in Uw ogen zijn, ik doe het uit gehoorzaamheid aan Uw gebod; en nu, ik werp mij aan Uw voeten, ik lig in het stof, U, mijn Rechter om genade biddende, en uit de diepte mijner ellende, die zeer groot is, is mijn bede; o Heere, hoort; o Heere merkt op; o genade en geen recht.

5. Het zal, tot God zo gekomen zijnde, bestaan in een openleggen en gulhartige belijdenis en bekentenis van schulden voor de Heere. *Ik zeide, ik zal belijdenis doen van mijn overtredingen voor den Heere, Psalm 32:5.* In welke de ziel indaalt om haar aangeboren schuld te bekennen. Zij zien de rotssteen, waaruit ze gebouwen zijn, en zeggen: Ziet Heere, in ongerechtigheid ben ik geboren, en in zonden heeft mij mijn moeder ontvangen, of warm gemaakt, Psalm 51:7. Ze komen tot de dadelijke schuld, zoals ze van God tegen elk gebod zijn afgedwaald van de baarmoeder af aan, en schulden opgehoopt hebben. De zonde van de jeugd, van die dartele wulpse levenstijd, Psalm 25:7. De zonde van rijper jaren, in welke, ofschoon men tot verstand gekomen is, wij echter als een verloren schaap afdwalen, Ps, 119:176. De verborgen zonden, *Ps. 19:13.* De verzwarende omstandigheden, *Psalm 51: Tegen U, U alleen, enz.* Met een woord, alle, terwijl de ziel niet gelijk de dwaze de schuld wil verbloemen; maar zoals een recht boete-bedrijvende, hebben ze goedwilligheid, Spreuk. 14:9. Zij weten dat hij, die de zonde bedekt, niet voorspoedig zal zijn; maar dat dien, die ze bekent en laat, barmhartigheid zal geschieden.

6. Het zal insluiten een zien op Jezus in Zijn borgtochtelijke gerechtigheid, als Diegene, Die aan Gods gerechtigheid voldaan heeft, en door Zijn genoegdoening God verzoend heeft. Zodat, als God en hun consciëntie van Gods wege als Zijn stedehouderes zeggen: God kan van Zijn recht niet afstaan; dan zeggen ze: Heere, dat is zo, ik wil ook niet dat Gij van Uw recht zult afstaan, om mij zonder recht genade te bewijzen; maar Gij hebt Zelf Uw Zoon gezonden, Die heeft Uw recht voldaan; zodat Gij blijven kunt rechtvaardig, en de Rechtvaardiger van de goddeloze; nu op Hem, Wiens bloed van alle zonden reinigt, op Hem zie ik, en het is alleen om Zijnentwil, dat ik het begeer.

7. Het zal zeggen, de gulhartige aanneming van Jezus' gerechtigheid en zoenbloed om in Hem gevonden te worden, en ook een dadelijk leggen van al de misdaden op Hem, Die met één offerande in eeuwigheid volmaakt heeft al degenen die geheiligd worden. Opdat, wanneer ze gezocht mochten worden, ze niet mochten gevonden worden, terwijl ze in de diepte van de zee van Jezus' Gode-bloed zijn geworpen. Gij begrijpt, mijn geliefden, dat wij ons niet verder thans hierover kunnen uitlaten.

II. Wat nu aangaat het tweede deel. Gelijk haar voornemen om weer te keren tot haar eerste Man billijk en betamelijk was, zo waren er ook krachtige drangredenen, die haar hiertoe noopten, bewogen en aanzetten. Het was toen beter met haar, dan nu. Zodat gij ziet, dat de

beweegreden tweeledig is.

A. Vooreerst, ze herinnerde zich haar voorgaande geluk, dat ze met een kuise liefde haar eerste Man getrouw aanhing, en in innige familiare gemeenschap met Hem leefde. Toen, zegt ze, was het beter. Wij laten ons niet in om te bevestigen de waarheid hiervan met opzicht op Israël, terwijl een ieder weet, dat zolang ze God getrouw aanhingen, de Heere hen zegende met geestelijke en tijdelijke weldaden, gelijk genoegzaam uit dit ons teksthoofdstuk blijkt, en klaar is volgens *Ezech. 17.* Maar ons oogmerk is om u te tonen, in welk opzicht een ieder afgeweken gelovige, doch nu werkzaam in het wederkeren, dit, uit herinnering van zijn voorgaande bevinding, zegt op zeer goede grond; let er op, mijn geliefden, toen was het beter.

1. Vermits in die eerste of opgewekte tijden de ziel gewaar werd, dat Gods licht op haar ziel straalde, wegdrijvende de aangeboren duisternis en de overblijfselen daarvan; zodat ze de heerlijkheid Gods met ongedekt aangezicht zag; ja, met verlichte ogen des verstands de heerlijkheid Gods in het aangezicht van Christus Jezus; en al die lieflijke betrekkingen, die God in al Zijn deugden en volmaaktheden tot haar had; zodat ze zich in zulk een God kon verlustigen, Hem haar Psalm en Lied maken, en met vreugde zeggen: De Heere is mijn Licht en mijn Heil. En zo kon ze de donkerheid doorwandelen, zonder te vrezen of verschrikt te zijn. O, wat is dat een kostelijke tijd, als de Jehovah de ziel tot een Zon is, in Welker licht ze zich kan verkwikken, vermaken, koesteren en vervrolijken. Geen wonder, dat Job met een *Och* er om roept: Och of het met mij was als in de vorige dagen, toen Gods licht op mijn tent scheen, *Job 29:1-4.*

2. Toen lichtte de Heere het juk van de wettische dienstbaarheid en ongelovigheid van haar kinnebakken, en reikte haar zo het kostelijke voeder van het Evangelie toe, dat elk gedeelte van het Woord een kostelijke weide en zielbanket was, waarop haar ziel graasde en zo gevoed werd, dat ze toen toenam als de mestkalveren, ja, dat haar toenemen openbaar werd. Och, de ziel kan nooit vergeten hoe aangenaam het Woord was; het was zoeter dan honing en honingzeem.

3. Toen had ze raad en besturing in haar gevallen, hetzij in het tijdelijke, hetzij in het geestelijke. Als zij als onkundige tot Hem kwam, Zijn oog was op haar, en hij gaf ze raad, *Psalm 32:8;* ja, Zijn verborgenheid was met haar, en Zijn verbond, om dat aan haar te openbaren, *Psalm 25.* Hieruit gelukte haar alles dat ze deed, ze was voor anderen tot raad en besturing, en tot ogen in de woestijn, als een ziener en uitlegger, één uit duizenden, om de mens zijn weg of rechte plicht bekend te maken, *Job 34:23.*

4. Toen had ze de vrije toegang tot de troon der genade, met volle verzekerdheid des geloofs. Het bidwerk was geen last, maar een innige verkwikking en vermaak; want haar gerechtigheid ging voor haar aangezicht heen, en ze had geen benauwdheid, als ze aan God dacht; maar ging tot Hem met vertrouwen, als een kind tot een vader, machtig en gewillig om haar te helpen en in al haar nood haar niet alleen bij te staan, maar ook dadelijk redding en uitkomst te geven, *Jer. 3:12.*

5. Toen hadden ze de allerlieflijkste omgang en gemeenschap met de Heere Jezus, hun Man. Hij droeg ze als in Zijn schoot; Hij voerde ze zachtkens aan de stille waterstromen, en deed ze in de lieflijke grazige weiden nederliggen tot verkwikking van hun ziel. Hij bracht ze in Zijn binnenkameren, waarin ze zich verheugden en verblijdden. Ze vermochten zoveel op Hem, en waren zo aangenaam in Zijn ogen, dat Hij tot hen menigmaal zei: Gij zijt geheel schoon, Mijn vriendin, Mijn duive, Mijn volmaakte; daar is geen gebrek aan u; gij hebt Mij het hart genomen o zuster, o bruid, met één van uw ogen, met één keten van uw hals.

De liefde en de wederzijdse gemeenschap was ongestoord, en te allen dage fris; en terwijl de Koning aan Zijn ronde tafel zat, zo kon het niet anders zijn, of haar nardus moest zijn reuk geven. Hij hebbende Zijn linkerhand onder haar hoofd, was met Zijn rechterhand haar omhelzende, *Hoogl. 2:6.* Zo moest ze van liefde als bezwijken.

B. Toen had ze de lieflijke, opwekkende, levendmakende en vertroostende invloeden des Heiligen Geestes, die als een wind haar hof doorwaaide, en de specerijen van haar genaden een

lieflijke reuk deed geven. De Geest, Die haar roepen deed, Abba, Vader, maakte haar biddende met onuitsprekelijke zuchtingen; ja, Hij versterkte haar zo met alle kracht, dat ze dappere daden kon doen; springen over muren, en lopen door benden was gemakkelijk, vermits haar krachten telkens zo vernieuwd werden, dat ze opvoer als met arendsvleugelen. Gods weg was niet een last, maar een lust, een gebaande weg, waarin haar hart zich ophief met innig vermaak, blijdschap en onuitsprekelijke vreugde. De Geest, getuigende met haar geest, was in haar een Onderpand van de erfenis, en openbaarde aan haar de dingen die haar van God geschonken waren, en was een zegel op haar ziel van haar behoud. Hoe verkwikkelijk dit is, weten die best, die het ondervonden hebben, maar wegens zondeschuld het missen moeten.

1. Toen had ze een bevredigde ziel, een consciëntie, gereinigd van dode werken. Er was niets in God, noch in Zijn Woord, dat haar beroerde of benauwde; vermits ze overtuigd was, dat Hij haar zonden had uitgedelgd om Zijns Naams wil, en dat Hij gezworen had, nimmer op haar te toornen, of te schelden. Het gehele schepsel lachte haar toe, stond haar ten dienste, ze kon God in alles zien en erkennen, namelijk Zijn macht, Zijn wijsheid en Zijn goedheid. En zo had zij een gedurige maaltijd.

2. Eindelijk, toen was het zo, dat alles wat ze deed, haar wel gelukte, en dat ze in geen ding beschaamd gemaakt werd, vermits ze niets dan door order van haar Koning en onder Zijn opzicht en in afhanging van Hem deed. Mijn geliefden, indien gij dit alles nagaat, en wat uw eigen bevinding u zal opleveren, zo zult gij wel met blijdschap kunnen denken aan de dagen vanouds, aan de liefde uwer ondertrouw.

C. Maar nu was het zo niet gesteld; zij miste al het voorgaande, en had een droevig gevoel van het tegengestelde. De Heere was ver, en zij in de duisternis, in welke geen licht was. Hoe ze riep, ze werd niet gehoord, ze had een benauwde, beschuldigende en dreigende consciëntie. Met een woord, het was naar met haar gesteld, en dit ondervindende, en het voorgaande zich herinnerende, zo neemt ze voor, om weder te keren.

TOEPASSING

A. **GIJ** ziet nu, mijn geliefden, dat wij u deze werkzaamheid van een ziel, door Gods oordelen getroffen, ontwaakt en tot zichzelf gebracht, en bezwangerd met een oprecht voornemen om weer tot haar eerste Man te keren, uit aanmerking van haar voorgaande gelukkige staat, en van haar tegenwoordige ellendige staat, hebben voorgesteld, opdat wij in dezen dit voorbeeld mochten navolgen.

B. Laat ons nu, mijn geliefden, kort (vermits wij in de verklaring praktikaal gesproken hebben) met een woord het gesprokene tot ons gebruik overbrengen.

1. Wij moeten een woord tot u spreken, die nog nimmer aan het wederkeren tot God met ernst gedacht hebt, of u op valse gronden de zaak verbeeldt te bezitten, en op een ijdele hoop rust, die als een spinnekopweb zal afgeveegd worden, en een walging van u zal hebben.

a. Wat zijn er onder u een groot getal, die nimmer serieuze gedachten gehuisvest hebt over uw ellendige en rampzalige toestand, waarin gij door Adams val, en de dadelijke overtreding gekomen zijt en ingedompeld blijft. De verschrikking van de hel en de eeuwige verdoemenis heeft geen vat op uw hart, om dat te beroeren en tot boetvaardigheid te brengen; en de gelukzaligheid hierna, welke u voorgehouden wordt, bekoort uw ziel in het allerminste niet, om uw wil en genegenheden over te halen, om God te zoeken, terwijl Hij te vinden is, noch tot Hem te roepen, terwijl Hij nabij is. Vele dingen konden wij u zeggen (gelijk wij menigmaal doen) tot uw overtuiging, om u de dwaasheid van uw doen en de ellendigheid van uw toestand voor ogen te houden. Maar ik word bepaald om een woord te spreken, dat in uw oren klinken zal, en dat is, wij wanhopen aan de bekering van velen van ulieden; en zijn bevreesd dat gij zo zult leven en sterven, terwijl uw bekering, menselijker wijze gesproken, onmogelijk geworden is. Gij zult nu mogelijk zeggen, wij weten uit hetgeen wij gedurig horen, dat wij onbekeerd zijn;

maar wij hebben een kleine hoop, dat wij bekeerd zullen worden. Maar dat woord, dat gij twijfelt aan de bekering van velen van ons, ja, dat die, menselijker wijze gesproken, niet geschieden zal, dat is een hard woord. Maar laat ons horen, wie die zijn, en de grond waarop gij dat zegt? Wij zullen uw begeerte, mijn geliefden, voldoen. Let er maar op, of het nog tot een middel mocht zijn, waardoor datgene, dat bij de mens onmogelijk schijnt, een uitwerking door Gods Geest tot uw zaligheid hebben mocht.

1. De bekering van zulken, die tot hoge jaren geklommen zijn, en nooit een aandoening over hun verloren staat van nature gehad hebben, schijnt onmogelijk. Ik zeg juist niet in deze noch in de volgende opzichten, dat het volstrekt onmogelijk is; want ik weet dat God sommigen roept in hun ouderdom, als zij zat van dagen en grijs van jaren zijn; maar dat is zelden. Wij spreken van Gods gewone weg. Nu weet gij, mijn geliefden, hoevelen van u tot hoge jaren zijn opgeklommen, en nog nooit aan uw einde met ernst gedacht hebben. Het is (ik zeg niet volstrekt) te vrezen, dat gij in uw dag niet hebbende gelet, noch willende letten, op hetgeen tot uw zaligheid behoorde, dat het nu door een rechtvaardig oordeel Gods voor u altijd zal verborgen blijven; en dat, ofschoon gij in hoge ouderdom benauwdheid mag hebben, en tot God roepen, u tegemoet zal gevoerd worden dit antwoord, dat gij met verschrikking lezen moet Spr. 1: 24 tot 32. Leest in uw Bijbel, het zal als een mes aan de keel van uw ijdele hoop zijn. En ik hoop dat jongelingen en jongedochters zullen tot inkeer komen en benauwd worden, dat toch de tijd van de mogelijkheid van bekering niet mag voorbijgaan, en dat dit woord mag zijn om hen te wapenen tegen de verleiding en bekoring en bedriegerij van de satan, de wereld en hun eigen boos hart, die gedurig uitstel verzoeken, en als ze wat benauwd worden, steeds zeggen, cras, cras, morgen, morgen, zonder dat dit morgen ooit met kracht komt.

2. De bekering van zulken schijnt ook onmogelijk te zijn, die veel overtuiging en klopping aan hun hart gehad hebben, en daaruit werkzaam geweest zijn. Maar het is allemaal verdwenen en weg. Wat hebben wij enigen van u gezien zo nabij, zo ernstig, zo verlegen, dat er een hoop zich opdeed, dat gij zoudt toegebracht worden. Maar hoe is het, gij hebt wind gebaard, het is allemaal verdwenen, en gij zijt de wereld wederom ingezeild. Zelden worden zulken bekeerd, integendeel, als de duivel, die scheen uitgegaan te zijn, in zulken wederkomt, zo brengt hij zeven duivelen met zich, erger dan de eerste. Die wederkeren tot hun uitbraaksel en wentelen in het slijk, was het beter nooit de kennis van de waarheid gehad te hebben.

3. De bekering van dezulken, die lang ontdekkende middelen der genade gehad hebben, is ook niet zeer waarschijnlijk. Want door het gedurig horen van vloek en zegen, zo zijn ze er dermate aan gewend, dat het een hen niet verschrikt, en het andere hen in het minste niet bekoort. Al dat ze hebben, is een wetenschap en toestemming, dat er zo moet geleefd worden; maar door de gewoonte heeft het op hen geen kracht.

4. Eindelijk, de bekering van burgerlijke en werkheilige mensen is zeer onwaarschijnlijk; want dat is zoveel gewin in hun ogen, dat ze het niet willen noch kunnen laten varen om Christus te gewinnen. En daarom, boeleerders en tollenaars zullen eerder behouden worden, dan dezulken.

Och! ziet dan toe mijn vrienden, dat datgene dat nu maar waarschijnlijk onmogelijk is, niet volstrekt onmogelijk worde.

b. Maar wat zijn er niet al onder u, die zich verbeelden op valse gronden, dat ze wedergekeerd zijn tot God; die dat opmaken uit enige overtuiging van zonde, uit hun levensverbetering, uit de lichte aandoening van blijdschap en liefde tot de vromen, enz. Mijn vrienden, wat zal het er naar uitzien, indien gij zo heengaat, en nimmer met Christus verenigd zijt geworden. Ik zal maar tot u beide twee woorden spreken.

1. Ik ben verzekerd, en gij moet verzekerd zijn, dat gij het nu beter hebt, dan dat gij het hiernamaals hebben zult. Hier hebt gij noch rust noch verkwikking, gij leeft zonder banden en benauwdheid; maar het is voor u bereid, het is zwanger om te baren en dadelijk over u te komen. Och! ontwaakt, eer het te laat is.

2. Overweegt toch bedaard de aard en natuur van de geestelijke ondertrouw, zoals wij die u voorgesteld hebben. Denkt eens welk een Persoon het is, Die u tot bruid begeert. Gedenkt aan de heerlijke voorrechten, die gij op het inwilligen van Zijn verzoek zult deelachtig worden. Gedenkt aan de volmaaktheid en bestendigheid van dit trouwverbond. Och! mij dunkt, dat indien gij met bedaardheid er aan dacht, dat gij zeggen zoudt: Ik kan en wil het niet langer weigeren, maar ik wil deze kiezen, omhelzen en voor eeuwig aanhangen. O! dat dit de dag van uw ondertrouw met de Immanuël, Gods Zoon, zijn mocht. Ik ben verzekerd, zo gij uw oren neigt, en uw hart gewillig is, dat niettegenstaande wat gij zijt, of gedaan hebt, uw ziel zal leven.

2. Oprechten, wij hopen en vertrouwen, dat wij uw voornemen hebben voorgesteld, en dat hetgeen de Kerk hier zegt, dat gij het ook in het verborgen, of nu onder het woord met onbedrieglijke lippen zult gezegd hebben.

a. Gij hebt schoon gelijk. O, wat is het u nu naar, in vergelijking van uw eertijds. Geen wonder dat gij smelt en weent, en het niet langer in zulk een staat kunt stellen, dat gij niet van honger wilt vergaan, terwijl er brood in uws Vaders huis is, ja volop, tot opvoeding en verkwikking.

b. Hebt gij nu dit voornemen werkelijk, maakt het toch ten eerste werkstellig, om de duivel en uw verdorvenheid te bestraffen en te ontsnappen, eer ze het weten; want indien gij lang overwegingen wil maken, honderd tegen een, of de duivel en uw begeerlijkheid zullen op de been komen, u strelen en liefkozen; en zo u aan banden gebonden houden, en het goede voornemen zal verijdeld worden; en alle goede bewegingen, die in uw hart zijn, zullen uitgedoofd worden, gelijk de droevige ondervinding u zo dikwijls geleerd heeft. Haast u, spoed u, vlieg als duiven tot uw vensteren.

c. Hebt gij dit voornemen, tracht uit de grond van uw betrekking te werken, dat Jezus uw Man is, opdat gij niet bezwijkt, maar uw hart in liefde mag branden; en indien gij het niet gelovig kunt doen, houdt evenwel in het oog, dat de Heere Jezus, tot Wie gij komt, niemand van de hand zal wijzen, noch buiten werpen.

3. Zoudt gij dit niet doen, oprechten? Is het niet lang genoeg omgedoold geweest en onder benauwdheid, dorheid en bestrijding geleefd te hebben? Is Jezus het niet waard? Wat is Hij niet een lieflijke en beminnelijk Man? Is het ook niet de lust van uw ziel? O! komt dan tot Hem, Hij zal u uw wangedrag niet te zeer verwijten.

4. Eindelijk (want wij durven u niet langer ophouden) hebt gij uw aangezicht naar Sion gewend, God geve u voorspoed en zegen op uw weg; Hij ondersteune u van onder Zijn eeuwige armen, Hij kome u tegemoet, Hij geve u te ondervinden de uitlating van Zijn liefde in Christus. AMEN.

EEN GELOVIGE TOT DE EERSTE MAN, MET GEWEEN EN SMEKING NADERENDE.

JEREMIA 31:9

Zij zullen komen met geween, en met smekingen zal ik hen voeren; Ik zal ze leiden aan de waterbeken in een rechten weg, waarin zij zich niet zullen stoten; want Ik ben Israël tot een Vader en Efraïm, die is Mijn eerstgeborene.

WONDERLIJK en opmerkelijk is de vraag, die de dochters van Jeruzalem doen, als ze de bruid in haar begonnen herstel werkzaam zien, in het wederkeren uit laagheid en dodigheid tot haar eerste Man, *Hoogl. 3:6: Wie is zij, die daar opkomt uit de woestijn als rookpilaren, berookt met mirre en wierook en met allerlei poeder des kruideniers?*

Het zijn dochters van Jeruzalem, die deze vraag doen. Wij verstaan door dezen niet uiterlijke belijders en mondchristenen, gelijk wij op zijn plaats zullen aantonen; maar wij verstaan erdoor kleingelovigen, zwakke, eerstbeginnende gelovigen, die nog niet door ervaring geoefende zinnen ontvangen hebben in de wegen Gods, noch in de diepte van hun eigen ellende, waardoor zij meesterlijk oude en ervaren Christenen wegens hun struikelingen veroordelen en zich aan gebreken stoten.

Deze verschijnt als iets verwonderlijks, dat ze nooit dachten. De bruid, die ze wegens haar gebreken veroordeeld hadden, komt tevoorschijn in zulk een levendige gestalte, en geeft zulke overtuigende blijken van haar herstelling bij aanvang, en een reuk van geurige godzaligheid ging van haar uit, en verstomde ze; zodat ze zulks nooit gedacht hebbende, een vraag doen.

Dat ze zagen, was de bruid, die in een woestijn was geweest, en die ze daarom veroordeeld hadden; omdat ze zodanig dor en ledig was geweest enige tijd, dat ze haar verlieten, en nooit vermoeden hadden dat zulk een dor hout zou leven. Dit zinnebeeld, van een woestijn ontleend, geeft dit en andere zaken meer te kennen. Maar ze zien de bruid nu levendig werkzaam in de gebeden, die verbeeld worden bij de rookpilaren, en de gedurige reuk van godzaligheid spreidt zich wijd en zijd uit, gelijk de specerijen, als ze door een kruidenier gestoten worden, een reuk van zich geven.

Deze dochters van Jeruzalem, die buiten hun verwachting en tegen hun oordeel aan, ziende met verwondering tot beschaming en overtuiging wegens hun liefdeloos gedrag, vragen hem, wie is zij? Met verlegenheid en ook als onkundig, hoe zulks gebeuren kon.

Mijn geliefden, wij hebben u getoond in welk een droevige verflauwing en dodigheid een waar begenadigde kan komen, en het een en het ander tot haar ontdekking, overtuiging en opwekking gesproken; en gij hebt het, voorzover ik weet, niet kwalijk genomen, en sommigen zijn aan het werk geraakt volgens de voorgaande leerrede. Nu weet gij, hoe er onder u zijn, die als dezulken in laagheid en benauwdheid waren, een steen hebben helpen leggen op de kuil, daar ze in gezonken zijn en vrij onbedaard en meesterachtig met haar gehandeld hebben, gevende daarin blijken van de trotsheid, onervarenheid en kleinwetendheid van hun eigen boze harten. Want wij beleven een tijd, daar stoute veroordeling om een ditje en een datje zo plaats heeft, dat indien David en de oude heiligen leefden, ze uit de rol der heiligen zouden uitgemonsterd worden. Maar ofschoon gij schamper hebt gehandeld, zoeken wij nu tot uw beschaming en tot bemoediging en onderrichting van zulken, die door Gods Geest uit de ellende zoeken weder te keren, te vertonen hoe ze werkzaam zijn, *zij komen met geween, enz.*

Dit hoofdstuk, ten aanzien van zijn inhoud en de tijd waarop het ziet, is zo klaar niet,

gelijk gij uit het hoofdstuk zelf, en verder uit een fraai onlangs uitgekomen werk van de heer Mobachius kunt zien. Wij houden het voor ons daarvoor, dat het in zijn eerste betrekking geschreven en gegeven is tot troost van Gods volk in Babel, en om hen te verzekeren van hun verlossing en wederbrenging in hun land. Ondertussen zo, dat vele dingen bij die gelegenheid invloeien, niet direct op dat geval ziende, maar op volgende tijden; en dat er in is, zal vervuld worden bij de bekering der Joden in de laatste dagen, waarvan de verlossing uit Babel een pand en profetisch voorbeeld geweest is.

Wij durven ons (maar ons vers verklarende) niet verder hier inlaten.

Zo zien wij van *vers 4 tot ons tekstvers,* dat hun wederkering zelf, nevens de middelen die God tot dat einde gebruiken zou, voorgesteld worden, en dat in ons tekstvers de wijze, hoe ze wederkeren zouden, voorgesteld wordt, nevens de reden van die.

Zodat wij hebben twee zaken:

I. Een voorstel van de wijze, hoe ze werkzaam in hun wederkeren zijn zouden. *Zij zullen komen met geween, enz.*

II. De grondoorzaak hiervan, opgesloten in de oude en onverbrekelijke betrekking die God op hen had. *Want Ik ben Israël, enz.*

I. Hier vinden wij de wijze, op welke de Joden door de medewerking van Gods Geest zich zullen bekeren, en tot God de Rotssteen des heils komen. *Zij zullen komen met geween, en met smekingen zal Ik ze voeren. Ik zal ze leiden aan de waterbeken in een rechte weg, waarin zij zich niet zullen stoten.* Zodat wij zullen acht geven:

A. Op de wijze, hoe zij komen zullen en zich tot God door de werking van Zijn Geest bekeren. Zij zullen komen met geween, en met smekingen zal Ik ze voeren. Dit wordt ons tweeledig voorgesteld.

1. ZIJ ZULLEN KOMEN MET GEWEEN. De vertaling der woorden is bijna bij allen, uitgezonderd Grotius, dezelfde. Grotius heeft het vertaald, zij zijn heengegaan met geween, menende, dat hier de gestalte van het volk te kennen gegeven wordt in hun gevankelijk wegvoeren naar Babel; wanneer zij buiten alle twijfel op het allerbitterste zullen geweend hebben. Want in Babel zijnde, *Ps. 137:1, zaten zij aan de rivieren en weenden, als zij aan Sion dachten.* Maar wij merken aan, dat ons grondwoord, door *komen* vertaald, altijd betekent een wederkerende, nooit een weggaande beweging; dus in een lichamelijke zin, het lichaam keert weder tot stof. En omdat het zulk een wederkerende beweging te kennen geeft, wordt het meer dan eens op een figuurlijke wijze gebruikt, om de bekering van de ziel tot God te kennen te geven. Zo gij u bekeert tot de Almachtige, zult gij gebouwd worden. Derhalve blijven wij bij onze vertaling, en zullen uw aandacht niet ophouden met het verwerpen en de weerlegging van Grotius' lichamelijke verklaring van deze plaats; en wij gaan over om de woorden zelf wat nader te overwegen; daar wij te letten hebben op twee zaken.

a. Op de onderwerpen, van wie gesproken wordt, *zij.*

De geleerde uitleggers, ofschoon zij daarin overeenkomen, dat wij hier de Joden verstaan moeten, nochtans verschillen zij geweldig omtrent de tijd, waarin de Joden zo zullen komen met ootmoedig geween. Er zijn er velen, die daar naar toe zouden willen, om de Joden te begrijpen hier in de wederkering uit de Babylonische gevangenis, die, als zij wederkeerden, als mensen waren die droomden. En zo vatten zij het, dat het geween, waarvan wij horen zullen, niet uit droefheid, maar vanwege de blijdschap van hun hart zijn zou; gelijk kennelijk is, dat men wegens blijdschap zowel, als vanwege droefheid wenen kan.

Anderen zijn van gedachten, wegens de samenhang van dit hoofdstuk (gelijk uit het eerste vers blijkt) met het voorgaande, dat beide deze hoofdstukken tot één en dezelfde tijd moeten gebracht worden, en dat derhalve de onderwerpen dezelfde zijn, namelijk de Joodse Kerk, welker toestand voorgesteld wordt in *Jer. 30:4-7* in de verdrukking door Antiochus Epifa-

nes, nadat zij lang uit Babel weergekeerd waren, en dat vanaf vers 8 van dat dertigste hoofdstuk tot het einde van ons teksthoofdstuk vertoond wordt, dat de Heere hen in die benauwdheid van tijd krachtig zou vertroosten, bemoedigen en opbeuren. Ondertussen anderen, uit de samenhang van onze woorden met de volgende, verstaan de Joden, omtrent de tijd van Christus' openbaring in het vlees, wanneer Herodes op een zeer wrede wijze de Bethlemitische kinderen deed vermoorden. Evenwel anderen, merkende dat de genoemde verzen uit het dertigste hoofdstuk aangehaald worden, *Matt. 10:24,* begrijpen, dat de onderwerpen hier zijn de godvruchtige Joden, die God vertroost, ofschoon stad en tempel door de Romeinen verwoest en omgekeerd waren. Ik zwijg van anderen, die uit vergelijking van deze plaats met een andere, *zij zullen Hem zien, Dien zij doorstoken hebben, en zullen treuren;* menen dat zij hier de Joden zijn, die bekeerd zullen worden in het laatste der dagen. Voorname mannen zijn er voor elk van die gevoelens.

Wij willen gaarne de toehoorders laten verkiezen. Die het tot Christus' komst brengen, hebben vele redenen van waarschijnlijkheid. Ondertussen moeten wij niet denken, dat ofschoon de Joden hier de eerste voorwerpen zijn, dat dit is een uitsluiting van anderen, dat zij verre! Elk die bekeerd wordt tot God door de werking des Heiligen Geestes, die komt ook met geween, en wordt gevoerd met smekingen.

b. Van dezen nu wordt gezegd, dat zij komen zouden met geween.

1. Komen. Uw Christelijke aandacht weet, dat komen eigenlijk een beweging is, waardoor men van enige plaats tot de andere komt, van verre nabij wordt. Dit wordt van het lichamelijke tot het geestelijke overgebracht, om uit te drukken die zielswerkzaamheid, waardoor een ontwaakte zondaar zich tot God begeeft, door een ongeveinsd geloof en oprechte bekering. O, alle gij dorstigen, komt tot de wateren. Die komt, zal Ik geenszins uitwerpen, en op vele andere plaatsen meer. En wilt gij nu kort met mij nagaan, waarin het komen al bestaan zal? Let op het volgende.

a. Het zal te kennen geven, dat de ziel met de allerstrengste overreding van nabij wezenlijk ziet het gevaar waarin zij is. Elk mens is in gevaar, de toorn en vloek van een heftig en rechtvaardig God ligt op een ieder om de zonde; want *de ganse wereld is verdoemelijk voor God, Rom. 3.* Ondertussen zien de minsten dat gevaar, en daarom zijn ze zorgeloos, ofschoon zij op het opperste van de mast slapen. Daarom zijn zij vrolijk en gerust, en hebben geen banden van de jeugd af aan. Zijn er anderen, die het gevaar zien, ze zien het maar alleen met hun verstandsbegrip, maar in de letter, en zonder toepassing op zichzelf; en zo stellen ze de kwade dag verre, en worden nooit innerlijk bekommerd, hoe het eens met hen gaan zal. Spreekt de consciëntie nu en dan, zij kunnen die stillen door hun opvoeding, door hun burgerlijk leven, door hun gebeden en grotere ernst dan tevoren. En zo zijn zij gerust, ofschoon zij nooit anders komen dan met de lippen, of als een trotse farizeeër, of uit sleur en gewoonte. Maar die recht komt, hij ziet zijn eigen gevaar van nabij; hij begrijpt, dat hij van honger zal sterven; hij ziet zichzelf als in gevaar om verloren te gaan; hij ziet de bloedwrekers op zijn hielen. En dat is het, dat hem eerst tot opstaan noodzaakt, om, was het mogelijk, de toorn Gods te ontvlieden, en als een brandhout uit het vuur gerukt te worden.

b. Het zal ook te kennen geven een dadelijk wegwerpen van alle verkeerde gronden en toevluchten der leugenen. Die waarlijk zich tot komen zet, die ziet met indruk dat hij zich met as gevoed heeft, en dat een bedrogen hart hem terzijde afleidde; dat hij op zand en niet op de eeuwige Rotssteen bouwde. Alles, dat hij tot een grond kwam te stellen, wordt in zijn eigen gedaante aan hem geopenbaard. En hij ziet, dat als hij zijn eeuwig behoud daarvan verwachtte, dat hij bedrogen uitgekomen zou zijn. Daarom roept hij wel duizendmaal uit: Het is buiten hope, het is buiten hope. Elk die recht gekomen is, die schrikt voor de bedrieglijkheid van zijn hart, en erkent Gods goedheid, dat de hand Gods hem van alles afdreef, of dat hij anders op de een of andere verkeerde grond zou gebleven zijn. Maar hij wordt van alles uitgedreven, en dan eerst roept hij *Jer. 3: Het is tevergeefs heil te verwachten van de bergen, en de menigte der heuvelen; tot U zullen wij komen. Assur zal ons niet behouden; wij zullen niet rijden op paarden; en tot het*

werk onzer handen niet zeggen: Gij zijt onze God. Immers zal een wees bij U ontfermd worden, Hos. 14:4.

c. Dit komen zal ook in zich sluiten, dat deze Joden, en elk die komt, van God onderwezen wordt met een machtige hand en een uitgestrekte arm. Onderwijs van mensen kan van die kracht zijn, om een mens op een zedelijke wijze te overreden van de waarheid, en de begeerlijkheden in te tomen, en de mens tot een goede burger te maken. Maar indien de mens van God Zelf de inhoud van wet en Evangelie niet geleerd wordt, hij zal nooit tot God in Christus komen. In *Joh. 6:25* vinden wij beide samengevoegd, die het van de Vader GEHOORD en GELEERD hebben, die zullen tot mij KOMEN. Dit is de zalving, die hun alle dingen leert, en een uitmuntende belofte des verbonds: Al hun kinderen zullen van de Heere geleerd worden, van de kleinste tot de grootste toe; en zij zullen de Heere kennen.

d. Het zal ook te kennen geven, dat de ziel enigermate door Goddelijk licht te zien krijgt de weergaloze schoonheid van Christus Jezus, Die schoner is dan de mensenkinderen, blank en rood, de banier dragende boven tienduizenden, Die in alle opzichten voor de ellendige rampzalige zondaar begeerlijk is. Dit is verlichting van ogen te ontvangen in de kennis van Christus; en hetgeen aan de Joden beloofd wordt: Uw ogen zullen den Koning in Zijn schoonheid aanschouwen. O, wat een verwondering en aanbidding ontstaat er in zulk een ziel! Zij bekennen gaarne, dat de helft niet is aangezegd van Hem; en dus ziende dat alles in Hem is, roepen zij weleens uit: *Men zal van Mij zeggen: Gewisselijk, in den Heere HEERE zijn gerechtigheden en sterkte, tot Hem zal men komen, Jes. 45:40.*

e. Het zal mede te kennen geven, dat de ziel de Goddelijke nodigingen van de Zoon Gods begint te horen, alsof Hij haar bij naam toeriep. Dan zegt Hij weleens: O Jeruzalem, hoe dikwerf heb ik u willen vergaderen, en Ik wil het nog doen; dan eens, Ik wacht om genadig te zijn; dan eens, wendt u na Mij toe, en wordt behouden; dan eens, o, alle gij belasten en beladenen, komt tot Mij en gij zult rust vinden. En gebeurt dat weleens, dat de ziel zegt (gelijk het in de eerstbeginnenden is, terwijl ze met Samuël de stem des Heeren niet wel weet te onderscheiden) o, mijn zonden zijn te groot, mijn hart te hard; mijn ziel te ellendig, mismaakt en melaats. Dan komt Hij als roepende: Al waren uw zonden als scharlaken en karmozijn, Ik zal ze maken als sneeuw en witte wol; al hebt gij geen verdiensten, Ik zal ze uitdelgen om Mijns Naams wil; al zijt gij mismaakt en melaats, Ik zal rein water op u sprengen, en gij zult rein zijn, en Ik zal Mijn schoonheid op u leggen, waardoor gij zo volmaakt in schoonheid zijn zult, dat er van u een naam zal uitgaan, wegens uw schoonheid. Hetgeen dikwijls van zoveel kracht is, dat de ziel moet uitroepen: O Heere, Gij zijt mij te machtig geweest, en Gij hebt mij overreed.

f. Het zal al mede te kennen geven, dat er een verborgen trekkende kracht uit Jezus gaat om al de vermogens van de ziel op het allerinnigste werkzaam te maken in hoogachting voor Jezus' Persoon, in hongeren en dorsten naar Zijn gerechtigheid, in uitzien en verlangen naar Zijn zalige komst in het hart, in reikhalzen naar Zijn verkoelende en verkwikkende schaduw. Christus, in het Evangelie aan de ziel ontdekt, is een krachtige zeilsteen om alles dat in de ziel is, op de allerzachtste, zielstrelende en onweerstaanbare wijze te trekken. Niemand, zonder dit trekken, kan tot Hem komen, Joh. *6:44;* maar als Hij verhoogd wordt in de verkondiging van het Evangelie, dan trekt Hij mensen tot Zich.

g. Het zal dan te kennen geven, dat de ziel dadelijk opstaat en zich tot het gaan naar de gepaste en bereidwillige Jezus zet. Zij kan het nu niet langer uithouden, maar omdat Jezus haar roept, zo komt zij:

1.) Zeer gewillig. Er is geen dwang, dan alleen een zoete liefdedwang, die haar noodzaakt. De ziel gaat naar Hem uit vanwege Zijn spreken; en Messias' volk wordt zeer bereidwillig in deze dag van Jehovah's heirkracht, waarin de liefde van Christus haar dringt.

2.) Zij komen nu ongeveinsd. Wij lezen, dat velen zich geveinsdelijk zouden onderwerpen. Dikwijls hadden zij het ook voor dezen gedaan; komende maar alleen met de lippen, alleen tot de begrippen en inbeelding die zij van Christus hadden; komende met een

gedeeld hart, in welke de liefde tot deze en gene begeerlijkheid in was; maar nu komen zij oprecht, hatende alle valse pad.

3.) Zij komen nu met een volkomen hart, dat is om hun gehele ziel aan Christus over te geven, opdat zij Hem tot een eigendom mogen zijn, en dat Hij op de allervolstrektste en meest onbepaalde wijze daarin heersen mag.

4.) Zij komen met de uiterste snelheid en spoedigheid. Zij staan niet langer stil bij hun ellende, maar vluchten gelijk een duif tot haar vensteren; gelijk een Bartholomeüs op de roepende stem, komen zij terstond tot de Borg, en willen bij Hem schuilen.

2. Het zal te kennen geven, dat de ziel dadelijk in Christus inkomt; want die komt, komt dadelijk daar hij wezen moet; anders is zijn komen geen komen, maar een blijven op de weg. Dit is dat dadelijk kwijt worden van zichzelf aan Jezus, waardoor men eens Anderen wordt; dat dadelijk ingaan in Christus en schuilen en verberging vinden in de borgtochtelijke gerechtigheid. Dit zal het voornaamste zijn, waarin dit komen zal bestaan.

b. Maar laat ons met een woord nagaan de wijze hoe, namelijk met GEWEEN. Somtijds horen wij, dat zij met blijdschap tot Sion zullen komen; hier, dat zij met geween zullen komen. Het strijdt niet, mijn geliefden, want er is nooit op deze aardbodem enige geestelijke blijdschap, of de ziel zal ook wenen over haar zonden. Grotius en anderen menen, dat het wenen hier over lichamelijk gebrek zijn zou; maar wij houden het met onze geleerde kanttekening, die het verklaart over haar zonden. Wat wenen is, weet elk; wij zullen een bekende zaak door een beschrijving niet duister maken. Het zal in het geestelijke zeggen:

1. De inwendige smart en het bittere gevoel over de zonde, die in het hart van deze komende zijn zou. De zonden schijnt een zoet lokaas voor het vlees te zijn; maar als zij in hun eigen aard en natuur gezien worden, zo word het hart doorpriemd. Daarom als de ziel ziet, welk een God zij vertoornd heeft, welk een Jezus zij met de zonde doorstoken heeft, welk een straf zij zich onderworpen heeft, dan wordt de bitterheid bitterder, en de smart groter dan de smart van een barende vrouw. En dus moet de ziel somtijds uitroepen: Wendt Uw aangezicht van mij af, laat mij bitterlijk wenen, en dringt niet aan om mij te vertroosten, *Jes. 22:4.* De ziel wil in dezen misbaar maken, en treuren als de jonge struisen.

2. Het zal ook de inwendige zielsdroefheid te kennen geven. Als iemands hart door genade bewrocht wordt om te komen, hij gaat als met tranen zaaiende; zijn hart scheurt en versmelt in droefheid, zijn ziel druipt ervan weg, *Ps. 119:25.* Het is met hem:

Het zij hoe het zij, mijn droeve ogen,
Laat uw springbron nooit verdrogen,
Houdt van schreien nimmer mat,
Steeds mijn wangen leger nat.

In *Neh. 8:10,* vinden wij dat al het volk weende, als zij de woorden der wet hoorden.

3. Het zal ook zeggen, dat de ziel zichzelf in de grond verfoeit en beschuldigt wegens haar handelingen tegen de Heere. Dit vinden wij van Petrus, dat hij naar buiten ging en weende bitterlijk, buiten twijfel zich beschuldigende en in zijn onwaardigheid voorstellende, dat hij op zulk een snode wijze zich tegen de lieve Jezus zo bezondigde, daar Jezus zo mishandeld, en door hem verloochend werd.

4. Het zal de gulle openlegging van al zijn schulden ook te kennen geven. Daarom op de boetedagen was er belijdenis en wenen in de belijdenis, *Ezr. 10:1.*

5. Het zal ook te kennen geven de nood, waarin de ziel is, noch raad, noch weg wetende om te ontkomen; gelijk wij in Hagar vinden, *Gen. 21:16.* Zij ging, en zette zich tegenover, en hief haar stem op en weende. Zo is het dikwijls met de ziel in dit komen, ten einde raad zijnde, niet wetende wat zij doen zullen, of waar zij zich keren zullen, heffen zij hun stem op tot God in de hemel, opdat de God des aanziens naar haar wilde zien.

6. Dit wenende komen, zal ook te kennen geven de innige aandoening van de ziel over het gemis van Christus. Waarom stond Maria buiten bij het graf, wenende? Het was, om dat zij haar Heere weggenomen hadden. Zo is het met de ziel, zij mist Jezus, en weet niet, waar zij Hem vinden zal. Dat maakt dat zij komen in het zoeken van Hem al wenende zeggen: Indien gij Hem vindt, zegt Hem, ik ben krank van liefde, *Hoogl. 5:8.*

7. Het zal ook insluiten, dat innig wegsmelten van het hart uit liefde en dankzegging, wegens ontvangen weldaden. Maria wast Jezus' voeten met haar tranen. Waarom? Omdat haar veel vergeven was, had zij veel lief.

2. Het tweede is, en met smeking zal Ik ze voeren. Enigen zetten het over met weldadigheid of in barmhartigheid zal Ik ze voeren; en dan zouden de weldaden en barmhartigheden te vinden zijn in het volgende. Ondertussen, de kracht van het woord wordt door smeking uitgedrukt, en het komt dan overeen met een andere uitnemende godsspraak: Ik zal over hen uitstorten de Geest der genade en der gebeden.

a. Hier horen wij melding maken van smeking. Ons grondwoord *Chanan,* ofschoon het genade en weldadigheid en ontferming betekent, en waarom wij het zo zouden kunnen overzetten, geeft evenwel ook te kennen de ootmoedige zielszuchting tot God om Zijn genade, en hier en op andere plaatsen meer, *Ps. 28:2, 31:23.* En dit zal nu in de volgende zaken bestaan.

1. Het zal zeggen, dat de ziel tot bidden komt. Ananias, ziet, hij bidt. Dat is wonderlijk, dat er omtrent zijn bidden zulk een opmerking is. Want hij zal in zijn natuurstaat buiten alle twijfel ook gebeden hebben; terwijl de farizeeën, tot welken sekte hij behoorde, zich zonderling bij het gemene volk berucht maakten door hun lange gebeden. Maar het is om aan te wijzen, dat het werk der genade in zijn hart was. Dat drijft iemand eerst op zijn knieën. Voordat men ontdekt wordt, is het genoeg, als men wat woorden opzegt, al was het duizendmaal één en het zelfde, of dat men uit een gebedenboek het een of andere zoete gebed leest, of van buiten naar zijn toestand oprammelt, gelijk de papisten hun paternosters opzeggen. Maar nood leert bidden en geeft biddensstof; zodat de ziel uit de diepte tot God roept. De stokbewaarder had niemand van node om hem bidden te leren, maar het gezicht van zijn ellende leerde hem uitroepen: Wat zal ik doen om zalig te worden?

2. Het zal ook uitdrukken en te kennen geven de ootmoedige gestalte van de ziel, als zij tot God komt. Zolang de mens in de diepte van zijn ellende niet ingeleid wordt, is de gestalte van zijn ziel opgeblazen en hoogmoedig, hoe nederig en ootmoedig zijn woorden en uitdrukkingen ook zijn mogen. Maar die smekende komt, komt op de allerootmoedigste wijze om zijn request voor de Heere neer te werpen. In *Dan 9:20* wierp hij zijn smeking voor het aangezicht des Heeren zijns Gods. Abraham in zijn smeking bij de Heere roept uit: *Dat de Heere toch niet ontsteke, dat ik mij onderwonden heb om tot den Heere te spreken, daar ik stof en as ben, Gen. 18:27 en 30.* Jakob was geringer dan de minste weldadigheid, *Gen. 32:3 en 10.* De Messias Zelf, *Ps. 22:7: Ik ben een Worm en geen man.* En Asaf, *Ps. 73:22: Ik ben onvernuftig en ik weet niets, ik ben een groot beest bij U.* En gelijk deze gestalte de onwaardige zondaar wel past, zo heeft er God ook een zonderling welgevallen in, en Hij wil een ootmoedige smeker niet verwerpen, maar troosten, opbeuren, en naar het hart spreken. Ziet er een zonderlinge blijk van in de Koning JOSIA, *2Kon. 22:19 en 20: Omdat uw hart week geworden is, en gij u voor het aangezicht des Heeren vernederd hebt, als gij hoordet wat Ik gesproken heb tegen deze plaats, enz. Daarom ziet, Ik zal u tot uw vaderen verzamelen, en gij zult in vrede in uw graf verzameld worden, enz.*

3. Het smeken zal ook te kennen geven het allerdiepste besef van zijn eigen onwaardigheid, ja, van zijn dood- en doemwaardigheid voor de Heere. Zodat de smekende ziel komt als met de strop om de hals, en zegt: O God, hier komt een rebel en veroordeelde bij zichzelf, die zich ook aanklaagt aan U; zijn Rechter bekennende dat Hij hem met recht zou verstoten. Maar hij komt om een pardon, niet om iets dat in hem is, maar alleen om Jezus' gerechtigheid wil. Dit vinden wij in Daniël op een uitnemende wijze, *Dan 9,* en Mozes, als hij

smekende is, dat God Zijn verbond met Israël wilde oprichten, hij draagt het volk voor in haar diep onwaardigheid: *Heere doet het, want het is een hardnekkig volk, Exod. 34:9, dit is een hardnekkig volk; doch vergeef onze ongerechtigheid en onze zonde, en neem ons aan tot een erfdeel.*

4. Smeken zal ook te kennen geven een taaie aanhoudendheid bij de Heere. O, de smekende ziel wordt niet licht afgezet, hij staat, hij houdt aan, hij roept en hij kermt zolang, totdat de Heere hoort en helpt. Hoe meer een smekende Bartholomeüs bestraft werd, hoe meer hij riep: Zone Davids, ontferm U mijner. Wilde God, de Engel des verbonds, zonder Jakob te zegenen heengaan; Jakob zal Hem vasthouden met een mannelijk, ja vorstelijk vasthouden, ofschoon het gewricht van zijn heup verwrongen werd, *Gen. 32:25 tot 29, Hos. 12:4.* De smekende Mozes hield aan, met zich neer te werpen en te smeken, veertig dagen en nachten. Ik weet wel, dat lange gebeden het niet doen zullen, maar gebeurt het niet, dat korte gebeden een teken zijn van grote indrukkeloosheid? Die smeekt, houdt aan; de arme bedelaars spreken smeking.

5. Smeken zal te kennen geven de inwendige ernst en aandoening van de ziel. Het is haar om de zaak te doen; haar ganse hart is daarover aangedaan, zij schreit naar God, meer dan een hert na de waterbeken. Wie zijn ze toch, die de rechte, Gode welbehaaglijke offeranden tot God brengen? Het zijn de ernstige aanbidders, *Zef. 3:10: Van de zijde der rivieren der Moren zullen Mijn ernstige aanbidders met de dochter Mijner verstrooiden Mij offeranden brengen.*

6. Eindelijk, smeken zal te kennen geven een gebruik maken van allerlei pleit- en drangredenen bij de Heere om Zijn gunst te vinden. Zij nemen de woorden van *Hos. 14:3: Neem weg alle ongerechtigheid, en geef het goede; zo zullen wij betalen de varren onzer lippen.* Met Mozes pleiten zij op de Naam Gods, *Exod. 34:16,* te lezen. Zodat gijlieden kunt nagaan, wat eigenlijk smeken zal te kennen geven, namelijk een ootmoedig gebed, waarin de ziel, uit gezicht van haar onwaardigheid, bij God met alle ernst en pleitredenen aanhoudt om Zijn Goddelijke gunst te ondervinden. En gij kunt opmaken, dat de ziel die op gezegde wijze smeekt, wat onder het oog heeft, dat hem zo smeken doet. En wilt gij weten wat? Ik zal het u zeggen.

a. Hij ziet zijn algehele ellende; is het bij aanvang, zijn vervreemdheid van God, en de vloek waaronder hij ligt, en onmacht om zichzelf te kunnen helpen. Is het bij voortgang, zijn gebrek en ledigheid, en omzwerven buiten de Heere. Dit maakt de ziel arm, en de armen spreken smekingen.

b. Hij smeekt dan, gelijk onze geachte kanttekenaars aanmerken, om genade, dat is om rechtvaardigmaking, om heiligmaking, om de uitlating van Gods zalige gunst aan de ziel, en om steeds te wandelen voor des Heeren aangezicht, en in Gods nabijheid te verkeren, en eens van alle ellende verlost te worden, en eeuwig met Gods beeld verzadigd te worden.

b. Nu zegt de Heere, dat Hij haar op gezegde wijze al smekende zou *voeren*. Ons grondwoord betekent eigenlijk het voortvloeien van een waterstroom, rivier of beek; en daarvandaan wordt het overgebracht om te betekenen, leiden van de ene plaats tot de andere. Het komt hier voor in de buiging *Hiphil*, welke buiging die kracht geeft aan het woord, dat het betekent dat iemand door eens anderen hulp, beweging en aanzetting iets doen zal; Ik zal maken, dat zij met smeking zullen komen. En daarom hebben de onzen het zeer wel overgezet met betrekking tot de Heere; *en met smeking zal Ik ze voeren.* Trouwens de Heere alleen is hiertoe in staat. Dit voeren nu zal de volgende zaken te kennen geven.

1. Het zal zeggen, dat de Heere haar zou biddende en smekende maken. Het eerste, dat zich in een nieuwgeboren kind opdoet, dat is schreien. Het eerste, dat zich in de ziel, in welke de Heere een beginsel van het genadeleven legt, opdoet, is roepen en bidden en smeken tot de Heere. Nu begint ze naar een verborgen plaats om te zien, om haar hart in de bitterheid van haar geest uit te storten; nu zoekt en maakt zij gelegenheid om uit te roepen, behoudt Heere, behoudt Heere, want ik verga; nu bidt ze niet meer uit sleur en gewoonte, maar er is een vanzelfsheid toe in haar hart; en de nood die haar drukt, en het gevaar dat ze ziet, maakt dat zij zucht en uit de

diepte roept, *Ps. 130:1.* Dit nu is niet een werk van haar, geen mensenwerk, maar Gods werk, naar Zijn belofte haar gevende de Geest der genade en der gebeden.

2. Dit voeren door de Heere zal mede aanwijzen, hoe de Heere de ziel die Hij smekende gemaakt heeft, bij de hand neemt en leidt, haar nodige onderrichting en besturing gevende. Dit vinden wij zoet voorgesteld in de handelwijze Gods omtrent Efraïm, *Hos. 2:3: Ik nochtans leerde Efraïm gaan, ofschoon hij het niet wist dat Ik het was, Die hem genas.* Namelijk, de Heere grijpt de moedeloze ziel bij de hand, opdat zij niet in een modderig slijk van wanhoop zou neerzinken; Hij geeft deze en gene bemoediging uit de mogelijkheid van behoud, misschien zal de Heere horen; Hij onderwijst, dat toevlucht tot Jezus het enige middel van behoud is; Hij leert wat er al omgaat, als de ziel tot Jezus komt; en Hij maakt, omdat Hij Zijn hand aan haar houdt, dat ze ernaar staat, en dat als haar wat zwarigheid ook in de weg komt, zij niet wil terug zien, en dergelijke zaken meer, die een ziel, die God al smekende voert, dan ondervindt, ofschoon zij niet weet dat het God is Die haar leidt.

3. Dit voeren met smeking zal zeggen, dat God haar gedurig in zulk een nood zou brengen, die haar zou tot bidden en smeken aanzetten. Dikwijls verflauwen de indrukken; dan begint de arme ziel te vrezen, dat het allemaal zal overgaan, en dat ze weer tot de wereld, tot haar vorige indrukkeloze staat zal keren, en dat maakt haar bang; en als het haar bang is, dan wordt ze tot haar knieën gedreven. *Als het hun bang is, zullen ze Mij vroeg zoeken, Hos. 5.* Somtijds is er enige zaak, een begeerlijkheid, die diepe wortelen schiet, en het werk van zoeken en smeken belet; dan omtuint Hij haar weg met doornen en distelen aan alle zijden, die haar smartelijk steken, totdat zij gebracht wordt om te zeggen tot alles, henen uit. Dan eens vallen zij op deze en gene verkeerde grond om er op te rusten; maar Hij komt in de verkondiging van het Woord, hen gedurig achterna volgende en ontdekkende, totdat al de toevluchten der leugen worden weggevaagd. Zo leidt God met smeking, hen van vat in vat ontledigende en in gedurige bezigheid houdende.

4. De Heere voert de ziel met smeking in het komen tot Jezus met geween, haar gedurig biddensstof en smekensstof gevende. De mens, die van tevoren niet bidden kon dan uit een boekje, bidt nu uit zijn hart. De mens, die niet weet wat hij zeggen zal, eer hij gaat bidden, wordt zulk een toevloed van zaken gewaar, dat hij erover verwonderd moet staan; en bidt zo, geschikt en met zulk een krachtige uitdrukkingen, dat men erover verbaasd moet staan. De mens, die altijd uit sleur bad, bidt met ernst. Waar komt dat vandaan? Niet uit hemzelf; want wij weten niet te bidden gelijk het betaamt; maar het komt daarvandaan, dat de Geest Gods Zelf in hem bidt met onuitsprekelijk zuchtingen, *Rom. 8:26.*

5. De Heere voert de ziel met smeking, dikwijls haar een onbegrijpelijk vermaak in het smeken gevende. Hoe naar het er uitziet, hoe donker aan alle kanten; de ziel heeft het evenwel best op haar knieën; o dat klagen, wenen en zuchten, dat helpt nog wat in haar smart, en het bindt de ziel aan de genadetroon, om evenwel haar smeking voor des Heeren aangezicht neer te werpen. Waarbij komt, dat de Heere gewoonlijk in het smeken Zich ontdekt aan de ziel, haar toelatende tot Zijn nabijheid, en vervullende met Zijn gunst. Jakobs Pniël, daar hij God zag, was in zijn worstelende en smekende werkzaamheid. En zo is het nog; heeft de ziel een Pniël, het is haar smekende gestalte geweest, dat ze de plaats Pniël noemde.

6. Het voeren zal ook te kennen geven de zachte en goedertieren handelwijze Gods met deze, die Hij met smeking leidt; Hij zal de zwakke niet overdrijven, noch teveel opleggen; maar als de ontfermende Leidsman Zich voegen naar de gang van het werk; de lammeren in Zijn armen vergaderen en in Zijn schoot dragen, de zogenden zal Hij zachtkens leiden. Wat is er niet een onnavolgbare goedheid in Gods handelwijze! Hij ontfermt Zich over Zijn kinderen, de fouten verschonende, de dwaasheden vergetende, zwijgende in Zijn liefde.

7. Eindelijk zal het te kennen geven, dat de Heere haar van trap tot trap al smekende zou doen voortgaan, totdat Hij haar zou in Zijn zalige nabijheid invoeren. Hij is toch de Rotssteen, Wiens werk volkomen is; die God, Die het begonnen werk niet zal laten steken, maar tot Zijn

volmaaktheid brengen; de lamme en kreupele en de hinkende zal niet achterblijven; want als Hij werkt, wie zal het toch kunnen keren? En dit is Zijn eigen woord, het woord van de God Amen, bij Wien er geen ja en neen is, maar Zijn woord het woord der belofte is in Christus, ja en Amen, Gode tot heerlijkheid; en dit is Zijn eigen woord: *Met smeking zal ik ze voeren.*

B. Gezien hebbende de wijze, hoe deze tot God door geloof en waarachtige bekering komen zouden door de werking des Heiligen Geestes, gaan wij nu over om te beschouwen het barmhartige en goedertierene van Gods gedraging omtrent hen, die door de Geest Gods met geween komen en met smeking gevoerd worden. Dit wordt ons nu in twee opzichten voorgesteld.

1. God zou ze leiden aan waterbeken; Ik zal ze leiden aan de waterbeken. Hier horen wij nu spreken van waterbeken. In de grondtaal, welk woord in het gemeen betekent een lage plaats, hetzij droog of nat, Gen. 26:17. En vermits in dalen en lage plaatsen rivieren en watervloeden gevonden worden, wordt het somtijds door rivieren, somtijds door waterbeken vertaald; gelijk hier ter plaatse en elders. In de oosterse landen, daar het zeer heet is, door het steken van de zon, lijdt men veel gebrek aan water; hetgeen een reden is, waarom allerlei weldaden bij water vergeleken worden, en onder de belofte, dat hun wateren zullen gewis zijn, wordt ingesloten, dat ze al de verkwikking van dit leven zouden genieten. Er zijn enige uitleggers van gedachten, dat wij hier ook maar verstaan moeten door deze waterbeken, uitwendige lichamelijke weldaden en zegeningen, alsof de Heere zou zeggen, dat zij in hun tocht naar Kanaän uit Babel door al de vreemde landen geen gebrek aan leeftocht zouden hebben; dat de Heere het nodige zou geven, hen leidende tot de waterbeken.

Maar indien gezien wordt op de bekering van de Joden en anderen na Christus' hemelvaart, gelijk het schijnt, zo verstaan wij met de beste uitleggers, door deze waterbeken, de genade en heilgoederen van het verbond der genade onder deszelfs betere en ruimere bedeling, wanneer de genade niet drupsgewijze en door donkere schaduwen, maar met gehele stromen op het droge zou uitgestort worden. Uw Christelijke aandacht weet, en gij zult het nader horen, dat er niets gemener is in de Heilige Bladeren dan de genade bij water, rivieren en waterbeken te vergelijken. Wilt gij in enige opzichten de zaken dan nagaan? Let op het volgende.

a. Hierdoor hebben wij te verstaan het bloed van Jezus Christus tot rechtvaardigmaking, verzoenen en bevredigen van de ziel met God. Het is de zondenschuld, als een zware last op de ziel drukkende, en het levendig gezicht van een heilig en rechtvaardig God, Die men door de zonde vertoornd heeft, dat de ziel wenende en smekende doet komen als met de strop om de hals, als een veroordeelde en gevonniste bij zichzelf, of het Gode nog mocht behagen om een pardon in het bloed van Christus te geven. Hetgeen als een dronkje water zou zijn voor een dorstige en amechtige ziel; dit wordt bij water vergeleken. Ten dien dage zal er een Fontein geopend worden voor het huis Davids, en voor de inwoners van Jeruzalem; en let wel, tegen de zonde en de ongerechtigheid, om die namelijk te verzoenen, *Zach. 13:1.*

b. Door deze waterbeken hebben wij te verstaan de zuiverende, reinigende en heiligende kracht van Jezus' bloed. Die ontdekt wordt aan zichzelf, wordt met licht ingeleid in de verborgen schuilhoeken van zijn ziel. Het ziet, dat in hem, dat is zijn vlees, niets goeds woont; hij beschouwt zich als een gans melaatse en onreine van de hoofdschedel af tot de voetzool toe, vol wonden, striemen en etterbuilen. Als een kooi vol van onreine vogels. Zodat al wat hij poogt, en welke middelen hij gebruikt om zijn natuur te heiligen, en zijn begeerlijkheden te overwinnen, hij vindt dat het zo vruchteloos is, alsof men met wassen en met salpeter de Moorman wilde wit maken. En daaraan wanhopende, brengt God hem tot een waterbeek, hem ontdekkende dat het bloed van Christus reinigt van alle zonden; dat Jezus Christus van God geworden is tot heiligmaking, dat Christus op Zich genomen heeft, om Zijn volk te heiligen en van hun vijanden te verlossen, en hen zonder vlek of rimpel voor te stellen, gedurig hen besprengende met rein water. Dit moedigt de ziel aan, en zet haar een verborgen kracht bij, waardoor ze bekwaam gemaakt wordt om een onheilig hart aan de heilige Jezus over te geven, opdat Hij het heilige, en

steeds met haar zonde tot de waterbeken van Zijn bloed te komen en haar klederen wit te maken in het bloed des Lams. Ziet hoe dit bij water vergeleken wordt, *Ps. 51, Ezech. 36.*

c. Door deze waterbeken hebben wij ook te verstaan al de zalige verkwikkingen en vertroostingen, die de Heere haar op de weg zou doen ondervinden. Leven zonder troost is geen leven, het is maar een kwijnend sterven; daarom belooft God: De zachtmoedigen zullen vreugde op vreugde hebben, en de behoeftigen onder de mensen zullen zich in de Heere verblijden. Dit is het, Ik zal water gieten op de dorstige, en stromen op het droge.

d. Door deze waterbeken eindelijk, hebben wij te verstaan al de genademiddelen, voornamelijk de verkondiging van de leer van het zalig Evangelie, in welke al deze waterbeken worden voorgesteld aan de dorstige en vermoeide ziel. Daarom zegt God: Al Mijn fonteinen zullen binnen in haar zijn. En *Joël 3:18: Daar zal een fontein zijn, en het zal het dal van Sittim bewateren.* Vraagt nu iemand, waarom al de genoemde zaken bij waterbeken vergeleken worden? Let er op, wij zullen het u zeggen, mijn geliefden.

1. Omdat, gelijk de beken in de laagte gevonden worden, deze zalige verbondsgoederen ook nooit zullen bevonden worden, noch gesmaakt worden dan bij diegenen, die waarlijk verootmoedigd worden en van alles afgedreven, om in het stof van hun nietige doemwaardige gestalte te liggen. Christus is wandelende alleen onder de mirten, die in de laagte zijn. Gods ogen zien naar diegenen, die in het stof liggen, en van een verslagen hart en verbrijzelde geest zijn.

2. Omdat, gelijk de waterbeken met grote kracht en snelheid voortvloeien, ook deze genaden zijn onwederstandelijk. Zeer snel heeft het Evangelie zijn loop gehad van Jeruzalem af tot Illyricum toe.

3. Omdat, gelijk waterbeken voor een ieder open liggen, ook elk vrijheid heeft om tot de genade Gods te komen, hoe groot en zwaar ook zijn zonden zijn mogen. Die wil, die kome en neme van de wateren des levens om niet.

4. Omdat, gelijk er in de waterbeken een overvloed aan water is, ook zo is een overvloed in de genade genoeg voor elk die komt, daar is genade voor genade.

5. Omdat, gelijk de waterbeken dorstlessende zijn, ook de genade de geestelijke dorst van de ziel zo lessen kan, dat diegenen die daarvan drinken, nooit zullen dorsten tot in der eeuwigheid.

6. Omdat, gelijk de waterbeken bijzonder vruchtbaar maken, zo ook deze genaden te ondervinden doet de gelovigen als geestelijke wilgen groeien bij de waterbeken, zodat zij toenemen in kennis en ware heiligmaking, totdat zij komen tot de mate der volmaaktheid in Christus Jezus.

2. Tot aan deze waterbeken nu zou de Heere Zelf hen leiden. Tussen voeren en leiden schijnt niet veel onderscheid; ondertussen zullen wij de volgende onderscheiden zaken zoeken in acht te nemen.

a. Dit leiden zal te kennen geven, dat de Heere deze waterbeken aan de wenende en smekende zou ontdekken, en aanwijzen waar de genade en troost te halen is. De arme mens, als hij ontdekt wordt, hoe hij ook de waarheid in de letter kent, ontbreekt de ontdekking in de kennis van Christus; en daarom, ofschoon met Hagar nabij een waterbeek, kan hij niet zien, totdat God zijn ogen ontdekt, en de ziel doet zien de volheid der genade die er in Christus is.

b. Dit leiden naar deze waterbeken zal insluiten, dat de Heere de ziel overreedt, dat zij vrijheid heeft om te komen en te nemen van de wateren des levens om niet. Gewoonlijk is er niet alleen een *kan niet*, maar ook een *durf niet* bij de ziel. Menige zoekende vindt in het uitzien in het begin niet zozeer haar onmacht, als hare eigen onwaardigheid; en dat maakt dat ze niet durven denken, dat zulk een rampzalige hel- en doemwaardige komen mag. Daarom als God tot de waterbeken leidt, Hij doet hen zien, dat die komt, in gene dele zal uitgeworpen worden, *Joh. 6:37.*

c. Dit leiden zal ook te kennen geven een dadelijke buiging en neigen van de wil, de ziel

gewillig makende om op Gods eigen voorwaarde zalig te worden. Zij worden nu, als God leidt, zeer gewillig in deze dag van Gods heirkracht.

d. Dit leiden zal zeggen, dat God haar toereikt de arm Zijner mogendheid, om ze dadelijk bij de hand te grijpen, en haar dadelijk te doen komen. *Ik zal Mijn hand tot de kleinen wenden,* zegt Hij, *Zach. 13:7.*

e. Dit leiden zal mede insluiten de zachte en lieflijke handeling Gods in Zijn leiden. *De zogende zal Hij zachtkens leiden, Jes. 40:11.* Het is met liefdekoorden en mensenzelen; het is haar Ontfermer, Die haar leidt aan de waterbeken.

f. Dat leiden zal ook te kennen geven, dat Hij gedurig Zijn hand aan haar zal houden, en haar in de weg tot deze waterbeken bewaren. Hoe licht zouden ze anders afdwalen! Hoe jammerlijk zouden ze naar water zoeken, en geen water vinden; indien de Heere Zijn oog niet op haar hield, haar lerende en raad gevende en leidende, *Psalm 32:8.*

g. Eindelijk, zal het ook insluiten en te kennen geven, hoe de Heere haar, als ze door zonde en ongeloof en moedeloosheid afdwalen van deze wateren der vertroosting, weer komt opzoeken, om haar vertroosting te geven, namelijk haar treurigen. Als een schaapje afdwaalt, laat Jezus de negen en negentig wat staan, totdat dat verlorene weer gevonden wordt. En vraagt iemand, hoe God leidt aan deze waterbeken? Wij zeggen het met één woord: Door Zijn Woord en door Zijn Geest.

3. Om deze weldaad van het leiden van hen aan de waterbeken te vergroten, voegt er de Heere bij, dat Hij hem tot de waterbeken toe zou leiden in een *rechte weg,* waarin zij zich niet stoten zouden. Zodat uw aandacht ziet, dat de weldaad van leiden van hen tweezins vergroot wordt.

a. Het zou zijn in een rechte weg. De oude overzetting heeft in een en slechte weg, dat is in een weg, die glad en effen is, zonder hoogten of laagten, gelijk wij van de weg der rechtvaardigen lezen, *Jes. 26:7: Het pad des rechtvaardigen is geheel effen.* En dit schijnt wel overeen te komen met het volgende, in welke zij zich niet zullen stoten. De LXX. hebben in een rechte weg, gelijk de onzen. En *Jaschar* betekent recht, oprecht, enz., zodat de onzen het zeer wel hebben. Dikwijls wordt er van een weg in Gods Woord gesproken. Somtijds in een eigenlijke zin, zijnde dan een weg, waarop men gaat en reist van de ene plaats naar de andere, *Ps. 142:5: Zij hebben een strik verborgen op den weg, dien ik gaan zou.* Dan in een oneigenlijke zin, gelijk hier om de daden, bedrijf en werkzaamheid te kennen te geven; gelijk wij in dit opzicht lezen, *Spreuk. 30:19,* van een weg van de arend in de hemel, van een weg der slang op de rotssteen; van een weg Gods, die Hij met de mens houdt, welke in het heiligdom is; en van een weg der rechtvaardigen, die als een schijnend licht is, voortgaande en lichtende tot op de volle middag toe. Zodat wij nu met uw aandacht moeten overgaan, om van deze rechte weg, langs welke God de wenende en smekende tot de waterbeken leiden zou, te spreken, en wel zo, dat wij:

1. De weg zullen aanwijzen, in welke God hen leiden zou. Uw Christelijke aandacht begrijpt licht, dat de dingen, die wij u van een weg in het gemeen zeggen konden, juist zozeer hier niet te pas komen; maar dat wij spreken moeten van de weg, langs welke God, door de bewerking des Heiligen Geestes, de ziel tot de genoemde waterbeken van de heilgoederen van het genadenverbond brengt. Veel zouden wij kunnen zeggen van verkeerde wegen, die in het oog van de mensen recht schijnen; maar wij laten ons thans niet in om die aan te wijzen, vermits dat in de toepassing van vele stoffen overvloedig gedaan wordt. Wilt gij uit en volgens Gods Woord de rechte weten? Let dan op het volgende.

a. De rechte weg, langs welke God leidt tot de waterbeken, is de weg van overtuiging van zonde en ellende, Joh. 16:8. Als de Geest zal gekomen zijn, zal Hij de wereld, niet alleen deze en die, maar de ganse uitverkoren wereld, geen van die uitgezonderd, overtuigen. De wet is niet voor deze en die een tuchtmeester om ze tot Christus te brengen, maar voor iedere uitverkorene. En hoe doet de wet dat? Eerst overtuigende, en naderhand het vonnis des doods

uitsprekende, Hand. 2:37. Als ze deze dingen hoorden, waren zij in hun harten doorpriemd. Om nu hiervan te spreken, moet uw Christelijke aandacht weten:

1.) Welke die zonde is, waarvan God een ieder overtuigt, als Hij hem op de rechte weg leidt. Namelijk, niet van zonde alleen in het gemeen; dat kan een ieder door een letterlijke bevatting hebben; gelijk de meesten, die buiten de rechte weg omdolen, belijden: Wij zijn allen zondaars; en die zegt, dat hij geen zonden heeft, bedriegt zichzelf, en de waarheid is niet in hem. Maar altijd brengt God deze en gene bijzondere zonde op de ziel met kracht en nadruk. Ziet het in twee voorbeelden; want alle bij te brengen is niet mogelijk noch noodzakelijk. De Samaritaanse vrouw schijnt wat letterlijke bevatting gehad te hebben van de Messias, en een bijzondere geneigdheid tot redenkaveling over verschilpunten. Wat doet Christus, als Hij haar wil overtuigen? Hij brengt de verborgen zonde van haar hoererij op haar hart; dien gij nu hebt, is uw man niet; en terstond op dat woord wordt haar zondig leven opengelegd. Komt, zegt zij, *ziet een Mens, Die mij gezegd heeft alles, dat ik ooit gedaan heb, Joh. 4:18 en 29.* Paulus, als Gods werktuig om Joden en heidenen te overtuigen en te overreden dat ze verdoemelijk voor God waren, *Rom. 3:20,* slaat deze weg in, v*ers 11-18,* komende van bijzonderheden tot een algemeen besluit. Daar zult gij zien, dat hij hen overtuigt van hun natuurzonde, er is niemand rechtvaardig; van hun blindheid in het verstand, er is niemand die verstaat; van hun wil en genegenheden, er is niemand die God zoekt; van hun nalatigheid, er is niemand die goed doet; van hun leven en bijzondere daden. Zo doet God nog; Hij maakt dat Zijn knechten, de leraren, ernstig onderscheiden en juist in en onder dat Woord deze of gene droggrond, waarop een uitverkorene zit, ontdekt. Dan zegt hij, ja, daaraan ben ik schuldig, ik ben nooit zo naar de kerk geweest; die man schijnt iemand te hebben, die hem alles dat ik ooit gedaan heb, gezegd heeft. In dit opzicht is het Woord een *oordeler der gedachten, Hebr. 4:12.* Wij kunnen de bijzondere zonden niet noemen, maar het is doorgaans een geliefde zonde, die als een rechteroog en hand is.

2.) De Heere doet dit alzo, dat Hij een wezenlijk waarachtig licht in de ziel laat stralen, welke haar de zonde in haar schrikkelijkheid en nare gevolgen ontdekt, bepaalt, onder het oog steeds houdt; zodat het gezicht en de akelige vertoning niet kan verschoven of verkleind worden. Daarom zal men bespeuren, dat bij zulkeen de angstige en bekommerlijke gedachten over de zonde, de laatste des avonds en des morgens is; men kan anders niet doen, dan zijn ellende overdenken.

b. Deze rechte weg, in welke God leidt, is de weg van ware en gevoelige droefheid en leedwezen over zijn ellendige staat; en waardoor, *Joël 2:13,* het hart gescheurd wordt; en *Hand. 2:37,* doorpriemd wordt, en de zielsgenegenheden van de zonde als zonde afgetrokken worden; zodat de ziel de zonde als een schennis van Goddelijke Majesteit, haat, en staat beschaamd en schaamrood voor God, met Efraïm kloppende op de heup, en met de tollenaar slaande op de borst. Ofschoon wij de mate en trap hiervan niet kunnen bepalen, er schijnt zoveel van node te zijn, dat het de ziel geestelijk krank maakt, voor de zonde doet vrezen en die haten, en de ziel doet wegsmelten in droefheid voor de Heere; en het schijnt, dat dit ook zolang moet blijven, totdat de ziel de genoemde zaken ondervindt.

c. Deze rechte weg is een weg in welke de ziel op het allerlaagste verootmoedigd wordt, dat is afgedreven wordt van al haar eigen gerechtigheid, zodat zij die aanschouwt als niet beter dan schade en drek, en van haar hoogmoedig werkheilig hart tot die laagte gebracht wordt, om gewillig te zijn om uit genade behouden te worden door een borgtochtelijke gerechtigheid. Dit wordt genoemd een onderwerpen van zich aan de gerechtigheid Gods. En het is ten uiterste noodzakelijk; want die van alles niet afgedreven is, zal nooit Jezus' gerechtigheid aangrijpen. Paulus achtte alles schade en drek, *Fil. 3:8 en 9.* Waarom doet gij dat Paulus? Opdat ik in Christus mag gevonden worden, niet hebbende mijn eigen gerechtigheid, maar die van Christus.

d. Deze rechte weg, is de weg van geloof, waardoor de arme verootmoedigde zondaar op Gods roepende en nodigende stem tot Christus Zelf komt, en de ganse Persoon van Christus omhelst, om met Hem op het allernauwste verenigd te worden, en zo deel te hebben aan al de

genadegoederen. Dit is zonderling nodig in acht genomen te worden; die door Christus niet ingaat is maar een dief en een moordenaar. Die in Christus niet is, die is buiten de weg; want Jezus is *de Weg, de Waarheid en het Leven, Joh. 14:6.*

e. Deze rechte weg is de weg van wederkering tot de Heere, steeds na begane zonde, die belijdende met droefheid van de ziel, en het bloed van Jezus Christus ontvangende tot besprenging, om de vergeving in de consciëntie gewaar te worden, en de bestendige zielsvrede met God te genieten. *Ik zeide, ik zal belijdenis doen van mijn overtreding, en Gij vergaaft de ongerechtigheid mijner zonden. Sela! Ps. 32:5.*

f. Deze rechte weg is de weg, waarin de ziel lieflijk leunt op Christus als Diegene, en Die alleen, Die haar kracht en bekwaamheid geeft, om te gaan van deugd tot deugd en van kracht tot kracht. Hetgeen anders genoemd wordt een komen tot Zijn volheid, om genade voor genade te ontvangen, *Joh. 1:16.*

g. Deze weg is de weg van ware heiligmaking, in welke de ziel poogt, dat de oude mens hoe langer hoe meer mag sterven, en hij naar de nieuwe mens in ware gerechtigheid mag leven. Daarom wordt deze weg de heilige weg genoemd, *Jes. 35:8: Daar zal een verheven baan en een weg zijn, welke de heilige weg zal genaamd worden.*

b. Deze weg nu wordt een rechte weg genoemd om vele redenen. Doch thans zullen wij maar enige voorname aan de hand geven.

1. Het wordt een rechte weg genoemd, omdat het de aloude weg is, waarin elk sedert het eerste verkondigen van de belofte in het paradijs aan onze voorouders, gewandeld heeft, gelijk gemakkelijk was om uw aandacht te tonen. Deze is het oude pad, waarnaar men vragen moet, het is gebaand.

2. Het is de rechte weg, omdat het de enige is, die tot de zaligheid leidt. Alle andere wegen, hoe recht zij ook mogen schijnen, grijpen vast aan de hel en de dood.

3. Het is de rechte weg, omdat het een weg der gerechtigheid is. Men komt er op door Jezus' gerechtigheid, en men wandelt er in door oefening van rechtvaardigheid des levens.

4. Het is de rechte weg, omdat hij is de kortste weg. Alle andere wegen leiden maar de mens van de waterbeken af, en zijn maar omwegen, die de ziel nooit terecht zullen brengen; maar die hierin wandelt, die zal eindelijk komen tot de plaats, daar hij moet zijn.

5. Eindelijk, het is de rechte weg; want het is de veilige weg; die in zijn oprechtheid wandelt, wandelt hier zeker, hebbende een licht schijnen op dit pad; een stem, roepende als men wat ter rechter- ofte ter linkerhand zou afwijken: Deze is de weg, wandelt op dezelve. Ja, zo veilig is deze weg, dat de dwazen er niet in dwalen zullen.

4. Zodat er nu bijgevoegd wordt: Waarin zij zich niet zullen stoten. Het grondwoord betekent eigenlijk met de voeten zo tegen iets aan te komen, dat de voortgang belet wordt, en dat men struikelt en in gevaar van vallen is. Daarom hebben de onzen het zeer wel vertaald door stoten; zij zullen zich daarin, in die weg, niet stoten. Dit zal dan insluiten:

a. Dat zij niet belet zouden worden om in die rechte weg te wandelen. God noch Zijn volk belet zulken te gaan, ja, voort te gaan in de rechte weg. Als God of Zijn knechten het beletten, het is, omdat de mens op een verkeerde, ongebaande weg is; maar als de ziel waarlijk met een verootmoedigd hart Christus aangrijpt, niemand die haar deze voortgang zal beletten of betwisten.

b. Het zal te kennen geven, dat al de zwarigheden zullen opgeruimd worden. God zal de dalen verhogen, de bergen slechten en het tot een gebaande weg maken.

c. Het zal mede te kennen geven de gemakkelijkheid, die zij vinden zullen in het wandelen en gaan daarin; de weg is gebaand, de dwazen zullen er niet in dwalen.

d. Het zal ook mede te kennen geven de vermakelijkheid, vermits ze door Gods vrijmoedigheid ondersteund worden, en van onder eeuwige armen gedragen worden.

e. En eindelijk het licht, de dadelijke hulp en vertroosting op zijn tijd; want het licht gaat den rechtvaardigen op in de duisternis, en de Heere zal de Zijnen niet begeven, noch verlaten,

maar altijd met en bij hen zijn.

II. Nu voegt er de Heere de redenen bij, waarom zij met geween komen zouden, en Hij Zelf hen met smeking voeren zou, enz. *Want ik ben Israël tot een en Vader, en Efraïm is Mijn eerstgeborene.* Zodat gij ziet, mijn geliefden, dat deze reden gegrond is op een tweeërlei betrekking, die Hij op hen had.

A. Vooreerst, Hij was Israël tot een Vader. Hier horen wij spreken van:

1. Israël. Die begerig zijn om te weten waarvan deze naam afgeleid wordt bij de oude en latere uitleggers, kunnen Hillerus in zijn Onemasticon raadplegen. Wij menen dat het weinig stichten zou in een predikatie, waarin wij niet beogen om ons op te houden met veel letterziften. Het is u bekend, mijn aandachtigen, dat deze naam eerst voorkomt *Gen. 32:28,* daar de ongeschapen Engel Jakob Israël noemde wegens zijn mannelijke worsteling, in welke hij overmocht. *Zie Hos. 12:4 en 5.* Deze naam wordt gebezigd, dan eens om de stamvader van alle Joden te kennen te geven, in de aangehaalde plaats; dan eens om al zijn nakomelingen te kennen te geven; welk gebruik zeer gemeen is. Maar nadat de tien stammen zich ten tijde van Rehabeam van Davids huis afscheurden, zo wordt het gebezigd om de tien stammen te kennen te geven, in onderscheiding van Juda en Benjamin. Het blijkt nu vanzelf, dat het woord naar de letter in een van de twee laatste betekenissen moet opgevat worden; doch wij willen het niet bepalen. Ondertussen menen wij, dat wij in de geestelijke zin door Israël hier verstaan moeten de Kerk van het Nieuwe Testament en elk waar gelovig lid daarvan, die het Israël Gods genoemd wordt. En waarlijk, er zijn zoete overeenkomsten tussen beide, die wij maar noemen zullen; vermits ons oogmerk niet is om dit tweede gedeelte der woorden breed uit te halen.

a. Was het oude Israël een volk door de Heere verlost van een zware dienstbaarheid; Israël naar de Geest is een volk, dat God verlost heeft uit de hand van al hun vijanden, opdat zij Hem zonder vreze zouden dienen. O! de Zoon ze vrijgemaakt hebbende, zijn zij waarlijk vrij, en moeten in de vrijheid staan.

b. Was Israël een volk, in welker midden de Heere op een schaduwachtige wijze woonde; het geestelijke Israël, de ware Kerk, wordt genoemd Jehovah Schammah, de Heere is aldaar; want naar Christus' woorden, indien iemand Hem liefheeft en Zijn geboden onderhoudt, Hij en de Vader zullen tot hem komen, en in hem wonen; en zo zijn ze een woonstede Gods in de Geest.

c. Israël had grote voorrechten boven andere volkeren; maar wat hebben de gelovigen van het Nieuwe Testament niet al voorrechten? Daarom worden heerlijke dingen van die stad Gods gesproken.

d. Eindelijk, de naam geeft een bidder en een overwinnaar te kennen. Nu, elke ware gelovige heeft de Geest, waardoor ze Abba, Vader roepen, en in smekingen blijven volharden ten alle tijde, vermits ze bidden zonder ophouden.

2. Dezen nu is Hij tot een Vader. Het grondwoord komt van een wortelwoord, dat begeren betekent, en wordt door Vader overgezet; omdat die een zonderlinge begeerte hebben om en tot de kinderen. Als God nu gezegd wordt dezen tot een Vader te zijn, zal het deze zaken insluiten.

a. Dat Hij hen voortteelt. Daarom worden ze gezegd uit God te zijn, en geboren te zijn. Vermits Hij hen wederbaart door het onvergankelijke zaad van het Woord, opdat zij de eerstelingen Zijner schepselen zijn zouden.

b. Omdat Hij hen een gelijkheid van Zijn natuur mededeelt; want zij worden der Goddelijk natuur deelachtig, *2Petr. 1:4.* Zijnde geschapen naar Gods evenbeeld, in kennis, gerechtigheid en ware heiligheid.

c. Vermits Hij hen tot Zijn kinderen in Zijn geestelijk huisgezin aanneemt, ze gevende een naam beter dan der zonen of dochteren; *want ziet, met welk een grote liefde God hen liefgehad heeft, dat zij kinderen Gods genaamd worden, 1Joh. 3:1.*

d. Omdat Hij ze liefheeft. Zijn lust is in en tot haar; zij zijn de beminden des Heeren;

want hen met een eeuwige liefde liefgehad hebbende, heeft Hij ze ook met goedertierenheid getrokken.

e. Wegens de genegenheid om hen te vergeven en hen te verschonen; want gelijkerwijs een vader zich ontfermt over de kinderen; alzo ontfermt God Zich over die Hem vrezen; want Hij verschoont ze, gelijkerwijs een man zijn zoon verschoont.

f. Eindelijk, omdat Hij wat voor hen weglegt; en dit is zo groot, dat het oog het niet gezien, noch het oor het gehoord heeft, noch het in des mensen hart opgeklommen is, om na te gaan datgene, dat God weggelegd heeft voor die Hem vrezen.

B. De tweede betrekking was, dat Efraïm Zijn eerstgeborene was.

1. Efraïm. Hierdoor moeten wij Israël of de tien stammen verstaan; en deze worden dikwijls Efraïm genoemd, vermits het koninkrijk in deze stam overging in de persoon van Jeroboam, gelijk gij weet.

2. Deze was Gods eerstgeborene. Gij weet dat men de eerstgeborene een zonderlinge liefde toedraagt, en een dubbele portie geeft, en dat die uit kracht van hun geboorterecht enige ambten (vooral vanouds) bekleedden en enig gezag oefenden. Al deze dingen konden als gronden, waarom Efraïm de eerstgeborene genoemd wordt, uit de historie gemakkelijk overgebracht worden, indien ons de tijd toeliet, en het ons oogmerk was. Gods Kerk wordt ook om die genoemde redenen, in een geestelijke zin genomen, Gods eerstgeborene genoemd. Wij laten de overbrenging aan u; alleen zeggen wij, dat een ieder lichtelijk begrijpen kan, dat daar de Heere zulk een betrekking heeft, hoe laag ook de personen mogen vervallen, dat ze evenwel niet in eeuwigheid zullen verloren gaan, noch altijd vergeten worden; vermits de Heere het werk Zijner handen niet zal verlaten. Daarom zullen ze op de beschreven wijze vroeger of later weerkeren, en de Heere opnieuw toegevoegd worden in een eeuwig verbond, welk niet wankelen zal, vermits het vast, wel verordend in alles, en zeker is.

TOEPASSING

A. **ZIEDAAR,** mijn geliefden, u kort vertoond de wijze hoe een verloren zondaar en vervallen heilige weerkeert tot God, en in dat weerkeren door de Goddelijke bewerking zeer ootmoedig en smekende is, opdat gij uzelf in des Heeren vreze onderzoeken mocht, of gij ooit of ooit voor dezen of nu nog op dit ogenblik er kennis aan hebt.

B. Als wij nu tot onszelf komen, om dit stuk te onderzoeken, moeten wij een woord tot onbekeerden en bekeerden spreken.

1. Onbekeerden, het is ten uisterste noodzakelijk voor u, dat gij u bij deze en dergelijke werkzaamheden neerlegt, opdat gij klaar uit uw werkeloze gestalte overtuigd mag worden van uw rampzalige en verloren staat, alles missende, dat bij het genadeleven, zo bij aanvang als bij voortgang, behoort.

a. Wat zijn er velen uwer, die wenen en smeken bespotten, en zulks voor verwijfdheid en laagheid des geestes houden, en zichzelf en anderen zoeken sterk te maken tegen alles dat geween en smeking kan veroorzaken? Om te zwijgen van de ongoddelijke stelling, die enigen van u hebben, dat droefheid een onvolmaaktheid is; gelijk de Leenhovisten en Hattemisten doen, om een hemel op aarde te hebben. Ja, die in uw gezelschappen zulken die in de kerken wenen, tot een onderwerp van uw schimp maakt. Mijn vrienden, David had een leeuwenhart, hij durfde tegen een Goliath uitgaan, en evenwel brulde hij over de zonde, en maakte zijn leger nat met zijn tranen. Ofschoon wenen een onvolmaaktheid vooronderstelt; nochtans daarover te wenen is niet een onvolmaaktheid, maar de geordende weg om van zijn onvolmaaktheid bevrijd te worden. Ik ben verzekerd, dat er geen één in de hemel is, noch ooit komen zal, of die heeft hier geweend; want die alleen zullen in vreugde maaien, die hier in tranen hebben gezaaid. Ja, hoe verachtelijk wenen en smeken nu in uw ogen mag zijn, zal het eens uw dagelijkse, ja, ogenblikkelijke bezigheid in de hel zijn, indien God door Zijn wederbarende genade het niet verhoedt. Want

daar zal niet alleen de worm knagen, en daar zullen niet alleen de tanden knersen; maar daar zal zijn wening der ogen tot in alle eeuwigheid. Een zorgeloze zondaar heeft nu geen verdriet; daarom treurt hij niet; maar als de vlekkeloosheid van Gods heiligheid en de strengheid van Zijn rechtvaardigheid op uw hart zal komen, dan zult gij misbaar maken.

b. Wat zijn er niet velen onder u, die, ofschoon ze somtijds wenen, zo wenen, dat het niet over de zonden is, als zulke monstereuze dingen; maar sommigen wenen door de beweeglijkheid van de stem van de leraar; anderen uit een weke aard; of andere, wanneer enig zwaar verlies hen treft in hun persoon, familie of goed. Wenen op zichzelf is de zaak niet. Wenen over zijn zonde, dat men een heilige en rechtvaardige God vertoornd heeft, dat is het; en evenwel deze zaak heeft nimmer klem op u gehad.

c. En zijn er ook niet enigen, die maar wenen uit desperaatheid en diepe ongelovigheid, hebbende benauwdheid van binnen, die hun een schrik van rondom maakt, en hun ziel voor de genade Gods toesluit.

d. En is het slecht gesteld met het wenen onder velen van u; zo volgt het vanzelf, dat gij van de smekingen die gij gehoord hebt, ten ene male vreemdelingen zijt; en bij een andere gelegenheid, als wij van het gebed van de gans ontblote spreken, zult gij het overtuigende zien.

Nu, mijn vrienden, die zonder bevinding van de beschreven werkzaamheid leeft, moet ik zeggen:

1. Gij hebt waarlijk reden om bedroefd te zijn, en bitter te wenen, want gij zijt in een beklaaglijke en deerniswaardige toestand. Gij hebt grote redenen om te wenen; want God is op u vertoornd wegens uw zonden, en uw zonden zelf roepen tot God om wraak over u. En evenwel niet te wenen en te bidden, wat is dat onverantwoordelijk!

2. Ik moet u zeggen, gij geruste, die over uw zonde niet weent en tot God om genade bid, dat gij waarlijk niet op de rechte weg zijt, maar op de brede. Vraagt het de heiligen, zij zullen met één mond het u zeggen, dat gij op de brede weg zijt, en dat gij in droefheid zult nederliggen.

3. Eindelijk gij, die het bij bevinding niet kent, gij hebt God niet tot een Vader; gij zijt niet onder het getal van Zijn eerstgeborenen; maar gij zijt uit uw vader de duivel, die u zo verhardt, opdat gij een dubbele portie van de Goddelijke wraak mag krijgen; dat een ieder, die God niet kent en het Evangelie ongehoorzaam blijft, zal geschonken worden.

2. Maar oprechten van het hart, gij weet bij bevinding de werkzaamheden, die wij beschreven hebben. Toen gij eerst op de weg naar de Heere kwam, wat hebt gij menige dagen en nachten geweend over uw zonden! Wat hebt gij God met smeking aangelopen! En waar was het u anders om te doen, dan dat gij toch op de rechte weg mag gebracht worden. En nu na uw verlaten van de Heere, terwijl gij nu tot uzelf zijt gekomen, is dit ook uw gestalte en werkzaamheid. Wij zullen maar een woord of twee tot u spreken, vermits gij in onze uitbreiding de werkzaamheid kunt nagaan.

a. Dat uw ellendige en jammerlijke toestand u nu drukt en wenende, ja smekende maakt; merkt dat toch aan als een goedheid van God, en een blijk dat Hij Zijn betrekking van Vader op u blijft houden. Was gij maar een tijdgelovige, Hij zou zeggen: Efraïm is met de afgoden vergezeld, laat ze varen. Maar terwijl gij een zoon zijt, ofschoon een zeer wederspannig kind, zo zendt Hij de Geest van Zijn Zoon in u. Is het tot nog toe niet om u met vrijmoedigheid Vader te doen roepen, het is om u te overtuigen, om u te verbrijzelen en te kneuzen. Maakt dan geen verkeerde gedachten van God, alsof Hij dit deed om Zijn ongenoegen tegen u te tonen. O! neen, het is een blijk dat Hij uwer gedenkt, en daarom doet Hij u al wenende en biddende wederkeren.

b. Zijt gij nu in een tranendal gebracht door de Goddelijke werking, treurt dan vrij, het past u wel, vermits gij het zo bedorven hebt tegen de Heere uw God. Zijt met geen kleine vernedering tevreden, maar staat naar een diepe trap; want daaruit wordt geboren de beste, de vaste en bestendige vertroosting. Daarom, wat ik u bidden mag, laat toch de lijdzaamheid en onderwerping onder al de werkingen Gods om u te vernederen, zijn volkomen werk hebben, en

spartelt er niet tegen; wees niet als een ongewend kalf daaronder. Wees niet te zeer begerig naar de vertroosting; God weet wat u best, nuttigst en nodigst is, om u van de zonde te spenen, en bekwaam te maken voor de uitlating van Zijn genade.

c. Indien de Heere u niet helpt ten eerste, wordt daarom niet moedeloos en ongelovig. Want Hij, Die uit Zijn Vaderlijke betrekking tot u, u wenende en smekende gemaakt heeft, heeft dat goede beginsel van uw herstelling niet gewrocht om u te pijnigen, maar om eens op Zijn tijd te herstellen. Daarom blijft in het gebed zonder ophouden, tot hetzelve wakende met alle smeking; loopt Hem aan als een waterstroom; want uw aangezicht zal niet beschaamd worden.

d. Vooral zoekt en staat daarnaar, om u onder Gods leiding te stellen als een dwaze onmachtige en onkundige, opdat Hij u bij de hand vatte, op de rechte weg zette, en u er langs leide tot de waterbeken. Indien gij dit verzuimt, zult gij als een blinde naar de wand tasten, en niet gered worden.

e. Eindelijk, vermits hij Vader is, en gij een van Zijn eerstgeborenen, vertrouwt toch op Hem, Hij zal Zich uwer ontfermen, en uw overtredingen uitdelgen om Zijns Naams wil. God zegene het gesprokene! AMEN.

EEN HARTSTERKING VOOR EEN WEDERKERENDE GELOVIGE TEGEN HET BEZWIJKEN ONDER HET GEMIS VAN DE GODDELIJKE TROOST

JESAJA 41:17

De ellendigen en nooddruftigen zoeken water, maar er is geen, hun tong versmacht van dorst; Ik, de HEERE, zal ze verhoren, Ik, de God Israëls, zal ze niet verlaten.

RIJKDOM, eer en vermogen kunnen zeer schielijk verloren worden, en de mensen, die ze hadden, zeer schielijk in diepe armoede en ellende ingedompeld worden; maar zeer moeilijk valt het om uit zijn ellendige staat, tot zijn vorige gelukstaat te geraken. Dit leert de bevinding zo overtuigende, dat het verloren arbeid zou zijn om dit te bevestigen.

Even gelijk het gezegde in het natuurlijke waar is, zo heeft het ook in het geestelijke zijn volstrekte waarheid. De gelovigen hebben zoete tijden, in welke zij als Henochs met God wandelen, en op hun hoogten treden; maar door onachtzaamheid en de verleiding der zonde raken ze er uit, er komt een scheiding tussen God en hen, en dus moeten ze menige traan storten, benauwde dagen en nachten doorbrengen, eer ze tot hun vorige stand komen.

Wij hebben zulkeen, die door gevoel van zijn ellende getroffen is, gezien met een voornemen des harten bezwangerd om weder te keren; ja, dadelijk wederkerende met geween en smeking. Maar terwijl de ziel niet ten eerste gered wordt, en opdat sommigen uwer door moedeloosheid niet verslonden zouden worden, door gebrek aan de uitlating van Gods vertroostende invloeden, zo dachten wij dat deze woorden zeer gepast zouden zijn, om u onder het oog te brengen uw gestalte en de Goddelijke bemoediging in die toe te dienen.

Nadat God van *vers 1-7* Zich beroepen had op de heidenen, om tot getuigen te strekken van Zijn oude liefde aan Abraham en zijn zaad; zo gaat God voort van het achtste vers tot het einde van het hoofdstuk, om de moedeloze Sionieten te bemoedigen door de Goddelijke moedgevende toezegging. Van *vers 8-16* verzekert Hij van Zijn hulp en bijstand in het lichamelijke, en in ons tekstvers van Zijn hulp in hun troosteloosheid onder hun geestelijk gebrek.

Zodat wij in de woorden twee zaken hebben.

I. Een voorstel van hun bekommerlijke en moedeloze toestand. *De ellendigen en nooddruftigen zoeken water, en daar is geen, en hun tong versmacht van dorst.*

II. Een troostvolle toezegging, die tot bemoediging aan hen gedaan wordt. *Ik de HEERE, zal ze verhoren; Ik de God Israëls, zal ze niet verlaten.*

I. Het eerste deel. Daar de profeet Gods volk voorstelt als ellendigen en nooddruftigen, zoekende naar water, zonder dit te kunnen vinden, waardoor zij van de dorst versmachten. Zodat wij acht zullen geven:

A. Op de onderwerpen, zoals dezen werkzaam naar water zijn, zonder het te kunnen vinden. Hier hebben wij:

1. De onderwerpen, zijnde, ELLENDIGEN en NOODDRUFTIGEN.

a. Vooral hebben wij twee zaken aan te merken, namelijk:

1. Betreffende de vertaling; Arias Montanus, Luther en onze oude overzetting vertalen ons eerste grondwoord, de ellendigen; gelijk ook de onzen het in de nieuwe overzetting gedaan hebben. Maar de LXX taalsmannen vertalen het, armen; gelijk ook de Engelse vertalers. Daar

onze overzetters het volgende woord door nooddruftigen vertaald hebben, heeft Montanus en Luther en de oude overzetting, armen. Maar de LXX en de Engelse hebben het gelijk de onzen, nooddruftigen. Zodat men de woorden gevoeglijk kan vertalen, de arme nooddruftigen, welke niet dan in de klanken van onze vertaling onderscheiden is.

2. Betreffende de onderwerpen, hier ellendigen of armen en nooddruftigen genoemd. De uitleggers zijn niet zeer eens, wie die zijn, noch op welke tijd de beloften zien. Clericus meent, dat de woorden van *vers 17-20* te kennen geven een grote verandering, welke onder de volkeren gebeuren zou in hun gevoelens, betreffende God en de ware godsdienst; welke gebeurd is in de Babylonische gevangenis, en in de eerste tijden van de Christelijke Kerk. Anderen verstaan door deze armen en nooddruftigen, de discipelen van Christus, zo genoemd, *Matth. 5,* of de gelovigen, die ten tijde als Jezus geopenbaard werd, arme nooddruftigen en amechtigen waren, naar de vervulling van Gods beloften aan de vaderen gedaan, welke hun als wateren tot verkwikking van hun ziel zijn zouden. Ondertussen mijn aandachtigen, elk zijn vrijheid in dezen gevende, menen wij, dat wij in het gemeen de Joden in Babel en uit Babel weerkerende te verstaan hebben, aan wie God Zijn genaderijke belofte doet, om hen te horen en niet te verlaten. En zo ziet de belofte op al Gods arme en amechtige kinderen door al de tijden van de Kerk heen, dat wanneer zij wegens hun dorst naar de genadegoederen en hartelijk verlangen versmachten, dat God hen horen, helpen, redden en niet verlaten zal.

b. Maar ten tweede, om wat nader tot verklaring van onze woorden te komen, moeten wij:

1. De kracht van de betekenis der woorden aanwijzen.

a. Ons grondwoord betreffende; wanneer wij deszelfs betekenis en gebruik in de Heilige Bladeren nagaan, vind ik, dat het woord meer dan één betekenis heeft. Somtijds betekent het verdrukte; het is goed voor mij dat ik verdrukt ben geweest, opdat ik Uw geboden leren zou. Dan betekent het zachtmoedige en zachtmoedigheid; de zachtmoedigen zullen vreugde hebben. Dan betekent het ellendigen des lands, armen; ik ben arm en nooddruftig, nochtans gedenkt de Heere aan mij. Nu mijn aandachtigen, het komt daarop aan, dat wij de eerste betekenis van het woord weten, welke hierin gelegen is, dat het in de vijfde buiging in de Arabische taal te kennen geeft en betekent het kermende geluid der jonge struisen naar hun moeders, als zij van honger en dorst aan het versmachten zijn; uit welke betekenis al de andere zeer gemakkelijk kunnen vloeien. En wij worden in dezen als de eerste betekenis van het woord bevestigd, wanneer wij ons te binnen brengen, dat het woord zelf in deze vertaling overgezet wordt, *Lev. 3:17,* door een jonge struis. Ziet ditzelfde *Job 30:29: Ik ben den draken een broeder geworden, en een metgezel der jonge struisen.* Daar hetzelfde woord voorkomt, en tot opheldering dient, dat hij in het voorgaande zei, dat hij schreeuwde in de gemeente; om de sterkte en naarheid van zijn schreeuwen nu te kennen te geven, zegt hij dat hij is een metgezel der jonge struisen; dat is, op dezelfde treurige wijze uit honger en gebrek aan de gemeenschap Gods, naar God roepende. Ziet het nog meer tot bevestiging, *Micha 1:8: Hierom zal ik misbaar bedrijven en huilen; ik zal beroofd en naakt gaan, ik zal misbaar maken als de draken, en treuren als de JONGE STRUISEN.* Zodat wij door het nagaan van de betekenis van het woord de onderwerpen kunnen beschrijven als armen, die wegens hun gebrek in het geestelijke met een nare en treurige en lamentabele stem schreeuwen tot God, opdat zij het tot laving van hun amechtige zielen mochten ontvangen.

b. Ons tweede woord de toestand van de onderwerpen mede uitdrukkende door nooddruftigen vertaald, wordt van sommigen door armen overgezet; doch de meesten vertalen het zeer wel door nooddruftigen, gelijk de onzen ook doen. Alleen is aan te merken, dat ons wortelwoord betekent, hij heeft gewild, met sterke drift begeerd, hij heeft gerust. Zodat het een vader te kennen geeft, wegens zijn sterke begeerte tot zijn kinderen, en dus een begeerte betekent van een nooddruftige wegens zijn begeerte tot zaken die hij niet heeft, maar als noodzakelijk aanmerkt; gelijk Schindlerus en Gejerus aanmerken. Derhalve moeten beide bij

elkander verhandeld worden; vermits zij op hetzelfde zullen uitkomen. Maar het zakelijke hiervan voor dezen gezegd hebbende in het A. B. C. des geloofs, zenden wij u daar naartoe van pag. 32 tot 42.

2. Deze nooddruftige armen beschreven hebbende in hun gestalte van armoede, moeten wij met een woord nagaan hun werkzaamheid. Zij zoeken naar water, en daar is geen. Hier is:

a. Hun werkzaamheid zelf, zeer ernstig, zij zoeken naar water. Daar wij te letten hebben:

1.) Op het voorwerp van hun werkzaamheid, het is water, zij zoeken naar water.

a.) In het gemeen is aan te merken, dat de zinspeling hier, naar de gedachten van de beste uitleggers, ontleend is van Israëls uittocht uit Egypte door de huilende en droge woestijn, daar zij onder andere dikwijls gebrek aan water hadden, gelijk wij weten uit de geschiedenis. Dit kan ook zien op de Joden, kerende uit Babel naar hun land, in zulk een gebrek zijnde; want in die oosterse landen is doorgaans groot gebrek aan water tot verversing van de arme reizigers. Maar in zoverre als dit ziet op het geestelijke, en past op de toestand van elke gelovige door alle tijden, moeten wij door wateren verstaan de goederen van het genadeverbond, die tot laving en verkwikking van des Heeren gunstgenoten zijn. Ons grondwoord *Majim* betreffende, door water hier ter plaatse vertaald, is aan te merken, dat de Hebreeën, wier taal geschikt is om de zaken naar hun aard uit te drukken, hebben eenvoudige, tweevoudige en meervoudige getallen. Het woord dan is in het tweevoudige getal, derhalve hier te kennen gevende de tweeërlei goederen van het genadeverbond, hier in dit leven en namaals in de hemel daar boven.

b.) In het bijzonder, het was dan water dat de Kerk begeerde. Zij zoeken naar water. Hetwelk zal zeggen:

/. Dat zij zochten voor hun arme overtuigde consciëntie de rechtvaardigmaking in Christus' bloed, opdat hun beschuldigende consciëntie mocht bevredigd worden door toepassing van het bloed der besprenging, dat betere dingen spreekt dan dat van Abel. Deze genade wordt dus zoet in dit opzicht voorgehouden: *Te dien dage zal er een Fontein geopend worden tegen de zonde en onreinheid, voor het huis Davids en de inwoners van Jeruzalem, Zach. 13:1.*

//. Dat zij zochten wateren, dat is heiligende genade te ontvangen van de Heere, opdat het kromme mocht recht worden, hun ziel hoe langer hoe meer gereinigd en gezuiverd van de smet der zonde, en zij naar Gods beeld geschapen mochten worden tot kennis, gerechtigheid en ware heiligheid. Hoe wordt dit zoet onder het zinnebeeld van water voorgehouden! *Ik zal rein water op hen sprengen, en zij zullen rein zijn, Ezech. 36:25.* David bad, *Ps. 51:9* daarom, *was mij, en ik zal witter zijn dan sneeuw.* De heiligen hadden hun klederen wit gemaakt in het bloed des Lams, *Openb. 7:14.*

///. Dat zij zochten Gods dierbare gemeenschap en nabijheid, in welke Hij de Zijnen troetelt, in de armen vergadert, en in Zijn schoot draagt, hen zettende als een zegel op hart en arm, hen in beide handpalmen graverende, hun licht, blijdschap, troost en raad gevende. Hiernaar, als naar water, dorstte de psalmist meermaals, wanneer hij uitroept: *Gelijk een hert schreeuwt naar de waterbeken, alzo schreeuwt mijn ziel tot U, o God. Mijn ziel dorst naar God, naar den levenden God, Ps. 42:2. O God, Gij zijt mijn God, Ik zoek u in den dageraad; mijn ziel dorst naar U, mijn vlees verlangt naar U, in een land, dor en mat, zonder water, Psalm 63:2.*

////. Dat zij zochten die dierbare inwoning des Heiligen Geestes in hun harten te ondervinden en gewaar te worden, tot ontdekking, tot leiding, tot opwekking en versterking; welk alles onder het zinnebeeld van water wordt voorgesteld, als God belooft Zijn Geest te zullen uitstorten over alle vlees.

/////. Dat zij begerig waren naar het nodige tot groei, bloei en vruchtbaarheid, en ondersteuning in de weg der genade, welk ook te kennen gegeven wordt, als de Heere spreekt van Zijn wijngaard van rode wijn, die Hij ogenblikkelijk zou bevochtigen door genade als met regen en water, *Jes. 27:2 en 3.*

//////. Eindelijk haar verlangen naar de verzadiging van vreugde daarboven, die bij Gods rechterhand is eeuwiglijk en altoos. Welk zoet onder dit zinnebeeld van water wordt voorge-

houden, *Openb. 7:17: Want het Lam, dat in het midden des troons is, zal ze weiden, en zal haar een Leidsman zijn tot levende fonteinen der wateren; en God zal alle tranen van haar ogen afwissen.* Vraagt nu iemand, waarom het een en het ander bij water vergeleken wordt? Ik antwoord:

Is dat zo, dat wateren een verkoelende en hitte matigende kracht hebben; de genade, in het verbond beloofd, door Christus verworven, en door de Geest toegepast, neemt weg en stilt de brandende beschuldiging van de consciëntie, geeft een stille en lieflijke vrede des Geestes; gelijk elk, die het ooit ondervonden heeft, zeer wel weet. O, die ziel, die een ogenblik mogelijk van tevoren de angsten der hel ondervond, de pijlen des Almachtigen, welker vurig venijn haar geest uitdronk; zodra als God maar zegt: Zoon, dochter, zijt goedsmoeds, uw zonden zijn u vergeven, is er een blijdschap, welke alle verstand te boven gaat.

Gelijk de wateren de dorst lessen, alzo zijn de goederen van dat dierbare verbond. Daarom worden de geestelijk dorstigen niet alleen uitgelokt om te komen tot de wateren; maar Jezus zegt, dat als iemand van deze drinken zal, dat hij in der eeuwigheid niet dorsten zal.

Het water verfrist en verheugt; maar als de genadegoederen worden toegepast aan het hart, daar wordt ondervonden een onuitsprekelijke vreugde en blijdschap in het hart, welke meer is, krachtiger, gegronder en bestendiger dan die der goddelozen, wanneer hun koren en most vermenigvuldigd wordt.

Het water verenigt somtijds zaken met elkander op een onafscheidelijke en vaste wijze; o! Gods genade, in Christus ondervonden, doet de ziel God nauwer aanhangen dan een gordel hangt aan de lendenen eens mans; ja, zo aanhangen, dat allen die de Heere aanhangen één geest met Hem zijn.

Veel en velerlei zaken worden door het water vermurwd en week gemaakt; de genade te kunnen zien met betrekking tot zichzelf, maakt het diamanten hart gedwee en handelbaar, doet het wegsmelten als water, en zitten met Maria om Jezus' voeten met zijn tranen te wassen.

Reinigt het water van de vuilheid; o! als de ziel Gods gemeenschap gewaar wordt, het verstand, de wil en hartstochten worden gereinigd en gezuiverd; Zijn heerlijkheid ziende als in een spiegel, wordt de ziel in gedaante veranderd van heerlijkheid tot heerlijkheid, als van des Heeren Geest.

Zijn de wateren vruchtbaar makende; o! de ziel, die genade bij aanvang of voortgang vindt, zijn hart wordt van een woestijn gemaakt tot een vruchtbaar veld; in plaats van een doorn komt een dennenboom op; en in plaats van een distel een mirtenboom.

Ja, is het water noodzakelijk tot het leven; de goederen van het verbond der genade zijn zo noodzakelijk, dat het onmogelijk is te leven en gelukkig te zijn zonder aandeel aan die. Die van deze niet heeft, heeft het leven niet, maar de toorn Gods blijft op hem.

b. Daarom is het geen wonder, en het blijkt uit al het gezegde, dat de armen en nooddruftigen deze wateren zoeken, gelijk de woorden zeggen: ZIJ ZOEKEN WATER.

1. Wat ons grondwoord betreft; de zeer geleerde Coccejus zegt, dat het eigenlijk betekent de toekering van de ziel en derzelver vermogens tot een zaak, om die te hebben en in tegenwoordigheid te genieten; hetgeen niet onaardig de werkzaamheid van een rechte zoeker uitdrukt. Het woord betekent zoeken, begeren naar iets, met alle uitzetting van zijn vermogens daarnaar staande en smeken, *Deut. 12:10, Spreuk. 14:6.* Welk alles één en hetzelfde in zijn onderscheiden onderdelen zal uitdrukken; waarom wij het ene onder het andere schikken zullen.

2. In de zaak dan zal dit zoeken:

1.) Iets onderstellen.

a.) Het onderstelt een gemis; want onbekend maakt onbemind. Dat men niet mist, zal men met alle macht niet zoeken. Dit gemis kunnen wij nu in verschillende opzichten nagaan met een oog te houden op hetgeen zij misten; zodat deze hun staat en gestalte klaar zal zijn. Zij misten de innige blijdschap in God, de gevoelige omgang met Hem, dat groeien en toenemen; ja, met een woord, de fontein is niet geopend, maar verzegeld en toegestopt. Zodat hun ziel,

missende de Heere, is als een dorstig land, als een ongetrooste en voortgedrevene met stormen en onweder, en kan geen rust met Noachs duif vinden, totdat zij weer in de ark genomen wordt.

b.) Een gemis door verlies. Dat men tevoren had en verloren heeft, dat zoekt men. Dit is nu zo en bij aanvang en bij voortgang.

De ontwaakte zondaar wordt in de eerste overtuigingen ontdekt, hoe dat God zijn God was in het werkverbond, maar dat hij Deze door bondbreuk verloren heeft; waarom hij niet rusten kan, totdat hij met de verloren zoon opstaat en weerkeert.

Ook bij voortgang. De ziel wandelt niet altijd in de genieting, maar door tussenkomen van zonden en verdorvenheid verliest zij haar licht en haar tederheid, ja, haar God, ten aanzien van haar bevinding; en deze verloren zijnde, o! dan heeft zij geen rust, dan is het, zij hebben mijn Heere weggenomen, en ik weet niet waar zij Hem gelegd hebben. Dit maakt zoeken, schreien, naogen, uitzien en reikhalzen.

c.) Het veronderstelt kennis en hoogachting tot de zaak, die men zoekt. O! de ziel vindt een vuur van toorn, brandende in het hart; niets anders dan het bloed van Christus kan het blussen. Zij heeft pijnlijke gezwellen, zijnde vol wonden, striemen en etterbuilen; zodat ze balsem uit Gilead nodig heeft. Zij ziet een vertoornde Rechter, voor Wie zij komen moet; o nu een Scheidsman, Die Zijn handen op beide zou kunnen leggen; o! is de uitroep, is God te bewegen; hemel, wat een grote zegen! Is het bij voortgang, de ondervinding heeft haar geleerd, hoe de ziel blijdschap, vreugde en vrede in God ondervonden heeft, hoe Hij haar handen leerde ten oorlog en de vingeren ten strijde; en zich te binnen brengende hoe zoet Zijn voorkomingen zijn, hoe sterk en zielverkwikkende Zijn woorden zijn, hoe lieflijk Zijn omhelzingen, hoe zacht Zijn troetelingen en hoe veilig Zijn schaduw is, o! dat breekt het hart; dat maakt:

d.) Dat zij onvergenoegd is, dat zij het niet langer stellen kan, maar zij moet God hebben, zij moet uit Bethlehems bornput wateren drinken. Er is geen rust in haar binnenste, een God in Christus, de goederen van het verbond moet zij hebben, of zij zal sterven.

b. Stellender wijze zal het zeggen:

1.) Dat de ziel opstaat. Het kan wel zijn, dat een godvrezende onder het verlies kan zijn, zonder de dadelijke genieting van Gods gemeenschap, en dat zij ligt te ronken op een bed van zorgeloosheid, dat geen kloppen haar wakker kan maken; maar als de zaak in zijn gewicht op het hart komt, als zij haar nood en de noodzakelijkheid van het goed ziet, dan staat zij met de verloren zoon op; die plaats is onveilig, het goed dat zij mist, is te groot, *Hoogl. 5.*

2.) Dat de ziel zich over haar verlies uiterlijk beklaagt, en dat betreurt en beweent. Nu noemt zij zich Ikabod, de heerlijkheid is van haar weg. In dit opzicht moet verstaan worden in het geestelijke, dat gorden van zijn lendenen met een zak, dat kloppen op de heupen en slaan op de borst, dat leggen van zichzelf in het stof. Nadrukkelijk is het, dat de Heere hoorde Efraïm zich beklagende, *Mitnoded,* welk van een woord komt, dat eigenlijk zegt een beklaging aan zichzelf met de alderonuitsprekelijkste zuchting, welke het gehele lichaam doet beven als een blad. Dit wordt wel in Gods volk onder gemis meer gevonden, dat zij doorgaans kirren als de duiven en piepen als de zwaluwen.

3.) Het zoeken zal bestaan in de uitgangen van de ziel, om dat goed deelachtig te worden dat zij missen. Er is een begeerte in de luiaard, maar hij gaat niet uit; daarom is het, dat de begeerte van de luiaard hem doodt. Maar hier gaat de ziel uit met al derzelver vermogens. Het is met haar als *Ps. 63:1 Ik zoek u, o God, in den dageraad, mijn ziel dorst naar U, mijn vlees verlangt naar U, in een land, dor en mat, zonder water.* De reden was, omdat hij het goed in zijn waardij zag. Daarom voegt hij er terstond bij: *Voorwaar Ik heb U in het heiligdom aanschouwd, daar ziende Uw sterkheid en Uw eer.*

4.) Het zal zeggen een inspannen van al de krachten die men heeft, om bij dat goed te komen. In de verlating, waarin Gods kinderen zoeken naar water, is aan te merken, dat veeltijds de krachten niet groot zijn; waarom zij zich in *Ps. 88* vergelijken bij diegenen, die in het graf nederdalen. In *Ps. 38* zijn hun krachten dan veranderd in zomerdroogte, zodat zij krom gaan,

zijnde als een lederen zak in de rook, als diegenen die onder de doden mogen geteld worden. Ondertussen, de kracht die zij hebben, die spannen zij in; zij blijven niet stilstaan. Dit wordt ons zeer levendig voorgehouden in de reizigers door het dal der moerbeziebomen of van Bacha, *Ps. 84,* zoals wij dit eens ophelderden, dat de reizigers door dat droge zand somtijds tot de knieën toe, dikwijls zo moede, amechtig en overstelpt waren, dat zij moesten neerzitten; ondertussen dat zij alsdan niet ledig waren, maar groeven putten, welke door de regen van boven gans rijkelijk overdekt werden. Ziet dit in David: *Ik breid mijn handen tot U uit; mijn ziel is als een dorstig land voor u. Sela! Ps. 142.*

5.) Het zal zeggen een nauwkeurig vragen aan anderen, of zij hen niet weten te onderrichten, waar of waaromtrent zij dat goed zullen vinden of die wateren deelachtig worden. Dit deed de bruid, *Hoogl. 3,* zij vroeg het aan de wachters, die rondom de stad gingen. De stokbewaarder vroeg het aan Paulus. Zo ook een ziel, die God mist bij aanvang of voortgang, zij vraagt het de leraren, die verstandig en voorzichtig zijn en weten met de moeden een woord ter rechter tijd te spreken, en zulkeen als een bedroefde te onderscheppen en te zeggen, indien gij het niet en weet, o gij schoonste onder de vrouwen, zo gaat uit op de voetstappen der schapen en weidt uw geiten bij de woningen der herders.

6. Het zal zeggen dat nagaan van zijn wegen. De onderzoekende en beproevende Job vinden wij voorwaarts, achterwaarts en ter rechter- en ter linkerhand zich kerende en wendende, of hij God mocht vinden. De bruid zoekt God ook door alle hoeken en straten. Het is het veiligste voor een ziel onder verlating, dat zij haar wegen nagaat, om te zien, of zij het niet kan bemerken, waar zij God verloren heeft, door welke zonde, in welke gelegenheid; opdat zij God daar mag vinden, daar zij Hem vertoornd heeft. Dit zijnde Zijn weg om Zich eerst te genieten te geven, wanneer de ziel daar bepaald gebracht wordt, daar zij Hem vertoornd heeft. Dit wordt zoet in de reizen van dat oude Israël verbeeld, die dikwijls terug moesten keren. Ziet het ook in de Christenreize; die moest, zijn rol verloren hebbende, weer omkeren.

7. Het zal zeggen dat bekend maken van zijn toestand aan anderen die God vrezen, opdat die tezamen voor en met haar de ziel naar God in de gebeden wilden opheffen; o, het gebed van de rechtvaardige vermag veel, volgens Jakobus. Daarom vind ik Christus' bruid tot de dochteren van Jeruzalem zeggen: Indien gij Hem vindt, Die mijn ziel liefheeft, zeg Hem aan, dat ik krank van liefde ben, *Hoogl 5;* dat is, houdt Hem mijn gestalte voor, zeggende hoe ik niet rusten kan; hoe ik kwijn onder Zijn afzijn; hoe gaarne ik de minste blijk van Zijn nabijheid van Hem zou willen hebben. Het is een teken van gevoelloosheid en groot gebrek aan liefde, de vervloekte hoogmoed onder de Christenen, dat zij niet meer hiermee in dit opzicht bij elkander komen, om de voorbidding te zoeken; want dikwijls zou een eenvoudig gebed van de kleinste, grote kracht hebben tot redding van een gevorderde gelovige.

8. Dit zoeken zal ook te kennen geven, hoe de arme ziel daarop uit is om haar schulden te belijden. O! onder gemis zijnde, zij zoekt de schulden op, zij zoekt haar zonde te vergroten, zij zoekt recht bij haar schulden bepaald te worden, een gevoelig en gedwee hart daarover te hebben. Die zijn zonde, in het zoeken, bedekt of verkleint, die zal niet voorspoedig zijn. Daarom vind ik beide samen gevoegd bij *Hosea: Ik zal heengaan en tot Mijn plaats wederkeren, totdat zij zich schuldig kennen, en Mijn aangezicht zoeken; als het hun bang is, zullen zij Mij vroeg zoeken.*

9. Dit zoeken zal mede insluiten dat naarstig gaan van middel tot middel, zodat de ziel zal zoeken of zij het water kan vinden, in de openbare godsdienst, in het bijzonder of bij anderen of in het verborgen in de overdenking van het onderzoek en lering van het Woord. Zolang elk middel niet bij de hand gevat wordt, het is een teken, dat het de ziel nog niet genoeg drukt, en dat de redding ook niet zeer nabij is. Maar als God bekwaam maakt om de middelen te gebruiken, Hij zal ook het einde geven. Ziet het in de bruid; zij zocht Hem in alle middelen; wat was het gevolg? Zij vond Hem, zij hield Hem vast, zij wilde Hem niet laten heengaan, *Hoogl. 3.*

10. Het zal ook nog al mede insluiten, dat de ziel in dit zoeken nauwkeurig acht geeft, of

hetgeen dat haar in het zoeken voorkomt, juist datzelfde is dat zij mist; dat zij verloren heeft, dat zij moet zij wederom hebben. De God zoekende kinderen worden gewaar, hoe God hun in het zoeken verborgen ondersteuning geeft. Somtijds hun mond met drangredenen vervullende, somtijds de begeerten zeer gaande makende, somtijds enige kleine flikkering van licht en verwijding gevende, somtijds zoete plaatsen op het verstand brengende. Maar dit is het niet alleen, dat zij hebben moeten; daarom die hoog achtende, staan zij naar dat eigenlijke dat zij missen. Dit dunkt mij is in David te zien in *Ps. 42;* daar is hij zoekende. Hij heeft enige uitlating van liefde, ondertussen is hij begerig om God Zelf nog te hebben en nog te genieten.

11. Eindelijk, daar het zoeken recht is, rusten zij niet, totdat zij gevonden hebben. O! het is om God en wateren des heils te doen, deze moet de ziel hebben; daarom blijft deze standvastig in dat zoeken, al was het tot de dood toe.

2. Ofschoon God belooft Zich te laten vinden van een *volk dat niet naar Hem vraagde, en tot een volk welk bij Zijn Naam niet genoemd wordt, te zeggen: Ziet hier ben Ik, ziet hier ben Ik, Jes, 65:1.* Ondertussen is somtijds Zijn weg alzo in Zijn heiligdom, dat de ziel lang moet sukkelen, eer zij de begeerte ontvangt, welke is als een boom des levens; en zij moet uitroepen: Hoelang, hoelang zult Gij u verbergen? Zo is het hier niet; zij zochten water, en daar was geen. Dit zal nu te kennen geven:

a. Dat het haar voorkwam, dat haar gebed niet beantwoord werd; de hemel was als koper, zodat haar smeking daar niet doorging, noch tot de Heere opkwam; gelijk wij dit meer vinden in de klachten van Gods kinderen. *Ps. 28: Houdt U niet doof, als ik tot U roep.*

b. Dat de benauwdheid en beklemdheid van haar ziel, onder al dat belijden en zuchten tot God om verruiming, bij haar bleef, welke de ziel volgens *Psalm 38* doet zeggen: *Uw pijlen zijn in mij gedaald, Uw hand ligt zwaar op mij.*

c. Dat de middelen te gebruiken, hetzij in het openbaar of het verborgen, geen verwijding, geen troost gaven, maar alles bleef als droge borst en zonder zog.

d. Dat zij in des Heeren nabijheid niet kon geraken, maar moest van verre staan, en ook tot de Heere roepen: Waarom staat Gij van verre? Waarom verbergt Gij u? Dit nu doet God somtijds.

1. Om Zijn soevereinheid over Zijn volk levendig te tonen; gelijk Hij dat deed in het geval van Job. En zulks kan men onderkennen:

a. Wanneer men na alle nauwkeurig onderzoek niet kan vinden, dat de verlating is gekomen door een zware of openbare zonde; want omtrent de dagelijkse zwakheden zwijgt de Heere in Zijn liefde.

b. Wanneer men ondervindt de nauwe gezetheid in de weg van de plicht; want de zonden, hebbende dodende angels in zich, en een verzwakkende kracht, doen de handen slap hangen.

c. Wanneer de goedertieren indrukken van God en Zijn weg blijven, zonder tegen hem te murmureren of harde gedachten te koesteren, maar met gedurige aanbidding uit te roepen: Uw weg is majesteit en heerlijkheid.

d. Wanneer de ziel zelf hierdoor hoe langer hoe meer van haar oprechtheid overreed wordt in dat kleven aan God, gelijk wij het zo in Job vinden. Die roept meer dan eens uit: Ik zal aan mijn oprechtheid vasthouden tot het einde toe.

2. Somtijds ook om voorgaande zonde tegen Hem; en dan is Zijn weg goed, zulkeen te laten zoeken naar water, zonder dat in het eerste te kunnen vinden.

a. Om haar te doen ondervinden, hoe smartelijk het valt tegen de Heere te zondigen.

b. Om haar bang in het toekomende te maken.

c. Om haar te ontbloten.

d. Om haar des te begeriger naar genade te maken. Dit kunt gij uitbreiden.

B. Deze onderwerpen zochten naar water, maar er was geen. Dit maakte hun toestand des te beklaaglijker wegens de ernstige en sterke begeerte naar de wateren des heils. Daarom

versmachtten hun tongen wegens de grote dorst die zij hadden. Er is een verlating en gebrek in het geestelijke somtijds, die men dragen kan en het gemakkelijk daaronder stellen; maar zulks is ten ene male zondig en onverschoonlijk. Hier was het anders, de tongen versmachtten wegens de dorst. Hier vinden wij melding maken:

1. Van de tong. Hun tongen, namelijk de tongen van de ellendigen en nooddruftigen, die naar wateren zochten, en er was geen.

a. Ons grondwoord LESCHONAM of LASCHON, betekent in een eigenlijke zin de tong en de spraak; *Exod. 4:10,* daar Mozes zegt, dat hij zwaar van mond en zwaar van tong was. De tong in het natuurlijke, weten wij, is een zeer voornaam lid, de zitplaats van de smaak, en tot het leggen van de spijze en tot de spraak noodzakelijk. De tong wordt bij uitnemendheid droog en kleeft aan het gehemelte, wanneer de persoon niet heeft genoegzaam vocht, en des te meer, als er niet in het allerminste is.

b. Uw Christelijke aandacht bemerkt dan lichtelijk, dat ofschoon er gezien kan worden op de Joden, door dorre plaatsen naar Jeruzalem wederkerende, dat in zoverre, als er gezien wordt op de gestalte van Gods volk, door al de tijden heen in het geestelijke, hier geen eigenlijke of lichamelijke tong moet verstaan worden, maar de uitwerking van de verlating in het geestelijke, in zoverre als deze met de dorstige gestalte in het natuurlijke overeenkomt.

2. Deze tongen versmachtten van de dorst, of gelijk wij lezen kunnen, deze tongen waren droog in de dorst, gelijk de grondspraak het meebrengt. Dit nu alzo opgehelderd hebbende, laat ons in het geestelijke twee zaken nagaan.

a. Hetgeen dit alles op zichzelf zeggen zal volgens de zinspeling. Let er op met aandacht, om uw eigen ziel er aan te onderzoeken, of er zulk een verlangen naar God in Christus bespeurd wordt.

1. Het zal te kennen geven dat pijnlijk gevoelen en de innige smart, die een waar begenadigde heeft over het missen van de wateren.

De dorst in het natuurlijke is scherper en pijnlijker dan de honger; in het geestelijke is de dorst zeer smartelijk voor de ziel, als zij nagaan:

a. Hoe zij verstoken en verre zijn van de Heere, de Fontein des heils, het allergrootste en dierbaarste en vergenoeglijkste Goed. Was Absalom zonder rust, zolang hij des konings aangezicht niet zien kon; o! hoeveel temeer is de ziel van godvruchtigen, wanneer zij verre van de Verbondsgod zijn, Zijn aangezicht niet zien kunnen, Zijn stem niet horen, Zijn tegenwoordigheid moeten missen! Dat doet het hart uitroepen: Is iemands smart zo als de mijne? Zij hebben mijn Heere weggenomen; ik ga de ganse dag in het zwart; mijn ziel druipt weg van treurigheid.

b. Als ze nagaan hoe goed en verkwikkelijk dat leven in Gods nabijheid was. O! dat was zo dierbaar, dat ofschoon iemand al het goed van zijn huis had willen geven, men zou hem ten ene male veracht hebben, en gezegd hebben, dat er meer blijdschap in het hart was, als God Zijn aanschijn deed lichten, dan wanneer het koren en de most van de goddeloze vermenigvuldigd was.

c. Als zij nagaan, dat zijzelf de fontein hebben komen toe te stoppen, door de slijk en modder van hun ongerechtigheid. Verborg God Zich in Zijn soevereinheid voor de ziel, zodat zij wateren moesten zoeken zonder die te vinden, dat was draaglijk, dat was te boven te komen; maar dat onder het oog blijvende, hoe de zonden een scheiding tussen God en haar gemaakt hebben, dat is iets, dat drukt, dat smart; dan be-erft de ziel de vruchtgevolgen van haar ongerechtigheid. Dan weten zij hoe smartelijk en bitter het is te zondigen, de Heere te verlaten, en zich gebroken bakken uit te houwen, die geen water kunnen houden.

d. Als ze nagaan, hoe trots al de geestelijke vijanden dan hen vertrappen, vertreden en onderdrukken. Ziet het in *Ps. 42.* Zij schudden het hoofd, zeggende, ha ha, zo wilden wij het hebben. O! wat een smart is het, als de geweldigsten, die de ziel haten, daarover juichen en hen gevangen leiden naar hun wil. Zodat een ieder aandachtige zeggen kan, dat het een grote smart

en pijnlijkheid is.

2. Dit versmachten van dorst zal zeggen een kwijning en afnemen van krachten in het geestelijke. Het is gemakkelijk voor de ziel voort te gaan zolang zij getrokken wordt; op te varen, zolang zij ondersteund wordt van onder, met eeuwige armen. Maar als God Zich verbergt, dan kwijnt het geestelijk leven; de sappen veranderen in zomerdroogte; en men wordt hoe langer hoe zwakker en krachtelozer; waarom Heman zegt, dat hij zulkeen was, die onder de doden gerekend kon worden. Elk, die het onderscheid tussen nabijheid en veraf zijn weet, is daarvan kundig hoe de ziel in het missen van de geestelijke wateren kwijnt.

3. Het zal zeggen en te kennen geven de wenende en schreiende gestalte tot God. Daarom is het, dat het eerste gevoegd wordt bij het schreien, *Ps 42, 43.* O! die zijn nooit aan het versmachten van de dorst geweest, die naar God niet geschreeuwd hebben, met Ismaël.

4. Het zegt, dat de ziel gedurig al rustelozer wordt. Daarom als David in deze gestalte was, hij zocht God in de dageraad, zijn ziel dorstte naar God in een land, dor en mat, zonder water, zodat hij zonder rust was; en gelijk de bruid, die naar haar Liefste zoekende en verlangende was.

5. Het zegt de smakeloosheid en onvatbaarheid, als dat voorgesteld wordt, zolang de ziel niet toegelaten wordt om te proeven en te smaken dat God goed is. Vorige bevindingen en opbeuringen van vromen zijn smakeloos, gelijk het wit van een ei.

6. Het zegt, hoe de tong aan het gehemelte kleeft, zodat er bijna geen vermogen meer is om zijn staat voor te stellen. Daar komt een stilzwijgen over, zij liggen tussen twee rijen van stenen, zij zijn verstomd, zij durven de mond niet open te doen, het hart is toegesloten; gelijk de Kerk eens klaagt: Waarom verhardt Gij onze harten?

7. Eindelijk zal het zeggen, dat amechtig neerzitten bij zichzelf, waarin de ziel is zonder troost, voortgedreven in benauwdheid, angsten en treuren over de staat van de ziel in het geestelijke; zodat zij dikwijls zeggen, het is buiten hoop, buiten hoop. Deze zullen de eigenlijke zaken in het onderscheiden van het zoeken en de armoede zijn.

2. En andere schriftuurplaatsen houden deze gestalten voor, zoals zij voortvloeien uit een missen van de Heere. In *Ps. 38* ging David er krom onder. O ja! zijn sappen waren veranderd in zomerdroogte; hij was een lederen zak in de rook. Dit deed Heman misbaar maken; en de ingewanden van de bruid werden erdoor beroerd. Het was waardig zulken, die in verlating zijn, zoekende troost en blijdschap zonder die te kunnen vinden, de *Psalmen 38, 42, 88, 102 en Klaagl. 3,* thuis gekomen zijnde nagingen, om hun toestand aan God daarmee te kennen te geven.

II. Maar hoe naar hun tegenwoordige toestand was, nochtans dezen waren gevangenen der hoop; daar is hoop in Israël voor een nare kermer; daar is ook voor een schreier en amechtige een gehoor en ook een open oor. O! als de mond vervuld met zonde en de ziel vervuld met wonden mag uiten haar geklag; de Heere zegt: Een ogenblik heb Ik Mij in Mijn toorn verborgen; maar Ik zal ze met eeuwige goedertierenheid gedenken. Daarom doet de Heere hier een dubbele of tweeledige belofte aan haar. Ik de Heere zal ze horen; Ik de God Israëls zal ze niet verlaten. Wij zullen met uw aandacht van deze tweeledige belofte zelf spreken. En wel:

A. Van het eerste lid van de belofte, IK, DE HEERE, ZAL ZE HOREN. Let dan hier:

1. Op de Belover, zoals Hij Zichzelf beschrijft, met Zijn Gedenknaam. Ik de Heere, of Jehovah. Wij weten, mijn aandachtigen, dat deze Naam afkomt van een wortelwoord, hetwelk zijn, wezen en leven te kennen geeft. Zodat Hij zegt, dat God de Wezenaar is, Die uit kracht van Zijn Goddelijke deugden en volmaaktheden, op de allervolmaaktste wijze bestaat. Wij weten, dat het zijn opzicht heeft op het verbond der genade, voorhoudende wat God in dat verbond voor Zijn gekrookte rietjes en glimmende vlaswiekjes is; de genadige God, Die trouw en waarheid heeft tot een gordel Zijner lendenen. Wij weten, dat dit woord uit rustende letters is samengesteld, en dat het de drie tijden insluit, *Die was, Die is, en Die zijn zal, Openb. 1.* Van alles, mijn toehoorders, kort, zoals het hier te pas komt.

a. Hij, Die de Hoorder zijn zou van haar roepen om water, was de eeuwig levende God. Niet gelijk de stomme beelden, die zij stelden tot afgoden; die ogen hadden, maar zagen niet; die oren hadden, maar hoorden niet, gelijk hij in dit hoofdstuk pleit tegen de afgoden; o! neen, Deze was de levende God, de Oorzaak ook van alle leven, en de Onderhouder daarvan; daarom kon Hij horen. Daarom mogen wij zeggen *Jer. 10:17: Jakobs deel is niet gelijk deze, want Hij is de Formeerder van alles, en Israël is de roede Zijner erfenis; Heere der heirscharen is Zijn Naam.*

b. Het zal Hem voorhouden in de betrekking, waarin Zijn deugden en volmaaktheden voorkomen tot Zijn armen en nooddruftigen, in dit zalig en eenzijdig verbond.

1. Zoals Hij de Verbondsgod is. God stelt de overtuigde zondaren Zijn eeuwig eenzijdig verbond in Zijn Woord voor; Hij maakt hen bekwaam om met de hand te onderschrijven, dat zij des Heeren zullen zijn; en dus zijn zij Zijn bondgenoten, die Hij Zich ondertrouwt in gerechtigheid en waarheid, als Hij hen onder de roede doet doorgaan, en onder de band des verbonds brengt, waarin Hij hun tot een God is, en zij Hem tot een volk worden, *Jer. 31.*

2. Hoe Hij in dat verbond is de genadige en barmhartige God, *Ps. 86.* Barmhartig om al Zijn berouw samen te trekken en Zich over hen te ontfermen, gelijk een vader zich ontfermt over zijn kinderen. Genadig, om hun buitensporigheden te vergeven en uit te delgen als een nevel, en als een wolk, zijnde die Heere, Die in Zijn liefde zwijgt.

3. Hoe Hij in dat verbond is die God, Die niet verandert; en daarom worden de kinderen Jakobs niet verteerd. Hij heeft trouw en waarheid tot een gordel om Zijn lendenen. Het is wel waar, dat het somtijds naar het uitwendige schijnt, alsof God niet hoorde, en dat Zijn goedertierenheden ophielden, en dat Hij in eeuwigheid vergat barmhartig te zijn; maar dat denkt de ziel maar in haar haast; want Zijn hartenliefde en genegenheid is altijd dezelfde.

4. Hoe Hij in dat verbond met een volmaakte volvaardigheid en gerechtigheid is aangedaan, om de Zijnen te hulp te komen, ofschoon Hij het, gelijk hier, tot haar beste komt uit te stellen. *Jes. 55: Eer zij roepen, zal Ik horen.*

c. Is deze Naam uit rustende letters samengesteld; zo houdt het de Jehovah voor als de ware Rust en veilige Schuilplaats voor de armen en nooddruftigen, die als belasten en beladenen heengaan. O, dit tot Hem vlieden als duiven tot hun vensteren, die worden in een hoog Vertrek gesteld; deze Naam is toch de sterke Toren, waarheen de rechtvaardigen vlieden; daarom, wanneer een belaste en beladene komt, o! hij vindt rust voor zijn ziel.

d. Sluit deze Naam de drie tijden in, de voorleden, tegenwoordige en toekomende; dit zal zeggen:

1. Hoe God, Zich Jehovah noemende, voorhoudt Zijn gegrond recht op en tot haar. Ja, het mede leren de weg, hoe God de redding aan haar schenken zou, door de ziel klaar in te leiden in haar vorige weg en bevinding, dat het Zijn werk in haar was. Daarom vind ik gedurig dat als God dit geven wil aan Zijn bondgenoot, dat Hij zegt tot Jakob: Ik ben de God van Bethel; Ik ben, zegt Hij tot Mozes, de God van Abraham, Izak en Jakob. Dit licht, waardoor de ziel gered word, dat heldert op de voorgaande bevinding aan de ziel, en bevestigt die daaraan.

2. Hoe hij deze betrekking nu in het tegenwoordige bewaarde. De kastijdingen waren geen blijken dat Zijn goedertierenheden ophielden, maar dat zij volgens het verbond de dadelijke liefdebewijzen waren. Ziet dit in *Ps. 89 en Hebr. 12.* Daar wordt geleerd dat Hij de zonde met de roede bezoekt, uit kracht van het verbond als Vader, maar het is omdat Hij Zijn zonen liefheeft.

3. Dat Hij zijn zal alles dat Hij ooit was. O! God zal in het toekomende hen niet verlaten. Gaat men door water en door vuur, het zal niet beschadigen noch verteren; gaat men door het dal van Bacha, daar geen wateren zijn, Hij zal de regen van boven gans rijkelijk geven, Ps. 84.

2. Daarom, nadat Hij Zich als de Jehovah voorstelt, voegt Hij erbij, dat Hij ze horen zal. O, de Heere zal ze horen.

a. Die Hij horen zou, zijn die welke wij alrede beschreven hebben, de armen en nooddruftigen, die wateren zochten zonder die te vinden; zodat hun tong versmachtte van dorst.

De rechtvaardige heeft hoop, zelfs in de dood; want als hij valt, wordt hij niet weggeworpen, maar de Heere hoort hem, als hij uit de benauwdheid tot Hem roept.

b. Horen. Ons grondwoord zegt in deze zin luid uitspreken, betuigen, horen, welk alles zeer krachtig de beloofde zaken zullen te kennen geven.

1. Wij zullen dan nagaan waarin dit horen zelf bestaat.

a. Het zal te kennen geven de Goddelijke aandacht en oplettendheid omtrent de begeerten van deze ellendige. Wanneer de Heere niet hoort de begeerten van Zijn kinderen, dan merken zij Hem aan *als Een Die Zich doof houdt, wanneer zij tot Hem roepen, Ps. 38:2.* Maar wanneer Hij hun staat beschouwt, oplettendheid en aandacht aan hun kermen geeft, wordt het een horen genoemd. *Ik heb gehoord, dat zich Efraïm beklaagt, Jer. 31:18.*

b. Dat Hij hun afgebroken redenen en stamelende woorden en sprakeloze zuchtingen en kermen verstaat. Daarom wordt horen en verstaan zo dikwijls bij elkander gevoegd, *Jes. 28:23.* O! de Heere kent de nameloze gestalten van Zijn kinderen, waartoe zij geen woorden noch uitdrukking hebben om deze voor te houden. *God kent de weg van de oprechten, Psalm 1.*

c. Het zal zeggen, dat Hij met hen beweging van ontferming en mededogen heeft, gelijk toen het roepen van Israël in Egypte gehoord werd; dat is, God had nu medelijden met hen; in al hun benauwdheden was Hij met hen benauwd geweest, Zijn ingewanden rommelen. Hij gedenkt dat zij stof zijn, en daarom zal hij in eeuwigheid niet met hen twisten. Kon de ziel het maar geloven, dat elke zucht die zij uit angst naar de wateren geven, geweld doet op Christus' hart, in zoverre zij als leden met Hem door geloof en liefde verenigd zijn. Er is een geestelijke overeenkomst tussen het Hoofd en de leden; daarom is Hij ook in alles verzocht geworden, opdat Hij weten zou een medelijdende Hogepriester te zijn.

d. Het zal zeggen een aanspreken en toespreken tot dezulken in hun nare en ellendige toestand, gelijk wij vinden dat de Engel des verbonds Hagar toesprak in de woestijn, haar ontdekkende een fontein, waaruit zij haar fles vullen kon; gelijk ook elders gezegd wordt dat het is in de woestijn naar haar hart te spreken. Dit doet God zelfs somtijds onmiddellijk, door Zijn belofte krachtdadig op het hart te brengen. Somtijds gebruikt Hij anderen daartoe, die als middelen zijn, om het hart te onderwijzen en op te beuren.

e. Het zegt, hoe God in dit horen menigmaal betuiging aan de arme en nooddruftige doet, als de ziel in verlegenheid is, alsof ze was neergezonken in een en modderige kuil, daar geen staan is door de kracht van het ongeloof, zodat geen woorden bijna in staat zijn om de ziel op te beuren, de vertroostingen Gods zijn te klein. Daarom komt dan de Heere met Zijn betuiging: Zo waarachtig als Ik leef, zo Ik behagen heb in de dood des zondaars; maar daarin, dat de goddeloze zich bekere en leve.

f. Eindelijk, het dadelijke schenken van de zaak die zij begeren; gelijk een ieder bekend is, dat horen dit te kennen geeft; zodat in dit opzicht het zeggen zal, dat God hun de wateren van Zijn genade wilde geven; hun zonde uitdelgende, hun ziel heiligende, hen vruchtbaar makende, hun dorst lavende en hun harten vermurwende. O! dierbare zaken, die begeerte, die komt, is als een Boom des levens.

2. Vraagt iemand, waaraan dat te kennen is, dat God hoort? Ik antwoord:

a. Daaraan, mijn aandachtigen, kan men het weten, als God iemand een aanhoudende biddende gestalte geeft. Dit is Zijn eigen werk, de ziel werkzaam te maken met onuitsprekelijke zuchtingen. En gelooft mij, de ziel zou niet achteraan kunnen kleven, of Gods hand moest haar ondersteunen. Loopt ooit iemand God aan als een waterstroom; het is een blijk dat Hij, Die de Jehovah is, trekt.

b. Als de ziel vindt dat zij in haar gebed veel drangredenen kan gebruiken om haar toestand voor te houden en bekend te maken. Het is somtijds wonderbaar welke drangredenen een ziel al hebben kan; een teken is het, dat God werkt en luistert.

c. Als zij vinden, dat de weg niet toegestopt wordt; maar dat zij met vrijmoedigheid alles aan de Jehovah bekend kan maken. O! dat is een zoete blijk dat die ziel gehoord wordt;

ofschoon zij het dikwijls niet aanmerkt.

d. Eindelijk, als de begeerde zaak zelf komt. Maar dat is Gods weg niet altijd in de woestijn, daar de ziel meer moet leven door geloof dan door aanschouwen.

B. Het tweede deel van de belofte is: Ik de God Israëls zal ze niet verlaten.

1. Hier stelt God Zich voor zeer nadrukkelijk in deze tweede belofte: Ik de God Israëls zal ze niet verlaten.

a. Nu noemt Zich God ELOHIM, dat is de Aanbiddenswaardige, wegens al Zijn deugden en volmaaktheden; hetgeen zeggen zal:

1. Dat Israël en elke gelovige Hem zoeken, zoals het Hem toekomt; Hij is de Elohim, de hoog achtbare, de aanbiddenswaardige God. *Wie zou U niet vrezen, o Gij Koning der heidenen? Want het komt U toe, Jer. 10:7.*

2. Was Hij de Elohim, zo was Hij het Voorwerp des gebeds, en ook de Hoorder. *God is een Geest; die Hem aanbidden, moeten het doen in geest en in waarheid, Joh. 4:25. Roept Mij aan in den dag der benauwdheid, Ik zal er u uithelpen, en gij zult Mij eren, Ps. 50:15.*

b. Hij zegt, dat Hij is de God Israëls, met opzicht op Jakobs worsteling, waarin hij zich mannelijk gedroeg en overmocht; om daarmee te kennen te geven:

1. Dat alle ware worstelaars Jakobs geloof hebben. O! de tijdgelovigen zullen zo niet liggen te wenen, schreien, kermen en kirren als een duif en piepen als een zwaluw; maar een oprechte zal God zoeken in de dageraad.

2. Dat alle worstelaars overwinnaars zullen zijn, gelijk Jakob; want God heeft nooit gezegd tot het huis Jakobs, zoekt Mijn aangezicht tevergeefs.

2. Hij zal ze niet verlaten. Dit is de belofte des verbonds: Ik zal ze niet begeven noch verlaten. Het zal zeggen, dat Hij niet maar nabij hen zal zijn; maar ondersteunende van onder, met eeuwige armen.

a. Dan zal Hij ze niet verlaten ten aanzien van hun staat, hoe het ook gaan mag. Dit huwelijksverbond zal niet verbroken worden; maar de Heere zal in alle afwijkingen Zijn overspelige vrouw weer roepen: Keert weder, keert weder gij afkerige kinderen; Ik heb u getrouwd. Zij zijn in beide Zijn handpalmen gegraveerd, en hun muren zijn steeds voor Hem.

b. Ook niet om hun gestalte, hoe droevig die zijn moge. Dat hart, dat als tussen twee rijen van stenen was, zal ondervinden enige blijken en bewijzen van Gods verborgen ondersteuning en opbeuring. Daar zullen zijn enige uitgangen van het hart, welke blijken zijn dat Hij de hand aan de ziel houdt, en haar op een verborgen wijze ondersteunt.

c. In hun verlegenheden ook niet. O! Hij zal in al hun benauwdheden benauwd zijn met hen; en wanneer de wateren zich verheffen, ja, tot aan de lippen toe komen; God zal tonen dat Hij in de benauwdheid een schielijke Hulp bevonden worde.

d. In hun genaden ook niet. Zij mogen wel verdonkerd worden, maar zij zullen nooit uitgeblust worden. Want de poorten van de hel zullen deze niet kunnen overweldigen.

e. In hun verwachting ook niet. O! de erfenis, ofschoon zij uit veel verdrukkingen moeten opkomen, zal voor hen bewaard worden, vermits het voor hen bereid is voor de grondlegging der wereld.

II. Dit moet nu zo aan de ellendige en nooddruftige geschieden, om meer dan één reden.

A. Vooreerst, Gods vaderlijk hart en Zijn rommelende ingewanden van barmhartigheid tot Zijn volk verplichten Hem hiertoe. Een moeder zou haar zuigeling kunnen vergeten; maar God kan niet; daarom hoe naar het er uitziet, evenwel als ze roepen tot God, dan zegt Hij: *Hoe zou Ik u overgeven, o Efraïm! u overleveren, o Israël! Mijn hart is in Mij omgekeerd, al Mijn berouw is tezamen ontstoken, Hos. 11. Is niet Efraïm Mij een dierbare zoon, is hij Mij niet een troetelkind? Want sinds Ik tegen hem gesproken heb, denk Ik nog ernstiglijk aan hem; Ik zal Mij zijner zeker ontfermen, spreekt de Heere, Jer. 31:20.*

B. Ten tweede, Zijn eigen belofte legt op Hem een verplichting hiertoe; Hij zegt immers, *roept Mij aan in den dag der benauwdheid, en Ik zal er u uithelpen, Ps. 50:15.* Nu is het

onmogelijk dat Hij liegen zou.

C. Ten derde, de onuitsprekelijke zuchtingen der vromen, die ze door de bewerking des Geestes op de borgverdienste voor Zijn troon uitstorten, leggen ook een verplichting op Hem, om Zijn volk te horen, *Ps. 12:6: Om de verwoesting der ellendige, en het kermen der nooddruftige, zal Ik nu opstaan, zegt de Heere.*

TOEPASSING

ZIEDAAR mijn geliefden, een kostelijke hartsterking voor een versmachtende ziel, opdat ze niet onder uitstel van de Goddelijke vertroosting zou bezwijken, aan uw Christelijke aandacht kort voorgesteld.

Laat ons nu het gesprokene tot ons aller nut naar vereis van zaken overbrengen.

A. Vooreerst dan, o! wat was het te wensen, mijn geliefde toehoorders, dat gij allemaal zoekers waart, dat gij zo ernstig zocht, dat wij wegens uw verlangen naar water en versmachten van dorst, u een woord tot bemoediging moesten toedienen. Maar helaas! wat is het ver daarvandaan met de meesten van u.

1. Wat zijn er weinigen onder u, die eens beseffen, hoe ellendig en rampzalig uw staat van nature is, en hoe noodzakelijk gij de wateren der de Goddelijke genade van node hebt; en daarom zijt gij rijk en verrijkt, en hebt geen ding gebrek, ofschoon gij jammerlijk, ellendig, arm, blind en naakt zijt. O! mijn vrienden, het gemis van het geringste naar het lichaam maakt u ontevreden; gij kunt niet rusten tot dat gij het hebt; en nu mist gij God, Christus, vergeving van zonden; ja alles met een woord, dat tot uw behoudenis dient; maar gij ziet het niet, gij gelooft het niet, en daarom zoekt gij er niet naar, maar blijft weltevreden. O! wat is dat een nare gesteldheid? Elk schepsel zoekt, dat tot zijn vermaak strekt; maar gij hebt geen aandoening, maar zoekt dat tot uw verderf strekken zal.

2. Indien er zijn, die enige begeerten hebben naar enige heilwateren, wat zijn ze flauw. Men heeft een overreding dat men genadeloos is; dit stemt men met zijn oordeel toe. Maar uw begeerten zijn maar flauwe wensingen, en dus begeert gij als een luiaard, en gij ontvangt niet. Zoudt gij in het natuurlijke zo zijn? Zag gij een behoeftige in het natuurlijke, die met een flauwheid, ongevoeligheid en onverschilligheid om een aalmoes bad; zoudt gij niet zeggen, het drukt hem niet, hij is niet behoeftig, het is de rechte bedelaar niet? Gij! brengt het tot uzelf over. God moet ook een walg aan flauwe en ernsteloze begeerten hebben. De nood moet aan de man komen, daar moet ernstig gezocht worden, zal er ooit gevonden worden. God zal Laodiceeërs, die noch koud, noch heet zijn, uit Zijn mondt spuwen.

3. Ofschoon enigen van u een oppervlakkig gezicht van gebrek hebben, zo zijt gij evenwel geen zoekers; vermits gij al de ingestelde middelen om te vinden niet gebruikt. Wat is er reden om hierover te klagen? De een heeft zulke stellingen, alsof de plichten te oefenen, de middelen waar te nemen, maar wettisch werk en nadelig was. De ander, niettegenstaande enige overtuiging, blijft leven in een verzuim van deze en gene plichten. Gelooft mij, mijn vrienden, zolang gij zo blijft, God zal nimmer horen.

4. Gij kunt het immers stellen, ofschoon gij niet vindt; gij weet niet van dat bezwijken vanwege verlangen, van dat versmachten van de dorst. Integendeel, uw zoeken is uw vinden, uw dorst uw drinken. O! wat is dat naar! Is een bedelaar geholpen, omdat hij gebedeld heeft? Is een dorstige gelaafd, omdat hij dorst heeft? Ons zoeken is de weg, van God geordend, om te vinden; maar het is het vinden zelf niet. Bedriegt u toch niet, mijn vrienden, indien gij niet van een zoeker een vinder wordt, gij zult zijn en blijven een rampzalig mens, niettegenstaande uw zoeken.

5. Eindelijk, ofschoon gij enige begeerten hebt, gij zoekt het toch bij de Heere niet, maar in uzelf, in uw gestalten en enige werkzaamheden, die gij door gemene overtuiging en levensverandering hebt; en dus zoekt gij het met de daad in uw gerechtigheid. O nare toestand!

Al had gij al de heiligheid van engelen en mensen, en gij waart maar aan één zonde voor God schuldig, gij zoudt niet kunnen bestaan, gij zoudt verwezen worden. Wat is het een dwaasheid, het te zoeken buiten Christus? In Hem alleen is die gerechtigheid te vinden, waarin een ziel voor God bestaan kan. En daarom, elk die recht zoekt, bekent dat hij midden in de dood is, en daarom zoekt hij zijn leven buiten zich in Christus Jezus. Derhalve, o natuurlijk mens, wie gij zijt, en geen bevinding hebt van het zoeken in het wezen der zaak, zoals wij het beschreven hebben uit Gods Woord, gij zijt waarlijk ellendig en nooddruftig, ofschoon gij het niet gelooft. God drukke dit op uw hart, en Hij doe u ontwaken uit uw zorgeloosheid.

B. Oprechte, gij zijt een ellendige en nooddruftige zoeker naar water, enz.

1. Gij kent, gij ziet, gij voelt uw ellende en uw gebrek, immers waarvan gij bewustheid hebt. Hieraan hebt gij het, en dat maakt dat gij u gedraagt als een ellendige voor God en mensen in het openbaar en in het verborgen.

2. Gij kunt immers betuigen dat het u om de genadewateren te doen is, en dat uw ziel nergens anders mee gerust kan gesteld worden, ja, dat gij die boven alles schat, en bovenal ernaar reikhalst, dat uw nieren als verlangen in uw schoot, dat gij ernaar dorst, gelijk een hert naar de waterbeken, in dit land, dor en mat, zonder water.

3. Ofschoon gij evenwel geen water vindt, bezwijkt toch niet. Ofschoon uw tong droog wordt in de dorst, de God Amen heeft gezegd, dat Hij u zal horen en niet verlaten. Uw hulp, hoe naar het er uitziet, is des te nader. Wie weet of gij deze dag niet tot de wateren zult gebracht worden, en de put noemen: Lachaï Roï. God Zelf versterke en bevestige u. AMEN.

EEN WEDERKERENDE GELOVIGE ONDER GEMIS VAN JEZUS' NABIJHEID NIET BEZWIJKENDE, MAAR OM NABIJHEID IN DE GEBEDEN WORSTELENDE, EN DAARIN DRANGREDENEN GEBRUIKENDE, ONTLEEND VAN DE GOEDE REUK VAN ZIJN OLIËN, ENZ.

HOOGLIED 1:3

Uw oliën zijn goed tot reuk, Uw Naam is een olie die uitgestort word; daarom hebben U de maagden lief.

MIJN geliefden, het is velen tot een wonder, hoe een gelovig mens staande blijft, en hoe hij, niettegenstaande Jezus weigert Zich uit te laten te genieten te geven, des te sterker met alle smeking en worsteling, onder een gelovig en eerbiedig gebruik van allerlei drangredenen, als een geweldige geweld op het Koninkrijk der hemelen bij aanhoudendheid doet, totdat hij het met geweld inneemt.

De verwondering hierover spruit bij sommigen daaruit voort, omdat ze de dierbaarheid van Jezus Zelf, en van Zijn genadeweldaden niet kennen, noch de innige zielsvoldoening, die men in Zijn nabijheid gewaar wordt. En daarom, zij denken, als iemand naar die onbekende dingen staat, dat hij eindelijk moet bezwijken en verstandeloos worden.

De verwondering van anderen ontstaat uit diepe onervarenheid in de weg Gods met Zijn volk, en enige misvatting die zij hebben, niettegenstaande zij gelovigen in de grond zijn. De dochters van Jeruzalem zeiden eens, wat is uw Liefste meer dan een andere liefste?

Mijn vrienden, de verwondering dat zij niet bezwijken, maar standvastig blijven aanhouden, zal ophouden, als wij ons te binnen brengen enige zaken.

Vooreerst, God houdt ze door een verborgen kracht staande, en daarom bezwijkt en verlaat ze hun hart niet.

Ten tweede, het is de aard van de liefde, dat die allersterkst werkzaam is, als het geliefde voorwerp niet tegenwoordig is.

Ten derde, dat ofschoon Jezus niet nabij is, er nochtans zulk een lieflijke, ziel bekorende en hart innemende reuk van Hem komt in de ziel, dat hun genegenheden gaande worden.

Eindelijk, het is de aard van de liefde, zich niet te laten overwinnen en nedervellen, maar alles te overwinnen, en werkzaam te blijven in het zoeken, zonder te bezwijken, en aanhoudende in de worstelingen zonder het op te geven.

Wij zagen in de voorgaande predikatie een gelovige bijna bezwijkende, die de tong droog was van de dorst. Die zochten wij te bemoedigen, en een klein woord van troost toe te reiken. Nu, dat is niet ongezegend geweest, want de binnenkameren zijn met meer gemoedigdheid bezocht geworden. Nu dachten wij dat het niet onaangenaam zou zijn om u te tonen, wat uw hoofd in het zoeken ophoudt, en de pleit- en drangredenen die gij gebruikt hebt; en daarom kozen wij deze woorden, Uw oliën, enz.

In het voorgaande vers komt de bruid voor, als een die Jezus' nabijheid miste, en evenwel ernaar stond om het te genieten; kust mij, enz. Hiertoe gebruikt ze een drangreden, ontleend van de uitnemendheid van Jezus' liefde boven de wijn. Hier in onze woorden blijft de bruid naar deze nabijheid reikhalzen, een nieuwe drangreden gebruikende, om haar verzoek aan te binden en ingang te doen vinden; Uw oliën enz. Zodat wij in de woorden hebben twee voorname hoofddelen.

I. De bruid gebruikt een drangreden, tot billijking van haar verzoek, ontleend van de uitnemende aangenaamheid van Zijn oliën, Wiens Naam Zelf een uitgestorte olie is. Uw oliën zijn goed tot reuk, Uw Naam is een olie die uitgestort wordt.

II. De bruid, tot billijking van haar begeerte, beroept verder zich op de bevinding van alle ware gelovigen, zuivere maagden, die hebben U lief; en zou ik dan ook, als een van die, naar Uw nabijheid niet staan? Daarom hebben de maagden U lief.

I. Hier gebruikt de bruid nog een drangreden om gekust te worden met de kussen van Christus' mond, ontleend van de uitnemendheden van Christus' zalving, of oliën. En deze drangreden gebruikt de bruid wel in dezer voege:

A. Zij stelt Jezus' oliën in haar uitnemendheid voor: UW OLIËN ZIJN GOED TOT REUK.

1. Wat de vertaling betreft, achten wij het onnodig om vele en verschillende thans tevoorschijn te brengen. De zeer geleerde Professor Mark dit gedaan hebbende; en uit de Hebreeuwse zinscheiding heeft de zeer geleerde man beweerd, dat onze vertaling de beste is, ook allereigenlijkst overeenkomende met de Hebreeuwse spraak. Hij meende, vermits het *Soph Pasuk* of *Punctum* in het voorgaande tweede vers gevonden wordt, (Uw uitnemende liefde is beter dan de wijn) dat in ons tekstvers een nieuwe zin begint, waarin wij twee voorname hoofddelen zouden hebben. Het eerste is in onze woorden, Uw oliën zijn goed tot reuk, daar de *Saheph Katon* dit, naar zijn mening, een volkomen zin uitmaakt; en het tweede deel in de volgende woorden, tot de *Silluk* met het *Soph Pasuk,* daar de uitstorting van Christus' Naam gesteld wordt als de reden waarom de maagden Jezus liefhebben. Hierin, gelijk doorgaans, volgt de heer Hellenbroek de Heer Mark hier na; en wij zouden er niets tegen hebben, indien de *Atnach,* die de grootste zinscheider is, niet gevonden werd in dit vers, gelijk ze in het voorgaande niet gevonden wordt. Onze geachte taalmannen hebben ook dit nauwkeurig onder het oog gehad, en stellen de grootste halte naast het *Punctum* in het laatste van die woorden, *Uw Naam is een olie uitgestort,* gelijk het in de Hebreeuwse spraak gevonden wordt, dus met Piscator, Junius en Tremellius aanwijzende, dat al het voorgaande van de *Colon* in dit vers tot elkander behoort, en afgescheiden is van de volgende woorden, daarom (*Gual Cheen*) hebben de maagden U lief. Zodat de zin vol is van het eerste gedeelte van ons tekstvers volgens de grondspraak, onze taalsmannen en Piscator, daar de *Colon* geplaatst wordt, *vers 2: Uw oliën zijn goed tot reuk,* (*Semi colon*) Uw Naam is als een olie uitgestort; (*Colon*) en het tweede gedeelte tot de *Silluk*, behelst een nieuwe zin, enigermate van de voorgaande onderscheiden; *daarom hebben de maagden U lief.* Het enige dat hiertegen zou schijnen te strijden is, dat het woordje *daarom* ons schijnt in deze spraak te leiden tot het voorgaande, en de uitstorting van Christus' Naam als een olie te stellen tot de grondoorzaak van de liefde der maagden; en dat zo zijnde, zou niet het eerste middelste gedeelte van dit vers een zin uitmaken, maar het laatste middelste gedeelte. Ondertussen zal deze zwarigheid zeer gemakkelijk verdwijnen; wanneer wij letten, dat zij alleen ontstaat uit het woord *daarom,* in de grondspraak *Gual Cheen,* welk wel *daarom* derhalve onder andere betekenis heeft; maar het betekent ook *ja,* bevestigender wijze, gelijk geleerde mannen aanmerken. In welke betekenis van *ja* of *gewisselijk* het veel kracht bij de overzetting zal stellen in deze en gene plaatsen. *Jes. 15:4: Zo Hesbon als Eleale schreeuwt, haar stem wordt gehoord tot Jahaz toe.* Daarom wordt in deze spraak maar nadrukkelijk, *ja, de toegerusten Moabs maken een geschrei, eens iegelijks ziel is in hem kwalijk gesteld.* Vergelijk ook *Jer. 31:20.* Dus zouden wij op deze grond, gelijk wij in onze verdeling gedaan hebben, de zaak aldus begrijpen: Dat de bruid, nog bezig zijnde om haar eerste begeerte aan te dringen, een drangreden gebruikt, ontleend van de uitnemende aangenaamheid van Christus' oliën; Uw oliën zijn goed tot reuk; Uw Naam is als een olie uitgestort. En dus zal zij in het gemeen Zijn oliën, zoals zij goed tot reuk zijn, voorstellen, en in het bijzonder van Christus' Naam getuigen, dat Die is als een van de alleraangenaamste oliën, die uitgestort zijn. Dit nu gedaan hebbende zal de

bruid een nieuwe drangreden gebruiken, ontleend van de liefde van de maagden, om haar begeerte aan te dringen; en om haar zaak te billijken, zal zij zich beroepen op de bevinding van alle ware gelovigen; ja gewis, die hebben U lief; en zou ik dan, als een gelovige, niet staan naar de kussen van Uw mond? Ondertussen willen wij gaarne ieder zijn vrijheid in de verdelingen laten behouden, van anderen hetzelfde begerende voor ons.

2. Laat ons nu tot de zaak overgaan. UW OLIËN ZIJN GOED TOT REUK. Hier maakt de bruid melding:

a. Van Christus' oliën, UW OLIËN. Zodat wij spreken zullen van deze OLIËN.

1. Ons grondwoord *Schemen*, door olie vertaald, welk wortelwoord is *Schaman*, betekent allerlei vettigheid; en dus betekent het zelfstandig woord ZALF, BALSEM en OLIËN. De meeste uitleggers willen het zeer wel hier aangemerkt hebben als een zalf, olie, of balsem uit allerlei specerijen gemaakt, en menen dat er gezien wordt op de heilige zalfolie, waarmee Aäron en de hogepriesters en koningen gezalfd en in hun ambten ingesteld, en tot waarneming van die bekwaam gemaakt werden. En zeker is het hier alzo te begrijpen, vermits de bruid een uitnemendheid van reuk aan deze olie toe-eigent, zeggende: Uw oliën zijn goed tot reuk.

Ik mag en moet (uw geestelijk nut behartigende) niet spreken van de kostelijke oliën der oosterlingen, en van het gebruik, om zaken en personen daarmee te zalven. De geleerde Scacchius is hierover breed, de geleerden kunnen hem nazien; en de geoefenden in Gods Woord weten, waartoe de zalving is ingesteld. Ik merk maar alleen aan, dat Jezus, onder het Oude Testament onder de Naam Messias, Gezalfde, bekend was, waarvan al de gezalfde priesters en profeten en koningen nadrukkelijk voorbeelden waren, zoals Deze een tegenbeeldige Persoon zijn zou, op de allernadrukkelijkste wijze deze drieërlei ambten bekleden, en met luister en heerlijkheid hen alle ver, ja meer overtreffen, dan het licht der zon het licht der maan en sterren overtreft. Uit dezen hoofde leest men, *Ps. 45: Daarom heeft U, o God, Uw God gezalfd met vreugdeolie boven Uw medegenoten. Al Uw klederen zijn mirre, aloë en kassie uit de elpenbenen paleizen, vanwaar zij U verblijden. Jes.61:1. De Geest des Heeren HEEREN is op Mij, omdat de Heere Mij gezalfd heeft.*

2. Wat nu de zalfoliën betreffen, uw Christelijke aandacht merkt lichtelijk, dat wij bij geen eigenlijke oliën moeten blijven staan; iets oneigenlijks met de bruid hier verstaan in dit Lied, zijnde figuurlijk door lichamelijke uitdrukkingen opleidende tot hoge en verborgen zaken. En dus zullen wij aanwijzen wat de bruid hierdoor verstaat. Om welke te doen, wij uw aandacht zullen vertonen:

a. Wat wij door deze oliën te verstaan hebben, het niet eigenlijke maar oneigenlijke oliën zijnde; en dat is met een woord de Heilige Geest in deszelfs gaven, waarmee Christus gezalfd is. Deze is de Vreugdeolie, waarmee Hij rijkelijk is gezalfd boven Zijn medegenoten. Namelijk de Geest Die Hij niet met mate, maar boven alle maat ontvangen heeft, om Hem bekwaam te maken tot Zijn middelaarswerk. En wilt gij weten wat Deze zijn? Het zijn de zeven Geesten Gods, *Openb. 1*. Die zeven ogen zijn in één steen, *Zach. 6.* Die Jesaja, *hoofdst. 11:2,* optelt.

1.) De Geest des Heeren, Welke hier in het gemeen niet verstaan moet worden, maar in het bijzonder de Geest der profetie, Welke meermaals de Geest des Heeren beduidt, waardoor Jezus heuglijke voorzeggingen tot troost en blijdschap van Zijn duurgekochte Kerk doet, als die grote Profeet, Uitlegger, Een uit duizend; op Wiens lippen genade is uitgestort.

2.) De Geest der wijsheid, *Kol. 2:2,* in Welke al de schatten der wijsheid en der kennis in die mate zijn, dat men moet uitroepen: O diepte des rijkdoms, beide der kennis en der wijsheid Gods; waardoor Hij uit een schandelijke dood tevoorschijn brengt een heerlijk leven, en zegen uit de vloek. Deze is de Heere van alle wijsheid, waarbij al het andere maar loutere dwaasheid is.

3.) De Geest des verstands, welke van de voorgaande zo onderscheiden is, als de wijze van uitvoering van een zaak door bekwame middelen, onderscheiden is van een voortreffelijke zaak uit te denken. Hierdoor voert Christus Zijn ganse middelaarswerk voorzichtig uit, gelijk van Hem gezegd wordt, *Jes. 52:13: Ziet, Hij zal verstandiglijk handelen.*

4.) De Geest des raads, welke Zijn koninklijke kracht is als Hoofd van Zijn Kerk, die beschermende en regerende, ook al haar en Zijn vijanden overwinnende.

5.) De Geest der sterkte, waardoor Hij dragen, ja, doordragen zou de ondraaglijke last van de Goddelijke toorn, de wijnpersbak alleen tredende; ja, waardoor Hij als een sterke Held zou ingaan in het huis van die sterke, hem binden en zijn vaten ontroven.

6.) De Geest der kennis des Heeren, dat is de praktikale kennis, de zuivere liefde, de brandende ijver voor de eer en heerlijkheid van Zijn Vader; welke ijver van Gods huis Hem verteerde, het zijnde Zijn spijs en drank de wil van Zijn Vader te doen.

7.) Eindelijk de Geest der vreze des Heeren, waardoor Hij Zich aan Zijns Vaders welbehagen onderwerpt, zelfs in de allerzwaarste zaken. Deze zijn de gaven des Heiligen Geestes en de oliën waarmee Christus is gezalfd ten aanzien van Zijn middelaarsambt, opdat zo al de volheid der Godheid in Hem wonen zou. En dit alles moet aangemerkt worden in zijn opzicht tot de uitverkorenen. Want het is dit, dat de oliën goed tot reuk maakt, dat de arme zondaar dit alles in Christus ziende, zeggen kan en mag: Al deze geestelijke gaven zijn in de lieve Bruidegom, en dat wel voor mij, Zijn onwaardige bruid, om ze aan mij tot mijn behoefte mede te delen. Dit is toch de eigen aard van het zaligmakende geloof, niet met bespiegeling der dingen die goed zijn zich te vergenoegen, maar die zich toe te eigenen met een hartelijke toepassing tot zichzelf.

b. Maar ten tweede, dit nu zo zijnde, gelijk wij daar zo even gezegd hebben, zie ik niet waarom wij bij de gaven des Geestes alleen zouden blijven staan, waardoor Jezus in de tijd als de ware Messias dadelijk is gezalfd geworden; maar mij dunkt, dat benevens dat, de bruid wel in het oog zal hebben de genadegaven des Heiligen Geestes, die Jezus nu en dan mededeelt. Trouwens, het is niet ongewoon die bij olie en vettigheid te vergelijken, *Jes. 25:6.* En uit de parabel van de medelijdende Samaritaan, die olie en balsem in de wonde ingoot; dat is de mededeling van de genadegaven. Deze worden ook bij olie vergeleken in de parabel van de tien maagden, *Matth. 25.* En wilt gij dan weten, welke deze oliën zijn in dit opzicht? Ik zou u kunnen zeggen al de genaden, die de Geest uitstort van het begin tot het einde, welk ons een breed veld zou geven; maar ik zal mij thans bepalen met deze en die.

1.) Deze oliën zijn dan vooreerst de genadige verzoening van de vloek- en doemwaardige ziel met God, Die tegen de zondaar toornig was met een grote en uitnemende verbolgenheid wegens zijn dadelijke en aangeboren zonde, maar door Christus verzoend of bevredigd, legt Hij Zijn toorn af, zeggende, er is geen grimmigheid bij Mij, *Jes. 27*. O, hoe dierbaar is deze olie voor de ziel!

2.) Ten tweede, de genadige instorting van vrede in de ziel. Die ziende daar liggen onder een last van zonde, hebbende een beschuldigende consciëntie, zijnde vol wonden, zijn hoofd niet durvende opheffen tot God. Dan komt Hij tot de ziel, giet olie van vrede en genezing in haar wonden, zeggende: *Mijn genade is u genoeg, 2Kor. 12.* Ik heb voor u voldaan, Mijn vrede geef Ik u. Hoe zoet, bij wijze van zinspeling, zien wij dit in het gedrag van de medelijdende Samaritaan omtrent die mens, die in de handen van de rovers gevallen was.

3.) De zalige vertroosting en bemoediging, waardoor de beenderen die verbrijzeld waren, wederom levend worden, en de ziel verwaardigd wordt om te kunnen zeggen, wanneer deze blijdschap in het hart wordt uitgestort, daar is wel een ogenblik in Zijn toorn, maar een leven in Zijn goedgunstigheid. Dit is het, dat de Heere toezegt: De zachtmoedigen zullen vreugde op vreugde hebben.

4.) Het zalig vaardig maken om al hun plichten met de uiterste ruimte, blijdschap en verwijding des harten te doen; hun leven en blijdschap in hun werk vindende. Dit is het, dat David in *Ps. 119:32* zegt: *Als Gij mijn hart verwijd hebt, zal ik den weg Uwer geboden lopen; en vers 16: Ik zal mijzelven vermaken in Uw inzettingen, Uw woord zal ik niet vergeten.*

5.) De heuglijke verzegeling, Zijn eigen werk en stempel tot toe-eigening, tot bewaring op de ziel zettende in leesbare karakters, waaruit de ziel kan zeggen: Mijn Liefste is mijne, en ik

ben de Zijne.

6.) De zoete vrijmoedigheid in hen, in hun toegang tot de troon der genade, met volle verzekering van een vol vertrouwen van genade te zullen ontvangen, om geholpen te worden ter bekwamer tijd.

7.) Met innige versterking, waardoor de handen bekwaam gemaakt worden tot de oorlog, en de vingeren tot de strijd; waardoor de vijanden voor hun aangezicht vallen. Wanneer zij met alle kracht bekrachtigd worden naar de inwendige mens. Deze en dergelijke zaken meer, die een ziel ondervindt, mag men onder deze oliën tellen; zij zijn de genaden, die Christus aan het hart mededeelt.

c. Iemand zal mogelijk vragen, wat het einde van deze zalving is? En wilt gij dat weten, wij zullen het ook met een woord zeggen, vermits wij geloven, dat er veel in is om de ziel te doen zeggen, Uw oliën zijn goed tot reuk, namelijk alles dat Christus heeft, en ook al deze zalfoliën, die zijn voor de mensenkinderen, *Ps. 68,* om in een gasthuis, om zo te spreken, in te gaan, daar anders geen anderen zijn dan gewonden, gekwetsten, zieken van dodelijke kwalen, blinden, stommen, doven en verminkten, om te genezen. O! hoe zoet stelt Hij dit Zelf voor, waarom wij het niet voorbij gaan moeten, *Jes. 61:1. De Geest des Heeren HEEREN is op Mij, omdat Hij Mij gezalfd heeft:*

1.) Om de zachtmoedigen, eigenlijk, gelijk wij meermaals gezien hebben, de ellendigen, die naar Gods gemeenschap verlangden, uit te roepen, ja, zelfs hun een blijde boodschap te brengen. Welke blijdschap de blijmare van het zalig Evangelie is. Waarin de weg der verzoening zo vrij wordt voorgesteld, *Jes. 55:1.*

2.) Om de gebrokenen van hart, door de angsten van hun consciëntie, hen gedurig voor God beschuldigende, ze geen rust gevende, maar hen doende ondervinden, dat de vurige venijnige pijlen Gods hun krachten veranderen in zomerdroogte; om die harten te verbinden, hun wonden te genezen, en de ziel, wegdruipende van angst, op te richten, naar Zijn woord, *Psalm 119:28.*

3.) Om de gevangenen, of door de strik des duivels, of door begeerlijkheden die zij niet ten onder brengen kunnen, of door onmacht, of door bergen van zonde die in de weg zijn, vrijheid uit te roepen; ja ik zeg, om al deze beletselen weg te nemen, en de koperen deuren en ijzeren grendels open te zetten, en vrijheid aan de gebondenen te geven.

4.) Om de treurigen, die in het verborgen om God wenen, hun ellende betreuren, zichzelf om hun zonde veroordelen, het leger nat makende met hun tranen, te troosten; om haar uit te roepen blijdschap voor treurigheid, en het gewaad des lofs voor een benauwde geest. O heerlijke zalving! O welriekende oliën! Indien wij maar zielskwalen en krankheden hadden, wij zouden ernaar zoeken met ons ganse hart.

2. Maar het is niet één olie die Christus heeft, maar oliën in het meervoudige getal; gelijk het in het voorgaande was, uw liefden zijn beter dan de wijn; om aan te wijzen:

a. Met opzicht op Christus Zelf, Zijn tweeërlei zalving tot Zijn middelaarsambt. Zijn eeuwige afzondering in de eeuwige vrederaad. *Ik ben van eeuwigheid af gezalfd, Spreuk. 8.* En Zijn dadelijke bekwaammaking in de tijd, zijnde gezalfd met de Heilige Geest.

b. Oliën, om de velerleiheid en verscheidenheid van deze aan te wijzen, met opzicht op de gaven des Heiligen Geestes, die Hij heeft voor Zijn volk, om hun die mede te delen. Het is niet een olie voor één kwaal, maar olie voor alle geestelijke kwalen en krankheden; waarom Hij met recht kan zeggen: Alle belasten en beladenen, komt tot Mij, en gij zult rust voor uw ziel vinden. Ik zwijg van de uitnemendheid thans, zullende daartoe gelegenheid hebben wanneer wij zullen aanwijzen dat ze zijn goed tot reuk.

3. Het is hier opmerkelijk, dat deze oliën van Christus worden toegeëigend van de bruid: UW oliën.

a. Uw, ten opzichte van Zijn Middelaarsambt en zalving daartoe. Er zijn geen andere gezalfden dan Hij alleen. De zaligheid is toch in geen ander, en er is geen andere naam gegeven

onder de hemel, waardoor men zalig moet worden, dan alleen de Naam van Christus Jezus.

b. Uw, ten opzichte van de genadeoliën des Geestes, waarmee de bruid zal erkennen en betuigen:

1. Dat al die genadeoliën Zijne zijn, door Zijn verdienen van die. Hij heeft de Geest verworven, en genade en vrede; ja, het leven en de onsterfelijkheid aan het licht gebracht.

2. Uw. Namelijk de bruid zal hierdoor bekennen, dat al de oliën genadegiften zijn; dat die oliën die zij heeft, niet uit haar eigen hart voortkomen, maar dat alles genade is, en zelfs wel het minste vonkje van die; dat zuchten, reikhalzen, begeren, verlangen een werk van Zijn eigen hand is, en blijken van Zijn trekking; hetgeen haar over dit alles doet uitroepen: Niet ons, niet ons, o Heere, maar Uw Naam zij de eer.

3. Uw. Ten aanzien van haar volheid, waarmee de bruid zal zeggen: O! de genadegaven in mij zouden van korte duur zijn; ik zou ze gauw doorbrengen. Maar al de oliën, ten aanzien van de volheid, die zijn in u als de volle oceaan; daarom zal mij nooit ontbreken van Zijn oliën, want ze zijn in Zijn bewaring, God heeft al de volheid wijs in Hem opgelegd, opdat het alles zou bewaard worden. Hij is een betere Bewaarder dan de eerste Adam; die bracht alles door. Maar Jezus bewaart de oliën beter, om Zijn kinderen door Zijn kracht tot de zaligheid te brengen.

4. Zij zijn Uwe, om ze ook uit te delen, niet naar onze wil, maar naar Uw Goddelijke wil; Hij het beste wetende wat wij nodig hebben, om dat ook te geven in die mate, tijd, wijze en trap, waarin Gij ziet het nodig te zijn, tot Uw eer en tot heil van Uw uitverkoren kinderen.

4. Van deze oliën getuigt nu de bruid, dat ze zijn goed tot reuk. De vertaling is hier in alle opzichten met de grondspraak overeenkomstig; want het voorzetsel *Lamed* wordt dikwijls in deze betekenis gebruikt. Er is enig onderscheid onder de uitleggers, hoe wij dit te vatten hebben; nochtans komt het op hetzelfde uit. Enigen menen, dat de zin zou zijn, Uw oliën maken, namelijk de bruid, welriekende; maar het allerbeste is, dat wij het eenvoudig met onze taalmannen opvatten, zijn goed tot reuk. De geestelijke reuk of gewaarwording van deze oliën is goed. Ik weet wel dat er uitleggers zijn, die alleen bij de reuk blijven; maar ik bid u, wat zou de reuk zijn zonder gewaarwording van die? De bruid zegt dan, zij zijn goed, dat is, gelijk het voorgaande, uitnemend tot de reuk.

a. In het gemeen betreffende deze reuk zullen wij aanmerken:

1. Dat wij erdoor verstaan moeten de geestelijke gewaarwording van de ziel. Smaak en reuk in het geestelijke, is anders niet dan de gewaarwording van de geestelijke goederen aan zijn hart in hun uitnemende dierbaarheid en noodzakelijkheid, tot versterking en verkwikking van de geestelijke mens.

2. Dit ruiken van deze oliën zal dan te kennen geven, dat ze bekend en nabij de bruid gebracht worden; en dat zij, onder het nagaan van die, een vermogen hadden om ze te kennen en te onderscheiden. En dit is eigen aan alle gelovigen, dat ze alles dat uit Christus voortvloeit, kunnen onderscheiden, wanneer zij het gewaar worden; ofschoon zij somtijds naderhand twijfelen, of zij zich niet bedrogen hebben. Zij kennen Zijn stem, *Joh. 10;* en als zij ze horen, ofschoon van verre, zij kunnen zeggen, het is de stem mijns Liefsten; ziet, Hij komt.

3. Eindelijk, wij merken aan, niet om iemand te stijven op een valse grond, maar om de gelovige en treurige zielen te bemoedigen, dat de reuk van deze oliën, gelijk van de specerijen ondervonden wordt, dikwijls daar de ziel niet kan komen tot dadelijke onderhandeling met de Persoon des Middelaars, de Heere Jezus Zelf, maar de reuk van deze oliën ondervindende in het lezen en horen van het Woord, of in overdenking of in gebeden, daardoor wordt in de ziel hoogachting voor Jezus verwekt, en droefheid dat men Hem mist, en zoeken en reikhalzen naar Hem, en de Jehovah als een waterstroom aan te lopen om Hem. Dit bij aanvang en ook bij voortgang baant de weg tot dadelijke onderhandeling; en de ziel die ze ondervindt op een werkelijke wijze, gelijk wij gezegd hebben, kan zich verzekeren dat hij de reuk van deze oliën gewaar wordt; ofschoon hij dat nog niet geniet, hetgeen hij gaarne hebben wilde. Gelijk het met de bruid hier is, de nabije onderhandeling missende, maar ernaar reikhalzende. Want alles dat

wij ondervinden van liefdesuitgangen tot God op een hartgrondige wijze, ik bid u, waar zou het anders vandaan komen, dan van Christus' trekkende hand en de goede reuk van Zijn oliën?

b. In het bijzonder, deze oliën hebben een goedheid, een uitnemendheid en voortreffelijkheid in de gewaarwording van die. En dit zal nu uit de volgende stukken blijken, als wij letten:

1. Op de overvloedige mate van deze oliën, die in Christus is; *al de volheid van de Godheid woont in Hem, lichamelijk, Kol. 1:9.* Deze is een volheid van de genadeoliën, die nooit vermindert; een oceaan, want ofschoon al de rivieren daar water uit ontvangen, blijft die even vol zonder vermindering. Jezus is heden en gisteren, mag ik zeggen, dezelfde Jezus, vol van genade, ofschoon wij gedurig tot Hem komen om te ontvangen genade voor genade. Door geven put Hij Zich niet uit, maar de ziel zal bevinden dat Hij nog een zegen, ja zegeningen heeft.

2. Dat deze oliën niet zijn alleen voor deze en gene, voor grote en gevorderde Christenen, sterk zijnde in het geloof, maar ook voor de allerkleinste zuigelingen in Christus Jezus; voor de voetgangers zowel als voor de ruiters; voor diegenen, die in hun hokjes doorgaans kermen en kirren als de duiven, zowel als voor diegenen die openbaar uitkomen. En, o! wat een gezegende eigenschap van deze oliën is dit. Diegene die betraande ogen heeft, mag zich met deze olie als met een ogenzalf zalven; want het is een *Collyrium,* dat is, een zalf voor betraande ogen, om die klaar te doen zien, *Openb. 3:18;* en daardoor zal de treurigen gegeven worden vreugdeolie voor droefheid, en het gewaad des lofs voor een benauwde geest; tot de kleinen zal Hij Zijn hand wenden.

3. Op haar algemeen gebruik; het zijn oliezalven voor alle pijnen, alle wonden genezen zij. Niemand gaf ooit een kranke ziel aan de genezing van Christus over, of hij heeft genezing ondervonden; want al was de ziel dood, deze oliën maken levend.

4. Als wij op de uitwerkingen letten, is de gewaarwording goed. Ik zal ze maar noemen.

*A.*Zij verblijden de ziel met een uitnemende blijdschap, als de Moorman ondervond; hij reisde zijn weg met blijdschap. *Gij hebt mij meer blijdschap in het hart gegeven dan de goddelozen, wanneer hun koorn en most vermenigvuldigt,* zegt de ziel, *Psalm 4.*

b. Zij verzachten, maken handelbaar; een vlesen hart zal Ik u geven.

c. Zij versterken de vervallen kracht; Gij omgordt mij met kracht.

d. Zij verlichten en verdrijven de duisternis der zonde en der onwetendheid.

e. Eindelijk genezen zij alle kwalen niet alleen, gelijk wij gezegd hebben, maar genezen die ook in de grond.

B. De bruid in het algemeen van de uitnemende goedheid van Christus' oliën gesproken hebbende, zal nu in het bijzonder aanwijzen dat Zijn Naam een olie is die uitgestort is. UW NAAM IS EEN OLIE UITGESTORT. De bruid spreekt nu:

1. Van Jezus' NAAM; Uw NAAM. Ik acht het onnodig voor eenvoudigen de gedachten en gissingen der geleerde uitleggers te verhalen. De geleerden kunnen die in het doorwrocht werk van de professor À. Marck vinden. Wij weten, dat een naam tweeërlei gebruik heeft; namelijk of om de ene zaak of persoon van de andere te onderscheiden, of om de eigen aard, natuur, werkingen en eigenschappen der dingen aan te wijzen. In dit opzicht was het dat de wijsheid van de eerste Adam klaar doorstraalde in de naamgeving der dieren, dat hij elk noemde naar zijn aard. Abigaïl, Nabals huisvrouw, zei tot David: Gelijk zijn naam is, zo is hij. Derhalve op deze grond menen wij, dat wij zozeer op deze en gene namen van de Gezalfde niet moeten zien in het afgetrokkene, gelijk dezen en genen doen, noch alleen op Zijn eretitels, gelijk anderen; maar bijzonder op hetgeen Hij als de Gezalfde doet tussen God en de arme doemwaardige zondaar. Zodat wij in dezer voege door Zijn Naam verstaan moeten:

a. Zijn daarstellen van Zich als Borg in de eeuwige vrederaad, in plaats van de uitverkoren zondaar; op Zich nemende de tweeërlei schuld, waaronder zij lagen. Te weten, om de volmaakte eis van de wet te doen, al dat geboden is te doen op de allervolmaaktste wijze, in alle aanhoudendheid, zonder enige verflauwing en verslapping of hervatting. In welk opzicht

Zijn kleed zonder naad afbeeldde Zijn volmaakt werk. Maar ook om de gedreigde straf te ondergaan, en Zijn ziel tot een schuldoffer te stellen. Hiervan lezen wij uitdrukkelijk in *Ps. 40;* en de Vader, Zijn welbehagen hierin scheppende, zegt: Wie is Hij, Die Zijn hart gericht heeft om als een Borg tot Mij te naderen? Dit is dat eeuwige testament, van welker bloed Paulus spreekt in zijn Brief aan de Hebreeën, welke hetzelfde is door alle tijden, zonder verandering in het wezen, door welke al de gelovigen, van Abel af tot het einde toe, zullen zalig worden. Want de gelovigen van de oude dag zijn niet zalig geworden door een ander verbond, en de gelovigen onder het Nieuwe Testament wederom door een ander; maar door één en hetzelfde verbond, onder de verschillende bedeling daarvan; meer wettisch onder de oude dag, meer evangelisch na Christus' hemelvaart. Hetgeen gelegenheid gegeven heeft om van een genadeverbond te spreken, welk niet is een ander verbond, maar alleen de genade en evangelische bediening van datzelfde verbond der verlossing. Hoe dierbaar zijn nu de Namen, die de Bruidegom in dit opzicht draagt. Dan wordt Hij eens de Borg van een veel beter verbond; dan de Losser, de Goël; dan het Lam, dat geslacht was voor de grondlegging der wereld genoemd; hetwelk Paulus gelegenheid geeft om te spreken van het bloed des eeuwigen testaments.

b. Versta door deze Naam van Christus Jezus Zijn gerechtigheid, welke God met de zondaar verzoent, en welke de zondaar in het stuk van de rechtvaardigmaking aanneemt. Hiertoe vinden wij aanleiding, *Jer. 23:6: En dit zal Zijn Naam zijn, waarmede men Hem noemen zal: DE HEERE ONZE GERECHTIGHEID.* En waarlijk, dit is een olie die uitgestort is voor de arme overtuigde ziel, als gij maar let op de volgende bijzonderheden.

1. Hierdoor wordt de ellendige bij zichzelf, ziende dat hij met een God van strenge rechtvaardigheid te doen heeft, en dat hart en daden zo boos en God onterende zijn, ontheven van alle benauwdheden en kommer, aanmerkende dat Jezus Zijn gerechtigheid heeft als een kleed, om hem volmaakt voor God te bedekken.

2. Hierdoor ziet de ziel, (roepende onder het gezicht van zonde: Ik heb God onteerd en benadeeld door mijn zonde, hoe zal ik het kunnen verantwoorden) dat hij mag opmaken dat het al gedaan is in Hem, de Heere onze gerechtigheid.

3. Dat alles wat de wet eist, aan die gegeven is; zodat zelfs de wet geen beschuldiging kan inbrengen tegen de uitverkorenen Gods. *Want Christus is het Einde der wet tot rechtvaardigheid, Rom. 10.*

4. Hierdoor is het dat de ziel verzekerd wordt tegen de afval, en mag zich verzekeren dat *niets haar scheiden zal van de liefde Gods in Christus Jezus, Rom. 8.*

5. Hierdoor hebben zij de vrije toegang tot God met vertrouwen in de gebeden, *Rom. 5:1 en 2: Gerechtvaardigd zijnde door het geloof, hebben wij vrede bij God door onze Heere Jezus Christus; door Welken wij ook de toeleiding hebben door het geloof tot deze genade, in Welken wij staan en roemen in de hope der heerlijkheid Gods.*

6. Eindelijk, hierdoor is de kleine en de allerzwakste zo volkomen ontheven van de schuld der zonde, en heeft hetzelfde recht en de titel tot het eeuwige leven, als Abraham, Izak en Jakob. O! dierbare en waardige Naam, de Heere onze gerechtigheid.

c. Versta dan ook door deze Naam Zijn plechtige en gedurige voorbidding voor de uitverkorenen en geroepenen, steunende op Zijn gerechtigheid. En in dit opzicht wordt Zijn Naam genoemd de Voorspraak. *Indien iemand gezondigd heeft, wij hebben een Voorspraak bij den Vader, Jezus Christus den Rechtvaardige; Die ook een Verzoening is voor onze zonden.* Hoe dierbaar is dit, wanneer wij ons te binnen brengen de gedurigheid en de vastheid van Zijn voorspraak; de Vader hoort Hem altijd, en Hij leeft in der eeuwigheid.

d. Versta erdoor Zijn genadige en tedere bescherming van al de Zijnen tegen allerlei vijanden, duivel, wereld en vlees, en dat in alle gevallen en omstandigheden waarin de gelovigen gebracht worden. Hiervandaan is Hij tot Koning gezalfd over Sion; de Herder, Die nooit slaapt, noch sluimert. Ja, een Herder die niet alleen Zijn kudde weiden zal met wijsheid en verstand, maar ook met medelijden; want de lammeren zal Hij in Zijn armen vergaderen, en in Zijn schoot

dragen; en de zogenden zal Hij zachtkens leiden; want Hij zal voorzichtiglijk handelen.

e. Versta er ook door al Zijn heldendaden, waardoor Zijn Naam is van loffelijke gedachtenis; waardoor Hij de sterke overmeesterd heeft, zijn vaten wegnemende; waardoor Hij Zijn vijanden stelt tot een voetbank Zijner voeten. Hij is in dit opzicht de Leeuw uit de stam van Juda, die sterke Held, *Ps. 45, Die uitgaat overwinnende, en om te overwinnen.*

f. Versta erdoor Zijn verbond, dat Hij in de dag der ondertrouw aangaat met elke ziel die Hij ondertrouwt in gerechtigheid en gericht, in goedertierenheid en in barmhartigheden; waarin Hij alles op Zich neemt, om dat in hen te werken en te volbrengen. Hiertoe leidt ons die dierbare voorzegging, *Jes. 42:4: En de eilanden zullen naar Zijn leer wachten;* dat verklaard wordt, *Matth. 12:21: En de heidenen zullen in Zijn Naam hopen.*

g. Eindelijk, versta erdoor dat dierbare Evangelie, waarin vrede verkondigd wordt, en een welbehagen aan arme zondaren. Dit wordt ook Zijn Naam genoemd; want Paulus was hiertoe verkoren, om Zijn Naam aan de heidenen te dragen, *Hand. 9:*15. Naar onze gedachten zal dit alles door Zijn Naam te verstaan zijn.

2. Hiervan getuigt de bruid, dat Die is een olie uitgestort. Velen vertalen het in de toekomende tijd; Uw Naam is een olie die uitgestort zal worden, menende dat de bruid zien zou op de rijkelijke uitstorting des Heiligen Geestes op het pinksterfeest. Maar dat te ver gezocht zijnde, behouden wij liever onze vertaling van de woorden. Anderen behouden het ook zonder op het toekomende te zien; maar vlechten er in het woordje *als*; Uw Naam is als een olie, die uitgestort wordt; waarin wel een zeer goede zin is, maar nadrukkelijker is het bij de onzen zonder vergelijking; het is niet als een olie, maar een olie zelf; in welk opzicht van nadruk is hetgeen dat in *Ps. 45* gezegd wordt: Uw klederen zijn niet *als*, maar zelf, aloë en kassie. Opdat wij nu het nadrukkelijke van het een en het ander zullen nagaan, zullen wij:

a. Aantonen wanneer de ziel dit zeggen kan.

b. Waarin deze uitstorting geschiedt.

c. Wat het beduiden wil.

a. Wat nu het eerste betreft, namelijk, wanneer de ziel dat kan en mag opmaken, dat deze Naam aan de ziel uitgestort wordt; betreffende dit, neemt de volgende zaken in aanmerking.

1. Dan wordt deze Naam als een olie uitgestort, als de ziel begint in zich te vinden enige inlichting aangaande alles dat Christus is voor de verlorene bij zichzelf. Dit zijn de verlichte ogen des verstands om te zien. Wat?

a. Een uitnemende heerlijkheid is er in de Persoon van de Borg. Als de ziel deze ziet, dan gelooft de ziel in Hem, en kan Hem noemen schoner dan de mensenkinderen, *Ps. 45.*

b. Een gepastheid in Jezus, uit aanmerking van Zijn noodzakelijkheid, en eigen zielsgebrek; zodat zij kunnen zeggen: Zulk een Christus is gepast om mij te verlichten, en mij met God te verzoenen, en mij te buigen en te heiligen. Dus wordt dan alles dat aan Hem is, gans begeerlijk.

c. Als Jezus door deze verlichting een overwicht in de ziel heeft, zodat zij aangaande Zijn Persoon zeggen kan: Wien heb ik nevens U in den hemel, enz.; en van Zijn gebod, dat het goed is, en haar hart daartoe geneigd is, zonder te vragen, wat zal het baten, wat zal het schaden? De welbehaaglijke wil Gods te doen en Zijn geboden zeer te bewaren.

2. Dan wordt deze Naam als een olie uitgestort, wanneer de ziel vol gemaakt wordt met hartelijke begeerten en aanhoudende worsteling om naar God en Christus te verlangen, meer dan een hert naar de waterbeken, en meer dan een wachter naar de morgen. O, dat is niet alleen een bewijs dat Jezus trekt, maar ook enigszins kracht laat uitgaan om die ziel in te nemen, en om die Hem te doen aankleven, meer dan een gordel kleeft aan de lendenen eens mans. Mijn ziel kleeft U achteraan, zegt David; en de reden is, Uw rechterhand ondersteunt mij.

3. Dan wordt deze Naam als een olie uitgestort, wanneer onder alle uitstel van dadelijke voorkoming de ziel tot dat vaste en onwrikbare besluit komt, om te wachten en te blijven aanhouden bij God; zeggende: *Wacht op den Heere; ik zal wachten op den Heere, en uitzien*

naar den God mijns heils, mijn God zal mij horen.

4. Dan wordt ook deze Naam uitgestort, als de ziel genoegen en vermaak vindt in het dienen van God, en in waarheid kan zeggen: Ofschoon God mij verstoten zou, ik vind verkwikking in Zijn dienst, ik zal trachten daarin te volharden tot het einde toe.

5. Als de ziel ook alles gewillig wil afstaan om de Naam van Christus, zodat noch de dreigementen, noch de hoon, noch smaad van de wereld, noch al de vleierijen van die, het hart kan aftrekken. Hoe zoet is het in de bruid; ofschoon de wachter haar sloeg, zij blijft aanhouden, daar integendeel de tijdgelovigen, als er verdrukkingen zijn, afvallen.

6. Als de ziel in gevallen ondervindt heimelijke hulp en ondersteuning, zodat zij niet bezwijkt, maar het oog op de Heere om uitkomst en redding blijft vasthouden, haar wegen op Hem wentelende, en gelovende dat Hij het wel maken zal, en met de Kerk zeggen, dat Hij haar twistzaak twisten zal.

7. Eindelijk, als zij zoete vrijmoedigheid hebben, om door geloof op de Borg te vertrouwen, en Hem nabij hun harten vinden; ja, hem met Simeon in de armen des geloofs hebben.

b. Vraagt gij, waarin deze Naam uitgestort wordt; ik zal het u zeggen.

1. In en onder de zalige verkondiging van het Evangelie. Daarin worden Christus' ambten en heerlijkheden geopenbaard en aan de zondaar rijkelijk voorgesteld, waardoor het Evangelie is een reuk des levens ten leven voor al diegenen die zalig worden; ja, de leraren die getrouw zijn, zijn Gode in Christus een goede reuk, beide in diegenen die zalig worden, en in die verloren gaan.

2. In de bediening van de Sacramenten, zonderling in het Avondmaal, daar de zoetheid van Jezus' lijden uitgestort, en de gelovige verzekerd en verzegeld wordt door de Heilige Geest, dat zo waarachtig als het brood gebroken wordt en de wijn uitgestort wordt, dat ook zo waarachtig Christus voor haar geleden heeft.

3. In het gebed en de zielsuitingen, als die verlevendigd worden en gaande gemaakt, om Jezus in ootmoed en tederheid aan te hangen. Die de Heere aanhangt is één geest met Hem.

4. Ja, ook menigmaal in de stille overdenking en het nagaan van Jezus' wegen met de ziel, waardoor het hart brandende raakt; om thans niet van de bijzondere samenspraken der vromen te spreken, welke een gezegend middel zijn om de dochteren van Jeruzalem gaande te maken, die nu helaas! verwaarloosd worden, omdat velen hun eerste liefde verlaten hebben, welker plicht is om zich te bekeren, en hun eerste werken te doen.

c. Wat deze uitstorting nu zelf aangaat: Uw Naam is een olie uitgestort, dit zal, onzes bedunkens, om de gedachten van anderen niet te melden, te kennen geven:

1. Het ruime en onbepaalde aanbod van Christus Jezus aan de mensenkinderen zonder onderscheid, die het Evangelie horen, *Matth. 28,* hetwelk de enige grond van komen en aannemen van Jezus is. Zodat de ziel, die uit kracht van die aanbieding niet komt, meer ingewikkeld of uitgewikkeld, maar op een andere wijze, die komt niet door de rechte deur, maar is een dief en moordenaar.

2. Dit geeft te kennen het vrije acces en de toegang, die er voor elk is om te komen, zonder enig onderscheid van persoon of sekse; die wil, mag komen en nemen van de wateren des levens om niet.

3. Dit geeft te kennen de wijze van des zondaars zaliging door de verkondiging van het Woord; het geloof is uit het gehoor, en het gehoor uit de Woorden Gods, *Rom. 10.*

4. De rijkelijkheid en onbekrompenheid van Jezus in de bediening van alle genade aan Zijn kinderen; niet alleen genade bij aanvang, maar ook bij voortgang; niet alleen voorkomende, maar ook medewerkende en achtervolgende genade. Want uit Zijn volheid ontvangen zij allen genade voor genade, de ene genade voor, de andere na, de ene genade voor de andere, om de ontvangene werkzaam en levendig te houden.

5. Eindelijk, de uitnemende verkwikkelijkheid, als die ondervonden wordt, gevende een

vrede die alle verstand te boven gaat, en blijdschap in het hart.

Zodat de bruid haar begeerte hiermee alzo zal aanbrengen, alsof zij zei: O liefste Bruidegom, mijn zieltogende begeerte is naar de kussen van Uw mond, naar Uw dierbare toenadering. En geen wonder, dat ik er op gezet ben, want al Uw oliën en dierbare Namen zijn goed tot reuk, die alleen kunnen mijn hart verkwikken; ik kan het buiten dezelve niet stellen. Kus mij met de kussen van Uw mond! Mijn Ziel hijgt naar U meer, dan een dagloner naar het vallen van de avond.

II. De tweede drangrede die de bruid gebruikt, is ontleend van de liefde der maagden tot de ware Bruidegom. De maagden hebben U lief. Alsof de bruid zei tot Jezus: O lieve Bruidegom, het zij toch niet kwaad in Uw ogen, dat ik om Uw liefdekussen zo aanhoud, ofschoon ik zulk een onwaardige ben. Immers elk, die ooit gesmaakt en geproefd heeft dat de Heere goed is, zij kunnen het al mede niet zonder U stellen: De maagden hebben U lief. Zodat de bruid zich beroepen wil op de bevinding van al de vromen, of zij het ook zo niet ondervinden. En omdat zij overredende bewustheid daarvan had, trekt zij daaruit het besluit in hun aller naam, met de grootste zekerheid en vrijmoedigheid; jazeker, gewis hebben U de maagden lief. Zo hebben wij de woorden voor dezen vertaald, wanneer wij het nodige tot opheldering van de letter aan de hand gaven. De bruid spreekt dan:

A. Van de MAAGDEN, *Gnalmoot*.

1. Wat dit woord, door maagden vertaald, aangaat. Enigen, zo het schijnt uit onkunde van taal, hebben het aangemerkt als een woord uit twee woorden samengesteld, GNAL, hetgeen betekent TOT, en MOOT, te kennen gevende DOOD. Volgens welke betekenis de vertaling zijn zou, zij beminnen U tot de dood toe. En dit is trouwens aan de ware en oprechte liefde van Christus eigen, dat die in der eeuwigheid blijft. Wat zeg ik, noch toekomende, noch tegenwoordige dingen, ja, dood en duivel zullen nooit de liefde welke op Christus recht gehecht is, van die koninklijke Bruidegom aftrekken. Ondertussen weten de taalkundigen, dat *Gnalmoot* het meervoudig getal is van GNALMAH, welker wortel is GNALAM, en nooit zoiets betekent. De Joodse uitleggers wenden geen gemene moeite aan om te beweren dat het woord betekent, niet alleen de maagd, maar ook een vrouwspersoon die een man bekend heeft; waartegen Buxtorfius, Bucherus, Bunaeus, en de zeer geleerde professor. Joh. à Mark beweren uit het gebruik van dit woord in de Heilige Schrift, dat het altijd een zuivere maagd te kennen geeft, om die nadrukkelijke voorzegging, *Jes. 7,* staande te houden tegen de Joden, en de betekenis van *Gnalam* is verborgen, en GNALMAH betekent een maagd, omdat zij verborgen meestendeels in huis bleven; en als zij uitgingen zich met een sluier bedekten.

2. Wat de zaak zelf nu betreft, de geleerde uitleggers zijn het niet zeer eens, wie wij door deze maagden te verstaan hebben; daarom zullen wij de gedachten voorstellen, en hetgeen wij gevoelen erbij voegen.

a. Betreffende de gedachten der uitleggers.

1. De Joodse meesters geven tweeërlei personen aan de hand, die wij door deze maagden verstaan moesten. R. Salomon zegt, dat wij erdoor te verstaan hebben de volkeren, dat is de heidenen, in onderscheiding van de Joodse kerk. Aben Ezra verstaat erdoor mensen die God niet kenden, maar door Abraham bekeerd werden, Gen. 12:5.

2. Onder de Christen-uitleggers zijn de gedachten verschillend. Enigen verstaan erdoor met de Joden ook onbekeerden. Anderen, met een voorname Engelse uitlegger, de godvruchtige Mr. Cotten, zulken die een beginsel der bekering, der wedergeboorte en des geloofs wel hebben, maar wegens de zwakheid des geloofs en een diep gezicht van onwaardigheid, de vrijmoedigheid niet hebben om zo gemeenzaam met Christus te handelen, ofschoon zij vol van brandende en blakende liefde tot Jezus, met schaamte en kleinmoedigheid van verre staan, smeltende in een tranenvloed, en met de tollenaar kloppende op de borst en roepende: O! God, wees mij zondaar genadig. Anderen verstaan er de bruid zelf door, sprekende in de naam der gelovigen.

b. Wat ons aangaat, wij kunnen niet licht daartoe komen om onbekeerden te verstaan, die hebben Christus niet lief; want het bedenken des vleses is vijandschap tegen God. Wij kunnen ook hier niet aan de bruid denken; overmits deze schijnen door de ganse uitdrukking van de bruid zelf onderscheiden te zijn, en omdat de bruid in deze drangrede zich beroept op de bevinding en werkzaamheid van anderen. Wij zouden hierdoor verstaan een ware gelovige van de bruid onderscheiden; doch alzo, dat het een gelovige is in fleur, zeer werkzaam in de liefde tot Jezus, en zich afzonderende met grote nauwkeurigheid van alles, waardoor zij ontreinigd kon worden, en de liefde van Christus verstoord worden. Welke tedere werkzaamheid meest bespeurd wordt in het eerste begin, als de ziel op Jezus hangt en steunt, en grote stappen doen kan in verloochening, om hoe langer hoe tederder de liefdekussen van Jezus te genieten. Dezen zijn, onzes bedunkens, hier de maagden die Jezus liefhebben En zij worden om verschillende redenen maagden genoemd, welke alle wij niet zullen ophalen, om uw aandacht met oudheden, de maagden betreffende, niet te vervelen; ofschoon wij zeer veel uit de schrijvers konden bijbrengen. Wij zullen uw geestelijk nut allermeest behartigen.

1. Dezen worden maagden genoemd, wegens hun geestelijke reinheid, gezuiverd zijnde van hun drek en geestelijke onreinheid in Christus' bloed. Hun grote zorg en betrachting is, om een rein hart, een reine consciëntie en wandel te hebben voor de Heere, waartoe zij zich gedurig wenden naar de Fontein, geopend voor het huis Davids en de inwoners van Jeruzalem, tegen de zonde en onreinheid, met herhaalde geloofsdaden. En zij zoeken zich te bewaren van alle besmetting en geestelijke onreinheid. Vraagt gij, welke deze geestelijke onreinheid is, waarvan zij zich zoeken te bewaren? Ik zal het zeggen, let er maar op, of God er ons door bewerken wilde.

a. Geestelijke onreinheid is een verlaten van de dierbare Jezus, de enige Bruidegom. Er is somtijds een wondere hand van God om deze en gene, die veel voorgaven, en anderen onderdrukten en klein achtten, te ontdekken in de grond, en hun huichelachtig hart te openbaren voor God en mensen. Want God is rechtvaardig, en wil vuile en snode mensen nu en dan openbaren, hebbende in Zijn wijsheid wegen daartoe. Somtijds komt er verdrukking, de tijdgelovigen vallen af, worden geopenbaard, anderen nog niet. Anderen, als er vrede of voorspoed komt, en de wereld schijnt toe te lachen, vallen allen bij trappen in slaap; het hart schijnt genoegen in de dingen te hebben, die men in anderen verfoeide; men is maar bezig om zijn voorrechten na te gaan; mag men dat niet doen, vragen ze; en zo komt de armoede aan als een wandelaar; het huichelachtig hart openbaart God op Zijn tijd, de aap zal toch eens uit de mouw komen; of de genademiddelen hebben die werking niet gelijk voorheen op de hartstochten, dan raken zij in kleine achting. Het is geen consciëntiewerk meer, om een middel te verzuimen, God een halve dag te dienen is genoeg. O! adderengebroedsel, wacht u van deze verlating van God; roept uzelf toe: Zal ik God verlaten, Die zulke grote dingen voor mijn ziel doen wil? Is het een hel God te missen; o! een dood is het Hem te verlaten.

b. Geestelijke onreinheid is door verzuim van verborgen gemeenschapsoefening met God in Christus. Dit is overspel. O, de tijd heugt de ziel, dat zij geen dag kon doorbrengen zonder de Bruidegom te zien, dat haar leven was bidden, roepen, zuchten, overdenken, onderzoeken van haar hart en staat. Maar nu is Jezus ver, dagen, weken, maanden gaan voorbij, in welke men niets van Hem ziet noch hoort, en dat met weinig of geen smart, of het is maar als een morgenwolk, als een wond, welke vanzelf, zonder de toepassing van de balsem van Christus' bloed, zichzelf geneest. De plichten waarin Jezus gevonden wordt, worden slordig, haastende verricht, en wegens de bezigheid in andere zaken verschoven tot een andere gelegenheid; de beschuldiging toegeroepen: Ik zal u op een andere tijd horen. O! geliefden, hebben wij zulk een Bruidegom gelijk Christus is, Die ingenomen is met dat zuchten, kermen en de gedaante van Zijn bruid; en zullen wij zo met Hem handelen? Zullen wij Hem langer met onze overspelige harten bedroeven? O, ontwaakt.

c. Geestelijk onreinheid is, door andere zaken een plaats in de ziel te geven met en

nevens de Heere Christus. Jezus moet enige liefde hebben. Men gaat te werk met de Christus als met een aards koning, aan wie men gewoon is 's morgens en 's avonds zijn compliment af te leggen, maar door de dag is de ene hiermee bezig, en de andere daarmee, zijn zaken niet verrichtende in, voor en tot de Heere. Daarom zal men zien, dat de mensen dikwijls, als God het grote werk van verandering teweegbrengt, nu niets verfoeilijker dan de wereld is. Maar de liefde verminderende, God en de wereld worden samen gediend; dikwijls worden verschoningen ingebracht, de een zijn beroep, de ander zijn huisgezin, de ander wat anders. Maar droeg God dikwijls niet meer zorg voor u en uw zaken in die tijd dan nu? Brachten de uren, in de godsdienst besteed, u armoede of gebrek aan? O! was God ooit Jakob een woestijn, een land van uiterste duisternis? Waarom zegt Gods volk: Wij zijn heren, en zullen niet meer tot U komen? Zegt liever, Gij hebt de woorden des levens! Waar zouden wij heengaan?

d. Geestelijke onreinheid is door liefdeloosheid onder de ware broederen. Het is een teken van zeer boze tijden en van diepe onreinheid, waarin het Christendom zo verdonkerd wordt, dat het kenmerk van een discipel van Jezus niet gezien wordt, hetgeen een ziel onbekwaam maakt om enige gemeenschap met God te oefenen. Gods weg is dikwijls, wanneer de schapen verstrooid van elkander blijven, om de wolven daaronder te zenden, opdat zij door vrees elkander en God Zelf zoeken zouden.

2. Dezen worden maagden genoemd, omdat, gelijk maagden zeer kuis zijn, en in woorden, gelaat en gedrag een zoete eerbaarheid vertonen, vergezeld met innige kleine gedachten van haarzelf, en een bloheid die zeer lieflijk is. Daar dit in een maagd gemist wordt, is het een afschuwelijk gezicht, strekkende om de liefde uit te blussen in plaats van die aan te kweken. Dit zal nu in het geestelijke verschillende zaken uitdrukken.

a. Deze kuisheid zal bestaan in zijn gehele hart en genegenheid op de alleronbepaaldste wijze aan de dierbare Jezus te geven, aan Hem alleen, aan Hem geheel en al; dus beantwoordende aan des Heeren eis: *Mijn zoon, geef Mij uw hart, Spreuk. 23.* En ik ben verzekerd, dat dit vooral in de eerste tijd van de geestelijke ondertrouw zonder enige bepaling of uitbeding geschiedt. De ziel is zo ingenomen met de lieflijke hoedanigheden en weergaloze liefde van Christus, dat zij er zich als in verliest, en kan niet anders dan uitroepen: Uw liefde streelt en bekoort mij, honderd harten waren nu niet veel. *Ps. 73: Wien heb ik nevens U in den hemel?*

b. Deze kuisheid zal ook insluiten een hartelijk en kordaat afslaan van alles dat het hart bekoort. Veel aanzoek vinden de oprechten, en daar het hart niet zuiver is, leent men de oren; zodat, ofschoon men de Heere door onbezaaide landen in de woestijn volgde, men naderhand boeleert onder alle hoge boom, zichzelf uithouwende gebroken bakken, die geen water houden kunnen. Maar de kuise maagd zegt: Ik heb mijn woord gegeven, ik zal het niet herroepen, mijn keus is gedaan, dat kan mij niet berouwen, mijn genegenheid is gevestigd, ik kan noch zal ze afbreken. Ik heb in dit opzicht, zegt David, gezworen, ik zal de rechten Uwer gerechtigheid onderhouden.

c. Deze kuisheid zal mede insluiten dat zorgvuldig mijden van alle gelegenheden waardoor de kuisheid tot Christus zou kunnen geschonden worden. Zo wandelt de ziel dan niet als een dwaze, maar als een wijze onder een krom en verdraaid geslacht. Een verbond wordt er gemaakt met de ogen, *Job 31;* en de zielsuitroep is: Wend mijn ogen af, dat zij geen ijdelheid aanschouwen.

d. Voegt er nog bij, dat deze kuisheid vergezeld gaat met een nederige kleinachting en prijzenswaardige schaamte. Mijn hart is niet verheven, en mijn oog is niet hoog, zegt de psalmist. Mij, zegt Paulus, de allergrootste der zondaren en de minste der heiligen is deze genade gegeven, *Ef. 3.* Het gezicht van gebrek en mismaaktheid doet uitroepen met Efraïm: Ik ben beschaamd en schaamrood.

3. Maagden worden dezen genoemd, wegens hun tederheid, welke zeer in de maagden uitblinkt, maar allermeest in de geestelijke maagden. Daar is tederheid die te prijzen is.

a. Zij zijn zeer gevoelig over het minste dat de lieve Jezus vertoornt, dat weegt diep op

hun hart, dat is een last waaronder zij gebukt gaan, waardoor hun ziel bezwijkt, totdat het uit de weg geruimd wordt; en zij de vorige liefdeblijken en zoete omgang met Hem vinden, Die de schoonste is onder de mensenkinderen. De bruid zal ons in het vervolg blijken hiervan aan de hand te geven.

b. Zij worden zeer gauw geraakt; de liefde is teder. Vinden zij de toenadering tot Christus in hun oefeningen niet; o! zij weten niet wat dat te zeggen is, dan zoeken zij de redenen op, hun wegen beproeven zij, hun daden gaan zij na. Lezen zij iets tot betrachting, dat doet hun hart beven, en zet hen tot dubbele ernst aan. Schijnt Gods hand in enige voorzienigheid opgeheven te zijn, zij vallen in de roede, en smeken hun Rechter om genade. Wordt er een kenmerk hun voorgebracht uit Gods Woord, daar zij niet bij kunnen, dat baart kommer, totdat zij door herhaalde geloofsdaden dat ondervinden. Schijnen de vromen, die meer gevorderd zijn, enige achterdocht in woorden of gelaat te tonen; o! dat beroert het hart. Laat ik dan in het voorbijgaan elk opwekken, dat zij een liefderijke en vriendelijke gedaante vertonen, dat hun woorden balsem mogen zijn, en alles tot onderschepping; en als men maar wist hoe het kleinste een tedere ziel in het verborgen deed treuren, men zou trachten vol liefde en tederheid te zijn.

c. Teder omtrent elke beschuldiging. De ware maagd wijst de beschuldiging van haar consciëntie niet van de hand, en is niet bedroefd dat zij beschuldiging heeft; maar zij dankt er God voor dat haar consciëntie niet slaapt, maar haar aanwijst haar zonde en haar gebrek. En deze beschuldiging zoeken zij te voldoen, niet met haar tranen, met haar oprechtheid in de grond der zaak, met haar ernst en verdubbeling van haar plichten; maar alleen door het dadelijk aangrijpen van de borgtochtelijke gerechtigheid tot verzoening en bevrediging van haar ziel met God en met haar eigen zelf.

d. Teder omtrent alle zonde, zowel omtrent verborgen zonde als openbare zonde, zowel omtrent zonde van verzuim als omtrent dadelijke zonde; de zonde meer vrezende dan de hel. Ik wacht mij voor mijn ongerechtigheid, zegt de psalmist.

e. Teder omtrent alle geboden plichten, zowel in het burgerlijke als in het geestelijke. Die wil de ziel niet alleen doen, maar zij merkt het aan als haar voorrecht, haar leven; en zij is daarom bijzonder daar op uit, dat zij alles mag doen in de Heere op een geestelijke afhankelijke wijze; lettende niet zozeer op het uiterlijke van de plichten alleen, maar allermeest of zij gemeenschap met God oefenen, hetwelk de ziel der plichten is, zonder welke deze smakeloos zijn, gelijk het wit van een ei.

f. Teder omtrent haar genaden, die niet te koop dragende, geen hooggevoelendheid van zichzelf boven anderen om deze oorzaak hebbende, geen vrijheid tot zondigen daaruit nemende, maar met ootmoed en kleinheid gedurig pogende haar genaden te koesteren; bij haar geloof voegende kennis, en bij de kennis deugd, en bij de deugd lijdzaamheid en liefde jegens allen.

4. Maagden worden zij genoemd, om hun verborgen leven en omgaan met de Verbondsgod. Wij hebben gehoord wat het woord *verborgen* betekent. Zo is nu het leven der ware maagden niet onder het gewoel van mensen, maar in de stille eenzaamheid met God gemeenzaam, gaande in hun binnekameren, en hun knieën in het verborgen tot God buigende. Het is een slechte zaak voor maagden, veel bij de wegen te staan, op de straten gezien te worden, van het ene gezelschap naar het andere lopende. O! een huischristen, een Christen veel in zijn binnenkamer, die is een kostelijk juweel. Och dat God niet uit de binnenkameren kwam te wijken.

5. Maagden, wegens hun volvaardige gereedheid om de geestelijke Bruidegom op te wachten, Er zijn vier dingen die iemand ongereed maken; welker tegengestelde iemand gereed maken.

a. De grote vreesachtigheid en sterke twijfeling aangaande Christus' liefde. De verzekerdheid maakt de ziel gedurig in staat; daar het tegendeel dit doet uitroepen: Mijn God heeft mijner vergeten.

b. Wanneer de ziel de vereiste eerbiedige indrukken van Jezus' waardigheid mist, en

indrukkeloos en begeerteloos schijnt te zijn, gelijk de bruid is, *Hoogl. 5.*

c. Wanneer de ziel bezig is, al was het op de meest verborgen wijze, om enige zonde te koesteren.

d. Wanneer de hoogmoed, uit voorgaande bevinding, het hart bekruipt.

6. Maagden eindelijk, wegens de sterkte van de hartstochten. Vooral in de eerste tijd openbaart zich niet alleen droefheid enz., maar zonderling de liefde; welke mij tot het tweede brengt in onze woorden.

B. HEBBEN U LIEF. Dit is de werkzaamheid der maagden.

1. Het zalig Voorwerp van deze liefde wordt bij geen van Zijn Namen genoemd; hetgeen daaruit voortvloeit, omdat de liefde zonderling gemeenzaam is. Ondertussen is deze nu niemand anders dan de zalige Jezus, de koninklijke Bruidegom. Niemand anders dan Deze is ook de geestelijke liefde waard; billijk is het om Hem lief te hebben, Die uit liefde tot de doemwaardige zoveel ondergaan heeft. En overmits wij nu van de liefde der maagden spreken moeten, zullen wij aanwijzen wat het is in het Voorwerp dat deze liefde in haar baart.

a. Het nagaan van Christus' Persoon, Die de Koning der koningen en Heere der heren is, dat Hij zulk een melaatse wil omhelzen en in Zijn liefdearmen nemen, o! dit gaat alle begrip te boven.

b. Het nagaan van al de tedere aanbiedingen van Zijn liefde die Hij doet; welke liefde de ziel ziet te zijn:

1. Wezenlijk. O! Hij heeft lief in der daad. Velen die beter waren dan ik zijn er in de hel. Hoeveel blijken van liefde gaf Hij, zelfs Zijn roeden waren om mij te brengen onder de band des verbonds.

2. Ernstig, vrijende en pleitende om liefde; en bedroefd, als het overspelig hart Hem niet kust.

3. Onophoudelijk, dat Hij lief heeft tot het einde toe.

4. Alleen beogende het nut van de ziel.

c. Het nagaan van alles, wat Hij doen wil tot troost, heiligen, heerlijk maken. Deze en dergelijke zaken wekt de liefde op, maakt ze werkzaam en gaande.

2. Wat deze liefde nu betreft, wij hebben van het grondwoord voor dezen gesproken, en daarom gaan wij dat nu voorbij. Liefde is een aandoening, bekender door ondervinding en gewaarwording, dan door alle beschrijving. O! dat wij er maar zoveel van zeggen mochten, dat onze zielen erdoor ingenomen werden, en gaande gemaakt om Jezus Christus innig en hartelijk lief te hebben. Zal dit de uitwerking in allen niet zijn, hetgeen te vrezen is; maar hiermee zullen wij ons troosten, dat de maagden, de ware gelovigen, Jezus zullen liefhebben. Dit is hun kenmerk, waaraan zij te onderscheiden zijn; een kenmerk niet alleen van deze en die onder de maagden, maar van elk in het bijzonder. Die een maagd is, is een liefhebber van Christus, de ware Bruidegom.

Van deze liefde zullen wij spreken.

a. Op zichzelf, aanwijzende waarin de voornaamste daden bestaan. Hetgeen wij kort tot zes of zeven brengen kunnen.

1. Deze liefde der maagden veronderstelt, dat zij Jezus in al Zijn lieflijke hoedanigheden kennen door het zaligmakende licht des Heiligen Geestes, hun zielen bestralende met Goddelijk licht. Hetwelk meer van Jezus in een ogenblik bevindelijk leert dan honderd jaren onderwijs. Hun ogen *zien de Koning in Zijn weergaloze schoonheid, Jes. 33:17.* Dit eigent Johannes aan de kinderen toe, *1Joh. 2:13.*

2. Deze liefde bestaat in een uitnemend waarderen en hoogachten van Jezus, voor Wie alles in de liefhebbende wijkt. Al gaf iemand mij al het goed van zijn huis om deze liefde, ik zou hem verachten en verfoeien. De zon moet hier beschaamd zijn, en de maan bleek worden. De ziel stelt met Mozes groter prijs op de *smaadheden zelfs van Christus, dan op al de schatten van Egypte, Hebr. 11.* Zij verkiest met David liever een dorpelwachter te zijn in het huis des Heeren,

dan te wonen in de tenten der ongerechtigheid.

3. Het zegt een gedurig peinzen en overdenken van dat heerlijke en hart innemende dat in Jezus is. Dit is het, dat de Kerk zegt: *Mijn overdenken van Hem zal mij zoet zijn, ik zal mij in Hem verblijden, Ps, 104.* En David: *Als ik Uwer gedenk op mijn legerstede, zo peins ik aan U in de nachtwaken; want Gij zijt mij een Toevlucht geweest, Ps. 63:7 en 8.*

4. Jezus lief te hebben, zegt de brandende en blakende begeerte die zich uitstrekt om met Hem verenigd te worden. *Quid est Deus, nifi meus? Wat is God, zo hij niet mijn God is?* Mijn ziel dorst naar U, mijn ziel verlangt naar U, in een land dor en mat, zonder water.

5. Daaruit nu spruit de aanhoudende poging om met de lieve Jezus gemeenschap te hebben, en te smaken en te proeven dat de Heere goed is.

6. Hier volgt dan op, dat de ziel uitermate in haar schik is, als zij de blijken van de liefdesuitlatingen gewaar wordt; dan is het, laat ons hier tabernakelen bouwen. Deze zouden de voornaamste zaken zijn, de liefde uitmakende; anders kunt gij ook deze liefde aanmerken, ten aanzien van de verschillende soorten van die, welke zoveel onderscheiden daden zal te kennen geven.

a. Daar is een *amor concupiscentie, een begeerlijke liefde,* om God als de zijne te genieten. Deze is harder dan de dood. Geen middel zal verzuimd worden om God in Christus te vinden; welke de ziel oefent met tranen, uitzien, en onuitsprekelijke zuchtingen.

b. Een liefde van vermaak, welke de ziel vindt in Jezus en in de innige uitlating van Zijn liefde. Augustinus zegt, Heere, somtijds behaagt het U mij een ongemene aandoening in mijn ziel te veroorzaken, welke aangename zoetheid ik niet kan uitspreken. Maar dit ene weet ik, dat terwijl mijn ziel het smaakt, de last van het zondige vlees mij niet onderdrukt, dat de gedachten in het binnenste niet vermenigvuldigen; alles wordt stil, mijn hart brandt, mijn ziel verheugt zich, geheugen en verstand zijn verlicht; ja, mijn gehele ziel ontvonkt door de glans van Uw Goddelijke nabijheid, en verliest zichzelf in het oneindige van Uw volmaakte Goddelijke liefde. Ambrosius zegt, het gedenken aan u, o Heere, is zoeter dan honing, het bepeinzen van Uw volmaaktheden is mijn spijs; maar het smaken van u, is mijn verheuging. Een ander, veel hiervan gesproken hebbende, zegt eindelijk: Dit is dat verborgene, hetwelk niemand kent, dan die het ondervindt; hetwelk niet ondervonden wordt, tenzij men het met onuitsprekelijke zuchtingen zoekt; welke zuchtingen uit niemands hart zullen voortkomen, tenzij de Heilige Geest dat met hemels vuur doet branden. Hierdoor is het, dat de ziel dronken gemaakt wordt uit de beken van Zijn wellusten.

c. Een liefde van vriendschap (Amor Amicitae) welke is de zoete omgang die een ziel met Christus heeft, en door Hem met de Verbondsgod, ontstaande uit de rechtvaardigmaking, *Rom. 5:1.*

d. Een liefde van welwillendheid (Benevolentiae) zoekende alles te doen voor de Heere uit de dankbare erkentenis van al Zijn weldaden. *Keer weder tot uw rust, de Heere heeft wel aan mij gedaan, Ps. 116.*

b. Laat ons nu overgaan tot de eigenschappen en hoedanigheden van de liefde. Daar wij nog langer bij staan zullen; vermits de allernadrukkelijkste zaken van de werking der liefde daartoe kunnen en moeten gebracht worden. Deze eigenschappen zijn veel. Wij zullen uit vele de volgende mededelen.

1. De liefde is een hartelijke genade, welke uit de grond der ziel voortkomt. Zij bestaat niet in woorden van schoonsprekendheid, maar in de innige liefdetrekken van de ziel tot de Heere Christus. Zo hartelijk is de liefde, dat die een heilige dwang op de ziel legt. Zij kan, zij wil, zij mag niemand dan Jezus beminnen. De liefde van Christus dringt mij, zegt Paulus. En de psalmist getuigt van zich tot en voor de Heere: *Hoe hartelijk heb ik U lief, o Heere, mijn Sterkte, Ps. 18.* Het is verwonderlijk, dat zoveel mensen zich kunnen inbeelden de Heere lief te hebben, daar dit gevoelig hartelijk werk hun ten ene male onbekend is. Maar de list van de duivel is groot om de arme zondaar te vergenoegen met een gedaante van godzaligheid zonder de kracht

daarvan.

2. De liefde is zeer gezellig. Deze strekt zich naar de genieting Gods, om zich als tot het Middelpunt van deszelfs begonnen, ja, volmaakte zaligheid te begeven. Zij heeft gaarne de lieve en zalige Jezus als een bundeltje mirre tussen de borsten, zit gaarne onder Zijn uitnemende schaduw. Deszelfs trek is tot alles, waarin Jezus meest gezien en gevonden wordt; en hoe meer van Jezus, hoe liever. Een eeuwigheid, roept ze uit, zal niet genoeg zijn om mijn liefde aan de Borg uit te laten. Daarom wil ze gaarne dat Jezus niet zijn mag als een reiziger om een nacht maar te vertoeven, maar bij haar wonen mag als Hoofd en Vriend. De ziel kan aan geen scheiden denken, en roept uit: Nu leef ik, als ik Hem heb Die mijn ziel liefheeft. Hier is het waar, dat men meer is daar men lieft, dan daar men leeft.

3. De liefde is zeer kuis, blijft vast gehecht aan de dierbare Jezus, niet zozeer om Zijn weldaden als om Zijn zalige Persoon Zelf. Liefde zoekt geen loon, zijnde de liefde loon genoeg lief te hebben. Die waarlijk deze liefde van Christus heeft, kan zeggen met Mefiboseth: Laat de anderen alles hebben, indien ik maar des Konings aangezicht mag aanschouwen.

4. De ware liefde is een overklimmende liefde, en in zijn gedachten van Jezus, en in vergelijking van alle andere liefde. Alles waar de ziel Christus bij vergelijkt, Hij is voortreffelijker dan dat alles. Is Hij een Ster, Hij is de blinkende Morgenster; is Hij de Zon, Hij is de Zon der gerechtigheid, met genezing onder Zijn vleugelen. Is Hij een Roos of Lelie, Hij is de Roos van Saron en een Lelie der dalen. Is Hij een Plant, Hij is die Plant van naam. Is Hij een Boom, Hij is als een Appelboom onder de bomen des wouds. Is Hij een Mens, Hij is veel schoner dan de mensenkinderen. Is Hij een Uitlegger, Hij is die Uitlegger, Een uit duizenden; er is genade op Zijn lippen uitgestort, hebbende een tong der geleerden, om een woord met zachtmoedigen te spreken te rechter tijd. De liefde schept wonder vermaak om vergelijking tussen Christus en alles te maken, en aan het slot uit te bersten in die overklimmende woorden: Alles dat aan Hem is, is gans begeerlijk; Hij draagt de banier boven tienduizenden. Maar deze liefde is ook een overklimmende liefde boven alle andere liefde. Meer en sterker is ze dan tot vader, moeder, vrouw en kinderen; anders is men Christus niet waard. Ja, overklimmende boven alle andere liefde; want zij is rein, heiligende, hemels, de ziel naar datzelve beeld hoe langer hoe meer in gedaante veranderende van heerlijkheid tot heerlijkheid, als van des Heeren Geest.

5. De liefde is zeer vrijmoedig, nochtans met een zedige nederigheid. De volmaakte liefde drijft de vrees uit, zegt de apostel. Het is wel waar, dat eerstbeginnenden dikwijls veel liefde en weinig vrijmoedigheid hebben. Hun hart brandt, ze zijn dikwijls krank van liefde tot de Heere. Maar o! zegt zij, zou Hij mij lief willen hebben, zulk een snode zondaar, zulk een liefdeloze en ellendige. Dit belet de vrijmoedige onderhandeling met Jezus, en doet de ziel in liefde van verre staan, zuchtende en wenende om Jezus, zonder het te durven uiten. Maar als de ziel door gelovige omgang en teder verkeer met de lieve Borg Jezus beter begint te kennen, de vrijmoedigheid neemt toe. Zij komt met haar gebrek nu, ja, wacht niet om beter te worden, eer zij zich tot Jezus begeeft, wetende dat zij komen mag zoals zij is. *Die komt zal Ik geenszins wegwerpen.* Dat geeft de vrijmoedigheid, ja, dan kan ze haar ganse hart uitschudden en voor haarzelf en anderen aanhouden, steunende daar op: *Al dat gij den Vader biddende in Mijn Naam begeert, zal u gegeven worden.* Nochtans is deze vrijmoedigheid vergezeld met innige nederigheid, gelijk Abraham: Het zij niet kwaad in Uw ogen, dat ik mij onderwonden heb om tot U te spreken, daar ik stof en as ben. Ook met een nauwkeurige zucht naar heiligmaking, zonder welke deze vrijmoedigheid der liefde niet bestaan kan. Die vrijmoedigheid, die met een slordige en zondige wandel bestaan kan, mag en moet men verdacht houden.

6. Hieruit volgt, dat de liefde niet achterhoudende, maar communicative is. Dit wist Delila aan Simson te zeggen: Hoe zult gij zeggen, ik heb u lief, daar uw hart niet met mij is, dat is, daar gij uw hart niet aan mij verklaart en uitsthudt? *Richt. 16:16.* Zo is het in dezen, de ware liefde is openhartig. Hart, weg en daden wil de ziel voor de Heere open leggen, niets doen zonder het Hem bekend te maken, en de Heere eerst te vragen. O! wat een toets is dit van onze

daden; zo zich te gedragen, dat men niet zou beschroomd zijn, ofschoon de Heere kwam om de ziel in dat ogenblik weg te roepen; niets te doen, dan hetgeen wij in de gebeden God durfden bekend maken. Al mijn wegen zijn voor U, Heere, Gij kent Uw knecht.

7. De liefde is de grootste en uitnemendste van al de genaden. *Nu blijft geloof, hoop en liefde, deze drie; doch de meeste is de liefde, 1Kor. 13:13.* De liefde is de meeste.

a. Geloof en hoop verkeren allermeest omtrent zaken die niet gezien worden, Heb. 11, Rom. 4. Maar de liefde is meest werkzaam omtrent een Jezus van nabij.

b. Geloof ontdekt wel Christus en brengt Hem nabij de ziel; maar de liefde legt Hem als een bundeltje mirre tussen de borsten; liefde vermaakt zich in hetgeen dat het geloof openbaart.

c. Geloof en hoop zullen ophouden. Geloof zal veranderd worden in aanschouwen, en hoop in dadelijke genieting. Maar de liefde vergaat nimmer; liefde blijft tot in der eeuwigheid. Hemels werk zal het zijn Hem te lieven en te loven tot in der eeuwigheid, Die ons gekocht en van onze zonde in Zijn bloed gewassen heeft.

8. De liefde, ofschoon een hartelijke genade, is nochtans een stille, bedaarde en bezadigde genade. Het is wel waar, dat de liefde in eerstbeginnenden zeer hartstochtelijk is, en met veel onbedaardheid en drift vergezeld, blijvende doorgaans zolang als haar gestalte en gevoel blijft. Maar als de ziel meer ervaring en bevinding krijgt, dan is de liefde redelijker, gegronder, ingewortelder en bestendiger in de keus en bijblijvende hoogachting van de ziel, ofschoon zo hartstochtelijk niet. En deze liefde, ofschoon ze zo driftig niet is, nochtans is ze veel reiner en zal meer voor de zaak Gods uitstaan.

9. De liefde geeft een uitnemende onverschrokkenheid, en maakt bekwaam om alles te dragen. Dit blijkt in Davids helden, die hem water te drinken brachten uit Bethlehems bornput. In de weerloze vrouwen, uitgaande naar het graf; Jezus de zeilsteen trok hen, hun hart werd niet eens kleinmoedig noch vreesachtig door al het gevaar. En zo is het. Een ziel, wat heeft die vijanden uit- en inwendig? Van alle kanten zwarigheden, die onoverkomelijk schijnen te zijn; harde wegen tegen het vlees aan; zodat de ziel, van achteren haar wegen beschouwende, verwonderd staat hoe zij tot hiertoe gekomen is. En wat zal ik zeggen? De liefde deed de ziel dat alles ondergaan, beurde haar op onder de pakken, dat zij niet neerzonk tot de lippen toe in een modderig slik en diepte. Als de krachten schenen veranderd te worden in zomerdroogte, en zij moest zeggen, mijn hoop is afgesneden; de liefde stopt de mond van het ongeloof, en sprak de ziel nieuwe moed in het hart, en beurde de ellendige hulpeloze op om bij haar keus te blijven, en te staan tegen de hitte des daags en koude des nachts. Waar blijven nu dezulken, die over de minste beuzelingen gramstorig worden, uit hun koers en van hun bedaardheid afraken? Men zal in zijn binnekameren geweest zijn, hartelijk zich voor God verfoeien, niemand zo ellendig, zondig en onwaardig, ja, helwaardig Heere, gelijk ik ben; daarvan komende, dat is niet naar zijn genoegen, die mishandelt die, die zijn woorden en gedragingen betamen niet, foei. Het is een blijk dat deze liefde, om alles te dragen, maar zeer klein is.

10. De liefde is iets schoons in het hart ten aanzien van haar zitplaats, dat niet verborgen blijven kan, maar het openbaart zichzelf en heeft geen trompetter van node, geen tong of aanwijzing van een ander. Er zijn vele mensen die voorgeven Christenen te zijn, die gelijk de schilderijen van de Ouden zijn; men zou niet weten wiens portret het was, indien zij het daar niet bij schreven. Zo zijn er velen die Christenen willen zijn; men zou het aan hun gedrag en wandel niet kennen, indien zij het niet zeiden. En zulken zijn altijd vol van eigen lof, en hebben gaarne dat anderen veel van hen spreken door landen en steden. Maar de ware liefde heeft dat alles niet van node; de tederheid, de uitdrukkelijkheid, de warme genegenheid tot Jezus, die liefdragendheid tot haar evenmens, de consciëntieusheid en gezetheid op heiligheid, dat wijst genoeg zonder woorden aan, dat die liefde daar brandt. Want het zal niemand ledig laten. Die deze zien, zullen ze kennen.

11. De ware liefde is het eigen, dat ze zonderling gezet is dat allen dezelfde liefde en hoogachting voor de dierbare Jezus zouden hebben. Paulus was om deze reden als een vrouw in

barensnood, opdat de Galatiërs zouden geboren worden; ja, om der Joden wil, wilde hij een vervloeking zijn. En Mozes, kon het welgaan met Israël, wilde wel uit Gods boek uitgedelgd worden. O! de moeite in het vermanen, de zwakheid die veroorzaakt wordt door aanhoudendheid, wil men zeer gaarne uitstaan, indien er maar een ziel tot Christus gebracht mag worden, om Die lief te hebben. Waar blijven nu dezulken, die met hun gedrag zeggen gelijk de goddeloze Kaïn, ik ben mijn broeders hoeder niet? Die hun evenmensen, die hun broederen in Christus zijn, zien dwalen, en men tracht ze niet terecht te brengen, zijn talenten aanleggende in Gods vreze. Het is een teken dat in velen hun liefde koud wordt.

12. Hieruit ontstaat, dat de ware liefde niet velen kan dat Christus gesmaad wordt in Zijn Persoon, werk of leden; hetzij door leer, hetzij door leven. Hierover kwelt zich een rechtvaardige ziel; met Jeremia wensen zij dat hun ogen fonteinen waren van tranen, om dat alles te betreuren voor de Heere.

13. De liefde, gelijk zij zeer gezet is op de tegenwoordigheid van Jezus, haar Liefste, zo walgt zij nooit van de genieting; hetgeen de honger en dorst van de liefde opwekt en de appetijt graag maakt, dat is het voedsel van de liefde. De nabijheid van Jezus aan de ziel, en dat drinken uit de beken Zijner wellusten, dat schijnt de begeerten naar meer te verwijden, en naar het oneindige uit te breiden. De ziel in het wijnhuis zijnde, verlangt niet uit te komen, maar onder de schaduw hoe langer hoe meer te zitten. Nu leef ik, zegt de ziel; o! Heere, laat ons hier tabernakelen maken. En het is geen wonder; want hoe meer de ziel Jezus leert kennen, hoe meer zij haar onkunde ziet, en vindt dat er gedurig wat nieuws in Hem is, dat zij nog niet gezien heeft. O, hoe zoet zou het zijn, in Zijn armen te leven en te sterven.

14. De ware liefde kan niet rusten onder verwijdering. Gelijk duizend jaren van Jezus' nabijheid maar schijnen als een ogenblik te zijn, zo is een ogenblik van Zijn afzijn van de ziel als duizend jaren. Daarvan komen al die bittere en innige klachten van de ziel, dat wenen en treuren en uitroepen: Mijn Liefste is heengegaan; Die mijn ziel pleegt te troosten, is verre; o! dat Hij mij wederom was als een Broeder, zuigende de borsten mijner moeder. Als ik Hem op de straat vond, ik zou Hem kussen. Wordt Maria gevraagd: Vrouw, wat weent gij? Gij moet door geloof leven, en niet door aanschouwen. Het hart kan er bijkans niet naar luisteren, maar roept uit: Zou ik niet wenen, zij hebben mijn Heere weggenomen, en ik weet niet waar zij Hem gelegd hebben. Het is mijn gewone klacht, die mij vergezelschapt gehele nachten. O! men mag aan de waarheid van dat geloof en die liefde twijfelen, die verberging kan dragen zonder treuren en wenen naar genieting. Maar dit is een eeuw, daar velen gezond zijn, zelden hoort men van een liefdekrankheid. O, hoe zeldzaam is het, dat men iemand vindt, die zegt, indien gij Hem vindt, zegt Hem dat ik krank van liefde ben. Veel vindt men hoogsprekende mensen, die in enige weken en maanden opgroeien kunnen, het alles met spreken van Jezus goed maken. Mensen, gelijk Jona's boom, van één nacht. Mensen, die nooit ondervonden hebben, en ondervinden nog niet, wat een nacht slapen te missen is om Jezus, wat dat treuren is om Jezus. Nochtans de praters, die het net in de haak bepraten kunnen, die zijn de grootste Christenen, die hebben de rechterhand der broederschap, daar is het hart ruim over; en de armen, de kleinen, de onmachtigen die in vervreemding niet leven kunnen, die de Hemel bestormen met hun tranen en gebeden, die worden als lagen maar op zijn best, als wettische Christenen aangemerkt. O overspelig, o boos geslacht, gaat wel degelijk uw geloof onderzoeken; ik verzeker mij, dat gij in het ganse Woord van God zulk een liefde zult ondervinden, die het anders kan stellen, als Jezus verre is, of zij moeten gebukt gaan.

15. De ware liefde, is de beminde Jezus weg, is zeer daar op gezet om van Hem te horen, en enige blijken te ontvangen dat Hij haar niet geheel en al vergeet. Daarvan zal de bruid de wachters vragen; daarvan die zucht naar Gods woningen; daarvan die navorsing van de belofte. O! was het Woord niet al het vermaak, zij zouden in hun druk vergaan. De beloften zijn de liefdesbrieven, die Jezus zendt. Zalig zijn diegenen die er op vertrouwen kunnen.

16. De ware liefde heeft een dierbare kunstgreep. Wanneer de Heere weg is, en schijnt

verre te zijn, ze heeft zekere panden, die Hij niet ontkennen kan, en die, als Hij deze ziet, Zijn ingewanden gaande maakt. Deze zijn de zegelringen, de innige bevinding, de dierbare toezegging, die Hij gedaan heeft. O! roept de ziel, Heere, is dat niet van U geweest, hebt gij dat niet gewrocht? Zult Gij dan laten varen het eigen werk Uwer handen, en nu laten roepen zonder mij te horen? Die in waarheid zo werkt, zal wel ondervinden dat Jezus Zich niet lang zal verborgen houden.

17. De ware liefde, hoe meer er geweigerd wordt, wordt daarom niet uitgeblust, houdt niet op, maar grijpt aan met grote kracht van smekingen, zuchtingen en drangredenen. De Kananese vrouw roept uit; wordt zij bij een hond vergeleken, o! die ook, mogen zij aan tafel niet zitten, zij eten de kruimels. Het is geen goed teken, wanneer de ziel het woordje *neen* zo gemakkelijk horen kan. In de ware bevinding gaat het alzo, dat de ziel veel werk vindt om uit de dodigheid opgewekt te worden, en opgewekt zijnde, zij kan het niet opgeven, totdat zij de dierbare Jezus vindt. Ik zal U niet heen laten gaan, totdat Gij mij zegent. De ene drangreden volgt op de andere. En geen wonder, de ziel loopt Hem aan als een waterstroom.

18. De ware liefde, ofschoon ze Jezus mist, zoekt nochtans een goed denkbeeld van Hem in de ziel levendig te bewaren. Ziet het in de bruid, ofschoon Hij verre is, *Hoogl. 5.* Zij zegt van Hem, dat alles dat aan Hem is, gans begeerlijk is. Daarvan zegt de ziel, Hij kastijdt in liefde, en ofschoon hij naar het uitwendige Zich toornig schijnt te gedragen, o! Zijn hart, Zijn liefdehart is hetzelfde. Slaat Hij, ik zal mijn rug geven Dien, Die slaat; mijn wangen Dien, Die het haar uitplukt; ik heb het alles dubbel verdiend. O! Zijn wegen zijn barmhartig en goedertieren, zacht en vaderlijk, vol van ontferming. Hier ligt een sterkte voor een ziel. Zolang men hier blijft, zal noch ongeloof noch moedeloosheid ons daartoe brengen, om te zeggen, al deze dingen zijn tegen ons, en onze wegen zijn van de Heere verborgen, en ons recht gaat van onze God voorbij.

19. Eindelijk, om alles van de ware liefde niet te zeggen, ze is zeer onderworpen tevreden te zijn met de zalige Jezus Zelf, ofschoon Hij de mededeling van de goederen uitstelt. Zij weet, dat uitstel geen afstel bij Hem is, maar dat al Zijn doen goed is, en dat hij maar bewaart het goed voor haar, totdat zij het nodig heeft, om haar in die mate en wijze te geven, zoals het best voor haar ziel is. Licht is voor den rechtvaardigen toch gezaaid, en blijdschap voor alle oprechten van hart. Haar hoogachting rust en valt niet naar Jezus' uitwendig gedrag, maar blijft hetzelfde op Zijn Persoon gehecht; hier is het, wie zou U niet vrezen? Dit zijn maar weinige van vele zaken die wij anders zeggen konden; en het zijn maar hoofdzaken. Want in de bijzonderheden van alles in te gaan, zou ons oogmerk beletten.

Wij zagen dat in dezen de bruid haar beroept op de bevinding der heiligen, en zij wil hiermee zeggen: Is dat een eigenschap van een maagd, U lief te hebben; o! ik mag, ik moet U liefhebben, en dat doet mij, een van de alleronwaardigste, staan naar de kussen van Uw mond.

TOEPASSING

A. **WIJ** hebben de drangreden vertoond die een gelovige gebruikt om Jezus' nabijheid te hebben, opdat zondaren mochten overtuigd, en de heiligen opgebeurd worden.

B. Mijn geliefden, de tijd verlopen zijnde, en wij klaar en onderzoekende gesproken hebbende, zeggen wij kort:

1. Onbekeerde zondaar! wat zijt gij ongelukkig! De reuk van Christus' oliën bekoort u niet; Zijn Naam, die een uitgestorte olie is, beweegt u niet om tot Hem te vlieden en Hem lief te hebben. Hetgeen gij klaar en overtuigende kunt zien, als gij u maar het gesprokene te binnen brengt. Nu moeten wij maar zeggen, die Christus niet liefheeft, is een vervloeking, Maranatha; de Heere komt.

2. Oprechten, gij hebt gezien hetgeen u zoekende en aanhoudende maakt. Gij hebt gezien de gesteldheid van het hart der maagden; elk punt is een kenmerk geweest, en een uitleggingen van uw werkzaamheid. Daarom vreest niet, ofschoon gij tot nogtoe de kussen van Jezus'

mond niet ontvangt. Hij komt, springende op de bergen, huppelende op de heuvelen, om Zich te wenden tot het gebed dergenen die Hem zoeken. God zegene en achtervolge Zijn Woord! AMEN.

EINDE VAN HET EERSTE STUK

TWEEDE STUK

APPROBATIE.

De classis van Leiden en Neder-Rijnland geëxamineerd hebbende het boek van de weleerwaarde heer ALEXANDER COMRIE, Scoto Brittannus, A. L. M. philosophiae doctor, en predikant te Woubrugge, genaamd Verzameling van Leerredenen, enz., Tweede stuk; met de voorrede daarvoor gesteld, in welke enige spreekwijzen en zaken, daarin voorkomende wat duidelijker verklaard en opgehelderd worden, nauwkeurig hebbende geëxamineerd, heeft in hetzelve niets gevonden dat Gods Woord of de Formulieren van enigheid van onze kerken tegen is, en hetzelve mitsdien geapprobeerd.

3 augustus 1750.

JOHANN MESS,
h. t. praeses classis.

AAN HARE EXCELLENTIE

DE HOOGGEBOREN
GRAVIN EN VROUWE
JOHANNA SIDONIA,
GEBOREN GRAVIN VAN HORNES,
DOUARIERE
VAN WIJLEN DE HOOGGEBOREN
GRAAF EN HEER
STATIUS PHILIP,
VAN HET HEILIGE ROOMSE RIJK,
GRAAF VAN BENTHEIM, TECKLENBURG,
STEINFORT EN LIMBURG,
HEER TOT LINGEN, RHEDA, HOYA, WEVELINKHOVEN,
ALPEN EN HELFENSTEIN,
ERFVOOGD VAN CEULEN;
IN DESZELFS LEVEN
OUDSTE GENERAAL VAN DE CAVALLERIE
KOLONEL VAN DE HOLLANDSE GUARDES TE PAARD,
GOUVERNEUR VAN DE STAD EN VAN HET LAND VAN HEUSDEN,
MET DE FORTEN DAARONDER BEHORENDE,
WORDT DIT WERK MET DIEPE EERBIED, HOOGACHTING EN BLIJDE ERKENTENIS, DAT ZIJN VORIGE WERKEN HARE EXCELLENTIE BEHAGEN, EN TOT WARE ZIELSSTICHTING STREKKEN,
OPGEDRAGEN,

DOOR HEM, WIENS EER HET IS EN ZIJN ZAL ZICH TE NOEMEN,
UWER EXCELLENTIE,

Ootmoedige dienaar in Christus,

ALEXANDER COMRIE.

VOORREDE

AAN DE
GODVRUCHTIGE LEZER,
DIE VASTHOUDT AAN DE OUDE EN BEPROEFDE LEER VAN DE HERVORMING.

WAARDE LEZER!

Hoewel ik niet gewoon ben mijn lezer met een lange voorrede op te houden, is het nodig dat ik nu, voordat gij tot het doorlezen van deze bladeren overgaat, enige opening aan u geef omtrent zaken, die gij daarin zult ontmoeten, opdat gij niet mogelijk enige van mijn uitdrukkingen in een verkeerde zin opneemt.

Ik spreek in het eerste en voornaamste stuk van dit bundeltje van mijn verhandelingen van het gebed, het geloofspleiten van Gods volk; van het gebed van een gelovige in zijn binnenkamer, daar hij in het verborgen zijn hemelse Vader klaagt, en zijn boezem ontlastende, Hem zijn noden voordraagt. Van het gebed van een gans ontblote, die zijn diepe ellende recht bewust, geheel ontledigd van de bedrieglijke eigenzelfsheid, verootmoedigd komt voor de genadetroon, wensende dat hem de gouden scepter moge worden toegereikt.

Zulk bidden onderscheidt zich welhaast van het sleurwerk van het gemaakte Christendom van deze laatste tijden; en evenwel heb ik nodig geacht die onderscheiding door dit gehele stuk van mijn verhandeling mijn lezers wat klaarder onder het oog te brengen, en mij tot ontdekking en overtuiging van sommigen hier en daar wat sterk uit te drukken, waarvan ik verplicht ben u rekenschap te geven.

Ik stel vast, dat gij met mij voor waarheid houdt dat een genadezoekend mens, die levendig aangedaan en geraakt is door bevinding van eigen ellende en behoeftigheid, en gedrongen wordt tot de Goddelijke ontfermingen door Christus de toevlucht te nemen; en waar hij gedrukt wordt, zo ook het best bekwaam is om zijn eigen nood voor de troon te brengen, al was het met onuitsprekelijke zuchtingen daar uit te storten. In de onderstelling van deze ontwijfelbare waarheid heb ik mij meer dan eens uitgelaten over het opzeggen van formuliergebeden, met innige bewustheid van zijn bijzondere ongelegenheid van elk, en het oogmerk om zijn overstelpt gemoed in Gods vaderlijke schoot te ontlasten zo weinig overeenkomt. Ja, mede tegen de vermetelheid van zulken, die ondernemen Gods volk formulieren daartoe voor te schrijven.

Men zou mij nochtans te kort doen, bijaldien men hetgeen ik daarover hier en daar geschreven heb, wilde duiden in zulk een zin, alsof ik het gebruik van formulieren of schetsen van gebeden geheel afkeuren wilde en doen ophouden. Het is bekend wat voor verschillen daaromtrent in de Engelse Kerk zijn geweest door aanleiding van de *Commonprayers* daarvan, een overblijfsel van de pauselijke sleurdienst aldaar. En hoe de Brownisten zich tegen alle formulieren aankanten, en om het misbruik het gebruik hebben weggenomen. Ik ben geenszins van zulk een smaak. Ik weet waartoe de formuliergebeden nuttig zijn, en dat die dienen om te leren bidden, en wat men van God naar Zijn wil te bidden heeft om verhoord te worden; en dat daartoe de Heere Jezus Zijn discipelen, die van Hem wensten te leren bidden, een formulier van het gebed gegeven heeft, dat men moet bidden in zijn nood hetgeen hun behoeftig hart hen opgeven zou. Hoewel ik ook weet, dat Jezus' apostelen, die dit formulier gegeven was, gebeden hebben naar de omstandigheden en noden in welke zij zich bevonden; gelijk David en andere heilige manen voor hem, en de Heere Jezus Zelf ook gedaan had. Naar welke voorbeelden ook onze bijzondere gebeden moeten gericht zijn.

Ook zou men mij tekort doen, als men mijn woorden wilde opvatten in zulk een zin, alsof ik de liturgie van onze kerk berispte. Ik spreek van het gebed van een Christen in zijn

binnenkamer, niet van dat van een voorganger in de vergadering, noch van een huisvader bij zijn familie; die moeten zo bidden, dat de gemeente en de huisgenoten op zijn gebed kunnen Amen zeggen, wetende wat er begeerd wordt. Daar dienen somtijds weinig toe de gebeden die zonder formulier, zonder orde, zonder verstaanbare spreekwijzen, uit de geest geschieden, welke de toehoorders die mede zouden bidden, menigmaal zijn als een gebed in een vreemde taal; zelfs de gebeden van die, welke de gave des gebeds hebben boven anderen; dat is, een verkregen en aangeleerde hebbelijkheid om zich wonder schoon en krachtig in het bidden uit te drukken; van hoedanige gave des gebeds, in onderscheiding van de heilige inwerking van de Geest der gebeden. Ik heb achting voor de bidformulieren, voor de Nederlandse kerken geschikt, gelijk ik zelfs in dit werkje te kennen geef. Zij zijn klaar, en voor de eenvoudigste verstaanbaar, en behelzen datgene dat een Christelijke gemeenschap van God naar Zijn wil te bidden heeft, en vertonen een rechte verootmoediging, een waarachtig geloof, een vurige worsteling met God, een reine liefde; hoedanigheden, die in een recht gebed moeten zijn. Waarom ik de inhoud daarvan zo goed ken, dat ik ze dikwijls lees en herlees, mij bij de bediening van Doop en Avondmaal daaraan bind, en de kinderen het morgen- en avondgebed doe leren. Ja, ik acht nuttig en nodig, dat die in het openbaar voorbidt, zich houdt aan de goede uitdrukkingen, orde en schikkingen daarin voorkomende; dat ik zelf doe, ofschoon ik de formulieren voor en na de predikatie niet woordelijk uitspreek. En ik moet zeggen dat ik met veel meer stichting kan meebidden, als iemand die opleest, dan wanneer sommigen door al de *Loci Communes* van de beschouwende en betrachtende godgeleerdheid lopen, en veel oprammelen, te pas komende of niet. Waarom ik verzoek dat gij al die uitdrukkingen alleen gelieft te verstaan van dezulken, die onze goede formulieren verwerpen, om voor hun eigen opstellen, die op verre na zo goed niet zijn, plaats te maken, gelijk ik uitdrukkelijk enige pagina's vroeger zeg.

Ik moet u, waarde lezer, nog iets zeggen van een ander stuk, dat u hier voor zal komen, betreffende de grond van het eisrecht, hetwelk een gelovig bidder heeft bij God. Een gans ontblote bidder heeft bij zichzelf geen gronden, op welke hij zou durven steunen; en gelijk hij in zijn daden met opzicht op Gods wet niets anders vindt dan schulden tegen de Heere, en daarom zijn smekingen niet neerwerpt voor God op zijn gerechtigheden, maar op de grote ontfermingen Gods. Zo vindt hij in zijn daden, met opzicht op het Evangelie, ook niets dat hem recht geeft om tot God te gaan, of om van Hem verhoord te worden. Het is wel zeker, dat die tot God zal bidden een goede consciëntie moet hebben, of zijn gebed zou verhinderd worden, omdat God de zondaars niet hoort. Dat ons hart moet bereid zijn, zullen wij onze handen tot God uitbreiden; dat de ondeugd uit onze handen en het onrecht uit onze tenten moet worden weggedaan, zullen wij ons aangezicht opheffen uit de gebreken; dat Paulus noemt het hart te reinigen van de kwade consciëntie en het lichaam te wassen met rein water, opdat wij door onze grote Hogepriester mogen toegaan met een waarachtig hart, in volle verzekerdheid des geloofs. En dat deze goede consciëntie voorkomt uit de krachtdadige vernieuwing van onze harten, uit de bekering, het bewaren van Gods geboden, en het doen van hetgeen welbehaaglijk is voor Hem; en voornamelijk uit het hartreinigend geloof in de Heere Jezus, onze volmaakte Heiland en Voorspraak, Die aan de rechterhand Gods in de hemel is. En evenwel ligt in dat gelovig aannemen van de Heere Jezus, in die bekering, geen grond om bij God verhoring te vinden, of in ons geloofspleiten bij God daarop enige vordering of wedereis te maken. Welke grond alleen ligt in de beloften van Gods genadeverbond, waarop de gelovigen hun wedereis maken, zeggende: Gedenkt het woord, tot Uw knecht gesproken, op hetwelk Gij mij hebt doen hopen. En dat genadeverbond is bevestigd op Christus en deszelfs bloedige verzoening, Die daarom ook de enige Voorspraak is Welke wij bij God hebben als wij bidden, en de enige verdienstelijke Oorzaak, om Welke God ons hoort, en in Wiens Naam, dat is om Wiens wil, geenszins om iets dat in ons is, God ons Zijn beloften gestand doen en geven wil. Het is in dit opzicht dat ik zeg, dat geen bidders op God in Zijn vierschaar wedereis hebben, als zij de voorwaarden betracht hebben, en dat ik het *abominabel* noem, zulk een wedereis op God tot vervulling van Zijn verbondsbeloften

uit onze volbrachte verbondsvoorwaarden of condities te stellen. Zo doet mij spreken de liefde tot onze Hervormde leer, betreffende de rechtvaardigheid van een zondaar voor God, alleen door de gerechtigheid van Christus, Die de Heere onze gerechtigheid is. Zo spreek ik, conform het gevoelen van de gelovige Kerk bij *Jesaja, hoofdst. 64:6;* die haar gerechtigheden voor *abominabel* houdt, als een wegwerpelijk kleed; en zou die Kerk dan niet veel meer abomineren, dat men op dat abominabele een recht voor God ging gronden? Ik verzoek lezer, dat gij over die uitdrukking denkt, en ziet wat ik erover heb aangetekend. Bij welke gelegenheid ik die plaats van Jesaja heb moeten verklaren tegen twee aanzienlijke mannen in Gods Kerk, wel met ons in de zaak, zoveel ik weet, in één gevoelen staande, maar het bewijs uit die plaats ons ontnemende door een andere uitlegging dan onze Kerk en Catechismus daarvan geeft. En zulk een verdediging hoop ik niet, dat van iemand, die gemoeds- en handtekenings-wege tot bescherming van dat dierbaar juweel van onze Kerk verbonden is, kwalijk genomen zal worden.

Het gebed van Gods kinderen, waarvan ik spreek, is een geheel geestelijk en Goddelijk werk. Mannen Gods mogen ons voorbeelden van bidden geven, de Heere Jezus mag ons een voorbeeld, ja, de woorden voorschrijven die wij biddende zullen gebruiken, maar Zijn Geest Zelf moet ons hart biddende maken. Hetgeen wij van de bewerking van de mens in de Goddelijke voorzienigheid in het gemeen, en van onze bewerking tot het geloof en de ware geestelijke goede werken in het bijzonder, allen tezamen geloven, belijden en leren, komt hier voornamelijk te pas; en gelijk wij zonder Jezus' inwerking en leven in ons niets kunnen doen, zo kunnen wij, zonder de inwerking van Jezus' Geest, noch in het geloof bidden, gelijk wij bidden moeten, zo wij recht zullen bidden, nochtans van Gods genade tot ons en onze verhoring verzekerd houden. Het is daarom dat ik zeg, dat een ontblote bidder is uitziende, wachtende, reikhalzende, om Gods onmiddellijke voorgaande en voorbepalende aandrang en beweging tot zijn werk in het gebed te ontvangen, opdat hij van God als de eerste Oorzaak bewogen en bewrocht zijnde, ook waarachtig als een tweede oorzaak werkzaam mag zijn. En dat het gebed in een gans ontblote, in een gebed door de krachtige bewerking, invloed en bijstand des Heiligen Geestes, en ik verklaar vervolgens de krachtige inwerking en bijstand des Heiligen Geestes, waartoe ik dan ook breng dat genadewerk van de Heilige Geest, mij als een Getuige van mijn aandeel aan de Drie-enige God en van mijn kindschap verzekerende, en *getuigende met onze geest, dat wij kinderen Gods zijn, Rom. 8:16;* over welke plaats ik mij dan ook enigszins uitbreid, om de manier van die verzekering van mijn kindschap, die door de Heilige Geest geschiedt, wat onderscheidenlijker aan te wijzen. Ik bedien mij daarin van de uitdrukkingen van *onmiddellijke* genade en bewerking des Heiligen Geestes, tegen de *Pajonistorye* van Rationalisten en halve Pelagianen, die geen andere bewerking van de Geest der genade kennen, en geen andere verzekering van het gemoed aangaande onze genadestaat, dan door onze redenering uit het Woord; gelijk *Claude Pajon* stelde, dat de Heilige Geest niet anders op het hart wrocht, dan door bemiddeling van het licht en de kracht der rede, door zodanige zedelijke aanradingen en overtuigingen, welker kracht afhing van de redenering van het menselijke verstand. De voorleden eeuw, in welke men de rede in de top vijzelde, was vruchtbaar van mensen van zodanige smaak; en Engeland, hoewel het niet zo Cartesiaans was, bracht ze ook voort, die oordelen dat die overtuiging van de waarheid der Heilige Schrift, en die volgende van de geloofsstukken daarin vervat, afhangt van onze natuurlijke rede, waardoor men eigenlijk weet, dat dit waarachtig is, hetwelk God getuigt in Zijn Woord. Onze rechtzinnige voorvaderen, welker leer van de voorzienigheid in het rijk der natuur en in het Rijke der genade een goede analogie hield, kwam daartegen op, en om de eigen, inwendige, krachtdadige en almachtige werking des Heiligen Geestes op ons te onderscheiden van de werking van het Woord, het werktuig des Heiligen Geestes, op ons door Hem verlicht verstand en vernieuwde wil, noemden zij het eerste een *onmiddellijke,* en het andere een *middellijke* werking; houdende met goede redenen staande, dat niet alleen in de aanvang, maar ook in de voortgang en volmaking van het geloofsleven, de werking des Geestes niet alleen *middellijk,* maar ook *onmiddellijk* was. Zodat de Heilige Geest Zijn doel bereikte en het

gewrochte daar stelde, zonder bemiddeling van menselijke vermogens of werkingen.

Dat woord, van *onmiddellijke werking,* heeft in haar tijden al aanstoot geleden; en hoe klaar onze vaderen spraken, om te tonen dat zij van die werking, genoemd de onmiddellijke, niet uitsloten het middel van het Woord, hetwelk is de bediening des Geestes en deszelfs *vehiculum*, waardoor Hij in ons komt, maar dat zij daarmee uitsloten de middelen van overkomst tot de genade, of de verzekering in de genade van des mensen zijde. De wederstrevers beliefden het niet te begrijpen, en hadden een schoon voorwendsel om de leer zelf te verstoten en bij anderen verdacht te maken, met daarop te leggen de naam van geestdrijverij. De beroemde professor *Leydekker* schrijft daarvan in zijn tijd, anno 1688, in de voorrede van zijn voortreffelijk boek *Veritas Euangelica Triumphans, par. 38:* Voorwaar, zo wordt het geloof der openbaring gegriffeld op de natuur en rede, en men klimt door de natuur als een ladder op tot de genade, en tot de gehele dadelijkheid van het zaligmakende geloof. Voornamelijk nu geleerde mannen beginnen twist te opperen tegen de onmiddellijke genade, en de gewone leer der Hervormden, van de bovennatuurlijke genade in het licht des geloofs, van geestdrijverij te beschuldigen. En dat schijnt nog het lot te zijn van hen, die zich aan deze welbeproefde leer der vaderen vasthouden. Alsof er geen middelweg was tussen een Pelagiaan te zijn, en een Enthousiast te zijn! *An vellent illi esse, ne audiant Enthusiastce?* zou die vermaarde man zeggen. Dat daar zeker een middelweg tussen is, zal ik ten dienste van mijn lezers hier een weinig uitvoeriger zoeken aan te wijzen, als in dit werkje en de korte verklaring van *Rom. 8:16,* daarin voorkomende, heeft kunnen en mogen geschieden; en ik wens, dat de zaken die daaromtrent duister zouden mogen voorkomen, door hetgeen ik nu zeggen zal, (laat het u, waarde lezer, ofschoon wat lang, niet vervelen) in een volkomen licht mogen gesteld worden.

In het gemeen zult gij, waarde lezer, uit onze redenering gemakkelijk opmaken dat de grote zaak, die wij leren willen, zijn opzicht heeft OP DE WIJZE HOE WIJ TOT EEN WAARACHTIGE EN GEGRONDE VERZEKERING KOMEN, ZO VAN ONS KINDSCHAP GODS, als ook *van de waarheid van ons geloof, waardoor wij Christus worden ingelijfd.*

Dat deze dingen dienen onderscheiden te worden, leren wij klaar ter bestemder plaats. En daaruit zult gij bespeuren, dat wij twee zaken opgeven; de ene hebben wij verhandeld, de andere niet, omdat wij de kortheid zochten te behartigen. Maar nu zullen wij van beide spreken.

Derhalve is onze zaak, die wij ophelderen moeten, tweeledig.

Eerst, hoe iemand van zijn kindschap Gods verzekerd wordt. Deze vraag, welke van zeer groot gewicht is, hebben wij beantwoord. Opdat gij nu, waarde lezer, ons antwoord op die vraag klaar begrijpen mag, zullen wij deze orde houden, dat wij in een omschrijving ons gevoelen dat wij leren, zullen voorstellen, en dan zullen wij deze omschrijving verklaren.

Wij zullen dan eerst een omschrijving geven en zeggen, het kindschap Gods wordt aan de ziel *getuigd, verassureerd, verzekerd en betoogd door God de Heilige Geest in de belofte van het Evangelie, door Zijn eigen Goddelijke en onmiddellijke stem, de ziel insinuerende of insprekende of inboezemende door onmiddellijke werking in de belofte des Evangelies, dat zij Gods kinderen zijn;* en hun tevens door deze onmiddellijke *insinuatie* IN en DOOR *de belofte des Evangelies, waarin en waardoor Hij de gave der Goddelijke genade in de armen van hun geloof legt, zoveel vrijmoedigheid en verzekering van hun hart in het geloof gevende, dat ze God met vol vertrouwen en verzekering van haar ziel, Vader, mijn Vader kan en mag noemen.* Dit is een zaak, die alle gelovigen, geen een uitgezonderd, (ik spreek niet van die zichzelf, zonder dit ooit ondervonden te hebben, voor gelovigen houden, en met de ladder van hun kenmerken over de muur klimmen en door de deur niet ingaan; die laat ik aan God over) hebben uit kracht van hun kindschap. Vermits God, dewijl Hij ze door adoptie in Zijn familie aanneemt, ook de Geest van Zijn Zoon hun geeft, waardoor ze roepen: *Abba, Vader.* En indien iemand dit niet heeft, en zich alleen door zijn sluitredenen koestert, en door behulp van die over de muur klimt, en pretendeert dat hij een kind Gods is, hij is maar een dief en een moordenaar. Ofschoon nu

niemand dit altijd heeft, waarvandaan de bestrijdingen en veelvuldige beroeringen, angsten en twijfelingen, zo is er in Gods gehele familie van Zijn gelovige kinderen geen, of zij hebben het gehad. En kunnen tot vertroosting van hun bestreden hart niet komen, tenzij Gods Geest in en door de belofte des Evangelies hen door Zijn onmiddellijk getuigenis van hun kindschap verzekert.

Derhalve blijft nu maar over, dat wij in enige stellingen onze omschrijving ophelderen en verklaren. Zo dan:

Als wij het woord *onmiddellijk* gebruiken, moet gij niet denken dat wij enige enthousiaste inblazing verstaan, een horen van *onmiddellijke stemmen* boven, buiten, en dikwijls tegen het beschreven Woord, hetwelk is en blijven zal niet alleen de enige en volmaakte regel en leer en zeden, maar ook het *organon Instrument en Vehiculum,* waarin en waardoor God de Heilige Geest de gaven der Goddelijke genade mededeelt aan de zielen der uitverkorenen. Ook niet, dat wij menen enige gezichten, of van Christus aan het kruis, van Zijn bloed, van Zijn arm ons toegereikt, of dergelijke zotheden. Wij prediken met al onze macht daartegen, en zijn ontsteld als wij iets bemerken, dat aanleiding zou geven tot zulke vleselijke gedachten van de Goddelijke werking des Heiligen Geestes in het bekeren en bevestigen der twijfelmoedige en verslagen harten der gelovigen. Wij geloven, dat indien iemand zulke stemmen hoort of gezichten ziet, dat het gewoonlijk door de begoocheling des satans is, werkende op hun verbeeldingskracht en uiterlijke zintuigen, om hen door iets ongewoons te bedriegen en te verleiden; om hen, nadat hij hen tot een sterke inbeelding door dat ongewone gebracht heeft, dat ze kinderen Gods zijn, in de eeuwige rampzaligheid te doen instorten. Mijn geliefden, ik twijfel geenszins of er zulken zijn, die zo met gezichten te zien en stemmen te horen, door de satan bedrogen worden. En het heeft zijn oorsprong hieruit, dat mensen onder consciëntieangsten zijnde, en Gods krachtdadig werk niet kennende in de bekering en vertroosting door de Heilige Geest, en denkende dat er zo wat ongewoons moet ondervonden worden, dat de duivel, die rondom gaat als een briesende leeuw niet alleen, maar ook als een engel des lichts, deze gelegenheid waarneemt, en onder de rechtvaardige toelating Gods hen bedriegt, en zulk een as *van stemmen en gezichten* zo toedient tot een voedsel voor hun bedrogen hart, dat ze niet zeggen kunnen dat ze een leugen in hun rechterhand hebben, en dat een bedrogen hart hen terzijde afleidt.

Ik moet tot besluit zeggen, dat Gods volk (die men zonder vrees van zich te bezondigen tegen het geslacht van de rechtvaardigen, met hatelijke namen doopt) van al de dingen waarvan wij gesproken hebben in deze stelling, als niet zijnde het onmiddellijke dat wij hier verstaan, een grote afkeer heeft. Dit zeg ik uit aller naam, of het een middel zijn mocht, dat het schelden van Gods volk eens op mocht houden en zo een einde nemen.

Als wij in onze beschrijving, zo even gegeven, het woord *onmiddellijk* gebruiken, zo moet gij niet denken dat wij u leren willen, dat de Heilige Geest ons van ons kindschap Gods door Zijn getuigenis er aan te geven verzekert, dat doet zonder het Woord. Neen, Hij doet het altijd door de belofte des Evangelies, die wij lezen of horen, of gelezen of gehoord hebbende, ons door Zijn indachtig makende werking te binnen gebracht worden. Het kan niet anders zijn, zolang wij wandelaars en niet dadelijke aanschouwers zijn. Want zonder een woord kan geen een denkbeeld in ons tevoorschijn komen, zonder een woord kunnen wij geen idee, geen omschrijving of begrip van een enige zaak maken. Laat een ieder maar in zichzelf indalen, hij zal vinden, dat al zijn denkbeelden aan woorden (de *sermo* is *internus* of *externus* volgens de logici) gehecht zijn. Een woord en een denkbeeld zijn *relata* en *correlata*, en zijn volgens de canon der logica *simul natura.* Gaat eens na, mijn geliefden, de wijze hoe God na de val een Kerk heeft opgericht. Want een Kerk zonder een woord is onbestaanbaar, een *asustaton,* even zo tegenstrijdig als een huis zonder fundament. Daarom als God de benauwde en verslagen harten van onze eerste voorouders vertroostte, ging dit woord vooraf: *Het Zaad der vrouw zal de slang de kop vermorzelen.* En het is altijd zo toegegaan, en zo zal het blijven toegaan tot de voleinding

der eeuwen. Dat de Kerk die eens door een onbeschreven Woord geleid werd, maar nu een beschreven Woord heeft, door dat Woord zal bewrocht, geleid, vertroost, versterkt en opgebouwd worden. Dit Woord (dat de Geest omtrent de volwassenen gebruikt, en ook niet anders zal gebruiken; want *het geloof is uit het gehoor, en het gehoor is uit Gods Woord*) gebruikt God de Heilige Geest als het enige *organon, instrument of vehiculum* om de gave der Goddelijke genade, en onze geruststelling dienaangaande, aan onze ziel te *convoieren,* mede te delen, en ons de gave der genade deelachtig te maken. Ik noem het Woord de belofte des Evangelies, volgens onze Catechismus belijdenis; vermits het Woord der Wet maar toorn werkt, en de Geest alleen als een Vertrooster in de harten der uitverkorenen komt, en werkt in en door het Woord der belofte, *Gal. 3:2.* Zodat gij ziet, waarde lezer, hoezeer wij verfoeien en verwerpen al zulke stellingen, alsof Gods Geest in de bekering of vertroosting wrocht zonder een woord of de belofte des Evangelies. Terwijl wij geloven, dat Hij altijd, en nimmer anders, dan door het Woord der belofte, dat wij gehoord hebben of horen, werkt.

Nu moeten wij zeggen, wat wij dan door het *onmiddellijke* verstaan. Mijn geliefden, wij verstaan erdoor die Goddelijke kracht en werking des Heiligen Geestes in het Woord der belofte *tot, aan, in en met* onze ziel zeggende, *insinuerende,* verzekerende met een Goddelijk betoog, of getuigende, of om Calvijns woord te gebruiken, *intus in corde testans,* dat is, *binnen in het hart getuigende,* dat wij Gods kinderen zijn. De werking van de Heilige Geest, ofschoon ze tot ons komt door het Woord als een *Organon en Vehiculum,* is nochtans zo onderscheiden van het Woord zelf, als de *agens* of werker onderscheiden is van het instrument, dat hij in en tot zijn werk gebruikt, als het water onderscheiden is van de pijp of het kanaal, waardoor het water loopt. Van mij en onze oude leraars wordt deze werking des Geestes *onmiddellijk genoemd,* ofschoon Hij het Woord der belofte des Evangelies gebruikt, overmits het Zijn Goddelijke kracht en werking in het Woord is, dat het gewrochte dadelijk teweeg brengt en dadelijk daarstelt. En het is het getuigenis, dat de ware gelovigen van hun kindschap Gods hebben, niet het onmiddellijk gewrochte van het Woord der belofte eigenlijk gesproken, maar een onmiddellijk gewrocht, van God de Heilige Geest, in en door de belofte tot de ziel sprekende; en dit gewrochte, dat zij met volle overreding geloven Gods kinderen te zijn, een gevolg, het gewrochte, door Zijn onmiddellijke werking daargesteld. Het is hier zo, dat even gelijk geloof, hoop en liefde, die alle door het Woord, als het instrument des Heiligen Geestes gewrocht worden, nochtans niet eigenlijk gesproken, onmiddellijke gewrochten van het Woord zijn, maar van de Heilige Geest, Die door het *vehiculum* van het Woord, door Zijn onmiddellijke werking, die genaden in de ziel inlegt of inwerkt.

Dat deze zaak zich zo toedraagt, kunnen wij niet ontkennen, tenzij wij de leer van onze Kerk verzaken en tot de halve Pelagianen overgaan, en daar beware God mij en een ieder voor! Waarde lezer, het is tijd dat gij ontwaakt, dat gij uw Catechismus en de geloofsartikelen en de Acta van de synode van Dordrecht gaat lezen, en daar zien hoe dierbaar al de uitheemse godgeleerden gesproken hebben over het derde en vierde artikel van de Remonstranten, die ook halve Pelagianen zijn. Het is jammer dat er een huishouding is die middelen heeft, die dat boek, de Acta van de Dordtse synode, niet heeft. Het is hoog tijd, dat gij Triglands Historie gaat lezen; want geloof, dat de Kerk in groot gevaar is om door de Rationalisten en de halve Pelagianen overstroomd te worden. Waarde lezer, indien de belofte van het Evangelie, die wij lezen of horen, gelezen of gehoord hebben, ons van ons kindschap Gods verzekeren kan, en dit tot genoegzame geruststelling van onze aangevochten harten getuigen kan van en door zichzelf, zonder die onmiddellijke werking des Heiligen Geestes, *in, met en door* dat Woord, waarom doet het zulks dan niet telkens als wij het lezen, horen en overdenken? Want alle *dingen,* die uit hun eigen natuur zonder behulp van iets anders werken, brengen hun gewrocht voort; *posita causa penitur offectur.* Maar dat doet het Woord der belofte niet, het is stom, indien de Geest de mond ervan niet open doet; ik versta, daarin niet met en door tot onze harten spreekt. Dit is het *onmiddellijke,* dat ik meen. Mijn geliefden, gaat een proeve nemen, als gij aangevochten zijt;

leest al de beloften des Evangelies, schrijft ze uit, plakt ze en lijmt ze een voor een op uw hart om ze terdege te doen drukken; laat duizend leraars, al waren ze alle apostelen, laat al de engelen uit de hemel komen, en u de belofte voorlezen of voorspreken, zij zullen allen tezamen u van het kindschap Gods niet kunnen verzekeren, tenzij God de Heilige Geest in, met en door dat Woord, dat wij lezen en tot ons komt. Al was het dat het door de engel Gabriël gesproken wordt. Maar door Zijn onmiddellijke werking de verzekering van het kindschap Gods als een eigen gewrocht van Hem Zelf in onze harten teweeg brengt, door het geven van Zijn getuigenis met onze geest, dat wij Gods kinderen zijn.

Allen die aan de gronden der halve Pelagianen vast zijn, en die ook, ofschoon ze in het eerste, tweede en vijfde Artikel tegen de Remonstranten zuiver zijn, maar in het derde en vierde Artikel van de waarheid afwijkende zijn, kunnen deze dingen zonder in hun binnenste te beven niet horen; overmits ze deze werking nooit zijn gewaar geworden, en niets hebben waarop zij hun verwachting van zalig te worden gronden, dan alleen op een beredeneerd geloof, en dus maar een beredeneerde verzekering hebben, waarin de Heilige Geest niet te pas komt als de Werkoorzaak, maar alleen als een assistent, *causa adjuvans* of causa *moralis,* welke volgens de metafysici geen ware oorzaak is, vermits een ware oorzaak die alleen is, *cujus vi aliquid fit,* door welker oorzakelijkheid het gewrochte dadelijk daargesteld wordt, maar niet *principalis efficiens,* de ware en voorname werkoorzaak. In korte woorden, die ik wel wist dat godvruchtigen begrijpen, geef ik dit mijn gevoelen te kennen. En nu, zonder de woorden van de Dordtse vaderen bij te brengen, vermits elk ze over het derde en vierde Artikel lezen kan, zal ik nog de moeite maar alleen nemen om de verklaring van een van de vervolgers van de aantekening van onzen POLUS over te zetten en mede te delen. Zo krachtig zijn onze woorden geweest, dat hij der waarheid getuigenis heeft moeten geven.

De Geest der aanneming (zegt deze vervolger) *wekt ons niet alleen op om tot God als onze Vader te roepen en Hem zo te noemen, maar Hij assureert (ASCERTAIN) en verzekert ons dat wij Zijn kinderen zijn. Dit doet Hij niet met een hoorbare stem, gelijk Hij tot Jezus Christus sprak, noch door een engel, gelijk Hij tot Daniël en de maagd Maria sprak. Maar door een inwendige en secrete insinuatie (SUGGESTION) waardoor Hij onze harten opwekt tot de persuasie en overreding, dat God onze Vader is, en wij Zijn kinderen. Dit is niet het getuigenis van onze ontvangen genaden, bewerkingen des Geestes, die wij gehad hebben, maar het getuigenis van de Heilige Geest Zelf. De geest van de mens geeft van zijn aanneming of kindschap Gods getuigenis, hij vindt door nauwkeurig onderzoek klare kenmerken daarvan in zich. Maar dit getuigenis is zo zwak, en de satan heeft zovele wegen en listen om het krachteloos te maken, dat het door een meerder getuigenis moet geconfirmeerd worden, dat is door de Geest Zelf, Die eerst de genade werkt en daarop er getuigenis van geeft aan onze geest, hetzelve voor ons verzegelende, enz.* Wat is nu klaarder en met onze verklaring meer overeenkomende, dan hetgeen deze zegt over onze tekst? *Rom. 8:16.* Over *1Joh. 5:10* zegt hij: *Die waarlijk gelooft, heeft een krachtdadige indruk van het getuigenis op zijn ziel.*

Alleen moet ik nog eindelijk, waarde lezer, u zeggen dat deze zaak zoals wij het kort in onze uitbreiding geschreven hebben, en u nu breder verklaren, zo zijn moet; vermits, gelijk wij zeiden in onze verklaring het geloof op het getuigenis van een Goddelijk Persoon moet rusten, en dat zonder dat getuigenis het geloof nimmer geëffectueerd of werkzaam zijn kan. Ik breng ook bij, onze confessie Art. 5. Laat niemand denken, na alles dat wij gesproken hebben, dat wij op een zaligmakende wijze de Bijbel voor Gods Woord aannemen, zodat de Geest maar een *causa adjuvans* van dat zaligmakende geloof van de Goddelijkheid van het Woord, in en door en met de kenmerken der Goddelijkheid van het Woord, door Zijn onmiddellijke werking dat geloof waardoor wij het Woord als Goddelijk op een zaligmakende wijze aannemen, in onze ziel inwerkt. En dus is het dat sommigen zeer eigenaardig het geloof als een ingewrocht geloof voorstellen.

Ik moet de woorden van de beroemde *Coccejus* erbij voegen, in Libr. de Potentia

Scripturae, hoofdst. 25 par. 25:

Het is derhalve geen beweging van geestdrijverij en uitzinnigheid, die wij rekenen onder de bewijzen voor de Goddelijkheid der Schriftuur, maar de reiniging zelf van het hart door het geloof, wanneer hetzelve de onvervalste wijsheid uit Gods Woord begrijpt, wanneer in hetzelve de dag opgaat, wanneer hetzelve door liefde tot het licht wordt aangedaan, en alle vruchten des Geestes, die niet zonder Gods Woord tevoorschijn komen, en niet kunnen niet zijn een gewrocht van Hem, Die ons en de ziel en het geweten gegeven heeft, getuigenis geven aan elke gelovige voor zich, na de overige bewijzen van derzelver Goddelijkheid, en wel zeer krachtig getuigen, dat dit Woord van God is, dat zij èn gehoord hebben, èn waardoor zij zelf bemerken, dat zij van Hem in andere mensen veranderd zijn. Indien het zonder inwendig bewijs is, heeft niemand (laat waarheid kracht hebben) het Goddelijk geloof; alhoewel alle bewijzen, waarmee de Goddelijkheid der Schriftuur bewezen wordt, en wel alle op één hoop, zodanige zijn, dat zij het Goddelijk geloof uitwerken, en door het Goddelijk geloof eindelijk waarlijk ontvangen, en van ons verzegeld worden. Want als het er bij blijft, zonder dit inwendig getuigenis, welke de Geest van Zich geeft, en aan Zijn Woord door Zijn vruchten in ons, is alle verbeelding die in enig mens door andere bewijzen gewerkt wordt, het Goddelijk geloof niet eigenlijk, maar òf de zekerheid van een kennis die de overtuigden hebben, zelfs bedroefd zijnde dat zij overtuigd zijn, òf de mening van een die tracht om de waarheid tot dartelheid en deksel en onderneming van boosheid over te brengen.

Mijn geliefden, de Heilige Geest, in Zijn betrekking tot het zaligmakende werk in de harten van Gods kinderen, wordt een *Trooster,* een *Vertrooster,* een *Onderpand van de erfenis,* Die Christus verdiend en toebereid heeft, en Die de uitverkorene uit kracht van haar Adoptie met een gelovig hart gerust, als iets dat haar zeker zal geschonken worden, afwachten. Ja, Hij verzegelt hen ervan als de Geest der belofte, nadat ze geloven. Hoe kunnen wij al deze benamingen beter uitleggen, dan dat wij zeggen, dat de Heilige Geest dit alles doet, de gelovige van haar kindschap Gods verzekerende door dit aan haar hart in, door en met de belofte van het Evangelie te getuigen; welk getuigenis, ofschoon wij het nimmer dan door het Woord des Evangelies ontvangen, nochtans het eigen gewrochte van de Heilige Geest is, als *causa efficiens, principalis est proxima* van het gewrochte, namelijk het getuigenis dat wij Gods kinderen zijn, en dat het Woord der belofte maar alleen een *bousa instrumentalis* is, die eigenlijk niets effectueert in, van en door zichzelf, dan alleen voorzover de eerste Werkoorzaak zulk een instrument gebruikt en appliceert tot voortbrenging van het gewrochte; en het gewrochte wordt nimmer aan de instrumentele oorzaak toegeschreven eigenlijk, maar alleen aan diegene, die door zijn dadelijke werking het gewrochte door dat instrument daarstelt. Zodat de *effectus totalis* het gehele gewrochte, niet is het effect *causa instrumentalis*, van de middeloorzaak, maar van de *causa efficiens principalis,* van de voorname werkoorzaak, door welker wezenlijke oorzakelijkheid het gewrochte dadelijk daar terneder gesteld, of geëffectueerd wordt. Ik zeg nog, hoe de Geest beter aan alle opgenoemde benamingen die Hij draagt, beantwoorden kan, als even door ons van ons kindschap Gods getuigenis te geven, in onze harten de zaak aan, in en met onze geest getuigt.

Ik moet nog maar zeggen, indien de Heilige Geest dit niet getuigt, hoe zullen wij het weten en van de zaak verzekerd worden, dat het zo is? Onze geest kan het ons door en van zichzelf niet geven; want anders zou die het zeggen; en de harten der gelovigen zouden door de krachtige bestrijding en aanvallen of ze Gods kinderen zijn, niet verslagen en doodbrakende en twijfelmoedig zijn. Wie zal het derhalve zeggen en ons verzekeren dan de Geest Gods, Die de diepten Gods kent, en tot vertroosting van onze harten ons die in, door en met het Woord der belofte bekend maakt door Zijn krachtdadige werking?

Alles dat wij gezegd hebben, dient tweezins tot uitbreiding en opheldering van ons gestelde, dat ons kindschap aan de harten der gelovigen vergewist en verzekerd wordt.

1. Door het getuigenis van God de Heilige Geest met onze geest, volgens de tekst. En

waarin dit bestaat, wordt in vijf of zes regels verklaard. En alles dat wij nu gezegd hebben, is maar een opheldering van die plaatsen.

2. In de tweede plaats zeiden wij in onze korte stellingen over Rom. *8:16,* dat wij tot de verzekering van het kindsschap Gods komen *door het zaligmakende geloof zelf, dat het getuigenis van de Heilige Geest ontvangt, en ontvangen hebbende ons van de waarheid daarvan verzekert.* Wij hebben geen behoefte veel hierover te zeggen, dan alleen u te binnen te brengen, dat wij deze zaak zo voorgesteld hebben, opdat gij altijd onder het oog zoudt houden waarin de *Ratiz formalis fidei* gelegen is, namelijk dat het een *ingestorte hebbelijkheid* is, die wij ontvangen uit kracht en door middel van onze waarachtige inlijving in Christus, en dat diensvolgens het in zijn eerste *conceptus formalis* van een *lijdelijke* natuur is, met opzicht tot de gave der Goddelijke genade, die God Zijn uitverkorenen in en op Zijn tijd mededeelt, welke is Christus, de eeuwige gerechtigheid en de volkomen vergeving der zonde, niets *effectuerende,* maar alleen de Goddelijke gave lijdelijk *ontvangende.* Daarom wordt het in onze Geloofsbelijdenis niet als een werk dat wij oefenen, en hetwelk iets effectueert, dat niet was beschreven, maar als een instrument, artikel 22, in *medio.* Nochtans dit geloof, dat in zijn *ratio formalis* een lijdelijke hebbelijkheid met opzicht op de gave der Goddelijke genade is, en die maar ontvangt, moet in zijn *actus formalis* begrepen worden hierin te bestaan, dat het de gave der Goddelijke genade ontvangen hebbende, deze omhelst, aanneemt, die approberende en zich in het bijzonder zo toepassende, dat het dadelijk bezit gaat nemen van alles dat God ons in de belofte des Evangelies schenkt, voor zich in het bijzonder dat dadelijk aanvaardende, hetwelk de Schrift noemt *aannemen;* en dit is de *actus formalis* van het geloof omtrent de gave der Goddelijke genade, die het lijdelijk ontvangen had. Dit geloof nu zijnde een ingestorte hebbelijkheid in de ziel, of een ingewrocht geloof door de Heilige Geest, behoudt zijn natuur en wijze van werking altijd in vervolg van tijd op dezelfde wijze zich hebbende en werkende als in het eerste, dat is te zeggen, dat gelijk de ingestorte geloofshebbelijkheid nimmer *ad actum* tot dadelijkheid komt, tenzij het door de onmiddellijke werking des Heilige Geestes in en door de belofte de gave van de Goddelijke genade eerst lijdelijk ontvangt en dan daarop en daardoor dadelijk wordt; zo blijft het met de natuur en werking van dit ingewrocht geloof gelegen tot het einde van ons leven, met opzicht tot deszelfs dadelijke werking, welke nimmer zal tevoorschijn komen dan daardoor, dat het geloof, als een hebbelijkheid, lijdelijk eerst de gave ontvangt, en de gave ontvangen hebbende en zo dadelijk werkzaam gemaakt, door die onmiddellijke voorgaande en voorbepalende werking des Heiligen Geestes, zo wordt het geloof in zijn werking niet onafhankelijk, zijn ingelegde *dependante* natuur afdoende in zijn werking, maar wordt door deze onmiddellijke voorafgaande en voorbepalende aandrang en invloed des Heiligen Geestes in zijn werking voortgezet en gedirigeerd, in en omtrent zijn voorwerp bepaald; en het effect wordt dus verkregen, dadelijk en geëffectueerd. Zodat door de medewerking van God de Heilige Geest in de gelovige en op de ingelegde hebbelijkheid en in de werkzaamheid invloeiende, deze volstrekt afhankelijk is en blijft in zijn aanvang, voortgang en einde, gelijk wij kort hebben beschreven, en zullen niet nader daarover behoeven te schrijven, of het mocht over een woord zijn, *van werken met zijn hebbelijke genaden,* waaromtrent wij zeggen, dat in de zaak, die wij daar opperden, zo niet is, en men de zuivere leer van Gods medewerking overal en altijd in het oog houdt, gij onze woorden kunt aanmerken alsof ze daar niet stonden, en God danken, dat wij zo stipt ons bij de zuivere leer houden; en indien er zulken zijn, zo kunt gij zien waarvoor gij u te wachten hebt.

Verder hebben wij u niet te herinneren, dan dat gij licht kunt opmaken, dat ofschoon de gelovigen het zaligmakende geloof niet altijd oefenen, dat zij de hebbelijkheid nochtans nimmer verliezen, maar dat die als een zaad Gods in hen blijft. Dat deze geloofshebbelijkheid door des Geestes onmiddellijke werking in en door de belofte des Evangelies moetende opgewekt en werkzaam gemaakt worden, om de gave der Goddelijke genade aan te nemen; dat iemand deze onmiddellijke werking des Heiligen Geestes in en door de belofte des Evangelies niet hebbende, onmogelijk de wezenlijke geloofsdaad van aannemen oefenen kan, ofschoon hij de

hebbelijkheid des geloofs heeft, en dat naar de mate dat de gave der Goddelijke genade met meer of minder krachtdadige trap van werking des Heiligen Geestes de gelovige toegediend wordt, de wezenlijke geloofsdaden, in meer of minder vaste verzekering zich dadelijk werkzaam vertonen, en de gelovigen dus meer of minder de krachtige en vertroostende ondervinding van hun kindschap Gods hebben.

Geliefde lezer, het tweede punt in onze verklaring van *Rom. 8:18,* betreffende het getuigenis van de kenmerken, zo gaan mijn zeer korte redeneringen over twee zaken.

In de eerste plaats stellen wij voor het voorwerp, of de zaak waaraan de kenmerken een getuigenis geven; en wij zeggen, dat het getuigenis bepaald zijn betrekking heeft tot de waarheid en oprechtheid van het zaligmakende geloof, waardoor wij in Christus ingelijfd worden, en al Zijn weldaden aannemen.

Wij dachten dat elk dit met ons begrijpen moest, terwijl de gehele noodzakelijkheid van de goede werken, waaruit wij de kenmerken nemen, niet in onze Catechismus opgegeven wordt om ons van ons kindschap Gods daaruit te verzekeren, maar alleen tot onze verzekering dat dit waarachtig geloof, waardoor wij het onmiddellijk getuigenis van de Heilige Geest ontvangen en zo dadelijk omhelzen en aannemen, dat ons geloof mede getuigt, dat, zeg ik, dit geloof waarachtig, echt, oprecht en goed is, voorzover van het historische en tijdgeloof verschillende in zijn specifieke natuur als oost van west. Waarde lezer, die de aanvechtingen des satans kent, weet dat ze over deze zaken voornamelijk gaan:

Eerst, of wij in der daad en waarheid Gods kinderen zijn. Deze zaak wordt nimmer tot voldoening van het aangevochten hart der gelovige opgelost, tenzij de Heilige Geest in, door en met het Woord der belofte dat getuigt, en dat het zaligmakende geloof dat getuigenis ontvangt, en door het ontvangen van dat werkzaam gemaakt wordt, en dus een mede getuige van die grote zaak met de Heilige Geest. Maar het gebeurt in de zielsaanvechting en bestrijding niet zelden, dat de grote zaak waarover de harten der gelovigen bestreden worden, deze is, of hun geloof, waardoor zij het getuigenis des Heiligen Geestes hebben ontvangen, het geloof der uitverkorenen is? Dit wordt door de kenmerken opgehelderd, vermits zij te zien krijgen dat hun geloof de eigen vruchten en uitwerkingen in hun hart en daden heeft, die Gods Woord aan het zaligmakende geloof toekent. Dit is ons gevoelen. Is nu iemand van andere gedachten, wij betuigen, indien de grote zaak vastgehouden wordt, dat wij met niemand, ofschoon hij stelde dat onze werkzaamheden getuigenis aan het kindschap Gods gaven, enige woordenwisseling willen houden, indien wij het eens zijn over de wijze HOE zij aan het kindschap Gods getuigenis geven. Ons oogmerk in die korte stellingen over *Rom. 8:16,* was alleen maar om de zaken terdege van elkander te onderscheiden. En mogelijk zal iemand alles wel overwegende, onze onderscheiding van enig nut vinden.

Nu moeten wij in de tweede plaats overgaan om met korte woorden voor te houden wat eigenlijk de kenmerken getuigen, welke kracht en uitwerking ze hebben, om aangevochten harten van de waarheid van hun geloof (wilt gij invoegen van hun kindschap Gods, gij moogt het doen, *per me licet*) te verzekeren, en dus hen door verzekering van zulk een gewichtig punt of punten te vertroosten. Het is en blijft bij mij vast, dat alle kenmerken op zichzelf van en door zichzelf alleen werkende, ons geen vaste verzekering van de waarheid des geloofs, veel minder het kindschap Gods kunnen geven, tenzij er een getuigenis vooraf gaat, *in, met en door* het getuigenis, dat de kenmerken geven, tot onze harten getuigende, en ons van de zaak zelf door behulpsel van de kenmerken overredende, en een vast getuigenis van de zaak werkende. En dit wordt u in dit werk opgehelderd door een voorbeeld uit de cijferkunst genomen. Gewichtig zijn die redenen, die mij dit deden stellen, en u het met mij zullen doen stellen, zo gij ze overweegt.

In de eerste plaats, zo de kenmerken *per se* uit en van zichzelf zonder een onmiddellijke voorgaande en voorbepalende aandrang en beweging van de Heilige Geest, dit doen kunnen, en ons die conclusie inboezemen. De vraag is eensdeels, waarom ze het dan niet doen, als de gelovigen onder bestrijding over de waarheid en oprechtheid van hun kindschap, indien gij dit

erbij wilt hebben? Want alle oorzaken, die in en aan zichzelf werken, brengen hun gewrochte voort, en stellen ze dadelijk. Daar de metafysici een onderscheid maken tussen een *causa per se* en een *causa per accidens*, een oorzaak van zichzelf, of door toeval. Een oorzaak van zichzelf brengt door de oorzakelijkheid die ze in en van zichzelf heeft en dadelijk oefent, zijn gewrochte door deszelfs *causalitas* voort. Maar een *causa per accidens,* een oorzaak bij toeval, brengt zijn gewrochte niet voort door zichzelf, maar bij toevallige gelegenheid van iets anders. En dan is dat *accidens,* die toevalligheid niet langer een *accidens,* een toevalligheid met betrekking tot het voortbrengen van het *effectus,* het gewrochte; maar het is, ofschoon in andere opzichten een *accidens,* een toevalligheid, met betrekking tot een gewrochte, de *vera causa proxima officiens principalis* van dat gewrochte. Dat nu de kenmerken de waarheid van het geloof noch van ons kindschap Gods *per se*, uit en van zichzelf ons niet vergewissen zonder dat er iets bijkomt, is klaar, vermits de gelovigen, die al de kenmerken hebben, in hun aanvechtingen en bestrijdingen door die kenmerken niet gerust gesteld worden, tenzij er iets bijkomt; en dat er bijkomt is de principale oorzaak van hun geruststelling, en ofschoon het *per accidens,* bij toeval werkt, nochtans ontdoet het zich van die toevalligheid, en wordt de principale oorzaak. Anderdeels, hoe kunnen wij de leer der Kerk aangaande Gods medewerking in ons en onze daden, die wij uit de werken van de professoren à Mark en de Vries hebben voorgesteld, vasthouden tegen de hele en halve Pelagianen, tenzij wij het getuigenis des Geestes in, met en door de kenmerken, als een onmiddellijke voorgaande en voorbepalende werking des Heiligen Geestes aanmerken. Verheft de genadegaven zoveel gij wilt, ik hoop niet dat gij het gewrochte van God tot een God wilt maken en *vergoden.* Zijn ze van God niet afhankelijk in het geven van hun getuigenis tot iets, doen ze dat idependent van en door zichzelf, dan zijn ze God; Wiens wezenlijke eigenschap het is in, van en door Zichzelf, zonder van iets buiten Zich af te hangen, te werken. Ik hoop dat elk voor zulk een gruwelijke stelling, die velen niet opmerken, als ze redeneren, een gruwel zal hebben, nadat hij het volgens onze redenering gezien zal hebben.

In de tweede plaats, hoe kunnen wij de kenmerken in onszelf zien? Zegt iemand, door het redenlicht, of verlicht verstand. Dan zeggen wij eensdeels, dat al dat redenlicht, of verlicht verstand, ons doet zien van de kenmerken in onszelf, maar is iets plausibel, iets waarschijnlijk voor te houden, waardoor wij niet een vaste verzekering kunnen hebben, maar alleen een conjecturale en waarschijnlijke opinie of persuasie, dat de zaak zo is; en dan is onze verzekering, die wij op deze wijze ontvangen, noch Goddelijk, noch vast, noch ziel voldoenende om de conclusie op te maken, maar alleen bestaande in een waarschijnlijke conjecture. Anderdeels, is het niet het eigen werk van Gods Geest, door welk Middel het Hem belieft ons aangaande zaken, die wij onder Zijn werking niet weten kunnen, te verlichten? Paulus leert ons, dat wij moeten verlicht worden in de kennis der heerlijkheid Gods in het aangezicht van Christus. Onze kanttekenaars over onze woorden zeggen, dat de Geest ons de kenmerken in ons doet zien. Derhalve zo is Zijn voorgaande werking in ons van node om ons hetgeen Hij in ons gewrocht heeft, te doen zien in, met en door Zijn eigen Goddelijk licht en instraling in onze ziel. Ten derde, wij moeten in het oog houden, dat als de Heilige Geest getuigt, door welk middel het ook is, dat wij aangevochten of in duisternis zijnde, tot geen vastheid of verzekering kunnen komen, tenzij Gods Geest de duisternis verdrijft, de aanvechters de mond toestopt, en ons door Zijn onmiddellijk getuigenis, door welk middel het komt is hetzelfde, ons doet weten en erkennen, en daarvoor houden hetgeen ons van God geschonken is, *1Kor. 2:12.*

In deze plaats, laat iemand nog al zovele kenmerken hebben als hij bedenken kan, hoe zal hij weten dat die van alles, dat de tijdgelovigen hebben, waarachtig in hun aard en natuur onderscheiden zijn, tenzij de Heilige Geest Zijn eigen stempel en kenmerk daarop zet, waardoor ze *characteristisch* onderscheiden worden van alle nabij komende werkzaamheden en gestalten die de tijdgelovigen hebben. Mijn geliefden, de gelovigen hebben en dragen een bewustheid van hetgeen in hen omgaat; maar hier komt het op aan: Hoe zal ik weten, dat hetgeen ik ondervonden heb, geen gemeen, maar zaligmakend werk is? Dit op te lossen, is voor engelen en

mensen en onze eigen consciëntie ondoenlijk, wegens de grote, en zeer nabije overeenkomst, die de tijdgelovigen in hun werkzaamheden hebben met de werkzaamheden, die uit het zaligmakende geloof vloeien. Daarom, tenzij Gods Geest het onderscheidend karakter (*characterem distinctivum*) er niet op zet, wij zullen in der eeuwigheid geen vertroostende, maar alleen een *conjecturale* conclusie van de waarheid van ons geloof, wilt gij er bijdoen van ons kindschap Gods, hebben; en zodra deze *conjecturale* verzekering in de ure der aanvechting bestormd wordt, zal het verdwijnen en geen stand houden, vermits het niet het eigen gewrochte van God de Heilige Geest is, door de belofte des Evangelies, of door de kenmerken der genade, dat in ons veroorzakende, en door Zijn onmiddellijke werking in en door al hetgeen waarvan wij gesproken hebben, teweeg brengende, en daar stellende als een onmiddellijk gevolg van Zijn eigen onmiddellijke Goddelijke werking door die middelen, die Hem belieft daartoe te gebruiken.

Dus zal ik nu deze gehele zaak van mijn korte stellingen, zo in het een en het ander, besluiten met een woord of twee.

Vooreerst, gij kunt de hebbelijke genaden als gewrochten van Gods Geest in ons zover verheffen als gij belieft, indien gij ze altijd maar aanmerkt als gewrochten, en ze nimmermeer enige eigen onafhankelijke werkingen toeschrijft.

Ten tweede, gij kunt uit al hetgeen wij gezegd hebben, licht opmaken dat noch onze eigen gemaakte sluitredenen, noch de belofte des Evangelies, noch de kenmerken die wij hebben, noch de stem van engelen of van al de leraars, al waren het apostelen zo verlicht als Paulus, ons niet op een Goddelijke of zaligmakende wijze verzekeren kunnen tot onze volle vertroosting, tenzij God de Heilige Geest in, met en door die alle, door Zijn onmiddellijke werking die verzekering als een eigen gewrochte van en door Zijn eigen onmiddellijke werking in die middelen teweeg brengt, en daarstelt in onze ziel tot onze vertroosting en volle verzekering.

Ten derde, gij moet begrijpen dat, ofschoon wij van de onmiddellijke werking van de Heilige Geest als de eerste Oorzaak spreken, wij geloven en leren, dat wij altijd als waarachtige tweede oorzaken werken; het is niet de Geest Die verzekerd wordt, maar wij, gelijk wij geleerd hebben, u waarschuwende.

Wij hebben ons wat lang opgehouden over de onmiddellijke werking van Gods Geest, vermits dit het scheersel en weefsel van dit en al onze practicale werken is. Wij hopen, ofschoon de zaak wat beredeneerd is, dat gij, waarde lezer, het zult kunnen begrijpen, en dat gij enig licht in dit allersubtielste punt zult bekomen.

Hopende, waarde lezer, dat gij uit deze voorrede, waarin van de allergewichtigste stukken, de grensscheiding tussen de ware Hervormden en de halve Pelagianen gehandeld wordt, enig licht zult ontvangen, en dat dit tweede stuk u tot stichting zal strekken, en dat gij ons zult indachtig zijn en blijven bij Gods troon in uw gebeden, gelijk wij voor u bidden, en al dat in ons is tot uw stichting zoeken aan te leggen. Ik blijf,

uw dienaar in Christus,

ALEXANDER COMRIE

Woubrugge, 17 juli 1750

DE DODIGE HERSTELD DOOR GODS GENADERIJKE TOENADERING

PSALM 102:18,19

Zich gewend zal hebben tot het gebed desgenen die gans ontbloot is, en niet versmaad hebben hunlieder gebed. Dat zal beschreven worden voor het navolgende geslacht; en het volk, dat geschapen zal worden, zal den HEERE loven.

ALS God grote dingen in nare tijden en omstandigheden doen wil, zo prepareert Hij Zijn volk om de uitlating van Zijn gunst te ontvangen, en Hij maakt hen zeer biddende, worstelende en aanhoudende daarin. Dat kan een ieder die Gods Woord nagaat, bemerken. Daniël bevestigt het in het twaalfde hoofdstuk.

Wij hebben al veel gesproken van de dodigheid van een Christen-mens; nu zouden wij gaan tonen zijn herstel door Gods genaderijke voorkoming, en wij hebben deze woorden tot een onderwerp verkoren, om van het gebed zelf te spreken, en van Gods toegenegenheid tot diegenen, die uit een gans ontblote grond bidden. Och of wij licht mochten hebben.

Onze Psalm behelst een gebed van een verdrukte, als hij overstelpt is. Zo vinden wij, hoe deze de naarheid en beklaaglijkheid van zijn toestand voorstellen, tot het twaalfde vers. Daarop, gelijk doorgaans als iemand zijn ziel ontlast in het gebed, komt er enige hoop en geloofsvertrouwen. Dus gaat de bidder God rechtvaardigen, en zoekt te vertonen welke heerlijke gevolgen het hebben zou, indien de Heere in Zijn goedheid Zich opmaakt tot zijn redding, van het twaalfde vers tot het einde.

Onze woorden stellen ons voor, welke de God verheerlijkende gevolgen van Gods gunst, als Hij dat bewees aan Zijn ellendig volk, zijn zouden. En dus hebben wij twee zaken.

EERST. Een geval, hetwelk hier neergesteld wordt in het negentiende vers. Dit zullen wij nagaan:

I. Zoals het met stellige woorden voorgesteld wordt: Zich zal gewend hebben tot het gebed desgenen die gans ontbloot is.

II. Zoals het door een ontkennende uitdrukking voorgesteld wordt: En niet versmaad hebben hunlieder gebed.

TEN TWEEDE. Wat er dan, als zulks gebeurde, geschieden zou: Dat zal beschreven worden voor het navolgende geslacht; en het volk dat geschapen zal worden, zal den HEERE loven.

EERSTE DEEL. In hetwelk wij overwegen moeten het geval dat ons hier voorgesteld wordt: Zich gewend zal hebben tot het gebed desgenen die gans ontbloot is, en niet versmaad hebben hunlieder God. Wij zullen, terwijl er van Gods gunstrijke gedragingen omtrent diegenen, die in geloofsvertrouwen uit de diepte tot Hem roepen, gesproken wordt, en Zijn gereedheid om hen te helpen, en Zijn genoegen in hun persoon en zuchting te kennen gegegeven wordt door stellige en ontkennende uitdrukkingen, de zaken tweezins ontvouwen.

A. Wij zullen de zaak nagaan zoals die ons door stellige uitdrukkingen voorgedragen wordt, hierin bestaande, dat de Jehovah naar de grootheid van Zijn ontferming Zich wendt tot het gebed desgenen die gans ontbloot is. Hier zullen wij twee zaken nagaan.

1. Wij zullen uw aandacht trachten uit te leggen, waarin het gebed van de gans ontblote zal bestaan. Het zal ulieder opmerking waardig zijn; spant u wat in.

a. In het gemeen horen wij spreken van het gebed.

1. Wat ons grondwoord aangaat, welker wortelwoord *Phalal* is; wij hebben op te merken, dat ofschoon de Heilige Geest veel woorden van zeer krachtige betekenis in de taal van het Oude en Nieuwe Testament gebruikt om het bidwerk van een gelovig mens uit te drukken, die al de hoedanigheden en gemoedsbewegingen van een ernstige bidder te kennen geven; en wij, en elk die er op let, een gevoelen moet inboezemen dat bidden geen lippenwerk of sleurdienst is. Nochtans is er bijna geen woord krachtiger dan ons grondwoord, hetwelk hier en elders gebruikt wordt, betekenende het wortelwoord, *Hij heeft geoordeeld;* zodat ons woord van deze wortel, tot het gebed overgebracht zijnde, zal te kennen geven zulk een gebed, in hetwelk de ziel steunende op een goede grond, tot God als een rechtvaardige Rechter gaat, om de uitspraak van Zijn vonnis ter veroordeling aan hun vijanden, en tot vrijspraak van hen, naar het strengste van Zijn rechtvaardigheid, te ontvangen. Hiervandaan willen de heiligen niet, als ze gelovig bidden, dat God van Zijn recht in hun geval zou afstaan, of enigszins dat buigen, maar dat Hij met hen naar recht handelt. Ziet onder andere *Ps. 143:11: Voer mijn ziel uit de benauwdheid, om Uw gerechtigheid.* En als God de gebeden van Zijn kinderen hoort, wordt dat als een zaak van uiterste rechtvaardigheid bij God aangemerkt. *Luk. 18:7: En zal God dan geen RECHT deen Zijn uitverkorenen, die dag en nacht tot Hem roepen, hoewel Hij lankmoedig is over haar? 1Joh. 1:9: Indien wij onze zonden belijden, hij is getrouw en RECHTVAARDIG, dat Hij ons de zonden vergeve.* Zij moeten God niet kennen, en maar lage gedachten van Zijn rechtvaardigheid hebben, die zich diets maken dat God enigszins uit mededogen iets van Zijn rechtvaardigheid kan terzijde leggen. Gij zult denken, hoe, kan zulk een schuldig en verdoemelijk zondaar als ik ben, die volgens de beschuldiging van mijn eigen consciëntie moet belijden dat ik al de geboden Gods overtreden heb, en geen van die gehouden, om recht bidden? Zou dat niet zijn mijn eigen verdoemenis te begeren? Gij moet weten, mijn geliefden, dat als de ziel gelovig bidt, zij dan uit haarzelf uitstapt en in Christus overgaat; en dat zij dus in het recht van Jezus staande, begeert dat God haar wil behandelen, niet zoals zij in haarzelf is, maar zoals zij in Christus is. En dan is het recht bij God, haar alles, dat haar Hoofd Christus door Zijn dadelijke en lijdelijke gehoorzaamheid verworven heeft, te schenken en dadelijk mede te delen en deelachtig te maken. O, dat wij door Geesteslicht dit beter verstonden, en telkens als wij baden, het met onze harten oefenden! De oude heiligen noemden deze werkzaamheid, en het gebed zelf, zeer zoet een appelleren van de troon van Gods rechtvaardigheid tot de troon van Zijn barmhartigheid, en een gaan van een God buiten Christus tot een God in Christus, in Wie Hij volkomen verzoend is, en de wereld met Zichzelven verzoenende. O, hadden wij meer geestelijk licht in deze waarheid, wat zou het onze bezwaarde en verslagen harten verkloeken, om met geloofsvrijmoedigheid tot God te gaan, Die, ofschoon Hij rechtvaardig is, nochtans ook is de Rechtvaardiger van de goddeloze, die in Christus gelooft.

2. Maar laat ons overgaan van het woord tot de zaak, om van het gebed zelf te spreken. Verwacht niet van ons, dat wij ons breed zullen uitlaten over dit onderwerp; en nochtans zullen wij, terwijl het gebed als de ziel van de godsdienst is, en de praktijk van de meesten hieromtrent zeer slordig is, niet te kort daar over handelen. Spant u wat in; twee zaken zullen wij behandelen.

a. Wij zullen u een beschrijving van het gebed geven, opdat gij daaruit verstaan zult, wat voor een heilig werk het is, en gij ook aan uw geesteloos bidden ontdekt mocht worden.

Bidden is een spreken tot God en met God, zegt Augustinus zeer wel over *Ps. 85.* Als gij bidt, gij spreekt tot God; als gij leest, dan spreekt God tot u. Damascenus zegt, dat bidden *ele vatie,* een opheffing van zijn hart tot God is. En geen wonder, want als een gelovige in het geloof bidt, hij neemt als een arend de vlucht in de hoogte; hij blijft niet tussen de hemel en de aarde hangen, maar gaat in met zijn zielswerkzaamheden in de derde hemel, daar zijn wandel is, en hij nadert tot de ontoegankelijke God. Bidden is een werkzaamheid, in welke de gelovigen tot God gaan, evenals kinderen, die niets hebben om van te kunnen leven, tot een rijke, genadige en goedertieren vader gaan, om alles van hem te ontvangen. Bidden is een werkzaamheid, in welke

de ziel, ondervindende dat er niets in het schepsel is dat zijn ziel kan troosten, uit zichzelf en het gehele schepsel gaat, om zich in God Vader, Zoon en Heilige Geest te verlustigen, en zich over Die en in Die, als zijn Deel en eigendom te verblijden en te verheugen boven alle rijkdom. Bidden is een heilige werkzaamheid, in welke de gelovigen, uit gezicht van hun alleszinse behoeftigheid, en uit een diepe overtuiging van hun menigvuldige afwijkingen en zonde, tot God, door Christus gaan, in de allerdiepste verootmoediging en verontwaardiging van zichzelf, om barmhartigheid te verkrijgen, *en genade te vinden om geholpen te worden ter bekwamer tijd, Hebr. 4:16.* Eindelijk, om alles ineen te sluiten, bidden is een heilige werkzaamheid van de gelovige mens, waarin hij onder de krachtdadige bewerking des Heiligen Geestes, Die hem om Christus' wil, als een Geest der genade en gebeden, om zijn zwakheid te hulp te komen, en om in hem te bidden met onuitsprekelijke zuchtingen, geschonken is, na genoegzame voorbereiding van het hart, om zich te ontdoen van zichzelf, en alles dat geen God is, zichzelf verlaat; en tot God, als zijn verzoende Vader in Christus, gaat in het binnenste heiligdom, door en op een verse en levende weg, (welke dan eens Christus Zelf, dan Zijn bloed, dan Zijn vlees genoemd wordt) om te zoeken, en ook in het recht van zijn Hoofd Christus, Die hij met een gelovig hart aanneemt, te ontvangen de vergeving van zijn menigvuldige zonden, die hij door ontdekkend licht des Geestes ziet, betreurt en gulhartig belijdt; en om zich opnieuw aan God te verbinden, om in Zijn wegen zijn hart te verheffen, en in de weg Zijner geboden te lopen, naarmate zijn hart verwijd is. Ja, om Christus door het geloof tot zijn zielevoedsel te gebruiken, om met alle kracht naar de inwendige mens versterkt te worden, om uit een recht gevoelen van zijn verlossing door Christus Jezus Gode alle ware dankbaarheid te bewijzen, en zo, als een die levend gemaakt is door de Geest, Gode te leven.

Ik weet wel, dat deze omschrijving lang is; maar niemand zal kunnen zeggen dat er iets in is, dat een gelovige in het bidwerk niet oefent; en mogelijk zijn er zaken, die wij niet hebben kunnen insluiten om het te verkorten. Alles is bijbels. Zie *Rom. 8:26, Rom. 5:2, Ef. 2:18, Ef. 4:18, Hebr. 10:19,20, Jud. vers 20.*

b. Laat ons nu, mijn geliefden, in het bijzonder overgaan om de omschrijving, die wij van het gebed gegeven hebben, stuksgewijze te ontvouwen.

1.) Gij bemerkt dat wij in de omschrijving zeiden, dat er genoegzame voorbereiding tot het gebed vereist wordt; en mij dunkt, dat niemand dat zal kunnen ontkennen of tegenspreken. De heidenen zelfs hebben kostelijke lessen en overvloed aan zinrijke spreuken gegeven, hoe men zich hierin moet gedragen. Indien wij over het gebed handelden als een plicht van de natuurlijke godsdienst, zouden wij ze voortbrengen; doch dat past niet in een kerkrede, noch ook als er van bidden, als zijnde een plicht van de bovennatuurlijke, ja, van de geestelijke godsdienst gehandeld wordt. Mijn geliefden, als wij met indruk denken aan de hoogheid van de glorieuze Majesteit, tot Wie de bidder gaat; als wij denken aan geringheid en nietigheid, ja, zelfs de verdoemelijkheid van de bidder; als wij denken aan het gewicht van de zaak, waarom gebeden wordt, zijnde om een pardon te roepen; niet te worstelen met een tijdelijk leven, of vergankelijke kroon, maar om een geestelijk en eeuwig leven, een kroon der heerlijkheid; mij dunkt, dat zulks ons moet inboezemen, dat wij zeer zorgvuldig zijn moeten, hoe wij ons gedragen moeten om ons einde te bereiken, en niet te kort te schieten. Die gulden sententie van Salomo zal en moet als met een ijzeren griffie in ons hart diep ingedrukt worden, *Pred. 5:1: Weest niet te snel met uw mond, en uw hart haaste niet een woord voort te brengen voor Gods aangezicht; want God is in den hemel, en gij zijt op de aarde; daarom laat uw woorden weinig zijn.* En zo zou elke bidder zich met grote zorgvuldigheid moeten schikken om God te ontmoeten, en zich wachten van onbesuisdheid, en zich roekeloos te begeven tot dit werk, gelijk een onbesuisd paard zich begeeft in de strijd. O, wat zijn er worstelingen Gods, uitgieten van tranen, uitstorting van onuitsprekelijke zuchtingen, eer de gelovigen hun hart in een bedaarde en afhankelijke en rechte bidgestalte gebracht vinden, door de werking van Gods Geest. Ik weet dat de wereld ermee spotten zal en zeggen: Zulken zijn femelaars en geveinsde Quakers en geestdrijvers; maar stoort

u er niet aan; zij lasteren dat zij niet kennen, zij lasteren dat zij eens zullen wensen dat ze gedaan hadden; want ik ben verzekerd dat, indien wij enigermate kunnen opmaken wat de helse benauwdheden zijn, uit hetgeen de ziel onder overtuiging hier ondervindt, dat zij in de hel zullen uitroepen: O, welk een dwaas mens ben ik geweest! Ik heb de vromen allermeest wegens hun bidden als een lange teem veracht; maar nu zie ik, nu het te laat is, dat het Koninkrijk der hemelen met geweld in te nemen was, dan zou er open gedaan worden; ik geklopt moest hebben, niet met sleurbidden, maar in geest en waarheid.

Nu zult gij zeggen, wat wordt er dan vereist tot de voorbereiding? Mijn geliefden, het was te wensen dat gij het kende, dat gij er niet naar hoefde te vragen. De heiligen, hopen wij, kennen het door bevinding. Evenwel zullen wij er iets van zeggen om het te herinneren, met dit beding, dat gij ernaar zult zoeken in Gods mogendheid te staan, en dat gij zult weten dat wij van het verborgen of eenzaam bidden alleen spreken; terwijl in het openbare bidden met en voor anderen noch leraar noch lidmaat alles kan doen.

a.) Vooreerst dan, mijn aandachtigen, moet de grote zorg van de bidder zijn, alle wereldse gedachten en overleggingen uit zijn ziel te schudden en te bannen, opdat die niet mogen strekken om hem te verijdelen en zijn hart te verstrooien.

Deze gedachten zijn of zondige over enig ongeluk, dat wij menen ons aangedaan te zijn. En dan is er toorn, haat, wangunst, begeerte om zichzelf te wreken, of om God te bidden dat Hij een beul, een strenge straffer en uitvoerder van onze ongeregelde driften aan anderen zijn zou; daar wij, dat ongelijk ons aangedaan, behoorden gestaltelijk te hebben die schone les, onze vijanden lief te hebben, en die te zegenen die ons vloeken. Dit moet gij verstaan van beledigingen ons aangedaan in onze eigen personen; want indien het in de zaak Gods is, wij moeten het in het gebed Gode voorstellen en erover klagen.

Of deze zijn gedachten over ons beroep en tijdelijke bezigheden, die naar een ieders omstandigheden onnoemelijk zijn. Indien wij al deze dingen uit onze binnenkameren niet uitsluiten, als wij de deur achter ons toedoen, ze zullen ellendige verwoesting in ons hart aanrichten, en als de vogelen des hemels zijn, die op het aas van het offer dat wij God zouden offeren, zullen komen. Wij moeten ze met Abraham, *Gen. 15:11,* wegjagen, en zijn voorbeeld volgen; als hij op de berg ging om God te aanbidden, hij liet beneden staan zijn knechten en ezels, *Gen. 22:5.*

b.) Ten tweede. De mens die bidden wil, moet zonderling trachten God zo op Zijn troon in zijn ziel te zetten, dat alle Dagons die plaats in zijn hart van de ene oefening tot de andere nemen, mogen neervallen. Mijn geliefden, zo wij niet ten ene male vreemdelingen van onze eigen harten zijn, zullen wij met leedwezen en droefheid moeten bekennen, dat het schepsel de plaats van God in onze zielen zeer dikwijls inneemt, en dat dit meer gediend, daar meer op gedacht, en dat meer gezocht wordt dan God. Wat dat nu zij, wil ik niet bepalen. De oude godvruchtigen hebben dat de ziels-Dagon of afgod genoemd. De driehoofdige afgod, zeiden zij, is de begeerlijkheid der ogen, de begeerlijkheid des vleses, en de hoogheid des levens. Ofschoon nu niemand onder ons in een eigenlijke zin een afgodendienaar is, nochtans heeft elk zo iets, dat in plaats van God gediend wordt. Als nu God in Zijn ontzag, in Zijn hoogheid, in Zijn alleen dienenswaardigheid op Zijn troon in ons hart niet zit, dan zullen onze genegenheden de schepselen blijven aanhangen, en wij zullen buiten staat zijn om God te dienen met ontzag, eerbiedige ernst en een volkomen hart. Wilde Jakob naar Bethel optrekken om God te dienen, hij begroef eerst zijn afgoden en verborg deze onder de eikenboom te Sichem, *Gen. 35.* Ik heb in de dagregisters, die Mr. Shephard van zijn leven hield, een uitdrukking gelezen, die ik niet licht zal vergeten; hij zegt, dat hij zag dat de reden van zijne koudheid, ernsteloosheid en tekortkoming in het gebed was, dat hij God op Zijn troon in zijn hart niet boven alle dingen zette.

c.) Ten derde. Het is ten uiterste nodig voor iemand die tot de Majesteit Gods zal gaan naderen, dat hij vanwege zijn gedachten, woorden en werken zich dat te binnen brengt, zoveel

het hem mogelijk is; want in dezen is het dat wij tegen de hoge Majesteit Gods ons bezondigen, en de minste blijk of instraling van Zijn Goddelijke gunst onwaardig maken. Dit is zijn wegen te onderzoeken, om weder te keren tot zijn God. Want in elk recht gebed wordt de bekering tot God vernieuwd. Zodat, als gij vragen wilde, wat is bidden? wij zouden niet ten onrechte kunnen zeggen, het is zijn bekering te vernieuwen. Dit onderzoek vooraf is uitermate nodig. Eensdeels, om recht in zijn belijdenis te staan. Dan staat men recht in zijn belijdenis van zijn ongerechtigheid, als men niet blijft in algemene termen, maar tot bijzonderheden komt; als men al die bijzondere, die wij weten, in hun verzwarende omstandigheden gaat voorstellen, niet met rethorieke figuren, maar met ongeveinsde aandoening van zijn hart, dat de zaak zo is, en zwaarder dan wij het uitdrukken kunnen. Anderdeels, om onder weekheid en gevoelige aandoening te geraken; hetgeen wij niet zullen vinden, indien wij niet net en onderscheiden onze overtreding kennen en zien. En ten derde, om op het allerlaagste voor God verootmoedigd te worden; dat is, dat wij in onze zondige en verdoemelijke aard zo inzinken, dat wij beschaamd worden, in onze schande liggen, en de alleruiterste afkeer en walging van onszelf hebben. God wil op niemand zien dan op diegenen, die verbrijzeld zijn. Dat is het *offer dat Hem welbehaaglijk is, Ps. 51:19.* En mist des Heeren volk het, ze zijn bedroefd en zeer ontroerd.

d.) Ten vierde. Het is nodig vooral dat men kennis gaat nemen van zijn bijzondere noden. Want als wij voor de Majesteit Gods komen, zo komen wij niet om op te rabbelen al dat wij weten en niet weten, om de gebeden uit te rekken en lang te maken, gelijk velen het voor een gewoonte hebben, uit hun bevatting van het Woord, en gedachten die zij hebben van de zaken daar een Christen over klaagt. Neen mijn geliefden, bidden is onze eigen nood, die wij zien en gevoelen, aan God voor te dragen met alle smeking, en niet in het wilde te schermen in zulk een plechtige onderhandeling met zulk een hoge en geduchte Majesteit, Die verheerlijkt in heiligheid is en vreselijk in lofzangen. Ja, Die hoog geducht in de raad der heiligen is, en vreselijk voor allen die rondom Hem zijn. Wij moeten in het gebed niet meer zeggen met onze tong en lippen, dan dat ons hart waarlijk gevoelt; of, wij het gevoel niet hebbende van onze bijzondere noden, gelijk het dikwijls gebeurt, moeten wij onze gevoelloosheid over onze bijzondere noden, die wij door de verlichting en zalving des Heiligen Geestes, die elke gelovige in het wezen der zaak, ofschoon juist niet in dezelfde maat en trap heeft, voorstellen. Als wij hier niet op letten, liegen wij tot God met onze lippen, en dat is een vreselijke zonde. Indien wij niet meer in onze gebeden voorstellen, dan hetgeen wij missen en waarvan wij gevoelige bewustheid dragen, wij zouden zulke langdurige gebeden niet hebben, (gelijk er zijn, die alles bijeen zamelen dat ze bedenken konden) ja, wij zouden zoveel verandering van uitdrukkingen en zaken niet hebben, maar meer dan driemaal met de Zaligmaker om één en dezelfde zaak bidden. Het is jammer dat wij zo geesteloos worden, dat wij beginnen te denken dat een wel geschakelde vertelling van geestelijke en bevindelijke zaken en noden bidden is, als wij vooral enige hartstochtelijkheid hebben, die veroorzaakt kan worden door buiging van de stem, de ene tijd meer dan de andere tijd. Neen mijn beminden, bidden is roepen tot God uit de benauwdheden, die ons drukken of drukken moeten, met bekendmaking van onze begeerten. En wij hebben nooit eigenlijk gezegde begeerten, tenzij wij ons gebrek met aandoening gevoelen. Ik mag de woorden van Paulus, die hij in een ander opzicht bezigt, bij overneming gebruiken: Ik wilde liever vijf woorden uit de diepte van gebrek, dat mij gevoelig drukte, dan een redevoering of zogenaamd gebed van een uur lang, over zaken daar ik geen gevoel van heb, doen. Ik vrees mijn geliefden, dat wij ons dikwijls schuldig maken in het gebed aan grote huichelachtigheid, en dat wij de Heilige Geest dikwijls liegen, sprekende met onze lippen dat ons hart niet spreekt, en een persoonsverbeelding aannemen, daar wij in de gestalte zover vandaan zijn als het oosten is van het westen. Ziet het na; de uitdrukking en stembuiging zal een blijk tot het tegendeel zijn, als die met de gesteldheid van onze harten niet overeenkomen en daaruit voortvloeien.

e.) Ten vijfde. Een gelovige bidder dient vooral daarnaar te staan, dat hij diepe en zielsverootmoedigende indrukken en besef van de hoge Majesteit Gods, tot Wie hij gaat

naderen, op zijn ziel mag hebben. Het is niet tot zijns gelijke, het is niet tot een grote vorst of koning of allermachtigste keizer, maar tot de Heere der heirscharen, de Koning der koningen, door Wie de koningen regeren; tot een God, Die zo hoog en ontzaglijk en aanbiddenswaardig is, dat de engelen, die Serafijnen genoemd worden, hun aangezichten bedekken met hun vleugelen, *Jer. 6:2.* Abraham, de vader der gelovigen, eer hij spreekt, zal een woord vooraf zenden: Laat het niet kwaad in Uw ogen zijn, dat ik mij onderwonden heb om tot U te spreken, daar ik stof en as ben. Dit zal de ziel stellen in een diep besef van haar laagheid, en haar met indruk doen gedenken dat zij haar grondslag in het stof heeft, dat zij minder bij God te vergelijken is dan een stofje op de weegschaal, en een druppel aan de emmer. O, wat zal ze zeggen: Mijn God, ik ben beschaamd, ik ben beschaamd en schaamroodheid bedekt mijn aangezicht, ik durf bijna mijn ogen niet op te heffen. Augustinus zegt zeer wel: Indien wij onze nek niet verheffen, God zal Zijn oor buigen. God wederstaat de hovaardige, maar de nederige geeft Hij genade. Dit zou veroorzaken, dat men inwendig en uitwendig eerbied voor God had en vertoonde, en dat men het gehele schepsel uit zijn oog verloor in zulk een plechtige en personele onderhandeling met zulk een grote God. En vermits dit zeer gemist wordt, zijn de gebeden zo oneerbiedig, de gesten zo stotende, de woorden overtollig, dat een ieder er zich over te bedroeven heeft, en in zijn schaamte daarover voor God zo te liggen, totdat zijn schande als een dekkleed over hem uitgespreid wordt. Zie *Gen. 18, Ezra 9, Luk. 17, enz.*

f.) Ten zesde. Een gelovige bidder moet vooral daar op uit zijn, dat hij zich zoekt, eer hij tot de Majesteit Gods gaat, te wassen en te baden in het bloed van Jezus Christus. Dit is de Jordaan, in welke melaatse Naämans kunnen gereinigd worden; dit is *de Fontein, geopend tegen de zonde, en tegen de onreinheid, Zach. 13:1.* De priesters moesten eerst hun handen en voeten wassen, eer zij tot het brandofferaltaar naderden; en Jakob wies zijn klederen, eer hij naar Bethel opging om God te dienen.

Mijn geliefden, er is een groot onderscheid tussen het gaan tot God, en tot Christus, de Borg en Middelaar. Tot God mag en kan geen mens naderen, noch voor Zijn aangezicht verschijnen, of hij moet rein en zuiver, ja volmaakt zijn, in zichzelf of in een Ander; dewijl Hij zo rein van ogen en zo vlekkeloos heilig is, dat Hij geen gemeenschap met een werker van ongerechtigheid hebben kan. Daarom moeten diegenen die tot God naderen, eer zij tot een God, Die als een verterend Vuur moet branden en de vlammen van Zijn Goddelijke toorn moet uitlaten tegen dezulken om ze te vernielen, zoeken zich van tevoren baden, wassen en indompelen in het bloed van Jezus Christus, dat van alle zonde reinigt, om zo zijn consciëntie van dode werken gereinigd te krijgen, en zijn lichaam te wassen met rein water, *Hebr. 10:22.* Ja, hij moet dat niet alleen trachten, maar daarop terstond in Christus gaan, staan, als in zijn Hoofd, en zich volkomen bedekken met het kleed van Zijn gerechtigheid. Zonder dit gaat er van Gods aangezicht tot de arme zondige mens een vuur uit om hem te verteren, ofschoon niet terstond, evenwel op Gods tijd. Geen toegang tot God, tenzij wij eerst gewassen zijn en volmaakt in onszelf of een Ander. God geve u en mij het verstand van deze zaak. Tot Christus moeten en mogen wij gaan, zonder enige zulk een wassing van onszelf, noch in onze tranen, noch in iets anders, eer wij tot hem komen. Want hoe wit als sneeuw we lijken, en hoe inbijtende tot zuivering als zeep en salpeter, ze zullen ons niet kunnen reinigen. En als wij begrijpen dat God Christus' bloedbad, en dat alleen als het enige middel tot onze reiniging en wassing gesteld heeft, met een vervloeking van allen die het elders willen zoeken, wij zouden verschrikt worden tegen Gods ordonnantie aan te gaan, gedurig onszelf zoekende te reinigen eer wij tot dat bloed van Jezus Christus komen. Wij zouden, ofschoon wij vele dingen misten, die een wettische consciëntie zegt dat wij hebben moesten, gaan zoals wij zijn, onder een vreze van God te vertoornen indien wij het elders zochten, dan deze Jordaan, als melaatse Naämans, om ons niet eens, maar zevenmaal, ja al was het, gelijk wij zondigen, zeventigmaal zevenmaal er in te dompelen. Terwijl dit verzuimd wordt, moet het ons niet vreemd voorkomen, dat God rookt tegen de meeste gebeden, zelfs van Zijn volk, en dat zij geen gehoor of toegang tot God hebben

om zich in Zijn nabijheid te verkwikken; maar integendeel voelen sluiting en weerstand in hun toenadering. Want gelijk een engel met een zwaard in de hand de toegang door eigen gerechtigheid tot het leven belette, zo is hier meer dan een engel met een vlammend lemmet, Gods rechtvaardigheid en heiligheid Zelf. Draagt dan zorg, mijn beminden, dat Hij u eerst wast en reinigt, dan zult gij tot God kunnen naken, en Hij zal tot u, als Hij u gewassen ziet in het bloed van Zijn Zoon, en in uw Hoofd staande, genaken, en uw ziel verblijden en verheugen. De raderen van uw ziel in het bidden zullen niet door zwaar zand gaan, maar uw voeten zullen zijn als die der hinden; want ze zullen geschoeid zijn met de bereidwilligheid van het Evangelie.

g.) Eindelijk zonder van het lezen en mediteren, dat volstrekt nodig is, nu te spreken, dat opzettelijk elders gedaan hebbende, zeggen wij, dat het vooral nodig is dat de gelovige bidder daarop uit is, dat al de ingelegde of bovennatuurlijke hebbelijkheden, (welke zijn geloof, hoop, liefde, ootmoed, eerbied, ernst, enz.) zo gij ze noemen wilt, mogen werkzaam zijn. En tot dit einde dient, dat men zijn zuchtingen en uitschietende gebeden naar boven zendt, om de krachtdadige hulp, ondersteuning en medewerking des Geestes. Want bidden is niet alleen een werkzaamheid of plicht van de bovennatuurlijke godsdienst, omdat die alleen, die een beginsel van genade hebben, recht bidden; maar omdat zij die de bovennatuurlijke beginselen of hebbelijkheden hebben, ook door de gedurige invloeden en krachtdadige bewerking des Heiligen Geestes hiertoe geholpen en bekwaam moeten gemaakt worden. Augustinus zegt zeer wel: *Acti agimus,* bewrocht zijnde werken wij. Gods kinderen hebben evenzeer een afkeer van de Pelagianen en Rationalisten, die menen dat wij zonder de bijzondere bewerkingen van Gods Geest zelf genoeg in staat zijn tot de beoefening van elke geboden plicht als van de Quietisten, Enthousiasten en verdorven Mistieken, die een mens ten ene male lijdelijk maakt, en hem doen ophouden te zijn een ware (nochtans een tweede) werkoorzaak van zijn daden. Wij gaan tussen beide door in het midden van de paden des rechts, gelovende dat wij van onszelf en door onszelf niets doen kunnen, maar dat al onze bekwaamheid uit God is, volgens de spreuk van Paulus, *2Kor. 3:5,* en van de Zaligmaker, Die zegt: *Zonder Mij kunt gij niets doen, Joh. 15:15.* Evenwel geloven wij, dat als ons hart waarlijk door de invloeden des Geestes verwijd wordt, dat dan wij, niet de Heilige Geest, lopen in het pad van Gods geboden; ja, zo lopen wij, als wij deze invloeden hebben, dat wij noch moede noch mat worden, in het vergeten van hetgeen dat achter is, en in het uitstrekken naar hetgeen dat voor ons is, jagende met Paulus dus naar het wit, *tot de prijs der roeping Gods, die van Boven is, in Christus Jezus, Fil. 3:14.* Derhalve is de gelovige er zeer op uit, eer hij gaat bidden, om zijn machteloosheid, die hij kent, te belijden en zijn ziel open te zetten voor de invloeden des Heiligen Geestes; dan eens: O, dat die noorden- en zuidenwind mijn hof, mijn zielshof, mocht doorwaaien; dan eens: O, dat die Geest, Die over de wateren zweefde, ook zweven mocht over mijn in zichzelf woest en ledig hart; dan eens: Och dat de Geest in mijn doodsbeenderen kwam; och dat mijn ijskoud hart en verkleumde genegenheden door de Geest als door een vuur mochten gesmolten worden; en dat ik met brandende liefde en warme genegenheden mocht werkzaam zijn, om God, Die een Geest is, in geest en in waarheid te dienen. Mijn geliefden, hoe meer en hoe ernstiger wij zijn in het opzenden, ja, vooraf zenden van zulke uitschietende zuchtingen, uit de diepte van machteloosheid, geesteloosheid en alleszinse onbekwaamheid in en bij onszelf, hoe meer wij onze harten zullen ontvonkt en gevormd vinden tot heilige devotie, om in het eenzame met God gemeenzaam te zijn.

Nu moet ik een woord of twee spreken, eer ik overga om van het gebed zelf te spreken.

Vooreerst, mijn geliefden, dient gij dit te onthouden, dat wij van al deze voorbereidingen tot het gebed sprekende, het oog hebben op het eenzaam bidden, gelijk wij alrede gezegd hebben. Want het zou niet oorbaar noch stichtelijk zijn bij anderen zo te handelen, gelijk wij mogen en moeten in het verborgen doen. Daar wij naartoe gaan om op een verborgen wijze gemeenschap met God in de geest te oefenen. Hier heeft de ziel, die zich naar wat begeerlijks uitstrekt, om zich te vermengen in alle bestendige wijsheid, meer vrijheid. En ofschoon de wereld dit bespot en voor onzinnig houdt, hoop ik dat gij, die de zalige nuttigheid en het

voordeel daarvan bij bevinding kent, u er niet van zult laten aftrekken, maar des te vuriger daarnaar staan, en denken, gelijk Paulus in een ander opzicht: Ben ik uitzinnig, (namelijk in de ogen dergenen die verloren gaan) ik ben het Gode.

Ten tweede. Gij moet ook niet denken dat de voorbereiding al te lang is. Ik weet wel dat elk van u zijn gedachten zal hebben, en dat gij er meer of min zult tegen spartelen; maar ik moet, eer ik uw gedachten zeg, vooraf zeggen dat al uw bedenkingen ertegen maar bedenkingen des vleses zijn, die vijandschap tegen God zijn, volgens de uitspraak van Paulus, *Rom. 8:7.* Want weet gijlieden, God lievende zielen, er zou nooit zonder uzelf te veroordelen een bedenking tegen opkomen. De een zal zeggen: Wie heeft van zijn dagen zulk een lang geteem gehoord? Lijkt het niet dat men lasten op de schouders van anderen wil leggen, die men zelf niet met de vingers wil aanraken? Mijn vrienden, is dan een uurtje op gezette tijden des daags teveel om voor een eeuwigheid te zorgen, voor de welstand van zijn onsterfelijke geest zorg te dragen? Hebt gij nooit gedacht aan dat woord: Wat zal het baten, ofschoon men de gehele wereld mocht gewinnen, als wij schade aan onze ziel kwamen te lijden? Och, overweegt het, mijn vrienden. Ik weet dat het u zwaar valt God te dienen, en dat een kwartiertje van die vier en twintig uren nauwelijks kan gevonden worden om het te doen; maar als er een ijdele vertoning is, gij hebt tijd, gij kunt die dan uitkopen, niet voor een uur, maar voor een halve dag. Maar God iets van uw tijd te geven, wilt gij niet. Gaat het niet zover met velen, dat God te zoeken, tot Hem te bidden, verwaarloosd wordt? Is het dan niet bedroefd, dat mensen die voor godvruchtig gehouden willen worden, van godsvrucht, ernstig bidden, opscherping van elkander in de liefde, niet houden? Dat zij het er niet kunnen harden als het ernstig gaat, ofschoon zij het uren bij wereldsgezinde vromen, en dat ergerlijker is, bij de mensen in de natuur kunnen houden; die, hoe schoon zij beleefdheden schijnen te bewijzen en met de mond strelen, van achteren zeggen: Waarlijk, die zijn niet die zij schijnen, zij doen met ons mee, als zij bij ons zijn straalt er niets van God af, wij worden van hen niet gesticht, overtuigd, vermaand en ingetoomd. En belangende deze dingen, die u schijnen ondoenlijk te zijn, iemand op de hals wil leggen zonder die zelf met de vinger aan te raken. Mijn vrienden, ofschoon elke oprechte leraar en lidmaat zijn gebrek bewust is, nochtans zoeken zij het in de mogendheden Gods te doen; en zij hebben nimmer verkwikking, dan wanneer ze meest nauwkeurig zijn in het betrachten van al het gezegde.

Ten derde. Gij kunt licht opmaken, waarvandaan het komt dat de dodigheid zo groot is. Want de meesten hebben geen geschiktheid om gemeenschap met God te oefenen; en daarom, als gij nauwkeurig op het meeste bidden let, gij zult bespeuren dat het gebed al geëindigd is, eer men door de voorbereidingen is, en dat in plaats dat er gebeden wordt, men het Amen zegt, eer het waarachtig bidden zijn aanvang neemt. Och, wat is het te betreuren!

2.) Nu zullen wij overgaan om nader van het bidden, of het gebed zelf te spreken. Wij zullen klaar en gemoedelijk trachten het stuk te behandelen. Ei, spant u in.

Ten eerste. Die bidt, die gaat tot God. Hij is het Voorwerp, ja, alleen het Voorwerp van alle godsdienstige eer en betrachting, gelijk de duidelijke plaatsen van Gods Woord ons dat leraren, *Deut. 6:13, Ps. 50:5, Matth. 4:10,* en andere plaatsen meer. En trouwens, niemand dan God is enige godsdienstige aanbidding waardig. Hij alleen kan helpen, en al de behoeftigheid van het arme schepsel uit de onuitputtelijke schat van Zijn algenoegzaamheid vervullen. Ondertussen is ten uiterste nodig tot onze onderrichting in het gebed, dat wij God in het gemeen niet moeten aanmerken, noch ons tot een God buiten Christus begeven. Want in dit opzicht is Hij als een brandend Vuur en een eeuwige Gloed voor de beste van Adams nakomelingen. De glans van Zijn heiligheid, de strengheid van Zijn rechtvaardigheid, en de geduchtheid van Zijn hoogheid zouden als zoveel bliksemstralen, indien Hij die uitliet, ons voor Zijn voeten doden en te morzel slaan; gelijk gij uit de wetgeving op Sinaï gemakkelijk kunt nagaan. Daarom elke gelovige moet bedacht zijn altijd, en vooral als hij gaat bidden, aan God te denken, zoals Hij in Christus genaakbaar geworden is, als in Christus verzoend, als in Christus een genadige God en

Vader. Hetgeen Christus ons wil leren, als Hij gebiedt bij de eerste opening van de lippen in het gebed te zeggen: Onze Vader. Opdat elke gelovige, zo dikwijls als die bidt, zich de Weg der verzoening zou herinneren, om in zijn gemoed verkloekt te worden, om tot God als zijn Vader te gaan met kinderlijke vreze, liefde en toegenegenheid. Die als een machtige God kan, en als zijn barmhartige Vader hem wil helpen, en voor hem, in hem en aan hem doen, meer dan hij bidden of denken kan. Waarvandaan is het, dat een gelovige zo nauw, zo gebonden en zo met slaafse vrees, tot dienstbaarheid als bevangen wordt in het gebed? Is het niet omdat hij veel teveel in het generale of in het gemeen aan God denkt, en niet zoals hij zijn God en Vader in Christus is? O mijn geliefden, wilt gij op God zien zoals hij buiten Christus is, gij zult niets in Hem zien dan blakende en vlekkeloze heiligheid en strenge rechtvaardigheid, om wraak over de minste overtreding te oefenen. Ja, daarenboven een onkreukbare waarheid, om door Zijn onbepaalde almacht al Zijn dreigementen uit te voeren. Gij zult uzelf zien omsingeld met zonde, wet, vloek, duivel en dood; en zo zult gij nooit kunnen bidden, maar als een veroordeelde staan sidderen. Maar als gij God ziet zoals Hij in Christus is, gij zult zien de zonde veroordeeld in Christus' vlees, en u in en om Christus zo vergeven en afgenomen, dat ze in de diepte van de zee geworpen, ja, zover van u gedaan is als het oosten van het westen. En dan zullen ze ten aanzien van de schuld (ofschoon gij altijd de dader blijft, en daarvan bewustheid houdt) verdwijnen, en gij zult uzelf elk rechtvaardig, ja dat meer is, volgens Paulus' spreuk, *2Kor. 5:21,* rechtvaardigheid Gods zelf zien in uw Hoofd Christus, in Wie gij zo volkomen rechtvaardig zijt, alsof gij nooit zonde gehad of gedaan had, en alle gerechtigheid in eigen persoon volbracht had. Gij zult de vloek volkomen zien weggenomen, geen hel noch verdoemenis te vrezen hebben, die kop des duivels zien vermorzeld, deze beschuldiger beschuldigd, gescholden en ten toon gesteld, *Kol. 2:14, Zach. 3:2* Gij zult in God, als gij op Hem ziet zoals Hij in Christus is, niets zien dan genade, barmhartigheid, goedertierenheid en enkele liefde; *want God is Liefde 1Joh. 4:8.* O mijn geliefden, onthoudt dit toch, en gij zult het bidden bevinden het vermakelijkste werk, dat gij ooit of ooit gedaan hebt; even gelijk gij nagaan kunt, welk een vermaak het is voor een kind, te gaan en zich in de armen van zijn ouders te werpen. Zijt gij een kind van God, zo volgt het, dat Hij de Geest Zijns Zoons in uw harten uitgezonden heeft, waardoor gij roept: Abba, Vader, *Gal. 4:6, Rom. 8:15, Jes. 63:10.*

Ten tweede. In het bidden gaat de ziel der gelovige dadelijk en werkelijk uit zichzelf tot een God, Die hij in diervoege, gelijk wij gezegd hebben, beschouwt. Daarom zeiden wij, dat bidden een heilige werkzaamheid of oefening van de ziel is. De ziel is als een tweede oorzaak waarlijk werkzaam; en dit wordt te kennen gegeven in al de plaatsen van Gods Woord, daar van het gebed gesproken wordt. Het is een gaan tot zijn Vader, tot de troon der genade, tot God in het binnenste heiligdom, enz. Zie *Luk. 13:18, Rom. 5:2, Hebr. 10:19-22.* De bidder ziet met overtuigend licht des Geestes, dat in de akelige donkere spelonk van zijn ziel instraalt, en hem aan zichzelf openbaart, dat in hem niets is dan een holle ledigheid; dat in zijn vlees niets goeds, niet het minste aasje goeds woont; maar integendeel dat de zonde, als een geweldige, zijn ziel en al de vermogens daarvan hebbende ingenomen, in deze de schrikkelijkste en erbarmelijkste verwoesting heeft aangericht, belettende niet alleen hem het goede te doen, maar daarenboven door een wetgevende macht, welke de zonde van de duivel en de wet ontleent, gebiedende hem het kwade te doen, en hem ertoe aandrijvende met onbepaald gezag, door belofte om de bekoorlijkheden, die de zonde het zondig vlees aandoet, te doen ten volle genieten; en hem, indien hij niet gehoorzaamt, dreigende met al de dreigementen, die de zonde heeft. Zo werkt een wet, en de zonde wordt een wet genoemd *Rom. 7:23.* Hij ziet dat hij het getal der zondige begeerlijkheden, die in zijn ziel als zee van vele onreine dieren wemelen en krioelen, niet kan nagaan. Hij ziet dat de zonde zijn zetel zo wel en vast gesteld heeft dat hij deze tiran niet onttronen kan, ja, dat hoe menigmaal hij zich in de geestelijke strijd ertegen wapent, hij de meeste tijd de nederlaag krijgt, en zo gevangen genomen wordt onder de wet der zonde, zodat hij moet zeggen: Ik ellendig mens, wie zal mij verlossen? Hij ziet dat hij schulden op schulden

jegens God ophoopt. Met een woord, hij ziet dat hij alles in zichzelf mist, en dat zijn heil, zijn hulp, zijn zaligheid buiten hem is in God, en dat hij derhalve zijn leven buiten zich moet zoeken. De bewustheid van ellende noopt hem hiertoe. Nu zullen wij een woord of twee, drie tot opheldering en bestuur in dezen spreken.

aa. Vooreerst, mijn geliefden, het overtuigende gezicht van alles, daar wij van gesproken hebben, moet de verslagen harten der gelovigen niet kleinmoedig maken, en hen zo bij hun ellende doen staan blijven, dat ze uit haarzelf tot God niet durven gaan; gelijk ik weet dat het menigmaal gebeurt. Integendeel, het moest aandrijven en noodzaken om u te doen haasten en spoeden. Want hoe langer gij in uzelf blijft, hoe groter uw ellende zal blijven, zonder dat gij een aasje geschikter zult worden om tot God te gaan, na dertig, ja, al was het duizend jaar bekijken van uw ellende en blijven in uzelf. Daarenboven, wie heeft hulp van node, dan de hulpeloze? Medicijn, dan de kranke? Vergeving, dan de schuldige? Reinigmaking, dan de onreine? Klederen, dan de naakte? Brood, dan de hongerige? Wijn tot verheuging, dan de benauwde harten? Mij dunkt, dat in plaats dat het gezicht der ellende u terug doet blijven, het u aansporen moest om vrijmoedigheid te gebruiken om tot God te gaan, zoals gij u bevindt. Wat moest het beschouwen van God, zoals Hij in Christus is, u niet verkloeken. Daar er zoveel spreuken in het Goddelijke Woord zijn om u te bemoedigen. *Roept Mij aan in den dag der benauwdheid; Ik zal er u uithelpen, Ps. 50:15.* Ziet ook *Jes. 55:11, Matth. 2:28.*

bb. Ten tweede. Deze uitgangen der ziel tot God moeten zijn met het gehele hart en met de gehele ziel; want indien de genegenheden verdeeld zijn, zullen wij op en tussen twee gedachten hinken, en de ziel voelen, dat nadat zij zich opheft tot God, er een weerkracht zal zijn om haar tot de zaken waaraan ze kleeft, te trekken. Waarvandaan anders die klachten, ik wil, maar mijn hart wil niet mee? Was onze ziel los van alles dat geen God is, dan zou God het gehele hart hebben, en de ziel zou gemakkelijk en gezwind als op de arendsvleugelen van geloof, hoop en liefde zich tot God verheffen. Alle last, mijn vrienden, en de zonde, die ons lichtelijk omringt, moet afgelegd worden. *Hebr. 12:1.* En dan zullen wij kunnen opvaren met onze gehele ziel, dan zullen wij in de vrijheid staan. Ik behoef niet te zeggen hoe de gehele ziel uitgaat, daartoe zal in het vervolg gelegenheid zijn.

cc. Ten derde. Wij dienen bedacht te zijn in het uitgaan uit onszelf en toegaan tot God, dat wij ons vluchten naar boven, niet alleen met lust, oprechtheid en ijver beginnen, maar dat wij er in volharden zonder verflauwing en bezwijking, totdat wij tot God Zelf komen. Want als wij bidden, wij gaan tot in het binnenste heiligdom. Want bidden, als wij het in het geloof doen, is niet onderweg blijven, maar tot de deur komen, om niet alleen aan te kloppen, maar opdat die open gedaan worde; en zo die ten eerste op de eerste, tweede of zesde klop (weinigen kloppen zesmaal) niet open gedaan wordt, heen te gaan. Neen, mijn geliefden, wij moeten door de deur ingaan, in het voorportaal niet blijven, maar tot de binnenkameren zelf indringen, tot in het binnenste heiligdom inkomen, om daar te zijn boven het bereik van de duivel, wereld en ons eigen vlees en boos ongelovig hart. Indien wij niet hier komen boven het geraas van de duivel, de afleiding der gedachten, de kracht van het ongeloof; want die zullen zulk een geweld maken, dat wij onze noden niet kunnen voorstellen, noch het einde van ons komen tot God, om ons gebrek vervuld te krijgen, de vergeving der zonden te ontvangen, ons te voeden met Christus' vlees en bloed, ons in God te vermaken, niet zullen verkrijgen. God geve u en mij van alles het heilige verstand, en Hij doe dit strekken om ons te overtuigen van ons flauw en onchristelijk sleurbidden.

De derde zaak die wij te overwegen hebben, in het spreken over het gebed, is, door Wiens kracht en door Wiens bewerking de gelovige ziel zo tot God gaat. Ik weet, mijn geliefden, dat de gedachten verschillende zijn, maar ik laat mij in geen twist in. Ik geloof, dat de meest ervaren heilige, de geleerdste en meest begaafde predikant, de grootste apostel van Jezus Christus zelfs uit en van zichzelf niet weet te bidden gelijk het behoort. En daarom zeiden wij, dat het is door de bewerking en onwederstandelijke invloeden des Heiligen Geestes, Die een

iedere gelovige, naar Gods wijze Vaderlijke bedeling, geschonken is om zijn zwakheden te hulp te komen en in hem te bidden met onuitsprekelijke zuchtingen, *Rom. 8:26.* Er is geen stuk klaarder in Gods Woord geleerd dan dit; en nochtans heeft het en zal het nooit ontbreken aan mensen van allerlei godsdienst, die dit stuk bestrijden. En hoe kwader de gesteldheid van de Kerk is, en de geesteloosheid de overhand neemt, hoe meer en hoe heftiger het zal bestreden worden. Ik bid u, overweegt eens in uw gemoed de volgende plaatsen. *Ezech. 36:27: En Ik zal Mijn Geest geven in het binnenste van u; Zach. 12:10: Doch over het huis Davids en de inwoners van Jeruzalem zal Ik uitstorten den Geest der genade en der gebeden.* Zie *Hand. 2:17. Rom. 8:15: Wij hebben niet ontvangen den geest der dienstbaarheid wederom tot vreze, maar den Geest der aanneming tot kinderen, door Welken wij roepen: Abba, Vader.* Vergelijk *Gal. 4:6.* In *Rom. 8:26* zegt de apostel van zichzelf en van alle gelovigen: *En desgelijks komt ook de Geest onze zwakheden mede te hulp; want wij weten niet te bidden gelijk het behoort. Maar de Geest Zelf bidt voor ons met onuitsprekelijke zuchtingen. Ef. 2:18: Want door Hem hebben wij den toegang door enen Geest tot den Vader. Jud. vers 20: Bouwt uzelven op in het allerheiligst geloof, biddende in den Heiligen Geest.* Vergelijk *Ef. 6:18.* Ik verzwijg thans andere plaatsen, die wij op zijn tijd zullen bijbrengen. Indien gij deze plaatsen overweegt, boezemen ze u niet in, dat er gewag gemaakt wordt van de krachtige bewerking des Heiligen Geestes in de harten der gelovigen, waardoor ze bekwaam gemaakt worden om tot de Vader te gaan? Gij zult dit beweerd zien in een traktaat van de beproefde doctor Owen, genaamd de Werking des Heiligen Geestes in de gebeden der gelovigen, wanneer het eens overgezet wordt. Nu kunnen wij ons niet inlaten om van deze bewerking des Geestes te spreken, dewijl dat beter bij ons volgende deel zal vloeien.

Het vierde, dat wij in het gebed moesten aanmerken, is door Wie wij tot God gaan. Dat zal niet duister maar klaar hopen wij te zijn voor elk gelovige, dat hij alleen tot God kan en mag gaan door zijn gezegend Hoofd en enige Heiland, de Heere Jezus Christus, de gezegende en zegenende Immanuël. Het is door Hem, dat de gelovige de toeleiding heeft, *Rom. 5:2.* Hij is de waarachtige en levende Weg, (gelijk sommigen die tekst verklaren, *Joh. 14:6*) en niemand komt tot de Vader dan door Hem. Hij is de Benjamin, zonder Wie wij des Vaders aangezicht in vrede niet zien zullen. Hij is Deur, door Wie men moet ingaan, zal men behouden worden en vrede vinden, *Joh. 10:9.* Het is door Zijn bloed en het gescheurde voorhangsel van Zijn vlees, dat wij in het heiligdom ingaan, *Hebr. 10:19,20.* Daarom een gelovige, gelijk hij zichzelf verlaat als een klomp van zonde, zo vliedt hij tot Christus. Hij neemt de Zone Gods door een ongeveinsd geloof aan; hij verenigt zich op het allernauwste met Jezus, zijn Hoofd en enige Borg; hij doet Christus als zijn priesterlijk kleed aan, eer hij in het heiligdom zijn bediening gaat waarnemen. Hij zoekt nergens in gevonden te worden dan alleen in Christus, bekleed zijnde met Zijn gerechtigheid, die de mantel der gerechtigheid en het kleed des heils, ja, het enige bruiloftskleed is. Hij wil alleen in zijn Hoofd staan, en achter Hem schuilen; en zo vindt hij zich beschut voor toorn, grimmigheid, vloek en donderen van Sinaï, en de veroordeling van zijn eigen consciëntie, in een alleraangenaamste stilte, lieflijke vrede, en hart doortintelende vreugde, onder deze Schaduw waaronder hij zit, en tot Welke hij groot vermaak heeft. Hij zoekt zijn stand achter Jezus door gedurige herhaalde geloofsdaden te bewaren; en gebeurt het, gelijk het niet zelden gebeurt, dat ze haar stand niet bewaart, wat wordt ze vol beroering, (want de stralen van Gods majesteit buiten Christus kan de ziel niet verdragen) wat zoekt zij het te bekennen, haar geloof te vernieuwen en uit te roepen tot God: Ziet op mij alleen in en door Christus; o God, mijn Schild, ziet op het aangezicht van Uw Gezalfde, Uw Messias. Nu kunt gij denken, dat als de ziel door Christus Gods heerlijkheid ziet als door een spiegel, dat ze dan in gedaante naar datzelve beeld veranderd wordt, en God als de Liefde Zelf, welker hoogte, diepte, breedte en lengte alle verstand te boven gaat, ziet; en dat God door Christus als een spiegel op haar ziet; dat Hij zegt: Zij is Mijn Hefzibah, Mijn lust is aan haar. Zij is geheel volmaakt, er is in haar geen gebrek, Mijn liefde tot haar berouwt Mij niet, Ik ben de Heere, en Ik verander niet. O gelovige, weet gij

van zulk een gebruik maken van Christus, als de Ladder Jakobs, om daarlangs tot God op te klimmen, en de uitlating van Zijn liefde langs deze Ladder te voelen neerdalen? Wanneer hebt gij het gedaan? Och ik vrees, dat de meesten van u het weinige dat gij er ooit van bij bevinding kent, ontleerd hebt. Och, wat zou het een zalig voorrecht zijn, langs deze weg veel onderhandeling met God te hebben! Ik voor mij, ik wilde daarom gaarne het goud op het stof leggen, en het goud zelfs van Ofir bij de rotssteen der beken, om nu en dan mij zo in de Almachtige te verlustigen.

Ten vijfde moeten wij, mijn geliefden, eens gaan zien wat de bidder bedoelt, wat zijn einde en oogmerk is, wat de zaken zijn, waarover hij in dat eenzame met God werkzaam is. Och laat ik een geheiligde aandacht hebben, mijn allerliefste vrienden.

aa. De gelovige bidder in het heiligdom van Gods nabijheid ingekomen zijnde, is daar bezig om zijn zonden en zondige aard, waarover hij naar de mate van Gods genade hem geschonken, verootmoedigd is, te belijden, te betreuren en om de vergeving daarvan uit loutere genade te ontvangen. Dat zijn nu grote zaken, mijn vrienden. Wij moeten van elk wat zeggen.

/. Vooreerst. Hij is voor Gods aangezicht, voor hetwelk hij nu in Christus gekomen is, werkzaam om zijn zonden te betreuren, en zijn zondige aard, waarover hij verootmoedigd is. Hij kent zijn ongererechtigheid; hij ziet ze in haar eigen verdoemelijke, God onterende, walgelijke, verontreinigende en pestilentieuze aard en natuur. Hij ziet hoe walgelijk en verschrikkelijk ze hem maken; hij zinkt in de diepe ellendigheid van zijn natuur, liggende als verkocht onder de zware en slaafse dienst der zonde; zijn ziel raakt gedwee, zilte tranen lopen uit zijn ogen, zijn hart is gekneusd en innerlijk verbrijzeld. O, wat is zijn droefheid innig, zijn jammer onuitsprekelijk, zijn walging en verfoeiing van zich algemeen? Wat is zijn mond vervuld met klachten en innerlijk klagen! Wat treurt zijn ziel! En nu nabij een God in Christus zijnde, is het niet met wettische angst en naarheid, maar gul, kinderlijk, gelovig en eenvoudig. Wij kunnen grote benauwdheid hebben over de zonde door de wet, maar geen rechte verootmoediging over de zonde en zondige aard, totdat wij in het heiligdom komen, *Zach. 12.* Een misdadiger zal veel benauwdheid hebben, zo dikwijls hij zijn rechter in zijn ontzaglijkheid ziet; ondertussen, kon hij, zou hij zijn rechter doden, dewijl hij niet anders kan dan hem haten, vermits die hem moet straffen. Maar als de rechter tot de gevangen man, die van boven staat neergeworpen te worden, zegt: Ik pardonneer u, ik scheld het u kwijt; in een ogenblik begint zulkeen verandering te voelen, zijn hart smelt, hij heeft zijn vergevende rechter lief, hij zou zijn hartenbloed voor zijn voeten uitgieten. Zo is het hier. Ik wil de uitdrukkingen niet ophalen die de ziel uitboezemt; ze zijn veel, en de aandoeningen zijn groter dan dat wij ze met de lippen kunnen uitspreken, ze borrelen vanzelf op naarmate ze de ziel diep ingedrukt wordt.

//. Ten tweede. Hij is werkzaam om zijn zonde en ongerechtigheid te bekennen en te belijden. De zonde is een dodelijk werk in en op de consciëntie. Als de schuld daarvan en Gods ongenoegen daarover de ziel begint te drukken, de last is zo zwaar en zo vermoeiende, dat de ziel er onder bezwijkt, dat ze krom wordt, dat ze doodbrakende wordt, dat haar krachten veranderen in zomerdroogten, en zij als een lederen zak wordt in de rook; vermits Gods verschrikking zich rondom als een heirleger zet, waardoor ze omsingeld wordt. En geen wonder dat de grootste gelovige dan misbaar maakt, brult als een leeuw, en roept met luide stem dat ze vergaat. Terwijl de Borg Zelf, als de schuld van de zonde van anderen op Hem kwam, als een worm op de aarde kroop, bloed zwetende, en in grote angst en vreze zijnde, sterke roeping en tranen geofferd heeft, tot Hem, Die Hem verlossen kon, *Hebr. 5:17.* Nu, mijn geliefde, in zulk een tijd poogt de gelovige zijn zonde te belijden, en geen een die hij zich herinneren kan, te bedekken. Maar o, wat was het in angst, vrees, benauwdheid en diepe beklemdheid, dewijl elke zonde, die hij beleed, strekte om zijn consciëntie levendig te overtuigen van zijn verdoemelijkheid en strafwaardigheid. Hij kon zich van de schuld niet ontdoen, het was als een verzegeld bundeltje op zijn schouders en aan zijn hals vastgebonden. Hij kon geen verlichting aan zijn gemoed vinden, hij bleef even eng, nauw toegesloten en bekneld; de zonde-ballast kon

hij niet overboord werpen, en zich ervan ontdoen of ontlasten. Maar nu hij in het binnenste heiligdom door Christus tot God als verzoend gekomen is, hij kan zijn zonde belijden en bekennen, en die verzwaren en vergroten, indien dat mogelijk was. Dat is die opmerkelijke en navolgenswaardige betrachting van David, die wij vinden, *Ps. 32:5: Ik zeide: Ik zal belijdenis van mijn overtreding doen voor den Heere.* Wat is dat, David, voor de Heere? Dat is, als ik acces en toegang heb, om in Zijn genadige en gunstrijke tegenwoordigheid te komen en te staan. Wel David, wilt gij niet eerder komen en uw zonde belijden? Ja, maar och, al wil ik, ik kan niet, het gaat niet; dan word ik eerst in staat, als ik voor de Jehovah als een Verbondsgod sta, ik kan mij in het belijden niet anders voldoen, en mij van de zonde ontdoen. De ziel voor God staande, zegt: Heere, als een dwaas wil ik mijn zonde niet verbloemen, ik wil U verheerlijken en ze bekennen; nu kan, nu wil ik mijn hart uitschudden, mijn boezem openen, mijn verborgenste overtreding open leggen, terwijl ik nu zie en geloof dat Gij een God zijt, Die de ongerechtigheid en de zonde vergeeft, *Ex. 34:7.* Hoelang de ziel hier blijft staan, welke de zondenregisters zijn, die ze open leggen, en de woorden die ze gebruiken, kunnen en willen wij niet melden; elk heeft de zijne. Maar dit zal ik wel kunnen zeggen: Zijt gij ooit voor de Heere in het heiligdom als een belijder geweest? De tijd zal u niet verveeld hebben, en de woorden zullen u niet ontbroken hebben. O, hier te liggen wenen is meer vreugde, dan de goddelozen hebben, wanneer hun koren en most vermenigvuldigd zijn. Zodat gij uit het gezegde kunt aanmerken, dat de waarachtige bekering, bestaande in een hartelijk leedwezen, dat wij God door onze zonde vertoornd hebben, enz., niet voor het geloof gaat, maar volgens *artikel 14* van onze Belijdenis op het geloof volgt.

///. Ten derde. Zij komen om de vergeving van hun zonde te ontvangen. Die waren het, die een scheiding tussen God en hen maakten. Zij zien nu op het Lam Gods, dat de zonde der wereld wegneemt; zij zien sterk op de Middelaar der verzoening, en door Hem op God; en dan in het geloof staande, zien zij dat God de genadescepter hun toereikt, een pardonbrief waaraan het grote zegel hangt, in de hand van hun geloof geeft, en op hun hart verzegelt. En Gods licht nog hoger rjjzende en klaarder hen bestralende, beginnen ze te zeggen: O, welk een wonderlijk grote, onuitsprekelijke en onnaspeurlijke verandering word ik gewaar! Ik was gebukt en krom; maar ik ben opgericht, mijn enkels zijn vast gemaakt, ik treed op mijn hoogten. Ik was gebonden en benauwd; maar de Heere heeft mijn banden losgemaakt. Ik was gebonden; maar de banden zijn van handen en voeten afgevallen, ik sta in de vrijheid der kinderen Gods. Ik was tot de lippen toe in diepe wateren gekomen, ik zonk als een baksteen in modderig slijk en diepe klei; maar nu ben ik er uitgetrokken, mijn voeten staan op mijn rotssteen, enz.

O God, zeggen zij, hoe meer Uw licht opgaat, ofschoon Gij Zelf in de duisternis woont en een ontoegankelijk licht bezit; nochtans hoe meer dat ik inkom, hoe meer dat ik zie. Ik zag mijn zonde op mijzelf, ik dacht dat ik de aansprakelijke persoon was; maar nu zie ik, dat Gij ze op Christus hebt doen aanlopen, dat Gij Hem voor mij tot zonde gemaakt hebt, opdat ik rechtvaardigheid Gods in Hem worden zou. Ik zie dat Christus ze in Zijn lichaam op het hout gedragen heeft, dat Die gewond, gekneusd en verbrijzeld is, opdat ik vrede en genezing zou hebben door de straf, die op Hem was, en door Zijn striemen. Ik zie de zonde in Zijn vlees veroordeeld, het handschrift, dat tegen mij was, vernietigd; en dat dit alles geweest is Uw welbehagen, o Vader.

O, wat voel ik! Het is alsof al Uw fonteinen binnen in mij waren. Uw liefde vermaakt mij; Uw vrede, die alle verstand te boven gaat, is in mijn ziel uitgestort door de Heilige Geest; Uw gunst verkwikt mij, de vettigheden Uws huizes, het goed van Uw paleis verzadigt mij. Nu brengt Gij mij tot de stille stromen, en doet mij nederliggen in grazige weiden, enz. Het lied van Mozes en van het Lam is dan in de mond, en de verheffingen Gods in de keel.

Daar ziet gij enige punten. Wij hebben stamelende enige woorden moeten gebruiken om het u te beduiden. Maar eilieve, komt en ziet; dat zal de ondervinding ervan geven en doen zeggen, dat geen woorden het kunnen uitdrukken. O Christen, waar staat gij? Waar zijt gij? Wanneer hebt gij zo met God verkeerd, en in Christus het pardon ontvangen?

bb. In de tweede plaats. De gelovige gaat en komt tot God in het binnenste heiligdom door Jezus Christus, om al zijn noden bekend te maken, en ootmoedig de vervulling van die te begeren. Het is eerst gelovig gehandeld, wanneer de ziel in geen ding bekommerd wordt, maar al haar begeerte in alles aan God bekend maakt, door bidden en smeken, met dankzegging, Filip. 4:6. Trouwens, nu is het de gelegen tijd, en de ziel is op de beste plaats in de binnenkamer, in de geheimkamer, in welke zij zonder schroom de verborgenheden van haar hart vrij uit mag spreken en haar Vader bekend maken, Die gezworen heeft dat Hij op haar niet toornen noch haar schelden zal; en nu tot de ziel zegt: Wat is uw bede, wat is uw verzoek, het zal u gegeven worden, Dit ontsluit het hart, en opent de mond; en zo gaat de gelovige zijn geestelijk gebrek voorstellen. O, wat raakt hij diep in, wat spreekt hij van zijn blindheid, van diamanten hardheid van zijn hart, van de zonde die hem lichtelijk omringt, van de ongeregeldheid van zijn hartstochten, van zijn geneigdheid tot hinken en afwijking, van zijn aardsgezindheid, van zijn onoplettentheid en onwaakzaamheid, van de zwakheid van zijn geloof, de koudheid van zijn liefde, de wankelbaarheid van zijn hoop; van zijn begeerte naar meerdere maat en trap van heiligmaking, om vastere treden te maken, om Gods beeld uit te drukken, om als een licht te schijnen onder een krom en verdraaid geslacht, om mensen te lokken en op de weg naar de hemel verliefd te maken; van zijn begeerte om ontbonden te zijn, en met God te zijn, dat hem verre het best is, enz. Wij kunnen het niet alles opnoemen; ook zullen wij de uitdrukkingen, die een gelovige gebruikt, niet voorstellen, terwijl dat onmogelijk is; vermits een ieder werkt en spreekt naar de mate der genade en bewerking des Heiligen Geestes, die hij ontvangt.

Hij maakt ook zijn tijdelijke nood bekend, hij raakt er in om zijn eigen nood voor te stellen, om de noden van land en Kerk bekend te maken. En wat heeft hij stof, als hij daarin geleid wordt. Wat denkt hij niet aan zijn omstandigheden! Zijn huis, dat zo niet met God is; zijn beroep, waarin God in tegenheden met hem wandelt, of indien dat niet is, dat hem tot zulk een verleiding, neerdrukking en vastmaking aan het stof is. Wat komt hij niet in de toestand van de Kerk! O, de onbekeerlijkheid, de losbandigheid, de geesteloosheid, de ongevoeligheid, enz. Wat ziet hij het land in gevaar, gevaarvolle en nare omstandigheden. Hij roept het alles uit; en dit gedaan hebbende, zegt de ziel: Vader, ik heb mijn wegen op U gewenteld, mijn zorg op U geworpen. O, daar is een rijke voorraad in Uw verbondsbelofte; ik geloof, ik vertrouw dat Gij die aan mij en al Uw lieve kinderen zult vervullen. Ik wil geen bepaling maken van tijd wanneer, noch plaats waar, noch wijze hoe, noch trap noch maat van grootheid. Gij zijt de Heere, ik Uw arme knecht, wiens grote zaligheid daarin gelegen is, dat ik mijzelf verloochen, mijn wil aan de Uwe onderwerp. Wacht op de Heere, mijn ziel, en zijt sterk, en Hij zal u versterken; ofschoon gij de beloofde goederen nog niet dadelijk bezit, ze zijn uwe in de belofte, en die zal niet feilen. Gaat in de Psalmen, leest de gebeden der heiligen, hier en daar in het Woord aangetekend, en gij zult zien dat de heiligen zo hebben gehandeld; en het is veilig uw voeten te zetten in de voetstappen die zij nagelaten hebben. Trouwens, gij hebt dezelfde Geest, Die zij gehad hebben, Die zal u op dezelfde wijze in het wezen der zaak ook bewerken en leiden.

cc. Ten derde. De gelovige bidder komt tot God door Christus in het heiligdom, om te eten dat Manna dat verborgen is, en te drinken uit de kristalijne stromen van die rivier, voortkomende uit de troon Gods en des Lams, om zijn hongerige en dorstige ziel te voeden, te spijzen en te laven. Dit heiligdom (waardoor wij anders niet verstaan dan de toegang die een gelovige krijgt om nauwe verborgen gemeenschap met God in de geest te oefenen; onze uitdrukking is ontleend van Paulus, *Hebr. 10:19*) wordt soms de binnenkameren genoemd, omdat niemand dan vrienden, die grote en geheime zaken open te leggen hebben, daar ingelaten worden, *Hoogl. 1:4.* Het wordt ook genoemd het wijnhuis. De Engelsen hebben het *the banqueting house,* dat is, daar allerlei kostelijke spijze, de keurlijkste drank en uitnemende verversing is. Welke zaak te kennen gegeven wordt, onder andere *Ps. 23:1-3: De Heere is mijn Herder, mij zal niets ontbreken. Hij doet mij nederliggen in grazige weiden; Hij voert mij zachtkens aan stille wateren; Hij verkwikt mijn ziel.* In *Spr. 9:1-5* staat: *De opperste Wijsheid*

heeft Haar huis gebouwd, Zij heeft Haar zeven pilaren gehouwen. Zij heeft Haar slachtvee geslacht, Zij heeft Haar wijn gemengd, Zij heeft Haar tafel toegericht. Zij heeft Haar dienstmaagden uitgezonden, Zij nodigt op de tinnen der hoogten der stad: Wie is slecht? Hij kere zich herwaarts. Tot den verstandelozen zegt Zij: Komt, eet van Mijn brood, en drinkt van den wijn die Ik gemengd heb. Hoogl. 5:1: Ik ben tot Mijn hof gekomen, o Mijn zuster, o bruid. Ik heb Mijn mirre geplukt, met Mijn specerijen. Ik heb Mijn honingraten met Mijn honing gegeten; Ik heb Mijn wijn, mitsgaders Mijn melk gedronken. Eet vrienden, drinkt, en wordt dronken, o liefste. In *Jes. 25:6* wordt gezegd, dat er een maaltijd is van het vette vol merg, van reine wijnen, die gezuiverd zijn. De gelovige mens nu in het wijnhuis door de werking des Geestes ingevoerd zijnde, en zijn ogen geopend zijnde om alle delicatessen te zien, en zijn honger en geestelijke dorst groot zijnde, begint uit te roepen: Ik verging van honger, ik begeerde en ik had niets, mijn ziel ging uit, maar keerde ledig weder; ik wist wel, Vader, uit voorgaande bevinding en inwonen in Uw huis als een kind, dat er brood in overvloed was, ofschoon ik van honger verging; maar nu ben ik in Uw nabijheid, nu ben ik in het wijnhuis, nu zie ik voedsel, nu zie ik ziel lavende drank, en dat zijt Gij, o lieve Heiland; ik moet niet alleen tot U komen, maar ik moet op een geestelijke wijze door het geloof Uw vlees eten en Uw bloed drinken. Eet en drinkt, o mijn ziel, gij hebt vrijheid, Christus ziet het gaarne. Indien gij het niet doet, gij zult geen deel aan Hem hebben; gij moet nu eten tot verzadiging, en drinken en dronken worden. Nu kunt gij denken hoe graag zij eten, hoe zij zich verkwikken en verheugen, enz. De bevinding zou het u uitleggen. Etende en drinkende, wat roept de ziel uit? Dan eens, nu verheug ik mij in U, mijn hart-geliefde Heiland, mijn beminnelijkste en ziel bekorende Immanuël; Gij wilt niet alleen zijn een Kleed om mijn naaktheid te bedekken, maar een Voedsel voor mijn ziel om mij te voeden en te laven. Ik ben in U, en met U verblijd; Uw uitnemende liefde vermeld ik meer dan de wijn, *Hoogl. 1:4.* Dan eens, nu zit ik, Heere Jezus, onder Uw schaduw; o, wat zijn Uw vruchten, die ik afpluk en door bijzondere toe-eigening eet, mijn gehemelte zoet! Welk een wonderbaar geluk, welk een uitnemende zaligheid. Dan eens, o dierbare Jezus, Gij hebt een woord gesproken, de bevinding doet het mij naspreken. Waarlijk, Uw vlees is brood, Uw bloed is drank; die ervan eten en drinken, zullen in der eeuwigheid niet hongeren en dorsten, *Joh. 6:53-55.* Denk eens, hoe gaarne de ziel hier tabernakels wilde maken, wat er al omgaat, welk een zoet uurtje het is. De bevinding alleen is de uitlegster ervan; ik zal maar een woord zeggen tot gelovigen.

/. Oprechte, gij moet niet denken dat het geloofswerk gedaan is, als het maar pas begint. Het is droevig, om het ene uiterste te vermijden, dat wij het andere invallen. Velen, om zich te zetten tegen die, die stellen dat er verzekering in de natuur des geloofs is (wij hebben ons daaromtrent eens vooral verklaard. Ziet onze leerredenen over *Hebr. 10:22,* in de eigenschappen des geloofs) en stellen dat het geloof maar hongeren, dorsten enz is. Dat is wel geloof in zijn begin, in zijn eerste uitgangen; maar gij moet meer hebben, gij moet een geloof hebben, dat niet alleen vlucht tot Christus, maar dat men ook tot Hem komt; dat men niet alleen tot Hem komt, maar dat men Hem aangrijpt; niet alleen Hem aangrijpt, maar dat men zich in Hem zo inwortelt en inlijft, dat men de sappen en het voedsel van Hem, de ware Wijnstok, deelachtig wordt. Een geloof, dat niet alleen hongert, maar dat ook dadelijk eet. Ziet het toch na, en overweegt het: want gelijk ik geloof dat die zich tegen het geslacht van Gods volk bezondigen, die de kleine en zwakgelovigen bedroeven; zo geloof ik ook dat die zich bezondigen, die zwakgelovigen in hun zwakheid koesteren, alsof zij genoeg hadden, en naar meer niet hadden te staan.

//. Gij moet in gedachten houden dat gij niet spaarzaam eten en drinken of Christus uw eigen zelf dadelijk toe-eigenen en gebruiken moet, maar tot verkwikking, tot voeding, tot verzadiging, om daardoor de krachten van uw geestelijk leven versterkt te voelen. Omdat dit niet in het oog gehouden wordt, blijven de gelovigen als een geraamte van geestelijke magerheid. Velen zijn ziek, zwak en machteloos, en nemen niet toe. God geve u en mij het geheiligde verstand en gedachtenis ervan om gedurig te denken, dat als wij gaan bidden, dat wij gaan om onze ziel te voeden door het gelovig gebruik maken en onszelf toe-eigenen van Christus, van de

gehele Christus; dit zou zijn, Zijn vlees te eten en Zijn bloed te drinken.

dd. De gelovige komt tot God door Christus in het gebed, om met God gemeenschap te oefenen en zich in God te verlustigen. Met God door Jezus Christus dadelijk verzoend en bevredigd zijnde, zo kan en mag de gelovige als een vriend Gods, familiariteit en gemeenzame omgang oefenen. De heiligen hebben het gedaan. *Henoch wandelde met God, Gen. 5:24.* De vermaningen zijn er krachtig toe, *Job 22:26;* en *Ps. 37:4: Verlustig u in den Heere, enz.* Hier geeft God de gelovige door het geloof iets te zien, ofschoon maar als in een spiegel en donkere reden, en maar ten dele van Zijn deugden en volmaaktheden. Ziel, zegt God, niemand kan Mij in Mijn Wezen zien, zelfs de engelen niet. Maar Ik sterk u, Ik zal u Mijn achterste delen laten zien. En dan roept Hij klaar Zijn Naam en de betekenis daarvan uit, *Ex. 34:6,7:* Ik ben de Heere HEERE, God, barmhartig en genadig, lankmoedig en groot van weldadigheid en waarheid. Die de weldadigheid bewaart aan vele duizenden, Die de ongerechtigheid en de overtreding en de zonde vergeeft, enz. De ziel roept uit in verwondering, verbaasdheid en geloofsvertrouwen: O, wat zijt Gij groot, Heere, en Uw Naam is heerlijk op de ganse aarde; die Uw Naam kennen, zullen op U vertrouwen; want Uw Naam is een sterke Toren, de Steenrots, in Welke ik ga om daarin te wonen; hierin ben ik veilig onder de bedekking en overschaduwing van Uw lieflijke volmaaktheden, *Ps. 9, 71, Spr. 18.*

Dan komt God en zegt, terwijl gij doorgaans bezet zijt met zulke bekrompen en enge gedachten van Mij, komt, Ik zal u wat ontdekken van de onuitputtelijke volheid van Mijn algenoegzaamheid, *Gen. 17:1.* Ik ben God de Almachtige, de El-Schaddaï, de algenoegzame God, niet alleen in en voor Mijzelven, maar voor alles dat leeft; en dat niet alleen in de natuur, maar vooral in de genade, al was uw gebrek zo uitgebreid als de aarde, zo diep als de zee; Mijn algenoegzaamheid, door het vervullen daarvan, wordt minder uitgeput dan de zee, door het missen van het duizendste deel van een druppel, die de emmer blijft aanhangen. En de ziel zegt: Och, ik ben daar nu van overtuigd, mijn God, ik ben beschaamd over mijn nauwe gedachten van U; ik ben een groot beest voor U.

Wat zie ik, wat voel ik, wat verlies ik mij in verwondering! Ik heb geen woorden om het uit te drukken, de kennis is mij te hoog en te wonderlijk. Dan komt God, en Hij zegt: Sterk u, Ik zal u enige uiterste einden van Mijn wegen laten zien, hoe wijs, hoe heilig, hoe goed ze zijn in de natuur en in de genade, als gij uw ziel in lijdzaamheid kunt bezitten en het einde afwachten. De atheïsten zeggen, de wegen Gods zijn niet goed. Gij zegt het ook menigmaal in uw hart, als het kwalijk gaat; ja, het komt soms zover, dat uw voeten achteruit wijken, dat gij met uw mond zoudt zeggen: Tevergeefs heb ik mijn handen gereinigd. Nu opent God de bijbelse geschiedenis, de geschiedenis van hun eigen leven voor en na hun bekering, enz. En de ziel begint te zeggen: O God, ik ben onvernuftig, ik heb geen mensenverstand; met het gehoor der oren heb ik U gehoord, maar nu ziet U mijn oog; daarom verfoei ik mij, en ik heb berouw in stof en as, als *Job 42:5 en 6.* Ik verander van grondgesteldheid, ik zeg met mijn gehele ziel: Al wat Gij doet is even goed; och mijn God:

Ik heb nu zoveel werk om de wijsheid blindelings te prijzen,
Dat ik geen tijd heb zo net wat goed en kwaad is aan te wijzen.

Dan komt God, en Die zegt: Nu moet ik u eens Mijn liefdehart openbaren. Gij denkt naar de mate van uw gesteldheid, werkzaamheid en gestalte, dat Mijn liefde van welwillendheid verandert, meerder en minder is; maar wat denkt gij nu? Ziet gij niet dat Ik u met een eeuwige liefde heb liefgehad, dat Ik de Jehovah ben en dat Ik niet verander, dat uw ontrouw Mijn getrouwheid niet te niet zal doen? enz. O ja Vader, zegt de ziel, nu geloof ik dat Gij de Liefde Zelf zijt; och laat ik het altijd in de zin der gedachten bewaren, om er niet meer aan te twijfelen, enz.

Wij hebben enige punten maar voorgedragen, om u er wat van te laten zien, hoe de ziel

in het bidden zich in God verlustigt. Indien gij het immers gekend hebt, gij weet dat al dat wij zeggen kunnen van deze zaak maar kort kan zijn, opdat wij het niet zouden verduisteren door woorden zonder wetenschap. Ja, gij weet dat wij veelmeer punten zouden kunnen ophalen, waren wij niet bevreesd dat het de vleselijken onder u allang verveeld heeft.

ee. Eindelijk. De ziel, dus in het gebed werkzaam zijnde, begint nu te zeggen: Het oog is niet tot vermoeiing toe verzadigd van het zien, noch het hart van genieten; ik wilde wel boven zijn, om mij onmiddellijk met Uw beeld te verzadigen, eeuwig en altoos; maar dat is Uw wil nog niet. Daarom mijn God, eer ik afbreek, ik moet mij opnieuw aan U verbinden, om U te dienen, te lieven, te loven en te verheerlijken. Ik roep U tot een Getuige, dat ik met de hand onderschrijf, dat ik des Heeren wil zijn; ik maak in dit alles een vast verbond met U, ik verheug mij dat ik het met een gewillig hart doe; Uw liefde, en de zaligheid van Uw dienst bekoort mij en dringt mij; ik wil U dienen, niet om door mijn dienst iets te verdienen, maar uit een gevoelen van mijn verlossing door Christus, in Wie ik alles tegelijk heb. Alles is mijne, want ik ben Christus' eigendom, en Christus is Gods; naardien ik een zoon ben, zo ben ik een erfgenaam Gods en een mede-erfgenaam met Christus Jezus.

Nu mijn geliefden, zoveel moesten wij zeggen, en de helft is niet gezegd. Wij konden wel veel aanmerkingen erbij voegen maar ik zal slechts alleen zeggen, dat wij van bidden in het geloof, dat door de liefde werkzaam is, gesproken hebben, en niet zoals er de meeste tijd in de grote dodigheid en geesteloosheid gebeden wordt. En indien gij alles nagaat, gij zult al vrij wat tot overtuiging vinden, en zien dat, ofschoon wij onze bid-tijden waarnemen, wij maar heel weinig bidden in het geloof en zoals het behoort. En daarom is de ellende zo groot, en de geesteloosheid zover gaande, dat men zich gemakkelijk onder zulk een bidden wijs maakt, dat lagere trappen genoeg zijn.

b. Nu hebben wij in het gemeen van het gebed gesproken, en enige zaken voorgesteld, opdat gij mocht zien hoedanigen wij in onze binnenkameren behoorden te zijn, en wat een heilige, voor de natuurlijke mens onbegrijpelijke gemeenschap en conversatie een gelovig mens met God houdt, en God met hem, in de gebeden. Ik treur, als ik er aan gedenk, dat wij zo weinig dus werkzaam zijn. Nu moeten wij in het bijzonder gaan spreken van het gebed zoals het in onze woorden voorkomt. Het is een gebed van een GANS ONTBLOTE.

Ons woord, dat hier gebezigd wordt, ziet en weet elke taalkundige, is een woord waarin de wortel verdubbeld wordt. Welke wortelverdubbeling van grote kracht bij de Hebreeën is, om de nadruk van de betekenis aan te wijzen, en het tot de hoogste trap van een zaak, door het wortelwoord betekend, te verheffen. En daarom hebben onze geachte taalmannen dit woord, dat in deze wortelverdubbeling, gelijk hier, maar eens nog voorkomt, door twee woorden overgezet, *gans ontblote.* Ofschoon het nu klaar is, dat in ons zelfstandig woord de wortel van het werkwoord verdubbeld wordt, zo is er groot verschil onder de taalkundigen, welke toch het eigenlijke wortelwoord is; dezen hebben die, en gene andere gedachten. Maar die van onze geachte taalmannen komt ons het beste voor. Want zij, het overzettende *ontbloot,* geven te kennen dat zij in het oog hebben het oorspronkelijke woord, *nudavit,* dat is, heeft ontkleed. En zo moet het zelfstandige woord betekenen een naakte, een ontklede of een ontblote. En als dit zo verdubbeld wordt, wordt de betekenis tot de hoogste trap gevoerd, om te zeggen een geheel naakte, die zelfs geen vijgenblad heeft om de schande van zijn naaktheid te bedekken. Een gans ontblote, gelijk de onzen het hebben. En dit is een allerzinrijkste betekenis, hoe wij het ook hier nemen, als ziende op de toestand der Joden in Babel, of dat wij het nemen om te kennen te geven de toestand van een gelovig mens in het geestelijke, met God in de gebeden verkerende, daar wij liefst naartoe willen, zonder het andere uit te sluiten. Alleen moeten wij meedelen de aanmerking van onzen geleerde landsman, de Ridder Leigh, over het woord. Hij zegt, na de betekenissen opgeteld te hebben, dat het door een overbrenging, *Metalepsis,* betekent iets uit te storten en te ontledigen. Wat ontleend is van het ontledigen van een vat, waarin iets in was, maar dat zo uitgestort of ontledigd wordt, dat er geen druppel meer in blijft en de bodem klaar gezien

kan worden. Al deze dingen zijn klaar en tot ons oogmerk dienende, om zonder van de lichamelijke toestand der Joden in Babel te spreken, het geestelijker wijze over te brengen tot het gebed.

Nu denken wij, mijn lieve vrienden, dat gij, van de betekenis van het woord horende, zult begrijpen dat wij twee zaken zullen moeten verhandelen. Er is een ontblootheid ten dele, een ontlediging ten dele, die niet geheel is; en er is een ganse ontblootheid, een alleszinse uitgeledigheid. Wij moeten van beide spreken; maar spant u in, het zijn geestelijke zaken, gij moet er op letten.

1. Vooreerst dan. Er wordt niet gesproken van een naaktheid of ontblootheid in het gemeen, of die ten dele is; gelijk nabij komende Christenen hebben. En ook ware Christenen in een dodige toestand, ofschoon deze in de grond oprecht zijn en ontbloot, nochtans in de gestaltelijke of bevindelijke werkzaamheid of gevoelige gewaarwording menigmaal niet staan vanwege de dodigheid, die zich over hen uitspreidt. Maar wij spreken van een gehele ontblootheid. Gij zult nu zeggen: Kan dat zijn in nabijkomende en ook in ware Christenen, ofschoon dodig? En legt dat aan ons uit, opdat wij ons mogen onderzoeken! Let er dan op, mijn geliefden, het zal een onderzoekend punt zijn; want velen kunnen enigszins ontbloot zijn, en nochtans de algehele of ganse ontblootheid missen.

a. Er zijn bidders, die door gemeen licht, en door de opvoeding en enige overtuiging, die zij nu en dan onder het Woord ontvangen, zover komen in hun bevatting, dat zij geen eigenlijk gezegde werkheiligen zijn, die menen dat hun eigen werk genoegzaam is, om daarin voor God te kunnen bestaan, en daarom Zijn gunst te verwachten. Neen, dezen zijn beter onderricht; zij weten in hun bevatting, dat een hoogmoedige farizeeër ongerechtvaardigd naar zijn huis ging. En dus zijn zij ontbloot in hun bevatting, maar niet in de grondgestalte van hun ziel. Zij verwerpen eigen gerechtigheid met hun mond, en komen die de mond stoppen, die ervoor pleiten; en ondertussen steunen zij er op; zij hebben al vrij wat op met hun eigen werken, deugdzaamheid, enz. En dat is het dat hun grond geeft om tot God in hun gebeden te gaan; zij zijn niet arm maar rijk; zij kunnen wel begrijpen dat anderen benauwdheden hebben, terwijl zij in hun oordeel zo stipt niet zijn als zij. En zo zijn er onder deze bidders, die maar alleen in hun bevatting en niet in hun gestalte ontbloot zijn. Geen bitterder vijanden van de ware godzaligen; zij kunnen het er niet bij houden. Zij zeggen, dat die zoveel inbeelding, verbeelding en dweperij hebben, als ze uit hun diepe ellende als gans ontbloten bidden en spreken.

b. Die ten dele, maar niet geheel ontbloot zijn, zijn dezulken, die ofschoon ze het sleur bidden, opzeggen of lezen van hun formulieren verlaten, nochtans maar bidden, of laat ik liever zeggen, opzeggen enige aaneen geschakelde waarheden, van de staat der rechtheid, van de staat der ellende, en hoe God de mensen verlost door Jezus Christus, enz. En dus zullen ze in hun gebed het gehele systeem van de waarheid, al de *loci communes* doorlopen. O, ze schakelen uitnemend mooie schriftuurteksten aan elkander en zeggen die op; of ze hebben een goed geheugen van de gestalten van Gods volk, van hun tobben, van hun licht en duisternis, hoogten en laagten en gestalten, en dat hechten ze aan elkander en zeggen dat op. En zo de uitdrukkingen mooi zijn, en de stembuiging beweeglijk, zij maken zichzelf wijs dat ze kostelijk gebeden hebben; en anderen, die het horen, denken het ook. Ondertussen, zij bidden niet uit en met het hart, zij zeggen maar wat op dat ze bestudeerd hebben. En daar ze door de tijd een gewoonte van krijgen, en ze verlaten de oude formulieren die zeer goed zijn, (als behelzende rechtzinnige waarheden van God en de mens) om plaats voor hun eigen formulieren, die op het duizendste part zo goed niet zijn, te maken. Als men formulieren wil opzeggen uit een boek of uit zijn geheugen, waarom dan die niet, die beter dan die van ons eigen maaksel zijn? Maar men wil aan zijn eigen netten roken en aan zijn eigen garen offeren. Mij dunk dat ik iemand hoor zeggen: Gij spreekt daar zo van zijn gebeden te bestuderen, en het bestudeerde op te zeggen of te bidden; keurt gij het niet goed? Is die niet ontbloot, als men zo handelt? Mijn geliefden, ik houd zeer veel van mediteren en voorbereiding tot het gebed. Daarin nemen wij kennis van onze noden,

die wij met smeking zullen voorstellen. Daarin zijn wij op goede orde, die in het bidden moet gehouden worden, bedacht, om ons te schikken in een goede orde, naar onze eigen omstandigheden, ook naar de omstandigheden van anderen. Maar dat schijnt wonderlijk te zijn, dat men in zulk een meditatie een gebed gaat opstellen en op papier zetten, dan in zijn geheugen inprent, en dan dat gaat opzeggen; want ik kan het geen bidden noemen. Ik weet niet dat wij een voorbeeld daarvan in een der heiligen in het Woord hebben. Dat meer is, mijns wetens is er geen belofte in de Bijbel, van de invloed en bijstand des Heiligen Geestes, om iemand te helpen gebeden opstellen, en de opgestelde uit te spreken. Maar vele zijn de beloften van de Heilige Geest om ons in het bidden zelf te helpen en bij te staan. Is iemand van een ander gevoelen, ik kan dat niet helpen; God, hoop ik, zal het hem openbaren. Mijn oogmerk is maar om te zeggen dat, ofschoon men van het gewoon formulier-bidden ophoudt, dat men evenwel niet ontbloot, niet gans ontbloot is, zolang als wij ons tot andere formulieren van ons eigen maaksel begeven, en niet uit onze harten bidden, sprekende woorden die onze nood, aan ons ontdekt door de Heilige Geest, ons inboezemt om uit de diepte tot God te roepen, *Ps. 130:1.*

c. Die zijn niet gans ontbloot in het bidden, wier uitdrukkingen in het gebed boven de gestalte van hun hart zijn. Mijn geliefden, onze lippen moeten niet ons hart vooruit lopen. Ons hart en onze zielsgevoelige aandoeningen moeten eerst in het binnenste van ons spreken, en dat, en niet meer, en niet anders moeten wij met onze lippen spreken; anders zullen wij tot God liegen met onze lippen, en een hypocriet of geveinsde zijn. Wat is een hypocriet? Dat is een, die een ander persoon, van zich geheel verschillende, aanneemt, en die representeert en verbeeldt. Dat wordt wel in een theater gedaan, en indien men de persoon en rol van een ander wel verbeeldt en speelt, men wordt geprezen. Maar het is een allersnoodst bestaan in de godsdienst; het is een praktikale atheïsterij en verloochening van Gods alwetendheid en alomtegenwoordigheid; een denken dat God is gelijk wij, die alleen maar het uiterlijke, dat voor ogen is, zien; wat wordt zulks de Joden verweten, *Ps. 50.* En het was zo gruwelijk in de gemeente van Laodicea, dat God ze uit Zijn mond wilde uitspuwen, *Openb. 3.* Wat zijn er, die wonder hun zonden kunnen vergroten, en hun hart heeft geen gezicht of aandoening ervan? En dat nog erger is, de zonde is een lekkere bete onder hun tong. Wat zijn er, die spreken alsof ze levendig waren, en ze zijn dood? Die God loven, en ze hebben geen aandoening over hun nietigheid en onwaardigheid? De mond spreekt als een redenaar, en het hart is stom, het heeft geen aandoening, dan alleen enige vergenoeging, dat de mond zo welsprekende is, en de tong zo glad en doorslepen is. Och wacht u, mijn geliefden, iets tot God met de lippen te spreken, dat boven de ware gestalte van uw ziel is. *De leugensprekers zal God verdoen, de man des bedrogs zowel als de man des bloed is den Heere een gruwel, Ps. 5:7.* Wat moet dat u voorzichtig maken, om niets boven de gestalte van uw ziel te spreken, terwijl hoe sierlijk gij het doet, en het hart is er niet bij, God u met geen andere ogen aanziet, dan die onschuldig bloed vergoten heeft. Houdt het in de gedachten, godvruchtigen, het zal een bewaarmiddel zijn; de gebeden zullen kort en krachtig zijn; huichelaren onder een schijn van devotie, om hun gaven te openbaren aan anderen, zullen beteugeld worden. En het zal een goed middel zijn voor godvruchtigen, als zij bij elkander komen om te bidden en elkander te stichten, dat ze zullen zorg dragen dat alle gesprekken, de stof niet dienende, zullen geweerd worden; dat ze elkander, de een voor en de andere na, in de gebeden zullen stichten met korte uitboezeming van hun zuchtingen. Gij zult het mij niet kwalijk kunnen nemen, dat ik menigmaal verwonderd ben, als ik op hetgeen in de gezelschappen vooraf gaat en op het bidden let, dat ik, zeg ik, verwonderd ben. Gij die er op let, zult het mij zonder het verder uit te breiden toestemmen.

d. Die zijn ook niet gans ontbloot in het bidden, wier hartsgestalte boven hun uitdrukkingen is, die ze in de gebeden gebruiken. Mijn geliefden, gelijk onze harten eerst moeten spreken, en onze lippen de spraak van ons hart uiten, zo moeten wij er op bedacht zijn, dat onze woorden niet laag zijn als ons hart hoog is; want dan zijn wij ver van de ganse ontblootheid. Het is niet fraai, dat wij ons met de uitdrukkingen als wormen, ellendigen,

nietigen, machtelozen, enz., voorstellen, als ons hart een hoger denkbeeld heeft. Het was beter dat wij dat hoge denkbeeld aan God voorstelden, dewijl wij overreed zijn dat het gruwelijk is, dat wij om vernedering zuchten, en niet als een vernederde spreken tot God. Ik heb menigmaal mensen zich horen voorstellen als kleinen, als tollenaren, enz.; en men kon bespeuren dat zij er zich in vergenoegden en hoog werden en over anderen vallen. De broeder die nederig is, zegt de apostel, roeme in zijn hoogheid; maar de broeder die hoog is in zijn gestalte en nederig in zijn uitdrukkingen, schame zich over de verheffing van zijn hart; want hij is dan niet een gans ontblote. Over een hoog hart kan een nederig kleed zijn, maar over een nederig hart zal nimmer een hoogmoedig kleed zijn. Zo ook in de gebeden; een hoog hart kan lage uitdrukkingen gebruiken, maar een nederig hart zal nimmer hoge uitdrukkingen hebben. De uitdrukkingen der tijdgelovigen zijn boven hun hart; maar de uitdrukkingen van een oprechte, een gans ontblote, zijn nimmer boven, maar overeenkomstig, en veeltijds lager dan zijn hartsgesteldheid, vermits hij voor bedrog bevreesd is.

e. Die zijn ook niet gans ontbloot, die niet diep ingeleid zijn in hun ellendige en jammerlijke toestand. Als God in een mens door de Heilige Geest werkt, Hij leidt hem in zijn ellende in. Zij zien dat ze zo zijn als het Woord Gods hen beschrijft, en het drukt ze. Zij hebben er innerlijk een smartelijk gevoel over, en dat maakt dat zij zonder woorden van een ander te ontlenen, zelf naarmate ze hun gebrek gevoelen, als arme smekelingen spreken met hun eigen woorden en uitdrukkingen, die hun ellende hen op het hart drukkende, overvloedig zal verschaffen. Zal een bedelaar, die arm, blind, kreupel en vol pijnlijke zweren, en vergaande van honger is, niet weten zijn gebrek te beduiden, tenzij hij eerst naar een ander gaat om woorden te leren om dat voor te stellen? Zal een zieke en kranke niet zonder zich lang te bedenken tot de medicijnmeester zeggen, daar en daar heb ik pijn? Het is omdat men niet gans ontbloot is, dat men zich van de hulp van anderen bedient; dat men zo weinig aandoening heeft over zijn sleurbidden; dat men zo genoodzaakt wordt zijn hart tot God op te heffen. De mensen beseffen niet hoe diep ellendig ze zijn, en daarom weten zij niet wat het te zeggen is, met David, uit de diepte tot God te roepen, *Ps. 130:1.* En met Paulus, ik ellendig mens, wie zal mij verlossen? Nood leert en doet bidden, als wij het door het licht des Geestes kennen.

f. Die zijn ook niet gans ontbloot, die zich vergenoegen met de gave des gebeds, en weinig bekommerd zijn over de genade en krachtige invloeden des Geestes. Daar zijn er die een grote gave des gebeds hebben, en overtreffen er vele anderen in; en nochtans hebben zij er die genaden niet onder werkzaam. Nu, een die niet gans ontbloot is, is weltevreden, als hij de gave die hij heeft, in en onder het bidden werkzaam en vloeiende bevindt. En daarom gebeurt het menigmaal dat de meest geschakelde en zoetvloeiende gebeden menigmaal de meest geesteloze zijn. En die geheel ontbloot is, bedroeft zich dat hij maar woorden gesproken heeft. En die niet ontbloot zijn, verkwikken zich en voeden zich met as van hun gaven en zoetvloeiendheid. Gij zult zeggen, hoe zal ik dat weten, of ik alleen met de gave des gebeds bid en mij daarmee vergenoeg, en dus niet geheel ontbloot ben? Mijn vrienden, de praktikale schrijvers geven onderrichting hieromtrent; gij kunt ze nazien. Wij zeggen maar alleen:

/. Die met de gave des gebeds bidden en daarmee tevreden zijn, zijn dezulken, wier gaven gaande gemaakt worden door van buiten aanzettende oorzaken. Zijn er oordelen, zij zoeken dan God, naar het schijnt ernstig. Houden die op, ze verflauwen. Is er gezelschap, dan mogelijk een uur lang; maar alleen, geen half kwartier. Maar die geheel ontbloot is, wordt aangezet door oorzaken, die van binnen daartoe aanzetten; en hij is langer in het verborgen in het bidwerk dan in het openbaar.

//. Die met de gave alleen bidden en ermee tevreden zijn, die zijn wonder vergenoegd als hun eigen en de hartstochten van anderen gaande worden, ofschoon hun hart zelf koud, dor en geesteloos is geweest; daar integendeel een gans ontblote meer prijs stelt op een aasje waarachtige verootmoediging van het hart voor God, dan op honderd ponden hartstochtelijke beweging zonder ware verootmoediging van het hart.

///. Die met de gave van het gebed tevreden zijn, en dus niet gans ontbloot, zullen voelen dat, naarmate hun gave werkzaam geweest is, naar die mate hun hart zich verheft, en wonderbaar tevreden is, en als tussen rozen ligt; en dat de droefheid die ze hebben, daar meest over is, omdat hun gave niet werkzaam geweest is. Want de gave van het gebed is de ene tijd meer en de andere minder. Maar die gans ontbloot is, weet wat het te zeggen is, zich allermeest over zijn meest begaafde gebeden te verfoeien en te veroordelen. Gij kunt nu zelf u andere zaken te binnen brengen en bij deze voegen.

g. Die zijn ook niet geheel of gans ontbloot, die in het gedane werk rusten, en tevreden zijn, ofschoon zij geen gemeenschap met God geoefend hebben. Als iemand niets heeft in zichzelf of bij zichzelf om van te leven of te kunnen bestaan, zo maakt hij zijn nood aan anderen bekend. En dat is niet genoeg; hij houdt aan, hij worstelt, hij kan en wil niet van afslag horen noch ernaar luisteren. Ziet dit in David, *Psalm 39,* daar is een climax, een opklimming in de woorden, *vers 13: Hoor, Heere, mijn gebed.* Het gaat hoger: *En neemt ter ore mijn geroep.* Nu is het roepen, maar nog hoger: *Zwijgt niet tot mijn tranen.* Zie *Psalm 38:2,* en brengt u te binnen het gedrag van de arme weduwe, die geen rust gaf tot haar bede verhoord werd. Maar is men niet gans ontbloot, heeft men iets dat zijn ziel enig genoegen geeft behalve God, men laat zich gemakkelijk afzetten, en men is zeer spoedig tevreden. Dit zijn punten, waaraan wij weten kunnen of wij maar ten dele of geheel ontbloot zijn. God geve u het verstand ervan tot overtuiging.

2. Gesproken hebbende van de ontblootheid die maar ten dele is, moeten wij nu overgaan om te spreken van de allenthalve, of gans ontblote, of het gebed van de gans ontblote. Wij hebben alleen vooraf van node een woord tot onderrichting te spreken. Namelijk, toen wij van het gebed spraken, spraken wij ervan, zoals men bidt wanneer het geloof werkzaam is, volgens deszelfs natuur, en niet belet door de kracht van het ongeloof; en dus hebben wij u kostelijke zaken voorgehouden, waaraan elke gelovige in een meerdere of mindere trap kennis heeft. Maar menigmaal gebeurt het, dat een waar Christen zo in het heiligdom van Gods nabijheid niet toegelaten wordt, maar van verre moet staan, dat zijn geloof zwak is, en door velerlei aanvallen bestreden wordt. Gelijk de apostel spreekt van een goede strijd des geloofs, die wij strijden moeten, en van een schild des geloofs, dat al de godzaligen hebben, waarop de vurige pijlen des satans geschoten worden, en de ene tijd spoediger en gemakkelijker afgekaatst worden dan de andere. Zodat gij begrijpen kunt, dat de bidder dan eens meer gelovig, dan eens minder gelovig is; dan eens van verre moet staan, dan eens in de nabijheid toegelaten wordt. Welke verandering van gestalten niet kan ontkend worden, of men moet de bijbelse waarheden verloochenen, om de sleurdienst op de troon te zetten, boven en tegen Gods Woord, en de bevinding van al de heiligen van het begin der wereld tot deze tijd toe. Derhalve is het wel te begrijpen dat wij, zullende spreken van het gebed in het bijzonder, zoals het hier in overweging komt als het gebed van een gans ontblote, er van verscheidene gestalten naar de aard der zaken zal moeten gesproken worden. Spant u dan in, mijn geliefden.

a. Een gans ontblote in het gebed, of het gebed van de gans ontblote is een gebed, in welke de bidder zich voor Gods aangezicht neerwerpt als een geheel machteloze en onbekwame tot de oefening van één enig godsdienstig werk, hoe klein dat ook zijn mag, en dus veel minder tot het bidwerk bekwaam. Als wij op onze leer letten, dan houden wij tegen de Pelagianen staande, dat de mens dood is in zonden en misdaden; dat hij geen macht in, van en door zichzelf tot het goede heeft; dat al zijn bekwaamheid alleen van God is; dat God, zal de mens één enige plicht op een Gode behaaglijke wijze betrachten, in hem moet werken beide het willen en het volbrengen, ja, al het welbehagen van Zijn Goddelijke wil, en het werk des geloofs met kracht. Maar zodra de meesten van diegenen die zuiver in de belijdenis zijn, tot de praktijk overgaan, zij vergeten hun belijdenis, en ze begeven zich tot het werk eveneens, alsof zij kracht genoeg ertoe hadden. En zij menen dat het de mens niet zozeer aan macht ontbreekt, als wel aan wil, en ernst, en ijver, enz. Daar het zowel aan het ene als het andere, aan beide evenzeer ontbreekt. Mijn

geliefden, ik weet dat het een zeer moeilijk stuk is, in de praktijk de middenweg te houden tussen de Pelagianen en de Quiëtisten of anderen, die de mens volstrekt lijdelijk maken. Indien er zulken zijn, die in hun praktijk zo zijn, daar wij met grote redenen aan twijfelen mogen. Want ofschoon er geen stelling zo zot en onbezonnen is, of ze heeft haar voorstanders, is het echter nauwelijks te geloven, dat iemand ooit of ooit zover kan komen, en dat zijn consciëntie zo verblind en uitgedoofd wordt, of hij moet onder een verharding zijn door een richterlijk oordeel Gods, dat hij vast, zonder enige beschuldiging, gelooft en vaststelt dat hij niets doet; dat hij maar een lijdelijk werktuig is, een instrument in de hand van een ander, die alles zo doet; dat hij maar passief is, en geen deugd of ondeugd oefent, en dus niet strafbaar is over enig kwaad, noch loon op enig goed te verwachten heeft. Ik zeg, dat ik nauwelijks geloven kan dat er zulken op de aarde zijn, alzomin als dat ik geloof dat er stellige atheïsten zijn, die met een gerust gemoed geloven dat er geen God is. De reden voor het ene is zo krachtig als voor het andere. Want de beginselen, die wij *innata principia,* ingeschapen beginselen noemen, zijn of stellig theoretisch, of praktisch, en deze beide zijn even oud; dat is aangeboren, en door deze zelfde hand en vinger van God in des mensen ziel ingedrukt. En dus te vechten tegen verloochenaars van de aangeboren beginselen van zedelijkheid, is veelzins tegen een schaduw te vechten. Maar indien er tegen ons vermoeden zulken zijn, wij zullen de middenweg houden, als wij vast geloven en in onze praktijk zo werken, dat de mens is een waarachtige oorzaak van zijn daden; dat hij alleen en niemand anders respondabel of verantwoordelijk is voor het zedelijke kwaad van zijn daden; maar dat hij evenwel maar een tweede oorzaak is, volkomen dependent of van God afhankelijk. Want uit Gods hoogste volmaaktheid volgt zijn afhankelijkheid; dat Hij zijnde onafhankelijk in Zijn Wezen, deugden, volmaaktheden en werkingen, alle schepselen, de hoogste orde der engelen zowel als het minste kruipende dier, van God volstrekt, ten aanzien van wezen, eigenschappen en werkingen afhangt. En dus, als men maar vasthoudt dat de mens een waarachtige tweede oorzaak is, kunnen wij hem nimmer teveel dependentheid of afhankelijkheid toeschrijven. Maar om nu, na deze uitstap, tot onze zaak te komen; die ontblote bidder stelt zich in zijn onbekwaamheid voor God.

1.) Hij is, vooreerst, volstrekt overtuigd dat God met het hart moet gediend worden, in geest en waarheid, en zijn bevinding leert hem dat hij zo dodelijk onmachtig is, dat hij zelfs niet in staat is, niet alleen iets goeds te doen, maar zelfs niet om iets goeds te denken, geen enkele Gode behaaglijke gedachte door zijn eigen kracht in zijn ziel te veroorzaken of doen opwellen. Paulus leraart dit klaar, *2Kor. 3:5.* En wij wensen dat gij daarop acht geeft, dat hij dit zegt niet van een mens voor zijn bekering, noch van een mens in de smarten der wedergeboorte worstelende, noch van een dodige Christen; maar van zichzelf, nu lang bekeerd zijnde, niet een dodige, maar een levendige Christen; niet een leek, maar een leraar, dat meer is, een apostel; dat meer is, een van de hoog verlichte apostelen van het Evangelie, lang op de weg, ijverig in alle plichten. Want hij sluit zichzelf in en zegt: Niet dat WIJ van onszelven bekwaam zijn iets goeds te denken, als uit onszelven; maar onze bekwaamheid is uit God. Paulus wist die nieuwe leer niet, die velen hebben, dat wij door de hebbelijke genade wat doen kunnen; maar hoe oud en gevorderd hij was, hij erkent dat zijn bekwaamheid, zelfs om iets goeds te doen, uit God was. Iemand zal mogelijk zeggen, wie zou er tegen hebben? In het ontvangen van de eerste genade is de mens geheel lijdelijk; maar begenadigd zijnde, zo is ook zijn bekwaamheid uit God. Eensdeels, dat Hij dat beginsel der genade geeft, in hetwelk een vermogen is om volgens zijn eigen natuur te werken. En anderdeels, dat Hij Zijn algemene invloed geeft om het te bewaren, zodat het onder die werkt uit zijn eigen natuur. Het zou jammer zijn, dat iemand zo zijn godsdienst zou verlaten, en tot de Pelagianen eensklaps overgaan, die zeggen, dat Gods medewerking bestaat, of in een bewaring van de kracht der schepselen om te kunnen werken, of in een gemene beweging tot werken, welke de gehele bepaling van de daad aan het schepsel overlaat. Daar een recht hervormde Christen gelooft, dat Gods medewerking in de schepselen en in hun daden bestaat in een onmiddellijke voorgaande en voorbepalende aandrang en beweging

van het schepsel tot zijn werk. Dit nu zo zijnde; die ontbloot is, die is uitziende, die is wachtende, die is reikhalzende om Gods onmiddellijke, voorgaande en voorbepalende aandrang en beweging tot zijn werk in het gebed te ontvangen, opdat hij God door de Heilige Geest, als de eerste Oorzaak, bewogen en bewrocht zijnde, ook waarachtig als een tweede oorzaak werkzaam mag zijn. Ik geloof, mijn geliefden, dat er geen stouter of zondiger bestaan is, dan dat de mens uit zijn orde gaat en zijn volstrekte afhankelijkheid van God in zijn praktijk loochent. En hoevelen er zijn die dit doen, God bijna vergetende, of het moeten buitengewone gevallen zijn, weet de Heere. Het was gemakkelijk, dit over te brengen tot het gebed, en aan te dringen tot overtuiging van velen; maar een opmerkende zal mij die arbeid doen sparen.

2.) In de tweede plaats. De ontblote bidder, als hij zich in zijn onbekwaamheid voor God stelt, stelt zich niet alleen voor in zijn onmacht, maar daarenboven in zijn blindheid en onwetendheid, om te kunnen bidden gelijk het behoort. De praktijk van de meeste bidders loopt regelrecht de praktijk van Paulus tegen. Hij zegt, *Rom. 8:29,* dat wij niet weten te bidden gelijk het behoort. De apostel, hoe grote apostel hij was, sluit zichzelf in: *Wij weten niet te bidden gelijk het behoort.* En evenwel de meesten zijn in hun praktijk anders. Zij denken dat zij het weten; zij hebben een gebed van buiten geleerd; dat meer is, zij zijn in staat (zo groot en zo hoog zijn en klimmen de verbeeldingen van een onverootmoedigd hart) om gebeden voor anderen op te stellen, en zij begeven zich vermetel tot een werk, ten uiterste af te keuren, waartoe in Gods gehele Woord noch gebod noch belofte is. En dus is het maar een eigenwillige godsdienst (en al de argumenten, waarmee men eigenwillige godsdienst weerlegt, zijn ook krachtig tegen zulk een bestaan) welke schone naam men ook zijn doen geeft, om de minvermogenden en ongeoefenden, de Nazireeërs en jonge predikanten te hulp te komen. Foei die hoogmoed! Foei die zich er aan onderwerpen; het is zonder bevel; ja, zonder voorbeeld van de apostelen, en zonder enige belofte van Gods Woord, zijn tijd zo onnut te gaan besteden, om de mensen af te trekken van de leringen, leidingen, bewerkingen en onderwijzingen van Gods Geest, om ze bij deze of gene verwaande mensen ter school te bestellen. Het is een schande voor jonge Nazireeërs en predikanten, zich er aan te onderwerpen. Zijn de Nazireeërs en de jonge predikanten geheiligd, zij moeten de Geest hebben, en die zal hun leren bidden. Onze apostel wist niet te bidden; hij had en gebruikte geen menselijke hulpmiddelen; die waren in de Kerk toen niet in gebruik, en ze zijn niet nodig voor diegenen die de Geest hebben en deszelfs onderwijzing. Gemakkelijk zouden wij uit onze predikatie over dezen tekst kunnen aanwijzen dat niemand, de grootste niet, zelfs de heiligste niet kan bidden gelijk het behoort, zonder de krachtdadige onderwijzing en bekwaammaking des Heiligen Geestes. Maar de kortheid betrachtende, en in het traktaat van de weergaloze doctor Owen, ons maar onlangs voorgekomen, deze zaak verhandeld wordende, zullen wij dit ons eerste stuk besluiten met te zeggen, dat het gebed van de gans ontblote een gebed is, in hetwelk de bidder zich gedraagt als een machteloze en blinde, ja, ten ene male onbekwaam van en uit zichzelf, verwachtende zijn hulp en bijstand geheel van de Heere, door de krachtdadige werking van de Heilige Geest in zijn hart, volgens de belofte van Gods Woord, *Zach. 12:10,* en uit kracht van zijn geestelijk zoonschap, *Gal. 4:6.*

2.) Het gebed van de gans ontblote is een gebed uit de diepte. *Ps. 130:1: Uit de diepte roep ik tot U, o Heere.* Jona riep uit de diepte van de zee; maar de ontblote roept uit de diepte van zijn alleszinse ellende. Hij is als een uitgeledigd vat, hij roept uit de diepte van zijn ellende die hij ziet, en die hem op zijn hart drukt, en zo hem biddende maakt. O, wat zijn er niet diepten waaruit hij roept! Diepten van blindheid, diepten van laagheid, diepten van dodigheid, diepten van onverloochendheid, en weerspannige diepten van machteloosheid en onwilligheid, diepten onder de kracht van deze en gene begeerlijkheid. Elk dient de zijne na te gaan; want wij kunnen alle niet opnoemen. Maar wij zijn verzekerd, dat niemand ooit eigenlijk gezegd bidt, of hij moet in diepten ingezonken zijn, waaruit hij niet gered kan worden dan alleen door God. En ofschoon men zijn gewone tijden van gebed mag houden, zo ben ik verzekerd, dat indien wij niet uit de

diepte roepen in welke wij zijn en welke wij met aandoening gevoelen, dat wij nooit zullen kunnen bidden, en dat al wat wij doen maar sleurdienst is. Dan, mijn geliefden, gaat het eerst, als de ene diepte tot de andere roept. De discipelen zeiden: Gaat het u niet aan? Wij vergaan. Jona's scheepslieden in de diepte baden niet uit sleur een oud en versleten gebed, maar elk, in diepte van gevaar zijnde, uit zijn hart. Ik kan het niet voorbij, of ik moet u zeggen een geval of twee, dat ikzelf bijgewoond heb. In het jaar 1727 was ik, volgens mijn aantekening, op zee met een schip van Zwartewaal, in de maand december. Daar werd een gebed 's morgens en 's avonds uit de Zeevaart van Van Leeuwarden gelezen. Maar daar kwam zulk een verschrikkelijke storm op, dat meer dan veertig schepen rondom ons verongelukten. Wij bergden het volk, zeven in getal van een schip; het lezen van gebeden hield op, elk boog zijn knieën, en riep tot God; niemand ging zijn oude gebed opprevelen. De kapitein, die nog leeft, en nu in 's lands dienst is, en in den Briel woont, weet dit. Onlangs hier, als er een hals-recht geoefend zou worden. De persoon was onkundig, maar hij wist een formulier te bidden. Ondertussen, nadat de dood hem aangezegd was, bad hij uit zijn nood. Dat weet een ieder, die er bij kwam. Daarom ben ik verzekerd, dat onze God-tergende diensten hun oorsprong daaruit hebben, dat wij onszelf niet kennen, noch in de diepte van onze ellende inzinken; want dan zou ons alles ontvallen, en de nood zou ons doen bidden, en ook woorden en goede redenen opgeven, om ze Gode voor te stellen.

3.) Ten derde. Het gebed van een gans ontblote is een gebed, waarin de bidder ten uiterste beschaamd, en met schaamroodheid als bekleed is. Ziet het in Ezra, *hoofdst. 9:6: Mijn God, ik ben beschaamd en schaamrood, om mijn aangezicht tot U op te heffen, mijn God.* Als wij bewustheid van schuld tegen iemand die afwezig is, hebben, dan hebben wij beschuldiging en wroeging; maar als wij nabij in de tegenwoordigheid van de beledigde komen, dan worden wij eerst beschaamd, en durven wij de mond niet open te doen, noch de beledigde aanschouwen. Dat is de tollenaarsgestalte; hij durfde zijn aangezicht niet op te heffen. En van de Kerk: *Wij liggen in onze schaamte, en onze schande bedekt ons, Jer. 3:25.* Wij bedekken dan onze schande niet, gelijk Adam, met onze vijgenbladeren; maar die bedekt of overdekt ons, en is zo uitgespreid over ons, dat niet dan schande te zien is. Ik ben menigmaal verwonderd hoe slordige en wereldsgezinde Christenen zo ten eerste durven te bidden, en zoveel vrijmoedigheid tot God gebruiken, alsof ze niet aardsgezind waren, en of God hun gelijk was. Wij zijn voor geloofsvrijmoedigheid en gemeenzame omgang met God in de gebeden, als wij onze afstand wel houden. Maar wij zijn verzekerd, dat de vrijmoedigheid die in de baarmoeder van de schaamroodheid niet ontvangen is, en daaruit niet tevoorschijn komt, enkel vermetelheid is. En daarom hebben wij telkens toe te zien. Een gans ontblote is een schaamrode; want schaamte wordt geboren uit een gezicht van zijn schandelijke naaktheid.

4.) Ten vierde. Het gebed van de gans ontblote is een gebed, waarin de bidder afstaat, ja verwerpt al zijn eigen gerechtigheid, geschiktheid, aandoening en gestalten, als een grond van aanneming, verhoring, en het verkrijgen van enig genadegoed van de Heere. Ja, het is een gebed waarin hij al zijn doen, hoe ook genaamd, aanmerkt als buiten staat en zonder het minste vermogen om zich bij God enigszins aangenaam te maken. Terwijl nu, mijn geliefden, dit een punt is daar de werkheilige natuur, en het hart dat niet diep verootmoedigd en tot de fundamenten toe niet ontbloot is, op een verschrikkelijke wijze zich tegen aankant. Wij zullen de zaak bevestigen; spant u wat in.

/. Wij hebben een opmerkelijke plaats, *Ps. 143:2: En gaat niet in het gericht met Uw knecht; want niemand die leeft zal voor Uw aangezicht rechtvaardig zijn.* Deze plaats dient gij terdege te onthouden; verklaren kunnen wij niet, evenwel terzake moeten wij de plaats ophelderen.

Er is een zaak die David afbidt. Dat God namelijk met hem, ofschoon hij Gods knecht was, niet in het gericht wilde treden. De persoon die hier de zaak afbidt, is niet een huichelaar, maar een knecht van God. Niet een eerst beginnende, maar een gelovige en ver gevorderde, en in zijn ouderdom. Niet van een gewone man, maar een grote koning, een man naar Gods hart.

Deze bidt dat God niet met hem in het gericht wilde gaan, dat is, niet naar de strenge regel van Zijn volmaakte wet, noch naar Zijn strenge rechtvaardigheid en vlekkeloze heiligheid handelen. Niet alleen over zijn zondige daden, (elk weet, dat als God dit doen zou, dat de ganse wereld voor God verdoemelijk is) maar zelfs over de zonde, die hem in de oefening van zijn beste daden aankleeft; die, als God ze gadeslaat en er over in het gericht treedt, onnoemelijk zijn.

David geeft de reden op, waarom hij dat afbidt: Niemand die leeft, indien God het deed, zou voor Zijn aangezicht rechtvaardig zijn. Niet alleen hij niet, maar geen vlees, geen één van Adams nakomelingen, tot welke mate en trap van volmaaktheid ze in deze staat van onvolmaaktheid ook mogen komen, zou gerechtvaardigd worden; vermits God, Die naar waarheid oordeelt en recht oefent, niemand rechtvaardigen kan, of hij moet in zichzelf of in een ander volmaakt zijn. Daarom staat onze psalmist van alles dat hij had, als een grond om daarop voor God te kunnen staan, ten ene male af, en hij belijdt dat, en begeert dat God op andere termen met hem wil handelen. Hoever de meesten, die met hun gestalten en aandoeningen zoveel ophebben, hier van af zijn, laat ik de verstandige oordelen, en geef in bedenking of er wèl met de mensen gehandeld wordt, als men menigmaal hen ophoudt met vragen: Hebt gij dat niet? en hebt gij dat niet? Ons grote werk moet zijn, niet de mensen naar binnen te drijven, om wat in henzelf te zien, en hen daarop, zonder directe geloofsuitgangen tot de Christus te doen rusten en denken, dat zij om iets dat in hen is, aangenaam bij God zijn. Willen wij de mens naar binnen drijven, het moet zijn om hem te overtuigen dat hij niets heeft, waarin hij voor God bestaan kan; om hem zo te ontbloten, en uit zichzelf naar de Christus te drijven, en te noodzaken niet alleen tot de Borg te vluchten, maar dat hij de Borg moet aannemen, en zo het geloof oefenen, dat hij in Christus mag gevonden worden. Wij zijn daarvoor, dat alles in zijn orde mag blijven; dat de gestalten en ontvangen genaden nimmer tot een grond van rust of tot een Christus mogen gesteld worden. Maar laat ze, als bewijzen dat het geloof, waardoor wij in Christus ingelijfd zijn, oprecht is, bewijzen zoveel als ze kunnen. Ondertussen, wij kunnen voor God niet bestaan, dan alleen in Christus. In Hem zijn wij Gode welbehaaglijk. Zie vraag 61 van de Catechismus met het antwoord. Gij moet het nimmer vergeten, dat alleen de genoegdoening, gerechtigheid en heiligheid van Christus mijn gerechtigheid voor God is. Ik ken geen andere, noch bij aanvang noch bij voortgang. Wil God in het gericht treden, geen vlees zal gerechtvaardigd worden.

//. De tweede plaats tot bevestiging van ons gezegde, (want wij moeten er op aandringen, terwijl er zijn die zeggen, dat als wij het onze gedaan hebben, de vereiste conditie of voorwaarde volbracht hebben, dat wij dan een wedereis op God hebben; doch dat is abominabel) is *Jes. 64:6: En al onze gerechtigheden zijn als een wegwerpelijk kleed.* Deze plaats is zeer nadrukkelijk. Breed verklaren durven wij het niet; maar iets tot opheldering moeten wij zeggen, vermits enigen zoeken ons deze plaats uit de handen te nemen. In deze woorden hebben wij twee zaken.

*. Het onderwerp waarvan gesproken wordt; het zijn onze gerechtigheden. Mijn geliefden, het is voor alle dingen nodig dat wij weten wie hier de sprekende persoon of personen zijn. Er zijn er die menen dat de Joden, na hun bekering tot Christus, in de eerste tijden van de prediking van het Evangelie door de apostelen, hier de sprekende personen zijn, en dat zij bekeerd zijnde zeggen, dat al hun gerechtigheden (dat is hun farizese werkheiligheid) voor hun bekering maar een wegwerpelijk kleed zijn. Wij zien geen redenen om zo bepaald de personen die hier spreken, te bepalen. Het komt ons best voor, dat wij denken dat de profeet zelf, en de beste der heiligen met hem in de nood, waarin zij zich bevonden en waarvan ze begeerden verlost te worden, de sprekende personen zijn; dat zij duidelijk in de woorden het algemene gevoelen van Gods volk aangaande hun eigen gerechtigheid te kennen geven; namelijk dat, in plaats dat ze enig het minste vertrouwen op hun eigen gerechtigheid zouden hebben, als iets dat hen bij God aangenaam zou maken, dat ze van die gerechtigheid afstaan, die verlaten en verfoeien als een allerafschuwelijkst ding in dit opzicht. En wij geloven dat, gelijk de profeet en de beste gelovigen dit hier zo spreken, Gods knechten en ware volk ook zo zullen spreken in

dergelijke omstandigheden, als er van een gerechtigheid, in welke wij voor God kunnen bestaan, gesproken wordt; en zo zullen zij blijven spreken tot het einde van de wereld toe.

De zaak waarvan gesproken wordt, is onze gerechtigheid. Wat nu door deze gerechtigheid verstaan moet worden, mijn geliefden, daarover is sedert enige tijd verschil. Twee Nederlandse godgeleerden, mogelijk door het lezen van de Engelse kanttekeningen over deze plaats, hebben het aloude gevoelen en de uitlegging verlaten, en deze plaats aan de papisten overgegeven, zeggende, dat wij hier verstaan moeten de werken die zij in hun natuurstaat deden, en voor hun bekering, voordat zij genade ontvangen hadden; en verstaan erdoor de farizese werkheiligheid, te breed om het op te noemen. En die worden door deze nieuwe uitleggers met een zwarte kool getekend, die deze plaats zo verklaren, dat al de beste werken der heiligen, nadat ze wedergeboren zijn, verstaan worden alsof ze maar onkundige en onvoorzichtige uitleggers zijn. Zo conformeren die zich met het concilie van Trente, dat een vervloeking uitspreekt over diegenen die stellen dat de werken in de staat der natuur, en die voor het geloof en het ontvangen van genade, verdienen kunnen; maar die ook dezulken vervloeken, die dat van de werken stellen, die door het geloof gedaan worden.

Mijn geliefden, wij zijn verwonderd dat een Gereformeerde leek, laat staan een leraar in de godgeleerdheid, zulke woorden uit zijn mond kan laten vallen en op papier zetten. Wij geloven, dat al onze werken, voor de bekering en na de bekering, verstaan moeten worden, zelfs de volmaaktste, die wij door de genade en invloeden des Heiligen Geestes doen, moeten verstaan worden, niets uitgezonderd, dat de heiligste en volmaaktste mens immer of immer gedaan heeft of doen zal. Al de hervormers, de Luthersen, zelfs papisten, namelijk vele Ouden voor het concilie van Trente, zijn van onze gedachten. Die het lust, kan hun uitlegging inzien. En die al die boeken niet heeft, kan Calovius over deze plaats inzien. Het is stout, dat een Gereformeerde leraar onze kanttekeningen zo durft tegenspreken. Deze waardige en beproefde mannen zeggen: Onze gerechtigheden; dat is, al onze beste werken, of hetgeen dat wij zouden mogen goed gedaan hebben; versta hier, indien gij het naar de strengheid Uwer rechtvaardigheid zoudt willen examineren, ons aanziende in onze eigen natuur, buiten Christus. Zie ook zondag 24, vraag 62 en het antwoord: Daarom dat de gerechtigheid die voor God bestaan kan, gans volkomen en der wet Gods in alle stukken gelijkmatig zijn moet. En dat ook onze beste werken in dit leven alle onvolkomen en met zonde bevlekt zijn. En zij brengen, behalve *Ps. 143:2,* deze plaats bij, en *Dan. 9:17-19,* tot bevestiging. Wij doen er nu niet meer bij.

**. Deze gerechtigheden vergelijken ze bij een wegwerpelijk kleed. AMAMA en VITRINGA hebben veel moeite aangewend om de betekenis van het woord op te helderen. Die lust heeft, kan hen inzien. Na overweging van al de overzettingen, daar de een het overzet een gescheurd, de ander een maanstondig kleed, enz., komt het ons het beste voor, dat wij het met de onzen overzetten een *wegwerpelijk kleed.* Deze betekenis algemeen zijnde, bevat in zich al de andere bijzondere betekenissen. Dus zouden ze zeggen, dat al hun gerechtigheden alzomin in staat zijn om hen voor God te bedekken, als een gescheurd kleed in staat is om de schandelijke naaktheid te verbergen; ja, dat die van geen nut waren om daarin voor God te kunnen bestaan, maar als nutteloos tot dat einde van hen weggeworpen werden met een mannelijke wegwerping. Ja, dat ze zo besmet en walgelijk in hun ogen waren als een maanstondig kleed, en dat ze derhalve er ten ene male van afzagen als iets afschuwelijks in hun ogen, om daarin voor God te kunnen bestaan. De tegenwerpingen zijn licht te beantwoorden, ofschoon ze met vele verblindende woorden voorgesteld worden. Zij zeggen, is dat hetgeen dat Gods Geest werkt, en dat ons voor God aangenaam maakt, een maanstondig kleed? Wij zeggen, buiten de rechtvaardigmaking, buiten een grond waarom wij enigermate aangenaam bij God zouden zijn, willen wij onze werken wel erkennen als bewijzen van de oprechtheid van ons geloof. Maar in alle andere opzichten, tot verkrijging van de zaligheid, of om enig goed van Gods verbond deelachtig te worden, zijn ze maar een wegwerpelijk kleed. Werkt Gods Geest ze in ons, dat is goed; maar al ons werk, van ons verricht, is onze gerechtigheid onvolmaakt; en zo er een vloek in is, het is een

maanstondig kleed. Moesten onze gerechtigheden niet in Christus' bloed gewassen worden? Moesten wij er geen verzoening over zoeken? Derhalve kan hetgeen niet volstrekt volmaakt is, geenszins bij God tot een grond strekken, waarom Hij ons enige weldaad schenkt. Christus alleen is de Grond van alles. Een rechte Gereformeerde gelooft, dat diegene die Jezus Christus door het geloof bezit, zijn gehele zaligheid heeft. Zie art. 22 van de Nederlandse Belijdenis. En dus heb ik de gehele zaligheid in gemeenschap met mijn Hoofd, zegt de oprechte Christen; ik acht al mijn gerechtigheden maar als een wegwerpelijk kleed, om daardoor de minste weldaad van God daarom te ontvangen. Wij hebben deze plaats wat breed opgehelderd, vermits velen de heiligmaking, de goede werken, onze gerechtigheid boven deszelfs waarde verheffen. Is het niet in het begin, nochtans in het vervolg willen zij het als een ondergeschikte zaak van de zaligheid hebben. En wij kennen geen oorzaak dan Christus, en onze goede werken dienen niet om ons te zaligen, maar vloeien voort uit de zaligheid die de gelovige door het bezitten van Christus heeft; ja volstrekt, ten aanzien van recht, hebben moet, voordat hij goede werken doen kan.

///. Wij hebben nog een nadrukkelijke plaats, Dan. 9:18. Daar is Daniël een zeer gewenste of van God geliefde man, in zijn gebed werkzaam als een gans ontblote; en hij zegt, dat hij zijn smeking neerwerpt niet op zijn gerechtigheden, maar alleen op Gods barmhartigheid, die zeer groot is. Hij verlaat dan al zijn gerechtigheid, als ten ene male ongenoegzaam om Hem te bewegen tot enige weldaad, en hij vlucht tot Gods barmhartigheid, die groot is. Nimmer zult gij vinden dat één enige van de heiligen een wedereis bij God inbrengt, van iets dat hij gedaan heeft, om de zaligheid geheel of ten dele daarom te begeren; want nadat wij alles gedaan hebben, zijn wij onnutte dienstknechten. Adam, in de staat der rechtheid, zou nooit een wedereis kunnen gehad hebben, als God met hem geen verbond had opgericht. En ik ben verzekerd, dat God nimmer in Zijn Woord een verbond opricht met ons, om de zaligheid om onze beste werken in het geheel of ten dele te schenken. Die hebben wij uit genade, door deel te hebben aan Christus, ons Hoofd.

////. De vierde en laatste plaats, die wij bijbrengen, is *Fil. 3:7,8: Maar hetgeen mij gewin was, dat heb ik om Christus' wil schade geacht. Ja gewisselijk, ik acht ook alle dingen schade te zijn, om de uitnemendheid der kennis van Christus Jezus, mijn Heere; om Wiens wil ik al die dingen schade gerekend heb, en acht die drek te zijn, opdat ik Christus moge gewinnen.* Daar waren wettische leraren, die overal de Kerk beroerden. Te Antiochië begonnen zij; zij beroerden de gemeente te Galatië en te Filippi, lerende dat de goede werken enige invloed op de rechtvaardigmaking hadden. Dezen gaat de apostel tegen, hen noemende honden, kwade arbeiders, de versnijding. Nooit spreekt de apostel zo heftig tegen enigen, dan tegen diegenen, die een mengelmoes van Wet en Evangelie maken. Hij kan ze niet verdragen, hij gaat hun ziel bedervende leer weerleggen, en doet het, gelijk in andere plaatsen, uit eigen bevinding. En dus, nadat hij optelt al dat werk der morele en ceremoniële wet, dat hij voor zijn bekering had, komt hij in het zevende vers, en zegt dat toen God hem bekeerde, dat in plaats dat hij enig voordeel ervan had om zijn rechtvaardigmaking te bevorderen, hij het als schade achtte, als een onnutte ballast, die buiten boord moest geworpen worden, eer hij Christus kon gewinnen. Nu mocht iemand zeggen, daar hebt gij wel aan gedaan, Paulus; maar nu gij een oud man zijt, zoveel gearbeid, zoveel gebeden en gepredikt hebt, en een middel zijt geweest dat er zovelen bekeerd zijn, zoveel slagen gehad, zoveel gevaren uitgestaan hebt, en haast staat als een drankoffer opgeofferd te worden, denkt gij niet dat u dat voor God aangenaam maakt in Zijn vierschaar? enz. Nu, mijn geliefden, de apostel, om zulks tegen te gaan, en klaar te tonen dat hij van gevoelen niet veranderd is, en dat hij alle dingen liet varen om er voor God in te kunnen staan, en te doen zien dat, gelijk hij de Heere Jezus had aangenomen, hij ook op dezelfde wijze bleef in Hem wandelen, zeg ik, dat hij in *vers 8* spreekt met grote aandrang om dat te tonen. Elk woord is gewichtig; wij hebben ze verklaard voor dezen, en zeggen maar alleen kort. Vooreerst, dat gij aanmerken moet, dat daar de apostel in het voorgaande vers in de onvoltoid verleden tijd, in *Praeterito Imperfectio,* sprak, hij nu in de tegenwoordige tijd, in praesenti, spreekt, en zijn

gevoelen als een oud ervaren Christen en uitmuntend apostel opgeeft, zeggende, ik acht, ik heb niet alleen geacht, maar ik blijf nog bij mijn gevoelen; en hoe meer ik het overdenk, hoe ijveriger ik word; ik wil erbij leven en sterven. Wel, wat is dat Paulus, dat gij gevoelt, dat gij oordeelt? Dus in de tweede plaats, hij zegt dat hij achtte alle dingen maar schade, ja drek, enz. Hij sprak in het vorige vers bepaald van dingen die hem gewin waren, naar zijn gedachten in zijn onherboren staat; maar nu spreekt hij onbepaald van alle dingen. derhalve niet dat wij bedenken kunnen uitgesloten; zijn bidden, vasten, prediken, lijden, ja, alle ingestorte genaden en hebbelijkheden. Want Gods rechtvaardigende daad is op geen ding in de mens, als het door de Heilige Geest in het hart gewrocht, rustende, zelfs niet op het geloof als een werk, maar alleen op de gerechtigheid en genoegdoening van Christus, van God aan de mens geschonken en op zijn rekening gesteld, en hetwelk het geloof ontvangt en zichzelf in het bijzonder toe-eigent. In de derde plaats, Paulus achtte alle dingen, die wij genoemd hebben, maar schade, ja, een vuile en besmettelijke drek, niet in haarzelf, maar met opzicht tot de rechtvaardigmaking, als een gerechtigheid, waarin hij voor God bestaan kon. En dus bedoelde hij, en dit deed hij in de vierde plaats, om Christus te gewinnen, en in Hem gevonden te worden, enz.

Wij hebben dit vierde punt, waarin de ganse ontblootheid bestaat, des te breder behandeld, omdat er een natuurlijke neiging in de beste is om in de praktijk zijn eigen werk enigermate in rekening te brengen. Was dit maar heimelijk in de praktijk zonder de leer der waarheid te benadelen, wij mochten zwijgen; maar als men begint in de stelling van de leer der reformatie af te wijken, en de mensen wijs te maken, dat ze de voorwaarden betracht hebbende, dan op God in Zijn vierschaar een wedereis hebben, dat gaat ver en wijkt geheel af van de leer der reformatie en de praktijk der heiligen, in Gods Woord geboekt. Want ik ben verzekerd, dat men nimmer een voorbeeld zal kunnen bijbrengen van één enige heilige in het Woord, die zulk een eis in Gods vierschaar gedaan heeft, wegens volbrengen van de minste voorwaarde of conditie. Nadrukkelijk is hierin de taal van Job, een man van meer heiligheid dan de heiligste van de voorstanders der voorwaarden, die thans op de aarde leeft, *Job 9:20,21: Zo ik mij rechtvaardig, mijn mond zal mij verdoemen. Ben ik oprecht, zo acht ik mijn ziel niet.* Zie *Spr. 20:9: Wie kan zeggen, ik ben rein van zonde?* Als wij onze gebeden gaan sluiten, verzaken wij niet alles dat wij gedaan hebben, al was het door genade en hulp des Heiligen Geestes gedaan; en zeggen en betuigen wij niet, dat wij de verhoring van onze gebeden alleen begeren en verwachten uit loutere genade, om de altijd evenwaardige verdienste van Christus Jezus? Of is dat nu maar een compliment geworden? Hebben die uitdrukkingen geen zin of betekenis meer? Zijn ze *inanes sine mente soni?* Iemand zal mogelijk zeggen: De heiligen hebben wel degelijk hun gerechtigheid in rekening gebracht. Mijn geliefden, zonder ons op te houden zeggen wij maar alleen, dat wij moeten onderscheid maken tussen zijn gerechtigheid in Gods vierschaar te doen gelden om enige weldaad daarom bij God te verkrijgen, of zijn oprechtheid Gode voor te stellen, als wij gelasterd worden, voor geveinsden uitgemaakt en verdrukt en beledigd worden. Alle plaatsen, daar Nehemia, Job, Hiskia en anderen het doen, moet gij in deze zin verstaan.

Wij hebben tot staving van de verklaring, die wij van al de plaatsen die wij tot staving hebben bijgebracht, dat een ontblote of gans ontblote bidder zijn eigen gerechtigheid verwerpt; de uitlegging van al de oude godgeleerden, bijzonder over deze laatste plaats, Calvijn, Zanchius, Beza, Musculus en Davenantius, die een van de Dordtse vaders was; van doctor Owen over de rechtvaardigmaking, en vooral van Richard Vines, in zijn traktaat genaamd *Christa Christusans gain,* dat is, Christus het gewin van een Christen. Indien het niet vertaald is, was het wenselijk dat het vertaald werd.

Wij hebben in alles dat wij gesproken hebben van onze goede werken, alleen maar gesproken om u te doen zien wat ze zijn in Gods vierschaar, niet om de dankzegging daarover, noch het nut daarvan in andere opzichten enigszins tekort te doen; maar wij willen blijven bij onze leer, en ze nimmer de plaats van Christus geven. Alles dat er onze leer van zegt, is in een hoofdsom te vinden in het antwoord van onze Catechismus, vraag 86: Daarom dat Christus,

nadat Hij ons met Zijn bloed gekocht en vrijgemaakt heeft, ons ook door Zijn Heilige Geest tot Zijn evenbeeld vernieuwt, opdat wij met ons ganse leven Gode dankbaarheid voor Zijn weldaden bewijzen. Daarna ook, dat elk bij zichzelf van zijn geloof uit de werken verzekerd zij, en dat door onze godzalige wandel onze naaste voor Christus gewonnen worde. Daar is geen één woord van een wedereis om wegens enige volbrachte voorwaarde enig genadegoed, tot de zaligheid volstrekt behorende, te eisen. En wij laten die varen, die uit andere gronden, dan onze Catechismus, de noodzakelijkheid en het nut van de goede werken of op onze eigen gerechtigheid aandringen.

5.) Het gebed van een gans ontblote is een ernstige smeking en roeping tot God om in zijn consciëntie te gevoelen het ontslag van schuld, dat hem beangst, benauwd en bitter verlegen maakt. Losbandigen hebben een vereelte consciëntie; maar de heiligen, als ze beschuldigd worden, wat hebben zij angsten, smart, droefheid en rusteloosheid? Ziet het in *Ps. 38,* en elders. Wij zullen het ophelderen uit het korte doch krachtige gebed van Hiskia, *Jes. 38:14: O Heere, ik word onderdrukt, wees Gij mijn Borg.* De plaats kunnen wij nu niet verklaren; maar tot ons oogmerk zullen wij ze ophelderen.

Gij hebt er in een beschrijving van de staat waarin onze koning zich bevond, op zijn ziekbed, hetwelk hij dacht dat zijn doodbed zijn zou. Hij was onderdrukt. Het woord, welker wortel is van een krachtige betekenis. Het betekent niet alleen drukken, maar onderdrukken; *daarom hebben deze ook de onze onderdrukt.* De Interlineata Versio heeft vim fecit mihi, *het heeft mij geweld gedaan.* En als wij deze nagaan, schijnt het dat het woord zal te kennen geven, dat iets dat zwaarwichtig is, drukt met een onweerstaanbaar geweld. Wat was dit nu, dat hem met zulk een geweld onderdrukte? Daar zijn er die alleen op zijn ziekte en de waarschijnlijke dood, die er uit stond te volgen, volgens de aard van zijn kwaal, denken. Ik wil het niet uitsluiten. Maar ik geloof dat er wat anders was, dat als de grootste en de geweldige onderdrukker geweest is, namelijk het gezicht en het benauwende gevoel van deze of gene zonde, welker vergeving hij niet levendig gevoelde, maar die hij zwaar benauwende en beangstigende voor zijn gemoed gevoelde. Want zonder dit is de dood niet benauwende en onderdrukkende, maar de beste en de blijdste dag, die iemand ooit ondervonden heeft. Daarom hebben al de heiligen, als er geen dood werk op hun consciëntie lag, daarnaar verlangd met onderworpenheid. En het is een gewis teken dat wij dodig en aardsgezind zijn, of dat een zonde of dood werk, welker ontslag wij niet gevoeld hebben, op onze consciëntie ligt, zo wij daarnaar ook niet verlangen. Dit drukte hem met geweld, het deed hem geweld aan, het was boven, en hij lag onder de geweldige neerdrukking daarvan. En hoe benauwende dit is, weten die best, die ooit of ooit gevoeld hebben dat hun zonden als aan hun nek gebonden zijn; en wat het te zeggen is, te proeven en te smaken hoe kwaad en hoe bitter het is tegen de Heere gezondigd te hebben. Onder zulk een zwaar drukkende last van schuld, die hem scheen in de onderste der helse benauwdheden te doen verzinken, neemt hij zijn toevlucht tot de Heere, de Jehovah. Wij zouden wel kunnen zeggen, tot de Drie-enige Verbondsgod. Tegen Deze immers wordt de zonde alleen begaan, en de gans ontblote bidder komt alleen tot Deze, om ontslag van schuld in zijn consciëntie te zoeken en te ontvangen. Daarom in *Ps. 51:6: Tegen U, U alleen heb ik gezondigd.* Evenwel wegens de volgende bede schijnt het best te zijn, dat wij hier bepaald denken om de Zone Gods, de Tweede Persoon, Die genoemd wordt de Heere onze gerechtigheid. Dus toont onze koning, als een gans ontblote bidder, dat gelijk hij wist dat niemand in Gods gericht staan kan, als Hij de zonde gadeslaat, dat hij ook wist dat de Zone Gods Zijn hart gericht had om als Borg tot God te naderen; en daarom begeerde hij dat Hij zijn Borg mocht zijn.

Wees gij mijn Borg. Vele zijn de vertalingen en uitleggingen van dit laatste gedeelte der woorden, naar de gedachten van de taalkundigen over de betekenis en afleiding van het woord door *Borg* hier vertaald. Daar zijn er die het overzetten *weef mij uit.* Dan zou hij zijn leven bij een web vergelijken, dat nog niet uit- of afgeweven was; en dus begeerde hij verlenging van dagen. Als dit op ons leven wordt overgebracht, is het een zinrijk *Emblema* of zinnebeeld; want

onze dagen worden bij een weversspoel vergeleken. En zo is de levenstijd een web, door het gedurig heenvlieden van onze dagen, die sneller voorbijgaan, met opzicht op het web van ons leven, dan die spoel heen en weer gaat van een eigenlijk web. Het kan wel zijn dat dit niet uitgesloten moet worden; maar, gelijk wij in het begin zeiden, zo denken wij dat er nog meer onder opgesloten wordt.

De Engelsen vertalen het tweezins. Op de kant, als de betekenis van het woord, hebben zij, *geef mij lichtenis,* ease me, dat is, *licht de zwaar drukkende last van mij op;* de zin is goed, maar al te onbepaald; terwijl God niemand verlichting kan geven wegens Zijn strenge rechtvaardigheid, tenzij er eerst voldaan wordt. Daarom in de tekst hebben zij, *undertake for me,* dat is, *onderneem voor mij.* En dus, terwijl eigenlijk die voor anderen zodanig iets ondernemen de borg van die genoemd worden. zo hebben de onzen het woord hier en in andere plaatsen door *borg* overgezet. De verklaring van de Engelse kanttekenaars, die de heer Vitringa in zijn verklaring van deze plaats gevolgd heeft, is nadrukkelijk. Zij zeggen dat wij ons hier verbeelden moeten, dat de zinspeling ontleend is van iemand die schuldig is, wie de gerechtsdienaars overvallen, bij de keel grijpen, de betaling of voldoening van de schuld afvorderen, met voeten stoten en met slagen beangstigen, pijnigen en voortslepen om hem in de gevangenis te werpen en op te sluiten. En dat deze, niets kunnende doen om zich uit de handen van de geweldenaars te bevrijden, telkens uitroept tot ieder die hij ziet: Om Gods wil, hebt deernis met mij, wees mijn borg. Wij hebben de zinspeling wat uitgebreid. Hoe nu Hiskia en elke ontblote bidder, als hij om ontslag van schuld roept, gesteld is, dat is gemakkelijk op te maken.

Niemand, hoe schuldig, noch bij aanvang noch bij voortgang, roept voordat de schuld drukt. Krachtiger is het roepen, wanneer de schuldeisers hem bij de keel grijpen, dan toen ze tevoren onder een gemeen gezicht en overtuiging alleen gezien werd.

Naar is de behandeling die zulkeen moet ondergaan, van de schuldeisers of de gerechtsdienaars.

De ziel weet dat er een Borg is. Zij valt Jezus als een Borg te voet, zij roept tot Hem, zij grijpt Hem aan, dat Hij voor haar Borg zou willen zijn; ze lamenteert, ze schreit, ze worstelt, ze houdt aan, totdat ze voelt dat Zijn ingewanden tot haar rommelen, en dat hij al Zijn berouw samentrekt, en dat ze het gevoelen mag aan haar hart. Het geloof, mijn vrienden, dat mij mijn zonden vergeven zijn, dat uit de baarmoeder van zulk een aankleving en worsteling als een ontblote om het ontslag van zonde te ondervinden, niet geboren is, is veelzins verdacht te houden. Iedere verstandige kan de zinspeling, die uitermate zinrijk is, uitbreiden. Ons oogmerk laat het ons niet verder toe.

6.) Ten zesde. Het gebed van een gans ontblote is een gebed, in hetwelk hij zich ten uiterste met gedweeheid van het hart, dat als water gesmolten is, beklaagt. Wanneer hoorde God Efraïm? Niet eerder, dan totdat hij in deze ontblote gestalte of werkzaamheid kwam. Dan, tot opmerking, staat er dat God hem niet alleen hoorde, maar wel hoorde, *Jer. 30:18: Ik heb wel gehoord,* (of horende heb Ik gehoord) *dat zich Efraïm beklaagt, enz.* O, welk een diep gezicht heeft de bidder van de ellende waarin hij gedompeld is, van zijn dwaasheid, blindheid, ondankbaarheid, en alleszinse verkeerdheid! Wat zijn zijn uitdrukkingen krachtig! Wat smelt zijn ziel in hem! Velen zingen klaagliederen over anderen; maar als het ons in eigen persoon aangaat, dan weten diegenen, die het tederste en gevoeligste zijn, wat het beklagen van zich voor God in de gebeden is. De plaatsen hebben wij niet zonder zegen verklaard, en gij hebt het met aandoening gehoord. Wij voegen derhalve er nu niet meer bij.

7.) Ten zevende. Het gebed van de gans ontblote is een gebed, in hetwelk de ziel met de allerinnigste aandoening uitgaat naar gemeenschapsoefening met God. Het is de ontblote bidder niet te doen om alleen maar iets van God te ontvangen, maar om God Zelf te genieten, en nauwe en familiare gemeenschap met Hem te oefenen. Mist hij dit, hij bereikt zijn bedoelde einde niet, en is droevig en zonder verkwikking terwijl zijn ziel in het gedane werk niet rusten kan. Krachtig zijn de uitdrukkingen der heiligen, en zinrijk zijn hun zinspelingen om deze innerlijke

aandoening van hun ziel te kennen te geven. Wij kunnen niet beter doen, om u een besef ervan te geven, dan dat wij enige uitdrukkingen der heiligen bijbrengen en die ophelderen. *Ps. 22:15,16,* daar spreekt de Messias, en Hij geeft de toestand van Zijn menselijke ziel onder de verberging van Gods aangezicht te kennen. Ik ben, zegt Hij, uitgestort als water, en al mijn beenderen hebben zich vaneen gescheiden, Mijn hart is als was, het is gesmolten in het midden Mijns ingewands; Mijn kracht is verdroogd als een potscherf, en Mijn tong kleeft aan Mijn gehemelte; en Gij legt Mij in het stof des doods.

Waar vindt men, als wij landen en steden doorreizen, zulken die het missen van God, en dat zij tot Zijn gemeenschap niet toegelaten worden, zo ter harte gaat, dat ze krank van liefde zijn, dat hun hart als water uitgestort is, en zo week als gesmolten was? En evenwel, de gemene klacht is over verberging van Gods aangezicht. Zij tellen die weinig, die uit de hoogte spreken, die het altijd goed hebben; zulk een geslacht begint zich nu op te doen. Want die het altijd ruim hebben, en altijd, naar hun voorgeven, gelovig zijn; wij zeggen ervan, het is van geen enkele heilige in het Woord te vinden. Die het altijd goed hebben, dat is bij mij vast, dat ze het nimmer goed gehad hebben, en dat ze maar grootsprekers zijn; daar de heiligen zich voor wachten moeten en schuw zijn. Met een woord, gij kunt opmaken, dat ofschoon wettische beschuldiging het hart benauwt en als in een steen verandert, dat als het missen van God, Hem in geen dertig dagen gezien te hebben, op het hart drukt, dat het dan smelt en als water uitgestort wordt. O, die onuitsprekelijke aandoening en innerlijke jammer, wat is die groot!

Psalm 42:2,3: Gelijk een hert schreeuwt naar de waterstromen, alzo schreeuwt mijn ziel tot U, o God; mijn ziel dorst naar God, naar den levenden God. Wanneer zal ik ingaan en voor Gods aangezicht verschijnen? De zinspeling is krachtiger, dan dat wij of enig levend schepsel de aandoening met woorden zou kunnen uitdrukken. Gevoel is hier de zaak; die het ondervonden heeft, weet het. En ofschoon een verkeerde wijsbegeerte zegt, dat alles dat wij klaar begrijpen, wij dat beschrijven kunnen, zo moeten wij ons daaraan niet storen. Neen, tenminste moeten de klare denkbeelden, die wij uit het gevoel en de gewaarwording hebben, uitgezonderd worden. En of wij klaardere denkbeelden hebben dan door de gewaarwording uit het gevoel, daar willen wij nu niet over redeneren. Hoe zal iemand mij pijn beschrijven, zoet en zuur beschrijven, rood en zwart? Woorden doen niets tot de zaak. In een beschrijving moet iemand van de zaak die beschreven wordt, ofschoon hij ze nooit gezien noch gevoeld heeft, een klaar denkbeeld kunnen maken. En al onze gecombineerde denkbeelden hebben wij alleen uit sensatie, wel verstaande die hun oorsprong daarvan ontlenen. Daarom zeggen wij, dat deze aandoeningen niet kunnen verstaanbaar gemaakt worden door woorden, tenzij wij enige ervaring of ondervinding daarvan hebben. De psalmist vergelijkt het bij de aandoening van een hert dat dorstig is. Welker dorst door de sterke najaging en achtervolging veroorzaakt is, en een dorst boven de gewone is, een hijgen als aan het einde van de adem, en bezwijken indien er geen druppel verkoelend water toegediend wordt. Zo hebben het de Engelsen, *panteth.* Even zo was zijn ziel schreeuwende naar de levende God. En opdat wij niet zouden denken dat zijn aandoening uit gemis, en zijn begeerte tot nabijheid minder was, zegt hij elders, mijn ziel bezwijkt van verlangen. Dit nu alles was niet simpel om iets van God te genieten, enige weldaad te ontvangen, maar om de genieting van God Zelf, en om gemeenschap met Hem te oefenen. En geen wonder, want eerder heeft de ziel van een oprechte geen rust, geen voldoening, geen verzadiging. Allen die uit een gans ontblote gestalte bidden, zullen hun zegel hier aan hangen.

8.) Ten achtste. Het gebed van de gans ontblote is een gebed, waarin de bidder zijn rekwest, zijn verzoek, zijn bede, niet alleen voorstelt, maar het voorgestelde aandringt, gelden doet, met smeking, tranen, drangredenen en allersterkste worstelingen, die worstelingen Gods, wegens hun sterkte genoemd mogen worden. Evenwel, de drangredenen die een ontblote gebruikt, zijn zeer verschillend van die, die een wettisch mens gebruikt. Deze niets wetende dan van zijn verplichting om te werken, en het werk gedaan zijnde een wedereis te doen, om hetgeen dat daarop beloofd is te eisen. Zo eisen dezen hun loon strengelijk, *Jes. 63:3.* Maar de gans

ontblote gebruikt in zijn gebed drang- en pleitredenen van een geheel andere natuur. Alle tezamen zijn ze genomen of ontleend van hun grote en diepe ellende. Bidden zij om vergeving, zij zeggen niet, vergeef ze mij omdat ik ze beleden en betreurd heb, maar met David, *Ps. 25:11: Vergeef mijn ongerechtigheid; want die is groot.* En dus Heere, daar de zonden groot en vele zijn, kon de genade des te meer verheerlijkt worden. Ze brengen voor menigte van plaatsen, daar de belofte gedaan wordt aan de wederhorigen, de murmureerders, de stijven van hart, en die ver van de gerechtigheid zijn; en ontlenen er daar drangredenen van. Vragende de Heere: Heere, wilt Gij aan zulken, die zo gesteld zijn, Uw genade bewijzen? O, zo een ben ik; is het niet Uw woord, Heere? Mag ik er staat op maken? O, het geschiede mij naar Uw woord, ofschoon Gij het niet om mijnentwil behoeft te doen; om Uws woords wil, waarop Gij mij hebt doen hopen, doet het. Altijd moeten wij aan Mozes' gebed denken, en de drangreden, die hij om de verhoring te erlangen gebruikt, ons te binnen brengen, *Exod. 34:9.*

9.) Ten negende. Het gebed van een gans ontblote is een gebed waarin de bidder, enige toenadering tot God vindende, daarmee niet voldaan is en op gaat rusten; maar verkloekt wordt in zijn vrijmoedigheid, om aan te houden en worstelende te blijven. Ja, om een God, Die Zich wat van nabij ontdekt, vast te houden en niet te laten gaan, totdat hij de zegen ontvangt, en het bedoelde einde verkrijgt. Klaar en levendig is dit in Jakob te zien, *Gen. 32:24-29.* Wij moeten de minste blijk van Gods gunst groot achten, de dag van de kleine dingen geenszins versmaden. Maar terwijl God met Zijn volk gemeenschap wil oefenen, en hun geven niet alleen te proeven dat Hij goed is, maar ze ook verzadigen met het goede van Zijn huis, met de vettigheid van Zijn paleis; zo moeten en mogen des Heeren kinderen ernaar staan, en vooral, als des Heeren rechterhand hen ondersteunt, er de Heere om achteraan te kleven. Er is een vraag van gewicht; die voor zelfbedrog bevreesd zijn zeggen, dat ik enige genietingen heb, durf ik niet te ontkennen, maar hoe zal ik weten of ze wezenlijk zijn en onderscheiden van de genietingen die de tijdgelovigen hebben? Mijn geliefden, het is zwaar te beantwoorden, terwijl de tijdgelovigen hun genietingen hebben, zowel als de ware gelovigen. Evenwel naar het licht dat wij hebben, zullen wij trachten het te beantwoorden, tonende wat de tijdgelovigen en de ware gelovigen genieten, en de gevolgen en uitwerkingen van beide, volgens het Woord en de bevinding.

a.) Dat de tijdgelovigen godsdienst oefenen en ook bidden, is buiten tegenspraak; dat zij ook hun genietingen hebben, is klaar, *Matth. 13* en elders. Maar gij moet aanmerken omtrent de genietingen die ze hebben, dat ze maar door de gemene bewerking des Geestes zijn. En dus zijn alle genietingen die dezen hebben, vooreerst niet groot, noch in mate noch in trap. Daarom wordt het maar een smaken van het goede Woord en de kracht van de toekomende eeuw genoemd, *Hebr. 6:5.* De uitdrukking is ontleend van diegenen die wijn proeven, om op de proef wat te kopen. En komen enigen als kopers, en ze proeven, ze smaken, maar ze gaan de koop niet aan. Gij kunt dit uitbreiden. In tegenstelling nu van dit, hebben wij wat de genietingen van de oprechten zijn, *Ps. 36:9. Zij worden dronken van de vettigheid Uws huizes, en Gij drenkt ze uit de beken Uwer wellusten.* Zij proeven niet alleen, maar ze worden verkwikt en verzadigd. Ten tweede, de genietingen van de geveinsden zijn niet zielheiligende. Niettegenstaande de genietingen, komen de doornen op en verstikken het goede. Als de kracht van de verdorvenheid door de genieting niet ondergebracht wordt, wij mogen ze verdenken. Ten derde, de genietingen van de tijdgelovigen zijn meer in het openbaar, in het spreken en bidden in de gezelschappen, dan in het verborgen. Daarom zult gij zien dat er velen zijn, die wonder kunnen spreken en bidden bij anderen, maar in het verborgen er bijna geen werk van maken. Ten vierde, hun genietingen doen hen niet de Heere achteraan kleven, om zich nauwer aan Hem te verbinden, maar zij gaan terstond zich weiden zonder vrees, (elk moet het weten) en zo zweven zij over de bomen.

b.) De heiligen hebben wezenlijke genietingen van God, niet bestaande in vloeibaarheid der woorden in het gebed, maar in de onderhandeling met God, en het ontvangen van de uitlating van Zijn liefde en gunst. Deze zijn vooreerst ziel verootmoedigende. Wat ben ik, of mijns

vaders huis? enz. Zie *2Sam. 7:18 en 19, Job 22:5 en 6, Jes. 6:4.* Ten tweede, deze doen de ziel de Heere hoe langer hoe meer aanhangen; hier tabernakelen ze. *Hoogl. 3:5 en 6,* toen ze Hem vond, ze wilde Hem niet laten gaan. Ten derde, deze maken wonder werkzaam en oplettende, om alles te mijden dat de omgang zou kunnen storen of de liefde opwekken totdat het haar lust. Ten vierde, de wezenlijke genietingen van God heiligen de ziel, en daarop volgt een heilig, eerbiedig en omzichtig gedrag. Men zal anders zijn dan tevoren. Die haar zien, kennen ze.

10.) Ten tiende. Het gebed van de gans ontblote is een bidden in Christus' Naam, *Joh. 16:24: Tot nog toe hebt gij niet gebeden in Mijn Naam; bidt en gij zult ontvangen, opdat Uw blijdschap vervuld worde.* Wij hebben de woorden voor enige jaren verklaard, tot overtuiging en besturing; wij kunnen het nu niet ophalen wegens ons bestek. Evenwel moeten wij iets tot lering zeggen. In de woorden hebben wij in de eerste plaats een verwijt; tot nog toe hadden zij in Zijn Naam niet gebeden.

Bidden in Zijn Naam, wat is dat? Mijn geliefden, het sluit al veel in, let er maar op. De korte punten die wij u zullen voorhouden, zullen het, hopen wij, onder uw oordeel brengen. Het zal zeggen, dat de bidder levendig, klaar en overtuigende ziet, dat God onnaakbaar is buiten Christus voor elk van Adams nakomelingen, een verterend Vuur en een eeuwige Gloed, wegens het missen en ontberen van die personele volmaakte heiligheid, die een ieder moet hebben die met God, buiten Christus aangemerkt, gemeenschap wil oefenen.

Dat ze door het zaligmakende licht des Heiligen Geestes levendig zien, dat Jezus Christus de Weg is, door Wie alleen de arme zondaar de toeleiding door de Geest tot God heeft.

Dat ze dadelijk zich met Christus verenigen, uit zichzelf in Hem overgaan, in Hem staan, en Hem dadelijk als de Weg tot God gebruiken in die gestalte en werkzaamheid van de ziel; vermits de klare bevatting niet kan helpen, tenzij de ziel gestaltelijk staat in die waarheden, die het verstand begrijpt en toestemt. Als wij de waarheid recht verstaan, maakt deze ons vrij, en wij hebben de zaak, de gestalte van de waarheid bij bevinding.

Dat de bidder, door Christus tot God komende, om in de Naam van Jezus te bidden, God ziet als verzoend, volkomen bevredigd door de enige offerande van Zijn lieve Zoon. Vele kleinen merken God aan als verzoenbaar, dat Hij uit genade Zich om Zijns Zoons wil kan laten bewegen en bevredigen met hen. Er is geloof in die werkzaamheden in de eerste beginselen. Die zo werken, moeten wij niet veroordelen. Er is enig licht, maar weinig is het; de Morgenster is nog niet met veel glans in hun hart opgegaan. Maar die verder gevorderd zijn en in Christus' Naam bidden, zien die God tot Wie ze naderen, in Christus verzoend, en de wereld met Zich verzoenende. En dit geeft hun de vrijmoedigheid om tot Hem te gaan met vertrouwen, gelijk een kind gaat tot zijn vader.

Dat de bidder zijn gehele verzoek alleen grondt op de genoegdoening, gerechtigheid en heiligheid van Christus, door verlichting des Heiligen Geestes in de kennis der heerlijkheid Gods in het aangezicht van Christus Jezus. Zij krijgen de aard en natuur van het genadeverbond zo te verstaan, als dat tussen God de Vader en God de Zoon, als de Tweede Adam, het Hoofd en de Plaatsverbeelder van al de uitverkorenen als Zijn geestelijk zaad, is opgericht. Hoe dat al de beloften in de eerste plaats aan Christus, het Hoofd, gedaan zijn, in Wie ze ja en Amen zijn, Gode tot heerlijkheid; maar ook aan hen in de tweede plaats. En zo weten zij dat hun Hoofd de eis volkomen voldaan hebbende, zij nu een wedereis op God hebben, niet gegrond op iets dat zij gedaan hebben, of doen kunnen, of zullen doen, maar alleen op hetgeen hun Hoofd gedaan heeft, Die voor hen de conditie of voorwaarde volbracht heeft. In dit en geen ander opzicht heeft iemand grond om een wedereis te doen. Beide het Woord en de Sacramenten wijzen ons dit aan, dat ons geloof niet moet rusten op iets dat in ons is, maar alleen op de offerande van Jezus aan het kruis, als op de enige grond van onze zaligheid.

Dat de bidder door een werkzaam geloof, en door de telkens herhaalde daden van die, in Christus gestaltelijk of in zijn werkzame oefening als de enige Grond van zijn zaligheid blijft staan, volgens Zijn bevel: *Blijft in mij, Joh. 15.*

Dat de bidder een gelovig vertrouwen heeft, dat zijn verzoek, op de genoegdoening van Christus gegrond, hem zal gegeven worden. Onze Catechismus drukt dit vertrouwen zoet en eigenaardig uit over het woord Amen, wanneer hij zegt: Amen is te zeggen, het zal waar en zeker zijn; want mijn gebed is veel zekerder van God verhoord dan ik in mijn hart gevoel dat ik zulks van Hem begeer. Voordat wij dat woordje Amen uitdrukken, dienden wij te bekijken of onze gestalte zo is.

Eindelijk dat de bidder, die in Christus' Naam bidt, gelovig wachtende blijft, met onderwerping van zich aan des Heeren wil, totdat het God behaagt zijn bede hem om Christus' wil te schenken.

Christus verwijt de discipelen dat ze tot nog toe zo niet gebeden hadden. Dat is niet volstrekt zo te verstaan, alsof ze tot nog toe Gods aangezicht niet gezocht hadden. In Gods gehele familie der gelovigen is er geen één stomme. Elk, zodra hij het bovennatuurlijk leven en beginsel der genade ontvangt, gaat bidden. Maar het is, dat ze het zo niet gedaan hadden gelijk het behoorde. En dat is waar; want ofschoon elf daarvan ware gelovigen waren, zij hadden nog weinig kennis van Christus' borgtocht. Of gij kunt het met onze waarde kanttekenaars zo opvatten: zij hadden het nog niet gedaan, zij hoefden het ook niet te doen, Christus was altijd bij hen geweest; maar de tijd zou komen dat ze Zijn tegenwoordigheid zouden moeten missen, en dan zouden hun werkzaamheden anders moeten bestuurd worden.

In de tweede plaats. Hij vermaant hun zo te bidden, onder verzekering dat zij ontvangen zouden, en dat dus hun blijdschap zou vervuld worden.

Nu hebt gij gezien, wat het is in Christus' Naam te bidden. Elk die gans ontbloot is, bidt alleen in de Naam van de dierbare Heiland. Indien Christus tot ons hoofd voor hoofd sprak, zou Hij niet tot de meesten zeggen, in een volstrekte zin, gij hebt het nog niet gedaan? Zou Hij tot enigen niet zeggen, gij hebt het niet gedaan gelijk het behoorde? O mijn geliefden, staat daarnaar. Dit is alleen de weg langs welke gij ontvangen zult, en uw blijdschap vervuld krijgen. God Zelf lere het ons door de bewerking van Zijn Heilige Geest!

11.) Ten elfde. Het gebed van een gans ontblote is een gebed in en door de krachtige bewerking, invloed en bijstand des Heiligen Geestes, volgens de getuigenissen van het Woord, tevoren aangehaald. *Ez. 36:27, Zach. 12:10, Rom. 8:26, 1Kor. 12:3, Gal. 4:6, Ef. 2:6,18, 1Thess. 4:8.* Waarin deze zaak opgeklaard wordt. Maar vermits velen ze direct of indirect tegenspreken, en de zaak zelf in ver de minste bevinding gekend is, en dat wij van het gebed van de geheel ontblote handelen, zullen wij enigermate ons erover moeten uitlaten. Mijn geliefden, als gij met bedaardheid, zonder enige vooringenomenheid de aangehaalde plaatsen overweegt, mij dunkt dat gij zult moeten begrijpen en toestemmen, dat God de Heilige Geest enige werking en invloeiing moet toegekend worden in de gebeden der heiligen. Ik vind niet dat er één enige uitlegger is die dit ontkent. Elk kan de uitlegger, die hij heeft, raadplegen. Maar de grote zaak, daar het op aankomt, is, hoe wij dit verstaan moeten. Hierover is verschil. Sommigen denken dat wij die tot de gebeden zelf niet moeten betrekkelijk maken ten aanzien van de materie, de stof van het gebed, maar alleen dat de Heilige Geest in het gebed helpt om de wel opgestelde gebeden die opgelezen of uit het geheugen opgezegd worden met aandacht, bedaardheid en oplettendheid te lezen of op te zeggen. Al de oude reformatoren, ofschoon enigen hunner in het begin van de reformatie, toen de kennis van de gemene mensen klein was en de mensen aan de kerkgebeden, in de roomse kerk gebruikelijk, gewend waren, gebeden hebben opgesteld, nimmer, zo wij geloven, om stipt zonder verandering daarbij te blijven, maar alleen tot handleiding, zeggen dat het werk des Heiligen Geestes bijzonder in de gebeden is, de bidder te verlichten, ernst en aandoening in zijn hart te veroorzaken, en hem een vermogen en bekwaamheid te geven, om de noden die hij gevoelt, Gode door Christus bekend te maken met woorden, die Gods Geest hem leert en inboezemt. Die lust heeft en het doen kan, die mag de uitleggers inzien. Uit één mond zullen zij het gezegde bevestigen, indien ze niet aan de pelagiaanse gronden vast zijn.

Uit al de teksten die wij bijgebracht hebben, zullen wij *Rom. 8:26* kiezen voor het onderwerp van hetgeen wij nu zeggen zullen. Daar zegt de apostel, dat de Geest Zelf bidt voor ons met onuitsprekelijke zuchtingen. Wij zullen dan volgens deze woorden u zeggen, hoe de ontblote bidder door de Heilige Geest bidt, wat de werkingen des Heiligen Geestes zijn in de gebeden. Gij moet u inspannen. Hetgeen wij over enige jaren overdacht hebben, door nagaan van het Woord en de bevinding, zullen wij terneder stellen.

AA. In het gemeen, zonder ons op te houden met de verschillende verklaringen die bij de uitleggers te vinden zijn in het brede en in het kort bij POLUS en WOLFIUS, zeggen wij: Indien wij het werk des Heiligen Geestes in de gebeden van de gans ontblote willen nagaan, dat wij geen betere weg kunnen inslaan, dan dat wij nagaan de spreuken van het Goddelijk Woord, daar van Zijn werkingen melding gemaakt wordt. Enige zullen wij optellen, en andere naderhand in de bijzondere verklaring invoegen. De Geest, als Hij in de harten werkt, overtuigt van zonde, gerechtigheid en oordeel, *Joh. 16:8.* De Geest leidt in alle waarheid, *vers 13.* De Geest doet stromen van levend water uit het binnenste der ziel voortkomen. *Joh. 7:38,39.* De Geest is een Vertrooster, *Joh. 14:16,17.* De Geest stort de liefde Gods in de ziel uit, *Rom. 5:5.* De Geest doet roepen: Abba, Vader, *Gal. 4:6.* De Geest getuigt met onze geest, *Rom. 8:16.* De Geest geeft woorden en zaken en wijsheid in het bidwerk, die niemand weerstaan kan, *Rom. 8:26, Hand. 6:10.* De Geest is als een wind, waardoor de ontblote voortgedreven wordt. De Geest is als een vuur, om de ziel te doen versmelten en de koude genegenheden te ontdooien. En alles op te noemen, is niet goed mogelijk. Dat ons nader voorkomt, zullen wij invoegen, en wij hopen dat gij uw gedachten en voorkomingen erbij zult stellen in het horen of lezen.

BB. In het bijzonder mijn geliefden, als wij spreken zullen van het gebed van de gans ontblote, zoals hij biddende is door de werkingen en krachtdadige invloeden des Heiligen Geestes, moeten wij vermanen tot aandacht, opmerking en inkering in het hart en de gestalte van die. Het zal een geestelijk stuk zijn; als wij maar de invloeden en bewerkingen des Geestes mochten hebben om het u voor te stellen.

AA. Het werk des Heiligen Geestes, waardoor de ziel uit een gans ontblote grond bidt, is een werk van wezenlijke overtuiging, waardoor de bidder naar binnen gedreven wordt, en tot waarachtige inkeer komt. *Als de Geest zal gekomen zijn, zal Hij overtuigen, Joh. 16:8.* En dit is zo niet te begrijpen, dat Hij dit alleen doet bij aanvang, maar Hij blijft als een Geest der overtuiging werken, zolang wij dingen hebben waarvan wij overtuigd moeten worden, en die wij door overtuigend licht des Geestes alleen kunnen zien op die wijze, gelijk het behoort. De gebeden die zonder de overtuigende inwerking des Geestes gedaan worden, zijn flauw, koud, zonder hart, ongevoelig en zonder aandrang en oplettendheid. Er zijn zeer vele dingen, waarvan de Geest overtuigt van zonde, van de zonde tussen de ene oefening en de andere, in gedachten, woorden en werken; van de aangeboren ongesteldheid der ziel, van bijzondere begeerlijkheden, van de verdorven afkerigheid van God, van de zonde van het ongeloof, enz. Als de Geest in en onder het gebed werkt, Hij openbaart dit aan de bidder met een onweersprekelijk betoog. Hij maakt dat ze het kwaad ervan smaken en gevoelen, dat het op het hart zo drukt, dat ze belast worden en hijgen om ervan ontlast te worden. Nu mijn geliefden, de Geest zo werkende, heeft een ieder woorden om zijn smartelijke aandoening uit te drukken. Gij moet alles zelf uitbreiden, want ons bestek laat het niet toe.

BB. Ten tweede. De Heilige Geest, werkende in de gebeden van de gans ontblote, legt niet alleen een bovennatuurlijke hebbelijkheid of vermogen om te kunnen bidden in iedere gelovige, want er is er geen één of hij heeft het. Maar daarboven wekt Hij dit op, maakt het levendig door nieuwe en bijzondere invloeden in en onder het bidwerk. Het is de Geest Die levend maakt. Het is waar, dat de Heilige Geest door Zijn inwoning in de gelovige het genadeleven onderhoudt, koestert, en teweeg brengt, dat het nimmer geheel uitgedoofd of verloren wordt. Nochtans is er een bijzondere inwerking des Geestes in het bidwerk; zodat Hij nimmer de ziel geheel alleen laat staan, maar naar Zijn Goddelijke wijsheid invloed op de ingelegde

hebbelijkheid, naar dat Hij weet dat het de gelovige het beste is, overeenkomstig zijn gestalte. Er is mogelijk geen één heilige, of hij zal moeten zeggen, in het bidden heb ik het best, ja, zelfs als de tong aan het gehemelte schijnt te kleven, evenwel hoe kort, hoe afgebroken de gebeden zijn, ze hebben er iets onder; al is het niet tot vertroosting en verwijding, (dat is juist niet altijd nuttig) het is met enige aandoening om zijn gemoed te ontlasten. Had Paulus er niet iets van ondervonden, hij zou de Heere niet driemaal gezocht hebben, *1Kor. 12:8.*

CC. De Geest Gods werkt bijzonder op de genegenheden, om die gevoelig en gaande te maken in innerlijke liefde tot God; zodat de ontblote ziel begint te voelen, en met de vraag van een goede consciëntie kan zeggen, dat ze hijgt, reikhalst en verlangt naar gemeenschapsoefening. Hiervandaan dat aanlopen van God als een waterstroom; dat schreeuwen, dorsten en verlangen naar God, de levende God, in een land dor en mat, zonder water; dat uitbreiden van de handen; dat bezwijken van verlangen; dat roepen, dan eens, ik ben krank van liefde, dan eens, och dat Gij mij als een Broeder waart, zuigende de borsten van mijn moeder, dat ik U op de straten vond, ik zou U kussen; dan eens, och of het mij was als in de vorige dagen, enz. Waarvandaan heeft de ziel zulke gevoelige uitgangen, de ene tijd meer dan den andere? Als de Geest werkt, en dat ze door de Geest bidden. Deze gevoelige uitgaande genegenheden zijn die stromen van levende wateren, die uit hun buik, dat is, uit hun binnenste voortvloeien, *Joh. 7:38 en 39.* David erkende dat hij ze niet van zichzelf had, maar door een bijzondere inwerking des Heiligen Geestes, *Ps. 63:9: Mijn ziel kleeft U achteraan; Uw rechterhand ondersteunt mij.*

DD. De Heilige Geest boezemt de gans ontblote bidder in onder het bidden een menigte van hemelsgezinde gedachten omtrent verschillende zaken. Dan werkt Hij gedachten van God, zoals Hij de Hoge en Verhevene, Lievens- en Dienenswaardige is. Nu roept de ziel: Gij, Gij alleen Heere, zijt verheerlijkt in heiligheid, vreselijk in de lofzangen. Wie zou U niet vrezen? Want het komt U toe. Dan van Zijn liefde, barmhartigheid, goedertierenheid. Nu zegt de ziel: God is enkel Liefde. Dan boezemt Hij in hoge gedachten van Christus; van Zijn Persoon, van Zijn naturen, van Zijn borgtocht, van Zijn staten, van Zijn ambten, van de weldaden die Hij voor Zijn zaad door de prijs van Zijn bloed gekocht en verworven heeft. Dus is het, dat de Heilige Geest in al de waarheid inleidt; dat Hij van Christus getuigt aan de ziel, en haar doet zien de dingen die haar van God geschonken zijn; volgens het getuigenis dat van het werk des Heiligen Geestes in het Woord gegeven wordt, *Joh. 16:13: Maar wanneer Die gekomen zal zijn, namelijk de Geest der waarheid, Hij zal u in alle waarheid leiden; want Hij zal van Zichzelven niet spreken, maar zo wat Hij gehoord zal hebben, en de toekomende dingen zal Hij u verkondigen 1Kor. 2:12: Doch wij hebben niet ontvangen de geest der wereld, maar de Geest Die uit God is; opdat wij zouden weten de dingen die ons van God geschonken zijn.* Gij kunt nu wel denken dat de bidder, deze werking des Heiligen Geestes hebbende, der woorden vol is, en dat hij spreken moet om lucht te krijgen, of dat hij anders bersten zou. (ik zie op de zinspeling in die woorden van een wijnvat of leren zak, daar werkende wijn in is; die bersten moet, zo er geen lucht bijkomt, door opening) Want zijn gedachten vermenigvuldigen in het binnenste van hem; hij moet zich ontlasten, en alles dat op zijn hart is uitboezemen.

EE. Als de gans ontblote bidder door de Heilige Geest bidt, zo wordt hij door de werking des Heiligen Geestes in al zijn spreken tot God op een zonderlinge wijze bij de Persoon des Middelaars bepaald gehouden. De Geest wordt genoemd de Geest van Christus, de Geest Zijns Zoons, *Rom. 8:9, Gal. 4:6.* Waarom dat? Wel voornamelijk in de eerste plaats, omdat Hij van de Vader niet alleen uitgaat, maar ook van de Zoon. Maar in de tweede plaats, omdat Hij in Zijn huishoudelijk werk de uitverkoren en geroepen heiligen in al hun toenaderingen tot God leert en onderwijst, dat ze alleen tot God mogen toegaan door het verscheurde voorhangsel van Christus' vlees. Woord, Geest, en Sacramenten wijzen alle en alleen de ziel tot deze verse en levende weg. Als gij op de gebeden van natuurlijke mensen wilt letten, hoe nabij ze komen en verlicht mogen zijn door gemene bewerking en studiale behulpselen; en op de gebeden der gelovigen, die gans

ontbloot zijn; gij zult zien dat de eersten maar werken met God in het gemeen in Zijn deugden en volmaaktheden, enz. Christus hoort gij zelden noemen, weinig werk wordt van Hem gemaakt. Zijn Naam, zo Die naar voren gebracht wordt, is maar als een stopwoord, of als ze in wat zware omstandigheden zijn, om ze daarin, waartoe ze zelf geen kans zien, te hulp te komen; Christus in Zijn genoegdoening, gerechtigheid en heiligheid wordt van allen, die niet gans ontbloot zijn, maar als noodhulp gebruikt. Vergun mij de uitdrukking. Maar die tot de fundamenten toe ontbloot zijn, de Heere Jezus is de Alpha en de Omega van hun gebeden. Wat doet dit, hoe wordt het teweeg gebracht? Niet uit, door of van henzelf, maar door een krachtdadige en vastbepalende werking des Heiligen Geestes, waardoor zij bij de Christus bepaald en gearresteerd worden gehouden. De Geest, die elk lid van Christus' lichaam van haar Hoofd ontvangt, brengt teweeg dat elk lid zijn wederwerking tot het Hoofd heeft, zich daarmee verenigende en in Hem blijvende. Alles, dat dit niet tot een gevolg heeft, is niet veroorzaakt door de Geest van Christus.

FF. Als de gans ontblote bidder door de bewerking des Heiligen Geestes bidt, zo is de Heilige Geest in hem werkende als een *Paracletos,* een Vertrooster. Zo wordt Hij genoemd, *Joh. 14:16: En Ik zal den Vader bidden, en Hij zal u een anderen Trooster geven, op dat Hij bij u blijve in der eeuwigheid.* Zie *vers 26: Maar de Trooster, Welke de Vader zenden zal in Mijn Naam, Die zal u alles leren, en zal u indachtig maken alles wat Ik gezegd heb.* Voorwaar, zo de ontblote bidder de hulp, assistentie, bijstand en inwerking des Geestes niet had in het gebed, hij zou moeten bezwijken. Want als hij aan God zou denken, hij zou misbaar maken en doodbrakende zijn. Als hij aan de toenadering zou denken, hij zou het niet durven ondernemen wegens de overreding van schuld en onwaardigheid en ongelijkvormigheid. Ik heb ware heiligen gekend, die, als ze moesten gaan bidden, dat het klamme zweet hen uitbrak; dat hun beenderen als gekneusd waren. De oude heiligen te Rotterdam weten met mij, hoe nat bezweet de zalige van Strijen was op de predikstoel; maar zij hebben zelden zulk bidden gehoord. Daarom zeggen wij, de Geest is een Vertrooster in de gebeden der ontblote. De kleinmoedige geeft Hij bemoediging. Hoe naar het er uitziet, daar wordt een hart in het lijf gesproken; de geweldige aanvallen worden wat onderdrukt, en de ziel bedaard gemaakt; de zoete spreuken van het Goddelijke Woord worden te binnen gebracht, hij maakt de ziel ze indachtig en zegt, hier is de Zaligmaker; en dus werd enigermate, naar de mate en trap van de inwerking des Geestes, de vrees buiten geworpen, terwijl de Heilige Geest genoegzame troostgronden aan de ziel uit het Evangelie voorhoudt en op haar gemoed hechten doet. Elk die bevinding heeft, kan dit en de andere stukken uitbreiden; ons bestek laat het niet verder toe.

GG. Als de gans ontblote bidder door de bewerking des Heiligen Geestes bidt, dan werkt Gods Geest zo in en op de ziel, dat Hij de liefde Gods in haar hart uitstort, volgens *Rom 5:5: En de hoop beschaamt niet, omdat de liefde Gods in onze harten uitgestort is door den Heiligen Geest Die ons is gegeven.* Dat dit zijn betrekking tot het werk van het gebed heeft, blijkt uit *vers 2.* Wat dit uitstorten van de liefde Gods in het hart is, weten die, die het gevoeld hebben. Het is altijd meer dan de enkele bespiegeling van Gods liefde met bevatting van het verstand. Het is zulk een gevoelige gewaarwording van de liefde Gods in het hart, ten opzichte van de eeuwigheid, onveranderlijkheid en vrijheid van Die, dat die als met hemelse dauw besproeid wordt; of om Olevianus' woorden te gebruiken, het wordt als met hele schotels uitgegoten. Gods Geest maakt de vermoeide dronken, stromen worden uitgegoten over de dorstige. En dit veroorzaakt aanbidding, verwondering en wederliefde. Die God kent en ziet, die heeft Hem lief. *Die niet liefheeft, die heeft God niet gekend; want God is Liefde, 1Joh. 4:8.*

HH. Als de gans ontblote bidder door de werking des Heiligen Geestes bidt, dan geeft de Geest hem vrijheid van spreken, *2Kor. 3:7: Waar de Geest des Heeren is, daar is vrijheid.* En deze is in de opening van de mond met een vrijmoedigheid om alles uit te spreken, recht uit, zonder beschroomheid. Gij moet dit niet brengen tot de sierlijkheid van redenen, die de bidder heeft; noch tot de vloeiendheid van woorden; alsof hij een gladde tong had, die wel spreken kan.

Neen, menige van Gods ernstige aanbidders, die hun offeranden tot Hem brengen, hebben dit in het verborgen niet. In het openbaar is het stichtelijk; maar in het verborgen komt het er zo niet op aan. De vrijheid van uitspraak die ze daar hebben, is om zonder schroom en benauwdheid hetgeen hen drukt voor te stellen door zulke woorden, die ze onder besturing des Geestes goed oordelen om hun noden bekend te maken. In het bidwerk is het niet met beweeglijke woorden van menselijke wijsheid, maar in de betoning van geest en kracht. Zo zegt Paulus het met opzicht op de prediking, *1Kor. 2:4.* Elk bidt zoals hij, volgens de belofte van de Heere, geleerd wordt. En als iemand door de Geest bidt, hij spreekt zijn zaken, alles dat op zijn hart ligt, vrij uit, gebruikende met vrijmoedigheid die woorden, die het beste bekwaam zijn om het gevoelen van zijn hart uit te drukken. En hoe onnozel de wereld van de uitdrukkingen die de heiligen in hun gebeden gebruiken, oordeelt; wij zijn verzekerd dat er een kracht en wijsheid in is, dat ze niet weerstaan kunnen worden; en daarom zijn zij er zo op vertoornd, tot woeden en razen toe.

II. Als de gans ontbloten door de bewerking des Heiligen Geestes bidden, de Geest Gods bevrijdt hen van die menigvuldige ijdelheid en afzwerving der gedachten, en doet hun hart als met ingespannen krachten tot de Heere regelrecht uitgaan, naar de mate van Zijn inwerking. Er is geen zaak, die het hart meer van een oprechte bekommert, dan de afzwerving van de gedachten, dat zweven over de bomen; dat spreken tot God met de mond, daar de gedachten dan omtrent andere voorwerpen bezig zijn. Ik heb menige minder geoefende ware gelovige gekend, die het om oprechtheid te doen was, die hun gehele staat verdacht hielden, wegens de verstrooiing der gedachten in het bidden, menende dat het niet met oprechtheid en ernst bestaan kon. Nu mijn geliefden, ofschoon wij nooit volmaakt bidden zo het behoort, zonder enige verstrooiing der gedachten (deze zijn het onder andere, die onze gebeden maken als een wegwerpelijk kleed) nochtans kunnen en mogen wij zeggen, hoe meer de Heilige Geest invloeit en onze ziel bewerkt in de gebeden, wij ook des te minder verstrooiing der gedachten zullen hebben. Het hart wordt gevestigd op het Voorwerp van het gebed, en dit vestigen en bepalen van onze gedachten en aandacht is een gedeelte van het werk des Heiligen Geestes in het heiligen van de gelovige, waardoor hij de oude mens doet sterven van dag tot dag, en de nieuwe mens opwekt.

Als de gans ontbloten bidden door de werking des Heiligen Geestes, dan werkt Hij in hen als een Getuige, hun ziel klaar en krachtig van hun aandeel aan een Drie-enige God, en van hun geestelijk kindschap overredende en ten volle overtuigende, en verzekerende door een onweersprekelijk en Goddelijk betoog dat de zaak waarachtig is. Zodat de gelovige bidder geen twijfel heeft of de zaak is zolang hij het licht, waardoor dit getuigenis op zijn ziel schijnt, heeft. *Rom. 8:16: Dezelve Geest getuigt met onzen geest, dat wij kinderen Gods zijn.* Dit is het algemeen voorrecht van al de heiligen. Paulus spreekt ervan, niet als een zaak die hij voor zijn particulier persoon had als een apostel en een uitmuntend Christen; maar als een zaak daar al de gelovigen te Rome kennis en ondervinding van hadden.

Hoe wij deze plaats verstaan moeten, dat de Heilige Geest getuigt met onze geest, daar is verschil over. Niet voor dezen in oude tijden, hoe de uitleggers meer waarachtig geestelijk licht en leven doorgaans hadden. Maar een vermaard man, wiens verkeerde stellingen afgezworen moeten worden, veel teveel met de reden ophebbende, en deze boven de Schrift verheffende, leerde onder andere dingen, dat aangaande de weg, hoe de gelovigen tot verzekering van hun staat komen, deze geheel middellijk is door een sluitreden; welker meerdere stelling in het Woord is, de mindere uit de werkzaamheid der ziel ontleend, en het besluit vast door de reden of consciëntie getrokken, en tot verzekering van zijn kindschap opgemaakt wordt. Bijvoorbeeld: het Woord zegt, zalig zijn de hongerenden en dorstenden; de ziel zegt, dat ik honger en dorst, voel ik; de reden en consciëntie maken het besluit op, gij zijt zalig. De grote rechtsgeleerde Hubertus heeft het tegengesproken door een geleerde verhandeling. Die de taal machtig is, kan ze inzien. Van die tijd af zijn onder die zich door een naam van ernst van anderen willen onderscheiden, een onnoemelijk getal van kenmerken aan de mensen opgegeven, ja, kenmerken

van kenmerken, daar is geen einde van hun getal. Men is allemaal door de middellijke weg. (Claude Pajon in Frankrijk ontkende de onmiddellijke genade en bewerking des Geestes. De Waalse synoden hier te lande hebben er tegen gezocht te waken. Maar het is bij de rationalisten, wier praktijk geheel van de Ouden verschillend is, doorgegaan, zonder het te bemerken. En indien iemand al diegenen, die gemeenschap hebben aan de gevoelens van de godgeleerden te Saumeur wil nagaan, zal hij deze afwijking van de oude leer vinden). De Geest doet er weinig of niets toe. Men is boos, als de mensen zich door de kenmerken niet willen laten verzekeren van hun staat. Die zijn koppig, die zijn geestdrijvers en dwepers, die een onmiddellijke inblazing willen hebben; ja, men zou ze als pesten uit land en Kerk bannen. Mijn geliefden, ons bestek laat ons niet toe deze zaak in het brede te verhandelen; evenwel moeten wij iets zeggen.

aa. Gij moet weten dat wij vast geloven, dat Gods Geest middellijk en onmiddellijk in de harten der gelovigen werkt. Niemand zal dat willen tegenspreken hopen wij, of hij verzaakt onze belijdenis en moet niet onder ons gerekend worden; en zo laten wij dezulken varen.

bb. Wij geloven, dat zal iets op ons hart hechten en stand grijpen, zodat wij van de waarheid overtuigd worden op een zaligmakende wijze, dat de Geest van God door een krachtdadige werking in en op onze ziel dat teweeg moet brengen. Onze conclusie is van geen kracht om ons het beslotene, tot onze troost te doen geloven, tenzij de Geest die trekt en ons van de waarheid der zaak verzekering geeft. Rationalisten mogen zich met de besluiten van hun rede ophouden; maar die geheel onbloot is, die weet hoe bedrieglijk het hart is van de beste, (dit wordt ook ontkend in een voorrede voor zeker boekje. Men zegt, dat is maar van natuurlijke mensen, en geenszins van gelovigen te verstaan. Het gaat ver. Wat roepen de heiligen dit in hun gebeden uit! Doen ze het verkeerd?) en hoe nabij iemand kan komen en de zaak missen. Daarom hebben ze een bovennatuurlijke bevestiging van node, om hun twijfelmoedige en verslagen harten gerust te stellen. Onze confessie heeft het ook zo, als wij zeggen, Nederlandse Belijdenis, Art. 5: Al deze Boeken, enz.; omdat de Heilige Geest ons getuigenis in onze harten geeft, dat ze van God zijn, enz. En wij geloven, dat wij zonder zulk een getuigenis des Geestes alzomin ons aandeel aan God geloven kunnen, als dat wij op een zaligmakende wijze geloven kunnen dat de Bijbel Gods Woord is.

cc. De zaken dienen wel terdege onderscheiden te worden, maar dat wordt niet gedaan. De meeste tijd, als de kenmerken gesteld worden, ze worden opgegeven tot bewijzen van ons aandeel aan God en Christus; en men neemt ze allemaal uit de werkzaamheden. Mijn geliefden, onze werkzaamheden hebben zeker een bewijs en betoog in zich om iets te bewijzen, als er een getuigenis of bewijs met die samen gaat. Maar de vraag is, wat dat ze bewijzen? Of ze direct ons aandeel aan een Drie-enige God bewijzen, en of ze maar bewijzen de waarheid van ons geloof, dat dit oprecht is, als er een voorgaand bewijs des Heiligen Geestes met die gepaard gaat? Jakobus, hoe sterk hij op de werken aandringt, wil ze maar alleen als bewijzen van de waarheid des geloofs hebben, en ze niet enige andere waardigheid toeschrijven, *Jak. 2:18: Toon mij uw geloof uit uw werken, en ik zal u uit mijn werken mijn geloof tonen.* Dit onderscheid moeten wij nimmer uit het oog laten gaan in de behandeling van zielen. Nu, mijn geliefden, als wij Gods Woord en onze Catechismus nagaan, gij zult nooit vinden dat onze werken bijgebracht worden om het kindschap Gods, ons aandeel aan God te bewijzen; maar alleen de waarheid en oprechtheid van het geloof, waardoor wij in Christus ingelijfd worden, en al Zijn weldaden aannemen. En dit doen ze maar, als de Geest van God er als een licht op schijnt. Laat ik een gelijkenis gebruiken om deze zaak op te helderen. Het is hier gelijk het in de cijferkunst is. Al hebt gij zes nullen, het doet niets; maar als er voor die zes nullen een 1 staat, dan zijn ze van grote waarde; gij hebt terstond een geheel miljoen. Evenzo hier; onze werken, gestalten en aandoeningen zijn op zichzelf als nullen, om ons kindschap Gods te bewijzen; maar als er het getuigenis des Heiligen Geestes voorgaat, en dat het zaligmakende geloof dit getuigenis ontvangt en dan een getuiger of medegetuiger met de Heilige Geest wordt, zijn onze gestalten en al de kenmerken van grote waarde. Zie het antwoord van de Catechismus op vraag 86, en gaat

het Woord na. Maar ons aandeel, ons kindschap wordt aan de harten der gelovigen tweezins vergewist, verzekerd, bewezen en getuigd. Eensdeels, door het getuigenis van God de Heilige Geest met onze geest, volgens de tekst. En anderdeels door het zaligmakende geloof zelf, dat het getuigenis des Heiligen Geestes ontvangt, en ontvangen hebbende, ons van de waarheid van die verzekert, terwijl het is een *bewijs der zaken die men niet ziet, Hebr. 11:1.* Het geloof heeft in dit zijn eigen natuur en hoeft het nergens anders vandaan te halen, vermits het van die dingen die wij hopen, een zelfstandigheid aan de ziel geeft. En ofschoon onze natuurlijke ogen de dingen niet zien, er is zulk een demonstratie en betoog van aan de ziel, dat wij er niet aan twijfelen kunnen. Voegt er nog bij de woorden van Johannes, *1Joh. 5:10: Die in den Zoon Gods gelooft, heeft het getuigenis in zichzelven.* Hoe jammerlijk worden de arme mensen behandeld! Zelden hoort gij vragen, of de Geest en het geloof van hun kindschap getuigen! Maar het is telkens, hebt gij die werkzaamheid niet? enz. Zonder dat dit net en onderscheiden geleerd wordt welk nut die doen, en hoe ze gebruikt moeten worden om de waarheid van het geloof te bewijzen. In dit opzicht kunnen de kenmerken niet genoeg voorgesteld worden tot ontdekking van de geveinsden, om hun te tonen dat hun geloof maar een tijdgeloof is; en tot bemoediging van de oprechten, dat hun geloof waar is, terwijl ze de vruchten hebben.

dd. Nu zult gij zeggen, wat gelooft gij dan dat de mening van die tekst is? Mijn geliefden, ik geloof dat het ons zal leren, dat de Heilige Geest op de allerklaarste en onweersprekelijke wijze met een Goddelijk betoog, dat de ziel niet loochenen kan noch in twijfel trekken, tot, of aan, of met onze geest getuigt dat wij kinderen Gods zijn. En ofschoon geen één gelovige dit altijd heeft, (daarom zijn er zwakken, twijfelmoedigen en doodbrakenden als ze dit getuigenis missen, en de zondenschuld op hun gemoed drukt) nochtans is er mogelijk geen één, of hij heeft het de een of andere tijd gehad, en zij kunnen opnieuw niet gerust gesteld worden, totdat ze het in een meer of mindere trap genieten. En geen wonder, want het geloof moet op een Goddelijk getuigenis rusten. Als de Geest dan niet getuigt dat wij kinderen Gods zijn, waar hebben wij het Goddelijk getuigenis? Onze werkzaamheden kunnen dat niet van zichzelf geven. Een Goddelijk getuigenis, waarop het zaligmakend geloof alleen kan en mag rusten, moet door een Goddelijk Persoon gegeven worden. Deze zaak was wel waard breed verhandeld te worden, terwijl de consciënties van velen zeer door de veelvuldige kenmerken ontrust werden, en anderen de gehele verzekerdheid van hun kindschap Gods alleen gronden op het enkele getuigenis van de kenmerken; en zo worden ze verschrikt, als ze horen dat dit getuigenis niet genoeg is, dat het geloof op een Goddelijk getuigenis van het kindschap Gods moet rusten, vermits ze dat niet hebben. Daarom maakt de een de ander wijs, dat wij het niet volstrekt nodig hebben, dat het een hoge trap is. Maar dit hadden al de gelovigen te Rome. Paulus spreekt van een zaak, die ze allen tezamen kenden bij bevinding. Wij moeten het ook hebben.

ee. Gij moet niet denken dat deze uitlegging ons eigen particulier gevoelen is. Neen, al de Ouden bijna hebben het zo begrepen. Zie de verklaring van onze geleerde overzetters in hun kanttekeningen. Zij zeggen, nr. 49: Of getuigt mede met onze geest. Dat de Heilige Geest ons niet alleen beweegt om God voor onze Vader aan te roepen; maar getuigt ook inwendig tot onze geest, dat wij Gods kinderen zijn, of betuigt met, onze geest, dat is samen met onze geest, die ons ook mede getuigt door de aanmerking der kentekenen van het kindschap Gods, DIE ONZE GEEST DOOR GODS GEEST IN ZICHZELVEN BEVINDT; welk getuigenis, hoewel het niet altijd even krachtig is in de gelovigen, zo openbaart het zich menigmaal in hun meeste vernedering en benauwdheid. Zonneklaar geven zij hetgeen wij zeggen te kennen.

Hun verklaring is tweeledig. Zij spreken in het eerste van het onmiddellijk getuigenis dat de Heilige Geest van het kindschap Gods geeft. In het andere lid van het middellijke door de kenmerken. En gij ziet, dat zij hiervan sprekende, de Geest als Getuiger de voorrang geven, terwijl Hij door Zijn verlichting ons die onszelf doet zien, en als de Getuiger onze harten van de waarheid van die werkzaamheden overtuigt en verzekert. Zonder dit zouden nimmer de verslagen en twijfelmoedige harten der gelovigen aangaande hun kindschap gerust kunnen

gesteld worden.

Krachtig zijn de woorden van de beproefde doctor Owen, over onze woorden, in zijn boek over de Heilige Geest. Het getuigenis, dat onze geest van ons kindschap geeft, is het werk en gewrocht des Heiligen Geestes in ons. Indien het zo niet was, het zou vals zijn, en zou het bevestigende getuigenis des Heiligen Geestes niet hebben; want Hij is de Geest der waarheid. *Niemand weet hetgeen Gods is, dan de Geest Gods, 1Kor. 2:2.* Indien Hij ons kindschap in ons en aan ons niet openbaart, hoe kunnen wij het weten? Hoe getuigt Hij nu tot onze geest? Welk is het klare en overredende getuigenis? Het moet een daad van Hem zijn, Die een overtuigend bewijs in Zich heeft aan de consciëntie dergenen die het ontvangen, dat het onmiddellijk van Hem is.

De verklaring van onze grote Calvijn over de woorden is nadrukkelijk: Paulus wil, dat de Geest Gods zulk een getuigenis aan onze geest geeft, dat Hij zijnde onze Gids, Bestuurder en Meester, onze geest besluit dat onze aanneming vast en zeker is. Want onze geest zou ons nooit van zichzelf een geloof inboezemen, tenzij het getuigenis des Heiligen Geestes vooraf ging. En hij toont ons hoe; want dewijl Hij tot onze geest getuigt dat wij kinderen Gods zijn, zo geeft Hij ons dat gelovig vertrouwen in onze harten, waardoor wij met vrijmoedigheid God Vader noemen. En dit stuk moeten wij vasthouden als een grondstuk, dat wij nooit recht bidden, zo wij met onze lippen God onze Vader niet noemen, indien wij hiervan in ons gemoed verzekerd zijn. Zie Pareus; en dat wonder is, de vervolgers van de aantekeningen van Polus over deze plaats. Hoe remonstrants zij somtijds zich uitdrukken, zij zijn hier uitermate rechtzinnig. Het is te lang om het over te zetten.

Nu hebben wij deze plaats opgehelderd, opdat gij zien zoudt dat de Heilige Geest in de ontblote bidder werkt als een Getuige, de ziel der gelovige bidders van hun kindschap overtuigende en verzekerende. En wij hopen, dat gij zult kunnen opmaken, welk een vrijmoedigheid, vertrouwen en verlaten van zich op de Heere dat veroorzaakt en teweeg brengt. De ziel die het heeft, werpt al haar bekommernis op de Heere: Vader zorgt. Zij zijn moedig als jonge leeuwen; zij hebben hun vermaak en de verlustiging van hun ziel in God, het zoeken van Hem en spreken tot Hem als Vader, valt nooit te lang. Gij kunt het bij de bevinding het beste nagaan. O, wat is het te zeggen, dat iemand twijfelende was over zijn aandeel, en dat de Geest komt en dat klaar aan hem openbaart, verzekerende hem daarvan, en hem doende God als zijn Vader zien, en met vertrouwen zeggen, Abba, Vader, mijn Vader. Al Gods gelovige kinderen hebben deze werking des Geestes in het wezen der zaken, ofschoon in maat en trap verschillende, en de dadelijke gewaarwording, de ene tijd meer, de andere minder, om hen van hun kindschap te overtuigen. En dit vloeit uit hun kindschap zelf voort, volgens Paulus, *Gal. 4:6: En overmits gij kinderen zijt, zo heeft God den Geest des Zoons uitgezonden in uw harten, Die roept,* of doet roepen, door een onmiddellijke inwerking van dit kindschap getuigenis gevende: *Abba, Vader.*

JJ. Als de gans ontblote bidder door de bewerking des Heiligen Geestes bidt, dan is de Geest Gods in hem wonende en werkende als een vuur in zijn binnenste. Dikwijls wordt de Geest in Zijn werking bij een vuur vergeleken; daarom is de vermaning, *blust den Geest niet uit, 1Thess. 5:19.* Gij weet hoe onder de oude dag, als de offeranden bereid waren, het vuur van de hemel de offeranden aanstak en deed opgaan, Gode tot een lieflijke reuk. Nu, zo is het in het geestelijke nog. De Heilige Geest, door Zijn inwerking in het hart der gelovige gewrocht hebbende, zoals wij gezegd hebben, ontvonkt en ontsteekt hem met Zijn hemelse werking als een vuur, zodat hij zich Gode naar ziel en lichaam beide, en ook al zijn begeerten opoffert, en met licht en vertrouwen, en met weekheid en zielsmelting gelooft, dat dit is Gode een aangename offerande in Christus; vermits dit vuur des Geestes, dat hem aansteekt, hem ook heiligt en zuivert.

KK. Eindelijk, als de ontblote bidder door de werking des Heiligen Geestes bidt, de Geest is als een wind, die hem voortdrijft in het bidwerk, zodat hij als met en voor de wind, tot God en de troon der genade gaat, zonder vrees; want Hij is niet in hem een Geest der

dienstbaarheid tot vreze, maar met een volkomen vertrouwen en in de volle verzekerdheid des geloofs, *Hebr. 10:22.* Zie onze predikatie over deze woorden in de Eigenschappen des geloofs.

12. Ten laatste. De gans ontblote bidder is een, die, terwijl zijn ellende hem gedurig drukt en zo biddensstof opgeeft, ook gedurig bidt; dat is, zonder ophouden, volgens Paulus' vermaning: *Bidt zonder ophouden, 1Thess. 5:17.* In zulk een geesteloze tijd is het juist niet nodig tot zwetens toe de mensen te zeggen zijn gezette tijden van het gebed waar te nemen, des morgens en des avonds, gelijk de offeranden opgeofferd werden, en daarom het gedurig offer genoemd worden. Wij geloven dat wij weinig in het doen van al te veel te bidden ons bezondigen, maar wel in de nalatigheid en het verzuim. Maar het wil zeggen, niet alleen onze tijden waar te nemen om plechtig de Heere te zoeken, maar zelfs biddende te zijn onder alles wat wij doen, gedurig zonder ophouden onze harten tot God opheffende, en onze zuchtingen om licht, raad, wijsheid en hulp van Hem te ontvangen. Dit is niet ondoenlijk, maar de geesteloosheid maakt dat het buiten de praktijk raakt. Ziet het maar in het natuurlijke. Is er een zaak van aangelegenheid, die ons raakt, die wij gaarne hadden, wij zullen, al was het spittende en delvende, er aan denken. Heeft onze geest dat vermogen in tijdelijke dingen, zou ze die niet hebben in geestelijke zaken? Bedenkt de spreuk: men is meer daar men lieft, dan daar men leeft.

Dit zijn enige van de zaken, die ons voorkwamen over het gebed van de gans ontblote. Veel in het een en ander kan erbij gedaan, worden. Het zal een zoete betrachting na het gehoorde zijn, dat ieder zijn meditatie bij het gehoorde voegt.

2. Zulk een gans ontblote bidder is het voorwerp van des Heeren Vaderlijke gunst, barmhartigheid, genade en onbegrijpelijke goedertierenheid. Hij WENDT ZICH tot het gebed desgene die gans ontbloot is. Wat ons grondwoord *Panah,* door *wenden* vertaald, aangaat; het betekent omzien naar iemand, en zo zich tot die te wenden. En zo zal het ons inboezemen, dat terwijl van een gans ontblote gesproken wordt, de zinspeling ontleend is van een groot en machtig persoon, die het niet beneden zijn grootheid acht naar de ellendige met deernis om te zien, zich dadelijk bij de ellendige te voegen, en in en na de dood, waarin de ellendige zich bevindt, dadelijke hulp en ondersteuning aan die te bewijzen. Zo kunnen wij deze zaak ophelderen uit de handeling Gods met Hagar, als ze zegt: *Heb ik ook hier gezien naar Dien, Die mij aanziet? Gen. 16.* Vooral uit *Ezech. 16:6: Als Ik u voorbijging, zo zag Ik u, vertreden zijnde in uw bloed; en Ik zeide tot u in uw bloed: Leef; ja, Ik zeide tot u in uw bloed: Leef.* Voegt er nog bij de gelijkenis, waarin het mededogende gedrag van de Samaritaan voorgesteld wordt, zich bij de ellendige voegende, en balsem en olie in zijn wonden ingietende. Zo goed, barmhartig en genadig is de grote God omtrent de hoop Zijner ellendigen, omtrent de ziel van Zijn tortelduif. Want ofschoon Hij hoog woont, ziet Hij zeer laag neer om bij die te wonen, die een verbroken hart en verslagen geest hebben.

Dat dit in de zakelijke en geestelijke uitbreiding veel stof verschaft, bemerkt een ieder lichtelijk; evenwel zullen wij de kortheid zoeken te behartigen.

a. Vooreerst dan, het zal insluiten de dadelijke opmerking Gods, omtrent de gans ontblote, om haar dadelijke hulp en verlossing in haar ellende te schenken. God, door Zijn alwetendheid weet het alles, ja, alles volmaakt tegelijk door een enkele eenvoudige daad van Zijn verstand. Nochtans, zolang de Heere geen dadelijke hulp, redding en verlossing schenkt, zo wordt Hij aangemerkt alsof het Hem niet aanging, alsof Hij Zijn barmhartigheden en het gerommel van Zijn ingewand toesloot. Maar als de Heere Zich zal beginnen te wenden tot haar; het is, *Ps. 12:6: Om de verwoesting der ellendige, om het kermen der nooddruftige zal Ik nu opstaan, zegt de Heere.* Het is nu de tijd der minne; daarom zegt God: Mijn Geest zal niet in eeuwigheid met haar twisten. Ik zie haar wegen, en Ik zal ze genezen; Ik zal haar vertroosting wedergeven, namelijk haar treurigen. En de gelovigen kunnen weldra deze opmerking Gods bespeuren, al is de Heere Zelf nog niet zo nabij. De bruid kende dat het de stem van haar Liefste was, Die daar kwam, springende op de bergen en huppelende op de heuvelen, ofschoon Hij nog niet nabij was, maar alleen op zijn best staande achter de muur, kijkende uit de vensteren en

blinkende uit de traliën, *Hoogl. 2:8 en 9.*

b. Ten tweede, het zal zeggen dat de Heere in Zijn liefde en Zijn gunst en genadige tegenwoordigheid tot haar, als haar Verbondsgod, nadert en nabij haar ziel komt, om van nabij Zich aan haar te genieten te geven. Nu vindt de ziel Hem, Die ze met haar gehele ziel liefheeft, Hij wordt haar als een Broeder, zuigende de borsten van haar moeder; de plaats is een Bethel, een huis Gods. Vermits zij Hem zien en dadelijke gemeenschap met Hem oefenen, zo zeggen zij, de nabijheid Gods is mij goed, of het is mij goed nabij God te zijn. De Heere zegt tot de ziel: Ziet, hier ben Ik; ziet, hier ben Ik. En zo zien ze, ofschoon stof en as, de Koning in Zijn schoonheid. Hoe zalig het is, wordt het beste gevoeld.

c. Ten derde, het zal te kennen geven dat God haar naar haar toestand ondervraagt, hoe ze gesteld is, wat het is dat haar drukt, wat haar bede is. Als de beklaaglijke staat van het Joodse volk beschreven wordt, is dat een verzwarende omstandigheid dat niemand van de weg zou afgaan om naar hun toestand te vragen. Zo verachtelijk zouden ze zijn wegens zondenschuld. Maar als God Zich tot de ontblote wendt, Hij brengt teweeg dat er naar haar hart gesproken wordt; Hij spreekt Zelf door Woord en Geest tot de ziel, Hij doet haar hart van Zijnentwege spreken, *Ps. 27:8.* Hoe vrijmoedig dit maakt, en wat zulkeen al voorstelt aan God met uitgebreidheid, hebben wij al voor dezen gezegd, en zullen het nu niet ophalen. Trouwens het kan wegens de veelheid en verscheidenheid van de gevallen en omstandigheden der oprechten niet gezegd worden. Ieder die ooit weet wat het is dat God tot haar spreekt, zal ook weten wat zij al voorstellen.

d. Ten vierde, het zal te kennen geven de innerlijke ontferming en meedogendheid Gods tot haar en over haar. Des Heeren Naam is Ontfermer. *Gelijkerwijs een vader zich ontfermt over zijn kinderen, alzo ontfermt Zich de Heere over degenen die Hem vrezen, Ps. 103:13.* Hier is een voorwerp van deernis. Die gans ontbloot is, wordt doorgaans eerst geholpen als het bij hem buiten hoop is, als hij in zijn gestalte diep ellendig is. Hier ligt de arme bidder als in zijn bloed, dat is in zijn bloedrode schulden te wentelen; en hij kan scharlaken- en karmozijnrode schulden niet wit maken als sneeuw en witte wol, hij heeft geen water, en hij heeft geen macht om naar de Fontein, Die geopend is, te gaan om het te wassen en te reinigen; het moet hem toegebracht worden en toegediend, anders zal hij in zijn onreinheid blijvende, verstikken. Hier ligt een ziel vol pijn, door de schuld die op zijn consciëntie ligt, en gevoeliger smart veroorzaakt dan een etterbuil. Hij kan het niet openen noch uitdrukken, hij heeft niets om de brand en gloed te verkoelen en te verzachten, hij schreeuwt, en de pijn doet hem misbaar maken als een draak en jonge struis, ja, brullen als een jonge leeuw, Zie *Ps. 38:6,11.* Hier ligt hij als een deerlijk van de vijand mishandelde. Wat heeft hij menige vuistslagen van de satan gehad? Wat is hij beroofd van licht, van de bewustheid van zijn genadestaat? Alles is donker. In *Ps. 40:13* zegt David, of mogelijk de Messias Zelf, de zonden der uitverkorenen als Borg dragende, en onder de verberging van Zijns Vaders aangezicht Zich bevindende: *Mijn ongerechtigheden hebben mij aangegrepen, dat ik niet heb kunnen zien.* Hier ligt de arme bidder bezwijkende van verlangen, op het punt om in een bezwijming te raken. *Ps. 40:13: Mijn hart heeft mij verlaten.* Dit alles, en andere zaken meer, die gij erbij kunt voegen uit uw bevinding, brengt teweeg dat Gods ingewanden van ontferming rommelen over haar, en dat Hij zegt: *Hoe zou Ik u overgeven? Hoe zou Ik u overleveren? Mijn hart is in Mij omgekeerd, al Mijn berouw is tezamen ontstoken, Hos. 11:8.* Werd Jezus met de schare innerlijk bewogen met ontferming over hun lichamelijk gebrek; hoeveel te meer zal Zijn ontferming zijn in het wenden van Zich tot de gans ontblote?

e. Ten vijfde, dat Hij tot haar ziel spreekt Zijn vertroostende en moedgevende woorden, om haar te verblijden en van vreugde te doen opspringen. Het manna van het Woord der belofte regent nu rondom haar tent. Nu is het, waakt op, waakt op, trekt uw sterkte aan, o Sion, schudt u uit het stof, maakt u op, o Jeruzalem. *Troost u, troost u, Mijn volk, zegt hunlieder God, want uw strijd is vervuld, uw ongerechtigheid is verzoend, gij hebt dubbel van des Heeren hand ontvangen voor al uw zonden, Jes. 40:1 en 2. Gij verdrukte, door onweder voortgedrevene,*

ongetrooste; ziet, Ik zal uw stenen gans sierlijk leggen, en Ik zal u op saffieren grondvesten, Jes. 54:11. Is er een ogenblik, in welke Ik u in een *kleine toorn vergat, met eeuwige goedertierenheid zal Ik Mij uwer ontfermen, zegt de Heere, uw Verlosser, Jes. 54:8. Vreest niet, wormke Jakobs, want Ik ben met u; zijt niet verbaasd, want Ik ben uw God, Jes. 41:10. Dit Mijn verbond zal niet wijken noch wankelen tot in der eeuwigheid. Want dat zal Mij zijn als de wateren van Noach, toen Ik zwoer dat de wateren van Noach niet meer over de aarde zouden gaan; alzo heb Ik gezworen, dat Ik niet meer op u toornen noch u schelden zal, Jes. 54:9.* Ieder kan zich de woorden der belofte te binnen brengen, die hij bij bevinding kent. Alleen moeten wij maar zeggen, dat als wij zeggen dat God tot de ziel spreekt, gij niet moet denken dat dit is door onmiddellijke hoorbare stemmen. Goddeloze mensen, die van de werking des Geestes niets bij bevinding kennen, lasteren dat ze niet verstaan; en zeggen dat Gods volk geestdrijvers zijn, dat ze van onmiddellijke stemmen spreken. Mijn geliefden, ik heb kennis aan godvrezende mensen in de drie koninkrijken van Schotland, Engeland en Ierland, ook in al deze zeven Geünieerde Provincies; maar ik heb al de dagen van mijn leven geen ware godzalige mensen horen spreken van gezichten, hoorbare stemmen, of iets dergelijks. Foei dan, zulke mensen een lak op te leggen en zo te lasteren. Integendeel heb ik altijd bemerkt, dat als er ooit iets uit de mond van iemand kwam dat ernaar geleek, dat de vrome leraars en Christenen het nooit goed keurden, maar over dezulken bekommerd waren, ofschoon ze God niet willen noch durven bepalen. Augustinus hoorde een stem, Tolle lege, neemt op en leest.

Wij en alle de vromen, als er gezegd wordt dat God spreekt tot het hart van Zijn volk, verstaan erdoor, in de eerste plaats, dat de Heilige Geest door Zijn indachtig makende werking deze en gene spreuken van het Goddelijk Woord, die overeenkomstig met hun toestand zijn, en die ze gelezen of gehoord hebben, hun te binnen brengt, als een voorwerp van hun aandacht en geloofswerkzaamheid aan hun aandacht voorstelt. Ten tweede, dat de Heilige Geest op dat Woord zo schijnt met Goddelijk licht, of hen zo verlicht door Zijn onwederstandelijke inwerking, dat ze zien ten opzichte van hen, wat de mening en inhoud van dat Woord is, hetzij tot vertroosting, overtuiging, lering en besturing. Niet dat elke gelovige dat Woord in zijn verband moet verstaan, en er zo, als het in zijn verband daar is, mee moet werkzaam zijn. Het is een zaak nog niet klaar, hoe het verband ligt; deze begrijpt het dus, en een ander anders. Het is hier genoeg, als de zakelijke inhoud en betekenis van zulk een spreuk volgens de analogie of overeenstemming van de geloofsleer hun voorkomt. En in de derde plaats, dat Gods Geest er zulk een Goddelijk getuigenis en betoog in legt, dat de ziel wegens de kracht die het aan haar ziel doet, en de uitwerking die ze erdoor gewaar wordt, niet twijfelen kan of het is God, Die tot haar hart spreekt. Het is droevig, na de leer der Hervorming zolang gehad te hebben, dat alle uitdrukkingen van het geestelijke leven en het werk van Gods Geest in de gelovigen moeten verklaard worden.

f. Ten zesde, het zal insluiten dat God, Zich tot haar wendende, haar geeft een volkomen ontslag van schuld, dat aan haar consciëntie verzegelende, en haar de gevoelige gewaarwording ervan gevende. Dit is het daar David om bad, als hij zegt, *Ps. 41:6: Genees mijn ziel, want ik heb tegen U gezondigd.* Dit neemt alle zielskrankheid weg, als het genoten word. *Geen inwoner zal zeggen, ik ben ziek; want het volk dat daarin woont, zal vergeving van ongerechtigheid hebben, Jes. 33:24.* De Heere roept haar toe: *Ofschoon gij Mij arbeid gemaakt hebt met uw zonden, en Mij vermoeid hebt met uw ongerechtigheden; Ik ben het, Die uw overtredingen uitdelg, om Mijnentwil, en Ik gedenk uw zonden niet, Jes. 43:22,23,* En opdat ze er niet aan twijfelen zouden, gebeurt het menigmaal dat Hij het verzegelt en als met eedzwering bevestigt. *Ik heb gezworen, en het zal Mij niet berouwen, dat Ik nimmer op u toornen, noch u schelden zal, Jes. 54:9.* Vraagt gij, hoe ze het weten? Mijn geliefden, de Heilige Geest getuigt het aan hun ziel; het geloof ontvangt dit getuigenis, en geeft ook een getuigenis wederom aan de consciëntie, terwijl het de pardonbrief leest, en zoete en gevoelige bewustheid daarvan dadelijk proeft en smaakt, tot verwijding des harten en verzekering van het gemoed, zolang tenminste, als de gelovige die

gevoelige gewaarwording geniet.

g. Ten zevende, het zal insluiten de dadelijke verkwikking, vervrolijking en verwijding van het gemoed, die God aan Zijn volk geeft. Hij verkwikt haar ziel, *Ps. 23:3.* Hij voert haar in het wijnhuis; de liefde is Zijn banier over haar, *Hoogl. 2:4.* Hij onthaalt ze op een vette maaltijd, Jes. 25:6 Hij zegt, *eet, drinkt, en wordt dronken, o liefste, Hoogl. 5:1.* Als de geestelijke strijd gestreden is, dan is het: nadat zij de slingerstenen zullen hebben uitgestaan en het ondergebracht, dat zij zullen eten, en drinken, en een gedruis maken als de wijn; vermits zij zullen vervuld worden, gelijk het bekken, gelijk de hoeken van het altaar, volgens *Zach. 9:15.* Wij hebben de tekst onlangs letterlijk en geestelijk verklaard, en zullen er daarom niet van melden.

h. Ten achtste, hun krachten worden, als Hij Zich tot haar wendt, hersteld. Die de Heere verwacht hebben, biddende en telkens werkende uit een gans ontblote grond, de krachten worden hun vernieuwd; de moeden krijgen kracht, en de sterkte wordt vermenigvuldigt aan diegenen die geen macht hadden; dermate, dat ze opvaren als met arendsvleugelen. O, al was het dat ze jarenlang dodig waren geweest, zodra God hen met Zijn heil bezoekt en Zich tot hen wendt, de disselbomen van hun juk worden verbroken, zij gaan recht op, hun enkels worden vastgemaakt, zij treden manmoedig op hun hoogten; want hun gehele ziel is nu verwijd, om met blijmoedigheid te lopen in het pad van Gods geboden. En doorgaans, als ze dit zalige bezoek van God krijgen, worden zij van achteren tederder en gezetter dan tevoren.

Vele andere zaken konden wij erbij voegen, maar die zijn doorgaans in onze uitgegeven stoffen te vinden, daar het te pas komt. Wij zullen er nu niet meer bijvoegen.

3. Ontkennender wijze, of met ontkennende uitdrukkingen wordt des Heeren handeling omtrent het gebed van de gans ontblote zo voorgesteld: EN HAARLIEDER GEBED NIET ZAL VERSMAAD HEBBEN. De uitdrukkingen zijn veel ontkennende, maar de zaak, die ze te kennen geven, wordt door de ontkennende uitdrukkingen op het sterkste verzekerd en bevestigd, gelijk zulks meer in Gods Woord te vinden is. Hij zal ze niet onschuldig houden, dat is, Hij zal die Zijn Naam ijdel gebruiken, zeker en gewis straffen. Zo hier, niet versmaad, dat is, wel degelijk Zijn genoegen en approbatie er aan geven, en genadig die horen en verhoren, en hun begeerte schenken. En dus geeft deze laatste uitdrukking meer te kennen dan de eerste. Want iemand zou zich bij een ellendige kunnen voegen en zich tot die wenden, zonder op zijn klacht acht te slaan, of met zijn ellende enigszins bewogen te worden; gelijk de priester en de Leviet geen deernis met die ellendige, die in de handen van de moordenaars gevallen was, hadden. Maar hier zou het anders zijn; Hij zou Zich niet alleen tot hen wenden, maar daarenboven zou Hij hun gebeden niet versmaden. En dus zal het te kennen geven:

a. Het zonderlinge genoegen Gods, in en over de gebeden van Zijn ellendig volk, die uit de diepte van hun ganse ontblootheid tot Hem roepen. De gebeden der goddelozen zijn in de oren des Heeren als het kraken van doornen onder een pot; zelfs als ze allerernstigst in de nood zijnde bidden, is het maar als een gejoel er getier in Zijn oren, *Hos. 7:14.* Zij roepen ook niet tot Mij met hun hart, wanneer zij huilen op hun legers. Zie *Jes. 1:15. Doet het getier van uw liederen van Mij weg, Amos 5:23.* Maar de gebeden der gans ontblote zijn een zoete melodie in de oren des Heeren, zelfs dan als Hij nog niet de begeerde zaak schenkt. Daarom staat er, *Hoogl. 2:14: Mijn duive, zijnde in de kloven der steenrotsen, in het verborgene ener steile plaats. Toon Mij uw gedaante, doe Mij uw stem horen; want uw stem is zoet, en uw gedaante is lieflijk.* En weet hoe lieflijk het voor een vader is, als hij zijn kind met lieflijke ootmoedigheid en ernst hoort een zaak van hem begeren, ofschoon hij ze niet ten eerste geeft, omdat dat aanhouden van zijn kind hem zo lieflijk is.

b. Het zegt dat de Heere Zich laat bewegen, om zo te spreken, om haar aanhoudend verzoek in te willigen. De Heere, als er zondenschuld op de ziel is, gaat heen naar Zijn plaats; maar als ze zich schuldig kennen, en dat het hun zo bang valt, dat ze het niet stellen kunnen, en zo biddende gemaakt worden, dan zullen ze Hem vinden, *Hos. 5:15.*

c. Eindelijk, de uitnemende gereedheid en volvaardigheid van God. Hij is traag tot toorn,

maar groot van barmhartigheid. Eer ze roepen, zal Ik horen, en terwijl ze nog spreken, zegt Hij, ziet hier ben Ik, ziet hier ben Ik. Het is een boos en ongelovig hart, dat ons anders doet denken; God zal niet versmaden noch vergeten Zijn kinderen, die dag en nacht tot Hem roepen.

B. Als God nu dit doen wilde, het gevolg wordt voorgesteld: *het zou beschreven worden voor het navolgende geslacht, en het volk dat geschapen zou worden, zou den Heere loven*. Ons oogmerk is niet, dit gedeelte breed uit halen; wij zullen er maar zeer kort iets van zeggen.

Het zou beschreven worden voor het navolgende geslacht.

1. HET ZOU BESCHREVEN WORDEN. Het was een gewichtig stuk, aan welker bewaring zeer veel gelegen was. En dus zou deze gebeurtenis voor de vergetelheid bewaard worden, opdat, als het er op aankwam, het in de rol van Gods Boek altijd gevonden zou worden; iets om te doen gedenken, dat God geen dorre woestijn noch een land van uiterste duisternis voor Zijn volk is. De dichter zag dat dit zou geschieden, het zou beschreven worden.

2. De personen, voor wie, worden er bijgevoegd: VOOR HET NAVOLGENDE GESLACHT. Het is het beste, het in zijn ruimte te nemen voor alle nakomende geslachten van ware gelovigen, die in dergelijke omstandigheden zijn mochten, om die te leren en te onderwijzen.

a. Dat des mensen ongelegenheid Gods gelegenheid is. Als er geen oog is om medelijden te hebben, en wij als vertreden in ons bloed liggen, dan is het de tijd der minne. God stapt dan in en zegt: Bezwijkt nimmer; als het van alle kanten donkerder begint uit te zien, uw verlossing is dan de baarmoeder van de dageraad, om schielijk geboren te worden, en licht en glans te geven, gelijk de zon, als die zonder wolken opgaat; het is dan tijd voor de Heere, dat Hij werkt.

b. Om het navolgende geslacht te doen zien, dat als God werkt, Hij het niet doet om enige waardigheid in het schepsel, maar alleen om Zijns Naams wil. Hier is het een gans ontblote; derhalve, gelijk niets Zijn Goddelijke gunst kan verdienen, zo zal niets de uitlating daarvan, als God het schenken wil, beletten.

c. Om het navolgende geslacht getrouw en dadelijk werkzaam in de oefening van het gebed zonder ophouden of verflauwen te doen blijven. Niettegenstaande enig uitstel, deze ellendige riep, en de Heere hoorde. Loopt ook, blijft roepen, en God zal u ook horen en redden uit al uw benauwdheden; gij zult voorspoedig zijn, de aanhouder wint.

d. Eindelijk, om te leren, dat hoe wij menigmaal twijfelen of onze zuchtingen voor God zullen opkomen, ze evenwel op het laatste zullen beantwoord worden. Wij hebben te weinig geduld. Izak bad om de vruchtbaarmaking van zijn vrouw jaren aaneen, en God liet Zich eindelijk verbidden.

2. Het navolgende geslacht, HET VOLK DAT GESCHAPEN ZOU WORDEN, dit lezende en horende, ZOU DEN HEERE LOVEN.

a. Wegens Zijn grote goedheid, dat Hij dit aan een gans ontblote niet alleen bewees, maar daarenboven dit in Zijn Woord heeft laten aantekenen. Al de delen van Gods Woord zijn de gelovige zoet en dierbaar, maar vooral die stukken, daar ze de gestalten van Gods volk, en Gods genade in die aan Zijn volk bewezen, beschreven vinden.

b. Zij zouden ook, tot roem van de Goddelijke genade, die weg zoeken in te slaan en zich gedragen als een ellendige.

c. Zij zouden Hem loven, dat is, de vrijheid van Zijn genade roemen, aanbidden, en Hem de heerlijkheid, de lof en de dankzegging toebrengen tot in der eeuwigheid.

TOEPASSING

MIJN geliefden, wij hebben u vertoond, hoe de Heere God Zich omtrent het gebed van de gans ontblote gedraagt, tot moedgeving van alle ware aanroepers van Zijn heilige Naam. Kostelijke zaken, naarmate van het licht dat wij hebben, hebben wij het u voorgesteld. Daar hoefde niet veel tot toepassing verder gezegd te worden. Evenwel zullen wij iets moeten zeggen,

doch kort. En hoe zullen wij het een en het ander, naar zulk een brede verhandeling voorstellen? Wij zullen iets in het gemeen en iets in het bijzonder zeggen.

1. In het gemeen, mijn vrienden, als wij ons maar te binnen brengen de zaken die wij gehoord hebben, wat is dat droevig gesteld overal met het bidwerk, dat evenwel het voornaamste stuk van de dankbaarheid, ja, de ziel van de ganse godsdienst is.

a. Wat is het bidwerk doorgaans niet tot grote ergernis en ontstichting, ja, om God tot toorn op te wekken? De oneerbiedigheid is uitermate groot. Geen blijk is er bijna van ontzag voor de heerlijke majesteit Gods, niet de minste blijk van gevoel van ellende, die op het hart drukt. De een zegt de gebeden, die hij van buiten geleerd heeft, op. De andere heeft menige bijeen passende schriftuurteksten. De andere zegt de waarheden van de theologie op, even alsof God van de godgeleerdheid onkundig was. Een ander verhaalt een historie van de bekering van de mens, en van de verdere wisselvallige toestanden der vromen op de weg naar de hemel. Het is een schande, dat zulken, die vrome predikanten en particulieren willen zijn, zo te werk gaan; en een grote blindheid in die, die zulke vertellingen voor bidden houden. God kent de practicale zowel als de stellige godgeleerdheid. Wij moeten onze begeerten bekend maken; bidden is begeren. Een ander staat alsof hij een oratie deed, heeft veel bloemen van welsprekendheid, stoft op zijn stembuiging, op zijn bewegen met zijn handen, enz. Mijn waarde vrienden, het ziet er hopeloos uit; de godsdienst is maar als een gedaante, als een lichaam zonder ziel. Het is geen wonder dat velen zich er aan stoten, en dat mensen die licht hebben, zich aan de meeste dingen ergeren. Hieruit hebben enigen zich willen afscheiden om een geestelijker godsdienst te hebben. Doch dat is niet goed; wij hoeven ons juist niet af te scheiden. Wij hebben een zuivere leer, er moet geen jota in veranderd worden. Maar in de praktijk moeten wij op onze post en in onze betrekking blijven, naar dagelijkse hervorming van onszelf, en ook van de praktijk van anderen staan; en zo zullen wij staande blijven.

b. Wat wordt er gevallen over, ja zelfs met de gebeden van Gods volk, die uit de diepte tot God roepen, gespot? Dan is het, hun uitdrukkingen zijn te laag voor de Goddelijke Majesteit. Dan er is geen orde in hun gebeden. Dan is het, er zijn zulke ijdele herhalingen van één en dezelfde zaak in, enz. Mijn vrienden! Gods volk beklaagt zich meer over de laagheid van hun hart, dan over de laagheid van hun uitdrukkingen.

In alle gevallen, als de uitdrukkingen uit een eerbiedige gestalte voor de hoge God voortkomen, en geschikt zijn naar onze bevatting, om onze aandoening en zielsgevoelen uit te drukken en voor te stellen, zijn ze dan niet goed? Zijn ze niet beter dan hoge uitdrukkingen zonder enig of tenminste zeer weinig besef van God en aandoeningen over onze ellende? Het is waar, er moet een orde in de gebeden zijn; God is een God van orde; maar wat is die orde? Gaat alle menselijke gebeden na; die heeft deze, een andere gene orde. Zou het niet stoute hoogmoed en waanwijsheid zijn, indien men een ieders orde verwierp, omdat die met onze orde niet overeenkomt? De beste orde is, dat wij onze gedachten zoeken bestuurd te krijgen door Gods Geest, en de leiding van het Gebed des Heeren. Ik heb beproefde heiligen horen bidden, die deze orde hielden. En ofschoon wij dezelfde orde niet altijd houden, zo denken wij dat wij niet misdoen, als wij de leiding des Geestes volgen, dan het ene, dan het andere, dat ons meest drukt, voorstellende, naarmate het ons indachtig gemaakt wordt. Wij denken dat dit klaar is in verschillende Psalmen, daar wij tevergeefs naar een evenredige en altijd gelijke orde zouden zoeken. En belangende een ijdel verhaal van woorden, wij keuren dat geheel af in de zin, waarin de Zaligmaker het afkeurt, namelijk als de mensen zouden denken om de veelheid der woorden en de herhaling van dezelfde uitdrukkingen te zullen verhoord worden. Maar dezelfde uitdrukkingen, als dat er af is, is geen *Tautologie*, al was het zelfs tot driemaal toe, vermits bij elke herhaling er nieuwe aandoening bij is. Leest de Psalmen, overdenkt het Gebed van Christus, en vreest dat gij niet onder die bevonden wordt, die hun vleselijke wijsheid aanleggen om de gebeden der heiligen te bespotten.

c. Wat wordt er weinig werk gemaakt om de arme mensen te ontdekken aan hun

sleurdienst en formalistisch bidden, daar de mensen zeer gerust in leven en hun kinderen in opbrengen. Integendeel, men stijft de mensen in hun sleurdienst, gebeden; en boekjes worden in de handen gestopt bij menigte. Is God niet een Geest? Moet Hij niet in geest in waarheid gediend worden? Is dat een dienen van hem in geest en waarheid, een gebed uit een boekje te leren? Is dat alles wat wij van de Reformatie hebben, dat wij het opzeggen van de PATERNOSTERS in de roomse kerk voor andere verruild hebben? Het is waar, dat de hervormers in Duitsland en Engeland enige gebeden hebben opgesteld; maar het is ook waar, dat de Kerk van Schotland, (een van de zuiverste in leer, en vooral zich houdende in de goede discipline, en ten ene male alle paapse superstities verwerpende, en zich aan de apostolische leer houdende) wel goedkeurende de inhoud van die, wegens de waarheid die er in begrepen is, altijd tegen het gebruik geprotesteerd heeft. Vermits er geen gebod, noch belofte, noch voorbeeld is, dat immers gebeden van feilbare mensen zijn opgesteld om van anderen in hun devotie gebruikt te worden. Meent niet dat wij tegen het lezen zijn van de zuchtingen, die goede mannen hebben geschreven. Ze zijn nuttig om ons te doen zien de indrukken die ze van hun ellende hadden; die innige uitgangen van hun harten om genade, en om gemeenschapsoefeningen met God te doen beseffen. Maar niet, om die juist van woord tot woord na te zeggen. Wij moeten zelf indrukken hebben, wij moeten zelf onze eigen ellende kennen, en naarmate wij zulks kennen, zullen wij ook uit de diepte roepen. Wat verder het verschil betreft, daar willen wij ons niet inlaten, zijnde alleen ons oogmerk maar om u te doen zien dat sleurdienst een God tergende zonde is, en dat alle dienst, die maar lippenwerk zonder hart is, hetzij dat wij gebeden lezen, of, gelijk men zegt, uit het hoofd opzeggen, sleurdienst is, als ons hart er niet bij is. Leest het werkje van doctor Owen; deze zal u meer zeggen, dan wij wegens ons bestek en omstandigheden zeggen kunnen.

2. Maar laat ons in het bijzonder tot onszelf komen, om een woord twee of drie tot onbekeerden en bekeerden te spreken.

a. Dat er een groot aantal van u onbekeerd zijn, mogen wij zonder liefdeloze veroordeling zeggen; terwijl gij het zelf met de mond belijdt, en er oppervlakkig van overtuigd zijt in uw verstand. Indien er enig stuk is, dat tot uw overtuiging dient, zo is dit een bijzonder stuk; want al wat leven heeft, bidt alles op zijn wijze; allen die geestelijk leven hebben, bidden in geest en in waarheid.

1. Zijn er niet onder u, mijn vrienden, hoe sterk wij de plicht aandringen en voor uw rekening leggen, die niet bidden, noch tot God roepen? De jonge raven roepen tot God, en Hij spijzigt ze, en gij zijt mensen; mensen, die Gods Woord hebt en de opwekking tot uw plicht; en dit wordt schandelijk verzuimd, niet alleen van sommigen uit zorgeloosheid, maar van deze en die uit een Spinozistische atheïstische grond. God heeft besloten, zegt gij, wie al en wie niet zal zalig worden. Mijn vrienden, zeker weten wij de voorwerpen niet, totdat het besluit, dat eeuwig vast en onveranderlijk is, uitgevoerd wordt. Daarom ligt het voor uw rekening te bidden, terwijl God een verbinding in het schenken van Zijn gaven gesteld heeft. Zo wil Hij er om verzocht worden; en het is te vrezen dat gij, die onder zulk een verharding gerust zonder bidden blijft, uw dwaasheid te laat zult beklagen, en bidden, als het geen vindenstijd is, dat bergen op u mogen vallen en heuvelen u mogen bedekken. God doe bijtijds u ontwaken, wensen wij van harte. Zijn er onder u die bidden, dat geloven wij; maar mijn lieve vrienden, hoe gaat dat toe? Gij hebt veel van ons over het gebed gehoord; hoe zijn toch uw gebeden gesteld? Hebt gij ons verstaan en begrepen?

a. Mijn geliefden, zoekt gij u tot het gebed te bereiden, door de dag zonde en zondige gelegenheden mijdende, en uzelf tot dat werk, als gij in uw binnenkameren gaat, bereidende? Hoe staat gij erbij? Moet uw consciëntie u niet zeggen, dat gij aan al die dingen niet eens denkt? Als de tijd daar is, gij doet uw werk. Och, daar weinig omzichtigheid is in de wandel, en geen voorbereiding tot het gebed, het moet er droevig uitzien. Waren wij biddende zonder ophouden, het zou in de gebeden beter gaan.

b. Bidt gij? Wel, wat bidt gij? Hetzelfde gebed dat gij over tien, twintig, ja mogelijk

veertig jaren al gebeden hebt? Is er dan geen verandering in uw omstandigheden? Moesten de veelvuldige wisselbeurten van uw levensgevallen u niet geleerd hebben om Gods bijzondere genade, hulp en leiding in te roepen? Het is wonder, dat uw ziel geen verdriet begint te krijgen in het zolang opzeggen van één en hetzelfde. Het is wonder, dat gij denken kunt, dat God enig welgevallen in een gebed kan hebben, daar uw eigen ziel geen welgevallen in heeft, en dat gij zeer gemakkelijk, vermits uw ellende u niet drukt, zoudt kunnen inlaten, was het niet dat gij aan die sleur gewend waart, en dat uw arme ziel zo verblind is, dat ze zich met de as van uw sleurdienst laat voeden.

c. Bidt gij; wel, mijn geliefden, hoe bidt gij? Wat voor een gestalte en aandoening hebt gij?

Kent gij die God, tot Wie gij nadert, zoals Hij is heilig, rechtvaardig, en buiten Christus ongenaakbaar voor enig schepsel? Gij aanbidt dat gij niet kent. Alles dat de meesten verrichten, daar mag op geschreven worden dat het gedaan is aan de ONBEKENDE GOD.

Hebt gij eerbied en ontzag op uw gemoed voor de hoge majesteit Gods? Immers velen vallen aan het werk zonder het minste teken of blijk van enige devotie. Zij spreken hun zaken met de mond vrijmoediger uit, dan ze het doen zouden tot iemand die enigszins boven hun rang is. En is er nu of dan enige vrees, het is wegens de tegenwoordigheid van mensen, niet dat Gods tegenwoordigheid met indruk op hart ligt.

Hebt gij kennis aan de ganse ontblootheid, daar wij zo breed van gesproken hebben? Och mijn waarde toehoorders, het ziet er zeer ellendig uit bij de meesten van u. En weest verzekerd, indien gij van sleurdienst niet afgedreven wordt om God in gebeden en zuchtingen te zoeken, in tranen te zaaien, dat gij nimmer in vreugde zult maaien. De enige weg voor u is, bij God uit de grond van uw hart aan te houden, dat Hij door de werking van Zijn Geest u uw ellende mag bekend maken en gevoelig op uw hart doen drukken.

b. Gelovigen en ware Christenen, wij hebben u al vrij wat voor uw verstand zoeken te brengen omtrent het gebed zelf in het gemeen, en het gebed van de gans ontblote in het bijzonder; en wij hebben voorgesteld, hoe genadig God Zich daaromtrent gedraagt. Hij wendt Zich tot dezulken, Hij versmaadt hen niet, zij worden hersteld, enz. Nu zouden wij maar een kort woord (vermits wij zoveel gezegd hebben, en wij van langdurige toe-eigeningen niet zeer houden) tot u spreken.

1. Wij hopen, dat hetgeen gij gehoord hebt, u ook zal strekken tot overtuiging van de laagheid en ellendigheid van uw bidwerk. Er is geen beter middel om onze consciënties te doen spreken, en om ons te doen ontwaken, in een afgezakte staat, dan dat wij eens met opmerking gaan beschouwen wat wij behoorden te zijn, en hoe men dadelijk is als men wel gesteld is. Daar is, onder vele andere, geen zielverderflijker zaak voor de ware Christenen dan de handelwijze, die velen houden, (in hun eenvoudigheid nochtans, zo wij vertrouwen) in de gebeden, zo jonge predikanten die God vrezen, als ook andere oprechten, die zich tot stichting van hun evenmens overgeven, dat zeer stichtelijk is. Ik wenste uit de grond van mijn ziel met Mozes, dat al het volk des Heeren profeten waren, en dat ieder zijn talent tot stichting moge aanleggen, tot opbouw, om naar vereis van zaken Christenen wezenlijk te stichten. Maar wonderlijk is het, dat de meeste tijd in de gebeden en toe- eigeningen doorgebracht wordt om de bevinding te vertellen, en om nabijkomenden te ontdekken. En waarlijk, ik geloof dat er weinige nabijkomenden zijn, als wij dat nagaan, hoever zij eigenlijk komen, en dan ons oog laten gaan, hoever de meeste toehoorders zijn van enige aandoening. En dan, om de kleinen op te beuren. Wordt er een waarheid voorgesteld, men zegt tot hen hoe dodig ze ook zijn, gij hebt dat, en hij heeft wat anders. En indien wij nu na onze verklaring dat wilden doen, wat hadden wij een menigte van zaken, die wij zouden kunnen zeggen, opdat de zwakken niet zouden geslingerd worden. Mijn geliefden, ik ben zozeer als iemand om de verslagen harten der kleinmoedigen op te beuren, en weet hoe naar het is, in en onder aanvechting en bestrijding te zijn. Maar ik moet u in overweging geven een woord of twee.

Vooreerst, wie zijn de voorwerpen van vertroosting? Wie moeten wij zeggen, hebt gij dat niet, en dan wat anders ondervonden? Zijn het niet die waarlijk in bestrijding zijn? Maar eilieve, gaat eens na, waar zijn die, die zo schreien, die zo beroerd zijn over hun vervreemding van God, over hun laag leven, dat zo alles in twijfel trekken, dat ze ongetroost en voortgedreven zijn als door een onweder? Zo er zijn, het Evangelie moet hun open gelegd worden, en de kentekenen van het ware geloof. En dat zullen die het beste doen, die meest de bestrijding bij bevinding zelf kennen. Maar waar zijn die? Zeker, hun getal is zeer klein. De meesten hoe dodig ze zijn, zijn vrij ervaren om zich uit de bewustheid van voorgaande ondervindingen op te beuren, en zo de bestrijding van hun consciëntie te ontduiken. Daarom zou het goed zijn dat men vraagt, niet wat wij al ondervonden hebben, maar wat wij nu zijn; hoe het op die dag, op dat ogenblik tussen God en onze ziel staat. Daar komt het op aan, niet wat ik voor een jaar was, maar wat ik nu ben.

In de tweede plaats moeten wij zeggen, dat het ons voorkomt dat de Geest van God tegengewerkt wordt. De Geest, als de zaak van het ware opgewekte, geestelijke leven voorgehouden wordt, komt als een Geest tot overtuiging in de harten der gelovigen werken, niet zeggende dat zij genadeloos zijn, maar dat zij laag leven, zeer dodig zijn; en eer de wonde diep genoeg gaat, een ander komt en legt zijn genezende pleister op een even half geopende wonde; en zo blijft des Heeren volk in een lage en dodige toestand. Wel wat jammer? Is men bang geworden elkander zeer te doen, en hebben wij lust gekregen om pleisters op stinkende wonden te leggen? In zedigheid geven wij deze dingen in bedenking.

Nu hopen wij dat gij al vrij wat zult gezien hebben tot beschuldiging over uw laagheid en sleurdienst, hoe zelden gij maar bidt als een gans ontblote. Indien dat zo is, gij hebt een zegen tot ontdekking, en wij bereiken ons oogmerk. Maar voelt gij niets, maakt het u van binnen niet ongerust, het is een slecht teken. Och wie weet het, mogelijk is dat woord uit Christus' mond ten opzichte van u uitgegaan, terwijl gij nergens door ontwaakt kunt worden: SLAAPT NU VOORT.

b. Wij hebben u de zaken voorgesteld, opdat gij op een verborgen leven en omgang met God verliefd zoudt worden. Gaat het zo in de binnenkamers, wie zou alles er niet om verlaten en vaarwel zeggen, om in dat eenzame met God gemeenzaam te zijn? Nu weet gij, hoe droevig het bij deze en die onder u gesteld is. Het is alsof enige vrome mensen de duivel in hun binnenkamer gezien hadden; zij kunnen er niet in blijven. Het is al praten, gezelschappen houden, zolang bij elkander te blijven, dat er weinig tijd is om eens zonder bekrompenheid God te zoeken en gemeenschap met Hem te houden; alles geraakt in ongeregeldheid in de huisgezinnen; de tijd van afzondering is verlopen, men is vadsig, ledig en uitgepraat. Waar lijkt het naar? Oordeelt het maar zelf. Och dat God u meer bij uw binnenkameren bepaalde! Dat gij eens recht zin in het verborgen leven met God had. Dat sleurdienst u verfoeilijk werd! Want sleurdienst bestaat niet alleen in opzeggen van aangeleerde gebeden, maar ook in het bidden als een gejaagde, zonder tijd er toe te nemen en zonder hart en lust; en gij hebt dikwijls noch het een noch het ander.

c. Ten derde, mijn waarde vrienden, wij hopen dat gij met ons zult opmaken, dat het doorgaans naar en ellendig zelfs onder des Heeren volk omtrent het bidwerk gesteld is, ofschoon de plicht zelf niet geheel nagelaten wordt.

Wat leven wij dagelijks tussen de ene plicht en de andere weinig onder de levendige indrukken van God, wandelende als in Zijn tegenwoordigheid, Hem gedurig ons voorstellende, in alles dat wij doen blijvende bij de Heere. Als dit dagelijks gemist wordt, wij verliezen de tedere en gevoelige indrukken, die wij in de voorgaande oefeningen hadden, daar komt vervreemding tussen de Heere en onze zielen, en dan kan het onmogelijk met ons welgaan in het bidden.

Wat is er weinig waakzaamheid over zijn hart, en over de bewegingen en gedachten en uitgangen daarvan, lettende op alles dat er omgaat; hetzij goed, om God ervoor te danken, hetzij

kwaad, om ertegen te strijden, en de gehele wapenrusting Gods aan te doen, en geharnast te staan, zonder die ooit af te doen, en ook om onder diepere en gevoeliger verootmoediging te geraken, wegens de overblijfselen van de oude mens, die groot in de beste van ons allen zijn. Schijnt het niet dat velen denken, dat hun om hun hart te bewaren, dit zoveel, ja, boven alle dingen niet behoeft aanbevolen te worden?

Wat worden de gebeden weinig nageoogd, om te zien of wij iets ontvangen van hetgeen daar wij om geroepen hebben tot God? Het is een teken dat wij weinig gedachten hebben wat wij al bidden, en dat het ons zeer onverschillig is of wij de zaken ontvangen of niet; anders zouden wij onze gebeden naogen. Ziet eens, als wij een rekwest over een zaak van belang inleveren, wij zullen alle ogenblikken naar antwoord, naar een gunstig antwoord wachten; ja, zeer verlangen, en zeer teleurgesteld zijn, indien het niet komt. Was nu hetgeen daar wij om gebeden hebben, ons van zulk een belang, wij zouden ook zo werkzaam zijn.

Wat zijn wij dagelijks weinig in een biddende gestalte, met God wandelende en converserende in en door de uitschietende gebeden, en de stille opheffing van ons hart tot God, Die in de hemel is. Nehemia kon zo werkzaam zijn en blijven, zelfs als de koning aan tafel zat, en hij op zijn wenk moest letten om hem de wijn in te schenken.

Wat is er doorgaans weinig voorbereiding tot het gebed? Nauwelijks heeft men tijd om te bidden, laat staan zijn hart tot het gebed te bereiden. Het is alsof men zonder zonde dit gedeelte van zijn verborgen oefeningen mocht nalaten.

Wat is men in het bidden diep indrukkeloos, ongevoelig, beklaaglijk ellendig? De ellende drukt niet, de ziel hijgt niet naar God, de kinderlijke vreze, geloof, hoop en liefde, die in de gebeden moesten werkzaam zijn en dadelijk geoefend worden, liggen onder de as begraven, worden niet dadelijk werkzaam; ja, het is alsof ze niet van node waren.

Wat gunt men zich weinig tijd tot oefening? Het is al haast gedaan, en men is spoedig ten einde adem, om het woord Amen maar uit te spreken.

Wat rust men niet in het gedane werk, zonder klopping, beschuldiging en gevoelige jammer en weedom des harten, als het ons niet gegund wordt de Koning te zien en gemeenschap met Hem te oefenen?

Wie zal optellen wat er al ontbreekt! Och, dat gij en ik in gevoelige schaamte mochten geraken, dat wij in weedom van onze ziel onze ellende mochten belijden en grondig gevoelen, om ons er over voor God te verootmoedigen.

d. Ten vierde. Kinderen van God, och om uw eigen zaligheid wil, hebt toch een afkeer van sleurdienst, zoekt te bidden, ja, te bidden zonder ophouden, te bidden in geest en in waarheid. Wat zijn er niet al zaken om er u toe aan te zetten en aan te moedigen. Gij hebt ogenblikkelijk gebrek en behoeften, die nergens anders mee vervuld kunnen worden. Gij gaat in het gebed tot uw eigen verzoende God en Vader, door het voorhangsel van het gescheurde vlees van uw oudste Broeder. De Heilige Geest om u te bewerken is u toegezegd, God geeft u vrijheid, als Hij zegt, roept Mij aan in den dag der benauwdheid. Wat zijn er beloften, dat gij gered en verhoord zult worden? Hierin is het, dat gij met God gemeenschap oefent, dat gij uw Koning in Zijn schoonheid aanschouwt, dat gij gedrenkt wordt uit de beken van Gods wellusten; ja, ofschoon op de aarde, dat gij uw wandeling in de hemel hebt, ja, dat gij levendig zult gemaakt worden, en uw krachten vernieuwd krijgen. Dit gedeelte van Gods Woord is immers tot uw nut beschreven, opdat gij als een gans ontblote zoudt aangemoedigd worden om aan te houden, vermits God Zich tot dezulken zal wenden, en hun gebed geenszins versmaden.

e. Ten vijfde. Nu dunkt ons, dat er mogelijk deze en gene zullen zijn, die al zeggen, och ik hang mijn zegel aan die waarheid, God heeft Zich tot mij gewend, en Hij heeft eindelijk getoond dat Hij mijn gebed niet heeft versmaad. Dat is ons lief. Och, dat wij en al Gods volk het zeggen konden! Daar zou wat gezien worden, en wij zouden voor de vijanden verschrikkelijk zijn als slagorden met banieren. Hebt gij het ondervonden, looft de Heere, laat de lofzang in stilheid tot Hem opgaan. Wij zullen u in een volgende leerrede aanwijzen de gestalte van

zulkeen, en wij bidden ondertussen dat God nog Zijn verdere zegen over het gesprokene wil geven. AMEN.

N.B. Breder durfden wij niet. Onze meditaties hebben wij opgegeven. Daar wij niets of weinig van gezegd hebben, het is opdat gij het bij andere waarde mannen zoudt zoeken. Nooit wensten wij iemand van het lezen van die af te trekken. Onze meditaties zullen mogelijk tot opwekking strekken; altijd uw en ons eigen nut hebben wij bedoeld. Leest Brown; en zodra doctor Owens traktaat uitkomt, maakt gebruik van hem. Wij hopen dat de boekverkopers Pelt en Douci de Nederlanders mede zullen delen hetgeen mijn nu zalige overgrootvader Mr. Andreas Gray over het gebed geschreven heeft.

EEN HERSTELDE GELOVIGE, ZIJN VERDENKERS ONDERRICHTENDE.

HOOGLIED 1:5

Ik ben zwart, doch lieflijk, (gij dochteren van Jeruzalem) gelijk de tenten van Kedar, gelijk de gordijnen van Salomo.

DE broeder van de verloren zoon, ziende dat deze op zijn weerkeren van hun vader zo wel behandeld was, nam zulks zeer euvel en kwalijk op, gelijk gij zien kunt in de gelijkenis, *Luk. 15:25-28.*

Dikwijls gebeurt het ook, dat deze en gene na hun herstelling uit hun vorige dodigheid al vrij wat verdenking ondergaan, en daarom moeten ze daartegen gewapend worden. Deze woorden kozen wij tot dat einde uit, en zullen onder inwachting van Gods hulp een stichtelijk stuk voorhouden.

Van de samenhang zullen wij iets in de verklaring zeggen, en wij merken aan dat in de woorden ons twee zaken voorkomen.

I. Vooreerst vinden wij de bruid bezig om de dochters van Jeruzalem, die haar wegens haar gebrek aanvielen, te onderrichten door een voorstel van haar zwartheid, en ook van haar lieflijkheid.

II. Ten tweede, dit door een gelijkenis ophelderende, ontleend van de tenten van Kedar en de gordijnen van Salomo.

I. Het EERSTE DEEL, alwaar wij de bruid bezig vinden met de dochters van Jeruzalem, deze haar zwartheid, en tevens haar lieflijkheid tot haar onderrichting voorstellende, opdat zij zich niet teveel zouden storen door starogen op hetgeen voor ogen is. Zij zegt dan, ik ben zwart, doch lieflijk, gij dochters van Jeruzalem. Hier hebben wij te letten:

A. Op de personen, die hier voorkomen; en wel:

1. De personen die onderwezen worden, zijn de dochters van Jeruzalem. Deze spreekt de bruid aan, zeggende: GIJ DOCHTERS VAN JERUZALEM. Hier zullen wij:

a. Iets van de SAMENHANG spreken. In het voorgaande zagen wij de bruid spreken tot haar Bruidegom, de allerliefste Jezus, en biddende om de kussen van Zijn mond, en het gewaar worden van Zijn almachtige kracht, om haar geheel machteloze, te doen lopen. Waarop zij een verhaal doet van de allernauwste gemeenschapsoefening, die zij had met Jezus in Zijn binnenkameren, en van haar voornemen om gerust en blijde en vrolijk te zijn in de Heere, de God van alle vertroosting. In dit en in het volgende vers vinden wij de bruid in een gesprek met de dochteren van Jeruzalem, die zich kwamen te stoten aan het gebrek van de bruid. Het is alsof zij zeiden, hoe durft gij naar de kussen van Jezus' mondt te staan? Hoe durft gij uzelf zulke grote zaken toe te eigenen, als in de binnenkameren te zijn? Daar gij van alle kanten er zo naar uitziet, en zo onderdrukt wordt, en in vele zonden komt te vallen? Dezen wil de bruid nu onderrichten.

b. Zodat wij de woorden zelf nader komende, haar horen zeggen: Gij dochters van Jeruzalem. De uitleggers zijn het niet eens, wie wij hier door te verstaan hebben. Ik acht het niet nodig hun gedachten, die van de onze verschillen, mede te delen. Als wij op het voorbeeldend of zinnebeeldig gebruik van het woord Jeruzalem letten, en de plaatsen in dit Lied nagaan, daar van de dochteren van Jeruzalem gesproken wordt, zullen wij lichtelijk kunnen opmaken wie wij hier te verstaan hebben. Jeruzalem, in een oneigenlijke zin, betekent doorgaans in de Schriften van

het Oude en het Nieuwe Testament, de algemene heilige Kerk, Christus Jezus' verborgen lichaam, waarvan een ieder gelovige een lid is, een levende steen, gelegd, gebouwd en vastgehecht met Jezus, de uiterste Hoeksteen en het enige Fundament van zaligheid, door een waar en zaligmakend geloof, en met elkander door een oprechte liefde, welke is de band van volmaaktheid en het gewisse kenmerk dat men uit God geboren is. De overeenkomsten tussen het letterlijke en het geestelijke Jeruzalem zijn bijzonder veel en zoet. Let maar op enige van die, in zoverre als ze met ons oogmerk overeenkomen.

De Kerk van God, welke alleen uit uitverkorenen en geroepenen bestaat, is een gezicht van vrede. Daarin komt God allerlei vrede verkondigen, dengenen die verre zijn, en ook dengenen die nabij zijn, *Ef. 2, Jes. 20:1, Hagg. 2:9.*

Het geestelijke Jeruzalem, in overeenkomst met het letterlijke, is een vaste en welbemuurde plaats. Die op de Heere vertrouwt, die zal zijn gelijk de berg Sions, die in der eeuwigheid niet wankelen zal. God Zelf stelt Zijn heil tot muren en voorschansen; ja, Hijzelf is een vurige Muur rondom haar, en de Heerlijkheid in het midden van haar.

Jeruzalem was een stad wel samengevoegd, *Ps. 122:3.* Zo is de Kerk Gods, het geestelijke Jeruzalem, een gebouw bekwaam samengevoegd, welke opwast tot een heilige tempel in de Heere, waarin God als in Zijn woonstede woont door de Geest, *Ef. 2:21,22.*

Jeruzalem naar de geest, heeft uitnemende voorrechten en privileges; want heerlijke dingen worden gesproken van deze stad Gods, *Ps. 87:3.*

Jeruzalem is een woord, eigenlijk in het tweevoudige getal, om aan te wijzen dat er een gedeelte van het geestelijke Jeruzalem zegepralende is, dat is het Jeruzalem daarboven, dat vrij is; en een gedeelte strijdende, dat is hier beneden, hijgende naar de volmaaktheid, en strijdende tegen alle vijanden.

Als wij nu Jeruzalem in deze zin nemen, zo moeten wij noodwendig door de dochters van Jeruzalem verstaan ware gelovigen, die ware leden van Christus' verborgen lichaam zijn, namelijk de ware Kerk. En wij worden hierin zeer bevestigd, als wij nagaan de plaatsen, daar de dochters van Jeruzalem in dit Lied voorkomen. Zevenmaal komen zij tevoorschijn, *hoofdst. 1:5, 2:7, 3:5, 5:8, 6:8, 8:4,5.* Uit welke plaatsen wij zien kunnen, dat zij ook de ware Bruidegom zochten, en dat zij hoogachting voor de bruid hadden, en liefde tot Jezus Zelf; welke zaken de natuur niet leert. Ondertussen uit hetgeen wij hier vinden, en elders in dit Boek, ofschoon zij ware gelovigen waren, zij waren maar weinig gevorderd, zij waren maar zwak in het geloof, zich stotende aan de zwartheid van de bruid. Derhalve zullen wij aanwijzen:

1. Wie de dochters van Jeruzalem zijn, zwak in het geloof en weinig ervaren ten aanzien van de bruid, een ervaren en zeer gevorderde gelovige.

a. Die zijn zulken, die waarlijk in Sion geboren zijn, door de wederbarende genade, welke is een nieuwe schepping, waarin God Zijn beeld in elk vermogen van de ziel legt. *Naar Zijn wil heeft Hij ons gebaard, door het Woord der waarheid, Jak. 1:18.* Daarom worden de gelovigen meermaals kinderen genoemd, zonen en dochteren des Allerhoogsten. En Christus spreekt die troostelijke woorden tot Maria, opdat zij ze verhalen zou aan de discipelen: Ik vaar op tot Mijn Vader en tot uw Vader, *Joh. 20.* Hieruit zijn de dochters van Jeruzalem Gods kinderen zowel als de bruid. En naardien zij kinderen zijn, zo zijn zij ook erfgenamen, erfgenamen Gods en mede-erfgenamen van Christus, *Rom. 8:17.*

b. De dochters van Jeruzalem, ofschoon in Sion geboren, zijn dezulken nochtans, die maar eerst op de weg komen, en zuigelingen in de genade zijn, die met melk moeten gespijzigd worden, en liggen moeten aan de borsten, en getroeteld worden. Johannes schijnt dit ons onderscheid tussen gelovigen te stellen, sommigen noemende kinderen, anderen jongelingen, anderen mannen, anderen vaders. (Mogelijk ziet deze plaats niet op verschillende trappen in de genade, maar op de ouderdom van die, waaraan Johannes schreef, onder welke ouden en jongen waren, gelijk Mr. Cotton over deze plaats heeft.) God zegt ook Zelf: Ik leerde Efraïm gaan, ofschoon hij het niet wist, dat Ik het was Die hem genas. En hierin is een zonderlinge wijsheid

Gods, dat allen hier tot hetzelfde toppunt van volmaaktheid niet komen. Er zijn zwakkere leden, die door de sterkeren moeten ondersteund worden; minder heerlijken, wie de eer aangedaan wordt dat zij strekken om de uitnemende en weergaloze heerlijkheid van de heerlijke leden te doen uitblinken. Trouwens, de voet en de hand zijn nodig tot volmaaktheid van het lichaam, zowel als het oog.

c. De dochters van Jeruzalem zijn zulken, wier geloof en verzekering meest steunt op hun gevoel. Zij zijn nog niet in staat om op het enkele woord van de God Amen te vertrouwen, en in duisternis, daar geen licht is, te steunen op de Naam huns Gods; maar als zij de tekenen en panden van Gods liefde vinden, zij geloven dan, en hun geloof wordt meer veroorzaakt door gevoel, dat zij in hun zielen vinden, dan door het onfeilbare van Gods Woord en het onveranderlijke van Gods trouw. Daarom zal men doorgaans zien, dat hun geloof blijft zolang die gestalte is. *Ik zeide wel in mijn voorspoed, ik zal niet wankelen in eeuwigheid; want Heere, Gij had mijn berg door Uw goedgunstigheid vastgezet. Maar toen Gij Uw aangezicht verbergde, werd ik verschrikt, Ps. 30:7,8.*

d. De dochters van Jeruzalem zijn zulken, die niet geoefend zijn. Gods genadige goedheid ziet dat zij in het eerst niet veel dragen kunnen; daarom handelt God met Zijn geroepenen als een voorzichtige tuinman met jonge boompjes. Is er enige uitnemende warme plaats in de hof, die deze

voor allerlei winden beschutten kan, daar plant hij jonge bomen, de oude latende de koude en schudding wel ondervinden. O, wat is het heuglijk voor een ziel, Gods weg in dezen in te gaan; hoe God hen kwam lokken, eigenlijk belezen, en ze trok met liefdekoorden en mensenzelen. Hoe Hij hen droeg gelijk een arend zijn jongen op zijn vlerken draagt, hoe Hij hen met melk en honing, ja, met al de lieflijke goederen van Zijn verbond kwam te voeden, zodat zij verzadigd waren. Weet gij er iets van? Kunt gij u de dagen vanouds met verkwikking te binnen brengen?

e. De dochters van Jeruzalem zijn zulken, die, ofschoon zij enige kennis en zoete onderhandeling met Jezus hebben, nochtans die onderscheiden kennis niet hebben van de Persoon des Middelaars, om die Persoon te prijzen en hoog te achten boven al de gaven. Hiertoe is tijd en veel bevinding van node. De dochters van Jeruzalem misten dit; want in hoofdstuk 4 zeggen zij tot de bruid: Wat is uw Liefste meer dan een andere? En ik bevind, dat de discipelen wel in Christus als de ware Weg wandelden, eer zij volkomen kennis hadden, dat Christus die Weg was. God leerde Efraïm gaan, ofschoon hij niet wist dat het God was, Die hem genas.

f. De dochters van Jeruzalem zijn zulken, die de kracht van de inwonende zonde niet bevindelijk in alle opzichten kennen. Als iemand veranderd wordt, de zonde, het lichaam des doods, de oude mens, ontvangt zulk een dodelijke wonde, dat ze voor enige tijd als het ware in een bezwijming valt. De dochters van Jeruzalem beginnen nu te denken, dat zij de vijand zo onder de voet hebben, dat hij nooit zal opstaan. Zij menen dat zij hoe langer hoe meer van elke beweging zullen bevrijd worden. Klaagt iemand over de onheiligheid van zijn hart, zij denken heimelijk, of dat zijn werk niet goed is, of dat hij maar zeer traag is. En hierin maakt elke gelovige, gelijk de uitkomst leert, een zeer verkeerde rekening. Want naderhand begint de zonde zich te bewegen en de diepten van bedrog, met het vernis, en de arglistigheid die er in elke zonde is, zijn onnagaanbaar. Ik zal een kwade rekening maken, indien elk die met de zonde handgemeen wordt, niet zal genoodzaakt worden om eens uit te roepen: Wee mij, ik ellendig mens, wie zal mij verlossen van het lichaam dezes doods?

g. Eindelijk, de dochters van Jeruzalem zijn zulken, die de gebreken, zwakheden en wederwaardigheden in anderen niet wel dragen kunnen. Wie weet hoe hard zij de bruid zullen gevallen hebben; met welke verdenking van haar staat en werkzaamheid zij ingenomen waren? Hoe zij de bruid van bedrog, verwaandheid en voorgeven van grote dingen zullen beschuldigd hebben? Het wordt, het is waar, niet uitgedrukt, maar het is wel te vermoeden en uit de bevinding gemakkelijk af te leiden; ja, zelfs uit de onderrichtende taal van de bruid in dit en het volgende vers. Iemand zal mogelijk denken en bij zichzelf zeggen, wat een wonderlijk

voorbeeld is dit? Dat de ene gelovige op de andere zo komt aan te vallen? Ja, een jongere en zwakkere een sterke en geoefende te durven aanvallen? Waar spruit zulks toch uit voort? Ik zal het u zeggen.

1.) In het gemeen vloeide het daar uit voort, omdat zij maar dochters waren, weinig geoefend in Gods weg, en weinig kennende de kracht van hun verdorvenheid. Als ze dat meer gekend hadden, zij zouden de bruid niet zo hard gevallen hebben.

2.) Maar in het bijzonder kwam dit voort:

a.) Omdat zij maar onlangs gezien hadden de schrikkelijke natuur der zonde door Goddelijk licht. Daarom konden zij het niet overeen brengen, hoe iemand God kon vrezen en nog enige uitbrekende daden naar buiten hebben.

b.) Omdat zij diepe indrukken van Gods hoogheid hadden; dat deed hen alles henen uit werpen. O, wat maakt men dan stappen? Hoe gemakkelijk kan men zonder pijn rechterogen uitsteken? Nu kan men niet genoeg in het bidden zijn; de klederen van het gewaad kunnen niet nederig genoeg gevonden worden; de wereld niet genoeg veracht. Och dat de ziel nooit mocht hunkeren naar de vleespotten van Egypte.

c.) Omdat zij zulk een dierbaarheid in de heiligmaking zien, hoe het al een begonnen hemel is. Want hun ziel kan nu zeggen: In het houden van Uw geboden is wel groot loon; zodat gij ziet, ofschoon zij verkeerd met de bruid handelden, dat het nochtans wegens gebrek aan ervaring maar was, en spruitende uit liefde tot de deugd.

2. Gezien hebbende wie die zijn, die de bruid aanspreekt, moeten wij een weinig blijven staan bij den aanspreker. Het is de bruid, een uitnemende gelovige, een geoefende en gevorderde in de bevinding. Deze komt nu onder de verdenking van minder ervarenen. Ondertussen gedraagt zij zich stil en gelaten, en noemt haar verdenkers dochters van Jeruzalem. Waarlijk een aanspraak, waarin vele uitnemende deugden doorstralen. Wilt gij er enige van weten, let op de volgende.

a. Hier zien wij, dat de bruid hun staat niet verdenkt, omdat zij haar hard vallen en bitter bejegenen. Neen, zij noemt ze evenwel dochters van Jeruzalem. Zij wist dat men kwaad met kwaad niet moest vergelden, noch wederom meten met dezelfde maat, waarmee haar toegemeten was. O, wat is het een sierlijke deugd, voor zijn beledigers niet alleen te bidden, maar dezen liefde en hoogachting in woorden, hart en wandel voor God en mensen toe te dragen, en zo ook omtrent de verdenkers van iemands staat of werkzaamheid te laten doorstralen! Gij dochters van Jeruzalem, ofschoon gij mij verdenkt, ik weet en geloof dat wij beiden kinderen zijn van dezelfde Vader en moeder.

b. Hier zien wij de zachtmoedigheid van de bruid doorstralen. Het verdorven vlees kon haar wel aansteken tot gramschap, dat zulken, die zo weinig licht, bevinding en ervaring hadden, zich durfden aanmatigen haar, een oude beproefde, die veel had uitgestaan, te veroordelen. Maar neen, zij is als een zachtmoedig lammetje, haar woord is niet wrevelig, het slaan van de rechtvaardige, hoe klein en weinig ervaren, is een olie op haar hoofd. En uit deze liefdedragende gestalte spreekt zij deze lieftallige woorden. Het hardste woord, vanwege de liefde die er in doorstraalt, is hartsmeltende: Gij dochters van Jeruzalem. O gelukkige, ja tienduizendmaal gelukkige, in wie de liefde Gods heerst en in het gedrag doorstraalt.

c. Hier zien wij een zonderlinge en prijzenswaardige ootmoedigheid in de bruid, wenselijk dat men het navolge. Het is haar niet te gering te verkeren bij kleine eerstbeginnende gelovigen, maar zelfs de bruid doet aan deze en voor deze een gulle en rondborstige belijdenis van schuld, *ik ben zwart*. Wat is het te betreuren in deze dagen, dat men zo door hoogmoed is opgeblazen, dat men gedurig hebben wil dat anderen aan zijn voeten moeten zitten, niets tot zijn berisping spreken, niets van eigen bevinding spreken in tegenwoordigheid van anderen, of het is om een vaderlijk gezag te tonen, met zijn bevinding andere kleinen en sukkelenden te sterken. O nare toestand! Maar het was hier heel anders. De bruid zit aan de voeten van de dochters van Jeruzalem; en Jakobus, ons vermanende dat wij belijdenis aan elkander doen zouden, zegt niet

dat kleinen het juist altijd doen moeten aan groten, en groten niet aan kleinen; maar dat wij het aan elkander doen zullen, groten aan kleinen, en kleinen aan groten. O zalig de broeder die nederig is, die roeme in zijn hoogheid.

d. Eindelijk, hier zien wij dat de bruid haar schuld niet wil bedekken en ontkennen, noch verkleinen, noch vernissen, noch bemantelen, noch uitvluchten zoeken; verre daarvandaan; die zijn zonden bedekt, zal niet voorspoedig zijn. Daarom in haar onderrichting staat zij toe, ja, zij belijdt dat zij zwart is. Bij de oprechten toch is goedwilligheid. Het is alsof zij zei: Gij dochters van Jeruzalem, gij ziet wel enige zwartheid in mijn uitwendig gedrag, en door de verdrukking; maar dat is weinig in vergelijking van hetgeen ik zelf inwendig zie. Ik moet dikwijls uitroepen, dat ik een Moorman, een zwarte Moriaan ben, die een walg moet hebben van mijzelf. Het is geen wonder dat gij u aan mij gestoten hebt. Evenwel laat ik u onderrichten, er is enige lieflijkheid bij mij. En dit brengt mij tot onze tweede zaak.

B. Namelijk de onderrichting die de bruid geeft aan de dochters van Jeruzalem: Ik ben zwart, doch lieflijk. Hier moeten wij acht geven:

1. Op hetgeen de bruid toestaat en rondborstig erkent: IK BEN ZWART. Om dit nu na te gaan, zullen wij:

a. De letter toelichten. Het woord dat hier gebezigd wordt, is geen afgetrokken woord, een gehele zwartheid te kennen gevende. De Geest gebruikt afgetrokken woorden, als er van God gesproken wordt. God is LICHT, God is LIEFDE, zegt de apostel Johannes. Hetwelk krachtiger is dan of hij gezegd had, God is lichtende, God is liefhebbende. Want het wijst aan, dat. God zo volkomen Licht en Liefde is, dat er geen schijn of schaduw van het tegengestelde is. Hetwelk voortvloeit uit Gods eenvoudigheid, waardoor alles dat in God is, God Zelf is; zodat liefde en toorn dezelfde in God zijn, maar alleen in onze bevatting en met betrekking tot de onderwerpen onderscheiden zijn. Zo gebruikt de Geest ook afgetrokken woorden om deze en gene hoedanigheden van de natuurlijke mens te beschrijven, *Rom. 8: Het bedenken des vleses in VIJANDSCHAP, enz.*; niet alleen vijandig, maar vijandschap zelf, zonder de minste liefde tot God. Maar als er van de gelovige gesproken wordt, worden bij ons weten geen afgetrokken woorden ooit of maar zeer zeldzaam gebruikt. En de reden is, omdat zolang de gelovige hier beneden is, hij tweeërlei natuur heeft, vlees en geest. En daarom gelijk hij niet geheel vlees is, zo is hij ook niet geheel geest; maar daar is vlees en geest in dezelfde vermogens; niet als twee onderscheiden personen, maar als twee onderscheiden hoedanigheden in de vermogens van één en dezelfde persoon. Daarom zegt de bruid, wel wat zwart, maar niet geheel zwart.

b. De zaak nu betreffende. Nadat de verschillende hypothesen of onderstellingen van de uitleggers zijn, wordt deze zwartheid hier door deze tot dit, door gene tot wat anders gebracht. Die lust heeft kan Mr. Collon, d'Outrein en anderen naspeuren. Het lust ons niet hun gevoelens aan te halen, en veel minder te weerleggen; zijnde bezig in een geestelijke overdenking, en schuw van twisten, welke niet onze gewoonte noch van de gemeente Gods is. Het enige waarover wij ons verwonderen, is dat wij gevonden hebben, dat deze en gene uitleggers, die dezelfde grondstelling met ons hebben in het verklaren van dit Lied, alleen door de zwartheid, waarvan hier gesproken wordt, verstaan uitwendige zaken, verdrukking, onaanzienlijkheid wegens het klein getal der belijders, en dan de treurigheid onder dit alles. Wij geloven integendeel, dat nevens de gemelde zaken ook wel degelijk gezien wordt op de in- en uitwendige zwartheid door de zonde en gebrek aan heiligmaking En wij worden in deze gedachten bevestigd, deels, als wij op de zinnebeeldige uitdrukking letten. Zwart is immers iets dat donker is. En daarom zijn er die het woord door bruin vertalen, menende dat de zinspeling zou ontleend zijn van Farao's dochter, die, ofschoon ze geen Moriaan was, nochtans bruin van kleur. Deels uit de tegenstelling. Wit wordt tegenover zwart gesteld; wit is nu niet alleen een zinnebeeld van voorspoed en blijdschap, maar ook van de inwendige en uitwendige heiligmaking. En die de rechte regels van uitlegging wil volgen, weet, dat als twee dingen, die strijdig zijn tegen elkander gesteld worden, dat de gestelde deugden of ondeugden net het

tegengestelde van de deugden of ondeugden stellen. Bijvoorbeeld, laat iemand de haat omtrent God in al zijn delen beschrijven; de liefde tot God, als die beschreven wordt, zal de tegengestelde zaken te kennen geven. Zo hier; indien wit, gelijk elk zal toestaan, meer te kennen geeft dan uitwendige voorspoed en blijdschap, zo moet zwart noodzakelijk uit kracht van de tegenstelling de inwendige en uitwendige zwartheid te kennen geven. Derdendeels, vind ik dat oude en zeer voortreffelijke uitleggers beide hier ter plaatse verstaan hebben. AMBROSIUS heeft het, zwart ben ik door schuld, lieflijk door genade; zwart door zonde, lieflijk door reiniging; zwart, vermits ik gezondigd heb, maar lieflijk, vermits Christus mij lief heeft gehad. AUGUSTINUS heeft: ik ben zwart van natuur, lieflijk door genade; zwart ben ik door de erfzonde, lieflijk door de genade van de Doop. NIJSSENUS: toen ik zwart was door de zonde en werken der duisternis, heeft Hij mij uit liefde lieflijk gemaakt, mijn zonde op Zich overnemende, en Zijn schoonheid op mij leggende. Ik behoef latere uitleggers, gelijk de Engelse kanttekenaars Durham, en meer anderen, hun uitlegging niet bij te brengen. Alleen voegt dit ten laatste bij de andere, dat de zwartheid der verdrukking doorgaans veroorzaakt wordt door de zwartheid der zonde. Ik ga over om in enige bijzonderheden aan te tonen waarin deze zwartheid, die de bruid belijdt, al zal bestaan.

1. Zwart ben ik, zegt de bruid, door erfschuld. Het is zo; dit wordt meermaals in Gods Woord bij een pikzwarte duisternis vergeleken. *Eertijds waart gij duisternis, Ef. 5:2.* Vijanden in het verstand zijn zij door de duisternis die in hen is. De erfschuld maakt zwart, in zoverre als het de ziel legt onder Gods toorn en de vloek van nature wegens Adams zonde toegerekend en de ziel berooft in al de vermogens van de oorspronkelijke kennis, gerechtigheid en ware heiligheid. Hierdoor is de ziel genegen om God en zijn naasten te haten, en onbekwaam tot alle goed. Het verstand is duisternis, de wil vijandschap, de genegenheden ongeregeld, de consciëntie slapende en vleiende; daar groeit niet anders dan onkruid in die hof, werken der duisternis; en elk vermogen van de ziel krielt van alle ongedierte die de pikzwarte duisternis boven het heldere en klare licht verkiezen, en willen even daarom, omdat zij boos zijn, tot het licht niet komen, opdat zij niet zouden bestraft worden. Zodat, als de bruid zegt, ik ben zwart, het is alsof zij zei: O dochters van Jeruzalem, wilt gij weten hoe ik van nature was, toen Jezus Zijn liefde op mij kwam te vestigen, en hoe ik nog ben, in zoverre als die oude natuur in mij is, zeer zwart; mijn hart is van nature een rechte modderpoel, een stinknest en kuil, waarin slangen en adders en allerlei ongedierte krielt; elk vermogen krielt van allerlei zondige verdorvenheden. Kon ik u maar mijn hart voor ogen stellen, gij zoudt moeten uitroepen: Is er zulk een zwart monstrueus verdorven hart op de aardbodem? En ik moet u onderrichten, dat ofschoon gij het zag zoals ik het zie, gij het honderdduizendste deel van de zwartheid niet zien zoudt. O, wat zijn er verborgen schuilhoeken, die ik zelf niet zie noch ken! En dit komt erbij, deze zwartheid is zo in mij, dat ofschoon ik nog zoveel moeite doe door vasten en bidden, ja, mij met salpeter waste, ik kan het niet te boven komen, het is in mij, het blijft in mij, het volgt mij overal na, zelfs in mijn beste werken en opgewekte gestalte, zodat als ik het goede wil doen, het kwade is bij mij, ja, in mij, en dat doet mij uitroepen: In mij, dat is in mijn vlees, woont niets goeds. Dat doet dat ik mij als een gans mismaakt schepsel, als een zwarte Moriaan voor Jezus moet leggen, en roepen: O Heere Jezus, hier is een gans melaatse, een die vol wonden, striemen en vloeiende etterbuilen is. Indien Gij wilt, Gij kunt mij reinigen. Zulkeen ben ik van nature, gij dochters van Jeruzalem; in dit opzicht mag en moet gij lage gedachten van mij hebben, want ik moet zeggen dat ik de grootste der zondaren ben, dat ik een afkeer van mijn eigen zelf heb.

2. Ik ben zwart, dat is, o, wat een duisternis en blindheid is er nog in mij. Zwartheid en donkerheid worden wel samengevoegd, het ene tot verklaring van het andere, *Spreuk. 7:9,* in de zwarte en in de donkerheid. Niets is gemener in de Heilige Bladeren dan de klacht van Gods kinderen over hun onwetendheid, blindheid en onkunde. Job zegt, wij weten de uiterste einden van Zijn wegen. Asaf was wegens zijn blindheid als een groot beest voor de Heere. Agur had geen mensenverstand. David was er zo van overreed, dat hij dikwijls moest uitroepen: Zendt Uw

licht en Uw waarheid, dat die mij leiden; en wederom: Ontdek mijn ogen, opdat ik de wonderen van Uw wet mag aanschouwen. Trouwens, het allermeest dat hier in het land van ons vreemdelingschap gekend wordt, is maar als in een spiegel en duistere rede, ten dele maar; en och, het is maar een klein deeltje. Zodat de bruid hiermee zal zeggen: Gij dochters van Jeruzalem, wat is er niet een zwartheid in mij van duisternis, blindheid en onkunde! O, hoe weinig ken ik van God! Wat weegt Zijn hoogheid weinig op mijn hart! Wat ga ik dagen heen zonder indruk en besef van Zijn aanbiddenswaardigheid en dienenswaardigheid! Wat zie ik weinig van de onvergelijkelijke schoonheid van Jezus, van Zijn weergaloze voortreffelijkheid, van Zijn volstrekte noodzakelijkheid, van Zijn volvaardige bereidwilligheid, van Zijn uitnemende gepastheid! En wat ken ik weinig van de diepte van het bedrog dat er in de zonde is! En van de snoodheid, boosheid en arglistigheid van mijn eigen hart, welke zo groot is, dat niemand het kan kennen! En dit is de oorzaak dat ik zo weinig uitziende, hongerende en dorstende en kermende ben bij de genadetroon. En ofschoon er enige kennis zijn mocht, o, wat is het klein! Wat ligt het menigmaal als gesmoord onder de as van zondige blindheid! Wat is het krachteloos om mijn ziel te verlevendigen, te verwarmen en werkzaam te maken, en de geestelijke dingen in haar eigen aard en natuur aan mijn ziel te ontdekken en nabij te brengen? Zodat gij ziet, o dochters van Jeruzalem, dat ik niet alleen ben zwart door ondeugendheid, maar ook door onwetendheid.

3. Ik ben zwart, zegt de bruid, dat is, ik geloof dat de verdorvenheid van mijn natuur wel uitbreekt en in mijn daden te zien is. De zwartheid wordt wel meer gebruikt om de uitbrekende zonde, die zich in de daden vertoont, te kennen te geven. Kan ook een Moorman zijn huid veranderen? enz. En des Heeren kinderen, in het Woord van God, hebben ook allerlei soorten van uitbrekende zonden gehad. Waardoor David, een man naar Gods hart, moest uitroepen: Heere, ga met mij niet in het gericht; want ik zou niet kunnen antwoorden voor één uit vele duizenden. Hij wist ook dat de wereld op zijn hinken kwam te letten. Zodat het is, alsof de bruid zei: O dochters van Jeruzalem, ik geloof dat dit boze hart van mij, dat gedurig slijk en modder opwerpt, zich wel ontdekt in mijn daden naar buiten, en dat ik in vele struikel en aanstoot geef, en dat anderen wel daardoor in hun zonde gestijfd worden. Maar ach! valt mij niet hard, want het is niet moedwillig, maar ik word weggevoerd als een blad door de wind; en indien gij de kracht van enige begeerlijkheid wist gelijk ik het ondervind, gij zoudt niet verwonderd zijn dat ik val, maar daarover zou uw verwondering zijn dat ik een ogenblik staande blijf. Gij hebt gelijk dat gij mij als een zwarte aanziet, want ik ben wel terdege zwart.

4. Ik ben zwart. Zij wil daarmee zeggen, door het ene en het andere ben ik zeer onaanzienlijk; gelijk zwartheid meermaals een zinnebeeld van eenzaamheid en verachtelijkheid is, *Klaagl. 4.* Zodat de bruid wil zeggen: Gij schudt het hoofd, en de wereld, ziende mijn zwartheid, zegt, ha, ha. Het is geen wonder dat gij mij uit uw mond uitspuwt, ik ben een onreine melaatse, onwaardig om in het leger te verkeren, ik roep zelf met de bovenste lip bewimpeld: Onrein, onrein.

2. Niettegenstaande al de gemelde zwartheid, zegt de bruid: DOCH LIEFLIJK. Vele zijn de wonderspreuken of paradoxen en schijnstrijdigheden, die wij van de gelovigen in Gods Woord vinden; welke, indien ze nauwkeurig nagegaan werden, de onnodige twisten, die de Kerk verslinden, zouden doen ophouden. Als ik zwak ben, ben ik sterk. Doodarm zijn de gelovigen, nochtans is het een volk dat veel goed heeft. Overwonnenen en nochtans zegepralende. Op de aarde en nochtans alrede gezet in de hemel. Klagende dat zij verlatenenen zijn, nochtans nooit verlaten. Zondigende elk ogenblik, nochtans niet zondigende. Tienduizend talentponden schuldig, nochtans een volstrekte kwitantie hebbende. Naakt zonder kleed, nochtans gekleed met gestikte klederen van fijn gouden borduursel. Zo hier zonder gedaante of heerlijkheid, een zwarte Moriaan, nochtans lieflijk en weergaloos voortreffelijk, gelijk de gordijnen van Salomo. Dit is het dat voor de natuur een dwaasheid schijnt te zijn; en kleingelovigen hebben de onderwijzing van meer geoefenden van node om hun deze schijnstrijdigheden op te lossen. Wij

zullen in het verhandelen van dit stuk:

a. Enige onderscheidingen geven, opdat wij de schijnstrijdigheid die zich opdoet, uit de weg zouden ruimen. En om dit te doen, moeten wij:

1. Ontkennenderwijze, de schijnstrijdigheid niet zo trachten weg te nemen, gelijk enigen doen, stellende dat de zinspeling zou ontleend zijn van Farao's dochter, die zwart en wit was, en dat haar zwartheid zowel als haar witheid haar lieflijkheid uitmaakte.

2. Maar stellender wijze. Om dit en al de genoemde paradoxen te verstaan, moeten wij onderscheid maken:

a. Tussen de uitwendige en inwendige staat en toestand van de bruid en de gelovige ziel, die dit zegt op goede gronden, ik ben zwart en lieflijk. Indien men op het uitwendige ziet, de gelovigen zijn doorgaans dwazen, verachten, onedelen, lammen, kreupelen, blinden, ongetroosten, omzwervenden en voortgedrevenen en verdrukten. Maar gelijk een zwarte kruik van de onedelste stof het alleruitnemendste bevatten kan, zo is het hier. Er is inwendig een kostelijke en uitnemende schat in haar zwarte aarden vat. Des Konings dochter is geheel heerlijk inwendig, *Ps. 45.* Die de schoonheid van een gelovige zien wil, moet ogen in zijn voorhoofd hebben, om door een zwart voorhangsel naar binnen te zien, en te onderscheiden tussen een zwarte bast of korst, en het kostelijke gesteente dat er achter verborgen is. En ik geloof dan, dat al was iemand maar een dochter van Jeruzalem, een zuigeling in de genade, dat hij de bruid zal noemen de schoonste onder de vrouwen, *Hoogl. 6:1.*

b. Wij moeten onderscheid maken tussen de bruid, zoals zij in haarzelf is, en zoals zij in Christus is. In haarzelf is zij zeer onrein, en kan niet, indien God met haar in het gericht wilde treden, antwoorden voor één uit vele duizenden; ja, haar beste plichten, zoals zij van haar verricht worden, zijn niet beter dan schade en drek en een wegwerpelijk kleed. Zij heeft gedurig een grote Hogepriester, Die een Voorspraak is, van node, om al de aanklachten die tegen haar ingebracht worden, te beantwoorden en verzoening zelfs over haar heilige dingen te doen. Maar in Christus, van het eerste ogenblik af dat Hij Zijn vleugel over haar uitspreidt en haar met Zijn gerechtigheid bedekte, is de ziel lieflijk door Zijn heerlijkheid die op haar ligt. Want in Hem zijnde, is de zonde te niet gedaan, ten aanzien van zijn verdoemende kracht, en de ziel heeft genoeg om allen die tegen haar in het gericht opstaan, te voldoen. Is het geloof levendig, zij kunnen zeggen, wegens de vereniging met hun Hoofd: O wet, ofschoon ik u bemin als een afdruk van Gods heiligheid en eeuwigdurende regel van gehoorzaamheid, nochtans ben ik aan u gestorven, om de gerechtigheid door u te zoeken; waar is nu uw verdoemende kracht? Zij is ten opzichte van mij te niet gedaan. Ik sta zo in mijn Hoofd Christus, dat er geen verdoemenis meer voor mij is; hebt gij iets van mij te eisen, ik ben niet aansprakelijk voor uw rechtbank, gij moet Jezus aanspreken, Die u verheerlijkt en ten volle aan uw eis en vloek voldaan heeft door doen en lijden; en dat alles is mijne. O, Gode zij dank, dat ik niet onder de wet, maar onder de genade ben, *Rom. 6.* O zonde, waar is uw heerschappij? Ik ben in mijn Hoofd van uw slaafse dienst verlost; gij hebt door de krachtige verandering in mij teweeggebracht door wederbarende genade, een ongeneeslijke wonde ontvangen, en ik zal wel op Zijn tijd ten ene male van de beweging der zonde verlost worden. Gij zijt veroordeeld in het vlees, *Rom. 8:3* En dat mij leven, blijdschap, vreugde en vertrouwen geeft, is dat de zonde niet over mij heersen zal, vermits ik niet onder de wet ben, die de kracht aan de zonde geeft, maar onder de genade, met een andere Man ondertrouwd, Die al de werken des satans zal verbreken. O duivel, wat hebt gij mij veelmaals doen beven en sidderen en vrezen, door uw vervaard makend hels brullen, wat spant gij nog niet dikwijls al uw krachten samen om mij in uw zeef te ziften? Maar ik sta in mijn Hoofd; en Hij, Die u door Zijn dood de kop vermorzeld heeft, zal u haast onder mijn voeten stellen. Ja, weet het dat de straf die op u is, is dat alles dat gij ten kwade van mij beraadslaagt, mij tot mijn beste zal keren! Mijn God en mijn Hoofd zal u schelden en wegwerpen met een mannelijke wegwerping. O dood en graf, wat heb ik niet dikwijls voor u als de koning der verschrikking gevreesd; maar door Jezus Christus kan ik zeggen: Dood, waar is uw prikkel, hel

waar is uw overwinning? Gode zij dank, Die mij de overwinning gegeven heeft door Jezus Christus, onze Heere. Welkom dan dood en graf, om mij als mijn zegepralende wagens te leiden en snel te brengen bij mijn lieve Bruidegom, naar Wiens onmiddellijke gemeenschap ik zo verlang. O Christen, weet gij ervan, en heugen u zulke tijden, dat gij uw harp van de wilgen moest afnemen en deze triomfliederen van Sion zo uitgalmen tot verheerlijking van Jezus, in Wie gij lieflijk zijt, dat gij al uw droefheid in het land uwer vreemdelingschap vergat en dat gij de naam van die plaats Pniël noemt, omdat gij God zeer van nabij had?

c. Om de schijnstrijdigheid weg te nemen, moeten wij onderscheid maken tussen de oude en nieuwe natuur van de bruid. Daar is niets dat klaarder geleerd wordt in Gods Woord, dan dat de gelovigen een tweeërlei natuur hebben, welke niet te begrijpen zijn als twee onderscheiden personen. Dat is een dwaasheid die ik nooit gehoord heb van enige vrome, ofschoon zulks haar ten laste gelegd wordt. Wij moeten deze twee naturen ook niet begrijpen alsof zij onder elkander vermengd waren, zodat er een derde natuur zou ontstaan, iets van beide hebbende; gelijk in lauw water, dat iets van hitte en koude zou hebben, nochtans een derde uitmakende, noch koud noch heet. Maar wij hebben deze beide naturen te begrijpen als twee tegenstrijdige hoedanigheden of beginselen in één en dezelfde vermogens der ziel die nooit met elkander vermengd kunnen worden; gelijk olie, ofschoon in water ingegoten, onderscheiden van het water blijft, en wordt daarmee niet vermengd, en kan zich daarmee niet vermengen. Ik meen dat Gods Woord dit klaar leert in vele plaatsen.

In mij, dat is in mijn vlees, woont niets goeds, *Rom. 7:18.* Om dit te verstaan moeten wij zeker onderscheid maken tussen het vermogen der ziel en het vlees of de verborgen natuur die in het vermogen is. Wordt dat niet onderscheiden, verstaat men door vlees het vleselijk vermogen, dan zou Paulus als een bekeerde, niet recht gesproken hebben; want hij had vlees en geest in dezelfde vermogens. Derhalve in het vlees is niet goeds. Het goede beginsel wordt niet in het vlees gelegd en het vermengt zich daarmee niet; maar in het vermogen dat vleselijk is, wordt een tegengestelde hoedanigheid ingebracht, welke geest genoemd wordt, en regelrecht strijdig is tegen het vlees. Verwondert u hier niet over. In de natuur zijn veel afschaduwingen hiervan. In de schemering, daar is licht, daar is duisternis; het ene is niet met het andere vergezeld; een stipje licht heeft niets van duisternis in zich; en duisternis heeft geen stipje licht in zich. Zo is het hier.

Een andere plaats is, *dat uit God geboren is, doet de zonde niet, 1Joh. 3:9.* Het is klaar, dat wij hier moeten onderscheiden tussen een gelovige en hetgeen hem een gelovige maakt, de nieuwe natuur namelijk. Als een gelovige, in wie vlees en geest is, zondigt hij elk ogenblik, *1Joh. 2:18-20.* Maar dat uit God geboren is zondigt niet. De zonde die in de daad is, komt niet voort uit de nieuwe natuur, maar uit de oude, die werkzaam is tegelijk met de nieuwe natuur, en zo invloeit in de daad dat die zondig is, ofschoon elk werkt volgens zijn eigen natuur, en de daad in welke kwaad met goed vergezeld maar niet vermengd is, is niet goed, en zijnde de daad van de gehele persoon, zo maakt ze hem strafbaar in zoverre de ontbering van de gerechtigheid in die daad is. Ik kon vele gelijkenissen bijbrengen, maar zal uw aandacht met een uitstap niet langer ophouden.

De bruid is wel zwart naar haar onherboren deel; dat is een onreine fontein, gedurig opwerpende slijk en modder. Maar naar haar herboren deel is zij lieflijk, zij is uit God geboren van boven, en naar Zijn evenbeeld in kennis, gerechtigheid en ware heiligheid geschapen.

d. Eindelijk, wij moeten onderscheid maken tussen de wederwaardigheden van de bruid en hetgeen Christus daaruit weet voort te brengen. Als wij op de wederwaardigheden zien, dan is de bruid wel zwart, voor lasteraars, verdrukkers; maar Christus weet zoet uit bitter voort te brengen, en in dezen en door dezen haar lieflijk te maken. Zodat zij met Paulus roemen mag in haar zwakheid, vermits daardoor de kracht van Christus op haar rust, zodat als zij zwak is, dan is zij sterk door God Die haar kracht geeft. Ziet, deze weinige zaken oordeelden wij nodig te zijn, opdat uw aandacht zien mocht dat een gelovige met recht kan en mag zeggen, ik ben zwart doch

lieflijk.

b. Laat ik nu in enige bijzonderheden van de lieflijkheid van de bruid spreken; en om dit te doen zullen wij:

1. Van de lieflijkheid van de bruid, in zichzelf aangemerkt spreken. De bruid zegt dat zij lieflijk is, en het is zo naar haar genadedeel. Toen Jezus haar in haar bloed zag wentelen, Hij nam haar op en dompelde haar in Zijn bloed en zei: Leeft, ja leeft. Hij wierp Zijn gerechtigheid over haar schandelijke naaktheid om die te bedekken. Hij goot de balsem van Zijn genade in haar wonden en kwetsuren, om die te genezen. Hij drukte Zijn beeld in haar ziel, om haar enige gelijkenis te geven met de Vader. Wie is in staat al deze lieflijkheden na te gaan die ik maar genoemd heb? Gode zij dank dat er een eeuwigheid is om de uitnemende lieflijkheid van Jezus en van Zijn werk in Zijn bruid na te gaan. O, mochten wij hier een begin ervan maken, het zou zulk een heilige bezigheid zijn waarin wij vermaak en verwondering zouden ondervinden. Ik durf mij niet uitlaten om de bijzondere delen van dat geestelijk leven en die genade veel te noemen, en de lieflijkheid van geloof, hoop en liefde aan te wijzen.

2. Maar ik ga liever over tot hetgeen, zo mij voorkomt, hier meest bedoeld wordt, namelijk dat de bruid lieflijk is in haar werkzaamheid en gedraging onder haar zwartheid. En dus zal ik aanwijzen:

a. In welk opzicht de bruid lieflijk is in haar werkzaamheid onder de zwartheid van de zonde.

1.) Hetgeen haar hieronder lieflijk maakt, is dat zij haar zondige zwartheid kent. Zij kent het in deszelfs oorsprong. Zij kent het zoals het zijn zetel en zitplaats heeft in de ziel, zoals het zich uitspreidt door al de vermogens van de ziel en de leden van het lichaam, als de plaag der melaatsheid, als een inetende kanker. Zij kent deze zwartheid, zoals God het verfoeit en zoals het met Zijn natuur strijdt en zoals Hij het straffen wil. Zij kent het zo, dat zij ziet dat niet minder dan Jezus' bloed haar kan reinigen en genezen. Ik sta u wel toe dat het voorwerp van deze kennis niet zeer lieflijk is, maar de kennis van dit gruwelijke voorwerp op een bevindelijke wijze is lieflijk; want het is alles dat God eist: alleenlijk ken uw ongerechtigheid. O! met welk een eerbied, en bezadigdheid, en nederigheid doet het de ziel van God en van zichzelf spreken en denken. Ik stelde voor mij meer prijs op een half uur omgang met zulkeen; en, ofschoon een bedelaar, dan op een lang verkeer met diegenen die uit de hoogte spreken, en zo los en oneerbiedig van de kostelijke en weergaloze Jezus spreken, alsof Hij haar gelijk was.

2.) De verfoeiing, die zij van zichzelf, om de zondige zwartheid van haar natuur en daden had, maakt haar lieflijk. O, wie zijn Gods kabinetstukken, daar Hij een achting op zet? Het zijn diegenen die laag zijn bij zichzelf, die in het stof liggen en een walging hebben aan zichzelf. De ziel, die lieflijkheid nevens haar zwartheid heeft, die zoekt haar zwartheid zolang te beschouwen dat haar hart week wordt, totdat zij een afkeer van zichzelf heeft. Zij is dikwijls misnoegd over zichzelf, dat zij noch gedachten noch woorden kan bedenken, noch uitvinden, om de wanschapenheid van haar hart en daden uit te drukken. Zegt zij er iets van, zij denkt meer dan zij zegt. Zegt zij, o God, hier is een monster, zij peinst erop, en zinkt weg in de monstrueusheid van haar natuur.

3.) Dat gebukt gaan onder zijn zwartheid maakt dat de ziel lieflijk is. De geoefende ziel vindt geen grotere last en kwelling dan haar verdorvenheid. Zij gaat er onder krom en gebogen. O, wat bezwaart het haar gemoed, en verandert het haar krachten in zomerdroogten. En dit is een lieflijke zaak, gebogen te zijn onder hetgeen de zwaarste last is. Jezus ziet haar wegen en zal ze genezen. Hij is op de gebukte en de gebogene zo gezet, dat Hij ze als de barmhartige Heiland toeroept: Komt tot Mij, gij belaste en beladene, en gij zult rust voor uw ziel vinden, *Matth. 11:29.*

4.) Een vierde zaak, die de bruid niettegenstaande haar zondige zwartheid lieflijk maakt, is haar treuren er onder. Zij wenen dat zij zo weinig gelijkvormigheid met God hebben, dat zij zo weinig toenemen in de heiligmaking. Wat storten zij een onuitsprekelijk zuchten en kermen

uit! Konden de muren spreken, hun hutjes zouden zeggen, ziet een Maria, die een wenende is wegens haar zwartheid, die haar leger nat maakt, die zich nooit met wenen kan verzadigen, maar hoe meer zij weent, hoe meer zij over haar hardheid en verstoktheid klaagt en roept: Och dat mijn hoofd water ware, en mijn ogen een springader van tranen; zo zou ik dag en nacht mijn zondige zwartheid bewenen. O, hoe lieflijk is dit voor God! Hij heeft Zijn flessen om elk traantje te vergaderen. Maar wat zullen veel naamchristenen weinig er in hebben, die meer van praten dan van wenen houden. Ja, daar zal blijdschap na deze smart zijn, en de lieve Jezus zal de beweende ogen zalven en alle tranen afwissen.

5.) Een vijfde zaak, die een gelovige lieflijk onder zijn zondige zwartheid maakt, is, dat hij zulkeen is die gedurig naar reiniging staat. Zijn ellende geeft hem noodzaak om bij de Fontein te staan en aan te houden, dat hij er in mag gedompeld worden. Is hij vuil en zwart door zijn verdorven deel; zijn genadedeel is van een reine aard. Daarom roept hij gedurig uit: O, laat ik met hysop ontzondigd worden, opdat ik witter mag zijn dan sneeuw en witte wol.

6.) Ten zesde, hij is lieflijk niettegenstaande zijn zondige zwartheid, omdat zijn zwartheid hem gedurig nederig houdt. Men zegt van de zwaan, die zeer hoog vliegen kan, dat als zij in de hoogte haar zwarte poten ziet, dat zij terstond neerdaalt. En wat is nu een nederige geest kostelijk voor God? Het doet hem zien dat zijn zaligheid van het eerste tot het laatste toe een gave Gods is, het geeft werk voor Jezus, het doet de liefde branden tot God, Die naar zulk een Moorman wil omzien.

7.) Ten zevende, de ziel is eindelijk, niettegenstaande haar zwartheid lieflijk, in zoverre zij in een gedurige strijd is met al de zonden die haar de zwartheid aanbrengt. O, wordt de ziel tot een val gebracht, het is al strijdende in de mogendheden des Heeren. Het is Gods strijd, dat geeft moed en doet weer opstaan om Agag, haar koningszonde, in stukken te snijden.

b. Maar gelijk de ziel van de gelovige onder zondige zwartheid een bijzondere lieflijkheid heeft, zo is de gelovige onder de zwartheid van kruis, wederwaardigheid of verdrukking ook lieflijk door deze en gene werkzaamheden. Wij zullen deze en gene noemen.

1.) Dat maakt lieflijk onder de zwartheid van verdrukking, dat de gelovige bruid Gods hand en Zijn rechtvaardigheid ziet, Die de roede bestelt. De ziel zegt, is er een kwaad in al de wisselvalligheden van mijn leven, dat de Heere niet besteld heeft? En heeft Hij ooit een aasje kruis mij toegezonden zonder daartoe als het ware genoodzaakt te worden? De verdrukking is een groot boek, waarin de ziel studeert, en zoekt haar zonde in haar kruis klaar en overtuigende te leren, en met de hand te onderschrijven onder elke regel: nochtans zijt Gij heilig, en Uw barmhartigheden duren tot in der eeuwigheid, en Uw trouw is van geslacht tot geslacht. Dat maakt in dezen de ziel lieflijk, dat zij de zwartheid van de verdrukking omhelst, stil en gebogen trachtende zich er onder te gedragen. Als het komt, wil de ziel zich niet verweren en het buiten sluiten; maar zij zegt, ziel, hier is datgene nu gekomen dat uw tederhartige Vader oordeelt het allerbeste voor u te zijn. Weest niet bevreesd om het op uw schouders nemen, God zal het, hoe zwaar het u ook voorkomt, licht en draaglijk maken, als gij het maar gewillig wilt opnemen. Weest dan niet schuw, vuurvlammen kan Hij maken zo zacht en aangenaam als een bed van rozen; kettingen, banden en boeien kan Hij verlichten door de zalige vertroosting die Hij voor de Zijnen heeft O, wat is het lieflijk, na te gaan de weergaloze schoonheid der heiligen in dit opzicht. Abraham, op Gods woord tot zijn beproeving, verliet zijn land en volk, uitgaande zonder te weten waar naar toe. Hij nam op het bevel Gods zijn zoon, zijn enige en geliefde zoon, uit wie hij wist dat de Messias moest komen, om hem als een slachtoffer op te offeren. Job, de tijding van zijn verdrukking ontvangen hebbende, spreekt er geen woord tegen, maar zegt: De Heere heeft gegeven, de Heere heeft genomen, gezegend zij de Naam des Heeren. In welke hij niet zondigde met zijn lippen. De psalmist wil hebben, dat zijn ziel Gode zal zwijgen, vermits al zijn verwachting van de Heere was. De drie jongelingen gingen gewillig naar een vurige oven. De Heilige Geest heeft een geheel hoofdstuk laten beschrijven om de lieflijkheid van de gelovigen onder de zwartheid van verdrukking voor ogen te stellen, *Hebr. 11.* Leest het met

aandacht.

2.) Dat maakt lieflijk in dit opzicht, als de ziel zich gelaten gedraagt. David zegt elders, ik was stom, en ik opende mijn mond niet, omdat de Heere het deed. Wat maakt het kruis zwaar, dan dat de ziel er niet aan wil? Is de ziel gelaten, een kruis van tienduizend pond is dan veel lichter dan een veer. O lieflijke ziel, die zeggen kan, ik ben bij U als een gespeend kind bij zijn moeder.

3.) Dat maakt de ziel lieflijk in en onder de zwartheid van kruis, dat zij een slaande God zowel liefhebben als een zegenende God. Dat is de proef op de som; *ziet, zo Hij mij doodde, zou ik evenwel niet hopen? Job 13:16.* Zou ik niet op Hem vertrouwen, ofschoon Zijn toorn tegen mij als een oven ontstoken werd? Al die wateren van verdrukking zullen de vurige kolen van mijn liefde tot God niet kunnen uitblussen. Ik wil de roede kussen en mijn God evenwel, niettegenstaande dit alles, liefhebben. Het is maar een slecht teken, als de liefde tot God maar bespeurd wordt als Hij zegent. O, daar het recht is, de ziel is als een houtje; hoe meer geslagen, hoe nederiger kruipende onder de voeten en zijn liefde bewijzende.

4.) Dat maakt lieflijk, niettegenstaande de zwartheid van de verdrukking, dat zij God niet alleen liefhebben, maar dat zij de roeden als blijken van Zijn liefde aanmerken; en, met eerbied gesproken, zij zoeken als het ware hieruit de Heere op te dringen dat Hij hen liefheeft. De ziel zegt, Heere, daar zijn de kastijdingen waarmee Gij mij kastijdt; wel, ben ik dan geen zoon of dochter? Immers als Gij mij niet liefhad, Gij zoudt mij zo niet geselen. Ik wil van Uw liefdehart uit Uw gedragingen niet oordelen, maar volgens Uw Woord het besluit opmaken. Heere, ben ik niet in Uw handpalmen gegraveerd? Heb ik mij niet aan U opgedragen en overgegeven? Zijn er niet voetstappen van Uw liefde te lezen in de voorgaande tijden, hoe Gij naar mijn hart sprak, toen Gij mij omhelsde, toen Gij mij in de binnenkameren inbracht, en onder Uw schaduw zette en mij een voorsmaakje van Uw liefde gaf? Wel, ik denk aan die dagen vanouds, ik kan niet geloven dat Gij nu veranderd zijt; ik geloof evenwel dat Gij mij liefhebt, en dat Uw liefde is gelijk Gij, Die niet verandert. O ziel, hebt gij aan zulk een werkzaamheid kennis; kunnen uw kameren het getuigen, dat gij menigmaal zo hebt zoeken te werken? Hebt gij ooit in dat werk, in die oefening ondervonden dat God Zelf tot u kwam, en zei: Ja Mijn verdrukte en ongetrooste, Ik heb u lief, Ik heb u met een eeuwige liefde liefgehad, gij zijt als een zegel op Mijn hart, Mijn lust is aan u?

5.) Dat maakt lieflijk onder de zwartheid van verdrukking, dat de ziel standvastig blijft voor God en Zijn zaak. Boeien en banden, ja, een gloeiende oven, in zoverre het genadedeel werkzaam is, zal haar niet de goede belijdenis doen verlaten. Wat was dat lieflijk in Paulus! Hij was niet alleen gereed om te Jeruzalem gebonden te zijn om de goede belijdenis, maar ook te sterven. Wat heeft de lieflijkheid van menige martelaar zich vertoond in het midden der vlammen, uitroepende: Welkom kruis, welkom Jezus.

6.) Dat maakt lieflijk onder de zwartheid van verdrukking, dat de ziel niet haastig en ongeduldig is naar de verlossing, maar integendeel begerig is dat God Zijn einde mag bereiken. O, wat roept de ziel uit: Heere, nu hebt Gij mij in een smeltkroes gezet; o, laat ik er niet uitkomen totdat Gij mij gezuiverd en doorlouterd hebt. Die gelooft, zal niet haasten.

7.) Dat maakt de ziel lieflijk onder de zwartheid van de verdrukking, dat de ziel hoe langer hoe meer van alle geschapen vertroosting wordt afgetrokken en gespeend, zodat zij verlangt om boven te zijn, daar het gekraakte scheepje in een behouden haven komt. Daarom zegt haar ziel tot zichzelf:

Hoog omhoog, mijn ziel, naar boven,
Hier beneden is het niet;
't Rechte leven, lieven, loven,
Is maar daar men Jezus ziet.

8.) Dat maakt de ziel lieflijk onder de zwartheid van de verdrukking, dat zij die verkiest boven al de heerlijke luister van de wereld. De ziel wil haar staat met geen koning veranderen. Mozes verkoos liever smaadheid en verdrukking met Gods volk te ondergaan, dan een zoon van Farao's dochter genoemd te worden. Zijn het nu maar smalle paden, wat is er toch aan gelegen; het is maar om tot de kroon te komen.

9.) Eindelijk, dat maakt lieflijk, dat zij roemen in de verdrukkingen, *Rom. 5:3.* Ja, dat zij God danken, dat Hij hen waardig geacht heeft om te lijden om de Naam van Jezus.

In al deze opzichten is de ziel nu lieflijk voor God in Zijn Zoon Jezus Christus en in de ogen van gelovigen. En het is alsof de bruid ermee wil zeggen: Gij dochters van Jeruzalem, gij had wel reden om u aan mij te stoten, indien ik niet anders bezat dan de zwartheid die voor ogen is. Maar waart gij met mij in mijn binnenkamer, zag gij hoe mijn ziel werkzaam was onder de zwartheid, gij zoudt ook veel lieflijkheid en kenmerken van ware genade zien.

II. Deze onderrichting heldert de bruid op door een gelijkenis. GELIJK DE TENTEN VAN KEDAR, GELIJK DE GORDIJNEN VAN SALOMO. Het zal niet nodig zijn hier lang bij staande te blijven. Kedar was de tweede zoon van Ismaël, *Gen. 25.* Zijn nakomelingen woonden in tenten, die van geitenhaar gemaakt werden, die zeer vuil en onaanzienlijk waren door wind en weer, en de brandende hitte der zon, die in Arabië zeer heet is. Ik ben niet van gedachten dat deze tenten inwendig zeer sierlijk waren, de inwoners zijnde herders. En daarom gebruikt de bruid ze om haar zwartheid erbij te vergelijken; daar de gordijnen van Salomo haar inwendige heerlijkheid te kennen geven. Alles dat wij zeggen zullen, is van deze wijze van opheldering enige aanmerkingen te nemen.

A. Hier zien wij, dat zwakgelovige dochters van Jeruzalem bijna buiten staat zijn, om het onderscheid tussen twee delen in een gelovige te verstaan.

B. De opheldering zal aanwijzen, dat beide in acht moeten worden genomen, om van hoogmoed en moedeloosheid bevrijd te worden. Andere zult gij erbij voegen, en deze ook uitbreiden, terwijl onze tijd verlopen is.

TOEPASSING

A. **ZIEDAAR** de toestand van de gelovige, hier op aarde zwart en wit; lelijk in haarzelf, maar lieflijk in haar Hoofd. Zwart door zonde en verdrukking, maar lieflijk in haar werkzaamheid en zielsoefening onder zonde en verdrukking.

B. Laat ons er iets tot lering, en ook voor de praktijk tot ons gebruik uit trekken.

1. Tot lering.

a. Leert dan hieruit de onbegrijpelijke onkunde van de roomsgezinden, die tot een kenmerk van de Kerk stellen, uitwendige voorspoed en lieflijkheid. Hier is het zwart, doch lieflijk.

b. Leert eruit de dwaasheid van diegenen, die drijven dat men tot de volmaaktheid toe aan deze zijde van de eeuwigheid kan geraken. Hier belijdt een ervarene dat ze haar zwartheid heeft. Mijn geliefden, indien wij ooit aan deze zijde van de eeuwigheid zeggen, dat wij geen zonde hebben, wij verleiden onszelf, en de waarheid is in ons niet, *Joh. 1:8.*

c. Ziet de grote onkunde, die in ware begenadigden zijn kan aangaande de gebreken en verdrukking van gelovigen. Hier stoten zich de dochters van Jeruzalem aan de zwartheid. En wat is het algemeen, zijn mede-Christen wegens deze en gene zwakheden en struikelingen te veroordelen en hard te behandelen? Leefden David en Petrus nu in onze dagen, zij zouden door velen uit de rol der gelovigen uitgemonsterd worden. Maar die zo handelen, zijn nabij hun val.

d. Ziet ook de boosheid van de wereld, in het teveel eisen van Gods kinderen. De wereld wilde hebben dat Gods volk volmaakt was. Zien zij de minste fout of gebrek, of struikeling in de vrome, ze bazuinen het overal uit. Verstaat gij uw leer niet? Er is geen mens zo rechtvaardig die niet zondigt. Gij ziet de splinter in uws naasten oog, maar kunt de balk in uw eigen oog niet eens

bemerken.

2. Maar nog een woord voor de praktijk.

a. U spreek ik aan, ongelovige:

1. Tot uw overtuiging. Moet de bruid klagen over haar zwartheid. O natuurling, gij behoort ook daarover te klagen. Zijt gij niet in vele opzichten zwart?

a. Gij hebt immers een zwarte natuur door de erfzonde. Indien gij ogen had om naar binnen te zien, gij zoudt zien dat gij een allerwalgelijkst schepsel zijt in de ogen van God, ja, een Moorman, een geheel onreine. Maar dat ziet gij nu niet, en gij kunt het niet zien zo God het u niet ontdekt. En daarvandaan is het dat gij zulke goede gedachten van uzelf hebt.

b. Gij hebt een donkere ziel, pikzwart door de duisternis die in u is; God noch uzelf kent gij, en de dingen die des Geestes Gods zijn, kunt gij niet begrijpen; ze zijn u een dwaasheid. En zo blijft gij vervreemd van het leven Gods door de duisternis die in u is.

c. Gij hebt ook zwarte daden. De zondige niet alleen, maar zelfs de beste die gij hebt zijn onrein, en maar als een wegwerpelijk kleed. Zij zullen nimmer u met God kunnen bevredigen, noch een stuk van uw gerechtigheid zijn.

d. Ja, al de rampen die u ontmoeten, zijn de zwarte straffen van uw boosheid, die gevolgd zullen worden van de uiterste duisternis, daar wening zal zijn der ogen en knersing der tanden.

2. Mijn woord tot vermaning is tot u: Zoekt toch onder uw zwartheid recht werkzaam te zijn.

a. Zoekt uw zwartheid als zwartheid recht te leren kennen. Licht tot overtuiging van uw zonden en zondige aard ontbreekt u. Bidt God er om bij aanhoudendheid, dat gij God en uzelf recht mag leren kennen.

b. Bidt God dat het op uw hart wegen mag, als een zware last op uw consciëntie liggen, om u uit de diepte van uw ellende tot God te doen roepen. Nood leert bidden.

c. Staat naar een inwendige verfoeiing van uzelf, om met Ezra te zeggen: O God, ik ben beschaamd; en met de tollenaar te roepen: O God, zijt mij arme zondaar genadig.

d. Zijt daarop gezet dat gij van deze zwartheid alleen in Christus' bloed moogt gereinigd worden. Noch uw bidden, noch uw tranen zullen u wit maken. Het is Christus' bloed alleen dat van alle zonden reinigt, *1Joh. 2:7.*

b. Eer dat ik tot Gods volk overga om ze besturing en bemoediging te geven:

1. Zal ik de weg er eerst toe banen. Mij dunkt dat ik een geoefende gelovige hoor zeggen: Ik heb wel op de verklaring gelet; o, wat zijn zij gelukkige zielen, die zeggen kunnen, ik ben zwart doch lieflijk. Maar ik zie zoveel zwartheid, dat ik niet durf besluiten dat ik lieflijk ben, en hierom heb ik wel jaren in het zwart gegaan en ik kan mijn rouwgewaad nog niet afdoen, en vrolijk zijn gelijk anderen, die zeggen, dat zij van hun lieflijkheid verzekerd zijn. Laat ik met u een woord tot onderrichting spreken. Wordt gij er niet door verzekerd, het zal mogelijk tot een verborgen ondersteuning dienen.

a. Gij moet weten, dat de verzekering bestendig te hebben op de rechte wijze een parel is en een witte keursteen, die God aan al zijn kinderen niet geeft. Het is een juweel dat God aan weinigen schenkt, of zij moeten zeer geoefende tedere Christenen zijn, en in veel druk en wederwaardigheden. Want het geloof, als het werkzaam gemaakt is, vertrouwt dat Christus, en Zijn gerechtigheid, en de vergeving van zonde hun van God geschonken of gegeven is, en dat de Heilige Geest dit verzegelt aan de ziel; nochtans zodra dit licht ingetrokken wordt, en het oude atheïstisch ongelovig vlees opkomt, zo komen er twijfelingen die geen enkele gelovige te boven kan komen, totdat God wederom Zijn Zoon in haar ziel openbaart.

b. Gij moet weten dat de verzekering, dat gij niettegenstaande uw zwartheid, lieflijk zijt, iemands genadestaat niet uitmaakt naar zijn blijdschap erover. Hebt gij nu die blijdschap niet, uw staat is niet gegrond op uw gevoel, maar alleen op Jezus Christus, Wiens eigendom gij geworden zijt, en in Wie gij ingelijfd zijt.

c. Gij moet weten dat het dikwijls uw eigen schuld is dat gij deze verzekering mist. En wilt gij enige redenen van uw onverzekerdheid hebben, let maar op het volgende.

Komt het u niet daarvandaan, dat gij teveel blijft zien op uw eerste overgang, en omdat die u zo klaar niet is, dat gij uw andere werkzaamheden verdacht houdt? Nu mijn geliefden, wij bidden u, vergeet datgene dat achter is, staat naar een nieuwe overgang in Christus. Het komt er zozeer niet op aan of hetgeen voor twintig jaar geschied is goed is; maar doet het nu. Christus zegt: Komt tot Mij.

Komt het u daar niet vandaan, dat gij teveel ziet op hetgeen gij behoorde te zijn, en dat gij weinig denkt dat al uw troost moet gegrond worden op de enige offerande van Christus, 2000 jaren geleden aan het kruis geschied?

Komt uw onzekerheid niet daarvandaan, dat gij uw verzekering teveel op genieting bouwt? Hebt gij een goede gestalte, dan gelooft gij; is dat over, gij twijfelt. Zolang gij zo leeft, zult gij geen bestendige troost hebben. Doet iets dat gij hebt, of ondervindt aan Christus' gerechtigheid en genoegdoening iets toe, of is het van minder kracht wanneer gij die aandoening niet hebt?

2. Laat ons nu toe maar een kort woord te spreken tot besturing en bemoediging.

a. Vooreerst, gij allen die uw medebroeder en zuster wegens enige zwakheid veracht en op deze laag valt; onthoudt het, gij geeft daarin een klare blijk dat gij niet veel geoefend zijt, de kracht van de inwonende zonde nog niet kent, en dat uw verbeeldingen hoog zijn van uzelf, en gij maar een dochter van Jeruzalem zijt. Het is wonder, hoever de hoogmoed in jonge beginners komt; ze zeggen, kan dat met genade bestaan? En zij trappen op de nek van die waardiger zijn dan zij.

b. Wordt gij zo verdacht gehouden van deze of die; ziet ze met medelijden aan. Gij hebt mogelijk in uw eerste tijd al vrij meesterlijk gehandeld; God zoekt het te huis op Zijn tijd. Denkt, zoals zij nu zijn, dat gij ook zo waart voor dezen; en zoals gij nu zijt, zullen zij haast wezen. Hebt ontfermingen, want de jongelingen zullen struikelen en vallen.

c. Geeft ze onderrichting, toont uw zwart en wit, en wordt niet daartoe gebracht dat gij door hun verdenking ook uzelf zoudt gaan verdenken.

d. Zoekt de bruid na te volgen, die haar lieflijkheid vast hield, niettegenstaande haar zwartheid. De tijd zal komen dat al uw zwartheid zal weggenomen worden, wanneer uw klederen zullen wit gemaakt worden in het bloed des Lams. AMEN.

EEN HERSTELDE ZIJN ONDERRICHTING TOT WAARSCHUWING TOEPASSENDE.

Opdat ongeoefenden voor zichzelf geen nadelig gebruik van zijn vorige dodigheid mochten mochten maken

HOOGLIED 1:6

Ziet mij niet aan, dat ik zwartachtig ben, omdat mij de zon heeft beschenen; de kinderen mijner moeder waren tegen mij ontstoken, zij hebben mij gezet tot een hoederin der wijngaarden. Mijn wijngaard dien ik heb, heb ik niet gehoed.

OFSCHOON het dikwijls gebeurt dat de gelovigen zwijgen, en de mond niet durven open te doen wegens de bewustheid van gemaakte schuld en zonde, die tussen hen en de Heere liggen; zo gebeurt het ook dat de tong der stamelende sprekende gemaakt wordt, en dat zij de vergeving op hun gemoed verzegeld hebbende gekregen, ook spreken en zich verdedigen tegen al hun bestrijders. Het geloof is een sprekend ding. Zodra niet hersteld, of de gelovigen worden sprekende, als de bruid in de tekst, *ziet mij niet aan,* enz.

Zonder van de samenhang te spreken, daar gij iets van in de predikatie zult horen, merken wij in onze woorden twee zaken aan.

I. Vooreerst hebben wij een waarschuwing, die de bruid doet aan de dochters van Jeruzalem, om voor zich geen nadelig gezicht van haar zwartachtigheid te maken: Ziet mij niet aan, dat ik zwartachtig ben.

II. Ten tweede, de bruid, tot nadere onderrichting, de oorzaken van haar zwartachtigheid opgevende: Omdat de zon mij beschenen heeft, enz.

I. EERSTE DEEL, in welke wij een vermanend onderwijs van de bruid, aan de dochters van Jeruzalem gedaan, vinden, ten einde zij zich niet zouden stoten, noch ergernis nemen wegens de zwartheid van de bruid. Ziet mij niet aan dat ik zwartachtig ben. De bruid, uit aanmerking van hetgeen zij in het voorgaande vers beleden had, wil het stuk nu in praktijk brengen tot hun lering en onderwijs, terwijl het niet genoeg is een waarheid alleen door bespiegeling te kennen, tenzij het gemoed daardoor geheiligd wordt tot de rechte betrachting van de waarheid in de liefde. Indien gij deze dingen weet, zalig zijt gij, zo gij ze doet, zegt de Zaligmaker, *Joh. 13:17.* Ofschoon het verstand versierd mag zijn met de schoonste denkbeelden en bevattingen van deugd, nochtans zodra de boze lusten en verdorven neigingen van de ziel daartegen strijden, zal hij gewaar worden dat die zijn bevatting zullen overwinnen; en zij moeten bekennen hetgeen de dichter van Medea zegt:

Video meliora proboque, sed deteriora sequor.

Men dient de waarheid te kennen gelijk ze in Christus is, en dan zal die ons vrijmaken. En tot dit einde is het dat de bruid op het voorgaande deze vermaning laat volgen, opdat Jeruzalems dochters, nadat zij gehoord hadden dat de gelovigen hier zwart en lieflijk zijn, er uit mochten leren zich aan de zwartheid niet te stoten. Zodat wij hebben twee zaken, welke wij nader zullen overwegen.

A. Haar toestand, in welke zij belijdt te zijn, is dat ze ZWARTACHTIG is. Het woord,

hier voorkomende, is van dezelfde wortel die wij in het voorgaande vers hadden, en welke wij verklaarden, en zullen derhalve nu niets daarvan herhalen. Alleen merken wij aan dat de wortel hier verdubbeld wordt, en terwijl zulks niet zonder reden geschiedt, en dat er iets uit zal vloeien in het geestelijke, zo moesten wij noodzakelijk dit melden.

1. Er zijn zeer vele uitleggers, die met onze geachte vertalers menen dat deze verdubbeling van de wortel enigszins de betekenis vermindert. En dus zetten zij het over, niet zwart maar wat zwart, bruin of wat getaand, of zwartachtig, gelijk onze taalmannen het hebben. Zodat de bruid, hetgeen zij in het voorgaande meer in het afgetrokkene zei, hier enigszins terug roept. Evenwel niet zo, alsof haar zwartheid door zondige zwakheid en kruis niet groot en smartelijk en beklaaglijk ware; maar zij doet het met betrekking tot haar zondige zwakheid en verdrukking in dezer voege:

a. Met opzicht op zondige zwakheid, en dat wel zo:

1. Ze denkt niet dat het ware ootmoedigheid is, haar feilen en struikelingen door de inwonende zonde zwaarder en groter te maken dan ze in der daad zijn. Ze erkent zwakheid en zwartachtigheid; door die evenwel, wil ze niet aangemerkt worden als geheel zwart, gelijk een Moorman. Ze wil met David wel bekennen dat ze van God afwijkt; evenwel gelijk hij zegt, het is niet goddelooslijk. In het beschouwen van onze onreinheid en besmetheid door de zondige zwartheid moeten wij twee uitersten mijden: dat wij ze niet te zeer verkleinen noch verbloemen, terwijl wij zulks doende niet voorspoedig zullen zijn; en wij moeten ze niet te zeer vergroten, om onze toestand erger te maken dan ze in der daad is, terwijl zulk een ootmoedigheid in de uitdrukking dikwijls uit een grote en verborgen hoogmoed zijn oorsprong kan hebben, en de ziel zeer beletten om evangelisch te handelen. Indien dit nu zo is, wat zullen wij zeggen van diegenen, die zich menigmaal de ellendigste, onbekwaamste en onkundigste noemen, ofschoon ze in plaats van voor God in die gestalte te staan, opgeblazen zijn met grote verbeelding van zichzelf?

2. Ze wil daardoor leren, dat de vlekken van Gods volk menigmaal zo groot niet zijn als ze andere aanschouwers en voornamelijk vijanden voorkomen. O, die kunnen licht de kleinste splinter in de heilige zien en groot uitmeten, ofschoon er bij henzelf balken zijn. Ondertussen is het een grote zegen voor een oprechte dat God, Die hem kent, hem ook met een ander oog aanschouwt, en lieflijkheid zien zal onder zijn zwartheid.

b. Met betrekking nu tot de verdrukkingen, als ze hier een verkleinend woord gebruikt, zal ze daarmee te kennen geven, dat hoe zwaar ze waren, ze evenwel zo zwaar niet waren als anderen denken; terwijl God bijzondere hulp gaf om haar daaronder te ondersteunen. En ofschoon de verdrukking niet weggenomen werd, dat God nochtans haar het smartelijke niet teveel liet smaken; zodat Christus' kruis licht voor haar was, terwijl Hij haar en haar kruis beide droeg. Deze en dergelijke aanmerkingen die wij voorbijgaan, vloeien uit de vertaling van onze geachte taalmannen, die het in een verminderende betekenis overzetten.

2. Ondertussen, andere uitleggers merken aan, dat meest altijd, als de wortel verdubbeld wordt, dan de betekenis vergroot wordt. *Ps. 102:18: Zich gewend zal hebben tot het gebed desgenen die GANS ONTBLOOT is, enz.* De wortel wordt daar verdubbeld; zodat de onzen het niet overzetten simpel ontblote, maar gans ontblote. En dan zou het hier gans zwart zeggen. Zodat de bruid zich in het voorgaande zwart hebbende genoemd, hier een wijder en uitgestrekter gezicht van haar zwartheid komt te nemen. En dus is ze niet voldaan dat ze zich zwart noemde, maar ze wil zeggen, ik ben verlegen hoe ik het zal uitdrukken, daar zijn geen woorden in staat om het naar de aard der zaak te kennen te geven; het is zwart, zwart, of geheel zwart. En dit is meermaals in de bevinding van de ware heiligen, die nabij God en hun hart leven, dat ze nu en dan, als God het gordijn van hun hart opschuift, zoveel inzicht in hun melaatsheid krijgen, dat zij moeten zeggen: Woorden ontbreken mij. Het is dan eens geheel melaats, niets reins; dan eens een zondig stof en as; dan eens met Paulus de minste van de heiligen en de grootste van de zondaren. Dus ziet uw Christelijke aandacht wat er uit vloeit als men het grondwoord of in een

verminderende of in een vermeerderde zin aanmerkt. De zwartheid zelf zullen wij nu niet uitleggen, dat al gedaan hebbende.

B. Zodat wij nu tot haar vermaning zelf, met betrekking tot haar zwartheid die ze belijdt, overgaan; en dat is, ZIET MIJ NIET AAN.

1. In het gemeen, als de bruid zegt, ziet mij niet aan, dienen wij op te merken dat zij juist niet alle aanzien van haar verbiedt, zodat men noch tot haar zou spreken, noch haar bezoeken, of zich haar zaak niet aantrekken. Neen mijn geliefden, de mens is een gezellig schepsel, en kwijnt zeer spoedig wanneer hij als van een ieder verlaten wordt, gelijk David daarover klaagt. En het wordt als een oordeel gedreigd, *Jer. 15:5.* Maar in het bijzonder als ze het aanzien hier verbiedt, zo verbiedt ze zulk een aanzien welke onrechtmatig en voor de aanschouwer zeer nadelig zijn zou. Om dit verboden aanzien van haar na te gaan, zullen wij vier zaken, die in het verbod opgesloten liggen, met uw Christelijke aandacht overwegen.

a. De bruid veronderstelt hier niet onduidelijk dat men tot zijn eigen groot nadeel haar zwartheid door zwakheid en kruis beschouwen kan. De Joden, ziende op Christus' onaanzienlijkheid in de staat van Zijn vernedering, zeiden: Er is geen gedaante noch heerlijkheid op Hem, Hij is maar een Rijsje uit een dorre aarde; en ze verwerpen zo de Rotssteen des heils, *Jes. 53.* Asaf bezag de zwartheid der vromen door tegenspoed, en de voorspoed der goddelozen, zodat hij bijna achteruit week, en zou bijna gezegd hebben dat hij zijn handen tevergeefs gereinigd had, *Ps. 73.* Dit zo zijnde:

1. Dienen ware vromen zorgvuldig te zijn en zeer nauwkeurig te waken over henzelf, opdat ze geen gelegenheid geven tot nadeel van anderen. O, dat zal wat te zeggen zijn, als eens in die grote dag deze en die zullen zeggen: De losbandigheid en ongeregeldheid van die en die is mij een beletsel geweest en heeft mij van bekering terug gehouden. De apostel, wel wetende welk een moeilijke zaak het is zijn klederen wit te houden, laat ook nadrukkelijke vermaningen na, zeggende, *Ef. 5:15,16: Ziet dan hoe gij voorzichtiglijk wandelt; niet als onwijzen, maar als wijzen. Den tijd uitkopende, dewijl de dagen boos zijn.* En in het stuk van ergernis of leggen van een steen, waaraan anderen zich stoten zouden en vallen en de nek breken, zo zegt de apostel, *Rom. 14:13: Laat ons dan elkander niet meer oordelen; maar oordeelt dit liever, namelijk dat gij den broeder geen aanstoot of ergernis geeft.* En dit moet met grote uitgestrektheid behartigd worden, terwijl dezelfde apostel het eist met opzicht tot allen, *1Kor. 10:42: Weest zonder aanstoot te geven, en den Joden en den Grieken, en der gemeente Gods.*

2. Aan de andere zijde dienen aanschouwers van de zwartheid van een oprechte gelovige te gedenken, dat ofschoon de gelovigen, die zo zijn, in een pijnlijke beproeving voor zichzelf zijn, nochtans de aanschouwers ook tot de toets gebracht worden om de gedachten van hun hart te openbaren, en te doen zien hoe ze als het er op aankomt zich gedragen zullen. Namelijk, of ze uit datgene dat God gebruikt als een heilzaam medicijn voor de oprechte, een venijn er uit zuigen van aanstoot en ergernis tegen de wegen en het volk Gods. Nadrukkelijk is Simeons aanspraak aan Maria, *Luk. 2:34,35: En Simeon zegende henlieden, en zeide tot Maria, Zijn moeder: Ziet, Deze wordt gezet tot een val en opstanding voor velen in Israël, en tot een teken dat wedersproken zal worden. En ook een zwaard zal door uw ziel gaan, opdat de gedachten uit vele harten geopenbaard worden.*

b. Laat ons nu tot het verboden aanzien zelf gaan. Mijn geliefden, indien wij het op het allernauwste alleen met betrekking tot de dochters van Jeruzalem wilden opvatten, zouden wij het gemakkelijk tot twee zaken brengen. Maar gemerkt dat het zijn opzicht kan hebben op de leden van de zichtbare Kerk, onder welke profane zondaars, huichelaars en werkheilige mensen, tijdgelovigen en zwakken, zowel als verder gevorderde Christenen zijn, zo zullen wij het in zijn ruimte nemen en u meer dan een voor de aanschouwer nadelig aanzien voorstellen.

1. Er is een partijdig en eenzijdig of partiaal aanzien. Namelijk wanneer men een persoon of zaak alleen van één zijde bekijkt. Een aanzien alleen van de zwartheid door de zondige zwakheid en struikelingen uit dien hoofde, zonder eens te letten of om te zien naar de

ware bitterheid, droefheid en verootmoediging, die zulkeen voor God heeft over zijn openbare en verborgen zonden. Menigeen ziet David vallen, en Petrus zijn Meester verloochenen, maar ziet Davids boete en Petrus' bitter wenen niet, waardoor ze de plaats daar ze waren een Bochim maakten. En zo zien ze dingen tot hun eigen nadeel verkeerd aan. Daar ik ook een eenzijdig aanzien van de zwartheid der bruid onder kruis en wederwaardigheid, zonder een zien van de hulp Gods daaronder; waardoor God naar de mate dat haar verdrukkingen vermenigvuldigen, ook haar vertroostingen doet vermenigvuldigen, *2Kor. 1:5.* Ook als men niet ziet op de heilzame vruchten, welke de gelovige onder de verdrukking geniet; dat God namelijk hem is reinigende en louterende van zijn schuim en droesem, en hem meer en meer het beeld van Zijn Zoon gelijkvormig maakt. Of men kan ook een oprechte met een eenzijdig oog aanzien, wanneer men op deze en gene daad zo ziet met verbittering, dat men de ganse reeks van het goede in zijn voorgaande wandel ten ene male over het hoofd ziet, en de persoon zo behandelt met verachting, alsof de gehele reeks van zijn leven niet anders zou geweest zijn dan een aaneenschakeling van misdaden.

2. Er is een aanzien met een verachtend en verontwaardigend oog. Namelijk, als men op de zwartheid van de bruid, hetzij door zonde of kruis, zo ziet, dat men ze veracht, de rug toekeert, en geen hoogachting meer voor haar heeft, en de hand en het hart van haar aftrekt. De Kerk klaagt zeer hierover, *Klaagl. 1:8: Jeruzalem heeft zwaarlijk gezondigd; daarom is ze als een afgezonderde vrouw geworden.* Allen die haar eerden, achten ze onwaard, dewijl ze haar naaktheid gezien hebben. Ja David, gebukt onder zijn zondige zwartheid, klaagt over zulk een verachtend aanzien van hem, terwijl het zijn smart vermeerderde, *Ps. 38:12: Mijn liefhebbers en mijn vrienden staan van tegenover mijn plaag, en mijn nabestaanden staan van verre.* Jobs vrienden zagen hem aan met zulk een verachting, dat hij moet zeggen, *Job 30:1: Maar nu lachen over mij minderen van dagen dan ik; welker vaderen ik versmaad zou hebben om bij de honden mijner kudde te zetten.* Zulken, die een gelovige met verachting aanzien, wegens haar zwartheid door zwakheid, struikelingen en kruis, zal het niet welgaan. Want ik heb honderden voorbeelden ervan gezien, dat zulken, wie zij zijn mogen, die hun medegelovigen hier of daar over veracht hebben, in grotere struikeling van dezelfde natuur gevallen zijn, en in diepere ellenden zijn ingedompeld. Ofschoon God de wet der wedervergelding niet houdt met opzicht op de zonde tegen Hem Zelf begaan, nochtans zien wij het al vrij dikwijls over de zonde van verachting van onze evennaasten wegens hun zwartheid door zonde en kruis. Zulk een aanzien raadt de bruid af, wegens de nadelige gevolgen van die door zulke aanschouwers.

3. Ten derde, zij verbiedt zulk een aanzien van haar zwartheid waardoor men in zijn eigen zwartheid gestijfd en verhard zou worden om in zijn zonde te blijven. Dit zou een aanzien van de zwartheid van een ander zijn om in zichzelf verhard en bebolwerkt te worden. Zulke aanschouwers van de zwartheid der gelovigen zijn er zeer vele, die geen klopping over hun zonde hebben, en die alle overtuigende vermaningen kunnen aanhoren zonder eens tot inkeer te komen. En het is terstond dat ze antwoorden: Dat kan met genade bestaan, die en die gelovige, hetzij particulier of leraar, doet het ook. Dit is zeer nadelig, en daarom moet een ieder zich ervoor wachten. Wij moeten de voorbeelden der gelovigen opvolgen, niet in het kwade, maar in het goede, voorzover zij navolgers van Christus zijn. En een ieder diende zorgvuldig te zijn om zijn medegelovigen geen gelegenheid te geven om in één enige zonde te leven. Voorbeelden van het goede hebben een wonderlijke aantrekkende en opwekkende kracht.

4. Ten vierde, de bruid verbiedt haar zo aan te zien wegens haar zwartheid door zonde en kruis, dat men zich over haar ellende en ongeval zou gaan verblijden en verheugen tot opspringens toe. Vele zulke aanschouwers zijn er, die, als ze het minste gebrek in de gelovige zien, dan hebben zij een buit gevonden; ja, het is als een balsem des levens aan hun hart; ha, ha, zo willen wij het hebben. Er is een brandend vuur in hun binnenste dat licht moet hebben; zij moeten het uitbazuinen, breed uitmetende, overal daar zij kennis hebben. Door schrijven en spreken moeten zij, al brachten zij nacht en dag daarin door, het heimelijke openbaren; dat is nu

DIE en DIE. Ik geloof dat er vele aanschouwers van de zwartheid van de gelovige zijn, die nooit zulk een blijdschap gevoeld hebben, dan wanneer zij iets van het gebrek van de godzalige weten. O, dan met grote serieusheid en schijn van afkeer van het kwaad der zonde, zullen zij hetgeen ze in hun makkers voor een splinter en voor een bagatel zouden aanzien, in de vrome voor een balk, voor een zonde die met genade niet bestaan kan, voor een zonde tegen de Heilige Geest doen doorgaan. De Kerk had met zulken te doen, als *Micha 7* zegt: *Verblijdt u niet over mij, o mijn vijandin; wanneer ik gevallen ben, zal ik weder opstaan; als ik in de duisternis zal gezeten zijn, zal de Heere mij tot een Licht zijn.* Het bekwam Edom bitter, dat hij de zwartheid van Gods volk met zulk een blijdschap en verheuging aanzag, *Obadja vers 12-15: Toen zoudt gij niet gezien hebben op den dag van uw broeder, den dag zijner vervreemding, noch u verblijd hebben over de kinderen van Juda, ten dage van haar ondergang; noch uw mond groot gemaakt hebben ten dage der benauwdheid, enz. Want de dag des Heeren is nabij voor al de heidenen; gelijk als gij gedaan hebt, zal u gedaan worden; uw vergelding zal op uw kop wederkeren.* Geen mens is meer te beklagen dan die de zwartheid der gelovige met blijdschap aanzien; hun ellende is nabij. En nochtans, dit zondig aanzien van de gelovige is zeer gemeen, niet alleen bij onbekeerde Edoms kinderen, maar zelfs onder de gelovigen omtrent elkander, uit verschillende zondige gronden, die wij nu niet noemen zullen. Een ieder die er aan schuldig is, zal door inkeren in zijn eigen gemoed al vrij wat zien, om zich diep voor God te verootmoedigen en het Goddelijk ongenoegen zeer te vrezen. Salomo zegt, *Spreuk. 17:15: Die zich verblijdt in het bederf, zal niet onschuldig zijn.* Job had zulk een schrik ervan, dat hij zich niet wilde verblijden in de verdrukking van zijn haters, noch zich opwekken als het kwaad hem vond, *Job 31:29.* Och, wat beleven wij tijden, daar er velen zijn, die het vreugde aan hun harten doet. Struikelt een vrome, of bejegent hem een ongeval, dat is genoeg voor de natuurlingen. Struikelt een vrome of bejegent hem een ongeval, dat is genoeg voor deze en die van de vromen, die zulken partijdig zijn en niet dragen kunnen dat hun medebroeder hoger geacht wordt dan zijzelf.

5. Ten vijfde, de bruid verbiedt het aanzien van haar zwartheid met een onverschillig oog, dat zich de verbreking van Jozef niet eens aantrekt. Het is Sion, niemand vraagt ernaar; wil het kwijnen, laat het kwijnen en sterven; ik ben in elk geval mijns broeders hoeder niet. Zo spreken vele Gallio's, die zich nergens mee willen ophouden. Maar dit is geheel met de praktijk der heiligen strijdig. Was iemand bedroefd, wat weende Paulus? Want hij was met de gebondenen en gevangen alsof hijzelf mede gevangen was. O, het is naar, als men wegens de onverschilligheid moet uitroepen: Gaat het u niet aan, die voorbij gaat? Tegen dit waarschuwt de bruid, als zij zegt: Ziet mij niet aan, dat ik zwartachtig ben. Een rechte gelovige valt zijn broeder niet hard, die in enige misdaad valt; maar zoekt hem *terecht te brengen met de geest der zachtmoedigheid, ziende op zichzelven, Gal. 6:1.* En als hij iets ziet, hij gaat tot God in de gebeden, om al schreiende en treurende bij God de herstelling van zijn broeder of zuster te begeren. Hebben wij geen aandoening over de ellenden en rampen van Gods volk, het is een teken dat wij ook geen deel aan hun voorrechten hebben. Een lid van het lichaam dat geen gevoel heeft, moet afgezet worden. Een broeder, die zijn broeder ziet in rampen, en zich dat niet aantrekt, is een onnatuurlijke, en heeft de natuurlijke liefde verloren. O, wat is het voor een oprechte smartelijk, zo onverschillig aangezien te worden, *Jer. 15:5, Hoogl 1:12;* ziet de plaatsen na.

6. Ten zesde, er is een wreed aanzien van iemand; men kan uit de ogen bemerken de verdrukkende en onderdrukkende voornemens en gesteldheid des harten. Zulk een wreed aanzien van haar zwartachtigheid door zonde en kruis, verbiedt de bruid. Een gelovige is zeer kwaad geraakt, vooral als hij misdaan heeft en een consciëntie van schuld heeft en in de laagte onder tegenspoeden en rampen gebracht is. Een hard of verwijtend woord gaat als een zwaard door zijn ziel; ook een hard en wreed aanzien van hem, het doet smart tot zijn smart, en droefheid tot zijn droefheid. Men zou denken, dat een enkel aanzien van iemand met een wreed aanzien zulks niet te weeg zou brengen. Maar mijn geliefden, heeft het Christus bitter gevallen,

hoeveel bitterder valt het een oprechte, die zwartachtig geworden is, en bewustheid daarvan draagt, liggende als in zijn wonden te bloeden? Hoort eens de Messias *Ps. 69:27: Want zij vervolgen dien, die Gij geslagen hebt, en maken een praat van de smart Uwer verwonden.* Hoe menigmaal hebben wij gezien, die als een lelieblanke gelovige, zwart door kruis of struikeling geworden is, dat men hem met wreedheid aanziet, en een praat van hem maakt. Gij hebt wel gehoord, dat als deze en die uit mededogen een woord voor zulk een zwartachtige wilde zeggen ten goede en van haar naarheid en de beschuldiging, die ze hebben, wilden spreken, dat men dan zag de wreedheid in de ogen van deze en die, en de woorden waren als scheermessen. Men zegt dan wel, laat ze hun ongerechtigheid dragen. Wat jammer is het, smart tot smart toe te doen, en zo zijn eigen onverzoenlijke aard en gesteldheid te openbaren. Nog eens klaagt er de Heiland over, *Ps. 22:14.*

7. Ten zevende, er is een kwaad veroordelend en verdenkend aanzien van de zwartachtigheid van de bruid, en dat verbiedt ze ook. Namelijk, wanneer men zo ziet op hetgeen voor ogen is, hetzij de zonde of wederwaardigheid van de bruid, de ware gelovige, dat men daaruit haar staat in de genade, haar aandeel aan God in twijfel gaat trekken, de bruid verdenken en behandelen alsof ze maar een huichelaar en geveinsde was. Zo zagen Jobs vrienden hem aan, gelijk gij weet; en hoe smartelijk het hem viel, blijkt uit zijn menigvuldige klachten. Zo zagen de Barbaren Paulus aan, als een wie de wraak Gods volgde, *Hand. 27:40*. Vooral is zulk een veroordelend aanzien van de zwartheid van de bruid door zwakheid en kruis naar, wanneer het zover gaat, dat men begint te denken dat men zulk een zwartachtige naar zijn believen mag behandelen, gelijk wij het vinden, *Ps. 71:10,11: Mijn vijanden spreken van mij, en die op mijn ziel loeren, beraadslagen tezamen, zeggende: God heeft hem verlaten; JAAGT NA, en GRIJPT HEM, want daar is geen verlosser.*

b. Eindelijk, er is een aanzien van de zwartachtigheid van de bruid door zonde en kruis, dat de aanschouwers mismoedig maakt, en hen die het zien, komt af te schrikken om op de weg van God hun voet te zetten. Menigeen komt zover, dat hij ziet dat de weg van de zonde vastgrijpt aan de hel en de dood, dat de weg van godzaligheid de beste is. Maar dan begint hij diegenen, die voor godzaligen gehouden worden, te bekijken; hij ziet, ze zijn mede al mensen, ze hebben hun grote en zichtbare gebreken, ze worden gedrukt, het is een sekte die men overal tegenspreekt, armen naar de wereld meestal, zeer vele tegenspoeden en wederwaardigheden onderworpen. Velen nu, de gelovigen, de bruid van Christus in dit opzicht aanziende, worden zo mismoedig erdoor, dat zij hun lot niet met hen willen inleggen, hun hart geeft een snik. Vermits nu zulk een aanschouwen van de zwartheid van de bruid zeer nadelig is, waarschuwt de bruid ertegen: Ziet mij niet aan, dat ik zwartachtig ben. Wij hebben al in vele opzichten het een en het ander voorgedragen tot uw lering en waarschuwing; wij hopen dat God het zo zal doen ingaan in uw harten, dat niemand van u ooit of ooit de zwartachtigheid van Gods volk mag aanzien tot zijn eigen nadeel en bedroeving van de vromen.

c. Nu mijn geliefden, aangaande deze onderrichting, ziet mij niet aan dat ik zwartachtig ben, hebben wij ten derde aan te merken, dat de bruid dit niet bij wijze van een ootmoedig verzoek voorstelt, wensende als het ware dat de dochters van Jeruzalem die toegevendheid en inschikkelijkheid omtrent haar willen gebruiken, dat ze niet te zeer op haar zwartheid zouden starogen. Neen, maar de bruid spreekt gebiedender wijze, als ze zegt, ziet mij niet aan, enz. De dochters van Jeruzalem zo voorstellende, dat het hun schuldige plicht was, de zwartachtigheid van de bruid met geen verkeerd oog aan te zien. Het is zo, mijn geliefden, indien wij ons te binnen brengen, hoe de Kerk, zolang als die strijdende is, beschreven wordt; dat die niet volmaakt is in heiligheid, en derhalve vele rampen onderworpen tot kastijding en beproeving, gelijk wij bij andere gelegenheden tonen, en wij kunnen er ons nu niet over uitlaten, terwijl wij ons te ver zouden moeten uitbreiden. Indien dat nu zo is, zo is het de plicht van een ieder, geen kerk of lid van de strijdende Kerk te verwachten zonder zwartachtigheid. En ofschoon wij die door zonde en kruis zo zien, zo moeten wij die tot ons eigen nadeel en droefheid van de Kerk

niet met een verkeerd oog aanzien. Zo handelden de Donatisten voor dezen in de vijfde eeuw, en zo handelen al de separisten en vijanden van Gods volk door al de tijden heen. Dit punt is van een grote uitgestrektheid, en het was in deze dagen nodig behandeld te worden, daar velen onder voorgeving dat de Kerk en de leden van die niet heilig genoeg zijn, zich van haar afscheiden. Maar gij zult het zien, en ik heb het altijd gezien, dat die op Sion gram zijn wegens haar zwartheid, ofschoon ze beginnen, naar het schijnt met de Geest, dat ze met het vlees eindigen. Niemand moet de Kerk verdenken en wegens de zwartheid haar verachten en hard behandelen, of hij moet de Bijbel verloochenen, en alles dat er in beschreven staat van de staat der gelovige, zolang ze met zonde, duivel en wereld te strijden hebben. Wie zijn het, die de Kerk of leden wegens zwartheid mishandelen? Het zijn trotse, hoogmoedige en laatdunkende mensen, die met Simon de tovenaar, die aartsketter, wat groots willen schijnen. De bruid verbiedt het, en dringt het als een plicht op de consciëntie, ziet mij niet aan. Iets moesten wij zeggen, maar verder ons uitlaten in deze zaak durven wij niet; de dagen zijn boos, en ons bestek is maar kort.

d. Eindelijk, als de bruid zegt, ziet mij niet aan dat ik zwartachtig ben, wil ze daarmee te kennen geven dat, hoe groot haar zwartheid door zonde en kruis was, evenwel niemand op goede gronden en met gewichtige redenen van de weg zou kunnen afgeschrikt worden, indien men maar eens wist, wat al ondersteuning, verborgen hulp, en lieflijke vertroosting ze onder het een en het ander ondervond. Want indien de Heere oordeelt dat het nodig is Zijn bruid, Zijn Kerk of enig waar lid van die zwartachtig en bedroefd te laten worden door vele en menigerlei verzoekingen, zo beschikt God het altijd, als een almachtige God en getrouwe Vader, zo, *dat de beproeving van hun geloof, die veel kostelijker is dan van goud, hetwelk vergaat en door het vuur beproefd wordt, bevonden wordt te zijn tot lof en eer en heerlijkheid in de openbaring van Jezus Christus, 1Petr. 1:17.* Doet er nog bij, dat deze lichte verdrukking, die zo zwart voor de aanschouwers is, uitwerkt niet alleen een oneindig eeuwig gewicht van heerlijkheid, *2Kor. 4:17,* maar dat ze daarenboven in en onder dat alles kan zeggen met Paulus, *2Kor. 1:5: Gelijk het lijden van Christus overvloedig is in ons, alzo is ook door Christus onze vertroosting overvloedig.*

Dit moesten wij van ons eerste deel zeggen. Werd het overdacht, de ware vromen zouden niet zijn het lied der spotters in hun klapachtige bijeenkomsten, noch ook tot een stof strekken om gehele boeken te schrijven om de zwartheid van de bruid openbaar en wereldkundig te maken, gelijk velen doen, de naaktheid van de Kerk, die ze voor hun moeder houden, openbarende, en zo tonende dat ze de eigen aard van Noachs vervloekte zoon Cham hebben, die zijns vaders naaktheid ontdekte. En gelijk op die Cham Gods vloek nog tot op deze huidige dag rust, zo rust het op alle Chamieten, die hetzelfde dat Cham deed, nog doen. Ja, niemand zou zich zo ergeren aan het een of ander, dat hij schuw zou zijn zich bij Gods volk te voegen. Alle oprechten, die uw zwartachtigheid bewust zijt, schroomt niet het te belijden, en de aanschouwers die zich er aan stoten en hun nek zouden breken, terdege te onderrichten. Hier doet het de bruid, doet gij het ook.

II. TWEEDE DEEL. Op de waarschuwing volgt een gepaste onderrichting, waarin de bruid alles dat samenvloeide om haar zwart te maken, klaar en ordelijk voorstelt. De zon heeft mij beschenen, de kinderen mijner moeder waren tegen mij ontstoken, zij hebben mij gezet tot een hoederin der wijngaarden. Mijn wijngaard, dien ik heb, heb ik niet gehoed. Als gij nu op de uitdrukkingen uw aandacht vestigt, zult gij lichtelijk opmaken dat ze allegorisch zijn, en dat de zinspelingen ontleend zijn van een jonge tedere en geliefde dochter, die zeer van haar ouders geliefd was, die tot geen harde arbeid ooit was aangezet, zijnde altijd onder de troetelingen en lieflijke behandeling van haar ouders geweest, in haar huis en binnen haar muren, zodat ze haar leliewitte blankheid bewaarde. Maar er komen kinderen, die in hetzelfde moeders huis verkeren, ze worden nijdig over deze dochter, hun toorn ontsteekt, ze drijven ze buitenshuis, daar ze door de zon getaand wordt, en haar voorgaande blankheid verliest; ze zetten haar aan tot een zwaar en lastig werk, waaraan ze niet gewoon was, en ze heeft zoveel te doen om die taak af te doen, dat

zij haar eigen werk vergeet en verzuimt.

Nu zullen wij de zaken, die in de allegorie opgesloten liggen, u zoeken zo voor te stellen, dat wij hopen dat gij het alles zult kunnen begrijpen en vele punten tot lering en stichting er uit zult horen. Vijf zaken (om geen vermenigvuldiging van onderdelen te maken, waardoor gij verward zoudt worden) zullen wij u voorstellen. Spant u in, ze zullen geestelijke en leerzame punten zijn.

A. Vooreerst dan, de bruid geeft in de eerste plaats een generaal of algemeen bericht van de oorzaak van haar zwartheid door kruis, verdrukkingen en velerlei wederwaardigheden, zeggende dat DE ZON HAAR BESCHENEN HAD. Hierdoor verloor ze haar sierlijke blankheid, haar glans, luister en schoonheid naar buiten, voor de ogen van de menigte die haar aanzag. Om nu van deze zaak te spreken, zullen wij:

1. Een aanmerking laten voorafgaan. Namelijk, Christus' bruid moet niet denken, noch zich voorstellen dat ze altijd in de binnenkameren zal blijven, om daar tot innige gemeenschaps-oefening toegelaten te worden, om op de knieën getroeteld te worden, en in de schoot gedragen te worden, en steeds gekust te worden met de kussen van Christus' mond. Jonge beginners menen dit. Ze zijn in een nare woestijn van wettische dienstbaarheid geweest, toen ze door de zaligmakende werking van de Heilige Geest hun ellende uit de wet zo leerden kennen, dat ze rampzalig bij zichzelf gemaakt waren, en voor God in de dood moesten vallen. Maar de dag van hun verlossing neemt een aanvang, de Morgenster gaat in hun hart op, als het God behaagt Zijn Zoon in hun hart te openbaren. Dan hebben zij een lieflijke tijd, ze zingen in de dagen van hun jeugd, van hun ondertrouw. Sommigen leven een dag twee of drie in zulk een verwijding, sommigen enige weken of maanden, zelden jaren in die gevoelige liefdebrand. Wat denken ze nu? Ze menen, het zal altijd zo zijn, ze zullen nog meer en meer getroeteld worden, ze zullen in de binnenkameren blijven, hun weg zal met rozen bestrooid zijn, die hun voeten niet zullen doorboren, of angst, smart en gevoelige pijn veroorzaken. Maar dat is mis. Hier ziet gij, dat de bruid uit de binnenkameren moet, en van een brandende en stekende zon beschenen wordt. Als God de ziel gelokt of belezen heeft, ze moet haast in de woestijn, in de huilende wildernis, *Hos. 2:13.* Hier worden ze wel terdege van de brandende zon beschenen. Paulus schreef: *En ook allen die godzalig willen leven in Christus Jezus, die zullen vervolgd worden, 1Tim. 3:12.* En hij versterkte niet alleen de discipelen, maar vermaande hen, dat ze zouden blijven in het geloof, en dat wij *door vele verdrukkingen moeten ingaan in het Koninkrijk Gods, Hand. 14:22.* Veel en gewichtig zijn de redenen, waarom de Heere dit doet. Er wordt bij gelegenheid breed van gesproken en ook geschreven. Wij zullen maar enige gemene zaken voorhouden, waaruit gij al de bijzondere zelf zult kunnen afleiden.

a. Vooreerst, de Heere doet het om Zich in het verdrukte lot van Zijn volk op een bijzondere wijze te verheerlijken. En dit doet Hij, eensdeels met betrekking tot hun verdrukkers, al hun einden, oogmerken en voornemens te verijdelen, en, hoe verborgen en listig ze genomen zijn, ook doen verdwijnen. Farao dacht het getal van het volk door de verdrukking te verkleinen; maar hoe meer ze verdrukt werden, hoe meer ze in getal vermenigvuldigden, *Exod. 2:12.* Het is gelijk wij het hebben, *Exod, 17:21,* dat God het zo beschikt, dat in diezelfde zaak, waarin ze voor vast meenden de overhand te krijgen, God hen daardoor in de strik brengt en doet vallen. Zo zag en sprak Jethro van deze zaak: *Nu weet ik dat de Heere groter is dan alle goden, want in de zaak, waarin zij trotselijk gehandeld hebben, was Hij boven hen.* Ziet ook *Ps. 76:11: Want de grimmigheid des mensen zal U loflijk maken; het overblijfsel der grimmigheid zult Gij inbinden.* Anderdeels, verheerlijkt Zich God op een bijzondere wijze in het verdrukte lot van Zijn volk, door hun zulk een ondersteuning en bemoediging te geven, en ook gelegenheid om de ingelegde genaden te oefenen, *1Petr. 1:6,7.*

b. Ten tweede, de Heere laat Zijn volk menigmaal verdrukken, om de verdrukkers spoedig rijp te maken voor Gods oordelen, die Hij haastelijk over hen zal brengen. Wanneer iemand begint Gods volk te onderdrukken, wij mogen dan besluiten dat de verdrukker aan de

oever van zijn ondergang is. Want God zal, gelijk wij het hebben in Ps. *11:6, op dezen regenen strikken, vuur en zwavel; en een geweldige stormwind zal het deel huns bekers zijn.* Al de historiën bevestigen dit. Wees dan toch op uw hoede, om nimmer op Sion gram te zijn.

2. Maar laat ons nu tot de woorden zelf komen. Hier zullen wij:

a. De letter ophelderen. Daar wordt gesproken van de zon. Elk onzer weet, dat hoe heerlijk de zon is, het maar een schepsel is, op de vierde dag geschapen, om te hebben de heerschappij des daags. Deze zon wordt volgens de grondtekst hier ogen toegeschreven; want het is, de zon heeft mij aangezien. Maar dat is oneigenlijk op te vatten; even gelijk *Mal. 3,* daar de zon vleugels toegeschreven wordt. En dus moeten wij het beschijnen van de zon hier verstaan, gelijk de onzen het hebben; vermits als de zon ons beschijnt, dat is, alsof die ons met ogen aanziet.

b. Wat nu de geestelijke zin hier is, mijn geliefden, daarover is enig verschil onder de uitleggers. Ambrosius heeft een bijzondere uitlegging. Hij voegt het woord niet in de tekst, en hij zet de woorden over, ziet mij niet aan dat ik zwartachtig ben, want de zon heeft mij NIET beschenen. En dan verstaat hij door de zon de Heere Jezus, Die de Zon der gerechtigheid genoemd wordt, Mal. 3. En hij geeft de zin in dezer voege: Ik ben zwart, zittende in treurige duisternis, vermits de Zon der gerechtigheid mij niet beschijnt; maar veracht mij niet daarom. Is Hij achter een wolk Zich verbergende, Hij zal wederom des te heerlijker tevoorschijn komen, en Zich aan mij tot licht en troost openbaren. Het is wel een troostvolle aanmerking; blijdschap is toch na veel smart, voor alle oprechten van hart. De Kerk geloofde dit als ze zegt: *Verblijdt u niet over mij, o mijn vijandin, wanneer ik gevallen ben, zal ik weder opstaan; wanneer ik in duisternis zal gezeten zijn, zal de Heere mij tot een Licht zijn, Mich. 7:8.* Daar is in de verklaring derhalve niets tegen de analogie van het geloof strijdig. Maar het is tegen de woorden en zin van deze tekst gans strijdig, waarom wij het voorbij gaan. Daar zijn anderen die het vertalen, dat ik naar de zon gezien heb, namelijk om die op een heidense wijze als een god te dienen. Maar de tekst lijdt zulks ook niet. Want hier spreekt de bruid niet van hetgeen zij omtrent de zon gedaan had, maar van hetgeen de zon aan haar had gedaan. Derhalve met de meeste en beste uitleggers verstaan wij hierdoor verdrukking, tegenspoed en wederwaardigheid, die haar hadden getroffen, welke zij noemt een beschijnen van de zon, gelijk zulks meermaals zo genoemd wordt, *Matth. 13:6,* daar de verdrukking genoemd wordt een opgaan van de zon. Zodat als de bruid zegt, dat de zon haar aangezien of beschenen had, zal zij de volgende zaken zo het ons toeschijnt, daarmee te kennen geven.

1. Dat de zwartheid, waaronder zij thans gebukt ging en waaraan de dochters van Jeruzalem zich stootten, haar niet als bruid natuurlijk eigen was, maar veroorzaakt door iets dat van buiten aankwam. De bruid als bruid ziet er uit als de dageraad, zij is schoon gelijk de maan, zuiver als de zon, schrikkelijk als slagorden met banieren, *hoofdst. 6:10.* De weg langs welke de bruid als de bruid wandelt, is lieflijk; al de paden van die zijn vrede en blijdschap die onuitsprekelijk is. Daarom, de zwartheid is iets dat vloeit, niet uit de genadeweg als genadeweg, maar door beschijnen van de zon der verdrukking, vermits men van de genadeweg afdwaalt.

2. De bruid wil hiermee te kennen geven, als zij zegt, de zon heeft mij beschenen, dat zij haar verdrukking aanmerkt zoals ze van boven van een hoge hand tot haar neerdaalde. De stekende zon is ver boven de mensen. O, de bruid ziet de hand des Heeren in alles. Zij weet dat de moeite uit het stof niet voortkomt, maar dat God, Die wel een Zon en Schild is tot verlevendiging en bescherming, ook wel een Zon is om de overtreding van Zijn volk te bezoeken en ze te kastijden. Och, wat handelt men verkeerd, als wij meest bij de tweede oorzaken blijven, zonder de hoge besturing van Gods voorzienigheid na te gaan.

3. De bruid wil hiermee te kennen geven, als zij zegt, de zon heeft mij beschenen, dat zij door de hitte van de verdrukking en tegenspoeden zeer veel smarten en aandoeningen vond. Hoe licht de verdrukkingen zijn, als ze tegenwoordig zijn, ze zijn geen stof van blijdschap. Die zelf de eerstelingen des Geestes hebben, zuchten en gaan gebukt eronder, hijgende naar de verlossing. Weinigen zullen er zijn, die in een smeltkroes en vurige beproeving zijnde, geen

smart ondervinden. En daarom zal het zoveel niet aankomen op de woorden die men spreekt, als er geen nood is; maar o uitnemende ziel, die in de beproeving zelf zijnde, God kan loven. Wilt gij enige smartelijke dingen weten volgens de zinnebeeldige uitdrukking, let op de volgende.

a. Daar wordt ondervonden een gedurig drukken van de omstandigheid op de ziel, de zon steekt zonder verpozing. En dat schijnt mede te kennen gegeven te worden, als Jona zegt, al Uw baren en golven gaan over mij heen. In de verdrukking schijnt een grote kracht te zijn om het hart te bepalen, om er op te denken; en het hart van een verdrukte gelovige heeft een onweerstaanbare geneigdheid om gedurig op de zaken die drukken, te peinzen niet alleen, maar ook vele andere naarder en zwaarder verdrukkingen zich voor te stellen en te voorspellen als onvermijdelijk. En die bij aanhoudendheid blijvende, is de ziel de ganse dag niet alleen gebogen, maar de slaap wijkt van de ogen; en is er enige slaap, de klacht is, ik word verschrikt door dromen; gelijk Job klaagt, terwijl de zon van verdrukking hem bescheen. Daar is niets minder dan een almachtige kracht van node om de ziel af te trekken van hetgeen haar benauwt, en zich te vestigen op Gods barmhartigheid, waarvan de ziel met grond hulp zou kunnen verwachten. De ziel is bijna gered, onder het steken van de zon der verdrukking, als ze daartoe kan komen, om dat heilig voornemen van de Kerk te beoefenen: *Ik zal uitzien naar den Heere, en wachten op den God mijns heils, mijn God zal mij horen, Micha 7:7.*

b. Dat smart, terwijl de zon der verdrukking beschijnt, dat de ziel veeltijds vanwege gebrek aan de verkoelende en verkwikkende genadewateren versmacht. De ziel vindt pijlen, welker vurig venijn haar geest uitteren. Het is dikwijls Gods weg in het begin van drukwegen, de ziel alles te onthouden, om te zien hoe zij zich gedragen zal. Zodat zij de zoete voorkoming niet alleen mist, maar er worden vele schulden en verzuim van gemeenschapsoefening door een levendig gemaakte consciëntie voor ogen gesteld, waardoor de ziel een troosteloze en voortgedrevene is. Beide deze zaken vinden wij in Job in zijn verdrukking: Gij doet mij be-erven de misdaad mijner jonkheid, en ik ga voor- en achterwaarts, ter rechter- en ter linkerzijde, maar ik vind Hem niet.

c. Dat smart, terwijl de zon der verdrukking beschijnt, dat het hart dikwijls verdroogd wordt en alles verwelkt. Het is een gemene klacht der heiligen in deze beproeving, dat hun hart is als een dorstig land, en dat de tong aan het gehemelte kleeft. En ik vind in de beproeving, dat het geloof en de hoop van Gods kinderen zodanig soms verflauwen, dat zij uitroepen, al deze dingen zijn tegen ons, onze weg is voor de Heere verborgen, en ons recht gaat van ons voorbij. Kon de ziel haar toestand bekend maken en in tranen wegsmelten over haar ellende, dat zou in de smart helpen en de stekende stralen van de zon der verdrukking afkaatsen. Maar daar is een hart vol angst tot overstelping, ja tot berstens toe; en zij kan geen woord uiten. De ziel ligt tussen twee rijen van stenen; er ligt zulk een last op de ziel, dat haar en haar zuchting neerdrukt. Dit zal de psalmist ondervonden hebben, toen hij neerzonk in een modderig slijk en in een diepe klei.

d. Dat smart, terwijl de zon der verdrukking schijnt, dat de gelovige ziel geen schaduw kan vinden, om er onder te schuilen. Het is een grote en uitnemende zaak, een schaduw te hebben in zulk een tijd. Daarom beloofde God te zijn voor Zijn verdrukte volk als de Schaduw van een zware steenrots in een dorstig land; en Hij beschikte Jona een wonderboom om te overschaduwen en voor het steken der zon te bedekken. Daar zijn deze en gene schaduwen, die de ziel nu en dan komt te missen in de tijd van hete verdrukking, dat zeer smartelijk valt. De schaduw van Gods bewaring. O, hoe veilig is het, onder die te vernachten, *Ps. 91.* Maar in de tijd der vervolging en der verdrukking schijnt het alsof God haar zaak niet aantrok, maar haar overgaf als schapen ter slachting. Daar is de schaduw van Jezus' gerechtigheid, waaronder zij niet op deze tijd gemakkelijk komen kan, maar moet liggen worstelen om ertoe getrokken te worden. Daar is een beschaduwing van mensen; maar de mensen zijn dikwijls de werktuigen, die de verdrukking aanbrengen. Ziet het hier; de kinderen van haar moeder waren toornig op haar geweest en tegen haar ontstoken; zij hadden haar gezet tot een hoederin der wijngaarden. En niet alleen zijn de natuurlijke, maar ook vrome mensen roeden om Gods volk te

onderdrukken. De dochters van Jeruzalem stootten zich aan de zwartheid van de bruid. De geoefende ziel moet nu en dan klagen, *Ps. 55: Was het een vijand, ik zou het kunnen dragen; maar een man van mijn waardigheid, mijn leidsman en mijn bekende, enz.* En er is deze laatste schaduw van vorige bevindingen waaronder de ziel dan dikwijls niet komen kan, om zich staande te houden tegen het ongeloof, dat zij evenwel de wortel der zaak heeft, ofschoon de takken, bladeren, bloesem en vrucht niet bespeurd worden.

4. Als de bruid zegt, de zon heeft mij aangezien of beschenen, zij wil daarmee te kennen geven aan de dochters van Jeruzalem, dat haar toestand juist niet altijd in zulk een bitterheid was, ja, dat de bitterheid juist niet van lange duur was. Zij zegt niet dat de zon altijd op haar bleef zien, haar altijd zo beschijnende; neen, maar het was maar een aanzien als in het voorbijgaan. Dat is ook doorgaans de taal van Gods Woord; het is maar een ogenblik in Zijn toorn, maar een leven in Zijn goedgunstigheid; het is maar een zeer korte en lichte verdrukking, die maar voor een ogenblik duurt en zeer haast voorbijgaat, werkende een gans zeer uitnemend eeuwig gewicht van heerlijkheid. O, wat is het zoet als de ziel begint Gods weg in druk te billijken en de goedheid van God te handhaven tegen alles, opdat de ziel mag ondersteund worden en anderen bemoedigd om die weg te bewandelen, ofschoon er wat rampen ontmoet worden. Ik durf te verzekeren dat elk, hoe zwaar de zon der verdrukking hem beschijnt, indien hij zijn staat kan vasthouden, zeggen bij anderen, hoe bitter hij ook in het verborgene klaagt, God doet ons niet naar onze zonden. En zo gaat de ziel menigmaal optellen, alles dat zij nog boven de verdoemden in de hel hebben; en dan roepen zij uit, niettegenstaande al de wederwaardigheden, dat zij moeten verwonderd staan over des Heeren barmhartigheid en goedertierenheid. Dat is mij menigmaal met opmerking voorgekomen, dat de treurigste Psalmen eindigen met lof. O, wat wil de ziel gaarne zich uit ongelovige en harde gedachten van God ontworstelen en zeggen: Uw barmhartigheid is tot in der eeuwigheid, en Uw trouw van geslacht tot geslacht.

5. De bruid, zeggende daar de zon haar beschenen had, wil wel rondborstig belijden dat zij daardoor enige uitwendige zwartheid had, die voor het oog haar zeer onaanzienlijk maakt. In dit opzicht zegt Christus: Zalig zijn zij, die aan Mij niet geërgerd worden. De Kerk moet denken hetzelfde lot met haar Hoofd te hebben, dat is te zijn als een rijsje, voortkomende uit een dorre aarde. En dit maakt dat zij door verdrukking zonder gedaante of heerlijkheid zijn.

6. Eindelijk, de bruid zal te kennen geven, hoe groot de zwartheid zijn mag door de verdrukking, dat het, vermits het haar niet natuurlijk is, door wassen zal afgaan, hier ten dele door meerdere heiligmaking en de goedgunstigheden Gods, hiernamaals als zij haar klederen wit gewassen zal hebben in het bloed des Lams; en Jezus Zijn Kerk zonder vlek of rimpel of iets dergelijks zal vertonen en de verdrukte doen zegepralen over al haar verdrukkers, en haar brengen daar geen zon haar steken zal, maar daar God haar Licht en het Lam haar Kaars zijn zal.

B. De bruid, van haar verdrukking gesproken hebbende, geeft in de tweede plaats bericht wie de instrumenten waren, namelijk DE KINDEREN HARER MOEDER. Om dit nu zo klaar als mogelijk voor ons is na te gaan, zullen wij:

1. De letterlijke zin der woorden openen. Ze spreekt van de kinderen harer moeder, eigenlijk de zonen harer moeder. Hierdoor moeten wij verstaan de broeders van de bruid, ofschoon niet van dezelfde vader, nochtans van één en dezelfde moeder, *Deut. 13:6, Ps. 50:20.* Daar is ook aan te merken in de letter, dat deze in het mannelijke voorkomen, daar de bruid altijd in het vrouwelijke geslacht voorkomt. Gelijk nu het vrouwelijk geslacht de tederheid en de zwakheid van de bruid te kennen geeft, zo geeft het mannelijk geslacht, hier gebruikt om de instrumenten van haar verdrukking onder het oog van de dochters van Jeruzalem te brengen, de macht en het vermogen en de grootheid van haar verdrukkers te kennen; het waren zonen harer moeder, mannen van naam. Er is ook aan te merken, dat het woord in het meervoud voorkomt, zonen; vermits diegenen die op Sion gram zijn, die de bruid haten, een gehele hoop zijn, een gans grote menigte. Wij moeten er nog bijvoegen, dat wij hier ook in de letter zien dat hoe

verschillend van aard, humeur, gesteldheid en gevoelens deze zonen van haar moeder zijn mogen, dat zij nochtans, als ze een schone kans zien om de bruid te onderdrukken en buitenshuis te drijven, alsdan zich samen op het allernauwste verenigen en zich gedragen alsof ze maar van één ziel bezield waren. Elk die op de woorden let, ziet dat dit alles in de letter opgesloten is en er natuurlijk uit voortvloeit.

2. Onder deze letterlijke zin ligt een geestelijke en een verborgen zin, welke de voornaamste is, opgesloten. Maar om die te bepalen, valt niet gemakkelijk. Veel en zeer verschillend zijn de gedachten der uitleggers. Alle voor te stellen, laat ons de tijd niet toe, en het zou u weinig stichting toebrengen.

Er zijn enigen, die door de kinderen of zonen harer moeder verstaan de aangeboren verdorvenheid, die zodra als wij in de baarmoeder ontvangen worden, uit kracht van de toegerekende schuld van Adam aan al zijn nakomelingen, zo stand grijpt, dat wij allen van de oorspronkelijke gerechtigheid niet alleen beroofd zijn, maar dat onze natuur ook zo verdorven geworden is, dat wij allen volgens de natuurlijke helling van onze ziel geneigd zijn God en onze evennaasten te haten. Dat deze zonen harer moeder genoemd worden, om aan de ene zijde te tonen dat ze in dezelfde baarmoeder met hen lagen, en aan de andere zijde zonen, om de kracht en overmacht van die verdorvenheid, zelfs in de beste gelovige, in de bruid, onder het oog te brengen. Er is niets onrechtzinnigs in deze opvatting. Want waarlijk, de wet die in de leden is, en strijd voert tegen de wet die in het gemoed is, is zo krachtig dat ze naar buiten drijft en gevangen leidt onder de wet der zonde en des doods. Maar de bruid spreekt van zulke zonen harer moeder, niet die in hen resideren, maar die buiten haar zijn, en hen aandrijven door hun ontsteking tot een werk voor hen geheel vreemd.

Theodoretus, en enigen die hem volgen, verstaan hier door de bruid de leden der Kerk, zoals ze van de opzieners onderscheiden zijn wegens de subordinantie; en door de zonen harer moeder de apostelen, de herders en leraars. En hij meent dat deze de zin der woorden is, namelijk dat de apostelen, uit een bijzondere lust tot voortplanting van het Evangelie, de gemene gelovigen of leden der Kerk aandreven, om zo niet naar dat gestaltelijk en gedurig behoeden van hun eigen wijngaarden te staan, maar dat ze tot meer publiek werk, om andere wijngaarden te planten en te hoeden, zich moesten zetten. En dat de ondervinding leert, dat ze door verrichten van zulk een werk al vrij wat verloren, en lettende op anderen, hun eigen zelf vergaten, en bepaaldelijk niet onder het oog hielden dat werk, die zaak, hun van God aanbevolen. Er is ook in deze opvatting geen onrechtzinnigheid. Want het gebeurt menigmaal dat deze en gene Christenen hun medechristenen, die onder veel bevinding van de uitlating van Gods genade leven, beginnen aan te zetten tot werk, dat hun vreemd is. Ze moeten meer studiaal, zeggen ze, gaan werken; ze moeten mensen gaan bekeren, ze moeten oefeningen gaan houden, ze moeten predikanten worden, hoeders van wijngaarden worden. En bij slot van rekening vinden ze, dat ze hun levendigheid verloren hebben, en met het hoeden van wijngaarden, die de hunne niet waren, hun eigen wijngaard, die ze moesten gehoed hebben, verwaarloosd hebben, en dat haar zwartachtigheid hierdoor veroorzaakt was geworden. Maar deze schijnt ook niet de zin te zijn, ofschoon er niets in is dat tegen enig leerpunt strijdt, en de bevinding toont dat de zaak dikwijls waar is.

Er zijn enigen, die door de bruid de apostelen verstaan, en door de moeders kinderen de priesters, de schriftgeleerden, de farizeeën, en het grote sanhedrin. En ze vatten de zin in dezer voege, dat al de genoemden, de leer der apostelen niet kunnende verdragen, de apostelen die tot nog toe leden met hen van de Joodse Kerk waren, eindelijk uit de synagoge geworpen hebben. Waardoor de apostelen genoodzaakt zijn geworden wijngaarden onder de heidenen te gaan planten en die te hoeden, in welk werk zij veel lijden moesten van Joden en heidenen, gelijk uit de Handelingen der apostelen na te gaan is, en dat dus de apostelen zwartachtig geworden zijn, enz. Er is ook, mijn geliefden, in deze uitlegging niets tegen enige grondwaarheid, als de grondstelling klaar was betoogd, dat het Hooglied profetisch is. Wij willen die het geloven in

dezen hun vrijheid niet betwisten, en hopen dat ze ons ook onze vrijheid niet zullen misgunnen.

Wij voor ons verstaan door de bruid, of een uitgepikte uitmuntende gelovige, die God al de zaken, in dit Lied beschreven, deed ondervinden in eigen persoon en tot nut van de Kerk liet beschrijven, om de Kerk in het gemeen door alle tijden, en ook elk lid van de Kerk te doen zien, wat al een gelovige op de weg naar de hemel ondervindt; of Gods Kerk en ware volk in het gemeen. En wij menen dat de wisselvalligheden van licht en duisternis, ruimte en bestrijding, nabijheid en verafheid, levendigheid en dodigheid, voorspoed en verdrukking, die in dit Lied beschreven zijn, juist niet tot bepaalde tijdvakken moeten gebracht worden, maar dat de Kerk in het gemeen, en ook deze en gene leden van de Kerk, de zaken die hier beschreven worden, op hun weg naar de hemel ook in een meerdere of mindere trap ondervinden, naar de vrijmachtige wil van hun Ontfermer, Die hun Leidsman is. Door de kinderen of zonen hunner moeder, in onderscheiding van de bruid, verstaan wij in het gemeen onbegenadigde mensen, die door doen van dezelfde belijdenis der waarheid en het onderwerpen van zich aan dezelfde kerkregels of discipline, tot leden van dezelfde zichtbare Kerk aangenomen worden, en voor moeders kinderen moeten erkend worden, totdat ze in leer of leven anders betonen. Dat dit zo is, blijkt, vermits de bruid dezen niet erkent als kinderen van hun vader, maar ze alleen noemt moeders kinderen. In het bijzonder verstaan wij hier door de moeders kinderen zulke leden van de zichtbare Kerk, die hoge posten in de Kerk bekleden, veel macht en vermogen hebben en oefenen. Daarom worden ze ZONEN hunner moeder in de grondtekst genoemd. Dus moeten wij dan door dezen verstaan zulke onbegenadigden, die in de regering hoge ambten bekleden; en ook zulken in het kerkelijke, die hoge bedieningen hebben. En ook zulken, die in het burgerlijke door hun rijkdom en grote schatten een grote macht en vermogen hebben in het besturen en beschikken van de zaken van de Kerk. Het was Jeroboam, de zoon van Nebat, die Israël deed zondigen. De bruid werd van de wachters deerlijk mishandeld; ze namen de sluier van de bruid van haar weg. Paulus, zijn verdrukking en mishandelingen optellende, *2Kor. 11:16,* vergeet niet te melden dat hij al vrij wat had ondergaan van valse broeders. Jakobus, *hoofdst. 2:5,* merkt aan dat het de rijken zijn, die de ware Kerk overweldigen en voor de rechterstoelen trekken. En indien gij al de lotgevallen van de Kerk nagaat, gij zult bevinden dat de instrumenten van de zwaarste mishandeling en verdrukking, die de ware Kerk ondergaan heeft, valse broeders, stiefbroeders, zonen niet van dezelfde Vader, maar van dezelfde moeder geweest zijn.

De woorden zo opgehelderd hebbende, en onze mening aangaande de zin voorgesteld hebbende, zullen wij, eer wij tot onze derde zaak overgaan, een woord twee of drie uit de opheldering der woorden mededelen.

a. Wij zien hier dat al de leden zijn van de uitwendige of zichtbare Kerk, hoe grote vertoning en hoe grote voorrang boven andere zij mogen hebben, juist niet Christus' bruid zijn. Daar is kaf onder het koren. Velen trekken aan een schaapskleed voor een tijd, ofschoon ze van binnen grijpende wolven zijn. Paulus vermaant hierom de opzieners, *Hand 20:28,29: Zo hebt dan acht op uzelven en de gehele kudde, over welke de Heilige Geest u tot opzieners gesteld heeft, om de gemeente Gods te weiden, welke Hij verkregen heeft door Zijn eigen bloed.* N.B. *Want ik weet dat na mijn vertrek zware wolven tot u inkomen zullen, die de kudde niet sparen.* Achitofel had een grote gedaante van godzaligheid; mogelijk was er geen zoon van de Kerk in Davids tijd, die meer vertoonde dan hij. David noemt hem een man, zijn broeder, met wie hij lieflijk raad pleegde, en met wie hij naar Gods huis ging. Ziet en leest *Ps. 55:12-14*. Het is ook opmerkelijk dat allen, die vroeger of later de Kerk benauwd hebben, dat de duivel toelaat dat ze eerst, om ingang te krijgen, een wonderbare gedaante van nauwgezette godzaligheid vertonen; en zo nemen zij de harten der kleinwetenden in; en dat ingekregen hebbende, worden ze verdrukkers. Zo gij de geschiedenis van vorige en latere tijden nagaat, zult gij kunnen opmerken dat er, om andere niet te noemen, twee wonderlijke punten zijn.

Het ene is de Godheid van Christus en Zijn Zoonschap; dat men zo niet beschrijven moet, om de eenvoudigen te verleiden, dat Hij van eeuwigheid van de Vader gegenereerd is, op

een Gode eigen wijze; want dat is niet voldoende, *Latet anguis in herba.* Maar wij moeten de wijze van dat zoonschap erbij doen, die geen verborgenheid is, vermits God het klaar geopenbaard heeft, ofschoon de wijze, de *Modus Modi,* een verborgenheid is en blijven zal voor engelen en mensen verstand. Wij moeten zeggen, dat Christus God is, omdat Hij het één enig Goddelijk Wezen heeft, en dat Hij Zoon is, omdat hij van de Vader gegenereerd of voortgeteeld is door een waarachtige mededeling van hetzelfde Goddelijke Wezen van eeuwigheid tot in alle eeuwigheid. Want hetgeen eeuwig is, is zonder begin, zonder einde en voortgang van tijd.

Het andere punt is over de genade Gods, en de verlossing door Jezus Christus, zo ten aanzien van de verwerving als de toepassing van die aan een bepaald getal van zondaars, zonder enig vooruitzicht op een voorgezien geloof en goede werken, vermits ze allen nevens de verworpenen even diep in de dood der zonde begraven lagen, en volgens de verdorven aard tot alle goed onbekwaam, en van nature genegen waren God en hun evennaasten te haten, en zichzelf toorn als een schat te vergaderen tegen de dag des toorns en der openbaring van Gods rechtvaardig oordeel. En hoe dezen, die de verlossing door Jezus Christus deelachtig zijn geworden, werken moeten, niet om één jota van de verworven zaligheid te verkrijgen, vermits ze die in en met Christus, in Wie ze ingelijfd worden door een oprecht geloof, tegelijk hebben. Maar alleen om hun dankbaarheid wegens hun verlossing te tonen.

Deze met het aankleden van die, zijn de twee punten, daar moeders, maar niet Vaders zonen, de Kerk, de bruid, zeer over verdrukken, en het is wonder dat de moeders zonen, die de duivel onder de toelating Gods hiertoe gebruikt, veeltijds de ernstigste, de verdienstelijkste, de statigste mensen naar de uiterlijke schijn zijn, die in de gehele Kerk bijna te vinden zijn. Wat spreken de Ouden van de schijn van godzaligheid, die Arius vertoonde, waardoor hij het hart van Alexander, bisschop in Alexandria, zo innam, dat hij hem presbyter maakte. Wat wordt ons van de zedigheid, statigheid en grote schijn van godzaligheid van Pelagius verhaald; hetgeen zover ging, dat Augustinus hem menigmaal zijn geliefde broeder noemde. En gelijk het geweest is, zal het ook zijn. Wij moeten niemand voor een Vaders zoon houden, die de waarachtige leer niet meebrengt. Sociniaanse deugden zijn de zaak niet, *forma dat esse rei.* Het zijn niet allen Joden, die Joden genoemd worden. Moeders kinderen, als hun kans schoon is, zullen de Vaders kinderen wel onderdrukken, en de wreedste instrumenten van die zijn. Dit ondervond de bruid, en de Kerk en de leden van die zullen het telkens ondervinden. Want gelijk de letter zonder deugd een lichaam zonder ziel is, zo is deugdbetrachting, die op waarheid niet gegrond is en volgens de waarheid van het Evangelie niet geoefend wordt, maar een eigenwillige godsdienst; en dus, ofschoon in het stoffelijke een schijn hebbende, nochtans, vermits ze de *forme* mist, verdoemelijk.

b. Ten tweede. Dat zo zijnde, behoeven wij niet ver te gaan om de ergste vijanden van de ware Kerk te zoeken. De roomsgezinden denken, dat de Turk en ketters het zijn. Velen onder ons denken dat de roomskatholieken het zijn. Wij hebben er in zeker opzicht niets tegen; maar wij behoeven ons om de vijanden op te zoeken niet naar Constantinopel en Rome te begeven, en ons met zware reizen te vermoeien. De Kerk koestert haar ergste en bitterste vijanden in haar eigen boezem. Het zijn moeders zonen, die, als ze kans zien dat het hun voordeel is bij de Kerk te blijven, het zullen doen, ofschoon vele anderen, even verrot in de grond als dezen, van de Kerk zich afscheiden. Maar als het zover komt dat ze zien hun oogmerk te bekomen, zullen zij de beste kerken, de heiligste mensen, tot de dood overleveren. Judas, zolang hij zag dat zijn veinzen hem voordeel toebracht, bleef getrouw aan Christus, zich zo met de twaalven verenigende, dat toen velen Christus verlieten, Petrus uit aller naam, derhalve ook uit Judas' naam, toen Christus vroeg, zult gij mij ook verlaten, zei: Tot wie zouden wij gaan? Gij alleen hebt de woorden des levens, *Joh. 14.* Maar zodra Judas dertig zilverlingen verkrijgen kon om zijn Heere en Meester te verraden, hij neemt de kans waar. Zo doen de zonen der moeder, die niet Vaders zonen zijn. Zij blijven bij de ware oprechten; groot zijn de betuigingen, innerlijk schijnen ze de Kerk te koesteren. Maar als dezen gelegenheid krijgen en een schone kans zien,

ze trekken het momaangezicht af, ze zijn de instrumenten van de zwartachtigheid van de Kerk. Wij behoeven niet ver te reizen om ze op te zoeken; die op Sion gram zijn, die zijn moeders zonen.

c. Ten derde, dat ze al vrij lang verborgen kunnen blijven, maar ze worden eindelijk openbaar. Moeders kinderen kunnen al vrij lang onder een masker bedekt zijn, maar God zal zorg dragen dat ze vroeger of later ontmaskerd zullen worden. Judas hield het tenminste drie jaren alzo, dat niemand hem verdacht hield; doch hij werd eindelijk openbaar. Achitofel zag David al verschillende jaren aan als zijn broeder, een man zijns gelijke. Wat hield hij met hem raad en godvruchtige gesprekken, mogelijk ook van het verborgen leven. Doch het werd openbaar na enige jaren, wat deze Achitofel was. De dwaze maagden hielden aan tot de laatste tijd zowel als de wijzen, maar op het laatst ontbrak hun olie. Hier, de bruid zag ze aan als kinderen van haar moeder; maar tot haar smart werd ze gewaar dat ze instrumenten van haar verdrukking waren. Dit is een zaak, die ieder moest naar binnen doen gaan. Vroeger of later zal God de bastaards, die maar alleen moeders en niet Vaders zonen zijn, openbaren.

d. Eindelijk, gij ziet, hoe verschillend men zijn mag in het punt van gevoelen omtrent de twee zaken die wij genoemd hebben, dat als de kans schoon is om de bruid, die de zuivere waarheid in de leer en praktijk houdt, te onderdrukken, tart en smart aan te doen, ze zich dan samen verenigen. Het is niet een zoon, maar de zonen of kinderen van haar moeder, allen. Zonderlinge verschillen worden aan de zijde gelegd, als het de bruid moet gelden. Herodes en Pilatus worden vrienden op één dag.

Deze en andere dingen meer vloeien uit onze opheldering. Ze zijn tot onderzoek voor diegenen, die op verkeerde gronden zich inbeelden kinderen van de moeder te zijn, ofschoon zij geen kinderen van de Vader zijn. Zij zullen op zijn tijd openbaar worden. En ook om Gods volk te doen zien, dat ze hun zwaarste verdrukking van moeders kinderen moeten verwachten.

C. Nu komen wij tot ons derde punt, waarin de bruid de beweegreden waardoor haar moeders kinderen aangezet worden om haar te onderdrukken, opgeeft. Zij WAREN TEGEN HAAR ONTSTOKEN, op haar toornig met een zeer heftige en brandende toorn, volgens de betekenis van het woord. De zinspeling is van een aangelegd vuur ontleend, hetwelk in het eerste maar klein en verborgen is, maar naderhand geleidelijk toenemende alles verbrandt en verteert. En dus geeft het te kennen haar inwendige gesteldheid van haat en vijandschap tegen de bruid, en ook de dadelijke uitwerkingen daarvan in het verdrukken van de bruid. Vele zaken zouden wij volgens de zinspeling kunnen voorstellen. Als namelijk dat deze toornige gesteldheid al vrij lang en ongemerkt verborgen in het hart kan schuilen; gelijk in Achitofel en meer anderen. Dat het evenwel in een gedurige beweging is, even gelijk een vuur, in het bespieden en het verzamelen van punten ten laste van de bruid in het overleggen bij dag en bij nacht, hoe ze het beste de bruid zullen aanvallen en de gevoelige uitwerkingen van hun ongunst doen ondervinden. Dat deze toornige gesteldheid dagelijks toenam van mindere tot grotere en meerdere trappen, naarmate de zaken die ze tegen de bruid bijeen gebracht hebben, en de achting, in welke ze zien dat de bruid staat. Dat zodra de gelegenheid daar is, het in lichte en lage vlammen uitberst en deerlijk op de bruid valt, en haar de bitterste smart toebrengt. Evenals er geen groter pijn ondervonden wordt, dan die door branding van een vuur wordt veroorzaakt. Deze en dergelijke zaken liggen klaar opgesloten in de zinspeling. Een ieder heeft maar zijn aandacht er op te vestigen, hij zal het er klaar in vinden en gemakkelijk kunnen uitbreiden. Wij gaan het thans voorbij, om uw aandacht iets van gewicht tot lering voor te dragen. Namelijk, iemand zou kunnen denken, hoe is dat mogelijk, dat moeders kinderen, die dezelfde belijdenis met de bruid hebben, en die zich onderwerpen aan dezelfde kerkregels, zo op de bruid verbitterd kunnen worden, dat ze tegen haar ontstoken kunnen worden in heftige toorn? Tot antwoord kunnen wij zeggen:

Eensdeels, dat de haat van onbegenadigde moeders kinderen tegen begenadigden in het paradijs geplant is, en het zal blijven duren zolang er een vrouwenzaad en een slangenzaad op de

aardbodem is. Anderdeels, omdat de moeders kinderen in hun praktijk en in hun verwachting van de eeuwige zaligheid door de praktijk der godzaligen, veroordeeld worden. Deze zaak kunnen ze niet verdragen, ze worden ontstoken en zeer toornig, dat enige weinigen, geringen en bij de wereld verachten, hen niet voor wat groots aanzien en voor ware begenadigden houden en erkennen willen, en van hen afhangen. Ten derde, de ware begenadigden houden zich stipt aan de leer van Gods Woord, ze willen daarvan niet één vingerbreed wijken, om alles dat in de wereld is, zo ten opzichte op de stellige waarheden als in de praktijk. Dat staat de moeders kinderen niet wel aan, zij willen in de ruimte weiden.

Mijn geliefden, wij kunnen thans ons niet verder uitlaten, maar vele stukken hebben wij gezegd, toen wij die woorden van Christus' hogepriesterlijk gebed verklaarden, *Joh. 17:14: Ik heb hun Uw woord gegeven, en de wereld heeft ze gehaat.* Maakt derhalve, gij allen die God zoekt uit een oprecht hart te vrezen, geen andere staat. Moeders zonen zullen vroeger of later ontstoken worden tegen u. En als dat geschiedt, gelijk het door al de eeuwen heen geweest is, denkt niet dat u wat vreemds overkomt. Er zijn stukken tussen u en de onbegenadigden uitstaande, die hen noodzakelijk u moeten doen haten, en denken dat ze een prijzenswaardige en God verheerlijkende zaak doen, als ze u ten toon stellen. Daar staat, *Jes. 66:4: Uw broeders die u haten, die u verre afzonderen, om Mijns Naams wil, zeggen, dat de Heere heerlijk worde.*

D. Nadat de bruid gesproken had van de ontsteking van de kinderen harer moeder tegen haar, zo komt ze de uitwerking daarvan voor te stellen, zeggende dat ze haar stelden tot een hoederin van de wijngaarden. De kinderen mijner moeder waren tegen mij ontstoken, ZIJ HEBBEN MIJ GEZET TOT EEN HOEDERIN VAN DE WIJNGAARDEN.

1. Wat de letter van deze allegorie betreft, het schijnt gelijk als wij gezien hebben, ontleend te zijn van een tedere blanke jongedochter, welke met geweld van haar eigen werk verjaagd wordt, door haar boosaardige broeders, om werk te doen, hetwelk niet alleen lastig en zwaar was, maar ook in welker verrichting de zon haar zodanig aantrof, dat ze haar eigen natuurlijke blankheid verloor en bruin, getaand of zwartachtig door de zonnestralen geworden was. En om dat op te helderen zegt zij, dat ze haar maakten een hoederin van de wijngaarden. Nu, werken in de wijngaarden is zeer zwaar, en daarenboven omdat ze als van rondom omheimd zijn, zo worden de stralen van de zon vergaderd en wederom teruggekaatst, hetwelk grote hitte veroorzaakt, en ook aan de arbeider grote versmachting toebrengt, gelijk wij zien kunnen in de parabel van de arbeiders in de wijngaard.

2. Wat de geestelijke zin betreft, daarover zijn de uitleggers het niet eens, gelijk wij al gehoord hebben.

a. Grotius, die niets over het Hooglied heeft dan vleselijke gedachten, menende dat het een minnelied is over Salomo's trouw met Farao's dochter, geeft deze korte uitlegging alleen over de laatste woorden, zij hebben mij gezet tot een hoederin der wijngaarden, dat is, ik had vast voorgenomen om in de ongehuwde staat te blijven, maar ze hebben mij genoodzaakt om te trouwen. Maar deze uitlegging is ten ene male ongegrond; deels, omdat er niet de minste samenhang tussen hoeden van wijngaarden en niet hoeden van haar eigen wijngaard en de huwelijkse staat. Daarenboven, er is geen één blijk, noch in het Woord, noch bij de ongewijde schrijvers, dat Farao's dochter tegen wil en dank genoodzaakt geweest is te trouwen.

b. Anderen verstaan hier door een hoederin der wijngaarden de lage, verachte, onaanzienlijke en arme staat, in welke de bruid gebracht werd, naar het uitwendige door al de verdrukkingen, die haar moeders kinderen haar hadden aangedaan. Gelijk wij vinden dat het armste en verachtste volk tot deze bezigheid gebruikt wordt, *2Kon. 25:12.* Ja, hierdoor wordt de bruid in de allerverachtste staat gebracht, gelijk wij zagen, *Klaagl. 1:8;* en *Hebr. 11:37 en 38* zegt Paulus, dat ze gewandeld hebben in schaapsvellen en geitenvellen, dat ze verlaten, verdrukt en kwalijk zijn gehandeld. Ofschoon de wereld hunner niet waardig was, nochtans hebben ze moeten dolen in woestijnen, op bergen, in spelonken en holen der aarde. En omdat dit, gelijk wij zien kunnen, *Matth. 20:12,* lastig is, zo wordt het uitgedrukt en voorgesteld onder het zinnebeeld

van een hoederin der wijngaarden. Want wij moeten zeggen naar waarheid, dat haar bezigheid een last was, en dat ze daaronder de hitte ook moest dragen. Ofschoon deze verklaring schriftmatig is, nochtans schijnt ze al te generaal en ook niet aan het oogmerk van de letterlijke zin te beantwoorden.

c. Anderen verstaan door zetten tot een hoederin der wijngaarden, de bruid af te trekken van haar eigen gewoonte en lieflijke bezigheid, in welke ze nauwe gemeenschap met de Bruidegom onderhield, van Hem getroeteld werd, gekust werd met de kussen van Zijn mond, en als in Zijn armen steeds gedragen werd. Dat namelijk de moeders kinderen uit een nijdigheid over haar voorrecht, omdat zij dat zo niet genoten, haar ervan afdreven tot meer publiek werk, om de wijngaarden te hoeden. Alsof ze zeiden, met al dat gestaltelijke en bevindelijke is het niet te doen, gij moet verstand krijgen, gij moet u op de letter met de borst zetten, gij moet anderen stichten, enz. Er is in deze uitlegging ook niets onschriftmatigs, maar het schijnt ook niet te voldoen.

d. Wij houden het daarvoor met voortreffelijke uitleggers, dat wij hier door het zetten van de bruid tot een hoederin der wijngaarden, verstaan moeten het drijven van haar tot het bedrijf van zonde, onder een dekmantel dat zij daardoor ook God zou kunnen dienen, hetwelk de bruid naderhand zag als een oorzaak van haar zwartheid, en toeschrijft aan de ontsteking van haar moeders kinderen. Hierin worden wij bevestigd.

Eensdeels, omdat niet alleen de geleerde à Mark met ons begrijpt, dat ze aangezet werd om iets te bedrijven tegen Gods wil, hetwelk de oorzaak was, dat God toeliet dat zware verdrukkingen haar zwart maakten. Maar de Chaldeeuwse parafrast gaat ons voor, zeggende: Zij hebben mij gesteld, enz.; dat is, omdat de valse profeten teweeggebracht hebben dat ik de Heere mijn Sterkte verlaten heb, en afgoden gediend en in hun inzettingen gewandeld heb. En zo wij met velen denken dat het Hooglied gemaakt is na Salomo's herstel, levert het ons uit een doorluchtige blijk van zijn ware boetvaardigheid over de afgoderij, tot welke hij is verlokt geworden, ofschoon hij een beminde des Heeren was.

Anderdeels, omdat hoeden van andere wijngaarden en niet hoeden van haar eigen, tegen elkander gesteld worden. Nu is het laatste een schuld van verzuim, dat is, een zonde van nalatigheid; zo is het andere een zonde van bedrijf.

Ten derde, omdat melding gemaakt wordt van tweeërlei kudde in het zevende vers; een kudde van de Bruidegom Christus, en de kudde Zijner metgezellen, onder welke de bruid was, en door welke wij verstaan moeten die zich vals Christus' kudde noemden. Evenzo moeten wij hier verstaan door deze tweeërlei wijngaarden, dat de ene de valse, en de andere de ware is. En dus het hoeden van die valse is notoir iets zondigs.

Voegt er ten laatste bij, dat de verdrukkingen gewoonlijk op het verlaten van de Heere volgen. Want zo staat er, *Ps. 16:4: De smarten dergenen die een andere god begiftigen, zullen vermenigvuldigd worden.*

Wat nu dit zondig bedrijf mag zijn geweest, kunnen wij niet bepalen, overmits het niet gemeld wordt. Mogelijk zal het zien op het drijven van de Kerk om God te verlaten en de afgoden te dienen door Jeroboam, Joram, of Manasse, onder welke ze het gruwelijker maakten dan de heidenen. Doch dat in het onzekere latende, blijkt zeker dat ze iets deed dat haar plicht niet was, hetwelk ook verdrukking veroorzaakte.

3. Nu mijn geliefden, uit deze opheldering zouden er veel aanmerkingen kunnen gemaakt worden, maar wij zullen maar enige voorstellen, en tot bredere uitbreiding aan uw aandacht overlaten.

a. Merkt aan, dat het voorname einde en doelwit van de satan en zijn instrumenten in hun ontsteking tegen de bruid is, om haar tot zonde te drijven en te verleiden, en haar te doen verliezen haar tedere en innig geestelijke gestalte, en haar zuivere aankleving aan God en Zijn dienst, en de genademiddelen. Bileam met al zijn bezweringen kon Israël geen kwaad doen, totdat hij hen verleidde en van God deed afhoereren. En derhalve dient het de grote zorg van de

bruid te zijn, haarzelf te bewaren voor zonde, opdat ze niet mag verliezen hetgeen ze heeft, en daarenboven met de roede geslagen worden.

b. Merkt aan, dat het kwaad, waartoe des satans instrumenten drijven, in het eerste opzicht enigszins plausibel en aannemelijk kan zijn. Het werk van de bruid was een wijngaard te hoeden. Nu, zij zeggen niet, gij zult regelrecht zonde bedrijven, maar gij zult een werk doen van dezelfde natuur als uw eigen, gij zult een hoederin der wijngaarden worden. O mijn geliefden, de satan en ook zijn dienaars kunnen zich veranderen in een engel des lichts; wij dienen derhalve, vooral als de satan zijn verzoekingen voorstelt, ernaar te staan om zijn diepten te weten, opdat wij, onder welke schijn het ook is, niet mogen afgetrokken worden.

c. Merkt aan, dat de aanvallen van satans instrumenten menigmaal de bruid zelf, hoe gezet op de Heere, tot een nare val nochtans brengen kunnen. En dus moest men 1. op zijn hoede zijn. Die staat, zie toe dat hij niet valle. 2. Men moet niet te zeer op gemak gezet zijn. En 3. nimmer te zeer op zichzelf vertrouwen.

d. Merkt aan, dat ofschoon de bruid valt door de verzoeking, dat het echter niet gemakkelijk toegaat; haar moeders kinderen dreven haar ertoe, tegen haar neiging aan.

e. Merkt aan, dat als men toegeeft aan de verzoeking, het doorgaans niet bij één zaak blijft, maar men wordt hoe langer hoe meer verward. Daarom is het wijngaarden in het meervoud. O, wat moesten wij op onze hoede zijn, en stijf op het stuk van waarheid en ware godzaligheid staan, zonder iets toe te geven. De bruid gaf wat toe, ze ging van haar punt af, maar het bekwam haar kwalijk. Elk die aan het toegeven komt, zal vinden dat het niet in één, maar in meer punten zal moeten geschieden; gelijk de droevige ondervinding van alle tijden leert.

E. Maar nu komen wij tot ons vijfde en laatste punt van de onderrichting der bruid aan de dochters van Jeruzalem, en dit behelst een beklag over haar verzuim en nalatigheid omtrent een plichtsbetrachting, waarin ze zich moest werkzaam gehouden hebben, en dus doet ze een ootmoedige belijdenis van schuld. MIJN WIJNGAARD DIEN IK HEB, HEB IK NIET GEHOED. Zodat de bruid spreekt:

1. Van haar eigen wijngaard, die ze had, en haar tot nauwkeurige behoeding toevertrouwd was: mijn wijngaard, dien ik heb.

a. De zaak, die ze behoed moest hebben, noemt ze haar wijngaard, mijn wijngaard. Elk onzer weet in de letter wat een wijngaard is; wij zullen derhalve dat niet behoeven te zeggen. In het geestelijke, indien wij door de bruid Christus' Kerk in het gemeen verstaan, dan moeten wij door de wijngaard verstaan de geestelijke belangen of intresten van de Kerk, zo in leer als in leven en goede orde. Een zaak, aan ieder lid aanbevolen, maar inzonderheid aan de opzieners, opdat de gemeente des Heeren als een vruchtbare wijngaard zijn mag, goede en rijpe druiven voortbrengende tot verheerlijking van God. Zo wij door de bruid verstaan elk particulier lid, dan moeten wij door de wijngaard verstaan al de genaden, die de Heilige Geest in de ziel der gelovige in de wedergeboorte inlegt, als de gaven, vermogens en talenten, haar gegeven om haar eigen zaligheid uit te werken met vrezen en beven, en om anderen te stichten.

b. Deze was haar toevertrouwd, opdat ze deze zaken, die wijngaard zou hoeden of behoeden. Als gij bij de zinspeling wilt blijven, zal het al vele zaken uitleveren, die wij maar noemen zullen, en de uitbreiding, die zeer gemakkelijk valt, aan u overlaten. Namelijk, het zal zeggen een uitzuiveren van het onkruid der zonde en misvatting, dat de groei en vruchtbaarheid van de wijngaard zeer beletten en verhinderen zou. Een afsnijden van de dorre en dode takken, die maar tot een last zijn en nergens toe dienen. Een uitsnijden van verrotte en verkankerde takken of hout, opdat ze de goede niet aansteken. Vooral een tijdig afsnoeien van alle weelderig hout of waterloten. En dan een wel beleggen van de vruchtbare ranken. Gij kunt dit alles, en meer andere zaken, gemakkelijk uitbreiden, en wel nagaan dat er werk aan vast is om zijn eigen wijngaard wel te behoeden.

2. Dit alles nu had de bruid verzuimd, daarin was ze nalatig geweest; en hierdoor kwam het, dat zij er zo zwartachtig, zo onaanzienlijk voor het oog uitzag. Deze zaken zijn genoeg tot

opheldering van de letterlijke en geestelijke zin. Wij zullen er maar een of twee aanmerkingen bijvoegen, die klaar uit de letter vloeien.

a. Wij zien, dat elke begenadigde een bepaald werk toevertrouwd is. Hij heeft een wijngaard, hem toevertrouwd, om die te hoeden, te bearbeiden. Er is geen tijd om over de bomen te zweven, noch lui en ledig te staan. Elk zal werk genoeg in het weiden van zijn eigen tuin vinden. En was men in het hoeden en bewaren van zijn eigen hart zo werkzaam, dat men dat bewaakte en behoedde boven al dat te behoeden is, er zou geen tijd zijn om vreemde wijngaarden te gaan hoeden.

b. Als men zijn eigen werk verzuimt, zo zal men tot laagheid en afzakking en grote dodigheid komen, en veel verdrukking ondergaan. Gelukkig hij, die als God hem dagelijks vraagt, wat doet gij, waarin zijt gij bezig? zeggen kon: In het doen van het werk dat Gij mij te doen gegeven hebt.

TOEPASSING

A. **WIJ** hebben u de apologie van de bruid kort en klaar voorgesteld, opdat gij uit het een en het ander zoudt zien, dat er geen reden is om op haar te vallen wegens haar zwart-achtigheid.

B. Nu zullen wij nader in een kort woord, vermits wij zien dat de heer Hellenbroek zeer kostelijk en geestelijk deze woorden toegepast heeft, tot onszelf komen.

1. Onbekeerden, wij moeten een woord of twee tot u spreken.

a. Vooreerst, draagt toch zorg, hoe gij de zwartachtigheid van de ware gelovigen beziet en aanschouwt. Het is van groot aanbelang, dat gij hierin omzichtig te werk gaat. Want indien gij de gebreken der heiligen zo aanziet, dat gij daardoor in uzelf gestijfd wordt, de satan heeft genoeg gewonnen, hij zal u dan genoeg in de slaap der zorgeloosheid houden en in uw eigen zelf, met een valse inbeelding dat gij, niettegenstaande uw zonde, behouden zult worden. Hierdoor heeft hij zijn duizenden gedood; en hoe jammerlijk zal het zijn, zo de duivel u ook dood, door u in de slaap der zorgeloosheid te houden, en u te doen denken, de weg is zo nauw niet, die en die hebben hun zonden en gebreken zowel als ik. Weest dan op uwe hoede, wij wijzen u aan dat de weg voor u ten uiterste gevaarlijk zijn zou. Wacht u, om geërgerd te worden door de geringheid, armoede en verdrukte staat van Christus' Kerk. Het zijn immers meestal de armen dezer wereld, die Christus uitverkoren heeft. Had God het goed gedacht, Hij zou hen kunnen omhangen hebben met alles dat kostelijk is in uw ogen. Maar neen, des Konings dochter, ofschoon van buiten zwartachtig door haar armoede, geringheid en velerlei verdrukkingen, is kostelijk inwendig, ja heerlijk. O, dan in plaats van op deze laag te vallen, zo deelt uw lot met haar, of anders zal de tijd komen dat gij dezen, die nu als Lazarussen van u veracht worden, zult zien in Abrahams schoot, en gij uzelf met de rijke man in de hel bevinden. Een apostaat mag zeggen, dat hij liever met zijn filosofen in de hel wilde zijn, dan met een deel arme Christenen in de hemel, maar het past u niet; en indien gij het doet, gij zult een vruchteloos naberouw hebben.

b. Zie ook in de woorden, en volgens de uitlegging van die, een stuk, waaraan gij klaar kunt opmaken dat gij onbekeerd zijt. Draagt gij tegen de godzaligen een afkerige en afgunstige gestalte van hart, zijt gij blijde als gij wat kunt vinden tot hun nadeel, en u gelegenheid voorkomt om ze te belachen, te bespotten, en onder allerlei hatelijke benamingen ten toon te stellen en hen te verdrukken, meer heimelijk of openbaar, meer direct of indirect en als van terzijde; het is een onfeilbaar teken dat gij een onbekeerd mens zijt. Want allen die uit God geboren zijn hebben de broeders lief. Welke verschoning gij inbrengt, om de mensen zand in de ogen te strooien, God Die uw hart kent, ziet het en zal het zoeken. En als gij zover door de vijandschap, die u aangeboren is, dat gij ontstoken wordt, al was het niet om wrede daden omtrent Gods volk werkstellig te maken, maar om ze te lasteren en met scheldnamen ten toon te stellen, gij zijt aan

de oever van uw ondergang, indien gij niet spoedig bekeerd wordt. God neemt het hoog op. Die hen aanraakt, raakt Zijn oogappel aan. Ismaël lachte maar tegen Izak. Paulus noemt het een verdrukking. Als gij het doet, niets, noch geld, noch hoog aanzien zal u voor Gods ongenoegen kunnen beveiligen. Hoe onvoorspoedig waren de Romeinse keizers, die de Christenen vervolgden. Julianus, en de bloedige Maria in Engeland, regeerden maar drie jaren bijna; ziet dan toe.

2. Godzaligen, een woord of twee maar tot u.

a. Gij ziet dat moeders kinderen u zullen, als ze maar kunnen, onderdrukken. Maakt geen andere staat, als ze het doen, dan dat u niets vreemds overkomt; en denkt dan, als ze u schelden en lasteren, zo ze zeggen, wegens gebreken en geveinsdheid, die ze gemakkelijk in hun eigen bende kunnen dragen, dat gij reden hebt om God te danken en hen met bedroefde ogen aan te zien. Zijn zij tegen u ontstoken, ontsteekt gij toch niet tegen hen, maar bidt voor hen volgens de leer van de Zaligmaker; zegent die u vloeken. Het zou kunnen zijn dat Saulussen in Paulussen veranderd zouden worden, en dat die u eertijds verdrukten, het geloof zouden verkondigen.

b. Denkt wel aan uw toevertrouwd werk. Gij hebt een wijngaard, om die te behoeden. O, draagt zorg dat ze niet overgroeit van onkruid. Al uw onheilen, verdrukkingen, diepe laagheid en dodigheid, waaruit God, door het wenden van Zich tot u, u uitgered heeft, zijn er door veroorzaakt. Och, draagt toch zorg in het toekomende. Recidiven of wederinstortingen zijn zeer gevaarlijk. Mocht gij nu, terwijl God de disselbomen van uw juk verbroken heeft, ook recht opgaan.

c. Eindelijk, ofschoon uwe zwartachtigheid u tot schaamte voor God moet brengen, schaamt u niet uw apologie te maken en uzelf te verdedigen tegen uw verdenkers, opdat ze verstomd mogen worden. God zegene het gesprokene tot uw lering, en vertroosting in de goede weg. AMEN.

DE VERBONDSGOD ZICH IN ZIJN ALGENOEGZAAMHEID AAN DE HERSTELDE VOORSTELLENDE.

Om ze op te wekken tot een wandelen voor Zijn aangezicht in alle oprechtheid

GENESIS 17:1a

Ik ben God de Almachtige, wandel voor Mijn aangezicht en zijt oprecht.

AL wat duren en volharden zal, moet op bekwame fundamenten rusten, om kracht tot ondersteuning te geven aan het gebouw dat daarop gelegd wordt. Adam in de staat der rechtheid had gronden om er het gebouw van zijn zaligheid of volkomen genieting Gods in de derde hemel op te laten zakken. Hij was geschapen naar Gods beeld in ware gerechtigheid en heiligheid. Dus had hij èn vermogen èn goede materialen om te bouwen op de zaken, hem door schepping medegedeeld. Maar hij kon vallen, en zo is het gehele gebouw ingestort. Maar geheel anders is het voor die in Christus geloven. Hun sterkte rust niet op iets in hen, maar alleen op hun Verbondsgod, Die hun kracht geeft. Daarom zegt de Jehovah hier tot deugd opwekkende: Ik ben God de Almachtige, wandel voor Mijn aangezicht en zijt oprecht.

Van de samenhang zult gij in de predikatie iets vinden, en dus komen wij tot de woorden zelf, in welke wij twee zaken aanmerken.

I. God Zich aan Abraham in Zijn algenoegzaamheid voorstellende als zijn algenoegzame God.

II. Een opwekking, op dat voorstel gegrond, om voor Gods aangezicht te wandelen en oprecht te zijn.

I. EERSTE DEEL, waarin God Zich aan Abraham voorstelt in Zijn verbondsbetrekking tot hem: IK BEN DE ALMACHTIGE. Hier zullen wij:

A. Deze twee namen van God nagaan, God de Almachtige. En dat wel:

1. Ten aanzien van de letter.

a. De eerste is God. Betreffende de afleiding van deze Naam zijn de geleerden het niet zeer eens. Daar zijn er die met Seb. Schmidius het afleiden van Ehlohim, door een verkorting, gelijk zij menen dat Jah van Jehovah moet afgeleid worden. Andere menen dat het afgeleid moet worden van de praepositie of het voorzetsel, dat TOT te kennen geeft; zodat het in dit opzicht God zou te kennen, geven niet alleen als de Werkoorzaak van alles, maar ook als de Eindoorzaak daarvan; gelijk Paulus zo zegt: *Uit Wien, door Wien en tot Wien zijn alle dingen, Rom. 11:36.* Ondertussen de meest gewone afleiding schijnt ons de beste te zijn, dat het afgeleid wordt van een woord dat sterkte en macht te kennen geeft; en daarom hebben de LXX taalmannen het ook dikwijls door *sterkte* overgezet.

b. De tweede is Schaddai. Omtrent dezen Naam zijn drieërlei gedachten der geleerden, gelijk de geletterde Drusius over deze plaats aanmerkt. Daar zijn er die het afleiden van een woord dat verwoesten betekent. Anderen, dat het zou zeggen een volle borst. Waarvandaan het is dat de heidenen Diana en Isis met een volle borst kwamen te verbeelden, om aan te wijzen dat die genoeg tot onderhoud van hun dienaars hadden. Daar zijn nog anderen die het afleiden van een woord dat genoegzaamheid te kennen geeft; en zo geeft het Gods algenoegzaamheid voor Zichzelf, niets buiten Zich van node hebbende, en ook voor het ganse schepsel te kennen. Deze

laatste afleiding komt overeen met de tweede, zodat het zou zeggen, Ik ben die God, Die een algenoegzame borst van alle overvloed en vertroosting ben voor al Mijn gunstgenoten.

Deze beide woorden worden niet nodeloos samengevoegd, maar om de ware God te onderscheiden van alle afgoden en de verdichte godheden der heidenen. Daarom lezen wij *El Gneljon, de allerhoogste God; El Gnolam, de eeuwige God, Gen. 14:20,22, Gen. 21:33.*

2. De zaak nu van deze Namen betreft God de Almachtige. Wij lezen dikwijls van Gods macht in de Heilige Bladeren, *Ps. 62:12: God heeft één ding gesproken, ik heb het tweemaal gehoord, dat de sterkte Godes is.* Deze eigenschap van almacht is God zo eigen, dat een heiden zei: Indien gij God kent, gij weet dat Hij alle dingen doen kan. En Augustinus, dat noch Christen noch Jood noch heiden ontkennen God de Almachtige te zijn. Deze almacht kunnen wij niet breed uithalen. Leest maar *Job 25:26* en elders, en gij zult zien hoe heerlijk zij daarvan komen te spreken; de donder Zijner mogendheid, wie kan dat verstaan?

a. Deze almacht van God is of onbepaald, waardoor God alles dat mogelijk is, uit Zijn natuur en deugden doen kan, of ze is door Zijn besluit bepaald, waardoor Hij alles doen wil dat Hij besloten heeft te doen tot prijs van Zijn Naam en heil van de uitverkoren zondaar.

b. De almacht is in God noodzakelijk, zal Zijn raad bestaan en Hij al Zijn welbehagen doen. Wat was barmhartigheid zonder die almacht? Wat was rechtvaardigheid indien Hij niet almachtig was, om Zich over Zijn vijanden te wreken en zo het ontzag van Zijn Goddelijke Majesteit ongeschonden te bewaren?

c. Deze almacht van God blijkt zonneklaar in Zijn werken, in het werk der schepping, der voorzienigheid en der verlossing. Zaken, mijn geliefden, die wij niet uitbreiden kunnen, maar laten ze aan uw aandacht tot uitbreiding over.

B. Beter zal het zijn uw Christelijke aandacht voor te dragen de kracht van die woorden, Ik ben God de Almachtige.

1. Hier zouden wij kunnen denken dat God Zich alzo aan Abraham beschrijft in deze vreselijke hoedanigheid van Zijn almacht om een diep besef van Zijn Goddelijke hoogheid op Abrahams ziel te leggen, en hem dus tederder te verbinden tot een nauwkeurige voortgang in heilige betrachting; gelijk wij dit zien in Job, de meest godvrezende op de aarde, zodat hij niets vermocht vanwege Gods hoogheid; en Salomo hetzelfde zegt: God is in de hemel en wij op de aarde, daarom laat uw woorden weinig zijn; waarmee zou overeenkomen: Hij zij uw Vreze en uw Verschrikking.

2. Ondertussen, het is beter dat wij het nemen zouden als geschied tot versterking van Abrahams geloof in de belofte die God aan hem in het vijftiende hoofdstuk gedaan had, van een zaad en van het land waarin hij een vreemdeling was. Want het schijnt dat van die tijd af dat God tot hem zei, vreest niet Abraham, Ik ben uw Schild en Loon zeer groot, hij geen nadere voorkoming noch bevestiging van de belofte had ontvangen, waardoor Abrahams geloof zeer getoetst was. Want als wij tellen dat Ismaël twee jaar nadat Abraham de belofte had ontvangen geboren is geworden, dan was Abraham vijftien jaren zonder de Goddelijke voorkoming en vernieuwing van het verbond geweest. Zijn jaren klommen hoog, het was zover met Sara, dat het ophield met haar te gaan naar de wijze der vrouwen. Derhalve zal Hij zeggen tot Abraham, Ik ben God, de Almachtige, om volgens Mijn woord der belofte in het vijftiende hoofdstuk aan u gedaan, u een zaad geven, ofschoon het voor het tegenwoordige u zeer onwaarschijnlijk voorkomt; want Mij is niets te wonderlijk noch te wonderbaar, gelijk Christus in Zijn aanspraak aan Zijn Vader zegt: Vader, alle dingen zijn U mogelijk. En voorwaar, deze almacht is een vaste grond van het geloof. Al ziet alles er nog zo bitter uit, God Zelf kan licht uit de duisternis brengen en het kromme tot recht maken. En vermits de vaderen voor Mozes door wonderen de vervulling van de belofte moesten ontvangen, God maakt Zich aan hen bekend als God de Almachtige, *Exod. 3.*

3. Nochtans allereigenlijkst zouden wij geloven dat God aan Abraham voorstelt, hoe Hij zijn God in het verbond zijn zou. Hetwelk moet opgehelderd worden uit het zevende vers, daar

de Heere zegt: En Ik zal Mijn verbond oprichten tussen Mij en tussen u, en tussen uw zaad na u in hun geslachten, tot een eeuwig verbond, om u te zijn tot een God, en uw zaad na u. Zodat onze woorden behelzen een kort begrip van het volgende, en het volgende is maar een uitbreiding van onze woorden. Derhalve is de zin, alsof God zei tot Abraham: Ik, de Almachtige of Algenoegzame, ben uw God, wandelt voor Mijn aangezicht. Dat dit zo is, blijkt deels uit de meest gewone afleiding van Schaddai, hetgeen zegt Algenoegzame; deels uit de eis, de verbondseis aan Abraham om voor Gods aangezicht te wandelen. Welke noodwendig veronderstelt dat God in dit voorstel het verbond opgericht heeft, want anders zouden er geen verbondseisen zijn om als een verbondeling te wandelen uit aanmerking van zijn inzijn in het verbond en eigendom aan de Verbondsgod. Ten derde blijkt het uit de inhoud van het genadeverbond zelf, welke korte inhoud vers 7 is, tot een God te zijn. Derhalve zegt dit dat Hij Abrahams algenoegzame God in het verbond is en zijn zal. Om dit nu met de vinger aan te roeren:

a. Merk ik in het gemeen aan, dat dit groter is dan of God tot hem gezegd had, de ganse wereld en alles dat er in is, dat geef Ik u, Ik zal er nog duizenden scheppen en u daarover stellen; want deze zullen vergaan, maar God zal blijven tot in der eeuwigheid. O, als God Zelf het Deel van iemands erve is, hij mag met waarheid uitroepen: De snoeren zijn mij in lieflijke plaatsen gevallen, mij is een schoon erfdeel van de Heere geworden, *Ps. 16:6.*

b. In het bijzonder, laat ons maar nagaan wat dat al in heeft, iemand tot een algenoegzame God te zijn; hetgeen voornamelijk drie grote zaken zal behelzen.

1. Dat zal insluiten, dat al wat Hij is als God, dat Hij dat is en zijn zal voor Abraham en zijn zaad als hun algenoegzame God. Hij wil hen tot een algenoegzame God zijn.

a. In al Zijn wezenlijke eigenschappen, deugden en volmaaktheden. Zijn Waarheid is de hunne om al Zijn beloften te vervullen. Zijn goedheid is de hunne om ze in al hun noden bij te staan, en om hun ledigheid en gebrek te vervullen. Zijn barmhartigheid om Zich over hen als ellendigen te ontfermen. Zijn kracht om hen te redden. En Zijn algenoegzaamheid om al hun holle begeerten te voldoen. Heere, mogen wij met recht uitroepen, wat is de mens, dat Gij zijner gedenkt; en de zoon des mensen, die een worm en een made is, dat Gij hem zo kostelijk acht, dat Gij alle dingen als het ware te gering voor hem rekent, en dat Gij uit dien hoofde juist Uw eigen Zelf aan hem geven wilt?

b. In al Zijn Personen, Die Drie zijn, ten aanzien van de wijze van bestaan, in dat één enig, eeuwig, Goddelijk Wezen. De Vader, om Abraham en zijn zaad niet te stellen tot toorn, maar tot verkrijging der zaligheid. De Zoon, om het heil voor hem en zijn zaad te verwerven. En de Geest, om het toe te passen. Hiervan kan en zal ik thans niet spreken, te meer daar ik dat onlangs gedaan heb bij gelegenheid van *Ps. 73:25.* Maar ik zal iets breder van de volgende dingen spreken, waarvan wij nog niet gesproken hebben.

2. Dit zal zeggen dat Hij in alles dat Hij heeft, Abraham en zijn zaad zijn zou tot een God. Dat God heeft is wel oneindig minder dan Zichzelf; en indien Hij Abrahams algenoegzame God in het verbond zijn wilde, volgt vanzelf dat die de Persoon heeft ook de goederen heeft. Wat heeft nu God niet al leven om te verlevendigen, gezondheid om te genezen, kracht om te versterken, eer om te verhogen, goed om te verrijken, vermakelijkheden om te verlustigen, vrijheid om te verruimen, vrienden om te verkwikken, gerechtigheid om te bieden, heiligheid om te versieren en heerlijkheid om te kronen? Veelmaals wordt God alles in de gezegde opzichten toegeëigend, *Gen. 14:19, 2Kron. 29:11-16.* David zegt ook, de aarde is des Heeren en de volheid van die. *Hij heeft niet van node van 's mensen handen gediend te worden als iets behoevende. Daar Hij allen het leven, de adem en alle dingen geeft. En in Hem leven wij, bewegen wij ons en zijn wij, Hand. 12. Wie heeft Hem eerst gegeven, en het zal Hem wedervergolden worden? Want uit Hem, en door Hem, en tot Hem zijn allen dingen, Rom. 11.*

3. Maar dit, Ik ben God de Algenoegzame, zal ook zeggen dat Hij aan Abraham en zijn zaad als hun God voor en aan hen alles zal doen, dat Hij gewoon is te doen, en aan Zijn kinderen

te schenken.

a. Dat hij Abraham en zijn zaad een nieuw hart, en Zijn Geest in hun binnenste geven zou, *Ezech. 36:26-28.* Daar God iemand een algenoegzame God is, daar geeft Hij Zijn Geest, Die de Wortel en Oorsprong van alle genade en troost is bij aanvang en voortgang. En daar de Geest is, daar is vrijheid, en verlossing van blindheid en tegengekantheid der ziel.

b. Dat Hij Zijn wet in hun harten wil inschrijven, *Jer. 31:33, Hebr. 8:10.* Zodat, wanneer deze wet in het binnenste wordt ingeschreven, Gods bondsvolk, Abraham en zijn zaad een tweeërlei wet hebben; een in het Woord, en een door Gods eigen vinger in het hart geschreven, beide met elkander overeenkomende, gelijk twee druppels water. De inwendige een allerzoetste en vrijwillige dwang leggende, om te gehoorzamen, waardoor de ziel een vanzelfsheid heeft om God te dienen naar de inwendige mens.

c. Dat Hij Abraham en zijn zaad een hart wil geven om de Heere te kennen, gelijk wij lezen, *Ik zal ze een hart geven om Mij te kennen, dat Ik de Heere ben, Jer. 34:7.* Dat is, zij zullen inwendig zo geheiligd worden, dat zij Mij niet alleen als de Wezenaar zullen kennen, maar inzonderheid zoals Ik de God van Mijn verbond ben, Die trouw en waarheid houd tot een gordel Mijner lendenen, en uit Mijn verbondsbetrekking tot Abraham en zijn zaad, al wat Ik gezegd heb, doen zal tot prijs van Mijn eeuwige Naam, vermits Ik Die ben, Die Ik zijn zal, *Exod. 3.*

d. Hierin belooft God, als de Algenoegzame, dat Hij Abraham en zijn zaad een vlesen hart wil geven, Ezech. 36:26. Dat is een buigzaam, gedwee en handelbaar hart in alles voor de Heere, en bevrijd van de voorgaande hardheid en weerspannigheid. Dit zijnde de inhoud van Zijn verbond, hun harten te willen besnijden tot de liefde voor Zijn Naam.

e. Hierin belooft God een volkomen bekering aan Abrahams uitverkoren zaad, *Jer. 25:7.* Want zij zullen tot Mij met hun ganse hart wederkeren. Gelijk ook God de Vader Zich in die eeuwige vrederaad verbindt, de scepter van Christus' sterkte uit te zenden om hen zeer gewillig te maken in de dag van Gods heirkracht; hetgeen de Messias zijn zou tot een heilig sieraad, ja, uit de baarmoeder des dageraads zou de dauw Zijner jeugd zijn.

f. Hierin belooft Hij aan Abraham en zijn zaad de vergeving van al hun zonden, als hun Algenoegzame in staat om deze alle uit te delgen als een nevel en dikke wolk, *Hebr. 8:10,12.* O, hoe zoet is de wegneming van schuld, daar die een zware last geweest is, te zwaar om te dragen. Veel vergeven zijnde, hebben zij veel lief.

g. Hierin belooft God Abraham en zijn zaad als hun algenoegzame God allen enerlei hart en enerlei weg te geven, dat een blijk van Zijn algenoegzame almacht is, om allen daartoe te bewegen om dezelfde Heere lief te hebben, en op dezelfde wijze Hem naar Zijn geopenbaarde wil te dienen, *Jer. 32:38,39.*

h. Hierin belooft God Zijn volk Zijn Goddelijke inwoning en gemeenzame omgang met hen. Ik zal Mijn tabernakel in het midden van u zetten, en Mijn ziel zal van u niet walgen, en Ik zal in het midden van u wandelen, en Ik zal u tot een God zijn, en gij zult Mij tot een volk zijn, *Lev. 26:11, Ezech. 37:26,27.*

i. Hierin belooft Hij verlossing van alle kwaad, en dat Hij alle heil, hulp en zaligheid zal toebrengen. Ziet het *Openb. 22:3,4, Jer. 3:37,38.*

j. Hierin belooft Hij Abraham en zijn zaad een zalige opstanding; gelijk hieruit Christus tegen de sadduceeën redeneert: *Indien God Abrahams God was, dat die zou leven, Matth. 22.*

k. Hierin belooft God een zalige hemel, een plaats daar vele woningen zijn, te bereiden. Het is hier: raad en het Wezen zijn Mijne, om Mijn liefhebbers te doen be-erven dat bestendig is.

l. Nog eens, dat Hij nooit dit verbond verbreken zal; hij staat er voor Zichzelf voor Abraham en zijn zaad in, *Jer. 37:38, 40.*

m. Eindelijk, dat Hij hun een volmaakte en zalige heerlijkheid zal geven, *1Joh. 3:3: Wij zullen Hem zien gelijk Hij is.*

II. Dit alles zo zijnde en meer dan wij zeggen kunnen, billijk is dan de opwekking Gods aan Abraham, Zijn bondeling, om uit aanmerking van zijn betrekking op God en al de voor-

rechten die hem deelachtig waren gemaakt, door God tot zijn algenoegzame God te hebben, daaraan te beantwoorden. Daarom is het: Wandelt voor Mijn aangezicht en zijt oprecht.

A. God eist eerst een wandelen voor Zijn aangezicht; want Hij zegt: WANDELT VOOR MIJN AANGEZICHT.

1. God eist van hem een wandel.

a. Wat ons grondwoord betreft, het komt ons voor in de vierde buiging, *Hiphil,* welke de ernst en aanhoudendheid te kennen geeft, gelijk ook de oorzakelijkheid. Het zal zeggen, uit kracht van dit Mijn opgericht genadeverbond en door Mijn invloeden, wandelt gedurig en zonder ophouden voor Mij, uw God, in al de plichten van heiligmaking. Somtijds wordt het eigenlijk gebruikt om de bewegingen van het lichaam van de ene plaats tot de andere te kennen te geven, gelijk *Gen. 13:17.* Somtijds oneigenlijk; en zo geeft het leven te kennen, vermits wandelen een levende daad is. Wat zult Gij mij geven, daar ik zonder kinderen heenga? *Gen. 15:2.* Somtijds ons levensbedrijf. Zo staat er, *welgelukzalig is de man die niet wandelt in den raad der goddelozen, noch staat op den weg der zondaren, Ps. 1:1.* Gelijk er ook geschreven is, *zovelen als er naar dezen regel zullen wandelen, over dezelve zal zijn vrede en barmhartigheid, Gal 6:16.* En in deze zin is het hier dat men de ganse wandel moet trachten welbehaaglijk voor God aan te stellen. En daarom wordt het een wandelen achter de Heere genoemd, een wandelen met God, een wandelen waardig den Heere in alle welbehaaglijkheid, en een wandelen in al Gods geboden onberispelijk.

b. Laat ons nu de zaak zelf nagaan, maar kort. Daar wij onderzoeken zullen:

1. Wat men al onder dit wandelen te verstaan heeft. Wij hebben met een woord gezegd dat wij hierdoor de betrachting en levenskoers van een bondgenoot te verstaan hebben. Derhalve:

a. Zal ik u de reden voordragen, waarom dit onder de oneigenlijke spreekwijze van wandelen wordt voorgedragen.

1.) Is dat zo, dat wandelen in het natuurlijke leven onderstelt dat het een levende daad is; alzo onderstelt een geestelijke wandel een beginsel van geestelijk leven, dat genoemd wordt het leven Gods, het leven van Christus, en de wet des Geestes des levens, die in Christus is, *Rom. 8:2, 2Kor. 4:10, Ef. 4:18.*

2.) Natuurlijk wandelen veronderstelt een weg, waarin en waarop men wandelt; alzo is het hier, Christus is de Weg op en door Welke de bondgenoten Gods wandelen door het waar zaligmakend geloof, in de betrachting van alle deugd. Want hier is het: *Gelijk gij den Heere Jezus Christus aangenomen hebt,* dat is door geloof, *wandelt alzo in Hem, Kol. 2:6.*

3.) In het lichamelijk wandelen ondervindt de wandelaar vele bijpaden waarop, indien hij ze kwam in slaan, hij dwalen zou; alzo zijn er vele bijwegen in de leer en in de praktijk, en dus moet de vrome wandelaar gedurig vragen naar de oude paden, en tot God uitroepen dat Hij hem leren wilde de weg waarop hij gaan moet.

4.) In het lichamelijk wandelen zijn al de wegen niet even glad, gemakkelijk en veilig; maar zo is het in de koers van een leven met Christus. Somtijds komen harde geboden, gelijk aan onze Abraham om zijn zoon te offeren, daar een grote mate van verloochening toe nodig is. Somtijds stormen en hagelbuien en vurige pijlen des satans, zodat men stil in Christus moet gaan schuilen, anders zou men vergaan.

5.) Lichamelijk wandelen wordt zonderling voort- en aangezet door aangenaam gezelschap; zodat geestelijk wandelen is, wanneer de Bondsgod Zich bij de Emmaüsgangers voegt, wanneer zij de vromen tot metgezellen op deze weg hebben. Henoch wandelde met God.

6.) Om lichamelijk te wandelen moet men gedurig nieuw voedsel hebben, om de krachten te vernieuwen; alzo hier. Het hart moet ook vervuld worden met de vettigheden van Gods huis, en gedrenkt worden uit de beken van Gods wellusten. En als dat geschiedt, zodat het hart verwijd wordt, loopt men in het pad van Gods geboden, *Ps. 119.*

7.) Wandelen in het lichamelijke wordt meest tot vermaak en gezondheid gedaan; maar

het is in het geestelijke de rechtvaardigen blijdschap om wel te doen, en hun leven; hun spijze en drank is de wil van hun hemelse Vader te doen. Want *hun leven is Christus, en sterven is hun gewin, Fil. 1:21.*

8.) Wandelen in het natuurlijke stelt een plaats, die men verlaat. O ja, zo is het in het geestelijke, en die is de rampzalige natuur of natuurstaat, waaruit zij uitgaan, gelijk Abraham uit Ur der Chaldeeën; of uitgedreven worden, gelijk Lot uit Sodom.

9.) Wandelen stelt een plaats, waar naartoe; en deze is hier de hemel, dat nieuwe Jeruzalem, dat boven is, dat vrij is, onzer aller moeder; de stad, die fundamenten heeft, waarnaar de aartsvaders verlangden, die beleden dat zij vreemdelingen waren, enz.

10.) Eindelijk een einde van de reis; en dat is als zij in des Vaders huis zullen ingeleid worden, en alle tranen van hun ogen afgewassen worden, en zij met blijdschap gekroond zullen worden.

b. Dit wandelen nu zelf behelst uitnemend veel bijzonderheden, want Gods wet is zeer breed, eisende de gelijkvormigheid van de gehele mens. Ondertussen ordenshalve kunnen wij met de geleerde Mercerus alles tot twee hoofddelen brengen, namelijk wandelen in geloof en liefde, of in geloof en goede werken. Van beide iets, maar in een korte schets.

1.) Wandelen door geloof is het voorname voor Abraham en zijn zaad. Want deze is de genade die het verbond aanneemt, en zonder dit geloof is het onmogelijk Gode te behagen. Geloof is de baarmoeder van deugd; daarom is het een geloof dat door de liefde werkzaam is, *1Tim. 1:5, Matth. 23:37-39, Rom. 13:8-10, Gal. 5:6.*

a.) Dit wandelen door geloof zal insluiten het hebben en bezitten van deze genade in de ziel, dat is, dat de Heilige Geest deze genade in de ziel instort, waardoor zij uit een waar gezicht en diep gevoelen van haar ellende, en de noodzakelijkheid van een borgtochtelijke gerechtigheid, op Gods roepende stem uit zichzelf gaan, en Christus omhelzen, en op Hem rusten, gelijk Hij in het Evangelie is aangeboden. Dat dit zo is, blijkt uit de stelregel, *non entis nullae sunt affectiones nec operationes.*

b.) Dit wandelen door geloof zegt ook de dadelijke oefening des geloofs in al deszelfs bijzondere daden.

Een wandelen in de opgeklaarde kennis van God en al de heilgoederen. Daarom is het aanmerkelijk, dat deze genade een zien en kennen genoemd wordt. *Dit is het eeuwige leven, dat zij U kennen, Joh. 17:3.* Hierdoor zag Abraham *Christus' dag van verre, en verblijdde zich, Joh. 7:50.* Door geloof volhardde Mozes, *ziende op den Onzienelijken, Hebr. 11:27.* En waarlijk, was er in deze wandeling niet een kennis, hoe zou de arme reiziger zijn hoofd kunnen ophouden onder al de wisselvalligheden? Hij moet zien op de vergelding des loons, op het verbond, op de Verbondsgod, en, zoals wij aangewezen hebben, wat Hij in dit verbond is voor Zijn volk.

Een wandelen in de toestemming, gedurig Gods getuigenis aannemende, en zijn zegel er op zettende dat God waarachtig is, niettegenstaande al de bedorven redeneringen des vleses en al de onwaarschijnlijkheden die zich opdoen, zeggende: De Heere heeft het gesproken, Hij zal het ook doen. Dit blonk bijzonder door in onze vader Abraham; *hij ging niet te rade met vlees en bloed, maar op hoop en tegen hoop geloofde hij, en zijn geloof werd hem gerekend tot rechtvaardigheid, Rom. 4.*

Wandelen in een gedurige toe-eigening van de belofte tot zichzelf; de oude nagaande, om hoop te scheppen en te zeggen, deze is onze God, Die ons verlost heeft en nog verlossen zal; de nieuwe, om aan deze als aan de borsten van Sions vertroosting te zuigen.

Een wandelen in een gedurig vertrouwen en afhangen van God, om de vervulling van Zijn verbondsbelofte. Vertrouwt op den Heere met uw ganse hart, en Hij zal u de begeerte der ziel geven. O, dat is dierbaar, zo in deze daad te wandelen, wanneer wij ons te binnen brengen, dat het dat rusten in de Heere is, dat leunen en steunen op zijn God, dat wentelen van zijn wegen op de Heere, ja, dat de volle verzekerdheid des geloofs is.

c.) Dit wandelen door geloof zegt niet alleen het geloof te hebben, dat ook dadelijk

werkzaam is; maar het zegt ook door geloof te leven. Wij leven door geloof, en niet door aanschouwen. Het leven van een gelovige is in Christus als de wortel, maar in het geloof als de middeloorzaak. *Ik leef, doch niet meer ik, maar Christus leeft in mij; en hetgeen ik nu in het vlees leef, dat leef ik door het geloof des Zoons Gods,* zegt Paulus, *Gal 2:20.* Geloof is het leven van de ziel, maar Christus is de Ziel en het Leven van het geloof. Geloof omhelst de belofte, en vooral Christus daarin, als de Parel in deze grote akker, en leeft op Hem.

In een gedurige omhelzing van Jezus, om de gerechtigheid van Jezus tot ontdekking aan zijn ziel, om Zijn invloeden tot zijn heiliging, en om de heerlijkmaking, om door Hem gezet te worden in dat huis des Vaders in volkomen heiligheid.

Dit geloof, als men erdoor leeft, stilt de ziel, om te zeggen: Immers is mijn ziel stil tot God, van Hem is mijn heil.

Dat geloof, als men erdoor leeft, verwacht niet alleen de hemel van God, maar ook al de goede dingen van dit leven, in zoverre als ze dienen tot Gods heerlijkheid; want heeft Hij Zijn Zoon voor de gelovige gegeven, *zo zal Hij met Hem ook hem alle dingen schenken, Rom. 8:32.*

Dat geloof, als men erdoor leeft, doet de ziel wachtende blijven onder uitstel. O, geloof heeft dikwijls de zaak lang in de belofte, eer zij het heeft in de vervulling. Ondertussen zegt het: Ziel, verbeidt Hem; Hij Die komt, zal zeker komen. Zo was het met Abraham; hij had Izak achttien jaren in de belofte, eer Sara wegens zijn geboorte hem Izak noemde, zeggende: Allen die het horen, zullen met mij lachen.

d.) Wandelen door geloof geeft ook een voortgang te kennen. Daarom wordt wandelen tegen stilstaan gesteld. Daarom, hier in dit wandelen moet men voortgaan, van geloof tot geloof, van een zwakke tot een sterke, voortgaande al gedurig, totdat het geloof zal ophouden en voor dat zalige aanschouwen plaats maken. *2Thess. 3, 1Kor. 13:9.*

e.) Eindelijk, het zal zeggen een volharden in het geloof tot het einde toe, totdat men zijn reis heeft afgelegd, om te verkrijgen het einde des geloofs, de zaligheid van zijn ziel. O, dit is de proef op de som, dat men getrouw blijft tot het einde toe. Tijdgelovigen vallen altijd af, maar die overwint, die zal de kroon der heerlijkheid te dien dage ontvangen.

Dit was Paulus' vrijmoedigheid: *Ik heb den goeden strijd gestreden, ik heb den loop geëindigd, ik heb het geloof behouden. Voorts is mij weggelegd de kroon der rechtvaardigheid, welke mij de Heere, de rechtvaardige Rechter, in dien dag geven zal, 2Tim. 4:8.*

2.) Abraham en zijn zaad moesten niet alleen wandelen in geloof, maar ook in liefde, of nieuwe gehoorzaamheid; want het geloof is door de liefde werkende, en de gehoorzaamheid aan God bewijst de ongeveinsdheid van het geloof. Hiertoe is de zaligmakende genade Gods geopenbaard, om ons te leren verloochenen al de onvruchtbare werkingen der duisternis, en te doen leven matig, rechtvaardig en godzalig in deze tegenwoordige wereld. O, Jezus is niet gekomen om de mensen hun verstand alleen te verlichten en met veel bespiegeling te vervullen, maar vooral om een heilig en verkregen volk Zich toe te rusten.

a.) In het gemeen dan, dit wandelen in gehoorzaamheid of liefde zal te kennen geven een naarstige betrachting van alle geboden en plichten, en een mijden van alle zonde als de hel zelf, ja, al erger dan de hel; want zonde maakt de hel uit. Zonder zonde zou de hel geen hel zijn, gelijk voor een ongeheiligde natuur de hemel geen hemel kan zijn.

b.) In het bijzonder, deze gehoorzaamheid of dit wandelen in de liefde zal veel zaken, ja, een kort begrip van onze ganse plicht tot God uitleveren. Ik zal alles dat ik er over zeggen zal, tot vijf grote hoofddelen brengen.

aa. Het veronderstelt rechte beginselen, waaruit het voortvloeien moet. Niemand is in staat iets te doen, of hij moet de vereiste bekwaamheden daartoe hebben. Deze beginselen nu, die noodzakelijk zijn tot wandelen in de goede werken, zijn voornamelijk deze zes volgende.

/. Men wordt recht tot wandelen in de goede werken bekwaam, wanneer men door de herscheppende genade Gods een beginsel van het geestelijke leven ontvangen heeft; *want wij zijn Gods maaksel, geschapen in Christus Jezus tot goede werken, welke God voorbereid heeft*

opdat wij in dezelve zouden wandelen, Ef. 2:10.

//. Door inschrijven van Gods wet in het binnenste. Waarin dit bestaat, hebben wij voor dezen aangetoond. Hiervan zegt de Messias: *Uw wet is in het midden Mijn ingewands, Ps. 40:8.*

///. Als het hart gereinigd wordt door geloof. O, het hart is de bron; is dat rein, daar zullen ook reine daden uit voortvloeien. *Het einde des geloofs is liefde, uit een rein hart, en uit een goede consciëntie, en uit een ongeveinsd geloof, 1Tim. 4.*

////. Uit een goede consciëntie, dat is, die gereinigd is van dode werken door Christus' bloed der besprenging, en zo trouw in zijn aanzetting, beschuldigende of ontschuldigende.

/////. Uit een ongeveinsd geloof, welke de ziel met Jezus verenigt, en kracht uit Hem haalt om tot alles bekwaam gemaakt te worden door Christus, Die haar kracht geeft.

//////. Eindelijk uit de zuivere bron van liefde; want liefde is toch die genade die de grootste is, *1Kor. 13,* die in der eeuwigheid blijven zal, die hier de vervulling van de ganse wet is, *Matth. 22:37.*

bb. Dit wandelen in gehoorzaamheid zegt met rechte daden te wandelen, rechte treden en voetstappen uit te drukken. Deze daden nu zijn wederom uitnemend veel; maar wij zullen niet mistasten, wanneer wij met Paulus alles tot drie hoofddaden brengen, *Tit. 2:11,12: De zaligmakende genade Gods is verschenen alle mensen, en onderwijst ons dat wij de goddeloosheid en wereldse begeerlijkheden verzakende, matiglijk en regtvaardiglijk, en godzaliglijk leven zouden in deze tegenwoordige wereld.*

/. De eerste daad van dit wandelen voor de Heere is in de oefening van de godzaligheid zich bezig te houden omtrent God. En dat zal dan zeggen:

God te kennen en te erkennen als die enige ware God, Vader, Zoon en Heilige Geest; en als onze God in het verbond, *Joh. 17:3.* God wordt alleen recht gekend wanneer wij Hem kennen gelijk Hij Zich in Zijn Woord in Christus geopenbaard en bekend gemaakt heeft, zoals Hij des zondaars God zijn wil.

Als men Hem dient overeenkomstig Zijn natuur in de geest, met al de vermogens van onze ziel en volgens Zijn geopenbaarde wil. Dat is dat wandelen onberispelijk in al Zijn geboden, waarvan wij lezen, *Luk. 1:7.*

Als men de uitmuntende heerlijkheid van God zoekt groot te maken, niet mogende lijden in onszelf of in anderen iets dat daarmee strijdig is.

Als men Zijn sabbatten onderhoudt, niet ons eigen maar Zijn werk doende, niet onze eigen gedachten voedende maar aan Hem als Schepper en Verlosser gedenkende, en de ganse tijd in de oefening van de godsdienst doorbrengende.

Als men in de kennis Gods groeit en toeneemt, en dat ons pad is als een schijnend licht, voortgaande en lichtende tot op de volle middag.

Als men zijn wandel daarboven heeft in de hemel, *Fil. 3:10, Kol. 3:1,* wetende gedurig geestelijke dingen bij geestelijke dingen te vergelijken, de hemel uit de aarde te trekken, en zijn hart en mond en wandel vol hebbende van de aangename geur des hemels.

//. Rechtvaardigheid ziet op zijn evennaasten. O, de godzaligheid zonder dit is maar een gedaante zonder kracht, een ijdele voorgeving, een levenloos ding en enkel huichelarij. Dit zal:

*. Zich omtrent zijn naasten uiten in een uitnemende liefde tot die, in een ongeveinsde begeerte tot zijn welzijn; hetgeen dan insluiten zal:

Om zijn welvaren te bidden, gelijk wij God om het goede voor onszelf aanlopen, *Matth. 5:16.*

Om hem aan te zetten met al onze macht tot het goede en hem van het kwade af te manen, wetende dat wij ook onzes broeders hoeders zijn, en rekenschap zullen moeten geven of wij alles gedaan hebben dat in onze vermogens was. Dit was Abrahams lof; hij zou het zijn huis bevelen.

Hem door ons godzalig voorbeeld een goed voorbeeld gevende, nooit in woorden noch in daden een struikelblok in de weg leggende, noch de minste achterdocht gevende van

onoprechtheid. Woorden wekken, maar voorbeelden trekken.

Rechtvaardigheid in het geven, elk het zijne, en medelijdendheid omtrent de huisgenoten des geloofs in alle opzichten.

**. Rechtvaardigheid omtrent zijn evennaasten doet de ziel altijd die gulden regel onder het oog houden: al dat gij wilt dat de mensen u doen zouden, doet dat de mensen; zodat men elk het zijne geeft, eer die eer waardig zijn. Men is onderdanig aan zijn meerdere, beleefd omtrent zijns gelijke en minzaam en zachtmoedig omtrent zijn mindere. Met een woord, waarachtig, niet nijdig.

///. Dit wandelen voor God in gehoorzaamheid zal ook zeggen matig in alles dat zichzelf betreft te wandelen.

Matig in zijn gevoelen, zijn oordeel nuchter houdende, niet toelatende kittelachtigheid en nieuwigheid, waardoor men licht verdronken kan worden in een zee van alle zotternijen en ijdele bespiegelingen.

Matig in zijn gedachten van zichzelf en zijn doen, willende altijd de minste zijn, een ander uitnemender achtende dan zichzelf.

Dit komt te pas in de besturing van de genegenheden en begeerten tot de dingen van dit leven, niet rijkdom noch armoede, enz.

Dit komt te pas ook in het gebruik van het schepsel, spijze, drank en kleding, en ten aanzien van de hoeveelheid en van de hoedanigheid zich kledende, niet om te pronken, maar om voor koude bevrijd te worden, etende niet alsof men leefde om te eten, maar etende om te leven. O, dit wandelen voor God dan behelst veel en legt een grote verplichting op de bondelingen.

Dit wandelen in de gehoorzaamheid zal niet alleen daden te kennen geven, maar ook het rechte bestuur van die. Wandelen is een ordelijke besturing van zijn voetstappen. Zo zal dit te kennen geven:

*. Dat al zijn gehoorzaamheid uit kracht van het Goddelijk gebod doet voortvloeien. O, Gods gebiedend ontzag zal het hart dan zoet neigen tot het allerzwaarste. Ziet het in onze Abraham.

**. Dat deze gehoorzaamheid algemeen moet zijn ten opzichte van al de geboden. Zo lezen wij: Dan zal ik niet beschaamd zijn, wanneer ik acht geef op AL uwe geboden.

***. Met een kinderlijke geest, niet uit slaafse vreze. Want de volmaakte liefde werpt de vrees buiten, *1Joh. 4:18; en 1Joh. 5:3: Dit is de liefde Gods, dat wij Zijn geboden bewaren, en zij zijn niet zwaar.*

****. Dat men alles ordelijk en met regelmaat doet, zijn oog en aandacht hebbende op tijd, wijze, personen, plaatsen en middel. Het is mij onmogelijk het uit te breiden.

*****. Dat alles geestelijk is. Indien men voor God wil wandelen, men moet met Paulus deze God in de geest dienen. Wil men de broeders liefhebben, men moet ze niet alleen liefhebben met woorden en met de lippen, maar uit een rein hart, vurig *1Petr. 1:22.*

******. Eindelijk, zal alles in de rechte orde zijn, het moet aangenaam gemaakt worden door Christus' verdienste.

////. Dit wandelen voor God in gehoorzaamheid sluit ook in, dat men het rechte einde in zijn wandelen hebben moet.

Dat voorname einde nu is om God te verheerlijken, *Joh. 15: Hierin wordt Mijn Vader verheerlijkt, dat gij vele vruchten draagt.*

De ondergeschikte einden kunnen zijn:

De voortplanting van de evangelische leer en weg.

De opbouw van de Kerk Gods.

De innige verzekering en verkwikking van zijn genadestaat.

De overtuiging van een wereld, dat zij nog in het boze ligt.

2. Het tweede was, waarom God dit wandelen eiste van Abraham en zijn zaad.

a. Dat was genoeg, het is Gods gebod aan hem: Wandelt voor Mijn aangezicht.

b. De ontvangen weldaden vorderen dat het schepsel met al dat hij is en heeft alleen voor de Schepper en Verlosser zijn zou.

c. God heeft zulken altijd uit genade wonderlijk beloond; ziet het in Henoch en David. En hierin schept God een uitnemend genoegen; want (1) hierdoor wordt de heerschappij van de zonde van de schouders geworpen, (2) hierin is het leven van Christus openbaar, (3) hierin is de gelijkvormigheid met God.

d. Gods einde in het verbond is om wonderbaar verheerlijkt te worden door Zijn bondsvolk.

e. Daarom eiste God dit, omdat zulk een wandeling voor Hem Zijns volks heerlijkheid is; het is hun heerlijkheid onder al de volkeren.

f. Eindelijk, omdat als men niet wandelt voor Hem, men zich veel nadeel en oneer toebrengt; want die naar het vlees leeft of wandelt, die zal sterven, zegt daarom Paulus.

3. Het derde dat wij onderzoeken zouden, is, of Abraham en zijn zaad alzo voor God gewandeld hebben? Dit zullen wij aantonen:

a. In Abraham, dat die voor zijn Verbondsgod wandelde; hetgeen in de volgende drie zaken zal blijken.

1. God Zelf roemt hem om zijn wandelen voor Zijn aangezicht.

a. Wegens zijn wandel door geloof; en dit in verschillende opzichten.

1.) Hij luisterde naar Gods roepende stem, om zijn volk, zijn god, zijn vaderland en alles te verlaten, uit liefde tot God, de alleen waarachtige God; en hij ging uit, niet wetende waar naartoe; zodat hij een vreemdeling was in het land der belofte.

2.) Hij wandelde in het geloof, dat God hem een ontelbaar zaad zou verwekken, ja een zaad, in welke alle geslachten van de aardbodem zouden gezegend worden; waarover hij geroemd wordt, *Rom. 4.* En dit was een uitnemend geloof.

3.) Hij offerde Izak op, gelovende dat God hem weer uit de doden zou opwekken. En zo ontving Abraham zijn zoon als uit de dood. O, welk een kracht des geloofs moet hij niet al gehad hebben, als wij de historie lezen?

b. Wegens zijn gehoorzaamheid.

1.) Hij gehoorzaamde ten eerste Gods roepende stem.

2.) Hij onderwierp zich terstond aan al Gods instellingen, de smartelijke besnijdenis niet uitgezonderd.

3.) Hij verblijdde zich in Christus' dag te zien.

4.) Hij oefende de broederlijke liefde, *Gen. 14.*

5.) Hij bracht zijn huisgezin op in Gods vreze.

6.) Hij gehoorzaamde God in alles.

2. God beloonde zijn wandel rijkelijk.

a. Op zijn geloof ontving hij de besnijdenis, welke een zegel des verbonds was, *Rom. 6:11,* waardoor hij een vader aller gelovigen werd.

b. Op zijn gehoorzaamheid:

1.) God gaf hem de belofte van Kanaän.

2.) God beloofde zijn Schild en Loon te zijn.

3.) God openbaarde Zijn verborgenheden aan hem.

4.) God stelt hem voor tot op deze huidige dag tot een voorbeeld van navolging.

b. Dat Abrahams zaad voor God wandelt, dat blijkt, *Gen. 48, Hebr. 11.*

Voor Mijn aangezicht nu, dat is zoveel als in Mijn tegenwoordigheid, onder Mijn ogen, die de ganse aardbodem doorlopen, om Mij in Mijn zonderlinge gunst sterk te bewijzen aan hem wiens hart volkomen is. Al deze zaken hebben wij maar zeer kort voorgesteld, vermits het anders teveel zou uitgedijd zijn, en opdat gij stof van overdenking na het gehoorde zoudt hebben.

B. De tweede zaak, waartoe God Abraham en zijn zaad opwekt, is oprecht te zijn. EN

ZIJT OPRECHT. Wandelen voor Gods aangezicht was wel van een grote uitgestrektheid, behelzende hoe men in de weg des geloofs en der liefde wandelen moet. Maar de oprechtheid is ook uitgestrekt, vermits dat al wat men doet, niet in schijn, noch om van mensen gezien te worden, noch dubbelhartig geschieden moet, maar in waarheid en in eenvoudigheid voor de Heere verricht moet worden. Zijt oprecht. Hiervan zullen wij nagaan:

1. Waarin deze oprechtheid al bestaan zal. Doch wij zullen de kortheid behartigen.

a. Iets moeten wij vooraf van het woord zeggen. Ons grondwoord *Tamim,* gelijk de geleerden aanmerken, betekent compleet, volheid, rein, zonder vlek, volmaakt, oprecht, gelijk het hier vertaald wordt. Een aandachtige merkt wel licht, dat het van dezelfde wortel komt, daar *Thumim* van afstamt, welk een edelgesteente in de borstlap van de hogepriester was, hetwelk volmaaktheid te kennen geeft. Mozes moest er in zetten de Urim en de Thumim, licht en volmaaktheid. Daarom wil Paulus onberispelijk zijn voor God en de mensen, een goede consciëntie in alle dingen hebbende. In het Nieuwe Testament wordt het dan uitgedrukt door het woord *Teleios,* hetwelk eigenlijk betekent iets dat voltooid is, dat tot zijn einde gebracht is, *Rom. 12:11.* Dan door *Holotelees,* hetwelk te kennen geeft geheel volmaakt, *1Thess. 5:23: En de God des vredes Zelve heilige u geheel en al, en uw geheel oprechte geest.* Dan wordt het uitgedrukt door het woord *Holekleeros,* hetwelk eigenlijk zegt een volmaakte erfgenaam, iets dat al zijn wezenlijke delen heeft. Ook zijn er andere woorden, doch welke, ofschoon in klank verschillend, nochtans dezelfde zaak te kennen geven.

b. Wat nu de zaak zelf betreft, wij zullen:

1. Het wezenlijke van de oprechtheid zelf u voorhouden. O, konden wij maar deze heerlijke eigenschap van een rechtvaardige wandelaar in de voetstappen van Abraham u zo voorhouden, dat uw harten er op mochten verliefd worden.

a. Er is aan te merken, dat er een tweeërlei oprechtheid is. Er is een natuurlijke oprechtheid en een geestelijke. Alle mensen zijn zo boos niet in hun natuurstaat, dat zij met liegen en bedriegen en draaierijen in hun wandel zo omgaan, dat zij dubbelhartig zijn in de oefening van de godsdienst, om het hoogste gezag te krijgen. Neen, daar zijn er die eerlijk in hun leven, rechtvaardig in hun wandel zijn. En ofschoon het niet zaligmakende is, het is toch een schone deugd in het burgerlijke, en zeer tot gerustheid in het gemene best, als men met mensen te doen heeft die men geloven kan, en op wie men vertrouwen kan. Maar de oprechtheid die door genade komt, is die, die door de werking van des Heeren Geest in het hart van de wedergeborene gewrocht wordt, waardoor de ziel tracht onergerlijk te wandelen voor God en voor de mensen.

b. Deze laatste zal ik in enige bijzonderheden aan uw Christelijke aandacht voordragen.

1.) Oprechten zijn dezulken, die zich gereinigd hebben van snode dubbelhartigheid in de zaken van God, zodat zij niet de Heere vrezen en tegelijk de afgoden dienen; maar God alleen is hun Vreze en ook hun Verschrikking, *2Kon. 17:34.* En bij de mensen zijn zij zulken, in wier mond geen bedrog gevonden wordt, *Ps. 24.*

2.) Oprechten zijn die, wier hart geheel samengevoegd is om God te dienen naar het dierbare voorschrift van Zijn Woord. Het verstand van een oprechte is geheel om God te kennen en te erkennen. Zijn wil om God lief te hebben en in alles te gehoorzamen. Zijn hartstochten om als vleugelen om verstand en wil te trekken, waardoor die opvaren als op arendsvleugelen, en zijn als voeten voor de ziel, waardoor zij loopt zonder moede te worden, en wandelt zonder mat te worden. Dan is het: *Hoe hartelijk heb ik U lief, o Heere, mijn Sterkte, Ps. 18:2.*

3.) Een oprechte is zulkeen bij wie het uitwendige, de woorden en de vertoning en daden overeenkomen met zijn hartsgesteltheid; en daarom is hij niet los en onbesuisd, maar een ernstige aanschouwer en onderzoeker van al zijn daden voor de Heere. Gelijk Nathanaël is hij een in wiens hart geen bedrog of snode listigheid is, maar hij heeft waarheid in het binnenste, *Joh. 1:48.*

4.) Een oprechte is zulkeen, die derhalve God, de Hartenkenner en Nierenproever, tot

zijn Getuige kan aanroepen, dat hij in eenvoudigheid en oprechtheid van zijn hart heeft getracht in alle ootmoedigheid voor God te wandelen. Dit was Jobs vastheid. Ik zal vasthouden aan mijn oprechtheid tot het einde toe, zei hij. En David zegt: Heere, Gij weet dat ik oprecht ben voor U. Ziet hoe Hiskia het God voordraagt, *Jes. 38:3.* O, wat geeft dit een vrijmoedigheid tot God? Wat stilt het de ziel onder al de verdrukking en kwelling van mensen, die degenen die waarheid spreken, verdrukken, dat zij nochtans tot God kunnen gaan en hun handen in onschuld wassen en rondom Gods altaren gaan? O zalige gerustheid, in leven en ook op een doodbed!

5.) Een oprechte is een die met zijn evennaasten handelt, gelijk hij wenste dat zijn evennaasten met hem handelen zouden; die geen aannemer van personen is; die zijn doen en laten inricht als onder Gods oog, voor Wie hij rekenschap zal moeten geven van al zijn daden. Nooit zal hij de genade noch bijbelse voorbeelden misbruiken om zijn snode listen uit te voeren of te bedekken. Zouden wij in de zonde blijven, opdat de genade des te overvloediger zou worden? Dat zij verre.

6.) Een oprechte is zulkeen, die alles doet om niet van de mensen gezien te worden, of een naam en eer te behalen, gelijk de onoprechten in de kerk wel schreien, en zien ondertussen of de leraar of de vromen het niet zien; en gaan ze in een oefening, zo moeten ze de eerste plaats hebben. God weet wat er al onder schuilt. Men zal terstond wenen en toestemmen als men aangesproken wordt, en mogelijk nooit of zeer zelden in het verborgen een traan storten. Maar een oprechte heeft God in het oog en hart, en hij is dikwijls zorgvuldig dat niets bespeurd mag worden, *2Kor. 5:9.*

7.) Een oprechte is ook een vijand van alle gemaaktheid, van temen en uitmeten van de woorden met de el, van het laten hangen van zijn hoofd als een bieze; maar hij zoekt zichzelf volgens het Evangelie te gedragen in een bedaarde effenbaarheid van zijn geest, als voor de Heere, en vertoont niets naar buiten dan dat hij inwendig bezit.

8.) Een oprechte is zulkeen die zichzelf bij de vromen en bij de wereld poogt gelijk te zijn in alle gelegenheden en gezelschappen, wetende dat God nabij is. Ondertussen, hij zoekt naardat de gelegenheden zijn, voorzichtig te zijn als de slangen, zowel als oprecht te zijn gelijk een duif.

9.) Een oprechte is zulkeen wiens onoprechtheid hem tot een last is. Ja, als hij door zijn zonde komt te vallen, o, wat kost dat kermen en wenen voor God om ontzondigd te worden, en waarheid in het binnenste te hebben.

10.) Een oprechte is zulkeen, die, omdat hij ziet dat het hart boos is en arglistig boven enig ding, gedurig over zijn oprechtheid bekommerd is, en hij achterdochtig op zichzelf, op alles dat hij hoort gedurig vragende: Heere, ben ik het? Hij is gedurig onderzoekende en zich aan God opdragende om onderzocht te worden. Doorgrond mij, o God, en ken mijn hart; beproef mij, en ken mijn gedachten. En zie of bij mij een schadelijke weg is, en leid mij op de eeuwige weg, Ps. 139:23,24.

11.) Een oprechte is een die de geboden niet verdeelt, de lichte dingen doende, maar de zware plicht niet aan tillende; maar hij is consciëntieus in de betrachting van alle plichten, en het mijden van alle zonden.

12.) Een oprechte zoekt alles ter ere Gods te doen. Niet ons, niet ons, maar Uw Naam zij de eer, o Heere.

2. Ik ga nu over om enige andere uitdrukkingen voor te dragen, omdat die wonder tot verklaring en opheldering van de grote zaak dienen. Trouwens, Gods eigen Woord is de beste tolk hiervan, als men de ene plaats bij de andere vergelijkt.

a. Deze oprechtheid wordt anders genoemd waarheid, *Emeth, Joz. 23:14: En nu vreest den Heere, en dient Hem in oprechtheid en waarheid.* David, in zijn boetvaardigheid wegens zijn zonde, zegt: *Gij hebt lust tot waarheid in het binnenste, Ps. 51:7.* Hiskia in zijn gebed tot God, had deze vrijmoedigheid dat hij God Zelf als tot Getuige kon roepen, *Jes. 38:3.* Hij zei: *Och Heere gedenkt toch, dat ik voor Uw aangezicht in waarheid en met een volkomen hart*

gewandeld, en dat goed is in Uw ogen gedaan heb; en Hiskia weende gans zeer. Paulus zal zeggen, dat Gods beeld is in gerechtigheid en ware heiligheid, *Ef. 4:24.* Waarheid nu in het schepsel in deszelfs overeenkomst met zijn regel.

1.) Het schepsel dan is waar, wanneer het met Gods denkbeelden overeenkomt, welke zijn de regel en maat van alle waarheid buiten God.

2.) Het verstand is waar, wanneer deszelfs denkbeelden overeenkomen met de voorwerpen, hetzij in het natuurlijke, hetzij in het geestelijke. En vermits de natuurlijke mensen blind zijn in het geestelijke, door de duisternis die in hen is, zo zijn ze vervreemd van het leven Gods; en alles dat zij van geestelijke dingen begrijpen is vleselijk, want het is hun onmogelijk die te verstaan.

3.) Het hart is waar, wanneer de wil en genegenheden naar God en Zijn gemeenschap uitgaan, en in alles bestuurd worden naar Zijn wil en Zijn Goddelijke wet, en door het gezag van Zijn gebod tot alle gehoorzaamheid worden overgehaald, hoe smartelijk zulks ook zijn mocht voor het vlees, alleen omdat God het gebiedt en van ons vordert.

4.) Onze woorden en wandel zijn waar, wanneer wij van zaken spreken, gelijk wij denken en weten, dat de grote Hartenkenner weet dat wij denken. En onze daden, wanneer zij ingericht zijn omtrent een ieder in zijn verschillende standplaats, naar onze betrekking tot die, in Gods vreze, *Ps. 15:2.*

5.) Eindelijk dan zijn wij waar, wanneer waarheid doorstraalt in onze inwendige en uitwendige mens; zodat onze harten ons niet veroordelen, maar dat wij voor God onze harten kunnen uitschudden en ze doen openleggen voor Zijn onderzoek. Niet of er niet enige zonde zou zijn, maar dat wij in welmenendheid gepoogd hebben ons best te doen, gelijk wij erover voor God zullen rekenschap geven.

b. Een tweede woord is *Josher,* hetwelk volkomenheid te kennen geeft, *1Kon. 4:4.* Mercerus merkt aan dat het rechtheid betekent, zodat men recht voortgaat zonder ter rechter- of ter linkerhand af te wijken. En zo zal het zeggen zulkeen:

1.) Die rechte beginselen heeft van de liefde Gods in zijn hart, zodat hij recht Gods wil en eer in alles bedoelt en betracht. Zo zegt Paulus: *Hetzij dat gij eet, hetzij dat gij drinkt, hetzij dat gij iets anders doet, doet het alles ter ere Gods, 1Kor. 10:31.*

2.) Die de rechte regel altijd voor zich heeft, om Gods eer te bedoelen, zonder kromme of slinkse wegen en draaien te gebruiken, waarin men de slang, de duivel en zijn slangenzaad gelijkt, die niet rechtuit kunnen gaan, maar met draaiingen en wendingen op hun buik kruipen en stof lekken.

c. Een derde woord is *Aplous,* eenvoudigheid, waarin doorstraalt dat de ziel enkel en alleen voor God is, en dat men alle bedrieglijkheid, loosheid en dubbelhartigheid mijdt. Wanneer het oog zo eenvoudig is, is het ganse lichaam vol licht, *Matth. 6:22.* O, dit is een bijzondere roem, *2Kor. 1:12*. Paulus zegt het: *Want onze roem is deze, namelijk het getuigenis van onze consciëntie, dat wij in eenvoudigheid en oprechtheid Gods, niet in vleselijke wijsheid, maar in de genade Gods in de wereld verkeerd hebben, en allermeest bij ulieden.*

2. Het tweede was, waarom Abraham en zijn gelovig zaad moesten oprecht zijn. Neemt de volgende redenen maar in acht.

a. Abraham en zijn zaad moesten oprecht zijn, overmits God niemands Verbondsgod wil zijn, die niet oprecht is. Want:

1. God is de Rechtheid, de Waarheid en Volmaaktheid Zelf; derhalve moet elke bondgenoot enige overeenkomst in dezen met de Bondsgod hebben. Worden zij beschreven, zij zijn kinderen die niet liegen zullen. Worden zij opgewekt tot deugd, het is, *gelijk Hij Die u geroepen heeft heilig is, zo wordt gij ook zelve heilig in al uw wandel, 1Petr. 1:15.*

2. Nog eens, als God iemands Verbondsgod wordt, Hij wordt het geheel, volmaakt, niet ten halve, maar Hij wordt hun in alles dat Hij is, heeft en doet, de God van Zijn volk. Derhalve moeten zij ook de Zijne in alle opzichten zijn, niet ten dele, maar geheel.

3. Ten derde, Gods verbond is een huwelijksverbond, daar de getrouwheid wederzijds moet zijn, anders is men een boeleerder, onwaardig dat Hij Zich over ons zou verblijden als een bruidegom zich verblijdt over zijn bruid.

4. Eindelijk, Gods ogen zien naar waarheid in het binnenste; alles is naakt en geopend voor Hem, met Wie wij te doen hebben. Bij de oprechten houdt Hij Zich oprecht, maar bij de verkeerden zal Hij Zich betonen een Worstelaar te zijn.

b. Abraham en zijn zaad moesten oprecht zijn, overmits de gehele wandel, hoe schoon naar het uitwendige, zonder dit, enkel huichelarij is. De noodzakelijkheid van deze oprechtheid zal blijken uit de volgende aanmerkingen.

1. De uitnemendste daden zonder deze oprechtheid telt God niet, maar acht ze enkele huichelarij. Jehu, door Gods last, roeit uit de ganse familie van de afgodische Achab, doodt de Baälspriesters; doch hij pochte op zijn werk voor de Heere; maar het slot is, zijn hart was niet oprecht voor de Heere. Zo deden de farizeeën veel, maar het was stinkende, omdat zij verrotte, boze en onoprechte harten hadden.

2. God neemt aan de gebrekkigste daden, die met veel zwakheid vergezeld zijn, als zij uit oprechtheid voortvloeien. Pinehas' ijver voor God in het doden van Zimri en Torbi, nam Hij aan, omdat het uit een goed beginsel voortkwam. Het korte gebed van de tollenaar was aangenaam, omdat hij het deed in oprechtheid; daar dat van de farizeeër niet beter was dan het kraken van doornen onder een pot.

3. Daar oprechtheid is, God bedekt daarom vele fouten. Ik behoef maar het geval van David op te halen. Zijn fouten en misslagen waren veel, ondertussen Gods Geest geeft hem dit getuigenis, dat hij in alles voor zijn God oprecht was, behalve in de zaak van Uria en Bathséba.

4. Eindelijk, God geneest de zwakheden van oprechten op Zijn tijd. Ziet het in Nathanaël; deze was oprecht maar onwetende; Jezus openbaart Zich aan hem. De Moorman in zijn oprechtheid het Oude Testament lezende, er komt tot hem een Filippus, die het uitlegde. God is toch een Zon en Schild, Hij wil genade en ere geven, niets goeds onthouden aan die, die in zijn oprechtheid wandelt.

TOEPASSING

ZIEDAAR mijn geliefden, dat leven en die werkzame betrachting waartoe de Heere Abraham opwekte, door het voorstellen van Zich aan hem als zijn algenoegzame Verbondsgod, kort en klaar voorgesteld, opdat wij ons tot zulk een wandel aangespoord mochten vinden.

Als wij deze waarheden tot ons eigen gebruik over willen brengen, daar zal al vrij wat zijn voor bekeerden en voor onbekeerden, tot lering, tot overtuiging en opwekking. Wij zullen de kortheid behartigen.

A. Onbekeerde zondaars, als gij maar enigszins aandachtig geweest zijt, gij hebt een beschrijving en vele bijzonderheden gehoord van een leven en betrachting, die Gode welbehaaglijk is, en die Hij uit loutere genade zal belonen, en die zo verschillend is van uw levenswijze en betrachting als licht is van duisternis.

1. Vrienden, hoe staat het met u ten opzichte van uw wandel en betrachting, als onder des Heeren oog, voor Zijn aangezicht, en in Zijn tegenwoordigheid?

Wat wandelen velen in de duisternis, wier werken maar werken der duisternis zijn, zonder eens daaraan te denken dat de Heere het ziet en opmerkt, en daarover Zijn tijdelijke, geestelijke en eeuwige straffen zal oefenen. Men belooft zich vrede, ofschoon men bezig en dagelijks werkzaam is naar de onbekeerlijkheid van zijn hart, om zich toorn te vergaderen als een schat, tegen de dag des toorns en der openbaring van Gods rechtvaardig oordeel. Het is zo ellendig gesteld bij velen, alsof er geen God was. De praktikale atheïsterij breekt door; zeker, de laatste tijden schijnen te genaken. De mensen beginnen zo zich te gedragen alsof er geen God was. Och wat zijt gij, die zo bestaat, met innerlijke jammer te beklagen! Als ik u aanzie, mijn

hart breekt over uw ellende, als ik denk hoe naar het einde van uw leven zal zijn, en hoe bedrogen gij u zult vinden, als gij uw ogen in de hel zult open doen.

Zijn er niet velen onder u, die al zeer ergerlijk wandelen in alle ondeugden en ongebondenheden? Die zich in de lusten baden, wier buik hun God is, en hun voordeel het enige dat ze beogen en najagen, gevende dus zeer grote redenen dat de Naam van God om hunnentwil gelasterd wordt. De wereld is Epicurisch geworden, rechtvaardigheid en matigheid is als uit de wereld gebannen, en dan is het licht te denken hoe het met de godzaligheid gesteld is. Want de betrachting van de plichten van de eerste tafel kan niet bestaan zonder de betrachting van de tweede tafel. De liefde tot God en de liefde tot onze naasten en de matigheid in onze eigen houding moeten samen gaan.

Zijn er die enige burgerlijke plichten doen, deugden in het stoffelijke goed en nuttig voor de maatschappij, en burgerlijk leven onder elkander, nochtans de rechte vorm die aan de zaken een wezen geeft, ontbreekt er geheel aan. Het is niet als een beginsel van de ware wedergeboorte, door geloof en liefde tot Gods eer alleen, maar zedenplichten, heidense moralen, die, volgens Augustinus' zeggen, maar blinkende zonden zijn, en volgens Paulus moeten alle zedenplichten zelfs, die niet door het geloof gedaan worden, voor zonde gehouden worden; want al dat niet uit het geloof is, is zonde. En geen wonder, want zonder geloof is het onmogelijk God te behagen. Dat nu in de wandel van velen in de betrachting van de zedenplichten al het genoemde ontbreekt, zal u zonneklaar blijken als gij maar op de zaken wilt letten, en uzelf onderzoeken.

a. Een mens die dood is, kan immers niet werken. Alle mensen, mijn geliefden, ofschoon ze natuurlijk leven, zijn zedelijk dood in zonden en misdaden, en blijven dood totdat het God behaagt ze door Zijn onwederstandelijk herscheppende kracht levend te maken en te wederbaren; hetwelk, wanneer het geschiedt, zo ondervindt het onderwerp zulk een krachtdadige verandering, dat hij overreed wordt dat, daar hij tevoren blind was, hij nu ziende is.

Als gij nu uzelf onderzoekt of gij, al was het dat gij de bepaalde tijd niet wist, zulk een krachtdadige verandering ondervonden hebt, en of uw wandel in de oefening der deugden van die tijd af begonnen is, zo zult gij moeten zeggen, dat gij zulke dingen niet bij bevinding kent. En daarom zijn er zovele uitvluchten, zulk een partijdigheid tegen die de evangelische wijze van deugdbetrachting uit een beginsel der wedergeboorte aandringen, opdat deze bestrijders van evangelische heiligheid hun eigen zedenplichten op de troon mogen zetten, en ons in de hand stoppen een heidense zedenkunde of moraal met enige bijbelse spreuken. Mijn geliefden, wij liggen onder een eeuwigdurende verplichting om deugden te betrachten; zijn wij nalatig, wij maken ons voor God verdoemelijk. Maar wij liggen onder een volstrekte onmogelijkheid om enige deugd te kunnen oefenen op een Gode behaaglijke wijze, tenzij wij wedergeboren worden. Derhalve, indien gij deze wederbarende genade Gods niet ondervonden hebt, gij ziet wat gij van al uw deugden denken moet, dat al uw wandel daarin geen één duimbreed op de weg naar de hemel is. Wij dachten dat geen geringe dienst aan de Nederlanders geschied zou zijn, toen wij uitgaven dat allerkostelijkste boek van Mr. W. Marshal, over de evangelische heiligmaking. Het is mogelijk een van de beste die ooit over deze stof geschreven is; benaarstigt u veel in het lezen daarvan.

b. Onze wandel voor Gods aangezicht moet vloeien uit een oprecht geloof, dat ons in Christus zo inlijft, dat wij Zijn sappen en voedsel deelachtig worden, dat wij levende ranken in die ware Wijnstok zijn. Wat is nu dat geloof dat wij hebben moeten? Och, als gij het had, gij zoudt weten wat het is. Het is kennelijk daar het is. Het reinigt het hart, *Hand. 15:9.* Het doet ons gevoelen dat Gods liefde in onze harten uitgestort wordt, terwijl het ons Gods liefde tot ons doet bekennen. Het geeft een ondervinden van een zalige vrede en kalmte in ons gemoed, *Rom. 5:1.* Het maakt vrij van de dienst der zonde, *Joh. 8.* Het doet die, in wie het is, de wereld overwinnen, *1Joh. 5:4.* Het maakt alle dingen mogelijk. Het vertrouwt dat God aan ons de vergeving der zonde, de eeuwige gerechtigheid en zaligheid uit loutere genade om de verdiensten van Christus

geschonken heeft. Nu moet gij onderzoeken of gij dit geloof hebt. Daar het is, is het kennelijk, het is een Goddelijk licht en kracht in de ziel. Daarom mijn vrienden, indien gij dit niet hebt, gij kunt niet één voetstap wandelen op de weg naar de hemel, want al wat niet uit het geloof is, is zonde, *Rom. 14:13.*

c. Wat bedoelt gij met al dat goed? Een rechte wandelaar werkt alleen tot Gods eer, uit een diep gevoelen van de verlossing door Christus verkregen, en die wij door de krachtdadige toepassing daarvan aan ons door de Heilige Geest deelachtig zijn geworden. Nu moet gij zien wat gij bedoelt. Is het om enig punt van de zaligheid te verwerven, bij aanvang of voortgang, dan zijt gij van de genade vervallen, en begint met God op de oude condities van het werkverbond te handelen. En dit zal u klaar zijn, dat gij zo werkt. Die alleen in Christus wandelen en hun vertrouwen op Hem stellen, worden niet meer of minder wezenlijk vertroost wegens hun deel aan God en de verzoening met Hem, door iets dat zij in zichzelf zien; maar de gerechtigheid en de genoegdoening van Christus is alleen de grond waarop zij hun vertrouwen zetten. Maar gij zult vinden, dat als gij veel doet dan is het vast, en als gij weinig doet dan is men beroerd. Dat is verkeerd ten opzichte van onze verzoening met God, maar goed als een bewijs van de waarheid van ons geloof.

Nu zult gij zeggen, moet het wandelen met God zo zijn, dan zijn er weinigen die het doen, en dan weten wij niet hoe gij de plichten aan de natuurlijke mensen kunt prediken, terwijl dat ze doen maar blinkende zonde is. Mijn geliefden, de weg is nauw die ten leven leidt, en weinigen zijn er die ze vinden, maar de weg ten verderve is breed en velen wandelen er op. De een in goddeloosheid, de andere met burgerlijke deugden omhangen, en een derde met grote bevatting van de letter der waarheid, met een grote gedaante van deugdzaamheid buiten de vereniging met Christus; dit moet u niet wonderlijk voorkomen. De werkheilige farizeeër dacht wel bij God te staan, en ging evenwel met al zijn wetenschap en plichtsbetrachting onge-rechtvaardigd naar zijn huis, *Luk. 18.* De plichten te prediken aan natuurlijke mensen, is een stuk van de uiterste noodzakelijkheid. Ik weet dat er zijn die menen dat er enige leraars tegen zijn; maar het tegendeel is waarachtig, en het is een laster op hen geworpen dat van hen te zeggen; maar de vraag is, hoe men de natuurlijke mensen tot de plichten aanzetten moet? Moet men zeggen, gij moet dat en dat doen, en dat en dat nalaten, en dan wordt gij een geschikt voorwerp voor de genade? Neen mijn geliefden, men moet de mensen wel terdege inprenten dat zij onder een eeuwigdurende verplichting zijn om God te dienen en naar Zijn wil te leven, indien ze behouden willen worden. Zeggen nu de mensen, dat is goed, al wat de Heere gesproken heeft willen wij doen, dan moet men hun de wet zo scherp prediken en de plichten aandringen, dat ze zien dat ze de geboden niet alleen naar de letter, maar in geest en in waarheid volkomen in hun eigen persoon moeten gehoorzamen, en de gedreigde straf van de wet ondergaan, dragen en doordragen moeten, om het rechte leven te verkrijgen en voor hun begane zonden te voldoen; en dat, al konden ze dat alles doen, het niet baten zou, vermits de Majesteit Gods tegen Wie de zonde begaan is, eist een gerechtigheid en voldoening, die van een oneindige waardigheid is; en dus zou men mensen leren dat hun vrijmaking bij de wet onmogelijk is, vermits die door het vlees krachteloos is, en dat ze Gods Zoon tot hun Middelaar, Borg en Verlosser hebben moeten. Nimmer kan men in dit opzicht de plichten genoeg prediken, om mensen door de wet te drijven naar Jezus, Die het Einde van de wet is, tot rechtvaardigheid van allen die in Hem geloven.

2. Maar hoe is het met uw oprechtheid? Ik weet dat gij het u inbeeldt, en allen of tenminste het grootste deel van Gods volk, voor hypocrieten en geveinsden uitmaakt. Maar de Heere weet dat Zijn volk waarheid heeft in het binnenste, en dat de geveinsden alleen maar natuurlingen zijn, die om verschillende redenen zich bij Gods volk voegen.

Zijn nu de zaken zo, onbekeerde mensen, wie gij zijt, weest toch overreed dat al uw arbeid tevergeefs zal zijn om daardoor zalig te worden. Ziet de noodzakelijkheid om in Christus te zijn, indien gij in Hem wandelen wilt, en God als een algenoegzame God voor u vinden.

B. Oprechte, die daarnaar staat, om in uw oprechtheid voor Gods aangezicht te

wandelen, uit een beginsel van dankbaarheid wegens de verlossing, die gij door Christus deelachtig zijt geworden. Tot u zeggen wij maar:

1. Trekt u niet aan al de verachting en scheldnamen die op u geworpen worden. Zij hebben het uw Heere gedaan; zij hielden Christus voor een geveinsde, en zeiden dat Hij de duivelen door Beëlzebul uitwierp; wat zullen zij dan doen? De dienstknecht is niet meerder dan zijn meester. Hebt medelijden met hen, bidt om hun bekering. Zij weten niet wat zij doen. Acht gij het een voorrecht dat God u waardig acht om de smaadheid van Christus te dragen.

2. Inzonderheid gordt u aan om voor het aangezicht van uw Verbondsgod te wandelen in alle oprechtheid. Wij hebben u er stamelende iets van gezegd. O, weest daar op uit, zo in het een als in het ander, opdat uw Vader Die in de hemelen is, mag verheerlijkt worden, en anderen ingenomen om zich toe te voegen om de lievens- en dienenswaardige God met een eenparige schouder te dienen.

3. Stelt God Zich in Zijn algenoegzaamheid hier aan Abraham tot dat einde voor, zoekt steeds voor de trein van uw wandel op God als uw algenoegzame Verbondsgod te zien, u eerst in Hem te versterken, en dan zult gij voelen in uw ziel dat Zijn weg u lieflijk zal zijn.

4. Maar eer ik eindig, moet ik Gods bondsvolk, die in hun oprechtheid voor hun God wandelen, een bron van troost openen, daarin dat God in dit verbond hun God is, ja, hun algenoegzame God. Het is manna uit de hemel, engelenbrood, een honingraat van vertroosting in alle gevallen, zolang de ziel in het land der blijdschap nog niet is ingegaan.

a. Hieruit is troost tegen de overblijfselen van zonde. Ofschoon een oprechte geheiligd en gereinigd is, het is maar ten dele. Zij hebben maar een klein stukje van de zaak; het vlees strijdt tegen de geest, de wet in hun leden tegen de wet van het gemoed. Waarvandaan iedere oprechte dikwijls uitroept: Niemands hart is zondiger dan het mijne, ik ben de ellendigste van alle mensen, ik zal overwonnen worden. Nochtans is hier troost, als gij een oprechte zijt.

1. God als uw algenoegzame God in het verbond, is die God bij Wie niet een vergeving voor één zonde is, maar in het meervond vele vergevingen, opdat Hij zou gevreesd worden, *Ps. 130:2.* Ik, Ik ben het, zegt Hij, Die uw overtredingen uitdelg, om er niet meer aan te gedenken, *Jes. 43:25.* Ofschoon de wereld, de duivel en het ongelovige hart de zonde wederom opkrabbelen tegen een oprechte, God zal het niet doen; want wie zal beschuldiging inbrengen tegen de uitverkorenen Gods? God niet, want Hij heeft hen gerechtvaardigd.

2. God is bezig dagelijks omtrent de oprechten als hun Bondsgod om rein water op hen te sprengen, om Zijn wet in het binnenste te schrijven, en hen Zich te bereiden tot een gemeente zonder vlek of rimpel. De zonde, een doodsteek ontvangen hebbende, is gelijk Sauls huis, van dag tot dag zwakker.

3. God, de algenoegzame God van Zijn volk zijnde, zo zullen de overblijfselen van zonde de betrekking die God op hen heeft, en zij op Hem, niet verbreken noch te niet doen. Welk een dierbare gemeenschap met God hadden Noach, Abraham, Izak, Jakob en David, niettegenstaande hun zwakheden en gebreken. Hun zonde zal dan hen van hun God niet scheiden, maar hun God zal hen, wegens Zijn recht en eigendom aan hen, van hun zonden scheiden.

b. Hieruit is troost voor Abraham en zijn gelovigen tegen de vrees voor afval. Een gelovige heeft maar zwakke genade en is in het midden van veel vurige verzoekingen; de zwarigheden, waarmee hij te worstelen heeft, zijn veel; de weg nauw, die ten leven leidt. Daarom is zijn kommer, ik zal het niet uithouden en getrouw blijven tot de dood toe.

1. Maar gij kleingelovige, waarom vreest gij? Heeft God ooit een bondeling verworpen? Zijn Zijn gaven en volmaakte giften niet onberouwelijk? *Jak. 1:7.*

2. Gods verbond met u is gegrond in Christus' bloed, in Zijn borgtochtelijke voldoening. Wie kan dat omver werpen?

3. Gods verbond is een eeuwig, vast en onveranderlijk verbond; en Hij Zelf is die God Die niet veranderen kan; daarom zal Jakobs zaad niet verteert noch weggeworpen worden.

c. Hier is troost tegen alle inwendig en uitwendig gebrek.

1. Tegen het uitwendige, daar doorgaans het lot der oprechten is te sukkelen met velerlei wederwaardigheden.

a. Uw God, als uw Algenoegzame in dit verbond, is in staat om u alle nooddruft te bezorgen; Hij is uw Gezondheid in krankheid, uw Sterkte in zwakheid, uw Gemak in pijn, uw Eer in verachting, uw Roem in smaadheid, uw Rijkdom in gebrek, uw Schuilplaats en Woning, wanneer gij geen plaats hebt om uw hoofd er op neer te leggen, uw Ruimte in gevangenhuizen, uw trouwe Vriend wanneer allen u verlaten. O, het verbond verantwoordt alles.

b. Uw God immers is meer en beter dan al wat gij mist. Hij mag zeggen tot u, ben Ik u niet beter dan tien zonen? O ja, want Hij is alles.

2. Tegen inwendig gebrek; want Hij Die Abraham geloof gaf, Mozes zachtmoedigheid, Job lijdzaamheid, David oprechtheid, Daniël wijsheid, Johannes liefde, en Paulus verloochening, en licht in de verborgenheden van de evangelieweg, kan ook alle noden vervullen. Zijn hand is niet verkort, houdt maar aan.

3. Hier is troost tegen al de beproevingen, die veel en velerlei zijn.

a. Uw God is sterker dan alle verzoekers en de bozen die u kwellen. *Niemand zal ze uit Mijn hand rukken,* zegt Jezus, *Mijn Vader, Die ze Mij gegeven heeft, is meerder dan allen, Joh. 10:28,29.*

b. Uw God is wijzer dan de allerarglistigste verleider. Het is waar, de duivel is een langwemelende slang, maar uw God is de alleen wijze God.

c. Uw God is tederder over u dan de satan wreed tegen u is. Gij zijt Zijn oogappel, in beide Zijn handpalmen gegraveerd.

d. Geen beproeving kan u overkomen zonder de wijze toelating van uw God.

e. Uw God bepaalt de verzoeker en de verzoeking, zover, en niet verder.

f. Uw God zal niet toelaten dat gij boven uw macht zult verzocht worden, *1Kor. 10:13.*

g. Uw God geeft u een gehele wapenrusting daartegen. God doet een harnas op elk lid van u, behalve dat de rug geen bescherming heeft, vermits wij in de strijd moeten staande blijven.

h. De genade van uw God is genoegzaam voor u.

i. Uw God zal de satan onder uw voeten haast verpletteren.

j. Uw Jezus, op dezelfde wijze in alles verzocht zijnde, weet medelijden met u te hebben, en voor uw geloof te bidden dat het niet ophoudt.

k. Eindelijk, God als uw God zal u veel nut er uit geven.

1. Hij maakt u zo Christus gelijk.
2. Hierdoor wordt gij genoodzaakt de wapenrusting te gebruiken.
3. Hierdoor wordt gij in de krijg geoefend.
4. Hierdoor genoodzaakt om tot God te roepen.
5. Hierdoor leert gij de noodzakelijkheid van in Christus te blijven.
6. Hierdoor behaalt gij nu en dan geestelijke overwinningen.
7. Eindelijk, hierdoor zijt gij in staat om anderen, die verzocht worden, te troosten.

l. Hier is zelfs troost tegen de dood, de laatste vijand, de koning der verschrikking.

1. Als hun God blijft Hij bij hen zelfs in de dood. Hij zal ze leiden tot de dood en over de dood. Als zij gaan door het dal der schaduwen des doods, Zijn stok en Zijn staf zal hen ondersteunen.
2. De dood zal hen niet van Hem scheiden, *Rom. 8.*
3. De zonde, die de angel van de dood is, wordt weggenomen.
4. Uw God zal Zijn engelen bevelen dat zij zich rondom u legeren.
5. Uw God zal mogelijk u een hemels gezicht geven, gelijk Stefanus.
6. Uw God zal uitroepen: Doet de poorten open, ja wijd open, opdat de verlosten des Heeren mogen ingaan. Roept dan uit, oprechte, de Heere is mijn God door een eeuwig verbond,

alles is mijne, hetzij dood, hetzij leven, hetzij tegenwoordige, hetzij toekomende dingen, hetzij Paulus, hetzij Apollos, alles is mijne; want ik ben Christus' eigendom, en Christus is Gods. AMEN.

EINDE VAN HET TWEEDE STUK